This is the first Slavic etymological dictionary yet to appear in English. It is the master work of... an internationally famous linguist whose bibliography, published in 1961, listed 751 books, articles, reviews, translation and papers... All important libraries and serious Slavic scholars will need this work, and will be forever indebted to the brilliant work of the author...

Elsdon C. Smith, Evanston,
Names 10 (1962), 290—1.

The importance of Prof. Rudnyćkyj's work goes far beyond Ukrainian proper. In some cases Ukr. material helps to elucidate the Russian words which Vasmer considered "obscure"... These observations... should encourage the author in his unselfish labor and show him the great interest with which every Slavist is following the progress of his work...

V. Kiparsky, Helsinki,
Slavic and E.E. Journal,
9 (1965), 81.

This is an epoch making event in Ukrainian academic life and linguistic studies...

C. Bida, Ottawa,
America No. 75 (1965).

Le premier fascicule d'un dictionnaire etymologique ukrainien, fruit du travail de vingt ans, vient de paraître... Cet ouvrage comble une lacune et est destiné à rendre des services...

B. O. Unbegaun, New York,
Revue des Études Slaves,
42 (1963), 228.

Jde o slovník sice stručnější, ale sympatický tím, že v podstatě vyčerpává celý slovní fond ukrajinštiny... V citaci slovanského dává přirozeně přednost běloruštině a ruštině (tu dokonce někde... doplňuje i Vasmera)...

Fr. Kopečný, Brno,
Slavia 33 (1964), 465.

AN ETYMOLOGICAL DICTIONARY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

Д - Ь

ПІДГОТОВКА ЕЛЕКТРОННОГО ВИДАННЯ:
«ІЗБОРНИК» 20.XI.2006
http://litopys.kiev.ua/

AN ETYMOLOGICAL DICTIONARY
of the
UKRAINIAN LANGUAGE

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

II

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ТОМ II

(Випуски 1—11)

Д — Ь

Опрацював

Ярослав Б. РУДНИЦЬКИЙ

УКРАЇНСЬКА МОГИЛЯНСЬКО-МАЗЕПИНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК -
ТОВАРИСТВО ПЛЕКАННЯ РІДНОЇ МОВИ

Distribution: LES ÉDITIONS DE L'UNIVERSITÉ D'OTTAWA

1982

An ETYMOLOGICAL DICTIONARY of the UKRAINIAN LANGUAGE

VOLUME II

(Parts 1—11)

/12 - 22/

By

Jaroslav B. RUDNYC'KYJ

Published jointly by Ukrainian Mohylo-Mazepian Academy of Sciences
and Ukrainian Language Association

Distributor:University of Ottawa Press

1982

P R E F A C E

Due to circumstances beyond the Author's and Publishers' control the final section of the present volume (Parts 6-11,pp. 401 and the following) appears as a first selective edition in form of a manuscript; the second edition matching Parts 1-5,pp.1-400, is in preparation the relevant materials being preserved in Public Archives of Canada in Ottawa as MG 31 D 58 collection (= JBR:Arch.133).

*

У зв'язку з видавничими труднощами кінцеві частини цього тому (6-11, стор. 401 і дальші) виходять як перше селективне видання на правах рукопису; друге справлене й доповнене видання,подібне до попередніх частин (1-5, стор.1-400), є в підготові й своєчасно появиться друком.

\- * -

Library of Congress Catalogue Card
No. 62 - 20867

COPYRIGHT BY J. B. RUDNYC'KYJ,

UNIVERSITY
OF OTTAWA PRESS

Д

Д, д — the sixth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name: добро from OCS. *dobro* 'good'; numerical value — 4, with a preceding sign ※ 4,000.

д 1., also **д'** 'to', ModUk. only. — Syn. *до*.

An abbr. of *до*, q. v.

д 2., also **'д** 'from', ModUk. only. — Syn. *од, від*.

An abbr. of *од*, see *від*.

да 'and; but; in order that; let', MUk. да (1492, 1507, 1637, XVIII c.), OUk. да (1376, 1388, 1440), OES. да (XI c. Остр. ев.); BRu., Ru. ts, OCS. *da* 'yes; and, but; in order that; let', SC. *da* 'that, it', OCz. *da* 'yes, really', Slk. *da* pronominal particle. — Deriv. *дáкати, -ало*, and compounds: *дáже, дай*, dial. *дак, дáкий, дáколи, дáкто, дáкус, дáдний*. — Syn. *та[к], і, й; алé; щоб, абú, нехáй*.

PS. **da* 'yes', IE. ***dō* 'to, toward', cf. Lith. *dō* 'for', AS. *tō*, OHG. *zuo*, ModHG. *zu* 'to' and Lat. *dō-nec* 'until', *quan-dō* 'when, because', Berneker 1, 176, Преображенский 1, 172, Vondrák 2, 515 - 516, Meillet 487 - 488, Vaillant RES. 22, 191, Fraenkel 98 - 99, Pokorny 181 - 182.

дабá, 'china tissue', ModUk.; Ru. 'ts' (since 1847). — Subst. *китáйська бавóвняна тканúна рíзних кóльорів*, Бойків 126.

From Chi. *dabu* 'ts', АкСл. 3, 516.

дабúло Wd. 'debt', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 171). — Subst. *довг, подáток*.

A dial. deformation of Lat. *debit* 'entry of debt in an account'; see *дéбет*.

дава́ти see да́ти.

Давíд PN. 'David', MUk. Давида, Д[а]в[и]да Gsg. (1484 Пом'яник), Давíдъ (1627 Беринда), Давыдъ (1643 Ужевич), OES. Давыдъ (XI с. Остр. ев.); BRu. *Давíд*, Ru. *Давúд*‖*Давы́д*, OCS. *Davydъ*, Po. *Dawid*, etc. — Deriv. *Давúдко*, *Давúдцьо*, *Давúдович*, *Давúдівна*, *Давúдиха*, FN. *Давидéнко*, *-ків*, *Давидóвич*, *Давидúшин*, *Давúдик*, *Давúдин*, *Давúдко*, *Давидю́к*, *Давидчу́к*, *Давидя́к*; GN. *Давúдів Брід*, *Давúдівка*, *Давúдківці*, *Давúдки*, *Давúдово*, etc. — Syn. MUk. Давíдъ... възлюблéнны[й] (1627 Беринда).

From Hb. *Dāwīdh* 'beloved, friend', Герус-Т.37, Klein 1, 404, Петровский 91.

давúти 'to choke, squeeze, press, squash', MUk давилъ (1489), давити (1691), (from Po.:) длавити (XVII c.); OES. давляаше (XI с. Остр. ев.); BRu. *давíць* Ru. *давúть*, OCS. *daviti*, Bu. *дáвя*, Ma. *дáви*, SC., Sln. *dáviti*, Cz. *dávit*, Slk. *dávil'*, Po. *dławić*, dial. *dawić*, LoSo. *dawiś*, UpSo. *dajić*, Plb. *dóvė*. — Deriv. *дав[о]нýти*, *давúтися*, *вúдавити*, *від-*, *з[а]-*, *на-*, *пере-*, *по-*, *при-*, *про-*, *роз-*, *у-давúти[ся]*, *ви-*, *від-*, *з[а]-*, *на-*, *пере-*, *по-*, *при-*, *про-*, *у-дáвлювати[ся]*, *подавля́ти[ся]*, *вúдавлений*, *від-*, *з[а]-*, *по-*, *при-*, *роз-*, *у-дáвлений*, *-но*, *ви-*, *з[а]-*, *по-*, *при-*, *роз-*, *у-дáвлювання*, *давлю́чий*, *давýчий*, *з-*, *придáвлюваний*, *давúло*, *-льний*, *-льник*, *-льня*, *-льце*, *давýчка*, *дáвлення*, (from Ru.:) *дáвка*, *дáвма*, Wd. *удáв*, *давúця*, MUk. давилися (XVIII с.). — Syn. *тúснути*; *(про взуття́, бандáж і под.:) мýляти*, *мýлити*; *(фізúчним тягарéм, тáкож моря́льно:) гнітúти*; *(про фізúчне насúльство, тáкож перенóсно:) душúти*, Деркач 55.

PS. **daviti* 'ts', IE. root ***dhaų-* 'to choke, strangle, press', cf. Av. *dvaidī* (dual) 'we press', Gk. *dáos* 'wolf (= strangler)', Goth. *diwan* 'to die', af - *dauidai* '*tormented*', OIc. *deyja* 'to die', etc., Berneker 1, 181 - 182, Преображенский 1, 173, Rozwadowski MPKJ. 2, 344 - 346, Vasmer² 1, 481, Георгиев 1, 313, Sławski 1, 147, Pokorny 235, a. o.; Lith. *dõvyti* 'ts' is generally considered a borrowing from Sl., cf. Fraenkel 100.

дáві Wd. 'early in the morning, this morning; once upon the time' (Желеховський 1, 171), OES. давѣ 'yesterday'; Ru. dial. *дáве*, *дáвеча*, OCS. *davě* 'not long ago', Sln. *dávė* 'this morning', LoSo. *dejeto*, *dajto* (<**davě- to)* 'before'. — Deriv. Wd. *дáвіда*, *дáвіки* (Желеховський, l. c.), Hc. *дáвік* (Janów SymbRozwadowski 2, 274); see also дáвній. — Subst. *рано-врáнці; сьогóдні врáнці; колúсь*, *давнó*.

PS. **davě* 'once (upon the time)', IE. root ***dōų-*: ***deų-* for time extention, cf. Skt. *dū-r-á- 'far* (away)', *dávīyas-* 'further', Arm. *tevem* 'I hold, stand', Gk. *dḗn*, Dor, *dā́n* 'long, for a long while; long ago', Lat. *dū-dum* 'long ago; before, formerly', Ht. *tu-u-va[-la]* 'far (away)', Berneker 1, 181, Преображенский 1, 173, Vasmer² 1, 480 - 481, Walde-Hofmann 1, 378 - 379, Schwyzer 1, 348, 595, 685, Pokorny 220, a. o.

давн AmUk. 'down', first recorded in 1963. — Subst. *вдолúну*.

From E. *down* 'ts', Білаш 227.

дáвній, Wd. дáвнúй 'ancient, old; archaic', MUk. давние Npl. (1563), давний (1684), давній (1724), OUk. из вѣка из давного (1422), здавна (1424), OES. давьныхъ Gpl. (XI с.), по давнуму (1298), по давнымъ (1362); BRu. *дáўни*, Ru. *дáвний*, OCS. *davьnъ*, Bu. *дáвен*, Ma. *дáмен*, SC. *dávan*, Sln. *dáven*, Cz. *dávný*, Slk. *dávny*, Po., UpSo. *dawny*. — Deriv. *давнéнький*, *-ко*, *давнéсенький*, *-ко*, *давнíсінь-*

кий, -ко, давні́шній, давні́ший, -ш[е], да́вність, давнина́, [давни́м-]давно́, да́вне, давни́ти[ся], за-, при-да́внити, за-, при-да́внювати, зада́внений, -ння, старо-, дне-да́вній, -ний, давнене́зний, давнеколи́шній, давновіко́вий, Wd. *давнота́* (Желеховський 1, 171), MUk. давнина (1767), давност[ь] (XVI—XVIII с.), давнодавный (XVII с.), давно (XVI—XVIII с.) OES. давьно. — Syn. *(що стосу́ється недале́кого мину́лого:) коли́шній; (що стосу́ється давно́ мину́лих часів:) незапа́м'ятний, стари́й, (рідше:) дре́вній,* Деркач 55; MUk. що був давно́, старови́нний; що давно́ вже існу́е, стари́й; коли́шній, пере́дніший, попере́дній, Тимченко 658; давнодавный — мимошедшій, ветхій, предваршій (XVII с. Синонима 146).

PS. **davьnь[jь]* 'ts', derived from **davě,* see да́ві.

давнсти́за 'downstairs', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *парте́р.*

From E. *downstairs* 'ts'.

да́дний Wd. < *да-*одни́й,* see да and оди́н.

да́дош SoCp. 'jocose name of gypsy'. — Subst. *ци́ган;* dial. *мо́ри.*

From Hg. *dádé* 'ts', MNT-ESz. 1, 585.

да́єрі AmUk. 'diary', first recorded in 1965. — Subst. *щоде́нник.*

From E. *diary* 'ts', Роїк 67.

Дажбо́г see да́ти.

да́же, dial. < да - же, see s. vv.

да́жить dial. 'even', first recorded in the XX c. (Москаленко 29). — Subst. *на́вітъ.*

The word seems to be a blending of *да́же,* see *да,* and *на́вітъ,* q. v.

дай 1. < да-й, see s. vv.

дай 2. : да́ти.

дайм AmUk. 'dime', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *моне́та 10 це́нтів.*

From E. *dime* 'ts', Білаш 227.

да́йник, also дайнінґ, AmUk. 'dining car', first recorded in 1929. — Deriv. *да́йнінґ-кар.* — Subst. *вагон-їда́льня.*

From E. *dining car* 'ts', Білаш 228.

да́йнінґ-кар AmUk. see да́йник.

да́к, да́коли, да́кто, да́кус Wd. see да.

дала́читись dial. 'to be blown off; to swell', first recorded in the XX c. (Москаленко 29). — Subst. *зду́тися.*

From Rm. *dalac* 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. *dalak* 'milt'; Lokotsch 37, Cioranescu 274.

далебі[г]!, Wd. дале́-бі!, дали́-бі! (Желеховський 1, 171) 'by God, indeed, verily, in very truth', MUk. дали Богъ (1492, 1563), дали-богъ (1556), далі-богъ (1629), далибу (XVIII с.), далибѣгъ (XVIII с.). — Deriv. MUk. да́либогаюся (1627 Беринда). — Syn. *бігме́!, спра́ві!,* Тимченко 662.

From Po. *dalibóg* (< *da-li-Bóg* 'if God gives'), Тимченко, l. c., Sławski 1, 137.

дале́кий : даль.

дали́-бі! Wd. see далебі!

да́лія 'Dahlia, Mexican plant of the family Compositae', ModUk.; BRu. ts, Ru. *да́лия* (since 1838), Po. *dalia,* etc.

This term was derived in 1791 from the family name of the Sw. botanist Anders *Dahl,* a pupil of Linnaeus, Klein 1, 397.

далма́т[и]ка 'dalmatic (a vestment worn by bishops, deacons, etc.)', ModUk. — Subst. *святко́вий о́дяг свяще́ників, імпера́торів і т. п.*

From Lat. *Dalmatica* tunica (or vestis) 'garment made of wool from Dalmatia (country on the E. coast of the Adriatic)', Бойків 127, Klein 1, 398.

далтоні́зм, SovUk. дальтоні́зм 'daltonism, colour-blindness', ModUk., BRu. *дальтані́зм,* Ru. *дальтони́зм* (since 1863), Po. *daltonizm,* etc. — Subst. *хвороба, при яки́й о́ко не мо́же розрізня́ти де́які ко́льори, червоно-, кольороневи́дячка,* Бойків 127.

From E. *daltonism* 'ts', as med. term derived from the name of John *Dalton* (1766 - 1844), E. chemist and physicist, who first described it in 1794, Бойків, l. c., Klein 1, 398.

дали́с Wd. 'poverty, disorder', first recorded in the XX c. (Верхратський ЗНТШ. 12, 44). — Subst. *бі́да, не́лад.*

From Yi. *dales* 'ts', the ultimate source being Hb. *daluth* 'poverty' (: *dal* 'thin, poor').

да́лший dial. for да́льший, see даль.

даль 'distance, remoteness', OES. по дали (1073 Ізб. Св.); BRu., Ru. ts, OCS. *vъ daljǫ,* SC. *dâlj,* Cz. *dál,* Po. *dal.* — Deriv. *да́лі, да́льній, -і́сть, да́льший, -ше, [від]-дали́ти, далина́, -иня́, да́льнина́, дальномі́р, ві́ддаль, ві́дда́лений, -ні́сть, -ння, дале́шній, по́даль, в-, у- да́ль, здаля́, на-, по-да́лі, [по]дале́ніти, ви́далити[ся], від-дали́ти[ся], ви-, від-даля́ти[ся],* etc.; here also: *дале́кий, -кі́сть, -ко, да́леч, далечина́, далечі́нь, далече́зний, -но, далече́нний, -нно, далече́нький, -ко,* and compounds with *далеко- : далеко-бі́йний, -бі́йність, -гля́дний, -гля́дність, -земе́лля, -зо́рий, -зо́рість, -мі́р, -про́стірний, -схі́дний, -ся́глий, -ся́гліcть, -ся́жний,*

-ся́жність, etc., rarely with *дале-:далепро́стір [-ний], далегля́дка,* etc., MUk. далекъ (1599), далекий (XVII—XVIII c.), далекость (XVI—XVIII c.), OES. далечь, далина, дальство, дальнии; FN. *Да́лик, Дальчу́к;* GN. *Дале́шева, Даля́ва, Да́льник, Да́льнич.* — Syn. *до́вгість (доро́ги), відле́гліcть, ві́дстань (мі́сця),* Тимченко 661.

PS. **daljь* 'ts' of uncertain etymology; the most convincing explanation, advanced by Sławski 1, 136, is its derivation from a pronominal root **da-* : **do-,* cf. *да,* and formant *-l-* like Lith. *to-lì* 'far-away', *to-lùs* 'distant', cf. also Machek 80, Fraenkel 1106, Трубачев in Vasmer² 1, 483; less persuasive is its connection with **dьlgъ* (> до́вгий), advanced by Persson 221, Meillet MSL. 14, 373, Berneker 1, 177, Zubatý Archiv 16, 388, Vasmer, l. c., a. o.

дальтоні́зм see далтоні́зм.

да́ма 'dame, lady', MUk. въ дамы (since the XVIII c.); BRu., Ru. *да́ма* (since 1701), Po. *dama,* etc. — Deriv. *да́мочка, да́мки* Npl., *да́мський.* — Syn. *па́ні.*

From ModHG. *Dame* 'ts', the ultimate source being Fr. *dame,* Тимченко, l. c., Kluge-Götze 94, Vasmer² 1, 483.

дама́сце́нка, дама́ська, дамашівка 'damascened sword', ModUk. — Syn. *ша́бля, меч із дама́ської ста́лі.* Derived from the name of the city of *Damascus* (<Hb. *Damméseq)* in Asia Minor, which was taken over into Uk. as *Дама́ск;* other deriv. from this name: *дама́ський, дамаскува́ти 'із звича́йної ста́лі роби́ти дама́ську',* Бойків 127, *дамаско́в[ан]ий,* etc.; cf. also РССтоцький Slavia 5, 28.

да́мба 'dam, sea-wall, dike', ModUk.; BRu., Ru. (since 1847) ts. — Subst. гать, гре́бля, Бойків 127.

From Ru. *да́мба* 'ts', the ultimate source being either Du. dam or LoG. damm; cf. Vasmer² 1, 484.

Дамо́кл PN. 'Damocles', ModUk.; BRu. Ru. ts, Po. *Damokles*, etc. — Deriv. *Дамо́клів меч.* — Syn. *Сиракýзький тиран.*

From Gk *Dāmoklēs* 'fame of the people', Klein 1, 399.

Дам'ян arch. see Дем'ян.

Дани́ло PN. Daniel, MUk. Дани́лїа Gsg. (1484 Пом'яник), Данїйлъ: Суд Б[о]жїй (1627 Беринда), OES. Данила Gsg., Данилъмь Isg. (XI c. Остр. єв.), BRu., Ru. *Дании́л, Дани́ла*, OCS. *Danïilъ, Danilъ*, Po. *Daniel*, etc. — Deriv. *Дан[и́лко], Дани́льчик, Данько́, Да́ня, Дани́лівна, Дани́лович*, AmUk. *Ден;* FN. *Данилéвич, Данилéвський, Данилéнко, Данили́шин, Дани́лів, Данилю́к, Дани́льченко, Данильчу́к, Да́нченко, Данькéвич, Дани́ш, Дахно́, Дахнéвич, Дахнівський, Дахно́вський, Дашкéвич, Дашківський, Дашко́[вич]*, GN. *Дашáва, Да́шів.*

From Hb. *Danyel* 'The Lord is my judge' *(: dan* 'judge'), Герус-Т. 37, Петровский 92.

дани́на : да́ти.

дантúст see дентúст.

дань : да́ти.

дар, [по]дарува́ти, etc. : да́ти.

дара́б[а] SoCp. 'piece, part, morsel', MUk. дараб[а] (XVIII c. Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. *дара́бчок, дара́бошний.* — Subst. *ку́сень, ку́сник (хлі́ба), кава́лок (по́ля), па́чка (тютюну́).* Гнатюк ЕЗб. 4, 238.

From Hg. *darab* (< Sl. **drobъ)* 'ts', Гнатюк, l. c., Дэже, l. c., Горбач 1, 10, MNT-ESz. 1, 593; see also the following entry.

дара́ба Wd. 'raft, wood-floating', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 171). — Subst. *пов'я́зане де́ре-*

во, що сплавля́ють рікóю, Огієнко РМ. 5, 207; *де́кілька зби́тих ра́зом бре́вен спла́влювати річ кою,* Кміт 56; *сплав, плотъ,* Гнатюк ЕЗб. 26, 335.

From Rm. *dărab* 'ts', Гнатюк, l. c., Кміт, l. c., Шухевич 4, 355, Janów 16, Vincenz 8.

дара́к dial. 'curry comb', first recorded in the XX c. (Москаленко 29). — Deriv. *дара́чка, дара́чити.* — Subst. *гре́бінь розчúсувати во́вну, пря́диво.*

From Rm. *darac* 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. *darak||tarak* 'ts', Lokotsch 159, Cioranescu 276.

Да́рій PN. Darius, BRu., Ru. *Да́рий.* — Deriv. *Да́рійович, Да́рія, Да́рївна;* FN. *Даре́вич, Дарієнко, Дарко́вич;* GN. *Да́рниця.*

From Gk. *Dareios* — name of three Persian kings in VI—IV c. b. C., Петровский 92.

Да́рка 1. : Дарій, see the preceding entry; 2. : Оде́рка, see s. v.

да́рлінг AmUk. 'darling', first recorded in 1931. — Subst. *лю́бий, ми́лий, дорогúй.*

From E. *darling* 'ts', Білаш 229.

да́ром, [за]да́рмо : дар, see **да́ти.**

Да́сій PN. Dasi, MUk. Да́сїй : сипли́вый (1627 Беринда), BRu., Ru. *Да́сий, Да́ссий, Дас,* OCS. *Dasïjъ.* — Deriv. *Да́сїївна, Да́сієвич.*

From Gk. *dasys* 'shaggy', Петровский 93.

дастува́ти 'to dust', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *збира́ти по́рох.*

From E. *to dust* 'ts'.

да́та 'date', ModUk., BRu., Ru. ts, Po. *data,* etc. — Deriv. *датува́ти, -а́ння, датівни́к, дато́ваний.* —

Subst. *зазна́чення дня, мі́сяця, ро́ку на листі́, доку́менті, то́що; речене́ць.*

From Lat. *data* (littera) 'letter given', Klein 1, 403, see also дейт.

да́ти, дам, даси́, dial. даш, дасть, дамо́, дасте́, даду́ть, dial. дадя́т 'to give, provide, offer, present'; to allow, MUk. дали (1494), дати (1537), дадутъ (1645), давши (1694), дать (XVIII c.), OUk. дати (1442), OES. дамь (XI c. Остр. єв.), дажь (XI—XII c.), дали есме (1307), дадутъ (1392), дадять; BRu. *даць*, Ru. *дать*, OCS. *dati*, Bu. *дам*, Ma. *да́де*, SC. *dȁti*, Sln. *dáti*, Cz. *dat*, Slk. *dať*, Po., UpSo. *dać*, LoSo. *daś*, Plb. *dot.* — Deriv. *да́тися, ви́дати[ся], в-, від-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, під-, по-, при-, про-, роз-, у- да́ти[ся],* along with iter. forms based on *дава́ти : в-, ви-, від-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, під-, по-, при-, про-, роз-, у- дава́ти[ся],* in rare instances on dial. *дая́ти* (Грінченко 1, 360) : *подая́ниє* (Желеховський 2, 675), *дани́на, данн́я, дань, да́р[ом], да́тка, да́ток, да́ча, ви-, від-, до-, за-, на-, по- да́нн́я, ви-, до-, за[в]-, по-да́ток, ви-, від-, до-, з[а]-, пере-, під-, по-, роз-, у-да́ча, [по]дару́нок, [по]дарува́ти, -а́ння, [по]дари́тель, ви-, з-, по-, про- даве́ць, видавни́цтво, -и́цький, -и́чий, вида́тний, -ність, -но, ві́дданий, -ність, -но, ві́дда́ни́ця, дода́нок, зада́чний, -ик, здава́ч[ка], зда́тний, -ність, -но, пере́даний, -ність, -но, передава́ний, -ність, -но, передава́ч[ка], переда́тник, -иця,* (from Ru.:) *переда́тчик, -иця, піддане́ць, -ниця, -нка, -нство, -нський, по-, під- да́тливий, -вість, -во, пода́тель[ниця], пода́тний, -ник, -ниця,* (from OCS.:) *благода́ть, -тний, -тність, -тно,* (from Ru.:) *по́дать, подая́ння,* (from Ru.:) *продавщи́ця, про́даж, прода́жний, -ність, -но, ви-, до-, за[в]-, по-, при- датко́вий, [пере-]да́тешній, переда́т[оч]-*

ний, -ність, -но, по-, у- да́ваний, -ність, -но, and many others; MUk. давати (1670), даваня Gsg. (XVI c.), дава́ніе (XVII c.), даивали (:*даивати, 1486, 1500, 1505, 1510), дар, подарок (1596 Зизаній), да́ръ а́лбо дарова́ніе (1627 Беринда), дарова́ти (XVII c.), дарствуетъ (:*дарствовати, (XVIII c.), даровизна (XVI—XVIII c.), дарóвникъ (XVII c.), даровный (XVI c.), дару́нокъ (1618), в' дару́ночку (1630), дателя Gsg. (XVII c.), даток[ъ] (XVII—XVIII c.), в' датью (1625), дачками Ipl. (1491), дачокъ Gpl. (1534), давец' (1615) (from Po.:) давца (1594), данина (XVI—XVIII c.), данинного Gsg. (XVII c.), daninowszczini (:*даниновщина, 1545), да́нки (1623), данцу Asg. (1550), даньники Npl. (1452), будучи данниками (XVII c.), дань (XV—XVIII c.), данье (XV—XVIII c.), OUk. данины Npl.(1322), дань (1375), даръ (1349), даровали єсмо (1424), дарити (1287), даритися (1503), давати дань (1375), давывали (:*давывати, 1392), даяти (XI c. Остр. єв.), даание (XI c.), отъ даждя (:*даждь, 1073 Ізб. Св.), даниє (XII c.), даноплацемъ Isg. (XIV c.), съ данными (1294), даньникъ (XIV c.), по данничу пути (1294), въ данничьскоу (XIV c.), даньскые Npl. (XV c.), данщики Npl. (XIII—XIV c.), даръ (XI c.), даркій (XVI c.), дарити (XI c.), дароуи (XI c., Остр. єв.), даровитъ, даровьное (XII c.), дарокъ, дароносивыя Apl., датиє (XI c.), дать, дачку Asg., даяниє (XI c.), etc.; PN. *Богда́н[а], Божидо́р, Неда́н;* FN, *Дань[ко́], Данке́вич, Бо́гдан, Придан, Да́нченко, Придан, Да́шо, Дашко́, Даць[ко́], Дашко́вич, Дашке́вич, Придатке́вич, Дахно́[вський], GN, Данюки́, Да́н-[к]івка, Да́нківці, Дани́но, Да́ничі[в], Да́рниця, Да́ровичі, Дар* — Надежда; here also Sl. mythological name *Дажбо́г,* OES. Даж[д]ьбогъ, 'giver of prosperity', and deriv.: *Дажбо́жич, Дажбо́говий, Дажбо́жий.* — Syn. *в-, до-руча́ти; (ті́льки в фо́рмі да́ру:) дарува́ти,* Деркач 55; *дозво́лити, да́ти можли́вість щось зроби́ти; (о́перу:) ста́вити,* Шевченко 1, 159.

PS. **dati* from IE. ***dō - tī* 'ts', cf. Lith. *dúoti*, Latv. *duôt*, OPr. *dāt* 'ts'; there are two basic explanations of the inflectional forms *дам, дасú*... some scholars, like Brugmann 2, 496, Berneker 1, 178, Преображенский 1, 174, Trautmann 56 - 57, Vondrák 1², 705, Sławski 1, 136, a. o., consider them (partially) reduplicated formations : ***dō-d-mi, **dō-d-sei*... with parallels in Skt. *dá-dā-ti*, Av. *da-dā-iti* 'he gives', Gk. *dí-dō-mi* 'I give' (because of vocalism not so "exact" as Шевельов 113 wants to see them, cf. Vondrák, l. c.) ; yet, some linguists, as Kořinek LF. 65, 445 - 454, followed by Fraenkel ZslPh. 20, 292 - 293 and his ED. 112, Pokorny 223 - 226, a. o., derive those forms from ***dō-mi, dō-sei*... with an analogous reduplication of some forms (e. g. дадýть, dial. дадя́т) based on the influence of athematic verbs of that type, e. g. **jasti*, see їсти; iter. *дава́ти* > **davati* derives from IE. root ***doų-*, cf. Lith. *dovanóti*, Latv. *davinât* 'to present', Skt. *dāvánē* 'for giving'; other deriv. with formants *-no-*, e. g. данúна, дань; *-ro-*, e. g. дар, *-ti-* e. g. благодáть, подáть, cf. Pokorny, l. c.

дáток : дáти.

дах 'roof', MUk. на дахоу, въ дахахъ (XVI c.), з... даха (XVII c.), на дахи (XVIII c.) ; BRu. ts, Po. *dach* (since the XV c.), Cz. dial. *dach*. — Deriv. *дахівка, дашóк, підда́шшя*, MUk. дахувка (XVII c.), даховый (XVIII c.). — Subst. *кри́ша, покрівля, стріха, верх*, Тимченко 670.

From MHG. *dach* 'ts', PCСтоцький 4, 151 ; perhaps via Po. *dach*, Sławski 1, 136, Шелудько 1, 29.

дацóл, also да цóл, AmUk. 'that's all', first recorded in 1924, Жлуктенко 123. — Subst. *кінéць, це все*.

From E. *that's all* 'ts', Білаш 230.

дáча 'summer cottage, country house; wood [p]lot', MUk. in deriv. only: дачка (XV—XVI c.) ; BRu., Ru. ts. —

Deriv. *дáчний, -ик*. — Syn. *лíтнище, -исько, літня́ хáт[к]а, дімóк на лíто*.

PS *datja 'something given, offered', see дáти; Berneker 1, 180, Vasmer² 1, 486, a. o.

даяти dial. see дáти.

дбáти 'to take care, look after; to endeavour, strive', MUk. дбати (XV—XVIII c.), OUk. дбаютъ (1347), не дбаючи (1420); BRu. *дбаць*, Ru. dial. *дбать*, Cz. *dbáti*, OCz *tbati*, Slk. *dbat'*, Po. *dbać*. — Deriv. дбáння, на-, по-, при- дбáти, дбáлий, -ліcть, дбайлúвець, -вий, -виця, -вість, -во, MUk. дбалость (XVI—XVII c.), дбалый (XVI—XVII c.), дбалѣ (XVI c.), дбаню Dsg. (XVIII c.). — Syn. *піклува́тися, опíкуватися, клопота́тися; зважáти на, звертáти увáгу на*, Тимченко 671 - 672.

Like *бiати* < *гбáти, дбáти* is a metathetic formation going back to **bƶd-ati*||**bƶd-ěti* > бдѣти 'to watch', see будúти; closely to this explanation is Sławski 1, 142, offering other examples for the methatesis *(*zьdati*<*dьzati, Brda* < *Dbra*, etc.) ; less convincing are older etymologies connecting it with *дýбати* see s. v., Miklosich 53, with Po. *wścibiać*, Brückner 86, or with *добá*, q. v., and Lat. *dub[i]tāre* 'to doubt', Machek 82; cf. also Трубачев in Vasmer² 1, 486 and Мельничук, Мовозн. 9:5 (53), 46 - 55.

два, F. двi, collect. двóє 'two', MUk. двѣ слове (1489), двохъ Gdu. (1494), дву Gdu. (1510), две ведри (1600), двѣ селѣ (1687), двѣ лѣтѣ (XVIII c.), дви (XVIII c.), OUk. два (XIII c.), двѣ гривнѣ (1366), по два гроша (1377), OES. дъва (XI c. Остр. єв.), дъвѣма (XI c. Остр. єв.) двѣ (1073 Ізб. Св.), два (XI c.); BRu. *два, дзве*, Ru., Ru. *два, две*, OCS. *dƶva*, Ma. *два, две*, SC. *dvâ, dv̏je*, Sln. *dvâ, dve*, Cz. *dva, dvě*, Slk. *dvaja, dva, dve*, Po. *dwa[j], dwie*, LoSo. *dwa, dwě*, UpSo. *dwaj, dwě*. — Deriv. *двíйка, -ко, двійни́й, двійне́сенький, двійни́к, двійня́-*

та, двíйця, двійчá[с]тий, двійчáтка, двi[й]чи, [у]-двíчі, [у]двóє, двóєчко, двоїстий, двояк, двойкó, двойлéзний, двойчáтий, з-, пере-, по-, роз-двóєний, -нiсть, -ння, з-, по-, роз-двóювання, нáдвóє, подвíйний, -ник, -нiсть, -но, подвóювач, удвíйці, удвíйку, dial. двíйки, двóйки, двéйки (:трéйки) (cf. Німчук Пд. 13, 122-124); *[з-, пере-, по-, роз-]двóювати[ся[, -двоїти[ся], двойнúти,* and compounds: *двадньóвий, двiлíток, двiцáлівка, двобíй, двобáрвний, двовеслóвий, двовíрш,* etc., *двохáктний, двохмільйóнний, двохлíток,* etc., *двоєбóрство, двоєдýшний, двоєжéнство, двоюрідний, двояковигнýтий, двоякоопýклий, двулúчний,* etc.; here also compounds: *двенáдцять,* Wd. *двенáйцять, двенáйцiть* '12', *двáдцять,* Wd. *двáйцять, двáйцiть* '20' with their deriv. as. e. g.: *двенáдцятеро, двенáдцятий, двенáдцяти-голóв[н]ий, -грáнник, -лíтнiй, -крúлка, -нáлий, -рíчний,* etc. as well as *двáдцятеро, двадця́тий, двадця́тка, двадцяти-лíтнiй, -лíття, -п'ятилíтнiй, -п'ятилíття, -рíчний, -рíччя, -п'ятирíчний, -п'ятирíччя,* etc.; and finally: *двiсті* '200', with its deriv.: *двохсóтий, двохсотлíтнiй, -лíття, -рíчний, -рíччя,* etc.; MUk. дванадесять (XV—XVI c.), дванадцять (XVI—XVIII c.); двадцать, дватцать, двадцеть (XVI c.), двайцят (1671); двѣсте (XV—XVI c.), двѣстѣ (XVII—XVIII c.), OUk. по дванадесяте громь (1407); двадцатъ (1438); двѣстѣ (1398); OES. двоюнадесяте (XI c. Остр. єв.), двѣнадцать; дъвоудесятоу (1073 Ізб. Св.), двоюдесятъ (XI c.); дъвѣсътѣ (XI c.. Остр. єв.) дъвѣстѣ (XI c.); FN. *Дволíнський, Двýлiт,* GN. *Двурíчна.* — Syn. *(двóє:) пáра.*

PS. **dʒva, *dʒvě, *dʒvoje,* IE. ***d[u]uō, **d[u]ɥai, **d[u]ɥaia-* 'ts', cf. Lith. *dù, dvì,* Latv. *divi,* OPr. *dwai,* Skt. *dváu, dvâ,* Av. *dva, dvē,* Arm. *erku,* Gk. *dýō,* Alb. *dü,* Lat. *duo, duae,* OIr. *dāu, dō,* ToA. *wu, wo,* ToB. *wi,* Goth. *twa, twōs,* OHG. *zwēne, zwā, zwō,* ModHG. *zwei,* E. *two;* Miklosich 53, Meillet MSL. 12, 286 - 288, Berneker 1, 247 - 248, Преображенский 1, 174 - 175, Kluge 413, Trautmann 64, Fraenkel 107 - 108, Sławski 1, 182, Machek 103, Walde-Hofmann 1, 104 - 105, Pokorny 228 - 232, a. o.; in its orig. meaning **dʒva* "stood for the one as well as the other of a set of two, of an ensemble, that is was the means of referring to the completeness of the pair or group-of-two, of expressing the unity of two", Gonda 24; cf. also Olzscha IF. 73, 146 - 153; re. дві[й]чи, двíчі cf. J. Trypućko *Słow. przysłówki typu st. csł. dvašdi, trišti* (Uppsala 1947) and Zfsl-Ph. 22, 123 - 128; Tangl ibid. 22, 134, and (extensively:) Німчук Пд. 13, 122 - 133.

двáдцять (<*dъva-desętь) : два.

двенáдцять, OUk. дванадесяте (<*dъva-nadesętь) : два.

двéрi, Gpl. двереéй 'door, entrance', MUk. двери (XV—XVIII c.), двьрь (XI c. Остр. єв.), двьрьми Ipl. (XI c.), двери; BRu. *дзвéры,* Ru. *дверь,* OCS. *dvьri,* Bu. *двéри,* SC. *zàdvarje,* Sln. *dúri,* Cz. *dveře,* Slk. *dvere,* Po. *drzwi,* dial. *drwi,* LoSo. *drwy,* UpSo. *durje,* Plb. *dvâr.* — Deriv. *двéрки, двéрцi, дверця́та, дверни́й, одвíрок,* MUk. дверки (XV c.), дверныкъ (XVII c.), дверныи (XVII—XVIII c.), OES. двьрьникъ, -ица, дверныя, дверское, въдвьрьцахъ (XI c.). — Syn. *óтвiр у стiнí, щоб вхóдити абó вихóдити; бля́ти, що замикáють цей óтвiр,* Тимченко 675.

PS. **dvьri* Npl. 'ts' (alternating with a later b/f.:Nsg. **dvьrь* in some Sl.), IE. root ***dhɥer- : **dhɥor- : **dhur-* 'door', cf. Lith. *dùrys,* Skt. *dvārā[u]* NDu., Av. *dvarəm* Asg., Arm. *dur-k* Apl., Gk. *thýra, thýretron* 'door', Lat. *fores* Npl., Goth. *daúr,* AS. *dor,* OHG. *tor,* MHG. *tür,* ModHG. *Thür[e],* E. *door,* etc.; here also двip *(**dhɥor-os),* q. v., Miklosich 53, Meillet Ét. 176, Berneker 1, 241, Преображенский 1, 175, Kluge 363, Brückner 101, Trautmann 63, Fraenkel 112, Sławski 1, 175, Pokorny 278 - 279, a. o.

дви́гати, двигну́ти 'to move, stir', MUk. двигати, двигнути (XVI—XVIII c.), OES. двигнути (XI c.), двизати[ся] (XI c.); Ru. *дви́гать, дви́нуть,* OCS. *dvidzati,* Bu. *дúгам,* SC. *dȉći, dȉgnuti, dȉzati,* Sln. *dvígati,* Cz. zdvíhati, Slk. *dvíhať,* Po. *dźwigać,* dial. *dzigać, dzignąć,* LoSo. *zwigaś.* — Deriv. *двигтíти, -íння, двигу́н, движо́к, подви́жний, -нíсть, подви́гати[ся];* MUk. двиганє (XVII c.), двигненє (1614), движная (XVII c.), двизанье (XV c.), двинулися (XVII c.), OES. движанье, движьныи, без двизанія (XIV c.), не двиньте (XIV—XVc.). — Syn. *ру́шити щось з мíсця; підно́сити, виряджа́ти, посила́ти,* Тимченко 675.

PS. **dvigati* iter. of **dvigti,* **dvižǫ* 'ts' which, according to Berneker 1, 240-241, goes back to *[o]d-vigati,* with Sl. verb corresponding to ModHG. *weichen* 'to yield, give away, waver'; less persuasive are other etymologies, e. g. that relating it so AS. *twiccian* 'twitch' (Endzelin ЖМНП. July 1910, 201), to OHG. *zwangen* 'to pinch' (Windisch KZ. 23, 207, Stokes BB. 21, 128), to Lat. *fīgō* 'to fix, fasten', etc., cf. Vasmer² 1, 487, Sławski 1, 213, a. o.

дві see два.

двір, Gsg. дворá‖двóру '[court]yard, court, area; inn', MUk., OES. дворъ (XV—XVIII c.), BRu. Ru., Bu., Ma. *двор,* OCS. *dvorъ,* SC. *dvȏr,* Sln. *dvòr,* Cz. *dvůr,* Slk. *dvor,* Po., LoSo. UpSo. *dwór,* Plb. düör. — Deriv. *дворáк, -áчка, двóрик, -исько, -ище, двірéць, дворéць[кий], двірцéвий‖дворцéвий, двірни́к, -и́чка, -и́цький, двірня́, двірський, дворня́га, -я́жка, дворóвий, дворяни́й, дворя́нка, -нство, -нський, -нчик, подвíр'я* and (rare) compounds: *дворо-господáрство, -хазя́йство;* MUk. дворникъ (XV—XVIII c.), -ица (XVIII c.), -ичка (XVI c.), дворный (XV—XVIII c.), з дворнею (XVIII c.), дворую (:**дворовати*) (XVII c.), дворокъ (XVII c.), дворский (XV—XVIII c.), -ство (XVI—XVII c.), дворцевый‖-цовый (XVIII c.), дворчикъ (XVIII c.), дворысче (XVII c.), ‖дворище (XV—XVIII c.), дворищный (XVI c.), дворянинъ‖дворанинъ (XVI—XVIII c.), ‖(rarely:) дворенин (XVI c.), дворецъ (XV—XVIII c.), дворецкий (XV—XVI c.), дворакъ (XVIII c.), дворитися (XVIII c.), OES. дворьникъ, дворныи, дворьць-[кыи], дворьчьскыи, дворянинъ (XIII—XIV c.), дворище (XII c.), дворити, дворовати[ся], дворовыи, and (rare) compounds: дворо-метание, -метарь (XIII c.), FN. *Двірня́к, Подво́рняк;* GN. *Дворе́цъ‖Двірéцъ, Двірці́, Дво́риська, Дво́рище* — Syn. *про́стір, що ото́чує дім; сади́ба, осе́ля; ме́шкання дíдича, пала́та, пала́ц; двірські́ осо́би,* Тимченко 682.

PS. *dvorъ* 'ts', IE. root ***dhu̯or-* : ***dhu̯er-,* see двéрі.

двíйчи = **двíчі** : **два.**

двíсті, OUk. двѣстѣ (<*dъvě sъtě) : дві, see два.

двíчі, двíйчи *(<*dъvo-ičі <**duu̯o-ītī̯):* два.

двоє : два.

де, dial., arch. где (Желеховський 1, 175), 'where', MUk. де (1507, XVIII c.), где (XV—XVIII), гдѣ (XVI—XVIII c.), OUk. кгдѣ (1347, 1375), гдѣ (1437), OES. къде (XI c. Остр. єв.), кде, кдѣ, гдѣ (XIII—XIV c. Соболевский 103); Ru. *где,* BRu. *дзе,* OCS. *kъde,* Bu. *де, къдé,* Ma. *де,* SC. *gdȅ,* Sln. *gdê, kjè,* Cz., Slk. *kde,* Po. *gdzie,* LoSo. *źe, źo,* UpSo. *[h]dźe.* — Deriv. *десь, нíдé, дé-хто, -чий, -що, -як[ий], де-нéбудь, де[сь]-не-дé[сь], дé-то,* here also *дéщиця,* q. v.; MUk. гдебысь (XVI c.), гдекольвекъ (XVI—XVIII c.), гдекотрому Dsg. (XVIII c.), гденебудь (XVIII c.), где-некоторіи (XVIII c.), гдесь (XVII—XVIII c.), гдещо (XVII c.), где якому Dsg. (XVIII c.), OUk. декабря Gsg. (1388); OES. декęбра Gsg. (XI c. Остр. єв.);

кгдѣ-колвекъ (1443), кгдѣ коли (1347), OES. гдѣли. — Syn. Wd. *куди́*.

MUk. and ModUk. *де* derives from *где* which, in turn, comes from PS. **kъde*, IE. ***ku-dhe* 'ts', cf. Av. *kuda;* see also k; OES., OUk. and MUk. гдѣ (instead of где) emerged under the influence of Lsg. ending of *a-* and *o-* stems -ѣ (: на столѣ, въ рѣцѣ, cf. Соболевский, l. c., Sławski 1, 127); further details at Miklosich 151 - 153, Vondrák 1, 454, Berneker 1, 674 - 675, Преображенский 1, 122, Brückner 138, Machek 197, Георгиев 1, 234, a. o.

де- 'de-' in such words as *деаерáтор, -аерáція, дегідратáція, дегідрогенізáція, делябіялізáція, демілітаризáція, демультиплікáтор, демуніципалізáція, деперсоналізáція, депігментáція, деполяризáтор, -зáція, десенсибілізáція, десквамáція, десульфурáція, деферизáція, дефлегмáтор, -гмація, дехлорáція, децентралізáція, децеребрáція,* etc., ModUk.; known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *ви-*, e. g. *декапсуля́ція — вилу́щування, or зне-*, e. g. *декольорáція — знебáрвлення.*

From Lat. *dē* 'from, away from, down from, out of, on account of, concerning, according to', Partridge 824, Klein 1, 404 - 405; see дез-.

дебакля́ж 'clearing (harbour of empty ships)', ModUk. only; — Subst. *прибирáння з прúстані вúвантажених товáрів; вúвід розвантáжених сýден з прúстані,* Бойків 129.

From Fr. *débâclage* 'ts', Орел 1, 241.

дебанкувáти '(gambling:) to break the bank', ModUk.; Po. *debankować.* — Subst. *(в газáрдній грі:) зірвáти банк,* Бойків 129.

From Fr. *débanquer* 'ts'.

дебардáж 'unloading, discharding (of timber, etc.); conveyance to the rail-head', ModUk. only. — Subst. *вивантáжування дров з корабля́ на бéрег,* Бойків 129.

From Fr. *débardage* 'ts'.

дебаркадéр 'landing, railway platform, landing place (on a quay)', ModUk.; BRu. *дэбаркадэ'р,* Ru. *дебаркадéр* (since 1803). — Deriv. *дебаркáція.* — Subst. *помíст на вокзáлі, що кóло нього спиня́ються поїздú; наплавна́ прúстань,* Бойків 129.

From Fr. *débarcadère* 'ts', АкСл. 3, 624, Орел, 241.

дебáта, AmUk. дебéйт, 'debate, discussion, dispute; pleading', ModUk.; BRu. *дэбáты,* Ru. *дебáты* (since 1864). — Deriv. *дебатувáння, дебатувáти, дебатóваний.* — Subst. *обговóрення справи, óбмін думóк на збóрах, з'їздах, у судí, тóщо,* Бойків 129.

From Fr. *débat* 'ts', АкСл. 3, 624.

дебéйт AmUk. see дебáта.

дебéлий 'strong; plump', MUk. дебелъ (1596 Зизаній), дéбелъ, дéбелый (1627 Беринда), дебели Npl. (XVIII c.), OES. дебелъ, дебела, дебело, дебелѣишю Asg. (XI c.), добелое; BRu. *дзябёлы,* Ru. *дебéлый,* OCS. *debelъ,* Bu. *дебéл,* SC. *dèbeo,* Sln. *débel.* — Syn. *кремéзний, гладкúй; (про пáлицю і подíбні предмéти:) товстúй; (рíдше:) грýбий,* Деркач 56.

PS. **debelъ[jь]* 'ts', connected with OCS. *dobljь,* Ru. *доблий,* dial. *добóлый* 'bold', which, in turn, is related to **dobrъ,* see дóбрий.

дебентýра 'debenture', ModUk.; Ru. *дебентýра.* — Subst. *мúтний лист, за якúм купцéві повертáється мúто, що він заплатúв,* Бойків 129.

From Lat. *dēbentur : dēbēre* 'to owe'; the certificate was so called because its text originally began with the words *dēbentur mihi* 'they are owing to me', Klein 1, 406.

дéбет, дéбіт 'debit, debt', ModUk.; BRu. *дэ́бет*, Ru. *дéбет* (since 1803), Po. *debet*. — Deriv. *дебітóр, дебетувáти, дебітувáти*. — Subst. *в бухгальтéрії означáє 'менí вúнен' або́ 'мáю одéржати'; лíва прибуткóва сторíнка в бухгальтéрських книжкáх*, Бойків 129.

From Lat. *dēbitum : dēbēre* 'to owe, be under obligation', Klein 1, 406.

дебíльність 'debility', ModUk.; Ru. *дебúльность*. — Subst. *пéрший стýпінь розумóвої недорозвúненості*, Орел 1, 241.

From Lat. *dēbilis* 'weak', Орел, l. c., Льохін 176.

дéбіт = дéбет.

дебльокувáти 'to raise the blockade of (town, port)', ModUk.; Ru. *деблокúровать*. — Subst. *знімáти облóгу фортéці, пóрту чи цíлої держáви*, Бойків 129.

From Fr. *débloquer* 'ts', АкСл. 3, 625 - 626.

дебóш 'debauch[ery]', ModUk.; BRu. *дэбóш*, Ru. *дебóш* (since 1803), Po. *debosz* — Deriv. *дебошúр, дебошúрити*. — Subst. *бéшкет, бíйка, скандáл*, Орел 1, 242.

From Fr. *débauche* 'ts', АкСл. 3, 626.

дебушувáти 'to emerge, to debouch or issue', ModUk.; BRu. *дэбушавáць*, Ru. *дебушúровать*. — Subst. *вивóдити вíйсько на вíдкриту бойову́ позúцію*, Бойків 129.

дебрь, дéбря dial. see дьбрь.

From Fr. *déboucher* 'ts'.

дебю́т 'debut', ModUk.; BRu. *дэбю́т*, Ru. *дебю́т* (since 1834), Po. *debiut*, etc. — Deriv. *дебютáнт, дебютувáти, -áння, дебютáнтський*. — Subst. *пéрший вúступ у будь-якíй гáлузі діяльности, переважно на сцéні; пéрший вúступ у грі в шáхи або́ дáмки*, Бойків 129.

From Fr *début* 'ts', АкСл. 3, 627 - 628.

девадáси 'devadasi' ModUk. — Subst. *вихóвувані при гіндýських храмáх дівчáта, що викóнують релігíйні тáнці*, Бойків 129.

From Hind. *dēvadāsī* 'slave girl of a god', Klein 1, 437.

девальвáція, Wd. девалюáція 'devaluation', ModUk.; BRu. *дэвальвáцыя*, Ru. *девальвáция* (since 1874), Po. *dewaluacja*. — Deriv. *девальвувáти*. — Subst. *держáвний акт змéншення номінáльного кýрсу папéрових грóшей до їхньої рúнкової вáртости, або́ вáртости іноземнóї валю́ти*, Бойків 129.

From ModHG. *Devalvation* 'ts', the ultimate source being Lat. *dē-* 'from, away from' and *valēre* 'to be strong, be well, be worth', Орел 1, 242, АкСл. 3, 629, Льохін 176, Klein 1, 404.

девáн 'minister of finance, chief officer in India', ModUk. — Subst. *спочáтку знáчило 'везир, головнúй мíністр', а тепéр крім цього так називáють шáфаря, завíдувачá господáрства й економа*, Бойків 129.

From Arab. or Pers. *dīwān* 'ts', Klein 1, 438.

девастáція 'devastation', ModUk.; Po. *dewastacja*. — Deriv. *девастувáти*. — Subst. *знúщення, сплюндрувáння*, Бойків 129.

From Lat. *dēvāstātio : dēvāstāre* 'to lay waste, devastate', Klein 1, 437.

девíза 'motto', ModUk. BRu. *дэвíз*, Ru. *девиз* (since 1780); Po. *dewiza*, etc. — Deriv. *девíзний, девíзовий*. — Subst. *гáсло, слóво, або́ вúслів, що мíстить у сóбі прá-*

вило, при́нцип життя́ і діяльности люди́ни, това-ри́ства, устано́ви, то́що; ве́ксель ви́писаний в чужо-зе́мній валю́ті, що його́ але́жить оплати́ти за кор-до́ном, Бойків 129.

From Fr. *devise* 'ts', АкСл. 3, 632.

де́віл AmUk. 'devil', first recorded in 1929. — Subst. *чорт.*

From E. *devil 'ts'*, Білаш 231.

девія́ція, SovUk. девіа́ція 'deviation', ModUk.; BRu. *дэвія́цыя,* Ru. *девиа́ция.* — Subst. *збо́чення магне́тної стрі́лки в ко́мпасі на кораблі́ дія́нням ма́си заліза на нь-о́му; збо́чення ку́лі або́ гарма́тня з їх траєкто́рії че́рез темпера́ту́рні, атмосфе́рні, повітря́ні та і́нші умо́вини; узагалі́ ві́дхил, збо́чення від пе́вного на́-прямку,* Бойків 129.

From Lat. *dē-* 'from' and *via* 'way, road' Орел 1, 242, АкСл. 3, 631 - 632.

девóн 'devon', ModUk.; BRu. *дэвóн,* Ru. *девóн.* — Deriv. *девóнський.* — Subst. *тре́тя палеозо́йська фор-ма́ція в істо́рії землі́,* Орел 1, 242.

Named after *Devon[shire]* in England.

девóція 'devotion', ModUk.; Po. *dewocja.* — Deriv. *девóт, -тка, девоціона́лїй.* — Subst. *істери́чна, пере-са́дна набо́жність,* Бойків 129.

From Lat. *dēvōtiō* 'a devoting, consecrating, devotion', Klein 1, 438.

девте́рій, SovUk. дейте́рій 'deuterium', ModUk.; Ru. *дейте́рий.* — Deriv. *дейтеро́н.* — Subst. *ізото́п во́дню, що в сполу́ці з ки́снем утво́рює „важку́ во́ду", відмі́н-ну від звича́йної води́ де́якими фізи́чними власти́во-стями,* Орел 1, 245.

From Gk. *deuteros* 'second', Орел, l. c.

девтеро-, SovUk. дейтеро- a compound-forming elem-ent 'deutero-' in such words as *девтеро - га́мія, -номія, -ско́пія,* etc.

From Gk. *deuteros* 'second; secondary', Partridge 889.

дев'ятнадцять, дев'яно́сто, etc. : **де́в'ять.**

де́в'ять, Wd. де́віт[ь] 'nine', MUk. девят (1593), де-вять (XVII с.), девяти Gsg. (1690), з... девятма (XVII с.), OES. девять (XI с. Остр. ев.); BRu. *дзе́вяць,* Ru. *де́вять,* OCS. *devętь,* Bu., Ma. *dévet,* SC. *dȅvêt,* Sln. *devêt,* Cz. *devět,* Slk. *deväť,* Po. *dziewięć,* LoSo. *źewjeś,* UpSo. *dźew-jeć,* Plb. *divąt* (=diwangt). — Deriv. *дев'я́тий* (in MUk. and ModUk. considered f/e. as deriv. from де́в'ять, not *vice* versa, cf. Сулм. 2, 188 - 189), *де́в'ятеро, дев'ятина́, де-в'ятірко, дев'я́тка, дев'ятери́к, -рико́вий, дев'ятер-ни́й, дев'ятуха,* etc.; compounds: *дев'ятде́ник, дев'я-[ти]си́л,* dial. also *дивоси́л, дев'ятили́тник, дев'яти-рі́чка, -рі́чний, дев'ятира́нський, дев'яторо́гий,* here also compound numerals: *дев'ятна́дцять,* Wd. *дев'ят-на́йцять, девітна́йціть* '19', *дев'ятдеся́т,* Wd. *девіде-сєт[ь] '90'* with their deriv.: *дев'ятна́дцятеро, де-в'ятна́дцятка, дев'ятна́дцятий,* etc., as well as *де-в'ятдеся́теро, дев'ятдеся́тка, дев'ятдеся́тий,* etc., and finally: *дев'яно́сто (=*дев'ять -на -сто)* '90' and *дев'ятсот* '900' with their deriv.: *дев'яно́стий, де-в'ятсо́тий, дев'яносто-лі́тній, -лі́ття, -рі́чний, -рі́-чя,* etc., MUk. девятый, (XVII—XVIII с.), девятьнадцать (XVIII с.), девятнайцеть (1616), девятыи на десять (XVIII с.), девятнадцятого дня (1661), девятьдесять (XVII—XVIII с.) etc.; OUK. девяносто (XIV—XV с.),, OES. девятыя (XI с. Остр. ев.), девятидесять (ibid.), де-вяносто (1398), a. o.; GN. *Дев'я́тники.* — Syn. *без одно́-го де́сять, три́чі по три.*

PS. **devętь* 'ts', derived from **devętz* 'ninth', goes back to IE. ***neun[ti] : **[e-]neuen* cf. OPr. *newīnts* 'ninth', Skt. Av. *náva*, ToA., ToB. *ñu*, Gk. *ennéa*, Lat. *novem*, Arm. *inn*, Alb. *nëndë*, OIr. *nōi*, Goth. *niun*, OIc. *niu*, AS. *nigun*, E. *nine*, etc.; BS. initial *d-* is usually explained as a result of dissimilation of nasals *(n - n)* and the influence of **desętь* '10'; some scholars connect it with ***neuos* 'new', nine being regarded as the 'new number' of the third tetrad, since the system of reckoning by fours is assumed as the oldest in IE (eight being a dual form), cf. Miklosich 43, Schulze KZ. 42, 27, Mikkola IF. 16, 95, Kluge 251, Berneker 1, 188 - 189, Преображенский 1, 177, Trautmann 198, Brückner 111, Младенов 123, Machek 85, Fraenkel 92, Walde-Hofmann 2, 180, Шевельов 358, Pokorny 319, a. o.; re. дев'ясто cf. Haebler AnslPh. 1, 1 - 15, Vaillant 2, 645, Stang *Lingua viget* 124 - 129, ЭтимСл. 44 - 46, Kuraszkiewicz *Studia Falk* 93 - 96, a. o.

дегенера́ція, SovUk. дегенера́ція 'degeneration', ModUk.; BRu. *дэгенера́цыя*, Ru. *дегенера́ция* (since 1875); Po. *degeneracja*, etc. — Deriv. *деґенера́т, деґенера́тство, деґенерува́ти, деґенерати́вний.* — Subst. *ви́родження, звироднíння люде́й, твари́н або́ рослúн через неспря́тливі умо́ви життя́; хворобли́ве перерóдження тканúн або́ кліти́н в організмі*, Бойків 129.

From Lat. *dēgēnerātiō (: dēgenerāre)* 'degenerate', Орел 1, 243, АкСл. 3, 641, Klein 1, 416.

деґрада́ція, *SovUk.* деграда́ція 'degradation', ModUk.; BRu. *дэграда́цыя*, Ru. *деграда́ция*, Po. *degradacja*, etc. — Deriv. *деґрадува́ння, деґрадува́ти, деґрадо́ваний.* — Subst. *повíльне зни́ження, занепада́ння; зни́ження на уря́ді, на чи́ні*, Бойків 129.

From Lat. *dēgradātiō*, 'deposition from one's rank', Klein 1, 416.

деґре́ 'degree', ModUk. — Subst. *географíчний гра́дус*, Бойків 129.

From Fr. *degré* 'ts'.

деґре́сія see дигре́сія.

дегуста́ція, SovUk. дегуста́ція 'degustation', ModUk.; BRu. *дэгуста́цыя*, Ru. *дегуста́ция.* — Deriv. *деґуста́тор.* — Subst. *о́цінка я́кости проду́ктів (вина́, ча́ю) з допомо́гою спро́би їх на смак, за́пах*, Орел 1, 243.

From Lat. *dēgustātiō (: dēgustāre* 'to taste'), Орел, l. c., АкСл. 3, 643, Klein 1, 417.

де́ди, also де́ді, *AmUk.* 'daddy', first recorded in 1923. — Subst. *та́то.*

From E. *daddy* 'ts', Івах РМ. 1, 212, Білаш 231.

дедика́ція 'dedication', ModUk.; Ru. *дедика́ция*, Po. *dedykacja.* — Deriv. *дедикува́ти.* — Subst. *присвя́чення тво́ру якíйнебудь осóбі*, Бойків 130.

From Lat. *dēdicātiō* 'ts', Орел 1, 243, Klein 1, 412.

де́ді AmUk. see де́ди.

деду́кція 'deduction', ModUk.; BRu. *дэду́кцыя*, Ru. *деду́кция* (since 1803), Po. *dedukcja*, etc. — Deriv. *дедукту-ва́ти, дедукти́вний.* — Subst. *мето́да ло́гіки вивóдити часткóві твéрдження з зага́льних; взагалí пере́хід від зага́льного до часткового́*, Бойків 130.

From Lat. *dēductiō* 'ts', Орел 1, 243, Klein 1, 413.

деéкція 'dejection', ModUk. — Subst. *викида́ння, видíлювання води́, то́що*, Бойків 130.

From Lat. *dējectiō* 'ts', Klein 1, 418.

дежене́ 'breakfast', ModUk. — Subst. *снідáнок.*

From Fr. *déjeneur* 'ts', Кузеля 91.

де́жма, SoCp. дíжма 'tithe, tenth', MUk. дежма, дижма, дѣжма (1755 Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. дѣжмовий, дѣжмар, дѣжмити. — Subst. *обро́к, десяти́на; той, хто збира́є обро́к; пе́вна ча́стка врожа́ю, вло́вів і ін.; те са́ме, що й десяти́на, що її брав від робітника́ вла́сник по́ля, води́, то́що,* Бойків 130.

From Hg. *dézsma* 'ts', the ultimate source being OHG. *dezeto* 'decima', Berneker 1, 189 - 190, Дэже, l c.

дез- 'des-' in such words as *дезартикуля́ція, дезасиміля́ція, дезинсе́кція, дезинфе́кція, дезінтеґра́ція, дезодора́тор, дезоксида́ція, дезорганіза́ція, дезорієнта́ція,* etc. ModUk., known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *зне-,* e. g. *дезинфе́кція : знезара́ження,* Бойків 130.

From Fr. *des-* 'ts', the ultimate source being Lat. *dis-* 'apart, asunder; away from; utterly, completely; un-', Орел 1, 243, Onions 825, Klein 1, 455; see де-.

дезабільé 'boudoir wrap, tea gown, negligee', ModUk.; BRu. *дэзабільé,* Ru. *дезабильé* (since 1863). — Subst. *роздя́гнений в само́м бі́ллі, в спа́льному о́дязі; ха́тній о́дяг, що його́ при сторо́нніх не но́сять,* Орел 1, 244.

From Fr. *déshabillé* 'undressed', АкСл. 3, 647.

дезавува́ти, SovUk. дезавуїрувати 'to disavow, deny, disclaim', ModUk.; BRu. *дэзавуíраваць,* Ru. *дезавуи́ровать.* — Subst. *не визнава́ти, запере́чити, піддда́ти су́мніву, скасо́вувати повнова́ження, що були́ да́ні пе́вній осо́бі,* Орел 1, 244.

From Fr. *désavouer* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 647 - 648.

деза́йнер 'designer', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *конструктор.*

From E. *designer* 'ts'.

дезерти́р 'deserter', ModUk.; BRu. *дэзерцíр,* Ru. *дезерти́р* (since 1780), Po. *dezerter,* etc. — Deriv. *дезертува́ння, дезе́рція, дезертува́ти.* — Subst. *утіка́ч (з ві́йська, з пра́ці, від обо́в'язків),* Орел 1, 244.

From Fr. *déserteur* 'ts', the ultimate source being Lat. *dēsertor* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 648.

дезидера́т 'desideratum', ModUk.; Ru. Npl. *дезидера́ты,* Po. *dezyderatum.* — Deriv. *дезиде́рія.* — Subst. *побажа́ння; попо́внення, ба́жані в нау́ковій робо́ті, бібліоте́ці, музе́ї, то́що,* Бойків 130.

From Lat. *dēsiderātum* 'something desired', Орел 1, 244, Klein 1, 432.

дезолюва́ти 'desolate: devastate, ravage, lay waste', ModUk. — Subst. *ни́щити, руйнува́ти, псува́ти,* Орел 1, 244.

From Lat. *dēsolāre* 'ts', Klein 1, 433.

деїнде : де.

деїзм 'deism', ModUk.; BRu. *дэíзм,* Ru. *деи́зм* (since 1803), Po. *deizm,* etc. — Deriv. *деїст, деїсти́чний.* — Subst. *визна́ння Бо́га як первопричи́ни всього́, що існу́є, яка́ не втруча́ється в хід да́льших поді́й у сві́ті, і запере́чення Бо́га як особи́стости; по́гляд, що запере́чує божество́ Ісу́са,* Орел 1, 244 - 245.

From Fr. *déïsme* 'ts', the ultimate source being Lat. *deus* 'god', Орел, l. c., АкСл. 3, 651, Klein 1, 417.

дей 1. 'dey: governor of Algiers (before French conquest in 1830)', ModUk. — Subst. *ти́ту́л коли́шніх альжі́рських воло́дарів,* Бойків 130.

From Tk. *dāī* 'maternal uncle', Klein 1, 439.

дей 2. AmUk. 'day', first recorded in 1915. — Subst. *день.*

From E. *day* 'ts', Білаш 232.

дéйдвуд, дéдвуд AmUk. 'deadwood', ModUk.; Ru. *ts.* — Subst. *товстúй брус, примоцьóваний однúм кінцéм до бáбки, дрýгим до кíля на кораблí,* Бойків 130.

From E. *deadwood* 'ts', Льохін 179.

дéйкати 'to speak now and then (here and there)', ModUk. only, wanting in other Sl. — Deriv. *дéйкання, дéйкатися, подéйкувати;* b/f. *дéйко.* — Syn. *говорúти.*

From: *де[сь] к[аз]áти,* cf. dial. кáе < кáже, кáут < кажуть, etc., and Ru. дéскать < *де-сказáть.

дейнéка, also денéка arch. 'bar, stick; foot soldier (usually equipped with sticks and poorly trained)', MUk.: according to Грінченко 1, 366, словом *дейнеки* впервые назван пехотный полк, составленный в 1657 г. полтавским полковником М. Пушкарем из всякого сброда, плохо вооруженного...; Тимченко 689 cites as the first entry: от дейнековъ (from a Poltava text of 1678); other evidence: дейнека (1737 Інтермедії 139, repeated by Горбач 8, 9); Po. *deneka* (Zajączkowski 49). — Deriv. *дейнéцтво, дейнéцький;* FN. *Де[й]нéка, Дейнúцький, Денúченко,* (abbr.:) *Дéйна.* — Subst. *кий, дубúна;* syn. *вeґéря,* Грінченко, l. c.; *нáзва воя́ка з Пушкарéвого пóлку,* Тимченко, l. c.; *розбíйник,* Горбач, l. c.

From Tk.-Osm. *değnek* 'bar, stick', Zajączkowski l. c., Горбач, l. c.

дейнéрка, also динéрка, дінéрка, AmUk. 'dinner can', first recorded in 1915, Жлуктенко 125. — Subst. *обíдóва коробка, бляшáнка.*

From E. *dinner can* 'ts', Білаш 232, Роїк 68.

дéйсус, arch. деисус 'icon depicting Jesus, Holy Virgin Mary and John the Baptist', MUk. Deysus (XVII c.), деисуса Gsg. (XVII c.), деисусовъ Gpl. (1671), дейсусъ

(XVIII c.), OES. до деисуса (XV c.); Ru. *дéисус.* — Deriv. MUk. деисусовый (XVII c.). — Subst. *три ікóни з вúображенням Христá, йогó мáтері та Івáна Хрестúтеля (в християнському прав. кúльті),* Тимченко 688.

From Gk. *déēsis* 'prayer', Тимченко, l. c., in OES. f/e. influenced by *Ісýс* [Христóс], Преображенский 1, 178, Vasmer² 1, 495.

дейт AmUk. 'date', first recorded in 1963. — Subst. *побáчення.*

From E. *date* 'ts', Білаш 232; see also дáта.

дéйта SoCp. 'diet, legislative assembly', first recorded in 1911 (Гнатюк ЕЗб. 30, 338). — Subst. *сойм.*

From Hg. *diéta* 'ts', Гнатюк, l. c.; see also діéта.

дейтéрій SovUk. see девтéрій.

дейтеро- SovUk. see девтеро-.

дек 'deck (of ships)', ModUk. — Subst. *пóклад на пароплáві,* Бойків 130.

From G. *Deck* 'ts'.

дека- a compound-forming element 'deca-' in such words as *дека- гóн, -грáм, -édр, -лíтр, -лóг, -мерóн, -мéтр, -пóд, -стéр, -хóрд,* etc., ModUk.; known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *десяти-* e. g. *декатлóн — десятибóрство, декастихóн — десятистúшня.*

From Gk. *déka* 'ten', Орел 1, 245, Klein 1, 407.

декáбр arch. 'December', MUk. Декабря 24 день (1494), мсца декаврія по гебрейску хашлеу просто просинецъ (XVI c.), мсца декабра 29 дня (1648), мсца декаврия 1 дня (XVII c.), декабрия 31 року 1709 (XVIII c.), декамврія 27 (XVIII c.), въ декабрѣ (XVIII c.), мсця де-

20.XI.2006 «ІЗБОРНИК» http://litopys.kiev.ua/

кеврія 17 дня (XVIII с.), мцъ Декемврій (XVIII с.), OUk. декабря 16 днь (1388), OES. декęбрь (XI с. Остр. ев.) декяб (XV с.); Ru. *декáбрь*. — Deriv. *декабри́ст, декабри́стський*. — Subst. *гру́день, двана́дцятий мі́сяць ро́ку*, Тимченко 689.

From MGk. *dekémvri[os]* 'ts', the ultimate source being Lat. *december, cf.* Соболевский РФВ. 9, 3, Преображенский 1, 178, Vasmer 1, 495, a. o.

дека́да 'decade', ModUk.; BRu. *дэка́да*, Ru. *ts* (since 1803), Po. *dekada*, etc. — Subst. *десятиде́нка, де́сять днів*, Орел 1, 245 - 246; *суку́пість 10 речéй, перева́жно днів, мі́сяців, ро́ків*, Бойків 131; *десятирі́ччя*.

From Fr. *décade* 'ts', the ultimate source being Gk. *dekás* 'the number ten, group of ten', Орел, l. c., АкСл. 3, 658, Klein 1, 407.

декада́нс 'decadence', ModUk.; BRu. *дэкада́нс*, Ru. *ts*. — Here also: *декаде́нт, -ський, -ство, декадентизм*. — Subst. *руйна́ція, зане́пад культу́ри*, Бойків 131.

From Fr. *décadence* 'ts', the ultimate source being Lat. *dē-* and *cadĕre* 'to fall', Орел 1, 246, АкСл. 3, 658, Klein 1, 407.

дека́н 'dean', ModUk.; BRu. *дэка́н*, Ru. *ts*, Po. *dziekan*, etc. — Deriv. *декана́т, дека́нство, дека́нський*. — Subst. *(у ви́щій шко́лі:) профе́сор, що керу́є навча́льною части́ною на факульте́ті й голову́є на факульте́тських збо́рах; деся́тник у візантійському ві́йську, а та́кож коли́сь у ченців; (в католи́цькій це́ркві:) кано́нік, що керу́є церко́вною окру́гою — декана́том*, Бойків 131.

From Lat. *decānus* 'one set over ten persons', Орел 1, 246, АкСл. 3, 650, Klein 1, 405.

декапіта́ція 'decapitation', ModUk.; Ru. *декапита́ция*, Po. *dekapitacja*. — Subst. *головости́н, одтина́ння голови́*, Бойків 131.

From Lat. *dēcapitātiō* 'ts'. Орел 1, 247, Klein 1, 407.

декатирува́ти 'decatize', ModUk.; BRu. *дэкаці́раваць*, Ru. *декати́ровать* (since 1864). — Deriv. *декатирува́ння, декатиро́ваний*. — Subst. *обробля́ти во́вня́ну тканину водяно́ю па́рою або́ гаря́чою водо́ю з мето́ю поліпшення її зо́внішнього ви́гляду*, Орел 1, 247.

From Fr. *décatir* 'to take the gloss off (a woolen cloth), to sponge', Орел, l. c., АкСл. 3, 659, Klein 1, 408.

де́кель 'deckle; cover, covering', ModUk.; BRu. *дэ́кель*, Ru. *де́кель*, etc. — Subst. *(у друка́рні:) ра́ма, в яку́ вкладаю́ть папі́р; ве́рхній а́ркуш у друка́рському верста́ті, що надає́ ві́дбитці бі́льшої рівномі́рности*, Бойків 131.

From ModHG. *Deckel* 'ts', Орел 1, 247, Klein 1, 410.

де́кілька : кі́лька.

деклінáція 'declination', ModUk.; Ru. *деклинáция* (since 1847), Po. *deklinacja*, etc. — Deriv. *деклінаці́йний*. — Subst. *ві́дхил магне́тної стрі́лки від магне́тної лі́нії; ві́дхил світи́ла; (у грама́тиці:) відміна іме́нників, прикме́тників і т. д. (за ро́дами, чи́слами й відмі́нками)*, Бойків 131.

From Lat. *dēclīnātiō* 'ts', Орел 1, 247, Klein 1, 410.

деклямáція, SovUk. декламáція 'declamation, elocution, recitation', ModUk.; BRu. *дэкламáцыя*, Ru. *декламáция*, Po. *deklamacja*, etc. — Deriv. *деклямáтор, деклямáторка, деклямáч, деклямувáння, про- деклямувáти[ся], деклямато́рський, деклямаці́йний, декля-*

мо́ваний. — Subst. *мисте́цтво вира́зно артисти́чно чита́ти; виголо́шування га́рних слів без серйо́зного в них змі́сту; малозмісто́вна, але́ пишномо́вна промо́ва,* Орел 1, 248.

From Lat. *dēclāmātiō* 'ts', Орел l. c., Klein 1, 410.

деклярáція, SovUk. деклара́ція 'declaration', ModUk.; BRu. *дэкларáцыя,* Ru. *декларáция* (since 1780), Po. *deklaracja,* etc. — Deriv. *деклярати́вність, декларува́ти[ся], декларативний, деклярáційний, деклярóваний.* — Subst. *зая́ва ура́ду до прилю́дного відо́ма; повідо́млення фіна́нсових о́рганів пла́тникові про су́му його́ оподаткува́ння; опо́вістка на імпорто́ві това́ри, що її подаю́ть ми́тниці; оголо́шення прав, зако́нів, конститу́ції, незале́жности на́ро́ду,* Орел 1, 248.

From Lat. *dēclārātiō* 'ts', Орел, l. c., Льохін 181, Klein 1, 410.

деклясо́ваний, SovUk. деклассо́ваний 'declassed, unclassed, displaced; déclassé', ModUk.; BRu. *дэкласава́ны,* Ru. *деклассúрованный,* Po. *deklasować.* — Deriv. *деклясува́ти.* — Subst. *той, що втра́тив зв'язки́ з суспі́льністю, не додержує норм суспі́льного життя́,* Орел 1, 248.

From Fr. *déclassé* 'ts', Орел, l. c., Льохін 181, АкСл. 3, 662.

де́ко 'deca; covering of a strong box; upper part of a musical instrument', ModUk. — Subst. *лист, бля́ха, рід сковоро́дки; поміст, ве́рхня й спі́дня до́шка в струнні́м музи́чнім інструме́нті,* Бойків 132.

From ModHG. *Decke* 'covering', influenced by *ві́ко.*

деко́кт 'decoction', ModUk.; BRu. *дэко́кт,* Ru. *деко́кт* (since 1731), Po. *dekokt,* etc. — Subst. *ви́вар з яко́їсь росли́ни, перева́жно на лі́ки,* Бойків 132.

From Lat. *dēcoctus* 'boiling down', Орел 1, 248, АкСл. 3, 663, Klein 1, 411.

де́коли : коли́.

декольте́ 'décolleté; (of garment:) low-necked', ModUk.; BRu. *дэкольтэ́,* Ru. *ts.,* Po. *dekolt.* — Deriv. *декольтува́ти[ся], декольто́ваний.* — Subst. *ви́різ у жіно́чій су́кні, що відкрива́є ши́ю й гру́ди,* Орел 1, 248.

From Fr. *décolleté* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 663, Klein 1, 411.

деко́нт 'discount, deduction', ModUk. — Subst. *відрахува́ння з су́ми; ліквіда́ція,* Бойків 132.

From Fr. *décompte* 'ts'.

декора́ція, AmUk. декоре́йшен (Білаш 232), 'decoration, ornament, finery', ModUk.; BRu. *дэкара́цыя,* Ru. *декора́ция,* Po. *dekoracja,* etc. — Deriv. *декораційний;* here also: *декора́тор, декорува́ння, декорува́ти[ся], декорати́вний, декоро́ваний.* — Subst. *прикра́са, оздо́ба, лашту́нки в теа́трі, тло для виста́ви; за́соби надава́ти зовнішньої пока́зности об'є́ктові при мізе́рній вну́трішній його́ су́тності,* Орел 1, 249.

From Fr. *décoration* 'ts', the ultimate source being Lat. *decorāre* 'to decorate', Орел, l. c., Льохін 181, Klein 1, 411.

деко́рт 'deduction, discount, abatement', ModUk.; Ru. *деко́рт,* Po. *dekort,* etc. — Subst. *зни́жка на недова́женім або́ ганджові́м кра́мі,* Бойків 132.

From ModHG. *Dekort* 'ts', Орел 1, 249.

декортика́ція 'decortication; disbarking (of timber), husking (of rice), etc.', ModUk.; Ru. *декортика́ция,* Po. *dekortykacja.* — Subst. *здира́ння лубкових волокó́н із пря́дивних росли́н з допомо́гою декортика́тора,* Орел 1, 249.

From Lat. *dēcorticātiō* 'dis barking, peeling', Орел, l. c., Льохін 181.

деко́рум 'decorum, propriety, etiquette', ModUk.; BRu. *дэко́рум*, Ru. *деко́рум*, Po. *dekorum*, etc. — Subst. *зо́внішня присто́йність, почти́вість*, Бойків 132.

From Lat. *decōrum* 'that which is seemly', Орел 1, 249, Klein 1, 411.

де́котрий : котри́й.

декреме́нт 'decrement' ModUk.; Ru. *ts.* — Subst. *погаса́ння коли́вного проце́су, величи́на, що пока́зує мі́ру погаса́ння цього́ проце́су; логари́тм відно́шення двох послідо́вних амплі́ту́д погаса́ння коливань*, Орел 1, 249.

From Lat. *dēcrēmentum* 'diminution, decrease', Орел, l. c., Klein 1, 411.

декре́т 'decree, edict', ModUk.; BRu. *дэкрэ́т*, Ru. *декре́т* (since 1803), Po. *dekret*. — Deriv. *декретува́ння, декрета́лії, декретувати[ся], декре́тний, декрето́ваний*. — Subst. *(на За́ході:) постано́ва або́ нака́з ви́щої держа́вної вла́ди, особли́во під час револю́ції; (в СРСР:) нака́з або́ постано́ва "Ра́ди наро́дних комісарів"*, Бойків 132.

From Lat. *dēcrētum* 'decision, decree, ordinance', Орел 1, 249, АкСл. 3, 666, Klein 1, 411.

декреше́ндо 'decrescendo', ModUk.; Ru. *декреше́ндо*, Po. *decrescendo*. — Subst. *(у му́зиці:) ступне́ве зме́ншування си́ли зву́ків*, Бойків 132.

From It. *decrescendo* 'ts', Орел 1, 249, Льохін 182.

декротуа́р 'shoe-scraper, boot-scraper, door-scraper', ModUk. — Subst. *залізна кля́ма пе́ред две́рима, що не́ю чи́стять взуття́ від боло́та*, Бойків 132.

From Fr. *décrottoir* 'ts'.

декстри́на 'dextrin', ModUk.; BRu. *дэкстры́н*, Ru. *декстри́н* (since 1839), Po. *dekstryna*, etc. — Subst. *здобу́ваний з кро́хма́лю вуглевода́н, ужива́ється в фарба́рстві й медици́ні*, Бойків 132.

From Fr. *dextrine* 'ts', coined by Fr. physicist J. Baptiste (1774 - 1862) and Fr. chemist and pharmacist J. - F. Persoz (1805-68) in 1833, Klein 1, 439, the ultimate source being Lat. *dexter* 'right', Орел 1, 250, АкСл. 3, 666.

декстро́за 'dextrose', ModUk.; Ru. *декстро́за*, Po. *dekstroza*. — Subst. *виногра́дний цу́кор*, Бойків 132.

From Lat. *dextrōrsus* 'toward the right side, to the right', Klein 1, 439, the ultimate source being Lat. *dexter* 'right', Орел 1, 250.

декстрока́рдія 'dextrocardia', ModUk. — Subst. *вро́джене мі́сце се́рця в пра́вій полови́ні огру́ддя*, Орел 1, 250.

From Lat. *dexter* 'right', and Gk. *kardia* 'heart', Орел, l. c., Klein 1, 439.

де́куди : куди́.

декуріо́н 'decurion', ModUk. — Deriv. *деку́рія*. — Subst. *нача́льник деку́рії, деся́тник; член муніципа́льної ра́ди в да́внім Ри́мі*, Бойків 132.

From Lat. *decuriō* 'chief of a company of ten', Klein 1, 412.

де́лва arch. 'tub, vat' (Горбач 1, 16), MUk. де́л'ва (1596 Зизаній), де́лва (1627 Беринда), делва-dolium, orca, cuppa (ЛСЛ 54), OES. въ дльви (XI с.), въ дьлеви (XIII с.), дьли (XIX с.), в делви (XIV с.), вь дьльвь (XIV с.), три девли (XIV с.); Ru. *де́лва, делвъ*, Bu. *де́лва*. — Subst. *бо́чка*, Горбач, l. c.; MUk. ка́дь, ста́говъ, фа́ска, бо́чка или́ дѣ'жка, Беринда.

It is generally assumed that the word comes from Lat. *dolium* 'ts', cf. Срезневский 1, 651, Miklosich 40, Преображенский 1, 178, Berneker 1, 252 (:dol'a), Ковалів 2, 117, Menges Festschrift Unbegaun 111 - 114, a. o.

делеґа́т, SovUk. делеґа́т 'delegate', ModUk.; BRu. *дэлега́т,* Ru. *делега́т,* Po. *delegat.* — Deriv. *делеґа́тка, делеґа́ція, делеґува́ння, делеґату́ра, делеґува́ти[ся], делеґа́тський, делеґо́ваний.* — Subst. *уповнова́жений представни́к колекти́вних інтере́сів,* Бойків 132.

From Lat. *dēlēgātus,* past participle of *dēlegāre* 'to send, assign, delegate, transfer', Орел 1, 250, АкСл. 3, 671, Klein 1, 418.

делектува́тися 'delectate', ModUk.; Po. *delektować się.* — Subst. *тішитися, милува́тися чим,* Бойків 132.

From Lat. *dēlectāre* 'to delight, charm', Klein 1, 418.

деліба́ш 'capable, lucky, fortunate soldier; daredevil' Ru. *делиба́ш* (since 1839). — Subst. *нача́льник особи́стої ва́рти туре́цького баші́; на́зва хоро́брого во́яка́ в Туре́ччині,* Бойків 132.

From Tk. *delibaşï* 'leader of irregular army, daredevil', АкСл. 3, 671.

делібера́ція 'deliberation', ModUk.; Po. *deliberacja.* — Subst. *нара́да, обмірко́вування,* Орел 1, 250.

From Lat. *dēlīberātiō* 'ts', Klein 1, 419.

делікáтний 'delicate, fine, refined, tender, soft, fond', ModUk.; BRu. *далікáтны,* Ru. *деликáтный* (since 1771), Po. *delikatny.* — Deriv. *делікáтність,* SovUk. *делікáтничати,* here also *деліка́тéси.* — Subst. *ви́тончений, уві́чливий; чутли́вий, вразли́вий на що; (про у́клад тіла:) слаби́й, ні́жний,* Бойків 133.

From Fr. *délicat* 'ts', the ultimate source being Lat. *dēlicātus* 'delightful, charming, voluptuous' Орел 1, 250, АкСл. 3, 672, Klein 1, 419.

делі́кт 'delict, an offense against the law', ModUk.; Ru. *дели́кт,* Po. *delikt.* — Subst. *прови́на, зло́чин,* Бойків 133.

From Lat. *dēlictum* 'ts', Орел 1, 250, Klein 1, 419.

делімітáція 'delimitation', ModUk.; Po. *delimitacja.* — Subst. *розмежува́ння, ви́значення грани́ць, меж ма́єтку,* Бойків 133.

From Lat. *dēlīmitātiō* 'ts', Klein 1, 419.

делінеáція 'delineation', ModUk. — Subst. *на́рис, накре́слення,* Орел 1, 250.

From Lat. *dēlīneātiō* 'ts', Klein 1, 419.

делінквéнт, also деліквéнт 'delinquent', ModUk.; Ru. *делинквéнт,* Po. *delinkwent,* etc. — Subst. *злочи́нець; стра́тенець; засу́джений на сме́ртну ка́ру,* Бойків 133.

From Lat. *dēlinquēns* 'ts', Орел 1, 250, Klein 1, 420.

де́лінь Wd. 'further' (Hc.), first recorded in the XX c. (Хоткевич, cf. Janów Symb Rozwadowski 2, 274). — Subst. *да́лі.*

From *да́лі* with *-нь* added like in *тему́нь,* q. v., Janów, l. c.

делíріюм 'delirium', ModUk.; Ru. *дели́рий,* Po. *delirium,* — Subst. *маячі́ння, шалі́ння; (делíріюм тре́менс:) запійне маячі́ння, бі́ла гаря́чка,* Бойків 133.

From Lat. *dēlīrium* 'madness, delirium', Орел 1, 250, Klein 1, 420.

делія 'long skin coat' since the XVI c.; Ru. *тегиля́й,* Po. *delia.* — Subst. *до́вгий кожу́х з широ́кими рукава́ми на ведме́жім або́ во́вчім ху́трі,* Бойків 133.
1, 172, Vondrák 2, 515 - 516, Meillet 487 - 488, Voillant RES.

From Tk. *de[gi]lej, telej* 'dress with long sleeves', Zajączkowski 53, 58, Батюк ПитІУМ. 25.

делю́вій 'deluvium, deposit', ModUk.; BRu. *дэлю́вій*, Ru. *делю́вий*, Po. *deluwium*, etc. — Deriv. *делювія́льний*. — Subst. *зми́ті дощово́ю водо́ю проду́кти, вивітрювання скель*, Бойків 133.

From Lat. *dīluere* 'to wash, cleanse', Орел 1, 250, АкСл. 3, 686.

деля́тор 'delator, informer', ModUk.; Po. *delator*. — Deriv. *деля́ція*. — Subst. *вика́зник, ви́явник*, Бойків 133.

From Lat. *dēlātor, dēlātus* 'brought or carried down', Klein 1, 418.

делькре́дере 'del credere', ModUk.; Ru. *делькре́дере*, Po. *delcredere*, etc. — Subst. *запору́ка комісіоне́ра своє́му комите́нтові, що прода́сть крам у свій час; ви́нагорода комісіоне́рові за спра́вно про́даний крам*, Бойків 133.

From It. *del credere* 'of trust', Орел 1, 251, Klein 1, 418.

де́льта 'delta', ModUk.; BRu. *дэ́льта*, Ru. *де́льта* (since 1839), Po. *delta*. — Subst. *четве́рта лі́тера гре́цької абе́тки; о́бшир гі́рла рікй з усі́ма його́ рукава́ми*, Орел 1, 251.

From Gk. *dēlta* 'ts', the ultimate source being Hb.-Phoen. *dāleth* '4th letter of Hebrew alphabet', Орел, l. c., АкСл. 3, 685, Klein 1, 398, 420.

дельфі́н 'delphin, dolphin', ModUk.; BRu. дэльфі́н, Ru. *дельфи́н* (since 1704), Po. *delfin*, etc. — Deriv. *дельфі́новий*. — Subst. *мо́рський хижа́к - ссавець з ря́ду китовці́в, іна́кше ще зве́ться мо́рська свиня́; сузі́р'я на пі́вні́чній півкулі*, Бойків 133.

From Gk *delphis*, Gsg. *delphinos* 'a dolphin', Орел 1, 251, АкСл. 3, 685 - 686.

дем райт AmUk. see дец райт.

демаго́г 'demagogue', ModUk.; BRu. *дэмаго́г*, Ru. *демаго́г* (since 1803), Po. *demagog*, etc. — Deriv. *демагогі́зм, демаго́гія, демагогі́чний*. — Subst. *осо́ба, що з особи́стих або́ і́нших вузьки́х міркува́нь хо́че пове́сти за собо́ю ма́су, збо́ри, оточе́ння, потура́ючи й даючи́ нездійсне́нні обі́ця́нки або́ гра́ючи на шку́рних пита́ннях*, Бойків 133.

From Gk. *demagogós* 'a popular leader, leader of the mob', compounded of *dēmos* 'district, country, land, people', and *agogós* 'leading', Орел 1, 251, АкСл. 3, 687, Klein 1, 421.

демарка́ція 'demarcation', ModUk.; BRu. *дэмарка́цыя*, Ru. *демарка́ция* (since 1803), Po. *demarkacja*. — Deriv. *демаркува́ти, демаркаці́йний*. — Subst. *ви́значення кордо́нів; зніма́ння фабри́чної або́ торгове́льної ма́рки з чужо́го кра́му*, Бойків 133.

From Fr. *démarcation* 'ts', the ultimate source being Sp. *démarcation* 'designation of boundary' (first in 1493), АкСл. 3, 688, Klein 1, 421.

дема́рх 'demarch; (in ancient Greece:) a ruler of a deme; (in modern Greece:) mayor', ModUk. — Subst. *урядо́вець у стародавніх Ате́нах; керівни́к окру́гу-де́мосу*, Бойків 133.

From Gk. *dḗmarxos* 'chief of the people', Klein 1, 421.

дема́рш 'demarche, act, measure, taking steps (to perform a deed)', ModUk.; BRu. *дэмарш*, Ru. *ts*, Po. *démarche*. — Subst. *дипломати́чний за́пит або́ за́ходи чи дії в особли́вім політи́чного зна́чення ви́падку*, Орел 1, 251.

From Fr. *démarche* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 688, Klein 1, 421.

демаскува́ти 'to unmask', ModUk.; BRu. *дэмаскава́ць*, Ru. *демаски́ровать* (since 1895), Po. *demaskować*. — Deriv. *демаскува́ння, демаскува́тися, демаско́ваний, демаску́ючий*. — Subst. *зрива́ти з ко́го машка́ру, вивóдити на чи́сту во́ду; відкрива́ти пе́ред во́рогом захо́вану бате́рію*, Бойків 133.

From Fr. *démasquer* 'ts', Орел 1, 251 - 252, АкСл. 3, 688.

демéн, дéменó 'skiff, bar, rudder', ModUk. only, wanting in other Sl. — Deriv. *деме́нний, деме́нщик*. — Subst. *корми́льне весло́*, Горбач 1, 11; *ке́рма на риба́льському чо́вні*, Дзендзелівський ЛБюлетень 6, 42.

From Tk.-Osm. *dümen 'ts'*, Макарушка 7, Lokotsch 44; the ultimate source is It. *timone* 'ts', Горбач, l. c.

Деме́нтій see Домéт[ій].

дементува́ти 'to disavow, belie, contradict', ModUk.; Po. *dementować*. — Deriv. *деме́нті*. — Subst. *запере́чувати, спросто́вувати*, Бойків 133.

From Fr. *démentir* 'ts'.

деме́нція 'dementia, a form of insanity', ModUk.; Ru. *деме́нция*, Po. *demencja*, etc. — Subst. *недо́умство, нетя́мність, розумо́ва сла́бість*, Бойків 133.

From Lat. *dēmentia* 'ts', Орел 1, 252, Klein 1, 421.

деме́стик arch. see домéстик.

Деми́д see Діоми́д.

де́мидж, also де́мич, AmUk. 'damage', first recorded in 1959. — Subst. *пошко́дження*.

From E. *damage* 'ts', Білаш 233.

де́мич AmUk. see де́мидж.

демі- a compound-forming element 'demi-' in such words as *демів'єрж, демікото́н, демікото́нний, демірельє́ф, демісезо́н, демісезо́нний, демісезо́новий*, ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *пів-, напів-*, e. g. *демімо́нд — півсві́т, демітю́р — півобороо́т*.

From Fr. *demi-* 'half', the ultimate source being Lat. *dīmidius* 'half', Partridge 888, Klein 1, 422.

деміжо́н SoCp. 'demijohn', first recorded in XX c. (Дзендзелівський 67). — Deriv. *деміжо́нчик*. — Subst. *скляни́й оплéтений бути́ль*.

From Hg. *demizson* 'ts', MNT-ESz. 1, 612.

демісія see димісія.

демію́рг, SovUk. деміург 'demiurge', ModUk.; BRu. *дэміу́рг*, Ru. *демиу́рг* (since 1864), Po. *demiurg*, etc. — Subst. *твореці́ь сві́ту, найви́щий ро́зум; (у гно́стиків:) дух зло́го, твореці́ь матéрії*, Бойків 133.

From Gk. *dēmiourgós* 'one who works for the people, skilled workman, maker, creator; the Creator of the visible world', compounded of *démios* 'pertaining to the people', and *érgon* 'work', Орел 1, 252, АкСл. 3, 689, Klein 1, 422.

демобіліза́ція 'demobilization', ModUk.; BRu. *дэмабілізáцыя* Ru. *демобилиза́ция* (since 1864), Po. *demobilizacja*. — Deriv. *демобілізаці́йний;* here also: *демобілізува́ти[ся], демобілізо́ваний*. — Subst. *звільнення від слу́жби в а́рмії; ро́зпуск а́рмії*, Орел 1, 252.

From Fr. *démobilisation* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 689 - 690.

демогра́фія 'demography', ModUk.; BRu. *дэмагра́фія*, Ru. *демогра́фия*, Po. *demografia*, etc. — Deriv. *демографі́чний*. — Subst. *на́ука про чисе́льність, склад, про́мисли та рух насе́лення*, Орел 1, 252.

From Gk. *dḗmos* 'people', and *graphiō* 'I write', Орел, l. c., АкСл. 3, 690.

демоліція 'demolition', ModUk. — Deriv. *демолюва́ти.* — Subst. *зни́щення, зруйнува́ння форте́ці мінами,* Бойків 134.

From Lat. *dēmōlītiō* 'a pulling down', Klein 1, 423.

де́мон 'demon, fiend, devil', MUk.; BRu. *дэ́ман,* Ru. *де́мон,* Po. *demon,* etc. — Deriv. *демоні́зм, демоні́ст, демоні́чний, демонологі́чний,* and compound *демонола́трія, демонологі́я, демономані́я, демономані́я.* — Subst. *(коли́сь у гре́ків:) всі до́брі й злі ду́хи; (у христия́н:) лише́ злі ду́хи; зла люди́на,* Бойків 134.

From Gk. *daîmon* 'god, goddess' Орел 253, АкСл. 3, 692 - 93, Klein 1, 423.

демонетиза́ція 'demonetization; calling in, withdrawal from the circulation (of coinage, etc.)', ModUk. — Subst. *ви́лучення моне́ти з грошово́го о́бігу законода́вством або́ адміністрати́вним розпоря́дком,* Орел 1, 253.

From Fr. *démonétization* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 423.

демонстра́ція, AmUk. демонстре́йшен (Білаш 233), 'demonstration, manifestation', ModUk.; BRu. *дэманстра́цыя,* Ru. *демонстрация* (since 1803), Po. *demonstracja.* — Deriv. *демонстра́нт, -тка, демонстрати́вність, демонстра́тор, демонструва́ння, демонструва́ти[ся], демонстрати́вний, демонстраці́йний.* — Subst. *прилю́дний ви́яв думо́к наро́ду чи політи́чної па́ртії че́рез збо́ри на ву́лиці, посила́ння депута́ції то́що; пересува́ння части́ни ві́йська, щоб відтягти́ ува́гу супроти́вника від яко́гось важли́вого стратегі́чного пу́нкту; пересува́ння та ску́пчення ві́йська бі́ля корду́ну або́ і́нші погро́зливі за́ходи держа́ви про́ти свого супроти́вника; нао́чне поя́снення нау́ковими до́-*

слі́дами або́ малю́нками на ле́кції; заду́рлива поведі́нка, Бойків 134.

From Lat *dēmōnstrātiō* 'ts', Орел 1, 253, АкСл. 3, 693-695, Klein 1, 423.

демонта́ж 'dismantling; disassembling, overhauling (of machine); dismounting (of gun), etc.' ModUk.; BRu. *дэмантáж,* Ru. *демонтáж* (since 1895), Po. *demontaż.* — Deriv. *демонтува́ти.* — Subst. *розбира́ння маши́ни; псува́ти гарма́ту, щоб була́ неприда́тна,* Бойків 134.

From Fr. *dēmontage* 'ts', Орел 1, 253, АкСл. 3, 695.

деморалізáція 'demoralization', ModUk.; BRu. *дэмаралізáцыя,* Ru. *деморализáция* (since 1864), Po. *demoralizacja,* etc. — Deriv. *деморалізува́ти[ся], деморалізо́ваний.* — Subst. *зане́пад дисципліни, перебува́ння у розгу́бленому ста́ні, дезоргані́за́ція; розбе́щення, розпу́ста,* Бойків 134.

From Fr. *démoralisation* 'ts', Орел 1, 253, АкСл. 3, 690, Klein 1, 423.

де́мос 'demos, people, populace', ModUk.; BRu. *дэ́мас,* Ru. *де́мос* (since 1864), Po. *demos.* — Subst. *на́рід; ни́жчі його́ ве́рстви,* Бойків 134.

From Gk. *dḗmos* 'district, country, land, people', Орел 1,254, АкСл. 3, 696, Klein 1, 423.

демоти́чний 'demotic', ModUk.; Po. *demotyczny.* — Subst. *(демоти́чне письмо́:) староєги́петське наро́дне фонети́чне письмо́, що поста́ло з гієрогліфів,* Бойків 134.

From Gk. *demotikós* 'pertaining to the people, popular', Klein 1, 423.

демп AmUk. 'damp', first recorded in 1939. — Subst. ***мо́крий.***

From E. *damp* 'ts', Білаш 233.

дéмпінг 'dumping (in foreign markets at cheaper prices)', ModUk.; BRu. *дэ́мпінг*, Ru. *демпинг*. — Deriv. *демпува́ння*. — Subst. *ви́віз кра́му за корд*о́*н по „викидні́й", се́бто зме́ншеній про́ти вну́трішньої, ці́ні, покрива́ючи різни́цю підви́щенням цін на вну́трішньому ри́нку краї́ни — експорте́ри; (валю́тний дéмпінг:) зме́ншення ку́рсу валю́ти шви́дшим те́мпом за корд*о́*ном, ніж у краї́ні і на́слідок цьо́го — ві́дплив кра́му та капіта́лів за корд*о́*н*, Бойків 134 - 135.

From E. *dumping* 'ts', Орел 1, 254, АкСл. 3, 696, Льохін 185.

дéмпфер 'damper', ModUk.; BRu. *дэ́мпфер*, Ru. *дéмпфер*. — Subst. *гамівни́к, при́лад, що ним збі́льшують тертя́ і успоко́юють коливáння магні́тної стрі́лки в електри́чних при́ладах*, Бойків 135.

From G. *Dämpfer* 'ts', АкСл. 3, 696.

Дем'я́н, arch. Дам'я́н PN. 'Damianus', MUk. Даміа́нъ (1627 Беринда); Ru. *Демья́н*, arch. *Дамиа́н*. — Deriv. *Дем'я́нович, Дем'я́нівна;* FN. *Дéм'ян, Дем'я́нів;* GN. *Демя́нів[ка], Дем'я́нківці, Дем'я́нці*. — Subst. MUk. Злопитател[ь] (1627 Беринда).

From Gk. *Damianós* : *damáō, damádzō* 'I tame, bring under the yoke, subdue, overpower' Петровский 94; the OES. development of Дам'я́н > Дем'я́н under the influence of other PN. as Деми́д, Дени́с, etc.

дена́рій see дина́рій.

денатурува́ти 'to denature, render unnatural', ModUk.; BRu. *дэнатурава́ць*, Ru. *денатури́ровать* (since 1895), Po. *denaturować*. — Deriv. *денатура́ція, денатура́т*. — Subst. *змі́нювати, псува́ти харчови́й проду́кт до́мішкою, че́рез яку́ він набува́є нови́х власти́востей*, Бойків 135.

From Fr *dénaturer* 'ts', Klein 1, 424.

денаціоналізува́ти see на́ція.

дéнде = де-не-дé, q. v.

дендéра see джинджо́ра.

дéнді, also дéндий 'dandy', ModUk.; BRu. *дэ́ндзі*, Ru. *дéнди* (since 1847), Po. *dandys*. — Deriv. *дендизм*. — Subst. *чепуру́н (що йогó убра́ннятає мóдою), мóдник, людúна, що ви́шукано, мóдно одяга́ється*, Орел 1, 254.

From E. *dandy* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 697 - 698, Білаш 233.

дендри́т 'dendrite', ModUk.; BRu. *дэндры́т*, Ru. *дендри́т* (since 1847), Po. *dendryt*. — Subst. *ка́мінь з приро́дним ві́дбитком деревця́; мета́ль, що скристалізува́вся в фо́рмі мале́нького деревця́; гілкува́ті па́ростки нерво́вих кліти́н*, Бойків 135.

From Gk. *déndron* 'tree', Орел 1, 254, АкСл. 3, 698.

дендро- a compound-forming element 'dendr[o]-' in such words as *дендро- -гра́фія, -лі́т, -ло́гія, -ме́тр, -ме́трія, дендро́їдний*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *дерево-* e. g. *дендро́їдний — деревоподі́бний*.

From Gk. *dendro-, dendr-* : *déndron* 'tree', Partridge 889, Орел 1, 255.

де-не́будь, де-не-дé : де.

дене́ка see дейне́ка.

дене́котрий : котри́й.

денервува́ти 'to unnerve, irritate', ModUk.; Po. *denerwować*. — Deriv. *денерва́ція, поденервува́ння, [по-]*

денервува́ти[ся], поденерво́ваний. — Subst. *дратува́ти, хвилюва́ти,* Орел 1, 255.

Derived from *нерв,* q. v.

Дени́с see Діоні́с[ій].

де́нний : день.

денс, also денц, AmUk. 'dance', first recorded in 1915. — Deriv. *денсува́ти, денцува́ти.* — Subst. *та́не́ць, танцюва́льна вечі́рка.*

From E *dance* 'ts', Білаш 234.

денсиме́тр, also денситоме́тр 'densitometer', ModUk.; Ru. *денсиме́тр, денситоме́тр,* Po. *densytometr,* etc. — Deriv. *денситоме́трія.* — Subst. *густомі́р, при́лад визнача́ти густину́ ва́жчих від води́ течи́в; опти́чний при́лад визнача́ти густину́ почорні́ння світлочутли́вої фотоплати́вки,* Орел 1, 255.

From Lat. *dēnsus* 'dense', and Gk. *métron* 'measure', Klein 1, 426.

дента́гра 'dentagra, toothache', ModUk. — Subst. *зубний біль,* Бойків 135.

Coined from Lat. *dēns* 'tooth', and Gk. *ágrā* 'a catching, seizure', Klein 1, 426.

денти́кулі 'dentils', ModUk.; Ru. *денти́кулы.* — Subst. *архітекту́рні прикра́си, ніби зубча́сті ви́ступи, бі́ля кару́нки,* Бойків 135.

From Lat. *denticulus* 'small tooth', Льохін 187.

денти́н[а] 'dentine', ModUk.; BRu. *дэнці́н,* Ru. *денти́н,* Po. *dentyna.* — Subst. *зубови́на, речови́на, що з нёї постаю́ть зу́би,* Бойків 135.

From Lat. *dēns* 'tooth', Орел 1, 255, АкСл. 3, 698, Klein 1, 426.

денти́ст, also данти́ст, 'dentist', ModUk.; BRu. *данты́ст,* Ru. *дантист* (since 1803), Po. *dentysta.* — Deriv. *денти́стика, денти́ція, денти́стка, дентисти́чний.* — Subst. *зубни́й лі́кар,* Орел 1, 255.

From Fr. *dentiste* 'ts', the ultimate source being Lat. *dēns, dentis* Gsg. 'tooth', Орел, l. c., Klein 1, 426.

денуда́ція 'denudation', ModUk.; BRu. *дэнуда́цыя,* Ru. *денуда́ция,* Po. *denudacja,* etc. — Subst. *відсло́нення гірськи́х поро́д чи́нністю дощу́, ві́тру, то́що,* Бойків 135.

From Lat. *dēnūdātiō* 'a laying bare', Орел 1, 255, Klein 1, 426.

денунція́ція 'denunciation', ModUk.; Ru. *денунциа́ция,* Po. *denuncjacja,* etc. — Deriv. *денунція́тор, денунція́нт,* — Subst. *доно́с, ви́каз, кля́вза,* Бойків 135.

From Lat. *dēnūntiātiō* 'ts', Орел 1, 256, Klein 1, 427.

день Gsg. дня 'day', MUk. день (XVI—XVIII с.), OUk. д[е]нь (1388, 1399), OES. днь, дьне Gsg. (XI с. Остр. ев.) дьну Dsg. (XI с.) дне (1073 Ізб. Св.), днь (XI с.), дьнъ (XIII с.) BRu. *дзе́нь,* Ru. *день,* OCS. *дьпь,* Bu. Ma. *ден,* SC. Sln. *dân,* Cz. *den,* Slk. *deň,* Po. *dzień,* LoSo *źeń,* UpSo. *dźeń,* Plb. *dan.* — Deriv. *деньо́[чо]к, [по]де́нний, -ник, -ниця, -но, дне́вник, дне́сь[ка], дне́шній, дни́н[к]а, дні́ти, днюва́ти, -а́ння, південь, півде́нець, -нка, півде́нний, переді́день, перед де́нь, поде́нщик, -щина, -щиця, по́лудень, полу́денок, полуде́нний, полу́дне, полудне́вий, полу́днній, полудн[ув]а́ти, -а́ння, сьогоді́, сьогоде́нний, -ність, сьогоді́шній, уде́нь, уде́нішній, щоде́нь, щоде́нний, -ник, -ність, -но, щоде́нщина щодни́ни, щодня́, днедавній, бу́день, буде́нний, -ність, буде́нщина,* etc.; MUk. денница (XVII—XVIII с.), денныи (XVII с.), деннонощно (XVIII с.), OES. дьнина, дьнище, дьньница, -ничьныи, дьньно, дьньныи, д[ь]не-

вьныи, дьньствовати, дьньсь||д[е]несь, до дьньсьняаго дне, дьне-родныи,— свѣтяи, дьньдьньныи, дьдьничьныи. — Syn. *час між схо́дом та за́ходом со́нця,* Тимченко 693.

PS. **дьпь* 'ts', IE. ***di-n-* 'day, sky' (:root ***dei-* : *dī-* : *dĭ-* 'to shine'), cf. Lith. *dieną́,* Latv. *dìena,* OPr. *deinan,* Skt. *dina-,* Alb. *ditɛ,* Lat. *nundinae* 'ninth market day' *diēs,* 'day', Goth. sin-teins 'everyday', etc., Miklosich 56, Meillet Ét. 431, Berneker 1, 254, Преображенский 1, 179, Trautmann 55, Fraenkel 93, Sławski 1, 195, Pokorny 186, a. o.

деньé 'denier, a Fr. coin', ModUk.; Ru. *деньé.* — Subst. *мі́ра ваги́ в Фра́нції та Шва́йца́рії = 1.4 гра́ма; старови́нна дрібна́ францу́зька моне́та,* Бойків 135.

From Fr. *denier* 'ts' the ultimate source being Lat. *denarius* 'denarius', Льохін 187, Klein 1, 425.

деодора́нт 'deodorant', AmUk. (since 1970). — Subst. *проти́щувач повітря, дезодора́тор.*

From E. *deodorant* 'ts'.

деонтоло́гія 'deontology, ModUk.; Po. *deontologia.* — Subst. *части́на е́тики, нау́ка про обо́в'язки,* Бойків 135.

Coined by E. philosopher J. Bentham (1748 - 1832) in 1826 from Gk. *déon* 'that which is needful' and *-logíā,* from *-lógos,* 'one who speaks (in a certain manner); one who deals (with a certain topic)', Орел 1, 256, Klein 1, 427.

департа́мéнт, AmUk. депа́ртмент 'department', ModUk.; BRu. *дэпартамент,* Ru. *департа́мент* (since 1780), Po. *department.* — Deriv. *департа́ментський.* — Subst. *ві́дділ міністе́рства, сена́ту, або́ і́ншої ви́щої держа́вної устано́ви в коли́шній Росії; адміністрати́вна одини́ця в Фра́нції,* Бойків 135.

From Fr. *département* 'ts', Орел 1, 256, Klein 1, 427.

депа́ртмент, AmUk. see департа́ме́нт.

депенде́нт (Wd.) 'director, administrator, head of a bureau (usually in a law firm)', ModUk.; Po. *dependent,* etc. — Subst. *га́лицька на́зва адвока́тського практика́нта,* Бойків 135.

From Lat. *dēpendēre* 'to hang from, hang down; be dependent on'.

депе́ша 'dépêche, dispatch, telegram', ModUk.; BRu. *дэпе́ша,* Ru. *депе́ша* (since 1803), Po. *depesza.* — Subst. *телегра́ма; пи́сане повідо́млення уря́ду свое́му по́слові, що він його́ ма́є переда́ти чужозе́мному урядові,* Бойків 135; *телегра́ма, спі́шни́й лист,* Орел 1, 256.

From Fr. *dépêche* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 427.

депіля́ція 'depilation', ModUk.; BRu. *дэпіля́цыя,* Ru. *депиля́ция,* Po. *depilacja.* — Subst. *усу́нення хемі́чними за́собами воло́сся,* Бойків 136.

From Lat. *dēpilare* 'destroy hair', Орел 1, 256, Льохін 187.

деплянува́ти, SovUk. депланува́ти 'to level off', ModUk.; Ru. *депани́ровать.* — Subst. *вирі́внювати,* Бойків 136.

From Lat. *dēplānare* 'to level off; to smooth, remove', Льохін 187.

депо́ 'depot; deposit grounds, storehouse, recruiting station', ModUk.; BRu. *дэпо́,* Ru. ts (since 1803), Po. *dépôt.* — Subst. *склад; майсте́рні на залізни́ці, де чи́стять і ремонту́ють паротя́ги й вагóни; склад, де стоя́ть за́всіди напогото́ві пожéжні маши́ни,* Бойків 136.

From Fr. *dépôt* 'ts', Орел 1, 256, АкСл. 3, 706, Klein 1, 429.

депози́т 'deposit', ModUk.; BRu. *дэпазі́т*, Ru. *ts* (since 1874), Po. *depozyt*. — Deriv. *депозита́рій, депози́тор, депози́ція, депози́тний, депози́товий*. — Subst. *вклад ці́нних папе́рів чи гро́шей до ба́нку; ба́нковий вклад на забезпе́чення прису́джених побо́рів або́ виконáння того́ чи того́ судово́го чи́ну*, Бойків 136.

From Lat. *dēpositum*, from *dēpōnere* 'laid aside, deposit', Орел 1, 256, АкСл. 3, 706, Klein 1, 428.

депонува́ти 'to deposit, to give for safekeeping', ModUk.; BRu. *дэпані́раваць;* Ru. *депони́ровать* (1874), Po. *deponować*. — Deriv. *депоне́нт, депонува́тися*. — Subst. *дава́ти на збере́ження гро́ші або́ ці́нні ре́чі*, Бойків 136.

From Lat. *dēpōnere* 'ts', Орел 1, 257, АкСл. 3, 706-707.

депо́рт (Stock Exchange:) 'backwardation', ModUk.; Ru. *ts* (since 1875), Po. *deport*. — Subst. *бі́ржова́ обору́дка в капіталісти́чній систе́мі : купува́ння відсотко́вих папе́рів із зобов'я́занням прода́ти їх деше́вше*, Бойків 136.

From Fr. *déport* 'ts', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707.

депорта́ція 'deportation', ModUk.; Ru. *депорта́ция*, Po. *deportacja*. — Deriv. *депортува́ти*. — Subst. *вига́ння або́ засла́ння*, Бойків 136.

From Lat. *dēportātiō* 'ts', Орел 1, 257.

деправа́ція 'depravation, corruption', ModUk.; Po. *deprawacja*. — Subst. *зіпсу́ття мора́льности, розбе́щення*, Бойків 136.

From Lat. *dēprāvātiō* 'ts', Klein 1, 429.

депре́сія 'depression', ModUk.; BRu. *дэпрэ́сія*, Ru. *депре́ссия* (1895), Po. *depresja*, etc. — Deriv. *депреси́вний*. — Subst. *зане́пад господа́рства в кра́їні; приго́блений на́стрій; низина́, що її рі́вень ни́жчий за по-*

ве́рхню мо́ря; (у фізиці:) зме́ншене барометри́чне ти́снення, Бойків 136.

From Lat. *dēpressiō* 'a pressing down', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707, Klein 1, 429.

депреція́ція 'depreciation', ModUk.; Po. *deprecjacja*. — Subst. *знеці́нення банкно́т або́ папе́рових гро́шей*, Орел 1, 257.

From Lat. *dēpretiātus*, from *dēpretiāre* 'to lower the price of, undervalue', Klein 1, 429.

деприва́ція 'deprivation', ModUk. — Subst. *позба́влення вла́сности*, Бойків 136.

From Lat. *dēprivātiō* 'ts', Klein 1, 429.

депута́т 'deputy, delegate, representative, member of parliament (legislature)', ModUk.; BRu., Ru. *дэпута́т* (since 1731), Po. *deputat*, etc. — Deriv. *депута́тка, депута́тство, депута́ція, депута́тський*. — Subst. *ви́бо́рний представни́к грома́ди, па́ртії, ко́ла ви́бо́рців то́що, уповнова́жнений вико́нувати пе́вні обов'я́зки й заступа́ти інтере́си свої́х ви́бо́рців; (у старовину́:) „свяще́нні" депута́ти, що їх посила́ли в Де́льфи або́ на Олімп*, Бойків 136.

From Lat. *dēputātus* 'ts', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707.

дер!, дер-дер! : дра́ти, де́рти.

де́рбі 'Derby, horse races', ModUk.; Bru. *дэ́рбі*, Ru. *де́рби*, Po. *derby*. — Subst. *перего́ни на трирі́чних ко́ня́х (започаткува́в це лорд Де́рбі в Англії 1780 р.)*, Орел 1, 257.

From E. *Derby* 'a horse race held annually at Epsom', named after the 12th *Earl of Derby*, Орел, l. c., АкСл. 3, 707, Klein 1, 430.

дéрвіш 'Dervish, Mohammedan monk', ModUk.; BRu. *дэ́рвіш*, Ru. *дéрвиш* (since 1803), Po. *derwisz*. — Subst. *мусулмáнський чернéць, що живé з жебрáцтва*, Бойків 136.

From Pers. *derviš* 'beggar', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707, Klein 1, 431.

дéрво dial. see дéрево.

дéрга 1. see джéрга.

дéрга 2. see дéргати.

дéргати, дерг[о]нýти 'to pluck, pull, tug', ModUk., BRu. *дзергáць*, Ru. *дёргать, дёрнуть*, Bu. *дръ́на*, SC.-CS. *съдрьгнути се*, Sln. *dŕgati*, Cz. *drhati*, Slk. *drhnúť*, Po. *dziergać*, LoSo. *žernuś*, UpSo. *dźernyć*. — Deriv. *дéргання, дéргавка, -анка, дергани́ця, дергáр, дергівка, дергýлька, дергéн[ниця], дéргальний;* here also b/f. *дéрга 'залізна щітка, якóю розчісують прядиво'* (Москаленко 29 - 30); FN. *Дергáч, Дергýн;* GN. *Дéргачі* (= orig. Деркачí see деркáч). — Syn. *розчісувати прядиво; гаптувáти.*

PS. **dьrgati* 'ts', connected with **dьrati*, see дрáти, дéрти.

дéрево, dial. дéрво, arch. (from OCS.:) дрéво 'tree; wood', MUk. дерева Npl. (1457), съ деревомъ (1470), дéрево (1596 Зизаній, 1627 Беринда), двѣ деревѣ Ndu. (XVII с.), дерево (XVIII с.), OUk. бжиє дерево (= хрест, 1434, Тимченко 696), дерево (1357 ibid.), MUk. на древѣхъ (XVIII с.), OES. дерево, дѣревъмь Isg. (1229) and (from OCS.:) дрѣва Gsg. (XI с. Остр. ев.), дрѣвомъ Isg. (XI с.), древеса Npl., древо (XIV с.) ; BRu. *дрэ́ва*, Ru. *дéрево*, OCS. *drěvo*, SC. *drȉjevo*, Sln. *drevô*, Cz. *dřevo*, Slk. *drevo*, Po. *drzewo*, LoSo. *drjowo*, UpSo. *drjewo*, Plb. *drëvnė* 'wooden'.

— Deriv. *деревúн[к]а, деревинá, деревúще, деревíй, дерéвня, дерéвце, дерев'я́нка, деревúнний, деревни́й, дерев'я́ний, дерев'яни́стий, -тістъ, древ'яні́ти, -іння, з[а]-деревіти, -іння,* and compounds: *дерево-бетóн-[ний], -ви́дний, -насáдження, -насáджування, -обрóбка, -обрóбний, -обрóбник, -подíбний, -ри́т, -різ, -садíння,* MUk. на деревю (XVII с.), деревѣй (XVIII с.), деревина (XVIII с.), деревúще (-рáка, трýнна 1627 Беринда), деревня (XV—XVII с.), деревянка (XVII с.), деревце (XVII—XVIII с.), деревенный (XVI—XVII с.), деревный (XVI—XVIII с.), дереватыи (XVII с.), деревіовый (XVIII с.), деревяный (XVI—XVIII с.), and (under Po. influence:) древ[н]яный (XVII с.), древце (XVI—XVIII с.), древеный (XVII с.), древодѣля (XVII с.), OES. древеница, дрѣвяныи, дрѣво- дѣльнъ, -дѣльскыи, -дѣльство, -дѣля, -колиє, -носьць, древяномаслиє; here also OES. ethnonym *деревляне* — 'зане сѣдоша въ лѣсѣхъ, (1377 Лавр.). — Syn. *рослúна з грубим і товстúм стóвбуром,* Тимченко 696.

PS. **dĕrvo* 'ts', IE. root ***derų- : **dōrų- : **droų-* 'ts' orig. 'oak tree', cf. Lith. *dervà*, Latv. *darva* 'resin [tree], pitch' OPr. GN. *Derwayn*, Gk. *drȳs* 'oak', Goth. *triu*, E. *tree*, ModHG. *Teer* 'tar', etc.; see also дрóва; Meillet Ét. 372, Berneker 1, 186, Преображенский 1, 180, Trautmann 53, Sławski 1, 174, Kluge 361, Pokorny 214 - 217, a. o.

дерезá 'Galium aparine; Lycium L. : box-thorn, matrimony - vine; quarrelsome man, quarreller', ModUk., BRu., Ru. ts. — Deriv. *козá - дерезá.* — Subst. *підмарéнник, медівни́к, облúпи́ха, плохóвник.*

According to Горяев 89 it is connected with *дéрти*, q. v.; yet Vasmer² 1, 502, derives it via *dьrъzka from *дéргати*, q. v.; most probably it is an extended form of *дерзки́й*, q. v.

дéрек AmUk. 'derrick', first recorded in 1929. — Subst. *підіймáльний кран.*

From E. *derrick* 'ts', Білаш 235, see *дéрик.*

дерелíкта 'something abandoned', ModUk. — Subst. *безхазя́йне майнó,* Бойків 136.

From Lat. *dērelicta* Npl. 'wholly forsaken', Klein 1, 430.

дéрен, Gsg. дéрну 'turf; sod', MUk. зъ дерну (1597), дерномъ Isg. (XVIII c.), дернъ (XVIII c.), OES. дрьнъ (XI c.), дернь (XV c.); BRu. *дзёран,* Ru. *дёрн,* Sln. *dŕn,* Cz., Slk. *drn,* Po. *darń,* OPo. *darn,* Ca. *dzarna.* — Deriv. *дéрня, дернúна, -úстий, дернóвий, дернувáти[й], дерно- знімáч, -рíз,* MUk. дернина (XVIII c.), дерно (XVIII c.), дернукъ (XVIII c.), дернюка (XVIII c.), OES. дерный (XIV—XV c.), дерневый (XV c.), дерноватыи (1375), дерновои. — Syn. *вéрхній шар землí зарóслий травóю мурóгом,* Тимченко 701.

PS. **dьrnъ* 'ts' connected with **dьr-* in *дéрти,* q. v.; OES. дьрнъ 'oath' originated from a custom to place a sod of дьрнъ during the oat : овъ же дрьнъ въскроущь на главѣ покладая присягоу творить (XI c.).

дерéн, Gsg. деренý 'Cornus : dog-berry; hound-tree', MUk. из дереня (:*дерень), Ru. *дерён,* Bu. *дрян,* SC. *drȉjen,* Sln. *drén,* Cz. *dřín,* OPo. *drzon,* Po. (from Uk.) *dereń,* UpSo. *drén,* Ca. *dřȍn,* Plb. *dren.* — Deriv. *дерéнівка, дерéнка, дереня́к,* MUk. *дерени́на* (XVIII c.), дереновый (1756), FN. *Дерéнівський,* GN. *Дерéнівка.* — Syn. *кизúль.*

PS. **dьrnz* 'ts', connected with дéрти, q. v., Преображенский 1, 181, Berneker 1, 184, Vasmer² 1, 503.

деренькотáти, деренькотíти see дрéнькіт.

дéреш 'straw colour; roan (of horse)', MUk. дереш (1788 Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. *дерешувáтий.* — Subst. *кінь абó вíл чáлої (сіробрунáтної) мáсти,* Бойків 136.

From Hg. deres 'ts', Гнатюк ЕЗб. 4, 238, Кміт 58, Дэже, l. c.; in Hg. orig.: 'beating', MNT-ESz. 1, 619.

держáва : держáти, see the following entry.

держáти, -жý, жúш 'to hold, keep', MUk. деръжати (1459), держалъ (1586), держали (XVI c.), держý (1627 Беринда), держáти (XVII c.), держать (XVIII c.), OUk. держати (1340, 1386), держалъ (1400), OES. дрьжати, дрьжяще (XI c. Остр. єв.), дьржите, дьржаться (XI c. ibid.), дьрьжа (1096), держиши (XIV c.), держати (1389); BRu. *дзяржáць,* Ru. *держáть,* Bu. *държá,* Ma. *држи,* OCS. *drzžati,* SC. *dȑžati,* Sln. *držati,* Cz. *držeti,* Slk. *držať,* Po. *dzierżyć,* dial. *dzierżeć, dzierżać,* LoSo. *źarzaś,* UpSo. *dźeržeć,* Plb. *dérzat.* — Deriv. *держáтися, вúдержати, в-, з[а]-, на- пере-, під-, по-, при- дéржати[ся],* iter.: *в[и-], з[а]-, на-, пере-, під-, по-, при- дéржувати[ся], держáння, вúдержання, в-, з[а]-, на-, пере--, під-, по-, при- дéржання, в[и]-, з[а]-, на-, пере-, під-, по-, при- дéржування; держáва, -вний, -нíсть, держáвець, держáк, держáльник, -иця, держáльце, держáтель, [само-]дéржець,* and compounds: *держú-дерево, держимóрда, держáвно- твóрчий, -монополістúчний, -руúнни[цьки]й,* etc., here also SovUk. neologisms: *держ- апарáт, -бáнк, -бюджéт, -видáв, -земфóнд, -кордóн, -кредúт, -літвидáв, -плян, -позúка, -промисловíсть, -стрáх, -теáтр, -торгíвля, -установа, -фóнд,* etc.; MUk. держáва (XV—XVIII c), держáвець (XVII—XVIII c.), державца (XV—XVIII c.), державчиная (XVII c.), державный (XV, XVII c.), державский (XVIII c.), державствовати (XVII—XVIII c.), держал[н]о (XVII—XVIII c.), держанье (XV—XVIII c.),

держатель (XV—XVIII с.), держатися (XVII—XVIII с.), держенье (XVI с.), OUk. держатися (1420), при державѣ (1351), OES. дрьжава (XVI с.), дьржава (XII с.), Держава Руская, дьржавьливъ (1076 Ізб. Св.), державница (XVI с.), дьрьжавьно (1096), дьржавьнъи (XI с. Остр. єв.), дрьжавьнѣ (1097), дьржавство, дьржаливии (1076 Ізб. Св.), дрьжатель (XI с.), дрьжатися (XI с.), дьрж[д]аливыи (1073 Ізб. Св.); FN. *Держкó* (> dial. *Дéршко), Держáвин.* — Syn. *тримáти, не пускáти; володíти, мáти в нáймах, в орéнді; пильнувáти; затрúмувати, позбавлятú вóлі; оберігáти,* Тимченко 699 - 700; MUk. стяжáю илú стяжавáю — набывáю, ōсягáю, достаю́ áлбо посѣдáю, держý, 1627 Беринда.

PS. **dьržati* < **dьrg-ěti* 'ts', IE. root ***dher-* 'ts', in Sl. extended to ***dheregh-*, cf. Av. *dražaite* 'he holds, leads', cf. Schmidt KZ. 25, 115, Sławski 1, 197, Pokorny 254; according to Berneker 1, 258, Gk. *drássomai (dráttomai)* 'I grasp with the hand, I hold', *dráxma (draxmḗ)* 'drachma', *tréfomai* 'I grow, thrive, increase', Lat. *fortis* 'strong, brave', a. o.; see also Walde-Hofmann 1, 535 - 536, Vasmer² 1, 503.

дерзáти see the following entry.

дерзкúй 'bold, daring, audacious', MUk. дерзкій — напрасный (XVII с. Синонима 146), дерзый (1625), OES. дьрзоу Dsg., дръзъ, дрьзѣе, дьрзыхъ Gpl. (XI с.), дерзъ, дерьзи Npl.; BRu. *дзёрзкі,* Ru. *дéрзкий, дéрзок,* OCS. *drъzъ,* Bu. *дързáй,* Ma. *дрзок,* SC. *dȓzak,* Sln. *drz,* Cz. *drzý,* OCz. *drzí, drzký,* Slk. *drzý,* Po. *dziarski,* OPo. *darski,* dial. *dziarny, dziarzy,* Ca. *zérći.* — Deriv. *дéрзкість, -ко, дерзáти, -áння, дерзнýти, дéрзосний,* MUk. дерзновенъ (XVII с.), дерзнувый (XVII с.), дерзнутоє (XVII с.), дерзость (XV—XVIII с.), дерзостникъ (XVI с.), дерзко (XVII с.), дерзати, дерзнути (XVIII с.), OES. дьрзо (XII с.), дръзливи, дьръзания (1096), дьрзновенъ-

ныи (XII с.), дрьзость (XI с.), дерзость (XIII с.), дръзостно (XI с.), дьрзостьнѣ (XII с.), дръзоша, дръзноутъ (XI с.), дьрзнǫвъ (XI с. Остр. єв.), дьрьзноула (XI с.), дръзобати (XI с.), дрьзостить (XI с.), дрьзьствоуя (XI с.), — Syn. *вíдвáжний, смíлий,* Тимченко 701.

PS. **dьrzъ[jь]*‖**dьrzъkъ[jь]* 'ts', IE. root ***dhṛ́gh-* :(basis) ***dhereǵh-* 'to hold; strong', cf. Lith. *diržmas* 'strong', OPr. *dīrstlan* 'powerful', Skt. *dṛ́hyati* 'he holds strongly', *drdhá-* 'strong', *drahoyát-* 'fit', Av. *dərəzra-* 'strong', Pokorny 254, Walde KZ. 34, 251, Brückner 254; yet cf. Berneker 1, 257, Sławski 1, 191, a. o., who reconstruct IE. root as ***dhrsu-* 'strong' and connect it with OPr. *dyrsos* 'mighty', Skt. *dhṛsú-* 'bold' Gk. *thrasýs* 'bold', etc.

деривáція 'derivation', ModUk.; BRu. *дэрывáцыя,* Ru. *деривáция* (since 1803), Po. *derywacja.* — Deriv. *деривáт, деривацíйний.* — Subst. *вúведення однúх слів з íнших; відхúлення нáпрямку рýху кýлі або́ гармáтня залéжного від рíзі в цíвці рушнúці або́ гармáти,* Орел 1, 257 - 258.

From Lat. *dērīvātiō* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 734, Льохін 188, Klein 1, 430.

дéрик 'derrick', ModUk.; Ru. *дéррик* (since 1864). — Subst. *машúна, що підíймáє потóплі сýдна з мóрського дна, підíймáльний кран* (див. *дéрек).*

From E. *derrick* 'ts', Льохін 188, АкСл. 3, 738.

деркотáти, деркотíти 'to rattle, clatter, creak', ModUk.; Bu. *дърцам* 'I pull', Sln. *drkati* 'to run',*drkotati* 'to rattle, creak', Cz. *drkati* 'to push', Slk. *drkotať* 'to rattle, clatter, creak'. — Deriv. *деркотáння, деркотíння, дерчáти, деркáч;* FN. *Деркáч.* — Syn. *дренькотáти, дренькотíти.*

PS. **dьrk[ot]ati* 'ts', connected with **dьrati*, see дéрти, дрáти.

дерма-, дермо- — a compound-forming element 'derm[o]-' in such words as *дерма- тексантéма, -тúн, -тúт, -тóл, дермо- грáфія, -îд, -скопія*, etc., ModUk.; known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) шкíро-, e. g. *дермоміозúт — шкіром'язовиця*, etc.

From Gk. dérma 'skin', Klein 1, 430, Partridge 889; see also the following entry.

дермато- a compound-forming element 'dermat[o]-' in such words as *дермато-лог, -лóгія, -мікóза, -міозúт, -пластика, -рагія, -склерóза, -спáзма, -терапія*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *(rarely:) шкіро-*, e. g. *дерматоміозúт — шкіром'язовиця*, Бойків 136.

From Gk. *dermato-, dermat-* : *dérma* 'skin, hide', Klein 1, 430, Partridge 889, see also the preceding entry.

дернéц, Gsg. дернеця́ dial. 'Christmas carol' (Добруджа), first recorded in the XX c. (Горбач 11, 7). — Subst. *колядка на Різдвó.*

According to Горбач, l. c., it is derived from Rm. *dorinţă* '(good) wish'.

дернúна, дéрня : дéрен.

дéрти, дрáти, деру́, дереш, Wd. дру, дреш (JBR.) 'to tear, flay; to fleece, sweat; to climb', MUk. деруть, не драли (1456), деретъ (1600), драти, драно (XVII c.), дрань драли (XIVII c.), дерти (XVIII c.); BRu. *дзéрці, драць*, Ru. *драть*, OCS. *dьrati*, Bu. *дерá*, Ma. *дépe*, SC. *drijèti*, Sln *drẽti*, Cz. *dráti, dříti*, Slk. *drať*, Po. *drzeć*, OPo. *drać*, LoSo. *dreś*, UpSo. *drjeć*. — Deriv. *дéртися, дрáтися, дертъ, деру́н[ка], дрáння, дрáн[оч]ка, дрáний, дрáнúця, дрáнкóвий, дрáнтя, дрантúна, -úвий, дранъ, дрá[ч]ка, дрáтва, -вовий, дрáля, (дáти) дрáла*, dial. *[по]дралувáти, нáдра*, and prefixed verbs: *вúдерти[ся], в-, від-, з[а]-, на-, об-, під-, по-, при-, про- дéрти[ся]* along with their correspondents with *дрáти[ся]* and iter. forms: *в[и]-, від-, з[а]-, на-, об-, під-, по-, при-, про- дирáти[ся]*, MUk. дертися (1672), дратву Asg. (XVI c.) дратва (XVII c.), дратницы Gsg. (XVIII c.), драча (XV—XVIII c.), драчовъ Gpl. (XVIII c.), драчливъ (XVIII c.), OES. дерть (1436), драчïе. — Syn. *рвáти, розривáти, шáрпати*, Тимченко 702.

PS. **dьrati* 'ts', IE. root ***dir-* : ***der-* 'ts', cf. Lith. *dìrti* 'to flay, skin' Latv. *nu-daras* Npl. 'waste, rubbish', Skt. *dṛnati* 'he splits', Av. *dar-* 'to split', Gk. *dérein* 'to flay', Cymn. *darn* 'part', Goth. *ga-tairan*, OHG. *zëran* 'to tear to pieces, destroy', E. *to tear*, Du. *teren* 'to consume', etc., Miklosich 41, Преображенский 1, 193-194, Berneker 1, 185, Trautmann 52, Fraenkel 96, Brückner 100, Sławski 1, 173-174, Kluge 404, Pokorny 208, a. o.

дерýта 'disorderly retreat; downfall', ModUk.; Po. *deruta*. — Subst. *утéча, безлáдний відступ; сúльний спад кýрсу цíнних папéрів на бíржі*, Орел 1, 258.

From Fr. *déroute* 'ts', Орел, l. c.

дерчáти : деркотáти, деркотíти.

дерябá 'jay', ModUk.; Ru. ts. — Deriv. *дерябкá* (Makowiecki 161), *дерябнутъ* (Горбач 8, 25). — Subst. *сóя, сóйка.*

According to Горяев 90, it is connected with root **der-* 'to produce sound', cf. Skt. *dhranati* 'it sounds'; this explanation was rejected by Преображенский 1, 182, and other etymologists, who derive it from *дерýй, дéрти*, see s. v.

деса́нт, rarely: **деса́нта** 'disembarkation of troops', ModUk.; BRu. *дэса́нт,* Ru. *деса́нт* (since 1803), Po. *desant.* — Deriv. *деса́нтний, -ик.* — Subst. *висіда́ння ві́йська з корабля́ на суході́л; саме́ ві́йсько, що прибу́ло на мі́сце вое́нних опера́цій мо́рським шля́хом,* Бойків 137.

From Fr. *descente* 'ts', Акуленко 141, АкСл. 3, 738.

де́сбіч see де́сьбіч.

деся́нь 'sketch', ModUk.; Po. *deseń.* — Subst. *зразо́к, взіре́ць,* Бойків 137; *візеру́нок.*

From Fr. *dessein* 'ts', Klein 1, 432.

десе́рт 'dessert', ModUk.; BRu. *дэсе́рт,* Ru. *десе́рт* (since 1803), Po. *deser.* — Deriv. *десе́ртний.* — Subst. *пода́вана по обі́ді стра́ва з соло́дких рече́й або́ о́вочів, ла́сощі,* Бойків 137.

From Fr. *dessert* 'ts', Орел 1, 258, АкСл. 3, 738, Klein 1, 434.

де́си[к] Lk. for десь (Приймак РМ. 2, 450), see де.

десигна́ція, 'designation, assignment', ModUk.; Po. *desygnacja.* — Deriv. *десиґна́тор, десиґнува́ти.* — Subst. *призна́чення на поса́ду,* Бойків 137.

From Lat. *dēsignātiō* 'ts', Klein 1, 432.

деск AmUk. 'desk', first recorded in 1923, Жлуктенко 124. — Subst. *письмо́вий стіл.*

From E. *desk* 'ts', Білаш 235.

дескри́пція 'description', ModUk.; Po. *deskrypcja.* — Deriv. *дескрипти́вний.* — Subst. *о́пис, на́рис,* Орел 1, 259.

From Lat. *dēscrīptiō* 'ts', Klein 1, 431.

десм[о]- a compound -forming element *desm[o]-* 'bond' in such words as *десмогра́фія, десмоло́гія, десму́ргія,* etc.

From Gk. *desmós* 'band, bond', Орел 1, 259, Льохін 189, Klein 1, 433.

Десна́, Wd. Де́сна (Желеховський 1, 178), GN. Desna (left tributary of Дніпро́ and Дністе́р), BRu. *Дзясна́,* Ru. *Десна́,* Po. *Desna.* — Deriv. *Стара́ Десна́, Десьо́нка* (Кат. річок 164), *Деснянський.* — Syn. *найбі́льша лі́ва прито́ка Дніпра́; лі́ва прито́ка Півде́нного Бу́гу,* УРЕС. 1, 582.

PS. **Desná* 'ts', connected with **desnъ* 'right'; out of the two possible explanations why the left tributary was originally called 'right': (1) colonization of ES. tribes expanding northward from the south and (2) **desnъ* meaning originally 'southern', the former seems to be most persuasive; inconvicible are: the "euphemistic" explanation of Vasmer: 'right' instead of 'left', cf. ZfslPh. 7, 410, RS. 6, 187 and his ED. 1^2, 506; etymology: **Dьsьna* < ***dei- : di-* 'to sparkle', cf. Moszyński, Zasiąg 182 - 183; and finally the fantastic explanation of Десна as **Дне- (:Дон, Дніпро́, Дністе́р)* and **-сна (:Снов)* by В. П. Петров (in his lecture at Füssen, West Germany, on May 10, 1946).

де́сна, десни́ця arch. 'right hand', MUk. на десно ни лѣво (XVII c.), OES. рǫка десная (XI c. Остр. єв.), десница (ibid.); Ru. *десни́ца,* OCS. *desnъ, desnica,* Bu. *десна́, десни́ца,* Ma. *де́сна ра́ка, десни́ца,* SC. *dèsna rúka, dèsnica,* Sln. *désna.* — Syn. *пра́ва рука́, правиця.*

PS. **desna [rǫka],* **desnica* 'ts': **desnъ[jь]* being related to Lith. *dešinas* 'right', *dešinẽ* 'right hand', Skt. *dáksina-,* Av. *dašina-,* Gk. *deksiós,* Lat. *dexter,* etc., Преображенский 1, 182, Berneker 1, 187, Rozwadowski RS. 2, 111, Trautmann 53, Fraenkel 91, Pokorny 190, a. o.

дéспед Bk. 'fault, deficiency', first recorded in 1934 (Кміт 58). — Subst. *хи́ба, недомага́ння.*

The word seems to correspond to *дéшпет*, with voiced final *-t*, the ultimate source being Lat. *dēspectus*, see деспе́кт.

деспе́кт 'offence, insult', MUk. деспектъ (1583 АКЖМУ. 51; 1599 - 1650 Худаш 106). — Subst. *обра́за, знева́га*, Бойків 137.

From Lat. *dēspectus* 'ts'; see also *дéшпет* and the preceding entry.

дéспот 'despot, tyrant', MUk. деспотъ (XVII c.), BRu. *дэ́спат*, Ru. *дéспот*, Po. *despot*, etc. — Deriv. *деспо́тія, деспоти́зм, -и́чний.* — Subst. *ти́тул дéяких воло́дарів*, Тимченко 703; *необме́жений вла́дар, свавíльна, жорсто́ка люди́на; ути́сник, тира́н*, Бойків 137.

From Gk. *despótēs* 'master, ruler, tyrant', Тимченко, l. c., Огієнко РМ. 3, 127, Klein 1, 434.

дéста, arch. десть 'sheet of paper; folio', MUk. десть (1494), дестей Gpl. (1571), на десту (1601); Ru. *десть* (first recorded in Ru. in 1551, cf. Vasmer² 1, 507, following Срезневский 1, 656). — Deriv. MUk. дестовии, дестный (XVI—XVII c.) — Subst. *аркуше́вий форма́т; мíра папе́ру: 24 а́ркуші*, Тимченко 1,703.

According to Тимченко, l. c., it comes from Pers. *däst* 'hand', perhaps via Tk. *dästä* 'bunch', Miklosich TE. 1, 283, Преображенский 1, 182, Berneker 1, 187, Lokotsch 40, a. o.

дестина́ція 'destination', ModUk.; Po. *destynacja.* — Deriv. *дестина́тор.* — Subst. *призна́чення; ухва́ла*, Орел 1, 260.

From Lat. *dēstinātiō* 'purpose, design', Klein 1, 435.

дестру́кція 'destruction', ModUk.; BRu. *дэстру́кцыя*, Ru. *дестру́кция*, Po. *destrukcja.* — Deriv. *дестукти́вний.* — Subst. *руйна́ція, заné́пад*, Бойків 137.

From Lat. *dēstructiō* 'ts', Орел 1, 260, Klein 1, 434.

десть arch. see дéста.

десценде́нт 'descendant', ModUk.; Po. *decendent.* — Deriv. *десценде́нція.* — Subst. *нащáдок*, Орел 1, 260.

From Lat. *dēscendēns* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 431.

дéсять, Wd. дéсіт[ь] 'ten', MUk. без десяти (1486), десятма, деся́тми Ipl. (XVI c.), десять (XVI—XVIII c.), OUk. десять (1386 - 1418), OES. десяти Dsg. (XI c. Остр. єв.), десяте Gsg. (1130), десять (1397); BRu. *дзéсяць*, Ru. *дéсять*, OCS. *desętь*, Bu., Ma. *дéсет*, SC. *dèset*, Sln. *desêt*, Cz. *deset*, Slk. *desať*, Po. *dziesięć*, LoSo. *źases*, UpSo. *dźesać*, Plb. *desāt'*. — Deriv. *деся́тий* (in MUk. and ModUk. felt as deriv. from дéсять, not *vice versa*, cf. Сулм. 2, 188-189), *десятери́к, дéсятеро, десяти́на, деся́тка, деся́ток, деся́тник, десятерико́вий, десятері́чний, деся́терний, десятко́вий, деся́цький, десятери́ти*, etc.; compounds: *десяти- бо́рство, -ве́рстка, -ве́рстний, -гра́нний, -гра́нник, -де́нка, -де́нний, -кля́сний, -кля́сник, -кля́сниця, -кра́тний, -ку́тний, -лíтка, -лíтній, -лíття, -мíсячний, -пíльний, -разо́вий, -рíчка, -рíчний, -рíччя, -складо́вий, -стру́нний*, etc.; here also compound numerals: *два́дцять, три́дцять, п'ят-, шіст-, сім-, вісім-* and *дев'ят-деся́т[ий];* MUk. десятый (XV—XVIII c.), десятеро (XV—XVIII c.), десятерáко (XVII c.), десятилникомъ Isg. (XV—XVI c.), десяти́на (XVI—XVIII c.), десятка (XVIII c.), десятникъ (XV—XVIII c.), десятничи Gsg. (XVIII c.), десятокъ (XVII—XVIII c.), десятковый (XVII c.), десятинный (XVII—XVIII c.), десятовский (1766), десяточных два (1668), compounds: десятеро-

приказаня (XVII с.), десято-дневно (XVIII с.), -лѣтний (XVIII с.), -рожнымъ Isg. (XVI с.), OUk. десяти (1388) десятиноу Asg. (1440), к десятинному (1445); OES. десятыи, десяцьскы, десятьство, десятериныи, десятерицею Isg., десятеро (XII с.), десяторо, десятижды, десятилници Npl., десятилничь, десятинники Apl., десяторина, десятина, десятица, десятъкъ, десятоуєте, десяторивъше, десяткуєтеся, десятствова, etc., compounds: десято -словьница, -словьць. — Syn. *дві п'я́тки.*

PS. **desętь* 'ts', derived from **desętъ* 'tenth', goes back to IE. ***dekmt- : dekm-* 'IO', cf. Lith. *dẽšimt[is]*, Latv. *desmit (< desimt)*, OPr. *dessīmpts*, Skt. *dáśá*, Av. *dasa*, Arm. *tasn*, ToA. *śäk*, ToB. *śak*, Gk. *déka*, Lat. *decem*, OIr. *deich*, Goth. *taíhun*, AS. *tien, tyn*, OHG. *zehan*, E. *ten*, etc., Miklosich 43, Berneker 1, 186 - 187, Kluge 404, Преображенский 1, 183, Trautmann 53, Brückner 110, Младенов 125, Machek 84, Fraenkel 91, Walde-Hofmann 1, 329, Pokorny 191, a. o.: "since in many, or rather all, decimal systems the basis of the system is the hand with its five fingers... it seems indeed reasonable to analyze ***dekmt-* as representing *de- kmt* 'two hands' ", according to Szereményi 69; yet, Olzscha in his article in IF. 73, 147 - 148, expresses doubts about this assumption.

десь : де.

дéсьбіч, десьбічний dial. 'situated on the left side', first recorded in the XIX с. (Желеховський 1, 178) — Subst. *прáвий.*

According to РССтоцький, Slavia 5, 29, it is compounded of *десь* < **desnъ* and *бік* <**bokъ.*

детáль 'detail, small item', ModUk.; BRu. *дэтáль*, Ru. *ts* (since 1854), Po. *detal.* — Deriv. *деталізáція, деталізувáння, деталізувáти[ся], деталізóваний, детáль-*

ний. — Subst. *подрóбиця, дрібни́ця, малá частúнка цíлого; (детáлі:) складові частúни машúн,* Бойків 137.

From Fr. *détail* 'ts', Орел 1, 260, АкСл. 3, 746 - 747, Klein 1, 435.

детáнт[а] 'detente, since 1974. — Subst. *відпрýження міжнарóдних взаéмин.*

From Fr. *détente* 'ts', in AmUk. via E. *detente* 'ts'.

деташé 'loose, detached part; staccato (bowing)', ModUk. — Subst. *вíльно; спóсіб грáти кóжен тон окрéмим штрúхом лучкá по струні,* Орел 1, 260.

From Fr. *détaché* 'ts', Орел, l. c.

детектúв 'detective', ModUk.; BRu. *дэтэктыíў*, Ru. *ts*, Po. *detektyw.* — Deriv. *детектúвний;* AmUk. детéктив стóріс (also: детективу сторіз 'оповідáння про детектúвів', Білаш 236), Wd. детектúвка (JBR). — Subst. *таéмний аґéнт слíдчих óрганів; вивíдувач,* Орел 1, 260.

From E. *detective* 'ts', the ultimate source being Lat. *dētectiō* 'detection', Орел 1, 260, АкСл. 3, 747, Klein 1, 435.

детéктор 'detector', ModUk.; BRu. *дэтэ́ктар*, Ru. *ts*, Po. *detektor.* — Deriv. *детéкція, детектувáння.* — Subst. *хвилевкáз; відкривáч.*

From Lat. *dētector* 'ts', Орел 1, 260, АкСл. 3, 747, Klein 1, 435.

детéрджент 'detergent', first recorded in the XX с. (JBR). — Subst. *дезинфекцíйний очúщувальний зáсіб.*

From E. *detergent* 'ts'.

детеріорáція 'deterioration', ModUk.; Po. *deterioracja.* — Subst.*погíршення фізúчних і хемíчних властúвостей ґрýнту,* Орел 1, 260.

From Lat. *dēteriōrāre* 'to make worse', Орел, l. c., Klein 1, 435.

детермінува́ти 'determinate', MUk. детермінованый (XVII c.), Ru. *детермини́зм*, Po. *determinować*, etc. — Deriv. *детермінáнт, -áція, детермінізм, -іст[ка].* — Subst. *о-, при- значáти*, Тимченко 706.

From Lat. *dētermināre* 'ts', Klein 1, 436, perhaps via Po. *determinować*, Тимченко, l. c.

детонáція 'detonation, explosion (its sound)', ModUk.; BRu. *дэтанáцыя*, Ru. *детонáция* (since 1864), Po. *detonacja*. — Deriv. *детонáтор, детономéтр, детонувáти, детонáторний, детонаційний.* — Subst. *пошúрення вúбуху, що перевúщує швúдкість пошúрення звýку*, Орел 1, 261.

From Lat. *dētonāre* 'to thunder down, thunder forth', Орел, l. c., Klein 1, 436.

детри́т 'detritus', ModUk.; BRu. *дэтрыт*, Ru. *ts*, Po. *detryt*. — Subst. *продýкт рóзкладу мéртвої тканúни*, Орел 1, 261.

From Lat. *dētrītus* 'a rubbing away', Орел, l. c., АкСл. 3, 755, Klein 1, 436.

де факто 'de facto', ModUk.; BRu. *дэ-фáкто*, Ru. *дефáкто* (since 1864), Po. *de facto*. — Subst. *спрáвді, позаофіційно (вúзнати); фактúчно*, Орел 1, 261.

From Lat. *dē factō* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 755, Klein 1, 413.

дефекáція 'defecation', ModUk.; BRu. *дэфекáцыя*, Ru. *дефекáция*, Po. *defekacja*. — Deriv. *дефекаційний*. — Subst. *спорóжнювання (шлýнка, кишóк); очúщення сирóго бурякóвого сóку в цукрóвому виробництві від фóсфорних кислóт, органíчних речовúн з допомóгою вапнá й вуглéць-оксúду*, Орел 1, 261.

From Lat. *dēfaecātiō* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 414.

дефéкт 'defect, flaw', MUk. дефектъ (XVII—XVIII c.), BRu. *дэфéкт*, Ru. *ts* (since 1803), Po. *defect*. — Deriv. *дефектúвний, дефéктний*, and compounds *дефектолóг, -лóгія, -логíчний, -скопія.* — Subst. *хúба, вáда, ґандж*, Орел 1, 261.

From Lat. *dēfectus* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 755, Klein 1, 414.

дефензúва 'defensive', ModUk.; Po. *defenzywa*. — Deriv. *дефéнзор*. — Subst. *оборóнний стан; оборóнна тáктика; таéмна полíція в Пóльщі (до 1939 р.)*, Орел 1, 262.

From Po. *defenzywa* 'ts', the ultimate source being Fr. *défensive* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 755.

деферувáти 'defer, submit', ModUk. — Subst. *подавáти гáдку, напоýмлювати*, Орел, 1, 262.

From Lat. *dēferre* 'to carry or bring down, grant, allot, offer', Klein 1, 414.

дефетúзм 'defeatism', ModUk.; Po. *defetyzm*. — Deriv. *дефетúст*. — Subst. *зневíра в перемóзі*, Орел 1, 262.

From Fr. *défaitisme* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 414.

дефібрéр 'wood-, stuff-grinder', ModUk.; BRu. *дэфібрэ́р*, Ru. *дефибрéр*, Po. *défibreur*. — Deriv. *дефібрувáння*. — Subst. *машúна, що розтинáє дéрево на волокнúну (в папéровім виробництві)*, Орел 1, 262.

From Fr. *défibreur* 'ts' the ultimate source being Lat. *fibra* 'fiber' Орел, l. c., Льохін 191.

дефіле́ 'narrow gorge (pass), strait; defiling (of soldiers)', ModUk.; BRu. *дэфіле́*, Ru. *дефиле́* (since 1803), Po. in deriv. *defilować*. — Deriv. *дефіля́да, дефілюва́ти, -а́ння*. — Subst. *похі́д, марш вузько́ю коло́ною або́ оди́н за о́дним; ущі́лина в го́рах*, Орел 1, 262.

From Fr. *defiler* 'to march in files', Орел, l. c., АкСл. 3, 755 - 756, Klein 1, 415.

дефіні́ція 'definition', MUk. дефініовати (XVII c.); BRu. *дэфіні́цыя*, Ru. *дефини́ция* (since 1803), Po. *definicja*. — Deriv. *дефінітйв, дефінітйвний*. — Subst. *то́чне пе́вне ви́значення сло́ва або́ поня́ття*, Бойків 138.

From Lat. *dēfīnītiō* 'ts', Орел 1, 262, АкСл. 3, 756, Klein 1, 415.

дефі́с 'small separating line, hyphen', ModUk.; BRu. *дэфі́с*, Ru. *дефи́с*, etc. — Subst. *ро́зділька, знак сполу́чення або́ перено́су*, Бойків 138.

From Fr. *défis : defaire* 'to destroy, to pull something to pieces'.

дефіци́т 'deficit', ModUk.; BRu. *дэфіцы́т*, Ru. *дефици́т* (since 1839), Po. *deficyt*. — Deriv. *дефіци́тний*, Wd. *дефіцито́вий*. — Subst. *перевищення видатків над прибу́тками; недоста́ча, недо́лік гро́шей; утра́та*, Бойків 138.

From Lat. *dēficit* 'it is wanting', Орел 1, 263, АкСл. 3, 756 - 757, Klein 1, 415.

дефле́ктор 'deflector', ModUk.; BRu. *дэфле́ктар*, Ru. *ts*, Po. *deflektor*. — Subst. *висисна́ спору́да (флю́ґер) на димарі́, що автомати́чно встано́влюється за ві́тром і посу́лює витяга́ння га́зів; при́лад виміря́ти ві́дхил магне́тної стрі́лки*, Орел 1, 263.

From Lat. *dēflectere* 'to deflect', Орел, l. c., Льохін 191, Klein 1, 415.

дефля́ція 'deflation', ModUk.; BRu. *дэфля́цыя*, Ru. *дефля́ция*, Po. *deflacja*. — Subst. *ви́лучення з о́бігу части́ни грошови́х знакі́в, щоб підви́щити валю́ту; протиле́жне інфля́ції я́вище; (в геоло́гії:) зне́сення ві́тром розпу́шених части́н ґру́нту*, Бойків 138.

From Lat. *dēflāre* 'to blow off', Орел 1, 263, АкСл. 3, 757, Klein 1, 415.

деформа́ція 'deformation', ModUk.; BRu. *дэфарма́цыя*, Ru. *деформация* (since 1895), Po. *deformacja*. — Deriv. *деформува́ти[ся], -а́ння*. — Subst. *зміна фо́рми будо́ви тіла або́ його́ части́н, перева́жно че́рез хворо́бу; з-, по-ні́вечення*, Бойків 138.

From Lat. *dēformātio* 'ts', Орел 1, 263, АкСл. 3, 757, Klein 1, 416.

дефравда́ція 'embezzlement, deceit, artifice', ModUk.; Po. *defraudacja*. — Deriv. *дефравда́нт, [з]дефравдува́ти, -а́ння*. — Subst. *обма́н, ошука́нство; контраба́нда; крадіжка гро́шей*, Бойків 138.

From ModHG. *Defraudation* 'ts'.

дехка́н '(Tk.) *peasant*', ModUk.; BRu. *дэхка́нін*, Ru. *дехка́н[ин]*. — Subst. *на́зва трудово́го селя́нства в Туркеста́ні*, Бойків 138.

From Tk. *dihqan* 'of the village', АкСл. 3, 757, Дмитриев 23.

де́хоть dial. see дьо́готь.

де́хто see де and хто.

децембер, also *дісе́мбир* (Роїк 68) AmUk. 'December', first recorded in 1963. — Subst. *гру́день*.

From E. *December* 'ts', Білаш 236.

децемві́р 'decemvir', ModUk.; BRu. *дэцэмві́р*, Ru. *децемви́р*, Po. *decemvir*, etc. — Deriv. *децемві́рат*. — Subst. *член коле́ґії з десятьо́х о́браних старши́н, що пра́вили коли́сь Ри́мською держа́вою*, Бойків 138.

From Lat. *decemvirī* 'ten men', Орел 1, 263, Klein 1, 408.

деци- a compound-forming element 'deci-' in such words as *деци-бе́ль*, *-гра́м*, *-лі́тр*, *-ма́льний*, *-ма́ція*, *-ме́тр*, *-мо́ль*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *десят-* e. g. *децима́ція — десяткува́ння*, *децима́льний — десяти́нний*.

From Lat. *decimus* 'tenth', Partridge 888.

деци́зія 'decision', MUk. децизыи Gsg. (XVII c.), децизію Asg. (XVIII c.); Po. *decyzja*. — Deriv. *деци́дува́ти*. — Subst. *рі́шення, постано́ва*, Орел 1, 264.

From Lat. *dēcīsiō* 'ts', perhaps via Po. *decyzja*, Тимченко 1, 706.

де́цима 'one tenth, tithe', ModUk.; BRu. *дзя́цыма*, Ru. *ts* (since 1839), Po. *decyma*. — Subst. *(у му́зиці:) деся́тий тон, раху́ючи від пе́ршого основно́го; промі́жок на 10 сту́пнів у контрапу́нкті; строфа́ з 10 рядкі́в, ужи́вана коли́сь в Еспа́нії*, Бойків 139.

From Lat. *decima* 'tenth', Орел 1, 264, АкСл. 3, 758.

де́ц[ц]и́т AmUk. 'that's it', first recorded in 1924. — Subst. *Так воно́!*

From E. *that's it* 'ts', Білаш 237.

дец ра́йт [дем ра́йт], AmUk. 'that's right [damned right]', first recorded in 1915. — Subst. *Так, пра́вда!*

From E. *that's right, [damned right]* 'ts', Білаш 236.

деша́рж 'unloading', ModUk.; Po. in deriv.: *deszarżować*. — Deriv. *дешаржува́ти, деша́ржний*. — Subst. *ви́вантаження корабля́; ви́стріл з гарма́ти, ви́пал*, Бойків 139.

From Fr. *décharge* 'ts'.

деше́вий 'cheep, inexpensive', MUk. дешевый — трекуплный, суетный (XVII c. Синонима 146), дешевою Isg. (XVIIIc.), OES. дешевъ; BRu. dial. *дзяшёвы*, Ru. *дешёвый*, wanting in other Sl. — Deriv. *дешеве́нький, дешеві́сінький, деше́вший, дешеви́зна, дешевина́, деше́вість, [з]дешеви́ти, [по]дешеві́ти, [по]деше́вшати, де́шево, дешеве́нько*, MUk. дешевенько (XVIII c. Інтермедії 153), дешево (XVII—XVIII c.), дешевость (XVII—XVIII c.). — Syn. *недороги́й; (про ці́ну́:) помі́рний, невисо́кий; (підси́лено:) низьки́й, за бе́зці́н*, Деркач 57; Wd. *та́ний*.

Etymology uncertain; its reference to *десни́ця*, Горяев (Доп.) 2, 10, seems to be based on f/e.; inconvincible is also its derivation from **desiti*, cf. OCS. *desiti* 'to find, meet', SC. *dèsiti* 'to direct' OCz. *podesiti, udesiti* 'to make properly, in order', Грот 899, Berneker 1, 188, Vasmer² 1, 510, a. o.; "anarchic" appears to Brückner PF. 7, 179, its derivation from a corresponding word to Av. *dainhuš* 'land' (:деше́вий=='produced in the same land, i. e. cheeper'), suggested by Pedersen IF. 5, 65; in view of its restricted diffusion the word is most probably a borrowing from Tk.-Tt. *töš* 'to fall down (in price)', cf. Matzenauer LF. 7, 42, Berneker, l. c.

дешифрува́ти 'to decipher', ModUk.; BRu. *дэшыфрава́ць*, Ru. *дешифрова́ть* (since 1803), Po. *deszyfrować*. — Deriv. *дешифрува́ння, дешифро́ваний, дешифрува́ти[ся]*, SovUk. *дешифро́вка* (from Ru.). — Subst. *товма́чити тає́мне письмо́ або́ перекла́дати телегра́фні знаки́ слова́ми; перекла́дати суча́сною мо́вою ста-*

родáвнє письмó, гієрогліфи, клинóпис, тóщо, Орел 1, 264.

From Fr. *déchiffrer* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 760 - 761, Klein 1, 410.

дéшпет 'scandal, indecorum; debauch, orgy', ModUk. — Subst. *бéшкет, галабýрда,* Бойків 139.

From Fr. *dēspectus* 'despising', with phonetic changes *(sp > šp, ct > t)* and a specialized meaning in Uk.: 'despising' → 'a thing (action) to be despised' → 'scandal, indecorum' → 'debauch, orgy'; it is a strong suspicion that *дéшпет* was f/e. corrupted to *бéшкет* q. v.; see also деспéкт, and дéспед.

дéщиця 'little thing, bagatelle', ModUk.; wanting in other Sl. — Deriv. *дéщичний.* — Syn. *дрíбка,* Деркач 63.

A ModUk. neologism, derived from *дéщо,* q. v., and the suffix *-иця* like *абúщиця, нісенітниця,* etc.

дéщо see де and що.

дéяк[ий] see де, як[ий].

де! interj. for calming bulls: 'stop!, hold!', first recorded in the XIX c. (from a collection of Д. Еварницький, cf. Грінченко 1, 374). — Syn. *гов!*

A primitive imitative interj.

девинá dial. for диванна.

дéдя, дéдьо Wd. see дядя, дя́дьо.

дéплові SoCp. 'reins, ribbons', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *вíжки, пóводи.*

From Hg. *gyeplö* 'ts', Гнатюк, l. c., MNT-8Ez. 1, 1127.

дерлáнка SoCp. 'throat', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 26, 335). — Subst. *гóрло, гортáнка.*

A dial. deformation of *горля́нка,* q. v.

дж!, джа! interj. imitating the sound of a rod in sudden quick motion, first recorded in the XX c. — Syn. *дззз!* РССтоцький 3, 154.

A primitive o/p. interj.

джаб, also дзяб AmUk. 'job', first recorded in 1915. — Deriv. *джáбіст, дзя́біст,* Жлуктенко 124; *джабувáти* (JBR.). — Subst. *прáця, слýжба.*

From E. *job* 'ts', Івах РМ. 1, 212, Білаш 237.

джавéл вóтер AmUk. 'javelle water', first recorded in 1943. — Subst. *рідинá до вибíлювання.*

From E. *javelle water* 'ts', Білаш 237.

джавл 'joule, a unit of electrical energy', ModUk.; BRu. *джóуль,* Ru. *джáуль, джоуль,* Po. *dżaul, dżul.* — Subst. *одúниця працí (сантимéтр - грамсекýнда), дорíвнює 10^7 ерґам,* Орел 1, 264.

Named after the E. physicist J. Prescott *Joule* (1818-89), АкСл. 3, 766, Klein 1, 833.

джавр see ґявур.

джаґáн see чекáнити.

джаз 'jazz', ModUk.; BRu., Ru. *ts,* Po. *dżez, jazz.* — Deriv. *джазбáнд.* — Subst. *американська мýзика й тáнці, утвóрені під впливом мурúнської мýзики.*

From E. *jazz* 'ts', Орел, l. c.

джайнíзм 'jainism', ModUk.; Ru. *джайни́зм,* Po. *dżainizm.* — Deriv. *джáйна.* — Subst. *сектáнтський індуїстський рух, що йогó започаткувáв Джайна,* Орел 1, 265.

From Hind. *Jaina,* Klein 1, 824.

джáмія 'mosque', ModUk. — Subst. *мечéт у мусулмáнів,* Орел 1, 265.

From Rm. *geamiă* < Ar. *ǧami* 'ts', Lokotsch 52.

Джан-гис-ага́ч 1849 Шевченко : Shevchenko's title of a painting of the Kazakh 'holy tree', see синги́ч-ага́ч.

джбан see дзбан.

джгут see жгут.

'дже abbr. аджé, q. v.

джеб 'jab', ModUk.; Ru. *джэб*. — Subst. *прями́й уда́р збли́зька в бо́ксі*, Бойків 139.

From E. *jab* 'ts', Льохін 192.

джеґоні́ти see жебоні́ти.

джеджо́ра Wd. 'jay', first recorded in the XIX c. — Subst. со́йка.

Origin ts as in джинджо́ра, see джи́нджор.

джейл, also джийл, дзел AmUk. 'jail', first recorded in 1915. — Subst. *в'язни́ця.*

From E. *jail* 'ts', Білаш 239.

джейра́н 'Asiatic antelope', ModUk.; Ru. *ts.* — Subst. *сіруватожо́вта антильо́па, що живе в степа́х Се-ре́дньої А́зії, Монго́лії й Пе́рсії,* Бойків 139.

From Tk.-Kaz. *džijrän* 'ts', cf. also Alt. *järän,* Mong. *džegeren* 'ts', Miklosich TE. 1, 289; see also дзере́н.

джéкет, also джéкит, джекик, AmUk. 'jacket', first recorded in 1915. — Subst. *жаке́т, ку́ртка.*

From E. *jacket* 'ts', Білаш 241.

джéкик, джéкит AmUk. see джéкет.

джéк-ман AmUk. 'jack-man', first recorded in 1929. — Subst. *залізни́чий робітни́к при важеля́х.*

From E. *jack-man* 'ts', Білаш 242.

джéк-ребіт AmUk. 'jack-rabbit', first recorded in 1931. — Subst. *рід вели́ких ди́ких зайці́в.*

From E. *jack-rabbit 'ts'*, Білаш 242, Роїк 70.

джекува́ти AmUk. see підджеко́вувати.

джéк-фиш AmUk. 'jackfish', first recorded in 1958. — Subst. *щупа́к.*

From E. *jackfish* 'ts', Білаш 242.

джéлес AmUk. see джи́лис.

джéлі AmUk. 'jelly', first recorded in 1941. — Subst. *ґаляре́та.*

From E. *jelly* 'ts', Білаш 242.

джем, also джим, AmUk. 'jam', first recorded in 1913. — Subst. *варе́ння; мармеля́да* (JBR.).

From E. *jam* 'ts', Білаш 243.

джéмпер 'jumper', ModUk.; BRu., Ru. *джэ́мпер,* Po. *dżemper,* also *jumper.* — Subst. *спортóва, во́вняна, суцільно пле́тена блю́за,* Орел 1, 265.

From E. *jumper* 'ts', Орел, l. c., Льохін 192, АкСл. 3, 763.

дженджеру́ха, дженджури́стий see джи́нджор.

джéнерал бáс AmUk. 'general boss', first recorded in 1927. — Subst. *головни́й настáвник.*

From E. *general boss* 'ts', Білаш 243.

джéнерал мéрчент AmUk. 'general merchant', first recorded in 1937. — Subst. *зага́льний крама́р.*

From E. *general merchant* 'ts', Білаш 243.

джéнітор 'janitor', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *двірни́к.*

From E. *janitor* 'ts'.

джéнтлмéн, SovUk. джентльме́н 'gentleman, polite (elegant) man', ModUk.; BRu. *джэнтлеме́н*, Ru. *джентльме́н* (since 1839), Bu. *джентлеме́н,* Po. *dżentelmen,* etc. — Deriv. *джентлме́нство, джентлме́нський.* —

Subst. *до́бре ви́хована люди́на, що в поведі́нці додер́жує че́мности, мора́лі,* Орел 1, 265.

From E. *gentleman* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 763 - 764.

джéнтрі 'gentry', ModUk.; BRu. *джэ́нтры,* Ru. *джентри* (since 1864), Po. *gentry.* — Subst. *дрібновла́сницька шля́хта в Англії,* Орел 1, 265.

From E. *gentry* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 764.

джéнюар AmUk. 'January', first recorded in 1963. — Subst. *сі́чень.*

From E. *January* 'ts', Білаш 244, Роїк 69; see also янва́р.

джер see джур.

джéрга, also **дéрга** 'horse-cloth (-blanket); caparison; coarse woollen cloth', MUk. дергу Asg. (1605), дергъ три (XVIII c.). — Subst. *гру́ба волоха́та тканина́; шерстя́на чо́рна о́діж, що її но́сять старі́ жінки́ за́мість пла́хти,* Бойків 136.

From Tk. *čerge* 'ts', Miklosich 33, Berneker 1, 145, Lokotsch 33, Тимченко 695, Vasmer RS. 3, 276 - 277, a. o.; less persuasive is its derivation from Rm. *cergă* 'peasant - blanket', (Vincenz 8); Mod. and MUk. *дéрга* instead of *джéрга* under the influence of дéргати; see also the following entry.

джéрга dial. 'cushion', first recorded in 1899 (Шухевич 1, 98). — Subst. *рід по́ду́шки : пі́дклад із лі́жника або́ сі́на.*

From Rm. *cergă* 'peasant - blanket', see the preceding entry.

джéргіт, Gsg. джéрготу 'jabbering, chirping; chattering', first recorded in the XIX c.; Uk. only. — Deriv. *джерґота́ти, джерґоті́ти, джерґотня́,* (b/f.) *джéр-*

ґати, Wd. also *джеркоті́ти, джéркати* (Желеховський 1, 179). — Syn. *щебета́ння; розмо́ва (нерозбі́рлива).*

An o/p. formation of imitative origin.

джереге́ля, also джеґере́лі Npl. (Кузеля 98) 'tresses or braid (arranged around the head like a crown or wreath)', ModUk. — Subst. *коса́ сплéтена втро́є, вінóчок на го́лову,* Кузеля, l. c.

From Rm. *cercel* 'circle', the ultimate source being Lat. *circus,* Puşkariu 341, Cioranescu 161; according to Горбач (letter of 10. 8. 1971), it derives from Po. *ceregiele* 'ceremony'; unconvincing.

джерелó, dial. also джерлó, [д]жóр[е]лó, жерелó, (Желеховський 1, 179) 'source, fountain, spring; first (prime) cause, origin', MUk. джерело (1668), з двох джерел (XVII c.), otherwise: жерело (1560), презь жерела (XVII c.), от... жерела (1719), жерела Apl. (1767), OES. жералы Isg. (XV c.), 70 жерелъ (XV c.), (from OCS.:) жрѣла Npl. (XVI c.), жрело (XIV c.), (from Po.:) жродло (XVI c.), з... жродла (XVII c.), жрóдло (XVII c.), зе жрóдла (XVII c.), всѣ жродла (XVIII c.), отъ... жроделъ (XVIII c.); BRu. *жаралó,* Ru. *жерелó,* OCS. *žrělo,* Bu. *жрелó, ждрелó,* SC. *ždrijèlo,* Sln. *žrelo,* Cz. *zřídlo,* Slk. *žriedlo,* Po. *źródło.* — Deriv. *джерéльце, джерелянка, джерéла[с]тий, джерéловий, джерелянний, -я́стий, джерéльний, джерелознáвство;* here also *ожерéлля;* MUk. жерелов (1627 Беринда), жерелцомъ Isg. (1672), жерелонки Asg. (XVIII c.); OES. жерельныи (XIV c.). — Syn. *приро́дний ви́хід пі́дзе́мних вод на пове́рхню землі́,* УРЕС 1, 590; *почáток.*

PS. **žer[d]lo* 'ts', IE. *root **gʷer-* as in гóрло, q. v.

джеремувáти Hc. 'to speak incomprehensively', first recored in the XX c. (Ломацький 6). — Subst. *говори́ти незрозумі́ло.*

Of unknown origin, perhaps connected with *д[ж]еренча́ти*, q. v.

джеренча́ти Bk. see дре́нькіт.

дже́рзі AmUk. 'Jersey', first recorded in 1932. — Subst. *рід худо́би.*

From E. *Jersey* 'ts', Білаш 244.

джери́д 'jereed, jerid', ModUk. — Subst. *спис із гру́бого очере́ту в ара́бів, ку́рдів і монго́лів,* Бойків 139.

From Ar. *jarīd* 'leafless palmbranch', Skeat 314, Klein 1, 827.

дже́ркати, джеркота́ти, джеркоти́ти see дже́рґіт.

джерма́ла, джерме́ла, джерма́ри Npl. 'pincers for removing parasites (vermin) from sheep', first recorded in 1862 (Кухаренко *Основа* 5, 33). — Deriv. *джермели́ти-[ся], джермелюва́ти, джерме́льце.* — Subst. *щи́пчики вийма́ти че́рву із шкі́ри ове́ць.*

From Rm. dial. *žermár* < *viermár* : *vierme* 'wurm', Шелудько 2, 131, Crânjala 254, 438, Vrabie 141.

дже́рман AmUk. 'German', first recorded in 1946. — Deriv. *джерма́нський.* — Subst. *ні́мець.*

From E. *German* 'ts', Білаш 244.

дже́рсей, дже́рсі 'jersey', ModUk.; BRu. *джэ́рсі,* Ru. *дже́рсе, дже́рси,* Po. *jersey.* — Subst. *ве́рхній, да́мський трикота́жний о́дяг,* Орел 1, 265.

From E. *jersey* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 764.

дже́ря see чир.

джиґ! interj. imitating the sound of whipping, lashing, switching, ModUk. only. — Deriv. *джиґу́н*‖*джигу́н, джиґу́ха,* dial. *джи́ґалка* (Makowiecki 386), *джи́ґати, джи́ґнути* (Паламарчук ЛБюлетень 6, 25), *джиґи́ря* (РСЧоць-

кий Slavia 5, 31), Bk. *джьи́ґа* (Кміт 59). — Syn. *дюґ!* dial. *дзюґ!*

An imitative o/p. formation.

джиґи́ря 'lung and liver (of sheep)', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179); Bu. *джи́гер* 'lung', SC. *džigerica* 'liver'. — Subst. леге́ні й печінка (ове́ць).

From Rm. (Transilv.) *jigoare* 'ts', Cioranescu 451, the ultimate source being Tk.-Osm. *jiger* 'lung, liver, heart', Berneker 1, 242.

джиґі́т, SovUk. джиґі́т 'one who leaps (vaults) on (onto) a horse', ModUk.; BRu. *джыгі́т,* Ru. *джигу́т* (since 1864), Po. (in deriv.:) *dżygitówka.* — Deriv. *джиґіто́вка, джиґітува́ння, джиґітува́ти, джиґіта́й.* — Subst. *їзде́ць, перева́жно на Кавка́зі, що до́бре володі́є зброє́ю й керу́є коне́м; юна́к, гарцівни́к,* Бойків 139.

From Tk. *čigit, -get,* 'ts', АкСл. 3, 765; cf. also Горяев 91, Радлов 3, 510, 4, 161, Преображенский 1, 183, Vasmer² 1, 511, Lokotsch 173, a. o.

джигу́н : джиґ!

джид 'case for holding three arrows, (little) quiver', ModUk. — Subst. *стари́й тата́рський колча́н на три стрі́ли,* Бойків 39.

From Tk.-Osm. *džida* 'lance, spear', Miklosich 53, Berneker 1, 242, with transfer of meaning from 'spear' to 'arrow [holder]'.

джийл AmUk. see джейл.

джи́лис also джи́ліс, дже́лес, дже́ловз AmUk. 'jealous', first recorded in 1959. — Subst. *за́здрісний.*

From E. *jealous* 'ts', Білаш 245.

джи́ліс AmUk. see джи́лис.

джилю́га SoCp. '(female) dog', first recorded in the XX c. (Мукачів Полянський PM. 1, 407). — Subst. *су́ка*, syn. *га́йда*.

Perhaps from Hg. *csilla* '(bul)rush; [tugging]dog' with Uk. suffix *-юга*.

джи́ма see дзя́ма.

джин 'gin', ModUk.; Ru. ts (since 1803), Po. *dżyn*. — Subst. *англі́йська горі́лка з жи́та і ячме́ню, запра́влена ялівце́вими я́годами; маши́на, що не́ю очища́ють баво́вну*, Бойків 139.

From E. *gin* 'ts', Kirkconnell 10, Орел 1, 265, АкСл. 3, 765.

джинго́їзм 'jingoism', ModUk.; Ru. *джингои́зм*, Po. *dżyngoizm*. — Subst. *те, що й шовіні́зм (в А́нглії)*, Орел 1, 265.

From E. *jingoism* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 765; the word derives from *gingo* 'chauvinist', the ultimate source being Basque *Jainko* 'name of the supreme god', brought into England by the Basque soldiers during the reign of Edward I (1272-1307), Klein 1, 830.

джи́нджер AmUk. see джі́нджер-ейл.

джинджигиля́стий, джинджиґиля́стий see джи́нджор.

джи́нджор, джинджо́ра, Wd. джінджу́ра, дзіндзо́ра. дзіндзу́ра 'Gentiana : gentian', first recorded in the XIX c. — Deriv. *джиджулу́ха‖дже[н]джелу́ха, джиджуру́ха‖дженджеру́ха, дже́нджик‖дже́нчик, джинджури́стий‖дженджури́стий, джиджули́ти[ся] ‖ джеджули́тися, дженджерува́ти*, here also (against Шаровольський 2, 60) *джинджиґиля́стий‖джинджигиля́стий*, and *джинджири́ка*, (Мосаленко 30); FN. *Джеджо́ра, Джиджо́ра, Джеджа́лик* (pseudonym of I. Франко, Дей 141). — Syn. *ґенціяна*.

Like *ґе́нзу́ра*, q. v., the word comes from Rm. *ghinţura* 'ts', the ultimate source being Lat. *Gentiana*, PCСтоцький Slavia 5, 56, Vrabie **145**.

джи́ни 'jinnee, genie', ModUk.; Ru. *джинны* (since 1839). — Subst. *злі ду́хи в мусульма́нській демонолоґії (в пе́рсів, ара́бів)*, Орел 1, 265.

From Ar. *jinnī* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 675, Klein 1, 830.

джи́нирал кліні́нґ AmUk. 'general cleaning', first recorded in 1959. — Subst. *зага́льне чи́щення*.

From E. *general cleaning* 'ts', Білаш 245.

джинька́шливий Wd. 'particular (in one's choice of food), fastidious, dainty', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Subst. *виба́гливий (в їжі)*.

Perhaps from Rm. *cîncăi* 'to molest', Cioranescu 181, with a f/e. influence of ка́шляти, q. v.

джиркоті́ти dial. variant of дзюркоті́ти, see дзю́ркіт.

джиха́д 'jihad, jehad : religious war against unbelievers', ModUk. — Subst. *свяще́нна війна́ в мохаммеда́нів*, Орел 1, 265.

From Av. *jihâd* 'contest, war', Klein 1, 830.

джі́ґер AmUk. 'jigger', first recorded in 1964. — Subst. *„ґанґа́ра", нера́з з мото́ром*.

From E. *jigger* 'ts', Білаш 245.

джі́ґольо 'a paid male (dancing) partner', ModUk. — Subst. *пла́тний партне́р (до та́нцю)*.

From It. *gigolo* 'ts', the ultimate souce being Fr. *gigue* 'shank, fiddle', Klein 1, 656.

джінати́та dial. (Hc.) 'salt water (in earth)', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 26, 335). — Subst. *си́ровиця*.

Origin obscure.

джінджер - éйл, also джинджерéл, джúнджер AmUk. 'ginger ale', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *нáпúток.*

From E. *ginger ale* 'ts', Білаш 246.

джінджýра dial. see джúнджор.

джінси Npl. AmUk. 'jeans', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *штани́.*

From E. *jeans* 'ts'.

джіпрок AmUk. 'gyprock', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *пласти́чний, смоли́стий матерія́л, яки́м оббива́ють зо́внішні сті́ни ха́ти.*

From E. *gyprock* 'ts'.

джістока́р dial. 'salesman', first recorded in the XX c. (Верхній Дунавець, Горбач 11, 9). — Subst. *кра́ма́р.*

Origin uncertain; according to Горбач, l. c., from Rm. *vistiernic* 'treasurer'; inconvincible.

джíу-джúтцу, джію-джíцу *'jiu-jitsu'*, ModUk.; BRu. *джьíу-джьíтсу,* Ru. *джиу-джúтсу,* Po. *dżiu-dzitsu.* — Subst. *довíльні спóсоби фізи́чної боротьби́ у япóнців,* Орел 1, 265.

From Jp. *jū-jutsu* 'ts', Lokotsch 76, Klein 1, 835.

джма́рдати Bk. 'to follow', first recorded in 1934 (Кміт 58). — Subst. *іти́, волочи́тися за ким (напр. дитя́, пес).*

Origin obscure; perhaps from мародéр, q. v.

джміль, Gsg. джмеля́, Wd. чміль 'bumble-bee, humble-bee', ModUk.; Ru. *шмель,* dial. *чмель,* Sln. *šmelj, čmelj,* Cz. *čmel, štmel,* Slk. *čmeľ,* Po. *czmiel, trzmiel,* LoSo. *čmjel,* UpSo. *čmela* Plb. *stamel.* — Deriv. *джмелéвий;* FN. *Джміль.* — Subst. *рід гуртосімéйної комáхи з грýпи бджоли́них,* УРЕС. 1, 590.

*PS. *čьmeljь (<*kьmeljь)* 'ts', by apophony akin to *комáр,* q. v.

джмолá Wd. 'bee', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Deriv. FN. *Чмолá.* — Subst. *бджолá.*

An interesting contamination of джміль (чміль) and бджолá, see s. vv.

джовл, SovUk. джóуль 'joule', ModUk.; BRu. Ru. *джóуль.* — Subst. *одúниця робóти електри́чного стрýму, ватсекýнда,* Льохін 193.

From E. *joule* 'ts', named after the E. physicist James P. *Joule* (1818 - 1889), Klein 1, 833.

джог dial. 'youth', first recorded in the XX c. (Москаленко 30). — Subst. *чéлядь, мóлодь.*

See the following entry.

джоґ, джок '(Moldavian) dance', ModUk.; Ru. *джок.* — Deriv. FN. *Джоґéра* (Falkowski - Pasznycki 111). — Subst. *молдавáнський танóк у Басарáбії,* Бойків 140.

From Rm. *joc* 'ts', the ultimate source being Lat. *jocus* 'joke, jest', Vasmer², 1, 511, Puşkariu 79, Cioranescu 454; here, perhaps, джог 'youth', with гéкання and specialized meaning.

джодж AmUk. 'judge', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *суддя (в суді).*

From E. *judge* 'ts'.

джóйка dial. for сóйка, q. v.

джойн, also джойнт, AmUk. 'join, joint', first recorded in 1929. — Subst. *лýчник залізни́чних рéйок.*

From E. *join, joint* 'ts', Білаш 247.

джо́кей 'jockey', ModUk.; Po. *dżokej*. — Deriv. *джо́кей-клюб*. — Subst. *лакей, що їде ве́рхи за сво́їм па́ном; на́йманий ве́ршник на кі́нських перего́нах,* Орел 1, 266.

From E. *jockey* 'ts', Kirkconnell 7, the ultimate source being dimin. of Scot. *Jock* 'Jack', Klein 1, 830.

джо́кер 'joker', ModUk.; Ru. *ts*, Po. *joker*, etc. — Subst. *додатко́ва ка́рта в коло́ді для гри в по́кера,* Орел 1, 266.

From E. *joker* 'ts' Орел 1, 266, АкСл. 3, 766.

джоло́ dial. 'sting, goad', first recorded in the XX c. (Борзна, Грінченко 1, 376). — Subst. ***жа́ло́***.

A dial. deformation of *жа́ло́*, q. v., perhaps under the influence of **бджола́**.

джоло́бати dial. for жоло́бати, see жо́лоб.

джоломія dial. see жоломія.

джо́лонка dial. for же́лонка, see жо́вна́.

джо́нва dial. for жо́нва, see жо́вна́.

джонжо́лі Npl. dial. 'Staphylea pinnata L.: sort of gooseberry', first recorded in the XIX c. (Makowiecki 358). Syn. *клека́уки*.

From Hg. *gyöngy* 'pearl', MNT-ESz. 1, 1134, the ultimate source being Tk. *[j]iŋġi* 'ts', Lokotsch 73; formal similarity between goose-beries and pearls was the basis for semantic transfer.

джо́нка 'junk', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1864), Po. *dżonka*. — Subst. *вітри́льне суднó в кита́йців,* Орел 1, 266.

From Port. *junco* 'ts', the ultimate source being Javanese *joṅ* 'ts', Klein 1, 836.

джо́рга, джо́рґа dial. see чу́рда.

джорело́, джорели́стий, джорели́тися dial. for джерело́, q. v.

джори́на, also жори́на SoCp. 'small piece of fried bacon'; Npl. 'greaves', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 169); SC. *džora* 'ts'. — Subst. *шква́рка, шква́рок*.

From Tk. *jevre* 'ts' (Дзендзелівський, l. c.).

джо́уль see джовл.

джо́я dial. for со́я, q. v.

джу́га see чу́га.

джуґа́н, also джуга́н dial. for джаґа́н, see чека́нити.

джуґа́ра see джу[н]ґа́ра.

джуґа́стро, джуґа́стру́м dial. 'Acer compestre L.: (common) maple tree', first recorded in the XIX c. (Makowiecki 2, 3). — Subst. *біло-, чорно-кле́н, па́клен, су́клен*.

Origin obscure; perhaps from Rm. *ciucă 'white'* and *astar* 'strainer' with a specialized meaning.

джу́ґля Wd. 'winter cap', first recorded in 1877 (Вехратський 1, 14). — Subst. *зимова́ ша́пка*.

Origin obscure; perhaps it is connected with джу́га, see s. v.

джу́ґнути dial. for дю́ґнути : дюґ!

джуджу́ра dial. for джи́нджор, джунджо́ра, q. v.

джу́йга! dial. interj. in inciting dogs to attack: 'tally-ho!', first recorded in the XX c. (Житомірщина, Паламарчук ЛБюлетень 6, 25). — Syn. *гу[д]жга́,* see s. v.

A metathetic variation of гу́джга!, q v.

джу́клити 'to drink (eagerly)', first recorded in the XX c. — Subst. жадли́во пи́ти.

An o/p. formation like жлукта́ти, жоло́пати, etc.

джула́й, also дзюла́й AmUk. 'July', first recorded in the XX c. (Рудницький 6, XV). — Subst. *ли́пень*.

From E. *July* 'ts'.

джу́лий 'earless', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179), Bu. *чул*, SC. *čûlov, čûlast*, Sln. *šûl, šula*, Slk. dial. *čula* 'ts'. — Subst. *без[в]у́хий.*

Most probably from Rm. *ciul* 'ts', Cioranescu 200; see also шу́лий.

джума́, Wd. джу́ма see чума́.

джу́мар[а], джу́марь SoCp. 'small piece of fried bacon; greaves', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 169). Bu. dial. *джуме́рка.* — Deriv. *джума́рка*, here also *жу́ма́рка, жма́рка.* — Subst. *шква́рка, шква́рок.*

From Rm. *jumară* 'ts', Дзендзелівський 13, 169, the ultimate source being either ModHG. *Schmarre* 'slash, sear', Cioranescu 456, or from Tk.-Pers. corresponding word, Младенов 127.

джуми́га dial. 'sediment, lees, dregs', ModUk. — Subst. *о́сад на дні посу́дини.*

Of obscure origin.

джун, also дзюн AmUk. 'june', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *че́рвень.*

From E. *june* 'ts".

джу[н]га́ра dial. 'Sorghum cernuum : sort of millet', first recorded in the XIX c. (Makowiecki 355). — Subst. *про́со зви́сле.*

The word seems to be f/e. deformation of the Lat. term *Sorghum;* yet, its derivation from Rm. *ciungără* 'oveja descornada', Cioranescu 201, with a fig. semantic transfer on account of similarity, is not excluded.

джу́нглі 'jungle[s]', ModUk.; BRu. *джу́нглі*, Ru. *джу́нгли* (since 1864), Po. *dżungla*, etc. — Subst. *тропі́чні лісові́ хащі́ та боло́та́*, Орел 1, 266.

From E. *jungle* 'ts', the ultimate source being Hind. *jangal* 'wood, jungle' (> Skt. *juñdala* 'dry, desert'), Skeat 318, Klein 1, 836.

джунджо́вий Wd. 'silk(?)', first recorded in the XIX c. (Головацький 2, 39). — Subst. *шовко́вий(?).*

The word occurs in a Wd. folksong:

Бо́жая Ма́ти... си́на пови́ват:
Ей повивачо́йки з само́го зло́та,
А пелено́чки та *джунджови́ї;*

the last word is apparently a f/e. corruption of a foreign word.

джупиня́ха Hc. 'coquette', first recorded in the XX c. (Vincenz 1). — Deriv. *джупини́тиси.* — Subst. *коке́т-[к]а, спокýсниця.*

From Rm. *jupineasă* 'dame, hostess', Vincenz, l. c., Cioranescu 458.

джупло́ dial. for дупло́.

джур, Wd. also, джер, жур 'a mess of boiled oatmeal (lightly fermented)', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Deriv. *джурíти*, and (perhaps), *джуральце́, джу́рджя.* — Subst. *вівся́ний кисíль; ка́ша.*

Perhaps from Tk.-Tt. *jurga* 'sauer milk', see also чир.

джу́ра, also чу́ра 'orderly of a cossack officer; page, cossack officer's war companion', MUk. джуры Asg. (XVII c.), на... джурахъ (XVIII c.). — Deriv. джу́ронька; FN. *Джу́ра; Чура́й;* GN. *Джу́рин, Джу́рів, Джу́рків.* — Subst. *коза́цький слуга́ — зброєно́сець, що ходи́в з коза́цькими старши́нами в похо́ди,* Бойків 140.

From Tk.-Cha. *čürä* 'ts', which originally was borrowed as *чу́ра́* and later (XVII c.) became *джу́ра* with initial *č-* voiced to *dž-*, cf. Корш ИзвОРЯС 8:4 (1903), 15.

джу́рат *Нс.* 'member of the municipal council', first recorded in the XX c. (Vincenz 1). — Subst. *член муніципа́льної ра́ди.*

From Rm. *jurat* 'ts', Vincenz, l. c., Cioranescu 458.

джурба́ Нс. see журба́.

джу́рга, джу́рга Нс. 'multitude (of men or animals on the road)', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Subst. *вели́ке число́; ста́до, чередá.*

From Hg. *csűrhe (csirhe)* 'herd; mob, rabble', MNTESz. 1, 582.

джурдж Lk. see дзюрдз.

джу́рджя see джур.

джу́рини abbr. for джума́рини Нс. (Vincenz 13) see джу́мар[а].

джурча́ти see дзюрча́ти.

джус 1. AmUk. 'juice', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *сік (з овочів).*

From E. *juice* 'ts'.

джус 2. AmUk. 'Jews', first recorded in 1935. — Subst. *жидú.*

From E. *Jews* 'ts', Білаш 248.

джус 3. apго 'young boy, youth', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 38). — Subst. *хлопчáк.*

From Rm. *jos* 'low', Горбач, l. c., Cioranescu 454.

джусь! see дзусь!

джут 1. = джгут see жгут.

джут 2. 'jute', ModUk.; BRu., Ru. джут (since 1875), Po. *juta.* — Deriv *джу́то́вий;* — Subst. *тропічна рослú-*

на з роди́ни ли́пових, що з не́ї виробля́ють міцне́ полотно́, Бойків 140.

From E. *jute* 'ts', Орел 1, 266, АкСл. 3, 767, of uncertain, probably non-IE., origin, Klein 1, 837.

джуфо́ Нс. 'player', first recorded in 1899 (Шухевич 1, 33). — Subst. *хло́пець, що гра́є на гу́бах.*

Origin obscure; its relationship to Rm. *jufă,* Hg. *zsufa* 'liquid', though possible, cannot be substantiated on account of meaning.

джюма́рь Bk. for *чума́рь, чума́к, see чума́.

джю́рі AmUk. see жюрí.

джю́хати Bk. 'to pour out (forth) the water, to spill, shed', first recorded in 1934 (Кміт 59). — Subst. *вилива́ти з ро́змахом во́ду.*

Origin uncertain; connection with *дзю́ґ!, дюґ!,* though possible, cannot be substantiated.

дзя́воли Bk. 'cry; shouting children', first recorded in 1934 (Кміт 59). — Deriv. *дзяволíти, дзявулíти.* — Subst. *крикли́ві ді́ти, кри́ки.*

Of o/p. origin, cf. дзя́вкіт, дзя́вкати, скавулíти, etc.

дзя́воронок Bk. see жа́йворон[ок].

дзя́вря Bk. 'shouting woman', first recorded in 1939 (Кміт 59). — Deriv. *дзяря́кати (*дзявря́кати).* — Subst. *крикли́ва жíнка.*

Of o/p. origin, cf. дзя́воли.

дзьос Нс. 'strike, blow, cuff', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 26, 335). — Subst. *стуса́н.*

Perhaps from Rm. *jos* 'low (blow)', cf. Cioranescu 454.

дза́ма dial. see **дзя́ма.**

дзáні 'zany', ModUk.; Ru. *дзáнни.* — Subst. *мáска слугú (арлекíн) в італíйськiй комéдiї,* Орел 1, 266.

From It. (Venetian) *zan[n]i* 'ts', Орел, l. c., Льохін 193, the ultimate source being It. *Giovanni* 'John', Klein 2, 1766.

дзáнґра, дзúнґра Wd. 'fall rain with hail' (Посяння), first recorded in 1938 (Пшеп'юрська 72). — Subst. *осíнній дощ з грáдом.*

Origin obsure; its connection with дзúндра, q. v., cannot be substantiated on account of meaning.

дзáндзара, дзáрдзара, дзéндзур dial. 'apricot', (Нижнє Подністров'я, Дзендзелівський ЛБюлетень 6, 36; Одещина, Москаленко 30), first recorded in the XIX c. (cf. Makowiecki 38) ; Bu. *зáрзала, зарзамíя,* SC. *zerdélija.* — Subst. *абрикóс.*

The word is a borrowing from Bu. *зáрзала,* Москаленко, l. c., Жилко 270, which, in turn, comes from Tk.-Osm. *zerdali* 'ts', the ultimate source being Pers. *zärdālā* 'yellow plum', Miklosich 399, Lokotsch 172; see also жердéля.

дзáрдзара dial. see the preceding entry.

дзбан, dial. also збан, [д]жбан 'jug, can, pitcher', MUk. жбанъ||збан (XVII c. Алфавит 39), збанъ (1643 Ужевич 40), збанъ (XVII c. ЛСЛ. 235), OES. чьбанъ (1144), (from OCS.:) чьванъ; BRu., Ru. *жбан,* OCS. *čьvanz,* Bu. dial. *джибáн, джубáн* (Младенов РФВ. 62, 260), SC. *[d]žbȁn,* Cz. *džbán,* OCz. *čban,* Slk. *[d]žbán,* Po. *dzban,* dial. *zban, żban,* OPo. *czban,* wanting in Ma., Sln., LoSo. and UpSo. — Deriv. *дзбáн[оч]ок,* dial. *збáнка, збанá[тко],* MUk. за... дзбанки (1605), збанó[чо]къ (1643 Ужевич 40_1). — Syn. *глек; (з вузькóю шúйкою:) гладýщик,* dial. *товкáн-[ка], товкáня, довжáк, -áнка, куп[л]áнка, купáня,*

шýп[о]ля, добóня (all from SoCp., cf. Дзендзелівський 66), MUk. стамна, кгелетка (XVII c. Алфавит 30), скýдель глúняный (XVII c. ЛСЛ. 235).

PS. **cьb-anz* 'ts', most probably connected with цебéр *(<*čьb-ьrz),* q. v.; according to Zubatý LF. 28, 115 - 117, it corresponds to Latv. *ciba* 'small wooden vessel', Lith. *kibìras* 'pail, bucket', cf. also Brückner KZ. 45, 25 - 26, Соболевский РФВ. 71, 446 - 447, Berneker 1, 165, Murko WuS 5, 29, Trautmann 133, Sławski 1, 188, Fraenkel 250, a. o.; less convincing are the etymologies of Младенов РФВ. 62, 260 - 262 (: Gk. *kýmbos* 'vessel', Skt. *kumbhá-* 'cup, pot') and Skok Archiv 35, 338 - 341 (: OHG. *scif* - 'vessel') ; OES. чьванъ < OCS. *čьvanz* is f/e. influenced by OCS. *vino,* Zubatý, l. c.; as far as Uk. variety of forms is concerned the oldest among them seems to be джбан <**čьbanz* (with loss of *-ь-* and the subsequent voicing of *č-* to *dž-);* it was followed by dissimilatively simplified жбан which alternated with збан (perhaps under the influence of цебéр, perhaps under that of Po. *zban,* cf. Sławski 1, 187), and дзбан — the final and youngest form (first occurrence: XVII c.) ; see also dial. чобáн.

дзбанк Ed. 'bank' first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 181). Subst. *банк.*

A f/e. deformation of *банк,* q. v., influenced by дзбан.

дзв! дззв! (РССтоцький 5, 154), дззз! interj. imitating sound of whip, lash, ModUk. — Deriv. *дзвúзнути, дзвíжчáти* (РССтоцький, l. c.). — Syn. *цвіг!, цьвох!*

An o/p. formation based, perhaps, on voicing of *цв-,* cf. цвіг!, цьвох!

дзвенíти dial. also звенíти (Грінченко 2, 128), дзвинíти (Желеховський 1, 180) 'to ring, jingle, tinkle, clank', MUk. звеню́ : звиню́; звеня́щи : дзвúнячи; дзвиню́ (1627 Беринда), звиню — **звеню́** (XVII c. Синонима 152; ЛСЛ. 73), OES.

звьняшти (XI с.), звѣняши, звенить (Сл. плк. Іг.); BRu. звінéць, Ru. *звенéть*, OCS. *zvьněti*, Bu. *звънá*, Sln. *zvenéti*, Cz. *zníti* (**zvьněti*), Slk. *znietʼ*, OPo. *wznieć*, LoSo. *znĕś*. — Deriv. *дзвенíння, за-, про- дзвенíти, -íння, дзвенячий, дзвéнькач, дзвéнькати, -ання, дзвенькотíти, -íння*, GN. *Дзвíняч, Звенíгород[ка]*, PN. *Звенислáв[а]*. — Syn. *видавáти гóлос, звук*, Тимченко 707; *брунíти; (урíванними звýками:) дзéнькати; (про струну:) брунькáти; (про скло, пóсуд:) дзинчáти*, Деркач 57.

PS. **zvьněti* 'ts', by apophony related to дзвін, дзвонúти, звук, звучáти, see s. vv.

дзвенó see звенó.

дзвéнькати : дзвенíти.

дзвенькотíти : дзвенíти.

дзвúзнути : дзв!

дзвинíти : дзвенíти.

Дзвúняч : дзвенíти.

дзвисть SoCp. see звисть.

дзвіжчáти : дзв!

дзвіздá Wd. see звіздá.

дзвін 1. Gsg. дзвóна 'bell; ornament on Easter-eggs' (Грицак PM. 2, 146); 2. Gsg. дзвóну 'sound', MUk. звонъ (XVII с. ЛСЛ. 73), звон (XVII с. Гептаглот 26), дзвун (1681), дзвономъ Isg. (XVII с.), в дзвони (XVII с.), звони (1747 Інтермедії 179), въ дзвони (XVIII с.), у дзвони (XVIII с.), во всѣ дзвони (1772), OES. звоны||звони Npl.; BRu. *звон* 'bell; sound', Ru. *звон* 'sound', OCS. *zvonъ* 'sound[ing]', Bu. *звънéц* 'sound', SC. *zvônо* 'bell', Sln. *zvôn*, Cz., Slk. *zvon*, Po. *dzwon*, OPo. *zwon* (XIV—XVI c.) 'bell', LoSo., UpSo. *zvon*

'bell'. — Deriv. *дзвінéць, дзвóни[чо]к, дзвінó[чо]к, дзвíниця, дзвíнка, дзвонáр, дзвíнкість, дзвíнкий, дзвíнковий, дзвóникові, дзвоникувáтий, дзвонкóвий, дзвóнний, подзвíнне, дзвоновúй, дзвóнчатий*, etc.; here also: *дзвонúти, -нíння, вúдзвонити[ся], видзвóнювати, від-, за-, пере-, п[р]о-дзвонúти*, MUk. звонéцъ, дзвонóкъ (1627 Беринда), звонéцъ (XVII с. ЛСЛ. 73), звонникъ, — (1627 Беринда), звонéцъ (XVII с. ЛСЛ. 73), звонникъ, -йца (ibid.), дзвонникови Dsg. (XVII с.), на дзвонници (1616), дзвонúть (XVII с.), дзвонúли (XVII с.), звоню (1643 Ужевич 62_2), звоню (XVII с. ЛСЛ. 73), дзвонити (XVIII с.), звони, звони дзвонять (XVIII с.), звоним (1737 Інтермедії 136), OES. звонити, звонячи (Сл. плк. Іг.); FN. *Дзвóник, Дзвíнка, Дзвінчýк, Дзвінкóвський, Звонкóв* (pseudonym of С. Пономарьов, Тулуб 232); GN. *Дзвонéцький||Звонéцький [порíг], Звонéць*, УРЕ. 4, 148, *Дзвонкóвая* [кринúця], Шевченко 1, 170. — Syn. *металéвий прúлад... з залíзним сéрцем в середúні, щоб дзвонúти*, Тимченко 708; *звук, звучáння (дзвóна)*.

PS. **zvonъ* 'sound; bell', IE. root ***ǵhu̯on-*, cf. Alb. *zā* 'voice' (Pedersen KZ. 36, 338), Arm. *jain* 'voice' (Pokorny 490); by apophony **ǵhu̯in-* it is related to звенíти, q. v., like **zorъ* : **zьrěti*, **gromъ* : **grьměti*, etc., Sławski 1, 210; less persuasive is its connection with звáти 'to call', cf. Bloomfield IF. 4, 76, Persson BB. 1, 191; 2, 586, a. o., as well as its kinship with Lat. *sonus* 'sound', Skt. *svaná* 'ts', Meillet IF. 5, 333, Соболевский ИзвОРЯС. 27, 330; re. change **zv-* > *dzv-* in Uk. and other Sl. the hypothesis of Sławski, l. c., explaining it as result of dissimilation of two fricative consonants *zv-* is most convincing (against the 'decompositional' explanations of Ильинский PF. 11, 198, Grappin Slavia 13, 264, a. o.); according to Шевельов 3, 262(12), дзвін belongs to genuine Uk. "onomatopoetic words" like дзвяк, дзеленчáти, дзéнькати, etc.

дзвін 3. Gsg. дзво́на 'felly, felloe (on a wheel)', ModUk.; Po. *dzwono,* OPo. *zwono.* (XV—XVI c.), UpSo. *zwono,* for other Sl. see under звено́. — Syn. *середи́нна части́на ко́ла, ба́го́р.*

The word is connected with *[д]звено́;* its change to дзвін was based on **[д]звоно́* (cf. Po. *[d]zwono)* — an apophonic variant of [д]звено́, see s. vv.

дзві́ня́та Wd. for двійня́та (Желеховський 1, 180) : два.

дзвір Wd. see звір.

дзвук dial. see звук.

дзвя[з]к! interj. imitating a metallic sound; **дзвя[з]к** '[metallic] sound, sharp noise, hubbub, screaming, screeching, bedlam'; MUk. (from Po.:) дзвьенкъ (1596 Зизаній), дзвен'к' (1627 Беринда), дзвенкъ (XVII с. Синонима 146), дзвянкъ (1627 Беринда), до звяку (XVI с. КА, 44), OES. звякъ, звяковъ Gpl.; Po. *dźwięk;* for other Sl. see under звук. — Deriv. *дзвя́кати, -ання, дзвя́кнути, -ення,* Wd. *дзвя́ньґати* (Желеховський 1, 180), MUk. звяца́ю (XVII с. ЛСЛ. 74). — Syn. *брязк, дзе́нькі́т; го́лос, звук, брені́ння,* Тимченко 708; MUk. гласъ : голосъ, бренк' (1627 Беринда).

PS. **zvękъ* 'ts' by apophony related to **zvǫkъ,* see звук; дзвязк is an extended o/p. form of дзвяк.

дзе́кати see дзе́кати.

дзеле́ний dial. see зеле́ний.

дзеле́нь! : дзень!

дзе́льква, дзе́лькова 'Zelkova erenata Spach.; Ulmus nemoralis Ait. : zelkoua, zelkva', ModUk.; Ru. *дзе́льква.* — Subst. *рі́д дере́в, кущі́в, роди́ни в'я́зових,* УРЕС. 1, 593.

From Geo. *tselkva* 'ts'.

Дзембро́ня GN. Dzembronia (name of a village, creek and mountain in Hucul-land in Wd.), first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180); Po. *Dzembronia.*

From Rm. *zîmbrŭ, dîmbrŭ* 'bison', Hrabec Гуц. 198.

дзе́м'як, дзи́м'як Wd. 'potato', first recorded in the XIX c. (cf. Makowiecki 350); Po. *ziemniak,* dial. *ziemiak.* — Subst. see under *карто́пля.*

From Po. dial. *ziemiak* 'ts' with change of *z-* > *dz-* like зеле́ний > дзеле́ний, зе́ркало > дзе́ркало, etc.; see also. зімня́кі.

дзе́нгель, дзе́нґель, дзи́нґель Wd. see дя́гиль.

дзе́ндзелик 'flame of the wick', ModUk. — Subst. *но́лум'я ґно́та.*

From ModHG. *Zünder* '[lamp-] lighter', with dissimilation of *r* > *l,* change of *c* > *dz,* and Uk. suffixation (-ик).

дзендзелія dial. 'Centaurea, a genus of plants of the thistle family', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180); wanting in other Sl. — Deriv. FN. *Дзендзеле́вський.* — Subst. *центу́рія, золототи́сячник.*

From Lat. Centaurea 'ts', with f/e. phonological deformations : *c* > *dz, l* < *r* under the influence of such words as дзво́ни[ки], дзвіне́ць, дзві́нка, etc., also bot. terms.

дзе́ндзур dial. see дза́ндзара.

дзендра́чок Lk. 'small bag, pouch', first recorded in the XX c. (Ф. Коковський, cf. Рудницький 4, 103). — Subst. *мішо́чок, то́рба.*

Of obscure origin; perhaps from ModHG. *Zunder* [bűchse] 'tinder - box'.

дзе́ня : дзень!

дзень!, дзінь! interj. imitating metallic sound : 'ding-dong!, tinkle - tinkle!', ModUk., BRu. *дзінь!,* Ru. *дзень!, д[з]инь!,* Bu. *дзгн!,* Cz. *dzin!,* Po. *dziń!* — Deriv. *дзе́ня,*

дзе́ньк[ім], дзе́нькати, -аннЯ, дзе́нькнути, дзенькоті́ти, -і́ння, дзень-дзень!; along with "extended form": *дзеле́нь!* (РССтоцький 5, 155) and its deriv. *дзеле́нькати, -аннЯ, дзеленча́ти, -а́ння, дзеленькоті́ти, -і́ння;* here also : *дзі́ня, дзиньча́ти.* — Syn. *цень!*

According to РССтоцький, l. c., it is an o/p. formation connected with звені́ти > дзвені́ти, q. v.

дзе́нькати, **дзенькоті́ти** : дзень!

дзер, SoCp. also **дзе́ра** 'whey', ModUk. — Deriv. *дзері́вний.* — Subst. *си́роватка,* Бойків 140; *на́зва для маслянки,* Дзендзелівський 64.

From Rm. *zer* 'ts', Шаровольський 2, 61, Шелудько 2, 132, Cioranescu **914**, (extensively:) Vrabie 140.

дзере́н 'Asiatic antelope', ModUk.; Ru. ts. — Syn. *сайга́[к], джейра́н.*

From Kalm. *zēhn* 'antelope', Vasmer² 1, 511; see also джейра́н.

дзеренча́ти dial. for деренча́ти, дре́ньк**ати**, see дренькіт.

дзе́ркало, dial. зе́ркало, SoCp. дзи́рка[й]ло (Дзендзелівський 28), 'mirror', MUk. зерцало (XVII c.), OES. въ зрьцялѣ (1073 Ізб. Св.), зьрьцало (1096), въ зерцало; BRu., Ru. *зе́ркало,* OCS. *zrьcalo,* SC. *zrcalo,* Sln. *zŕkálo, zrcálo,* Cz. *zrcadlo, zrkadlo,* Slk. *zrkadlo,* Po. *zwierciadło,* Plb. *zarkódlü* — Deriv. *дзе́ркальце, дзеркáльний, -ня, віддзеркáлити[ся], -ленний, -лення, віддзеркáлювати[ся], -áлюваний, -áлювання‖відзеркáлити[ся], відзеркáлювати[ся]* (Кузеля - Рудницький 105). — Syn. *ті́ло, використо́вуване для відбиття́ хвиль (світлови́х, звукови́х, тощо),* УРЕ 4, 151; dial. *лю́стро.*

From orig. зе́ркало < **zьrkalo,* based on **zьrěti* 'to look', see зрі́ти.

дзе́рно dial. for зе́рно.

дзе́стри Npl., **дзе́стро** dial. 'trousseau, dowry', first recorded in the XX c. (Одещина, Москаленко 30); Bu. *зе́стра;* see also зя́стра. — Subst. *при́да́не, по́сол, ві́но (все майно́ крім худо́би й гро́шей).*

From Rm. *zestre* 'dowry', the ultimate source being Lat. *dexterae* 'a solemn promise, assurance', Puşcariu 181, Cioranescu **914**.

дзет! apro 'watch!', first recorded in the XX c. (Одеса, cf. Горбач 6, 32). — Subst. *бережи́сь!*

Of obscure origin.

дзе́ці Wd. 'children', **дзе́цко** Lk. 'child', first recorded in 1747 : дзецей Gpl. (Інтермедії 179); Po. *dzieci; dziecko.* — Subst. *ді́ти; дити́на.*

From Po. *dzieci, dziecko* 'ts', respectively.

дзе́кан Wd. 'dean' (Угнів, Лев 9), MUk. дзіекана Gsg. (XVIII c.); Po. *dziekan,* for other Sl. see under дека́н. — Subst. *дека́н.*

From Po. *dziekan* 'ts', see дека́н.

дзе́кати, дзе́кати 'to speak a foreign language with much *dz* sound in it (BRu., Po.); to use -дзе-'; first recorded in the XIX c. (Носенко 114); BRu. *дзе́кацьʼ,* Ru. *дзе́катьʼ,* Slk. *dzekat',* Po. *dziekać.* — Deriv. *дзе́кнути, дзе́кання, дзе́кало.* — Syn. *вимовля́ти -дзє- замість -дє- (про поля́ків, білору́сів).*

An imitative neologism based on the pronunciation of -дє- as -дзє-.

дззв! : дзв!

дзи́бнути dial. for дзьо́бнути, see дзьоб.

дзиг! interj. imitating a quick motion, ModUk. — Deriv. *дзиготі́ти.* — Syn. *зиґзáґ!*

Perhaps an abbr. of зиґзáґ, q. v.

дзигору́ха dial. : дзіґо́рити.

дзиґ! interj. imitating the sound of whip, clock, etc., ModUk. — Deriv. *дзи́ґати, дзи́ґну́ти, дзиґоні́ти* (Колодій РМ. 5, 285), *дзи[н]дзи́ґати* (РССтоцький 5, 155). — Syn. *тик-так!*

According to РССтоцький, l. c., it derives from **дзи́ґар** 1, q. v.

дзи́ґа, Ed. дзи́га 'pegtop, top (toy); restless person', ModUk.; Ru. *зы́га,* Po. *cyga.* — Syn. *фу́ркало, гучок; верту́н, -у́ха,* Деркач 57.

Of uncertain origin; perhaps it comes from Hg. *csiga* 'snail; beetle', Sulan Slavica 4, 134 - 137, Горбач 8, 16, MNTESz. 1, 521; however, the possibility of its connection with **дзиґ!** is not excluded.

дзи́ґа́р 1. SovUk. дзига́р 'clock, watch', MUk. зекгара Gsg.(1552 АЮЗР. 7:1, 107), зекгаръ(1598 Шелудько 1, 30); BRu. *дзи́гар, зе́гар,* Po. *zegar,* dial. *dzygar[ek]* (Стрий). — Deriv. *дзиґа́рик, дзиґа́рок, дзиґа́рний,* here also: *дзиґарма́йстер, дзиґарміст*е́*р, -ство, -ський, -чу́к, дзиґармістре́нко, -рівна, -ро́ва, -рува́ти,* etc. — Syn. *годи́нник; (дзиґарі́:) стінни́й або́ ба́штовий годи́нник,* Бойків 140.

From Po. *zegar* 'ts', the ultimate source being MHG. *seiger* '(sand-)clock', Шелудько, l. c., Richhardt 45 (with one variant дзига́р only), Brückner 651, a. o.

дзи́ґар 2. also дзіга́ру Wd. 'cigarette', first recorded in 1934 (Кміт 59), Po. dial. *cygar[eta].* — Subst. *папіро́ска,* Кміт, l. c.

From Po. dial. *cygar* 'ts', the ultimate source being Maya *sigar* 'to smoke tobacco', (via Sp. *cigarro,* ModHG. *Zigarre* 'cigar'), see цига́рка.

дзи́ґлик 'small stool, tabouret, trivet, tripod', MUk. зедли (1590, Шелудько 1, 30); BRu. *зе́длік, зе́дель,* Po. *zydel.* — Deriv. *дзи́ґличок, дзиґля́т[оч]ко, дзи́ґликовий.* — Subst. *стіле́ць, стільчик.*

From ModHG. *Siedel[ei]* 'settlement', via Po. *zydel,* Шелудько, l. c.

дзи́ґну́ти, дзиґоні́ти : дзиґ.

дзидзи́кати dial. 'to pronounce дзи- (instead of ди-), first recorded in the XIX (Носенко 114 - 115). — Subst. *шепеля́ти;* syn. *дзе́кати.*

An o/p. formation, cf. дзе́кати.

дзижча́ти : дзиз!

дзиз! 1. interj. imitating the sound of **дзиз** 'gadfly', ModUk. — Deriv. *дзизну́ти, дзизча́ти, -а́ння‖дзижча́ти, -а́ння, дзизку́чий.* — Syn. *дз[в]инча́ти; (з гудінням — про джмеля́, то́що:) гуді́ти, густи́; (дзвінки́м зву́ком — про бджі́л, комарі́в, мух:) брині́ти; (де́що свистя́чим зву́ком — про верете́но:) хурча́ти, сюрча́ти; (про цвіркуні́в:) цвірча́ти, цві́ркати,* Деркач 57.

An o/p. formation, cf. дзе́кати.

дзиз 2. dial. зиз.

дзилепу́ха dial. for зелепу́ха.

дзилі́ско Wd. for залі́зко, see залі́зо.

дзи́м'як Wd. see зе́м'як.

дзи́нґель Wd. see дя́гиль.

дзи́нґра dial. see дза́нґра.

дзиндзи́кати 'to tinkle, rattle; to buzz, whizz', ModUk. — Deriv. (b/f.:) *дзи́ндзик.* — Syn. *дзижча́ти.*

Of o/p. provenance, based on дзидзи́кати, q. v.

дзиндзоо́кий dial. for зизоо́кий, see зиз.

дзи́ндра Wd. 'slag, dross, scum; cinders', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Deriv. *дзиндрі́вка;* FN. *Дзи́ндра.* — Syn. *жу́желиця.*

From ModHG. *Zunder* 'tinder; inflammable substance'.

дзиньча́ти : дзень!

дзи́рка[й]ло SoCp. see дзе́ркало.

Deriv. *дзиркоті́ння, дзирча́ння.* — Syn. *дренькоті́ти.*

дзиркоті́ти, дзирча́ти 'to tinkle, rattle', ModUk. —

Of o/p. provenance, cf. such verbs as дзиньча́ти, дзижча́ти, дзеренча́ти, дзидзи́кати, etc.

дзирча́ти see дзиркоті́ти.

дзиску́ха, джижку́ха (Полісся, Лисенко 27) = жижку́ха : жи́жка, q. v.

дзі́бля Wd. for зяб.

дзі-ве́й, also дзі-вей, AmUk. 'gee way!, first recorded in 1931. — Subst. *ви́гук.*

From E. *gee-way!* 'ts', Білаш 24, 9.

дзиґари́т AmUk. see цига́рка.

дзиґа́ру Wd. (Надсяння, Пшеп'юрська 72) see дзи́ґар 2.

дзиґера́й Wd. 'catarrh, cold', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Subst. *не́жить.*

From Rm. *cighir* 'intestines', the ultimate source being Tk.-Osm. *çeğer* 'ts'; the latter appears in Bu. *джиге́р* 'ts', Георгиев 362, Cioranescu 179.

дзиґі́тний Wd. 'brave', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Subst. *мото́рний.*

A dial. deformation of джиґі́тний, see джиґі́т.

дзиґо́брити Wd. 'to chat, chatter, babble, jabber', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Deriv. *дзигору́ха* (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 11). — Syn. *бази́кати.*

Of o/p. provenance, cf. дзиґ!

дзі-дзі SoCp. (in the children's language) 'clock; watch', first recorded in the XX c. (Горбач 9, 98). — Syn. *тик-так* (про годи́нник).

An o/p. reduplication based on тик - так > *ті - ті > *ты - ты > *тсі - тсі with voicing of the final forms дзі - дзі.

дзіва́нна 'Verbascum : mullein', first recorded in the XIXc. (Makowiecki 393); Po. *dziewanna,* for other Sl. see under дива́нна. — Subst. *дива́нна.*

From Po. *dziewanna* 'ts', Sławski 1, 198.

дзідзі́нок dial., arch. 'courtyard', first recorded in the XX c. (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 11); Po. *dziedziniec.* — Subst. *діти́нець.*

From Po. *dziedziniec* 'ts' with Uk. suffix -ok.

дзіндзі́вер, also дзінзі́вер 'Malva Mauritiana : mallow', ModUk. — Subst. *ма́льва.*

From Rm. *cintaura* 'Erythrea centaurium', Cioranescu 183.

дзіндзо́ра, дзіндзу́ра dial. variations of джи́нджор, джинджо́ра, джинджу́ра, see s. vv.

дзінкува́ти see дзін[ь]кува́ти.

дзінь! see дзень!

дзін[ь]кува́ти Wd. 'to thank', first recorded in the XX c. (Стрий, Львів); Po. *dziękować.* — Subst. *дя́кувати.*

From Po. *dziękować* 'ts'.

дзíньо (in the children's lg.) 'money', ModUk. — Deriv. *дзіньката́ри* Npl. (Горбач 8, 51). — Subst. *дрібна́ моне́та (в дитя́чій мо́ві)*, Франко 10, 506.

Hardly demin. of де́ньги 'money'; the word seems to be an imitative formation based on дзінь!

дзіржа́ва Wd. 'possession', first recorded in the XX c. (Надсяння, Пшеп'юрська 72); Po. *dzierżawa*. — Subst. *посе́сія*, Пшеп'юрська, l. c.; *вла́сність*.

From Po. *dzierżawa* 'ts', see держа́ва : держа́ти.

дзісь Wd. 'today', MUk. дзѣсь (XVII—XVIII c.); Po. dziś. — Deriv. *дзі́ся[й], дзі́ська* (Тернопіль, Горбач 16, 158), *дзі́ськи* (Посяння, Пшеп'юрська 72). — Subst. *сьогóдні*.

From Po. *dziś* 'ts' (see днéсь[ка] under день).

дзмій dial. for змій.

дзóркати 'to clang, clatter, rattle', ModUk. — Deriv. *дзóркнути, дзóркання*. — Syn. *побрéнькувати*, Франко 2, 428.

An o/p. formation; see also дзур.

дзот 'blockhouse, bunker', ModUk. (since 1939, C. Myхин), BRu., Ru. *дзот*. — Syn. *бýнкер, дéрево - земляна́ вогнева́ то́чка*.

An acronym formed from the initial letters of: дéрево - земляна́ огнéва то́чка, Кириченко 1, 400, Шанский сл. 1:5, 104.

дзýга see цýга.

дзумбéла Hc. 'bit, bridle', first recorded in the XX c. (JBR.). — Deriv. *[за]дзумбела́ти*. — Subst. *гуцýльська на́зва вудúл*, Бойків 140.

From Rm. *zîmba* 'to guard the teeth', Cioranescu 915; the ultimate source of the Rm. word is Sl. **zǫbъ*, see зуб.

дзур Hc. 'clang, clatter, rattling', first recorded in the XX c. (Ломацький 6). — Subst. *бря́зкіт*.

An o/p. formation, cf. дзóркати.

дзус[ь]! interj. for chasing animals, people: 'away!, off with you!, get out!', ModUk., wanting in other Sl. — Deriv. *дзус[ь]ки!*, dial. *дзýдзькі!* (Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9, 107). — Syn. *джусь!*, PCСтоцький 5, 155.

"Unclear" to PCСтоцький, l. c.; in JBR's opinion it "might be considered the only remnant of **zǫsь*"<***ǵhansis*, predecessor of гусь", q. v.

дзюб, дзьоб 'beak, bill', Wd. derog. also 'mouth' (Львів, Стрий), **MUk.** (in deriv.:) дзюбали (1589), дзюбасомъ Isg. (1644); BRu. *дзю́ба*, Po. *dziób‖dziub*, Ca. *dzëba‖dz[i]ób*, Cz. dial. *d'obák‖d'ubák*. — Deriv. *дзюбóк‖дзьобóк, дзю́б[ч]ик‖дзьóб[ч]ик, дзюбáк* (Франко 5, 483), *дзюбáн (=дзюб*, Wd.: Добромиль, PM. 1, 152), *дзюби́на* (Bk. Кміт 59-60), *дзьóбало* (='острий верх ки́чери', Гнатюк ЕЗб. 26, 335), *дзьóбéнка, дзьóбня* (='гуцýльська вóвняна тóрба', Франко 4, 529), *дзьобли́на* (Ломацький 6), *дзюбáтий ‖ дзьобáтий, дзюбáти ‖ дзьóбати, дзюбну́ти‖ дзьóбнути*, dial. *дзи́бнути, дзюбоні́ти, -і́ння, дзьоботі́ти, -і́ння*, etc., here also (rare) compounds: *дзюбдéрево, дзюборýб* (='жóвна' Bk., Кміт 59), *жовтодзю́б[ий], довгодзьóбий*, etc.; FN. *Дзюбáк, Дзьóбко*. — Syn. *клюв*, Горбач 16, 158.

PS. **zobъ* 'ts', see зоб; the usual assumption that the initial *z-* was changed o/p. to *dz-* („форми з *з-* повстали під впливом звуко-наслідування", PCСтоцький 3, 155) does not the influence of the word цю́кати, цю́пати 'to chop' is not to be secondary, against Sławski 1, 206, a. o.); in both cases explain soft *dź-* in дзьоб nor the form дзюб (which seems unthinkable; a further investigation of the historical evidence is needed.

дзюб!, дзьоб! interj. see the preceding entry.

дзю́ба 'beloved one', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 19). — Deriv. FN. *Дзю́ба.* — Subst. *коха́нка.*

Perhaps from Gy. *джювли* 'woman', Горбач, l. c.; yet, its connection with дзюб is not excluded.

дзю́бер Wd. 'that which remains after selection of grain, light grain, siftings', first recorded in the XX c. (Буковина, Колісник, ЛБюлетень 8, 66). — Subst. по́слід від зе́рна.

According to Колісник, l. c., the word is connected with дзюб : слово *дзю́бер* як похідне від *дзюб* — це те, що дається пти́ці *дзю́бати.*

дзю́гура, дзю́ра dial. 'woodpecker', first recorded in the XX c. (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 11). — Subst. *дя́тел.*

The word дзю́ра seems to be an abbr. of дзю́гура, the latter being an o/p. formation based on *дзюґ! (: *дзю́ґ-ура > дзю́гура)*, see *дюґ!*

дзюґ!, дзю́ґати Wd. see дюґ!, дю́ґати.

дзю́ґлі dial. see цу́ґлі.

дзюла́й AmUk. see джула́й.

дзюмпа́ра Lk. 'hole' (Сянік, Го́рлиці) first recorded in the XX c. (Коковський РМ. 1, 250). — Subst. *я́ма.*

Of obscure origin.

дзюн AmUk. see джун.

дзю́ндзя, дю́ндя dial. 'Malva mauritiana L: : mallow', first recorded in the XX c. (Makowiecki 223). — Subst. *слиж горо́дний.*

The word is an abbr. deformation of дзіндзівер, q. v.

дзюня́ Bk. 'young pig', first recorded in 1934 (Кміт 60). — Subst. *порося́.*

From *бздзюня́ < *бздюня́, cf. бздун : бзді́ти.

Дзю́ня (< Ольдзю́ня) : О́льга.

дзюр 'source, spring', ModUk., wanting in other Sl. — Deriv. *дзюри́ти, дзю́ркіт, дзюркота́ти, -ті́ти, дзю́ркнути, дзюрко́м, дзюркотли́вий, дзюрко́тонька, дзюрча́ти, -а́ння,* here also *джиркоті́ти.* — Subst. *джерело́.*

An o/p. formation, cf. also чу́ркати, цюркота́ти.

дзюр! see the preceding entry.

дзю́ра 1. Lk., дзюра́ (Угнів, Лев 9), **дюра́** (Стрий) 'hole', first recorded in the XIX c.; Po. *dziura.* — Deriv. *дзю́р[оч]ка.* — Subst. *дірá.*

From Po. *dziura* 'ts', see дірá.

дзю́ра 2. dial. see дзю́гура.

дзю́ркіт, дзюркота́ти, -ті́ти : дзюр.

дзяб 1. dial. see зяб.

дзяб 2. AmUk. see джаб.

дзябкани́стий Lk. 'dotted, spotted', first recorded in 1877 (Верхратський 1, 15). — Subst. *цяткóваний, пе́стрий.*

From *цяпкани́стий : ця́тка 'dot', see s. v.

дзя́бра dial. for зя́бра.

дзя́в! interj. imitating a barking or yelping sound, ModUk. — Deriv. *дзя́вкати, -ало, -анння, дзявкоті́ти, -і́ння, дзяволи́ти, -лі́ти, дзявулі́ти, дзявку́н.* — Syn. *гав!*

An o/p. formation; according to РСЬтоцький 3, 156, it is connected with ня́в-кати, бля́в-кати, м'я́в-кати, see s. vv.

дзя́д Wd. 'begger', MUk. дзяда Gsg. (XVII—XVIII c. Інтермедії 53), Po. *dziad*, for other Sl. see under дід. — Deriv. *дзядúна* (Горбач 16, 158), *дзядóвня* (Горбач 8, 41).

From Po. *dziad* 'ts'; see дід.

дзя́дзьо, also дзя́дзя (Горбач 9, 101; Жилко 209), дзя́дзю (Пшеп'юрська 72) Wd. 'grandfather; uncle', MUk. see under дзяд; Po. *dziadzio*. — Subst. *дíд[о]; дя́дько*.

From Po. *dziadzio* 'ts'; see дід.

дзям Bk. 'thin, slim', first recorded in 1934 (Кміт 59). — Subst. худúй.

Apparently akin to дзя́ма, see the following entry.

дзя́ма, Wd. also дза́ма, дзе́ма 'boiled beef- or fish-soup', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Deriv. Wd. *дзе́мка* (ibid.), *дзямáйда* (Горбач 8, 39), FN. *Дзя́ма* (Falkowski - Pasznycki 111), *Дзе́ма* (Літиня, JBR.). — Subst. *спеція́льно приготóвлена ю́шка із свíжої ри́би*, Жилко 270; *ю́шка, росíл; м'я́со, вáрене на молоцí*, Кміт 59; *пóливка з стегнá свинí*, Полянський РМ. 1, 408.

From Rm. *zeámă* 'sauce', the ultimate source being Gk. *dzéma* 'ts', Miklosich 53, Шаровольський 2, 59, Шелудько 2, 132, Vincenz 13, (extensively:) Vrabie 140.

дзьоб see дзюб.

дзьóбро dial. see зьóбро.

дзьóпа Lk. 'girl; old piece of cloth'; first recorded in the XX c. (Верхратський 2, 409; 4, 236). — Subst. *дíвчина; старúй платóк*.

Origin obscure; perhaps it is a deformation of дзьóха, q. v.

дзьóркач Lk. 'landrail, corncrake', first recorded in the XIX c. (Верхратський 3 : 2, 10). — Subst. *деркáч*.

An o/p. formation.

дзьóха dial. '(stinking) woman', first recorded in the XX c. (Грінченко 1, 380). — Subst. *(воню́ча) жíнка*.

From *бздзьóха < **бздьóха**, **see бздíти**.

ди see адú!

ди- 'di'- in such words as *ди-брáхій, -верґéнція, -вертúкюль, -гліф-, -колóн, -кротúзм, -кротíя, морфíзм*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *дво-*, e. g., *дибромíд — двобромíд, дигáмія — двошлю́бність, дикíрій — двосвíчник, дилóгія — двознáчність, дúстих — двостúшшя*, etc.

From Gk *di-* 'two, double, twice', Partridge 825, Klein 1, 439 - 440; here also ди- for де-, e. g. *дúжýр — дежýр, диґрéсія — деґрéсія*.

диб! interj. expressing a clumsy walk, jump, ModUk. — Deriv. *дúбу-дúбу!, дúба!, дибкá!, дúбом!; дúбати, -анння, дúбитися, дибуля́ти, -я́нння, дúби 'ходýлі': дúбки, дибúці, дúбóшки, дибýлі; дибýні, -ýсеньки, -ýсі*; here also *з-, на-, по- дúбати*, and iter. *з-, на-, по- дибáти*.

A primitive interj. of imitative nature, cf. РССтоцький 3, 156; see also дбáти.

дúбати, дúб[к]и, дибýлі, etc. : диб!

Див see the following entry.

див, дúво 'wondrous thing, wonder, miracle', MUk. дивъ(1587), дивъ||диво (XVII—XVIII c.), OES дивоу Dsg. (XI c.), дивеса (XI c.), диво (XIV c.; XVI c. Сл. плк. Іг.); BRu. *дзíва*, Ru. *див, дúво*, OCS. *divъ, divo*, Bu. *див. дúва*, Ma. *див*, SC. *dîvъ*, Cz. *div*, Slk. *div, divo*, Po. *dziw[o]*, LoSo. *źiw*, UpSo. *dźiw*. — Deriv. *дивáк, -áчка, -áцтво, -áцький, -áчити, дúвний, -нíсть, -но, дúвень, дивни́ця, дивóч-*

ний, -но; дивúтися, вúдивитися, в-, за-, на-, по- дивúтися, в[и]-, за-, на- дивля́тися, подивля́ти, [з]дивува́тися, здивóваний, Bk. *дивíти, здивува́ння, дивóвище, дивóвисько,* etc.; compounds: *дúвдерев[о], дúвдир, дивдур, дивострáшний, дивовúжа, -жний, -жністъ, -жно, дивогля́д, -ія, -ний, -нiстъ, -но,* a. o.; MUk. дива́к (1627 Беринда), дива́цтво (XVII c.), дивне (1489), дивный (XVII c.), чудноє и дивноє дѣло (XVIII c.), дивися (XVII c.), дивитися (XVIII c.), дивувати (XVIII c.), дивовати[ся] (XVI—XVIII c.), дивóвище (1627 Беринда), дивовыско (XVII c.), дивногóрца Gsg. (XVII c.), дивотворныя Npl. (XVII c.), дивотворцомъ Gpl. (XVIII c.); OES. дивѣе дива, дивися (XI c.), дивитися, дивленіе (XI c.), дивенъ, дивьно, дивьным, дивьнѣ, дивоблюдци Npl.; FN. *Дúвнич, Див[о]нiок;* here also *Див,* OES. дивъ (XVI c.), 'Dyv' a mytholog. being in Сл. п. Ir., orig. most probably Sl. equivalent of Lat. *deus* for designation of God. — Syn. *річ дúвна, надзвичáйна, чýдо; потвóра; нáзва лиховíсної істóти в дохристиáнській мітолóгії (Сл. п. Ir.); праслов'áнський тéрмін для Бóга з-пéред чáсу, колú це слóво (з пéрвісним знáченням 'добродáвець') почáло приймáти новé знáчення: 'Бог';* MUk. дивъ, чудо (XVII c. Синонима 146), дúвъ: дúвство, на див щó урóбленое (1627 Беринда).

PS. **divъ, *divo* 'ts', IE. ***deiu̯os* for designation of God : Skt. *dēvaḥ* 'god', *dēvi* 'goddess', Av. *daēva-* 'bad spirit', Lat. *deus, dīvus* 'ts', OIr. *dia,* Gsg., *dē,* OCymr. *duiu[tit],* Bret. *doué* 'god', ONor. *tīvar* Npl. 'gods', AS. *Tīg* 'Mars', OHG. *Zio,* OPr. *deiw[a]s,* Lith. *diẽvas* 'god', *deivẽ* 'goddes', Latv. *dìevs* 'god'; orig. root ***dei-* 'to shine', with u̯-extension for the designation of 'heaven, sky' and 'day', see день; Pokorny 183 - 186; according to older views the point of departure here was the verb **diviti[sę],* Berneker 1, 202 - 203; some scholars derived **divъ* from Av. *daēva-* 'bad spirit', Miklosich TE : 1, 29, Шевельов 171; see also Преображенский 1, 184, Trautmann 54, Brückner 114, Fraenkel 93 - 94, Senn in *Soter* 1927, 1 - 16, 97 - 116; Sławski 1, 209, Vasmer² 1, 512, Rozwadowski 56 - 64, Георгиев 381 - 384, a. o.

дúва, also дíва, 'diva, an standing (usually operatic) prima donna' ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1895), Po. *diwa.* — Subst. *„божествéнна", „небесноголóса" співáчка — епітéт славнозвíсних артúсток, перевáжно співачóк, що йогó вживáють крúтики та рецензéнти,* Бойків 140.

From It *diva 'divine,* adorable', АкСл. 3, 776.

диван 'divan, sofa; court; poems', ModUk. BRu. *дыван,* Ru. *диван* (since 1780), Po. *dywan,* etc. — Deriv. *диванчик, диванний.* — Subst. *канáпа, тапчáн без спинки, мéбля, оббúта здебільшого шкíрою або матéрією; найвúща рáда при турéцькому султáні; збíрник вíршів, перевáжно лірúчних, мусулмáнського поéта; (на схóді:) реéстр рахýнків у держáвних спрáвах,* Бойків 140.

From Tk.-Osm. *dīwān,* Pers. *dīwān* 'royal court; council of state; collection of poems', Шанский сл. 1:5, 112 - 113.

дивáнна, also дівенна́ (Желеховський 1, 183), дивáна, дивáнь, дúвино, дивина́, дєвина́, дзивáнна (Makowiecki 393, 393, a. o.) 'Verbascum : mullein', ModUk.; BRu. *дзивáнна,* SC. *dìvizma,* Cz. *divizna,* Po. *dziewanna* 'ts' UpSo. *dźiwizna.* — Syn. *коров'як.*

The word is connected with **divъ* 'wild' (i e. 'uncultivated plant'); it was later influenced f/e. by дúво, дúвний and дíва, see s. vv., Sławski 1, 198.

дивéрсія 'diversion', ModUk.; BRu. *дывéрсія,* Ru. *дивéрсия* (since 1895), Po. *dywersja.* — Deriv. *диверсáнт, диверсíйний.* — Subst. *рух вíйська, що мáє на метí від-*

тягти́ ува́гу або́ си́ли во́рога в і́нший бік; узагалі́: відверта́ння ува́ги, Бойків 140.

From Lat. *dīversiō* 'ts', Орел 1, 266, АкСл. 3, 777, Klein 1, 468.

дивертисме́нт 'divertissement, recreation (of vaudeville, theatre)', ModUk.; BRu. *дывертысме́нт*, Ru. *дивертисме́нт* (since 1803). — Subst. *ни́зка окре́мих но́мерів му́зики, спі́вів, танкі́в то́що, що їх вико́нують по вистáві чи під час пере́рви; музи́чний твір з кількóх п'єс ра́зом об'є́днаних,* Бойків 140.

From *divertisement* 'ts', Орел 1, 267, АкСл. 3, 77 - 778.

ди́вий dial. & arch. 'wild, savage, feral', MUk. дивый (XV—XVII c.), OES. (1) 'wild': дивии (XI c. Остр. єв.), дивья (XI c.), коня дивьяя и боуяя (XII c.); (2) 'wondrous': дивѣе дива; Ru. *ди́вий*, OCS. *divijь*, SC. *dìvlî*, Sln. *dívji*, Cz., Slk. *divý*‖*divoký*, Po. *dziwy*‖*dziwoki*, LoSo. *źiwy*, UpSo. *dźiwy*, arch. *dźiwoki*, Plb. *daịvě*. — Deriv. OES. дивіе. — Syn. *ди́кий*.

PS. **divьjь* 'referring to, conected with **divъ;* uncultivated, untamed, wild'; see див; according to majority of scholars (Miklosich 46, Berneker 1, 203, Brückner 113, Holub-Kopečny 102, Младенов 127, Vasmer² 1, 513, Sławski 1, 204, a. o.) the word is connected with **dikъjь*, see ди́кий; Meillet Ét. 263, 368, followed by Преображенский 1, 184, Budmani 2, 424, connects it with **divъ*, **divo* 'wonder'; the most convincing etymology is offered by Machek 88 deriving **divьjь* from **divъ* 'god' (like **božьjь* from **bogъ*) with the orig. meaning 'growing without human care (animals), without being planted by human hand (plants)' which later developd into 'uncultivated, untamed, wild'; cf. also Kowalikówna JP. 51, 270 - 278; see ди́к[ий].

дивіде́нд, Wd. дивіде́нда 'dividend', ModUk.; BRu. *дывідэ́нд*, Ru. *дивиде́нд* (since 1803), Po. *dywidenda*, etc. —

Deriv. *дивіде́ндний*. — Subst. *части́на прибу́тку, що припада́є на а́кції, вкла́ди, паї́ за звітний пері́од акці́йного підприє́мства,* Орел 1, 267.

From Lat. *dīvidendum* 'that, which should be divided', Орел, l. c., АкСл. 3, 778, Klein 1, 468.

дивізія 'division (of section, troops)', ModUk.; BRu. *дывізія*, Ru. *диви́зия* (since 1803), Po. *dywizja*. — Deriv. *дивізіо́н, дивізі́йний, дивізіо́нний, дивізіоно́вий*. — Subst. *частина війська: 4 піші або 6 кінних полків; частина фльо́ти: 9 кораблі́в і кі́лька дрібни́х суде́н,* Бойків 140.

From Fr. *division* 'ts', the ultimate source being Lat. *dīvīsiō* 'division, dividing', Орел 1, 267, АкСл. 3, 779, Klein 1, 469.

ди́вний, ди́во : див.

диво́рс, also дівóрс, AmUk. 'divorce', first recorded in 1946, Жлуктенко 125. — Subst. *ро́звід*.

From E. *divorce* 'ts', Білаш 249.

дивоси́л see де́в'ять.

дигéстія 'digesting (food), digestion', ModUk.; Po. *dygestia*. — Subst. *тра́влення (їжі)*, Орел 1, 267.

From Lat. *dīgestiō* 'a dividing of food, digestion', Klein 1, 447.

дигіта́ліс 'digitalis', ModUk.; BRu. *дыгіта́ліс*, Ru. *дигита́лис* (since 1895), Po. *digitalis*. — Subst. *стяга́ч, лі́карська росли́на,* Бойків 140.

Term coined by G. botanist Leonhard Fuchs (1501 - 66) from L. *digitālis* 'pertaining to the fingers', Klein 1, 448, АкСл. 3, 780.

диґнітáр 'dignitary', MUk. дикгнитаровъ Gpl. (XV c.) дигнѣтаровъ Gpl. (XVIII c.), дикгнитары Npl. (XVI c.), дигнитáрь (XVIII c.), дигнитаторы (sic! XVII c.); Po. *dygnitarz*. — Deriv. *диґнітáрство, -ський*, MUk. дикгнитарствъ Gpl. (XVI c.), діґнѣтáрство (1627 Беринда). — Subst. *висóкий урядóвець*, Орел 1, 267.

From Lat. *dignitās* 'authority, power', Klein 1, 448.

диґрéсія, also дегрéсія 'digression', ModUk.; Po. *dygresja*. — Subst. *ухúлення від тéми; кут між вершкóвим кóлом зíрки й північною половúною південника*, Орел 1, 267.

From Lat. *dīgressiō* 'ts', Орел 1, 267, Klein 1, 448.

дид? дід? AmUk. 'did', first recorded in 1956. — Subst. *чи?*

From E. *did* 'ts', Рудницький UO. 3:1, XV.

дидáктика 'didactics; instruction, pedagogy', ModUk.; BRu. *дыдáктыка*, Ru. *ts* (since 1803), Po. *dydaktyka*. — Deriv. *дидактúзм, дидáктик, дидактúчний*. — Subst. *частúна педагóгіки, наýка про прáвила, зáсоби, мéтóди й закóни навчáння*, Бойків 140.

From Gk. *didaktikós* 'instructional, instructive', Орел 1, 268, АкСл. 3, 781, Klein 1, 445.

дидаскáл, dial. доскáл, дáскал 'teacher; director', MUk. дидаскáлъ; Ru. дидаскáл. — Subst. *учúтель;* arch. *режисéр*, Орел 1, 268.

From Gk. *didáskalos* 'teacher', Носенко 122, Vasmer [2] 1, 514.

дидéктив AmUk. 'detective', first recorded in 1965; see детектúв. — Subst. *тáємний цивíльний поліцúст*.

From E. *detective* 'ts', Роїк 69; see детектúв.

дúжма see дéжма.

дизáжіо 'devaluation; inflation', ModUk.; Ru. *дизáжио* (since 1874). — Subst. *падíння цíнú грóшей, цíнних папéрів, тóщо, нúжче номінáльної їх вáртости; тáкож : різнúця між номінáльною і реáльною вáртістю грóшей і цíнних папéрів*, Орел 1, 266.

From It. *disaggio* 'difficulty', Орел, l. c., АкСл. 3, 782.

дúжýр, дежýр 'being on duty', ModUk., Po. *dyżur;* — Deriv. *дижýрний‖дежýрний, дежýрство, дежýрити,* Wd. *дижурувáти*. — Subst. *сторóження*.

From Fr. être *de jour* 'to be on duty', Горяев 88, Кузеля 91.

диз- 'dis-' in such words as *диз -артрíя, -асоціяція, -óсмія, -ýрія*, etc.; known to other Sl. as well.

From Lat. *dis-*, see дис-.

дúзель, AmUk. дízель 'Diesel', ModUk.; BRu. *дызéль*, Ru. *ts*, Po. *Diesel*. — Deriv. *дúзель-мотóр, дúзельний*. — Subst. *рушíй внýтрішнього горíння; працю́є на нáфті, споживáючи її поступóво*, Бойків 141.

Named, after G. inventor Rudolf *Diesel* (1858 - 1913), Klein 1, 446; in Uk. from ModHG. *Diesel*.

дизертúр Wd. (РССтоцький 4, 206) see дезертúр.

дизíс AmUk. 'disease', first recorded in 1963. — Subst. *зарáза, хворóба*.

From E. *disease* 'ts', Білаш 250.

дик : дúкий.

дúкий, arch. дик (Желеховський 1, 182) 'wild, feral, savage; uncivilized', MUk. дикій (1596 Зизаній), дúкій, дикїй (1627 Беринда), дикий (XVI—XVIII c.), OES, дикъ,

дикая; BRu. *дзікі*, Ru. *ди́кий*, Po. *dziki*, UpSo. *diki*, *dźiki*, wanting in SoSl. (here : ди́вий, q. v.) — Deriv. *дика́р, -ка, ди́кість, ди́ко, ди́чка, дико́вин[к]а, дико́винний, дику́н, -ка, -ський -ство, [з]дичáвіти, -іння, [з]дичíти, -íння*, etc.; compounds: *дикоросту́чий, дико-[о]бра́з*, Wd. *дикобу́йний;* here also: *дик 'кабáн' (<*dikъ);* MUk. дикавѣютъ (XVII c.), диковины Gsg. (XVII c.), въ диковинку (XVII c.), дикость (XVI—XVII c.); OES. диковы[и], дикомыта Gsg.; FN. *Ди́кий, Ди́чка, Дичко́, Ди[ч]ко́вич, Дику́н;* GN. *Дика́нька.* — Syn. *лю́тий, жорсто́кий; необро́блений, незасе́лений; нецивілізо́ваний; самопра́вний*, Тимченко 715.

PS. **dikъ[jь]* 'ts', restricted to NoSl. only; it is related to Lith. *dỹkas* 'empty', Latv. *dīks* 'ts', Zubaty 2, 94 - 5, Berneker 1, 199, 202, Trautmann 54, Machek 88, Vasmer² 1, 514, Fraenkel 95, Sławski 1, 204 - 205, (extensively:) Kowalikówna JP. 51, 270 - 278, Pokorny 187, a. o.; see ди́вий.

дикт, Wd. ди́кта 'plywood' ModUk.; BRu. *дзі́кта*, Ru. *ди́хта*, Po. *dykta*. — Subst. *тоненька дошка, склеєна із трьох ще тонших дощинок, укладених простопадно волокнами одна до одної*, Орел 1, 268.

From ModHG. *Dichte* 'ts', АкСл. 3, 817.

дикта́[н]т 'dictation', MUk. диктатами Isg. (XVII c.); BRu. *дыктáнт*, Ru. *диктáнт*, Po. *dyktat*. — Subst. *дослíвний, за́пис прока́зуваного те́ксту; ви́мушена міжнаро́дна угóда; політика нав'я́зування угóд від си́льної держáви сла́бшій*, Орел 1, 268.

From ModHG. *Diktat* 'ts', the ultimate source being Lat. *dictātiō* 'ts' Орел, l. c., Klein 1, 445.

Deriv. *диктату́ра, диктáторство, диктáторський.* —

диктáтор 'dictator', MUk. диктáтора Asg. (XVII c.); BRu. *дыктáтор*, Ru. *диктáтор* (1803), Po. *dyktator*. —

Subst. *необме́жений ні пе́ред ким і невідповідáльний володáр країни; самовлáдна осóба*, Орел 1, 268.

From Lat. *dictātor* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 445.

дикувáти[ся] Wd. 'to hide' (Львів, Стрий), first recorded in the XX c. (Рудницький 3, 124); Po. Ed, *dykować [się]*. — Deriv. dial. *задикувáтися, задикóваний, дику́нок*. — Subst. *схováтися, скри́тися.*

From ModHG. sich *decken* 'ts'.

дику́н : **ди́кий.**

дикціонáр MUk., ді́кшинер AmUk. 'dictionary', MUk. дикционар (1619), дикционáрь (1627), Из дикционара (XVII c.), дикцѣонеръ (XVIII c.); Po. dykcjonarz. — Subst. *словни́к, лексикóн*, Тимченко 715.

MUk. дикціонáр from P. *dykcjonarz*, Тимченко, l. c.; AmUk. ді́кшинер from E. *dictionary*, Білаш 254.

дилетáнт 'dilletante, amateur', ModUk.; BRu. *дылетáнт*, Ru. *дилетáнт* (since 1839), Po. *dyletant*, etc. — Deriv. *дилетантúзм, дилетáнтка, дилетáнтство, -ський.* — Subst. *амáтор, людúна, що цікáвиться якóюсь спрáвою (нáукою, мистéцтвом, тóщо), алé ґрунтóвно її не знáє*, Бойків 141.

From It. *dilettante* 'ts', Орел 1, 269, АкСл. 3, 790 - 791, Klein 1, 449.

диліжáнс 'diligence (public stage-coach)', ModUk.; BRu. *дыліжáнс*, Ru. *дилижáнс* (since 1803), Po. *dyliżans*, etc. — Deriv. *диліжáнсовий.* — Subst. *поспíшний пошто́вий кíнний пóвіз*, Орел 1, 269.

From Fr. *diligence* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 791, Klein 1, 449.

дилювáти : **диль.**

дилю́вій 'diluvium', ModUk.; BRu. *дылю́вій*, Ru. *диле́вий* (since 1864), Po. *dyluwium*, etc. — Deriv. *дилювія́льний*. — Subst. *геологі́чна доба́, до яко́ї нале́жать дилювія́льні по́клади*, Бойків 141.

From Lat. *dīluvium* 'deluge, flood', Орел 1, 269, АкСл. 3, 791, Klein 1, 449.

ди́ля SoCp. see **диль**.

дилята́ція 'dilatation', ModUk. — Subst. *розши́рення, поши́рення, ро́зтяг*, Бойків 141.

From Lat. *dīlātātiō* 'a widening, enlargement, extending', Орел 1, 269, Klein 1, 449.

диля́ція 'delay', MUk. диляциями Ipl. (XVII c.), диляции Gsg. (1625), Po. *dylacja*. — Subst. *відклад, відволо́ка, відро́чення*, Тимченко 716.

From Po. *dylacja* 'ts', the ultimate source being Lat. *dīlātiō*, Тимченко, l. c., Leeming SEER. 51, 204.

диль, SoCp. ди́ля 'board-floor', ModUk. — Deriv. *дили́н[к]а, дилюва́ти*, dial. *ди́лка*. — Subst. *брус*.

From ModHG. *Diele* 'deal board (for floors)'.

ди́лькати, дилькота́ти, дилькоті́ти Wd. 'to tremble; beat', ModUk. — Subst. *дижа́ти, трясти́ся*, Франко 1, 426; 5, 483.

A o/p. formation based on interj. *диль[-диль]! to express trembling.

дильмá арго 'river', first recorded in the XX c. (Горбач 0, 36). — Deriv. GN. *Дильма́н* 'Dniester', *Дельмо́шник* (place name SoW of Бучач). — Subst. ріка́.

From Tk.-Tt. *dylma* 'ts', Горбач, l. c.

дим 'smoke', MUk. дымом Isg. (1498), дымы Npl. (XVI c.), дим (XVII c.), димом Isg. (XVII c.), дымъ (XVIII c), из диму (1722), OES. дымъ (XI c.), дыму

Dsg. XI c.) дымомъ Isg. (XI c.); BRu., Ru. *дым*, OCS. *dymъ*, Bu., Ma. *дим*, SC. *dim*, Sln. *dím*, Cz. *dým*, Slk. *dym*, Po. *dym*, LoSo, UpSo. *dym*, Plb. *doim*. — Deriv. *димо́[чо]к, дим[о́в]и́ще, дима́р, дима́ри[чо]к, димни́к, -ни́ця, поди́мщина*, dial. *ди́мка, зади́млювання, димаре́вий, дима́рний, [по]ди́мни́й, -не, димова́тий, димо́ви́й, диму́чий, димча́стий, проди́млений, [за-, на-, по-, про-], дими́ти[ся], [за-, при-] дими́ти, за-, продимлювати[ся], за-, про- димля́ти[ся], димува́ти*, compounds: *димо-відві́дний, -маскува́льний, -оборо́т, -про́від, -пу́ск, -со́с, -хід[ний]*, MUk. отъ дымника (1582), димаровъ Gpl. (XVIII c.), диминица (=карбункул, XVIII c.), димерку Asg. (1681), дымовый (XVII c.), димновата (XVIII c.), димчатомъ Lsg. (XVIII c.); FN. *Дим, Ди́ма, Димі́нський;* GN. *Ди́мер, Ди́мівка, Ди́мино*. — Syn. *ті́ло-га́зова су́міш, що склада́ється з дрібни́х тверди́х части́нок (са́жі, по́пелу), зави́слих у повітрі*, УРЕС. 1, 597.

PS. *dymъ* 'ts', IE. ***dhū-mo-s* 'ts', root ***dheu-* 'to blow, waft, drift; dust, smoke', cf. Lith. *dúmai*, Latv. *dûmi*, OPr. *dumis* 'smoke', Skt. *dhūmá-* 'smoke', Gk. *thymós* 'soul, life, breath; passion', Lat. *fūmus* 'smoke', OHG. *toum* 'vapour, steam', etc.; Miklosich 55, Berneker 1, 250, Преображенский 1, 206, Trautmann 62, Brückner 106, Fraenkel 110, Pokorny 261, Volm 62, a. o.; see also ду́ти, ду́ма, дух.

-дима́тися in prefixed formations: ду́ти.

Димитріян, Дими́трій see Дмитро́.

димі́сія, also демі́сія 'dismission', ModUk., Po. *dymisja*. — Deriv. Wd. *[з]димісіонува́ти, -а́ння*. — Subst. *відста́вка, відстано́влення (від поса́ди)*, Бойків 141.

From Lat. *dīmissiō* 'sending out' discharging', Орел 1, 270, Klein 1, 450.

димінуе́ндо, 'diminuendo', ModUk.; Ru. *диминуэ́ндо,* Po. *diminuendo.* — Subst. *поступо́ве осла́блення зву́ку в спі́ві, му́зиці,* Орел 1, 270.

From It. *diminuendo* 'ts', Орел, l. c., Льохін 197.

димінути́в 'diminutive', ModUk. — Subst. *здрібні́ла фо́рма сло́ва,* Орел 1, 270; здрібні́ння.

From Lat. *dīminūtīvum* 'ts', Klein 1, 450.

димі́сія, also демі́сія 'demission, abdication, resignation', ModUk.; Po. *dymisja.* — Subst. *ві́дхід з поса́ди, перехі́д з військо́вого в цивільний стан,* Орел 1, 270.

From Lat. *dēmissiō* 'sending down (or away)', Орел, l. c., Klein 1, 422.

дими́ти : **дим.**

ди́мка 1. : **дим.**

ди́мка 2. 'skirt', ModUk.; Ru. *ды́мка,* Bu. *ди́мие,* SC. *dȉmije,* Po. *dyma.* — Subst. *да́вня, фарбо́вана на Гранато́во, спідни́ця з дома́шнього полотна́,* Горбач 16, 158.

From Tk.-Osm. *dimi* 'wool', Hanusz PF. 1, 463, Berneker 1, 200, Преображенский 1, 205, Lokotsch 42, a o.

димтя́нка see диптя́нка.

ди́на 'dyna', ModUk.; BRu. *ды́на,* Ru. *ди́на,* Po. *dyna,* etc. — Deriv. *ди́нас,* (in compounds:) *динаме́тр,* etc.; see also the following entries. — Subst. *си́ла.*

Based on Gk. *dýnamis* 'power'.

дина́міка 'dynamics', ModUk.; BRu. *дына́міка,* Ru. *дина́мика,* Po. *dynamika, etc.* — Deriv.. *динамі́чний, -ність, динамі́зм.* — Subst. *уклад, [з]ріст си́ли.*

See **ди́на.**

динамі́т 'dynamite', ModUk.; BRu. *дынамі́т,* Ru. *динами́т,* Po. *dynamit,* etc. — Deriv. *динамі́тний, -товий.* — Subst. *вибухо́ва речови́на си́льної розтро́щувальної дії,* УРЕС. 1, 599.

From Gk. *dýnamis* 'power' (derived by Sw. chemist Alfred B. Nobel and given to the explosive invented by him in 1867), Klein 1, 492.

дина́мо 'dynamo', ModUk.; BRu. *дына́мо,* Ru. *дина́мо,* Po. *dynamo,* etc. — Deriv. *динамо-маши́на, динамо́метр; Дина́мо* (sport club in USSR), here also neologism *дина́мівка* 'car' (Багряний 1, 166). — Subst. *електри́чний генера́тор пості́йного стру́му.*

From ModHG. *Dynamo* [-elektrische Maschine] 'ts', the term invented by G. engineer Werner von Siemens (1816-1892), Klein 1, 492.

дина́рій, also дена́рій 'denarius: an ancient Roman silver coin', MUk.; BRu. дына́р, Ru. дина́рий, Po. *denar.* — Subst. *старори́мська срібна і золота́ моне́та бли́зько ½ золото́го ваго́ю; середньові́чна моне́та в різних держа́вах; грошові да́тки па́пі ри́мському від като́ликів,* Бойків 135, 142.

From Lat. *dēnārius,* short for *dēnārius nummus* 'the coin containing ten (asses)', Klein 1, 424.

ди́нас : **ди́на.**

дина́стія 'dynasty, ruling family (house)', ModUk.; BRu. *дына́стыя,* Ru. *дина́стия* (since 1803), Po. *dynastia,* etc. — Subst. *ряд царі́в або́ королі́в з одно́ї роди́ни, що ма́є одно́го родонача́льника; ца́рська або́ королі́вська роди́на, ца́рський дім,* Бойків 142.

From ModHG. Dynastie 'ts', PCСтоцький 4, 198, the ultimate source being Gk. *dynasteiā* 'ts' Орел 1, 271, АкСл. 3, 794, Klein 1, 492.

дúнго 'dingo (Australian wild dog)', ModUk.; BRu. *дьúнго*, Ru. *дúнго* (since 1864), Po. *dingo*, etc. — Subst. *дúкий австралíйський собáка*, Орел 1, 271.

From E. *dingo* 'ts', Klein 1, 451.

дúндати 'to dangle (of feet)', MUk. дын'довалъ (XVI c.); Ru. dial. *дóндать* 'to beat with a stick', Slk. *dyndat'* 'to dangle', Po. *dyndać* 'ts', LoSo. *dundaś* 'to ramble'. — Deriv. *диндилúндати*, b/f. *дúнда, диндéрево;* FN. *Дúнда.* — Syn. *колихáти в звúсному полóженні;* MUk. *тиня́тися, волочúтися, вéшататися*, Тимченко 848.

Of o/p. origin, cf. Po. *dyn! dyn!*, Bu. дън!, etc., Rozwadowski JP. 5, 137, Sławski 1, 186.

диневáті : **дúня.**

динéрка AmUk. see дейнéрка.

Динúс dial. see Діонíс[ій].

дúн[н]ер AmUk. see дíнир.

динозáври 'dinosaurs', ModUk.; BRu. *дынозáўр*, Ru. *динозáвр* (since 1874), Po. *dinozaury*. — Subst. *вúмерлі велетéнські я́щури трія́нської та ю́рської доби́*, Орел 1, 272.

From Gk. *deinos* 'terrible, frightful' and *sauros* 'lizard', Орел, l. c., Klein 1, 451.

динстувáти Wd. 'to stew', first recorded in the XX c. (РССтоцький 4, 216). — Subst. *варúти, тушкувáти* (м'я́со).

From ModHG. *dűnsten* 'ts', РССтоцький, l. c.

дúня 'Cucumis melo L.: [musk]-melon; MUk. дыíня (XVII c. ЛСЛ. 61), дыни, дини Npl. (XVII c.), о диняхъ (XVII c.), динѣ Npl. (XVIII c.), динъ Gpl. (XVIII c.), OES. дыня, дыни Npl.; BRu., Ru. *дьíня*, Bu., Ma. *дúня*,

SC. *dȉnja*, Sln. *dínja*, Cz. *dýně*, Slk. *dyňa*, Po. *dynia*. — Deriv. *дúнька, диня́т[оч]ко, диня́ка, дúнище, дúнник, дúнячий, дúньовий, диневáті, -ньовáті*, MUk. динное (XVII—XVIII c.); FN. *Дúнник;* GN. *Дúнів, Дúниська.* — Syn. *рід рослúни з родúни гарбузóвих.*

PS. **dynja* 'ts'; according to Knutsson ZfslPh. 4, 383-385, the word is a Sl. deformation of **kъdynja* < Lat. **cydōnea* (mala), Gk. *kydōnia* māla 'apples from Kydónia (Crete)', cf. also Sławski 2, 186, Vasmer² 1, 559; less persuasive is its derivation from PS. *duti* 'to fill with wind, to distend, blow out' advanced by Miklosich, cf. Berneker 1, 250, Преображенский 1, 206, Огієнко РМ. 2, 75, a. o.; unacceptable is also Brückner's etymology: from ModHG. *Tonne* 'barrel', cf. his ED. 106.

дипломúт 'diploma', MUk. диплома (1633), ведлугъ дипліомы (XVII c.), дипліома (XVIII c.), дипліомъ (XVIII c.); BRu. *дыплóм*, Ru. *дипломúт*, Po. *dyplom*, etc. — Deriv. *дипломúтний, -овий, дипломувáти, дипломóваний.* — Subst. *грáмота, докýмент.*

From Lat. *diplōma* 'ts', the ultimate source being Gk. *diplōma* 'folded paper, licence', Тимченко 717, Klein 1, 453.

дипломáт 'diplomat', ModUk.; BRu. *дыпломáт*, Ru. *дипломáт*, Po. *dyplomat*, etc. — Deriv. *дипломáтка, дипломáтія, дипломатúчний, -но.* — Subst. *уповновáжена ýрядом осóба для закордóнних справ; хúтра, прозóрлива людúна; дóвге жіночé пальтó*, Бойків 142.

From Fr. *diplomate* 'ts', Klein 1, 453.

дúпоть, Gsg. дúптю 'stroke, beating', ModUk. — Subst. *удáр.*

Of obscure origin.

дипсоманія 'dipsomania', ModUk.; Ru. *дипсомáния*, Po. *dypsomania*, etc. — Subst. *невтри́млива жагá до горілки; налогóве пияцтво*, Бойків 142.

From Gk. *dipsa* 'thirst' and *maniā* 'insanity, madness, passion', Орел 1, 273, Klein 1, 453.

диптя́нка, also димтя́нка, діптя́нка (Грінченко 1, 385, 392), 'prostitute', ModUk.; wanting in other Sl. — Subst. *повія*, Горбач 8, 16.

Origin obscure; according to Горбач, l. c., the word is connected with *підтíпанка, потíпáха*, the ultimate source being G. argot *tippen, dappeln* 'coire'; more convincing is its derivation from Tk.-Azerb. *dăftăr* 'register', диптя́нка||діптя́нка meaning 'a registered call-girl'.

Дир PN. Dyr, Dir (one of the semi-legendary Ruś princes in the IX c.), MUk. Диръ (XVIII c. Ист. Русов 3), OES. Диръ; BRu., Ru. and other Sl. ts.

From ONor. name *Dyri*, РССтоцький 4, 82.

дир! interj imitating the sound of landrail, ModUk. — Deriv. *ди́ркати, -аннá, дирчáти, -áння*. — Syn. *дер!*

A variable of *дер!*, q. v.

дирá dial. see дірá.

-дирáти[ся] : дéрти[ся].

ди́рба SoCp. 'melon-soup', first recorded in the XX c. (Полянський РМ. 1, 408). — Deriv. *ди́рбати* (Кміт 61). — Subst. *ю́шка з сíмени ди́ні*.

Origin obscure.

дирвá Wd. for дровá.

ди́ргавка, дергави́ця, etc., dial. for дéргавка, дергани́ця, etc., і дéргати.

дир[е]ві́й : дéрево.

ди́рдати Wd. 'to trip, to make (walk with) short steps', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 183). — Deriv. *дирдóха;* FN. *Ди́рда* (b/f.). — Syn. *дріботíти*.

An o/p formation based on interj. дир!, дер!, РССтоцький, Slavia 5, 31.

дирéктор 'director, manager, chief, head', ModUk.; BRu. *дырéктар*, Ru. *дирéктор* (since 1780), Po. *dyrektor*, etc. — Deriv. *дирéкторка, директри́са, директуáр, дирéкція, директи́вний, дирéкторський*, here also *директóрія, директоріáльний;* (apro:) *ди́рко, ди́рек* (Горбач 8, 42). — Subst. *керівни́к якóїсь установи́, ви́щої шкóли, тéхнікуму, завóду, бáнку тóщо; член директóрії*, Бойків 143.

From Lat. *dīrēctor* 'ts', Орел 1, 273, Klein 1, 454.

дирéшка, дирешкувáтий dial. for дéреш, дерешувáтий.

ди́рза, дирзи́н[к]а, etc., dial. for дерезá.

дириге́нт 'conductor (of an orchestra, choir), kapellmeister', ModUk.; Po. *dyrygent*. — Deriv. *дириґувáння, дириґувáти*. — Subst. *керівни́к хóру, орке́стри, балéту, що надає мистéцькому твóрові свогó трактування, об'éднуючи ви́конання еди́ним спíльним ри́тмом*, Орел 1, 273.

From Lat. *dīrigere* 'to direct', Орел, l. c.

дирижáбль 'dirigible', ModUk.; BRu. *дырыжáбль*, Ru. *дирижáбль*. — Subst. *повітроплáв, що тримáється в повíтрі сúлою лéгшого від повíтря гáзу (гéлію, вóдню), алé рýхається авіяцíйним мотóром*, Орел 1, 273.

From Fr. *dirigeable* 'ts', the ultimate source being Lat. *dīrigere* 'to guide, direct', Орел, l. c., Klein 1, 454.

дири́кал SoCp. 'feather-bed covering mattress', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 158). — Subst. *пери́на.*

From Hg. *derékalj* 'ts', MNT-ESz. 1, 618.

дирикфо́л 'derrick', ModUk.; Ru. *дерик-фа́л, дирик-фа́л.* — Subst. *снасть, яко́ю підійма́ють кіне́ць га́феля (ра́нґовтного де́рева на судні),* Бойків 143.

From Du. *dirkval* 'ts', Meulen 260.

ди́рі AmUk. 'dairy' first recorded in 1965. — Subst. *молоча́рня.*

From E. *dairy* 'ts', Поїк 69.

ди́рка dial. for ді́рка : діра́.

дирка́ч dial. for дерка́ч : деркота́ти, деркоті́ти.

дирли́га dial. for гирли́га.

дирна́ччя Bk. for дерни́на, see дере́н, q. v.

ди́рті AmUk. 'dirty', first recorded in 1963. — Subst. *несправедли́во, нече́сно.*

From E. *dirty* 'ts', Білаш 250; see also до́рті ґалі́шен.

дис- 'dis-' in such words as *дисгармо́нія, -кваліфіка́ція, -криміна́ція, -позиція, -трибу́ція,* etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *не-, роз-, різно-,* e. g. *дисона́нс — різноголо́сся, диспропо́рція — неспівмі́рність,* a. o.

From Lat. *dis-* 'apart, assunder; in two', Partridge 825, Klein 1, 455; see also диз-, дез-.

ди́свей, also ди́с вей AmUk. 'this way', first recorded in 1939. — Subst. *сюди́.*

From E. *this way* 'ts', Білаш 251.

дисерта́ція 'dissertation', ModUk.; BRu. *дысерта́цыя,* Ru. *диссерта́ция* (since 1750), Po. *dysertacja,* etc. —

Deriv. *дисерта́нт.* — Subst. *нау́ковий твір, напи́саний і оборо́нюваний прилю́дно для то́го, щоб здобу́ти учёний сту́пінь,* Бойків 143.

From Lat. *dissertātiō* 'investigation, exploration, research', Орел 1, 274, Klein 1, 163.

дисиде́нт 'dissident', ModUk.; BRu. *дысідэ́нт,* Ru. *диссиде́нт* (since 1803), Po. *dysydent,* etc. — Deriv. *дисиде́нтський.* — Subst. *осо́ба і́нших по́глядів у реліґії або́ політиці (на́зва протестантів у да́вній По́льщі); відсту́пник, розко́льник,* Орел 1, 274.

From Lat. *dissidēns* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 463.

дисиміля́ція 'dissimilation', ModUk.; BRu. *дысіміля́цыя,* Ru. *диссимиля́ция* (since 1895), Po. *dysymilacja,* etc. — Deriv. *дисимільо́ваний, дисимілювати[ся].* — Subst. *проце́с перетво́рення засво́єних організмом речови́н на простіші солу́ки; зміна одно́го з двох тото́жних у сло́ві зву́ків на неподі́бний звук,* Орел 1, 274.

From Fr. *dissimilation* 'ts', the ultimate source being Lat. *dissimilātiō* 'ts', Орел, l. c.

дисипо́йнтет AmUk. 'disappointed', first recorded in 1963. — Subst. *розчаро́ваний.*

From E. *disappointed* 'ts', Білаш 251.

диск 'disc', ModUk.; BRu. *дыск,* Ru. *диск* (1803), Po. *dysk,* etc. — Subst. *круг для мета́ння; при́лад, що розкла́дає зобра́ження на окре́мі елеме́нти та склада́є зобра́ження з окре́мих елеме́нтів у телевізійних апара́тах,* Орел 1, 274, AmUk. *бо́рони сікти́ ріллю,* Івах РМ. 3, 392, Білаш 251.

From Gk. *dískos* 'ts', Орел, l. e., Klein 1, 460; see also ди́скос.

дискáнт 'discant, soprano, treble', ModUk.; BRu., Ru. *дыскáнт* (since 1799), Po. *dyszkant*, etc. — Subst. *висóкий дитя́чий гóлос; співе́ць, що мáє такúй гóлос*, Орел 1, 274.

From MLat. *discantus* 'ts', Орел, l. c.

дискóнт 'discount', ModUk.; BRu. *дыскóнт*, Ru. *ts* (since 1847), Po. *dyskonto*, etc. — Deriv. *дискóнто, дисконтéр, дисконтóваний, дискóнтовий, дисконтувáти*. — Subst. *приймáння термінóвих грошóвих рахýнків із негáйною сплáтою та вúрахуванням відсóтків; відсóток при сплáті вéкселів*, Орел 1, 275.

From It. *disconto* < MLat. *discomputus* 'ts' (:Lat. *computare* 'to count'), Орел, l. c., Klein 1, 457.

дúскос, also дíскос (Кузеля 102) '(in liturgy:) golden disc, plate', MUk., OES. дискосъ; Ru. ts. — Subst. *золотé блю́до, на якé кладýть áгниця; кружóк, золотá тарíлка, якóю накривáється чáша*, Кузеля 102.

From Gk. *dískos 'ts'*, Vasmer² 1, 516.

дискрéтний 'discreet', MUk. дискретне (XVIII c.); Ru. *дискрéтный*, Po. *dyskretny*, etc. — Deriv. *дискрéтність, -но;* here also *дискрéція*, MUk. дискрéція (XVII c.). — Subst. *мовчáзний, делікáтний*, Бойків 143; *(дискрéтно:) непомíтно*, Франко 7, 451; MUk. *обережно, скрóмно*, Тимченко 718.

From Po. *dyskretny* 'ts', the ultimate source being Lat. *discrētus*, Тимченко, l c.

дискýрс 'discourse', ModUk.; Ru. (in deriv.:) *дискурсúвный*, Po. *dyskurs*. — Deriv. *дискурсúвний*. — Subst. розмóва, розпрáва, Бойків 144.

From Lat. *discursus* 'conversation', Klein 1, 458.

дискýсія 'discussion, dispute, debate', ModUk.; BRu. *дыскýсія*, Ru. *дискýссия*, Po. *dyskusja*, etc. — Deriv. *дискусíйний, дискутувáти, дискутóваний;* AmUk. *дискусувáти, дискусóване*. — Subst. *óбмін думóк, обмірковування пéвного питáння в розмóві*, в прéсі, Орел 1, 276.

From Lat. *discussiō* 'a shaking', Орел, l. c., Klein 1, 458.

диспéрсія 'dispersion' ModUk.; BRu. *дыспéрсыя*, Ru. *диспéрсия*, Po. *dyspersja*, etc. — Subst. *розсíяння, розтíч, розпорóшення*.

From Lat. *dispersiō* 'scattering', Klein 1, 461.

диспéчер 'dispatcher', ModUk.; BRu. *дыспéтчар*, Ru. *диспéтчер*, Po. *dyspeczer*, etc. — Deriv. *диспéчерський, диспечеризáція*. — Subst. *службóвець, що керýє рýхом авт, автóбусів, потягів*.

From E. *dispatcher* 'ts', Орел 1, 277, Klein 1, 461.

диспонувáти 'to dispose; arrange; command', ModUk.; Ru. *диспонúровать*, Po. *dysponować*, etc. — Deriv. *диспонéнт, диспонóваний*. — Subst. *розпоряджáтися, наказувати; розташóвувати; готувáти*, Бойків 144.

From Lat. *dispōnere* 'ts', Орел 1, 277, Klein 1, 462.

диспрóзій 'dysprosium (chem. element)', ModUk. — Syn. *Dy — хемíчний елемéнт*, УРЕС. 1, 602.

From Gk. *dysprósitos* 'hard to get at'; this element was so called because it was hard to reach, УРЕС, l. c., Klein 1, 493.

дúспут 'dispute', MUk. диспутýю (1627 Беринда); Ru. *дúспут* (since 1803), Po. *dysputa*, etc. — Deriv. *диспутáнт, диспутувáти, диспутáнтський*. — Subst. *прилю́дні дебáти на громáдську, політúчну або́ наукó-*

ву те́му; прилю́дна оборо́на дисерта́ції на вче́ний сту́пінь, Бойків 144.

From Lat. *disputāre* 'ts', Орел 1, 277, Klein 1, 462.

диста́нція 'distance', ModUk.; BRu. *дыста́нцыя,* Ru. *диста́нция* (since 1803), Po. *dystans,* etc. — Deriv. *дистанці́йний.* — Subst. Бойків 144.

From Lat. *distantia* 'ts', Орел 1, 277 - 278, Klein 1, 464.

дистиля́ція, also дестиля́ція 'distillation', ModUk., BRu. *дыстыля́цыя,* Ru. *дистилля́ция,* Po. *destylacja, etc.* — Deriv. *дистиля́тор, дистилюва́ти[ся], дистильо́ваний.* — Subst. *очи́щення те́чива від органі́чних до́мішок,* Бойків 137.

From LLat. *distillātiō* 'ts', Klein 1, 465.

дисти́нкція Wd. 'good manners', MUk. дисти́нкцію Asg. (XVII c.), Po. *dystynkcja.* — Deriv. Wd. *дистинґо́ваний* (JBR.). — Subst. *ви́тонченість у мане́рах, уміння пово́дитися в товари́стві,* Франко 4, 529.

From Po. *dystynkcja* 'ts', the ultimate source being Lat. *distinctiō* 'separation, division, distinction', Klein 1, 465.

дистри́кт, AmUk. ди́стрик (JBR.) 'district, territory', ModUk.; Ru. *ts,* Po. *dystrykt, etc.* — Subst. *адміністрати́вна (судова́ або́ вибо́рча) окру́га в де́яких західноєвропе́йських держа́вах,* Бойків 145.

From MLat. *districtus* 'ts', Орел 1, 278, Жлуктенко 125, Klein 1, 466.

дисципліна 'discipline, bringing up', MUk. дисциплина (XVII c.); BRu. *дысцыпліна,* Ru. *дисципли́на* (since 1895), Po. *dyscyplina,* etc. — Deriv. *[з]дисциплінува́ти, дисциплінарний, [з]дисциплінова́ний, [з]дисциплінованість.* — Subst. *ви́школеність, опано́ваність, воло-*

діння собо́ю; обов'язко́ві пра́вила поведі́нки; безумо́вне ви́конання нака́зів; окре́ма га́лузь нау́ки, Орел 1, 278,

From Lat. *disciplīna* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 546.

дити́на, дитя́, Npl. ді́ти 'child, baby, little one' MUk. дитя́ (1596 Зизаній, 1627 Беринда), дитина (XVII—XVIII c.), OES. дѣти Apl. (XI c. Остр. ев.), дѣтми Ipl. (XI c.); BRu. *дзіця́,* Ru. *дитя́,* OCS. *děti* Npl., Bu. *деце,* Ma. *дéце,* SC. *dijète,* Sln. *déte,* Cz. *dítě,* Slk. *dieťa,* Po. *dziecię,* LoSo. *źiśe,* UpSo. *dźěćo,* Plb. *détą‖detə,* Ca. *dzécą.* — Deriv. *дитя́тенько, дитя́тонько, дитя́т[оч]ко, дити́н[онь]ка, дити́ночка, дитинча́[тко], дитиня́т[ч]ко, дитиня́, дити́нець, дити́нник, -ний, -ність, -но, дити́нство, дітва́к, дітво́ра́, дітва́ччя, ді́тище, ді́тлахи́, ді́тки́, ді́тоньки, ді́точки́, ді́цтво, дитя́чий, -чість, дити́нин, дити́нський, дити́нячий, ді́тчий, ді́цький(= ді́тський), здитині́лий, [з]дити́нитися, [з]дити́ніти,* and compounds: *ді́то-вби́вець, -вби́вство, -вби́вця, -вбі́йниця, -лю́бний, -прода́вець, -роді́ння, -ро́дний; дит -буди́нок, -городо́к, -кор,* etc.; FN. *Дитя́,* GN. *Ді́тківці.* — Syn. *хло́пець або́ дівчина в відно́шенні до своїх батькі́в, люди́на молодо́го ві́ку,* Тимченко 720.

PS. **ditę* (in Uk. with suffix *-ina:* дити́на)‖ **dětę* 'ts', IE. rott ***dei-:* ***doi-* as in доїти, q. v.; Rozwadowski BB. 21, 154 and RS. 2, 111 - 112, Фортунатов KZ. 35, 50 - 51, Berneker 1, 205 - 206, Sławski 1, 192 - 193, Fraenkel 87, a. o.; see also ді́ва.

дитира́мб 'dithyramb', ModUk.; BRu. *дыфіра́мб,* Ru. *дифира́мб* (since 1803), Po. *dytyramb,* etc. — Deriv. *дитирамбі́чний.* — Subst. *(у стародавніх гре́ків і римля́н:) гімн на пошану Ба́кха; перебільшене вихваля́ння; хвальна пісня або́ вірш,* Орел 1, 279.

From Gk. *dithýrambos* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 466.

дитя́ see дити́на.

дифама́ція 'defamation', ModUk.; BRu. *дыфама́цыя*, Ru. *диффама́ция* (since 1875), Po. *dyfamacja*, etc. — Deriv. *дифама́тор*. — Subst. *знесла́влення; публі́чне розголо́шування чуто́к, що га́ньблять чию́сь честь*, Бойків 145.

From Lat. *diffāmātiō* 'ts', Орел 1, 279, Klein 1, 413.

ди́ферент AmUk. 'different', first recorded in 1930. — Subst. *іна́кший*.

From E. *different* 'ts', Білаш 253, Роїк 69.

диференці́яція 'differentiation', ModUk.; BRu. *дыферэнцыя́цыя*, Ru. *дифференциа́ция* (since 1893), Po. *dyferencjacja*, known to other Sl. as well. — Deriv. *диференці́ювати, диференці́йний, диференці́йо́ваний, диференціювання*. — Subst. *розчленува́ння, ро́зклад однорі́дного на різнорі́дні части́ни; пере́хід від одноманіт-ного до різноманіт-ного*, Орел 1, 280.

From Lat. *differentia* 'ts', Орел, l. c. Klein 1, 447.

дифра́кція *'diffraction'*, ModUk.; Ru. *диффра́кция* (since 1803), Po. *dyfrakcja*, etc. — Subst. *зало́млення світлово́го про́меня перепо́ною, то́бто оббіга́ння світлови́х хвиль навко́ло перепо́н, що трапля́ються на їх шляху́*, Орел, 1, 280.

From Lat. *diffractus* 'ts', Орел, l. c.

дифтери́т 'diphtheria', ModUk.; BRu. *дыфтэрыт*, Ru. *дифтери́т* (since 1875), Po. *dyfteryt*, etc. — Deriv. *дифте́рія, дифтери́тний, дифтери́товий*. — Subst. *о́бклад, небезпе́чна гострозаразна́ хворо́ба го́рла*, Бойків 145.

From Gk. *diphthérā* 'prepared hide, leather, membrane', Орел 1, 280, Klein 1, 452.

дифу́зія 'diffusion', ModUk.; BRu. *дыфу́зія*, Ru. *диффу́зия* (since 1875), Po. *dyfuzja*, etc. — Deriv. *дифу́зор, дифу́зний, дифузі́йний, дифузува́ти*. — Subst. *проце́с вирівнювання концентра́цій га́зів, те́чив чи тверди́х тіл, зумо́влений ру́хом моле́кул, в на́слідок чо́го моле́кулі речови́ни бі́льшої концентра́ції проника́ють у речови́ну ме́ншої концентра́ції*, Орел 1, 280.

From Lat. *diffūsiō* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 447.

дих, Gsg. ди́ху, Wd. **ди́ха** (Горбач 0, 42) 'breath[ing], respiration', ModUk.; Ru. *дых*, in other Sl. derivatives only. — Deriv. *ви́дих, від-, пере́-, по́-, при́-, про́- дих, переди́шка, дихави́ця, -ви́чний, ди́хало, -льний, -льце, [ви-, від-, з-, за-] диха́ння, видиха́льний, види́хуваний, ди́хаючий, задиха́ний, надиха́ючий, при-, про- дихо́вий, ди́хати, -ання, в-, ви-, від-, з[а]-, на-, пере-, про-, у- ди́ха́ти[ся], -дихну́ти[ся], ви-, від-, з-, нади́хувати[ся], дихті́ти[ся]*, etc.; MUk. дыхати (XVII c.), дихати (XVIII c.), OES. дыхати (XI c.) — Syn. *проце́с оки́слення органі́чних речови́н в організмі люди́ни, бі́льшости твари́н і рослин*, УРЕС. 1, 606.

PS. ***dyxъ* 'ts' : *dyxati* 'to breath' related by apophony to дух, q. v.; see also до́хнути, тхну́ти, тхір.

диха́зій 'dichasium', ModUk. — Subst. *розви́лень, вид цві́тостану в рослин*, Бойків 155.

From Gk. *dix[o]-* 'in two, asunder', and *-asis* suffix used in scientific terminology to denote a state or condition, cf. Klein 1, 113, 444.

дихо- — a compound-forming element *'dicho-'* in such words as *дихо- га́мія, -те́рмія, -то́мія*, etc. — дво-, e. g. *дихромати́чний — двоба́рвний*.

From Gk. *dixo-* 'in two, asunder', Орел 1, 280 - 271, Klein 1, 444.

дич 1. : ди́кий.

дич 2. also ді́ча AmUk. 'ditch', first recorded in 1915. — Deriv. *ді́чмен.* — Subst. *рів, окі́п;* dial. *стріли́ця, фо́са,* Степанковський 63.

From E. *ditch* 'ts', Івах PM. 3, 392, Білаш 253, Роїк 68.

дичка : **ди́кий.**

ди́швошер AmUk. 'dishwasher', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *той, що ми́є по́суд; при́лад для ми́ття по́суду.*

From E. *dishwasher* 'ts'.

ди́шель, dial. also **ди́шло,** ди́шля, ди́шиль, ды́шиль, ди́шинь, ды́шинь, 'pole, shaft, thill, draft-bar (of carriage), beam (of cart)', MUk. дишля Gsg. (XVIII c.), на дишлѣ (1759); BRu. *ды́шаль, ды́шла,* Ru. *ды́шло,* Slk. *dišel, dyšel,* Po. *dyszel.* — Deriv. *ди́шельний;* MUk. дишліовая (1722), дишлева (1754). — Subst. *дрюк, що до нього припря́гають ко́ней,* Тимченко 722.

From Po. *dyszel* 'ts', the ultimate source being G. *Deichsel* 'ts'. Тимченко, l. c., Brückner 107, Даль 1, 1264, УЗЛП. 50; according to РССтоцький 4, 174, it comes directly from MHG. *dīhsel* 'ts' which, in turn, is related to Lat. *tēmo* 'ts', Kluge 53.

ди́шес AmUk. 'dishes', first recorded in 1963. — Subst. *мисни́, на́чиння.*

From E. *dishes* 'ts', Білаш 254.

диштифра́нти Npl. Wd. 'pranks, trifle, nonsense', first recorded in the XX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 158). — Subst. *жа́рти, пу́стощі.*

A jocose argot compound : *дишти — фра́нти,* the latter part going back to Po. dial. *fanty* 'nonsense', cf. Sławski 1, 236; its first part is not quite clear, perhaps it goes back to MHG. *dëst[e]* 'so much the' (from *dës diu,* ModHG. *desto* 'ts', Kluge 54).

дия... see дія...

дия́вол, dial. дия́вов, дія́вов, дія́вол, д'я́віл, д'я'вул, SoCp. дя́бел, дя́бол (УЗЛП. 48) 'devil', MUk. діаволъ (XVII—XVIII c.), диявол (XVII—XVIII c. Інтермедії 6, 181), дявулъ, Gsg. дявола (XVII—XVIII c.) and Wd. дяблами Isg. XVI c.), дяболъ (XVII c.), дяблы Npl. (XVIII c.), дябелъ (XVII c. УЗАП. 48), OES. дияволъ (XI c. Остр. ев.), діаволъ (XII c.), дьявола Asg.; BRu. *д'я́бол,* Ru. *дья́вол,* OCS. *diavolъ‖dĕvolъ,* Bu. *дя́вол,* Ma. *ѓ'а́вол,* SC. *djȁvô,* Sln. *diávol,* Cz. *d'abel,* Slk. *d'abel, d'abol, diabol,* Po. *diabeł,* dial. *djaboł, djabół, dziabeł, dziaboł,* LoSo. *djaboł,* UpSo. *djaboł‖djas,* Plb. *döbal.* — Deriv. *дияволеня́, дия́волка, дия́вольський, дияволе́нний, здия́воліти;* FN. *Дя́бло, Дябли́ха* (Дзендзелівський УЗЛП. 48); MUk. дияволинъ (XVII c.), діяволскым Dpl. (XVII c.), OES. діаволичища, діаволь, діявольскымъ Isg. — Syn. see чорт.

From Gk. *diávolos* 'devil'; some Uk. and WSl. forms with *-b-* from Lat. *diabolus* 'ts', Miklosich 45, Berneker 1, 199, Преображенский 1, 206, Тимченко, l. c., Акуленко 132, Vasmer² 1, 560, a. o., (extensively:) Дзендзелівський УЗЛП. 48.

дия́кон 'deacon', MUk. діа́конъ (1627 Беринда), OES. диякон (XI c. Остр. ев.), дьякѡнъ, диаконъ (1073 Ізб. Св.), дияконъ (1315); Ru. *диа́кон,* OSC. *dijakonъ,* Bu. *дия́кон,* SC. *dìjakon,* Sln. *dijákon,* Slk. *diakon,* Po. *diakon.* — Deriv. *дия́коновий, диякона́т, дия́конство, -ський, дияконува́ти,* MUk. до Діакон'ства (XVII c.), OES. дияконикъ, диаконисы Gsg., дїаконица, дьяконьник (XI c.) дияконьскый, въ дияконьствѣ (1400), see also дяк. — Subst. *духо́вна осо́ба ни́жча від свяще́ника,* Тимченко

723; *помічни́й свяще́ник, кандида́т на свяще́ника по дру́гім свя́ченні,* Кузеля 103.

From Gk. *diákonos* 'ts', Miklosich 45, Berneker 1, 198-199, Тимченко, l. c., a. o.; see also under дяк.

ді 1. Wd. see **до.**

ді 2. 'really, thus, even', MUk. дѣ (XVIII c.), OES. дѣи, дѣй (XV c.); Ru. де, wanting in other Sl. — Syn. *вла́сне, о́тже, дійсно; мовля́в.*

According to Желеховський 1, 183, a. o., it comes from imper. form дѣй : діяти; other linguists derive it from дѣ[етъ] 'he speaks', Срезневский 1, 802, Соболевский 96, Berneker 1, 192, Преображенский 1, 175, Тимченко 850, Fraenkel IF. 4, 393, a. o.; less persuasive is its connection with Tk. languages, Макарушка 7.

ді 3. Bk. abbr. for дівка, Кміт 68.

діа... see дія..., **дия...**

дібро́ва — a later (secondary) form of дубро́ва, see дуб.

дівá 'maid; (Holy) virgin', **дівка** 'girl', Wd. 'daughter' (Желеховський 1, 183), Npl. 'noodles' (ibid.), MUk. дѣва (XVII c. ЛСЛ. 60). дѣвая (XVII c.); двѣ дѣвьцѣ (1480), дѣвка (1594), дѣвка : служебніка, цурка (XVIII c. Гептаглот 23); OES. дѣвыя Npl. (XI—XIII c.), дѣвая (XII c.), дѣвъ Gpl. (XI c. Остр. єв.), отъ дѣвы (XI c.); дѣвка, дѣвы||дѣвкы (Сл. плк. Іг.); BRu. *дзе́в[к]а,* Ru. *де́в[к]а,* OCS. *děva,* Bu., Ma. *дéва,* SC. *djéva,* Sln. *djéva,* Cz. *děv[k]a,* Slk. *deva, dievka,* Po. *dziew[k]a,* LoSo. *žowka, žěwka,* UpSo. *dz'iwka,* Plb. *déva.* — Deriv. *дівонька, дівочка, дівýся, дівáсенька, дівáся, дівáка, дівáха, дівóха, дівýха, дівýля, дів[ч]и́ще, дівúця, дівич, дівúзна, дівóта, дівóцтво, дівóщина, дівування, дівця, дівчá, дівчáт[онь]ко, дівчáточко, дівчáт[к]а, дівчáтонька, дівчин[к]а, дівчúсько, дівчýк, дівойка, дівóйник, дівóчий, -óцький, дівчáчий, дівчин, дівчúнин, дівóчити, [по-, про-] дівувáти;* here also *дівúч-* or *дівúн-вéчір;* dial. *дів[ча]чýр;* MUk. дѣвчина (XVII c.), дѣвчинку Asg. (XVII c.), дѣвочка, дѣвчат[к]а Npl. (XVIII c.), дѣвица (XVI—XVII c.), дѣвойко Vsg. (XVII c.), девицтво (XVIII c.), дѣвичие (XVIII c.), дѣвичиного Gsg. (XVIII c.), дѣвочого Gsg. (XVII c.), дѣвчиского Gsg. (XVIII c.), дѣвчина заплата (1674), OUk. дѣвичьихъ Lpl. (1420), OES. дѣвица (XI c. Остр. єв.), девичь, дѣвичии (XI c.), дѣвичьства Gsg., дѣвьство (XI c.), дѣвоующихъ Gpl. (XIV c.), дѣвьствоуєши (XI c.), дѣвьствьноє (XI c.), etc. GN. *Дівче.* — Syn. *молодá, незаміжня жінка; (незаміжня) дочкá,* Wd. Npl. *клю́цки,* Желеховський 1, 183, (apró:) *бабýля, трíко́, ю́бка, спідни́ця, панталóнчики, кубíта, здúра, шмáра, марýська,* Горбач 6, 17, 27, 33.

PS. **děva, děvьka* 'ts', IE. root ***dhē[i]-* 'to suck; to suckle', related to ***dhoi-* see доїти; Berneker 1, 197, Brückner 111, Trautmann 51, Младенов 123, Vasmer² 1, 491, Skok I, 415, (extensively:) Трубачев 1, 114-115; less convincing is its derivation from adj. **děvaja (:*doiti),* cf. Vaillant RES. 18, 137 (followed by Sławski 1, 200) : OES. and MUk. forms дѣвая are to be treated as a later prosodic extension of дѣва, not *vice versa;* doubtful is its relationship to Skt. *dēvi* 'goddess', cf. Jagić Archiv 20, 434.

дівáти : **дíти** 1.

дівбíд Bk. adv. 'forenoon', first recorded in the XX c. (Кміт 61). — Subst. *до обíду пéред обíдом.*

From a phrase: до обíду > до -ўбíд[у] > дівбíд.

дíвер, dial. дívир, SoCp. дívірь (Бурячок 127), Bk. дíверь (Кміт 61) 'brother-in-law', MUk. с диверомъ (1639),

дѣвера Gsg. (1692), OES. с дѣверемъ (XIV c.), на дѣвери... дѣверю Dsg.; BRu. *дзе́вер*, Ru. *де́верь*, Bu., Ma. *де́вер*, SC. *djȅvȇr*, Sln. *devȅr*, Cz. *deveř*, Slk. *dever*, OPo. *dziewierz*. — Deriv. *дівéрко*, *дівéрок*, *дівéренько*, *дівéрчик*, *дівéрка 'дружи́на дівера'* (Бурячок 128), MUk. на дѣверича (1499), OES. съ дѣверичемъ (XIV c.). — Syn. *брат чоловіка*, *чоловіків брат*; (Wd.:) *шва́ґер*, *шваґро́*, Бурячок 127.

PS. **dĕverъ* 'ts', IE. ***daiǫer-*, cf. Lith. *dieverìs*, Skt. *devár-*, Arm. *taigr*, Gk. *daḗr*, Lat. *laevir*||*lēvir*, OE. *tácor*, OHG. *zeihhur* 'ts', Miklosich 45, Berneker 1, 198, Trautmann 43, Fraenkel 94, Pokorny 179, a. o.; re. Uk. дівер cf. (extensively:) Бурячок 127 - 128.

дігна́ти : **гна́ти.**

дігтя́р, дігтя́рня, дігтя́рський, etc.: дьо́готь.

дід, Wd. (Hc.) гід, гіт 'grandfather; old man; 'beggar; (in folklore:) sheat of straw at Christmas'; MUk. дѣду Dsg. (1545), дѣдъ (1627 Беринда), дід — auus (XVII c. Гептаглот 23), дѣд (1719 Інтермедії 93), дѣди Npl. (XVIII c.); OUk. дѣдове Npl. (1411), OES. дѣда Asg. (XI c.), оу дѣда Gsg. (1411), дѣди Npl. (1264 - 5), дѣдъ (1397): BRu. *дзед*, Ru. *дед*, OCS. *dědz*, Bu. *дя́до*, Ma. *дéдо*, SC. *djȅd*, Sln. *ded*, Cz. *děd*, Slk. *dedo* (dial. *ded*). Po. *dziad*, LoSo. *źěd*, UpSo. *dźěd*. — Deriv. *дíдо*, *дідó[чо]к*, *дідýнь[о]*, *дідýнечко*, *дідýсь[о]*, *дідýсенько*, *дідýсечко*, *дідýсик*, *дідúще*, *дідугá[н])*, *дідýх*, *дідúзна*, *-ний*, *дíдик*, *дідúнець*, *дíдич*, *-чка*, *дідúвщина*, *дíд[ъ]ко*, *дíдо[нько]*, *дідовá*, *дідовни́к*, *дідúчний*, *дíдів*, *дідúвський*, *дідовúн*, *дідусíв*, *дíд[ъ]чий*, *дíдьків*, *дідувáти*; compounds: *дід-бáба*, *дідовíд*, *-вóд*; MUk. дидизъни Gsg. (1459), дѣдизны Gsg. (1550), дѣдину Asg. (1590), дѣдичьство (1627 Беринда), дѣдич (1596 Зизаній), дѣдич' (1627 Беринда), дѣдичка (1600), дѣдичьныє Apl. (1615), дѣдичный (1633), дѣдичити (1538), дѣдко (1589), дѣдько (XVIII c.), дѣдчиця (1627 Беринда), к дѣдковуй ненѣ (XVIII c.), дѣдча (XVIII c.), дѣдыще (XVIII c.), OUk. дѣдични Apl. (1347), дѣдицтво... дѣднину Asg. (1359), дѣдьнины Gsg. (1409), дыдня (XV c.), OES. дѣдень (1096), на дѣдинѣ, дѣдѣну Asg. (1396), дѣтичь||дѣдичь (XIV c.), дѣдичьство (1349), по деденству, дѣдства (1480); FN. *Дíд*, *Дідáй*, *-áн*, *-áч*, *Дíдик*, *Дíдич[ýк]*, *Дíдів*||*Дíдов*, *Дíд[к]івський*||*Дíд[к]óвський*, *Дíдлю́к*, *Дідóра*, *Дідорéнко*, *Дíдощак*||*Дíдущáк*, *Дíдýл[к]а*, *Дíдýник*, *Дíдýх*, *Дíдýр[а]*, *Дíдýрик*, *Дíдю́к*, *Дíдючýк*, etc.; GN. *Дíдúлів*, *Дíдовá*, *Дíдовка*, *Дíдошиці*||*Дíдушиці*, etc. — Syn. *бáтько батьків абó мáтерин*; *прéдок*; *старúй чоловíк*; *жебрáк*, Франко 2, 428; *(у фолкльóрі:) сніп*, *якúй стáвлять у хáті напередóдні Різдвá*, Франко 7, 451; *(рíдко:) дíдú* Npl. *'пóмúнки за помéрлих у Провідну́ недíлю*, Грицак PM. 2, 147.

PS. **dědz* 'grandfather; old man', IE. redupl. ***dhēdh(ē)*- '(in infant's language:) term for older members of the family', cf. Lith. *dėdė*, *dėdis* 'uncle', Gk. *theîos* 'uncle', It. *deda* 'aunt', Illyr. *deda* 'nurse', ModHG. dial. *deite*, *teite*, Suiss *däddi* 'father'; Miklosich 45, Meillet Ét. 235, Berneker 1, 191, Преображенский 1, 207, Trautmann 47, Fraenkel 85, Трубачев 1, 69, Pokorny 235, a o.; (extensively about Uk. forms:) Бурячок 45 - 50.

дід? see дид?

дíд[ь]ко : дід.

діє- : дíяти.

діéта, AmUk. дáєт 'diet', ModUk.; BRu. дыэ'та, Ru. *диéта*, Po. *dieta*, etc. — Deriv. *дієтáр*, *дієтéтик[а]*, *діéтник*, *-иця*, *дієтотерапíя*. — Subst. *згíдне з прúписами медицúни харчувáння*, Орел 1, 281, *добовé урядóвцям*, *депутáтам*, Бойків 146.

From Lat. *diaeta* 'way of life', Орел, l. c., Klein 1, 446.

дієцéзія 'diocese', MUk. въ дієцезіи (1679, 1687), от єдныя Диецезыи въ другую Диецезыю (XVIII c.); Po. diecezja. — Deriv. дієцезáльний; MUk. диецезиалный (XVII c.), дієцезияном Dpl. (XVII c.). — Subst. *церкóвна окрýга на чóлі з єпúскопом,* Орел 1, 281; *єпúскопська епáрхія,* Тимченко 724.

From Po. *diecezja* which, in turn, comes from Lat. *dioecēsis,* the ultimate source being Gk. *dioíkēsis* 'administration, control', Тимченко, l. c., Klein 1, 451.

діжá 'kneading-, dogh-trough', MUk. дѣжи Apl.(1664), дѣжу Asg. (XVII—XVIII c.), дижъ Gpl. (XVII c).; BRu. *дзяжá,* Ru. *дежá,* SC. dial. *dîžva,* Sln. *déža,* Cz. *díže,* Slk. *dieža,* Po. *dzieża,* LoSo. *źéža,* UpSo. *dźéža.* — Deriv. b/f. *діж, діжýн, діж[еч]ка, діжни́ця, діжчúн[к]а, діжúстий, діжковúй, діжкувáтий,* MUk. дѣ'жка (1627 Беринда), діжка — cadus (XVII c. Гептаглот 23), дѣжки Npl. (XVIII c.), дѣжечку Asg. (XVII c.), въ дѣжечки (XVIII c.). — Syn. *начúння учиня́ти й місúти тíсто,* Тимченко 855.

PS. **děža* < **děz-ja* 'ts', IE. root ***dheigh-* 'to knead, form', cf. Lith. *diežti*||*dyžti* 'to whip, flog', Skt. *dih- (:degdhi, digdhe, digdha-)* 'to bedaub, to spread over; to smear', Av. *-daēzayeiti* 'he heaps up', ToA. *tsek,* ToB. *tsaik* 'to form', Arm. *dēz* 'pile', Gk. *teĩxos, toixos,* 'wall', Lat. *fingere* 'to give shape, to form', Goth. *deigan* 'to knead; to form from clay', OHG. *teic(g),* OIc. *deig,* ModHG. *Teig* 'dough', etc., Miklosich 45 ("dunkel"), Zubatý 1:2, 94, Berneker 1, 198, Kluge 361, Fraenkel 98, Pokorny 244, a o.; less persuasive is its deriv. from Bav. *döse* 'box', Korbut PF. 4, 463, Тимченко 855.

діждáти[ся] : ждáти.

дíжка : діжá.

дíжма see дéжма.

дізнá[вá]ти[ся] : знáти.

дíйво, дíйка : доíти.

діймáти, дійня́ти : йня́ти.

дійовúй : дíяти.

дíйсний 'real, true, actual, effective; valid', ModUk., wanting in other Sl. — Deriv. *дíйсність, -но.* — Syn. *спрáвжній; (підтвéрджений фáктами:) фактúчний,* Деркач 59.

From PS. **dějьstvьnъjь,* cf. OES. дѣиствьныя (1073 Ізб. Св.), дѣйствьно, дѣйствено, etc. based on **dějьstvo* : *dějati,* see дíяти; cf. also the following entry.

дійстве́нний, дійствúтельний arch. 'real', (Желеховський 1, 185), Ru. *действúтельний.* — Deriv. *дíйствúтельність.* — Subst. *дíйсний.*

Deriv. from *дíйство;* see the preceding entry.

дíкшинер AmUk. see дикціонáр.

дíл 1. Gsg. дíлу 'division; part, share'; Gsg. ділá mountain[-ridge], MUk. дѣл (1463, 1545), дѣлу Gsg. (1516), дѣл (1627 Беринда), дѣлъ (XVII c. Синонима 148), OES. дѣлъ; BRu. *падзéл,* Ru. *дел,* OCS. *dělъ,* Bu. *дял,* Ma. *дел,* SC. *dîo,* Sln. *dél,* Cz. *díl,* Slk. *priedel,* Po. *dział.* LoSo. *źeł,* Plb. *delë* 'he divides'. — Deriv. *вú-, вíд-, нá-, п[р]ó-, ý- діл, підвíдділ, [під]рóзділ, [вú-, від-, на-, по-, пере-, при-, п(р)о-, роз-]дiлúти, [ви-, від-, на-, при-, пере-, по-, про-, роз-]дíлювати, -діля́ти, дíлення, дiлíння, дíля́нка, дільбá, дільни́ця, дiлúмий, -мість, -мо, подíльний, -ність, -но, дільни́чний, дíльчий,* etc.; compounds: *дво-, три-пóділ, вододíл;* MUk. дѣл[ь]ба (XVIII c.), дѣ-

ляче (XVI c.), дѣлитися (XVII c.), дѣлывали (1494), дѣльницу Acg. (1463), дѣлчіе (XVI—XVIII c.), OES. дѣлитъ бо ся не раздѣляя (XI c.), дѣлити, дѣльница, дѣльство, дѣльный, GN. *Дiл*, Нс. *Гiл*, *Гiв* (Hrabec 123), *Dił Jamnenskij* (1788 ibid.), *Ру́ский Гiв* (ibid.), *Дiло́к*, Нс. *Гiло́к* (Hrabec l. c.). — Syn. *по́дiл*, *ро́здiл; части́на*, *па́йка*, Тимченко 856.

PS. **dělъ* 'ts', IE. root ***dəi- : dāi-* 'to divide, share', with formant *-lo-*, cf. Goth. *dails* 'part, share', OSax. *dēl*, AS. *doēl*, E. *deal*, ModHG. *Teil* 'ts'; Sl. **děliti* has its correspondents in G. *teilen* and Lith. *dailýti* 'to divide' Miklosich 45, Berneker 1, 195, Kluge 361, Kiparsky 64 - 65, Trautmann 43, Fraenkel 80, Sławski 1, 189, Pokorny 176, a. o.

дiл 2. Gsg. до́лу 'valley', MUk. на доль (XVI c.), долъ (1627 Беринда), здолу, вдолу (XVIII c.), OES. из дола (1073 Ізб. Св.), до дола (XII c.), на долѣ, на земли ниско (XII c.); BRu., Ru., Bu., Ma. *дол* 'ts' OCS. *dolě* adv. 'below, beneath', SC. *dô* 'valley', Sln. *dol*, Cz. *důl*, Slk. *dol*. Po. *dół*, LoSo., UpSo. *doł*, Plb. *düöl*. — Deriv. *доли́на*, *доли́н[оч]ка*, *доли́вка*, *ви́долинок*, *доли́шній*, *до́лi*, Wd. *доли́в* (<**dolovъ*), *додо́лу*||*додо́лi*, Bk. *долiвни́цъ* (Кміт 63), MUk. въ долину (1507), доли́на (1627 Беринда), при долинѣ (XVIII c.), чрез' долыну (XVIII c.), долокъ (XVII c.), на долинцѣ (XVIII c.), доли́нки Npl. (XVIII c.), долкова́тость (XVII c.), долишняя (XIV c.), зъ долней (XVI c.), долніи Npl. (XVIII c.), доловь (XV—XVII c.), долѣ (XV—XVIII c.), OUk. на... долинѣ (1349), съ долинами (1424), OES. долина, по долинамъ, въ долищи, долу[периво], долѣ, доловь||доловъ, удоль||удолъ долѣсѣданіе, долѣшьнее (XI c.); GN. *Доли́н[к]а*, *Доли́н[к]и*, *Долиня́ни*, *Доли́шній кіне́цъ*, *Подiл[ля]*, *Роздо́лля*, FN. *Доле́нко*, *Долиня́че́нко*, *Доли́нчу́к*, *Подоля́к*. — Syn. *я́ма*, *рів*, *(доли́на:) низина́; ни́жча части́на*, *спiд*, Тимченко 774.

PS. **dolъ* 'ts', IE. root ***dhol- : **dhel-* 'hollow, cavity, excavation', cf. Gk. *thólos* 'dome-shaped roof, rotunda' (lit. 'deepening, excavation'?), Goth. OSax., Du. *dal* 'valley', AS. *dael*, E. *dale*, ModHG. *Thal* 'valley', etc., Miklosich 47 - 48, Berneker 1, 208 - 209, Kluge 362, Sławski 1, 159 - 160, Pokorny 345 - 346, a. o.

дiл 3. AmUk. 'deal', first recorded in 1959. — Deriv. *дiлер*, *дiлюва́ти*, *дiлува́ти*. — Subst. *спра́ва*.

From E. *deal* 'ts', Білаш 254.

дiла́ти : дíло.

дíло 'work, act, matter, business', arch. 'canon' MUk. дѣло (XV—XVIII c.), дила Apl. (1604), OES. дѣлъмь Isg. дѣлъ Gpl. дѣла Npl.; — BRu. *дзе́ла*, Ru. *де́ло*, OCS. *dělo*, Bu. *де́ло*, Ma. *дело*, SC. *djȅlo*, Sln. *délo*, Cz. *dílo* 'work', *dělo* 'canon', Slk. *dielo*||*delo*, Po. *dzieło* 'work', *działo* 'canon', LoSo. *źĕło*, UpSo. *dźĕło*, Plb. *d'olii'*. — Deriv. *дiл[еч]ко*, *дiля́га*, *дiльце́*, *дiлови́й*, *дiло́вiсть*, *-во*, *дiови́тий*, *-мiсть*, *-то*, *дiла́ти*, *-а́ння*, *подiла́ти*, *-а́ння*; compounds: *дiло-во́д[ка]*, *-во́дний*, *-во́дство*, *-во́дський*, MUk. дѣлный (XVII c.), дѣловая (XVIII c.). — Syn. *чин*, *учи́нок; робо́та*, *пра́ця*, *зайня́ття; спра́ва*, *рiч; труд; ви́рiб*, *ро́бливо; умiлiсть*, *майсте́рство;* MUk. (from Po.:) *вогнепа́льна збро́я вели́кого кали́бру*, *гарма́та*, *мортíра*, *то́що*, Тимченко 858 - 859.

PS. **dělo* 'ts' — a *-lo-* deriv. from **děti*, see дiти 1.

дiло́в SoCp. 'ba(u)lk, a large unit of fields', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 338). — Subst. *вузька́ доро́га*, *сте́жка; части́на по́ля*.

From Hg. *dülö* 'ts', Гнатюк, l. c.

дім, Gsg. до́му 'house, home, dwelling, building', MUk. домъ (XV—XVIII с.), OUk. около дому (1386 - 1418), OES. дому (XI с. Остр. ев.), домъ (1073, Ізб. Св.), домь (XI с.) ; BRu. Ru. *дом,* OCS. *domъ,* Bu., Ma. *дом,* SC. *dȏm,* Sln. *dom,* Cz. *dům,* Slk. *dom,* Po. *dom,* LoSo., UpSo. *dom.* — — Deriv. *дімо́[чо]к, домо́[чо]к, до́ми[чо]к, доми́ще, домар, дома́ха, домі́вка, домі́вонька, домі́вочка, домі́вни́к, -ни́ця, домі́вство, домови́н[к]а, домува́ння, дома́шній, домо́ви́й, -ви́к, домови́тий, -тість, -то, домі́вський, додо́м[оньк]у, удо́ма,* dial. *до́ма, домі́в, домари́ти[ся], домува́ти[ся],* compounds: *домобудівни́цтво, -будува́ння, домовла́сник, -ниця, -ницький, домово́дство, домоволоді́ння, домогосподарка, домодержа́вець, домоправи́тель[ка], доморо́бний, -ро́бщина, доморо́слий, доморя́дний, -ря́дця, домосі́д, -сі́дка, -сі́дство, домостро́ївський, домотка́ний, домоуправлі́ння,* MUk. домокъ, домище (XVI с.), домови́на (XVII—XVIII с.), домовка (XVII—XVIII с.), домовник (XVI—XVIII с.), домовницею Isg. (XVII с.), домашний (XVII—XVIII с.), домашникъ (1627 Беринда), домашнывый (XVII с.), домовный (XVII—XVIII с.), домовъ||домовь (XVII с.), домувъ (XVIII с.), домовый (XVI—XVIII с.), OES. домашьний (XI—XII с.), домовьный (XI с.), домовь (XII с.), домачадьць, -дица (XIII с.), домочадьць, -дица (XIV с.), домодьржьць, (XI с.), доможирьць (XV с.). — Syn. *буди́нок на ме́шкання, госпо́да,* Тимченко 781.

PS. **domъ,* IE. ***domu-* 'ts', cf. Skt. dámū- na- 'belonging to a house', Gk. dómos 'house', Lat. domus 'ts', ToA. *tam,* ToB. *tem-* 'to be born', Miklosich 48, Berneker 1, 210 - 211, Преображенский 1, 191, Trautmann 44, Fraenkel 482 - 483, Sławski 1, 155, Георгиев 410 - 411, Pokorny 199, a. o.

Дін see Дон.

дінджа́л dial. 'dagger', first recorded in 1961 (Полісся, Лисенко 27). — Subst. *кинджа́л.*

A dial. form of *кинджа́л,* based on identification of the initial *k'-* > *t'-* and subsequent voicing of the latter.

дінир, also дінер, ди́н[н]ер AmUk. 'dinner', first recorded in 1924. — Subst. *обі́д.*

From E. *dinner* 'ts', Івах PM. 1, 212, Білаш 254.

діну[ти] : дітu 1.

Діоми́д, Деми́д PN. 'Diomedes; Demyd', MUk. Діоми́д (1627 Беринда); Ru. *Диоми́д, Деми́д.* — Deriv. *Деми́дович, Деми́дівна;* FN. *Деми́д[ен]ко, Демид[к]о́вич, Демидчу́к, Ди́ма, Демидю́к;* GN. *Деми́дів[ка], Деми́дово.* — Subst. MUk. Ди́внесвѣтник, а́бо Сла́вно съвѣщапіє[н], 1627 Беринда.

From Gk. *Diomḗdēs* 'advised by Zeus' — name of one of Gk. chiefs in the Trojan war, Klein 1, 431.

Діоні́с[ій], Wd. Діоні́зій (Стрий), Діони́сий (Gauk 18), **Дени́с,** dial. Дини́с PN. 'Dionysius'; AmUk. 'Dennis', MUk. Діонісіа Gsg. (1484 Пом'яник), Діоні́сій (1627 Беринда), Диніс (1619 Інтермедії 42 - 49), OES. Дионисии; Ru. *Диони́сий,* Po. *Dionizy.* — Deriv. *Діоні́сія, Дени́сович, Дени́с[ен]ко, Денищу́к, Дени́щенко;* GN. *Дени́сів[ка], Дени́си, Дени́совичі.* — Subst. MUk. Ба́хусъ, Бо[г] поганскі[й], або Бо[г] обжи́рства, пян[ства], 1627 Беринда.

From Gk. *Dionýsios* 'pertaining to *Dionȳsos*' — son of Zeus and Semele, god of wine and drama (orig. god of vegetation), identified with Lat. *Bacchus,* Klein 1, 452, Петровский 92, its frequency in MUk. (1484) : 7, Тарнавецька 126.

діопси́д 'diopside', ModUk. — Subst. *ка́мінь із ґату́нку піроксе́нів ($MgCaSi_2O_6$),* Орел 1, 282.

From Gk. *di-* 'two' and *ópsis* 'sight, appearance', Klein 1, 452.

діоптáз 'dioptase', ModUk. — Subst. *напівкоштóвний кáмінь ($H_2C_4SiO_4$)*, Орел 1, 282.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *optádzein* 'to see', Klein 1, 452; see also the following entry.

діóптрика 'dioptrics', ModUk.; Ru. *диóптрика*. — Deriv. *діоптри́чний, -но;* here also: *діоптр[ія];* MUk. Диóптра. — Subst. *части́на óптики, нау́ка про перелóмлення світлови́х прóменів, що прохóдять чéрез прозóрі тілá*, Бойків 146.

From Gk. *dioptrikos* 'pertaining to the refraction of light', compounded of *di[a]-* 'through' and *optós* 'seen visible', Орел 1, 282.

діорáма 'diorama', ModUk.; BRu. *дыярáма*, Ru. *диорáма* (since 1847), Po. *diorama*, etc. — Subst. *карти́на, намальóвана з обóх бокíв прозóрої тканúни, що дáє рíзний ефéкт в залéжності вíд спóсобу освíтлення*, Бойків 146.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *hórāma* 'that which is seen, view, sight', АкСл. 3, 795, Klein 1, 452.

діорúт 'diorite', ModUk.; BRu. дыярыт, Ru. *диорúт*, Po. *dioryt*, etc. — Subst. *магмати́чна мáса, затверді́ла пíд зéмною корóю; кáмінь зелéного кóльору*, Орел 1, 282.

From Fr. *diorite* 'ts', the ultimate source being Gk. *diorídzein* 'to separate, to divide by limits', Орел, l. c., Klein 1, 452.

діортóза 'diorthosis', ModUk.; — Subst. *напрáвлення скалíчених части́н тíла*, Орел 1, 282.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *orthós* 'straight'.

Діоскýри 'Dioscuri', ModUk. — Subst. *сúни Зéвса й Лéди, юнакú-лицарí, нерозлýчні братú-близнюкú Кáстор і Пóллукс, патрóни мореплáвства*, Бойків 146, Орел 1, 282.

From Gk. *Dióskouroi* 'sons of Zeus (Gsg. *Diós)*', Klein 1, 452.

діосмóза 'diosmosis', ModUk. — Subst. *просóчування тéчив крíзь порувáті перепóни*, Орел 1, 282.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *ōsmós* 'thrusting, impulse'.

дíпер AmUk. 'dipper', first recorded in 1933. — Subst. *черпáк.*

From E. *dipper* 'ts', Івах РМ. 3, 392, Білаш 255.

дíптянка *see* диптянка.

дірá, dial. also дирá, Wd. дзюрá, дя́ра (from Po.) 'hole, tear', MUk. дѣри Gsg. (1564), дѣра (1627 Беринда), дира (XVI—XVIII с.), диря (XVII с.), OES. дира (1076 Ізб. Св.), дырею Isg. (XV с.); BRu. *дзúрка*, Ru. *дырá*, OCS. *dira*, Bu. *дúря*, Ma. dial. *díra*, SC. *dìra*, Sln. *déra*, Cz. *díra*, Slk. *diera*, dial. *d'ura*||*dzura*, P. *dziura*, LoSo. *źěra*, UpSo. *dźěra*. — Deriv. *дíр[оч]ка, дірáвка, діркавúця* (Кузеля-Рудницький 175), *дірáвий*||*дірявий, діркувáтий, дірчáвий, -вість, дірчá[с]тий, -тість, подірчáвлений, по-, про-дірявлений, діркувáти, дірáвити, [по]дірчáвіти, [по-, про-]дірявити[ся], [по]дірчáвити, дірявіти, з-продірявлювати[ся]*, compounds (rare:) *дір[к]опробивнúй;* MUk. дѣрки Apl. (XVII с.), през дирки (XVII с.), двѣ дѣрицѣ (XVIII с.), дѣрáвый (XVI—XVIII с. ||диравая (XVIII с.), диряво (XVI с.), дѣрáвити (XVII с.)|| диравилъ (XVII с.) дѣркуючи (1599), дѣролазцѣ Npl. (XVII с.). — Syn. *óтвір у чóму, вíдтúлина*, Тимченко 717.

PS. **dira* 'ts', a b/f. of **dirati*, see дéрти, Meillet Ét. 251 - 252; Uk. *дipá* goes back to PS. **děra* 'ts' a b/f. of **děrati*, which is a secondary iter. form of **dьrati*, based on деру́, дере́ш, see дéрти; Miklosich 41, Berneker 1, 201, Sławski 1, 208 - 209, a. o.; see дéрти, дрáти.

дісéмбир AmUk. see децéмбер.

дісну́ *So*Cp. 'pig, hog', first recorded in XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 338). — Subst. *свиня́*.

From Hg. *disznó* 'ts', Гнатюк, l.c., MNT-ESz. 1, 646.

дістáти, достáти : стáти.

дісчáрдж оф мóргедж AmUk. 'discharge of mortgage', first recorded in 1932. — Subst. *відписáння грáмоти застáву*.

From E. *discharge of mortgage* 'ts', Білаш 255.

дíт, also дід AmUk. 'deed', first recorded in 1909, Жлуктенко 125. — Subst. *докумéнт*.

From E. *deed* 'ts', Білаш 255.

дíти 1. дíну, -неш 'to put; to lay aside, hide', MUk. дѣти (XV c.), дѣтися (XVII c.), OES. дѣша, дѣжетъ (XIV—XV); BRu. *дзець*, Ru. *деть*, OCS. *děti*, Bu. *ден*, Ma. *дéне*, SC. *dȉjȅti*, Sln. *dêti*, Cz. *díti*, Slk. *diat'*, Po. *dziać*, LoSo. *źaś*, UpSo, *dz'eć*, Plb. *sadat*. — Deriv. *дíтися, дíнити[ся], дівáти[ся], за-, на-, [п]о- дíти[ся], за-, на-, [о]- дівáти[ся]*. — Syn. *поклáсти, постáвити кудú*.

PS. **děti* 'ts', IE. root ***dhē-* 'to put', cf. Lith. *dėti* 'to put', Skt. *[da]dhāmi* 'I put, lay; do', Gk. *títhēmi* 'ts', Lat. *fēcī (:facere)* 'to do', OHG. *tuon*, ModHG. *tun*, E. to *do*, etc.; Miklosich 43, Berneker 1, 191 - 193, Преображенский 1, 209, Kluge 363, Trautmann 47, Fraenkel 91, Sławski 1, 188, Pokorny 235 - 239, a. o.; see also дíло, дíяти.

From Gk. *dioúresis* 'urination', Klein 1, 467.

діюрéза 'diuresis', ModUk. — Deriv. *діюрéтика*. —

дія-, SovUk. діа- —a compound - forming element *dia-* Subst. *сечовúділення*, Бойків 146.

дія b/f. : дíяти, q. v.

дíти 2. дíт[оч]кú, etc. see дитúна.

дíч[а] AmUk. see дич.

in such words as *дія- генéза, -магнетúзм, -пазóн, -педéза, -позитúв, -спора, -термíя, -тропíзм, -фóн, -хронíя*, etc.; known to all other Sl.

From Gk. *dia-* 'through'.

діябáз[а], SovUk. діабáз 'diabase', ModUk.; BRu. *дыябáз*, Ru. *диабáз* (since 1839), Po. *diabaz*, etc. — Subst. *кристалíчнозернúста ерупцíйна порóда, здебíльшого зеленкувáтого кóльору*, Бойків 146.

From Gk. *diábasis* 'a crossing over, passage through', Орел 1, 282, АкСл. 3, 768, Klein 1, 440.

діябéт, SovUk. діабéт 'diabetes", ModUk.; BRu. *дыябéт*, Ru. *диабéт* (since 1803), Po. in deriv. *diabetyk* — Deriv. *діябéтик, діябéтник, діябетúчний*. — Subst. *цукр[івн]úця — тяжка хворóба нирóк, під час якóї витікáє багато сéчі з цýкром*, Бойків 146.

From Gk. *diabḗtēs* 'that which causes a going through', Орел 1, 282, АкСл. 3, 768, Klein 1, 440.

діябольо 'diabolo, a children's game', ModUk.; Po. *diabolo*. — Subst. *дитя́ча гра в підкидання клубóчка з допомóгою шнуркá, прив'я́заного до двох пáличок*, Орел 1, 282.

From It. *diabolo* 'ts'.

діявол dial. see дия́вол.

діягно́за, SovUk. діагно́за 'diagnosis', ModUk.; BRu. *дыягно́з*, Ru. *диагно́з* (since 1803), Po. *diagnoza*, etc. — Deriv. *діягно́ст, діягно́стика, діягностува́ти, діягности́чний.* — Subst. *визначення хворо́би на підста́ві її озна́к і дослі́дження хво́рого; зага́льна характери́стика, визначення яко́їсь поді́ї чи я́вища на підста́ві пе́вник озна́к*, Бойків 146.

From Gk. *diágnōsis* 'ts', АкСл. 3, 769, Орел 1, 282 - 283, Klein 1, 441.

діягона́ля, SovUk. діагона́ль 'diagonal', ModUk.; BRu. *дыяганаль*, Ru. *диагона́ль* (since 1803), Po. *diagonal*, etc. — Deriv. *діягона́льний, діягона́льно.* — Subst. *перекутня; про́ста лі́нія, що з'є́днує несумі́жні вершки́ багатоку́тника*, Орел 1, 283.

From Lat. *diagōnālis* 'ts', the ultimate source being Gk. *diagónios* 'from angle to angle', Орел, l. c., АкСл. 3, 769, Klein 1, 441.

діягра́ма, SovUk. діагра́ма 'diagram, sketch', ModUk.; BRu. *дыяграма*, Ru. *диагра́мма* (since 1803), Po. *diagram*, etc. — Subst. *рису́нок, що пока́зує статисти́чні да́ні або́ взагалі́ я́кісь величин*, Орел 1, 283.

From Gk. *diágramma* 'something marked out by lines, a geometrical figure', Орел, l. c., АкСл. 3, 769 - 770, Klein 1, 441.

діяде́ма, SovUk. діаде́ма 'diadem', ModUk.; BRu. *дыядэма*, Ru. *диаде́ма* (since 1704), Po. *diadem.* — Subst. *бі́лий зав'й, що йо́го но́сили коли́сь на голові́ царі́, те́пер — жіно́че завитт'я, конто́вна коро́нка*, Бойків 146.

From Gk. *diádēma* 'band, fillet, royal headband', Орел 1, 283, АкСл. 3, 770, Klein 1, 440.

діядо́хи Npl. 'Diadochi', ModUk. — Subst. *воєнача́льники Алекса́ндра Македо́нського, що по йо́го сме́рті поділи́ли імпе́рію*, Бойків 146.

From Gk. *diádochos* 'successor', Орел 1, 283, Klein 1, 440.

діякрити́чний, SovUk. діакрити́чний 'diacritical', ModUk.; BRu. *дыякрытычны*, Ru. *диакрити́ческий* (since 1864), Po. *diakrytyczny*, etc. — Subst. *підставо́вий для ви́значення чого́сь пра́вильного (вимо́ви, зву́ка, або́що); значкі́ при лі́терах, що вка́зують на іна́кшу вимо́ву позна́ченого ці́єю лі́терою зву́ка.* Орел 1, 283.

From Gk. *diakritikós* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 440

діяле́кт, 'dialect', MUk. діале́кт (since 1648); BRu. *дыяле́кт*, Ru. *диале́кт* (since 1780), Po. *dialekt*, etc. — Deriv. *діялекти́зм, діяле́ктик, діяле́ктика, діялекти́чний;* compounds: *діялекто- гра́фія, -лог, -ло́гія, -логі́чний.* — Subst. *місце́ва гові́рка*, Орел 1, 283.

From Gk. *diálektos* 'talk, discourse, conversation, speech, language; the language of a country, dialect', Орел, l. c., АкСл. 3, 770 - 771, Klein 1, 771.

діяліза, SovUk. діа́ліз 'dialysis', ModUk.; BRu. *дыяліз*, Ru. *диали́з*, Po. *dializa.* — Deriv. *діялізато́р.* — Subst. *відді́лення розчи́нених кольої́дів від кристальої́дів че́рез дифу́зію*, Бойків 147.

From Gk. *diálysis* 'separation', Орел 1, 284, АкСл. 3, 772, Klein 1, 442.

діяло́г, SovUk. діало́г 'dialogue', ModUk., BRu. *дыялог*, Ru. *диало́г*, Po. *dialog*, etc. — Deriv. *діялогі́чний.* — Subst. *розмо́ва між двома́, або́ бі́льше осо́бами; літерату́рний твір у фо́рмі розмо́ви*, Бойків 147.

From Gk. *diálogos* 'ts', Орел 1, 284, АкСл. 3, 771, Klein 1, 441.

діямагнети́зм, SovUk. діамагнети́зм 'diamagnetism', ModUk.; BRu. *дыямагнетызм,* Ru. *диамагнети́зм* (since 1874), Po. *diamagnetyzm.* — Deriv. *діямагнети́чний.* — Subst. *власти́вість де́яких тіл відхиля́тися від магне́ту,* Бойків 147.

From Gk. *dia-* 'through' and *magnḗtēs* 'magnet', АкСл. 3, 773.

діяма́нт, SovUk. діама́нт 'diamond', MUk. диаме́нтъ (XVIIc.)||діяме́нтъ (1627 Беринда); BRu. *дыямэ́нт,* Ru. arch. *диама́нт,* Bu. *диама́нт,* Cz. *diamant||demant,* Po. *diament,* etc. — Deriv. *діяма́нтик, діяма́нтовий,* MUk. диаме́нтикъ (XVII c.), диаме́нтовый (XVII c.). — Syn. *адама́нт, алма́з.*

From LLat. *diamas, -antos* being a corruption of *adamas,* see *адама́нт,* Machek 83, Shipley 116; MUk. forms диаме́нтъ etc. were borrowed from Po., Тимченко 723; see also *алма́з.*

дія́метр, SovUk. діа́метр 'diameter', ModUk.; BRu. *дыя́метр,* Ru. *диа́метр* (since 1780), Po. *diameter,* etc. — Deriv. *діяметра́льний.* — Subst. *попере́чник, прогін; про́ста лі́нія, що прохо́дить че́рез центр ко́ла і ді́лить його́ на дві рі́вні полови́ни,* Бойків 147.

From Gk. *diámetros* 'diametral line', Орел 1, 284, АкСл. 3, 773 - 774, Klein 1, 442.

діяпозити́в, SovUk. *діапозити́в* 'diapositive', ModUk.; Ru. *диапозити́в.* — Subst. *фотообра́з[о́к],* AmUk. *прозі́рка.*

An artificial neologism based on Gk. *dia-* 'through' and Lat. *posītīvus* 'settled by agreement'.

дія́рій, дія́ріюм 'diary', ModUk.; Po. *diariusz.* — Subst. *щоде́нний за́пис поді́й, журна́л, хро́ніка,* Бойків 147.

From Lat. *diārium* 'a daily allowance', Klein 1, 443.

діяста́за, SovUk. діаста́з 'diastase', ModUk.; BRu. *дыяста́з,* Ru. *диаста́з* (since 1839), Po. *diastaza.* — Subst. *фермент, що перетво́рює крохмаль на декстрину і цу́кор; роз'є́днання, розхилення,* Бойків 147.

From Gk. *diástatis* 'separation', Орел 1, 285, АкСл. 3, 774 - 775, Klein 1, 443.

діястола, діястоля, SovUk. діа́стола 'diastole', ModUk.; BRu. *дыя́тала,* Ru. *диа́стола.* — Subst. *ритмі́чне розши́рення се́рця; наголо́шування ненаголо́шених складів у віршува́нні,* Орел 1, 285.

From Gk. *diastolḗ* 'drawing asunder, dilatation; distinction, difference', Орел, l. c., Klein 1, 443.

діяте́за, SovUk. діате́з 'diathesis', ModUk.; Ru. *диате́з* (since 1874). — Subst. *спадкова схи́льність організму до захорувань,* Орел 1, 285.

From Gk. *diáthesis* 'a placing in order, arrangement, disposition, physical condition', Орел, l. c., АкСл. 3, 775, Klein 1, 443.

діяти 'to act, work, function, perform, operate', MUk. дѣяти (XV c.), дѣяла (XVII c.), дѣяху (XVIII c.), дѣють (XVIII c.), OES. дѣяаше (XI c. Остр. єв.), дѣєть (XI c.), дѣєшь (1300), дѣяти. — Deriv. b/f. *[по]дія,* arch. *дійство, -вієь, діяння, діяч[ка], діяльний, -ність, -но, дійови́й, діючий, -чість;* compounds with *діє-,* e. g. *дієсло́во, дієзда́тний,* Wd. *пане-дію!,* here also: *дійсний, -ність, -но, дійстве́нний, дійстви́тельний, -ність,* see s. vv. — Subst. *робі́ти, чини́ти, оперува́ти; (на ко́го, на що:) вплива́ти,* Деркач 59.

PS. **dějati* 'ts' — deriv. from **děti,* see ді́ти.

діятоме́я, SovUk. діатоме́я 'diatom', ModUk.; BRu. *дыятаме́я,* Ru. *диатоме́я.* — Deriv. *діятомі́ти.* —

Subst. *двійчатка; водорость, що її кременя́ста обо-ло́на при розмно́жуванні роздво́юється*, Бойків 147.

From Gk. *diátomos* 'cut through', Орел 1, 285, Klein 1, 444.

діятóніка, SovUk. (in deriv.) діатонічний 'diatonics', ModUk.; BRu. (in deriv.) *дыятанічны*, Ru. *диатóника*, Po. *diatonika*, etc. — Deriv. *діятонічний*. — Subst. *систе́ма то́нів, що склада́ється з дванадця́тьох окта́в, а ко́жна окта́ва скла́дена з сімо́х то́нів і двох півто-нів*, Орел 1, 285.

From Gk. *diatonikós* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 444.

діятермія, SovUk. діатермія 'diathermy, diathermancy', ModUk.; BRu. *дыятэрмія*, Ru. *диатерми́я* (since 1874), Po. *diatermia*. — Deriv. *діятéрми, діятермічний*. — Subst. *прогріва́ння за допомо́гою електри́чного стру́-му висо́кої часто́ти*, Бойків 147.

From Gk. *diathermía* 'ts', АкСл. 3, 775.

діяфра́гма, SovUk. діафра́гма 'diaphragm; partition in tissues (in instruments)', ModUk.; BRu. *дыяфра́гма*, Ru. *диафра́гма* (since 1803), Po. *diafragma*. — Subst. *грудно-чере́вна перепо́на, що відокре́млює гру́дну́ порожни́ну від чере́вної; уся́ке обме́ження пучка́ про́менів, що прохо́дять через опти́чну систе́му*, Орел 1, 285.

From Gk. *diáphragma* 'partition, barrier; muscle which divides the thorax from the abdomen', Орел, l. c., АкСл. 3, 775 - 776, Klein 1, 442

дле see длі.

длі dial. 'as', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 187), here also дле (Полісся, Лисенко 27), Ru. *возле́ (<*vъz-dьlě)*, dial. *дле*, Cz. *dle*, Po. *wedle*. — Subst. *бі́ля, ко́ло*, Лисенко, l. c.

PS. **dьlě* 'ts', IE. root ***del-* 'long', cf. OCS. *pro-dliti* 'to delay', Ru. *длить* 'to extend', *дли́ться* 'to last', Uk. dial. *продли́ти* 'to extend, continue', *для́ти* 'to linger', Berneker 1, 252, Brückner 606, Pokorny 196; see also бі́ля.

для, Wd. гля 'for', MUk. для (XVI—XVIII c.), дѣля (XV—XVIII c.), OES. дѣля (XI—XIV c.), дѣль (XIV c.); BRu. *для*, Ru. *для*, OCS. *dělja*, OCz. *dle*, Po., UpSo. *dla*. — Deriv *за́для*, here also *бі́ля (<*podlja)*. — Syn. *[по]че́рез, за́вдяки*.

From **dělja* 'ts', based on **dělo*, see ді́ло, Соболевский 99, Vasmer² 1, 517; less convincible is its deriv. from **dlja* 'length', see длі, Miklosich 55, Berneker 1, 257, Преображенский 1, 186, Brückner 89, Sławski 1, 146 - 147.

для́ти 'to delay, linger, drag out', ModUk.; Ru. *длить*, OCS. *prodliti*. — Deriv. *для́тися, ви́для́ти, для́во*. — Syn. *затяга́ти, спиня́ти, продовжа́ти*.

PS. **dьljati*||**dьliti* 'ts', IE. root **del-* 'long', see длі.

Дмитро́, dial. Митро́ (Стрий), arch. Д[и]ми́трий, Ди-ми́трий, MUk. Димитря Gsg. (1484 Пом'яник), Димитрий (1605 - 1607 Худаш 131), Димитрїй (1627 Беринда), OUk. Димитрии (XIV—XV. Kuraszkiewicz 149); Ru. *Дими́трий*. — Deriv. *Д[и]ми́трієвич, Дмитріян, Дми́трович, Дми́трівна, Дмитру́сь, -у́ньо*, FN. *[Д]Митро́вич, Дмите́рко, Дмитре́нко, Дмитру́к, -рю́к, Дмитра́ш, Дмитращу́к, Дмитруня́к, Дмитре́й, Дмитреню́к, Дмитричу́к, Дмитришівський*, etc.; GN. *Дмитрі́ївка, Дмитрашівка, Дмитре́нки, Дмитрі́вка, Дмитро́вичі, Дмитрю́шки*. — Subst. MUk. Зе́мле[н], пло[д] землный з збо́жа, 1627 Беринда.

From Gk. *Dēmḗtrios* 'son of *Demeter*' — goddess of agriculture in Gk. mythology, Klein 1, 422; the great Saint of Salonika, hence his popularity in E. Churches, Gerus-T.

On UVAN 30, 45; frequency in MUk. (1484): 20, Тарнавецька 124.

дму́хати, дму́хну́ти 'to blow, puff', MUk. дмухаєть (XVI c.), дмухаю (XVII c.), дмухати (XVIII c.); BRu. *дзьму́хаць*, Cz. *dmychati*||*dmuchati*, Po. *dmuchać*, LoSo. *dmychaś*||*dmuchaś* — Deriv. *дму́хання, дму́хнення*, b/f. *дмух!* — Syn. *ду́ти*.

Based on дму : ду́ти, see s. v.

дна arch.: дно.

дне́вник dial. for де́нник : день.

днеда́вній : день.

днесь arch. see день.

дни́на : день.

Дніпро, (rarely:) Дніпр, dial. also Дніпе́р, GN. Dnieper, Dnipro, MUk. Днѣпръ (XVI c. Miklosich Lex. 164; XVII c. ЛСЛ. 55; XVIII c. ИстРусов 127), OES. Дънѣпръ (XIV c. Соболевский РФВ. 64, 186), OCS. *Дьнаprъ* (Supr.); in Gk. sources *Dánapris* (IV c.), Lat. *Danaper* (VI c. Jordan), *Danapris* (Geogr. of Ravenna); BRu. *Дняпро́*, Ru. *Днепр*, Po. *Dniepr*. — Deriv. *Дніпре́ць, Дні́прик, Дніпря́ни, Наддні́пря́нщина, наддні́пря́нець, -нка, -нський, Подні́про́в'я, Задні́про́в'я, Дні́пра* (Желеховський 1, 187), *дні́про́вка*||*дні́прова́ щу́ка* (Тарасенко ЛБюлетень 8, 59), *дні́про́вий, дні́пр́івський*||*дні́про́вський; Дніпрельста́н, Дніпродзержи́нськ, Дніпропетр́івське*||(from Ru.:) *Дніпропетро́вськ* (cf. Огієнко РМ. 2, 523), MUk. Днѣприще, на Днѣприщи (XVII c.), в Днѣпревскомъ (XV c.), чрезь пороги Днѣпровіе (XVIII c.), Днипровая волна (XVIII c.), берегомъ Днѣпровскимъ Isg. (XVIII c. ИстРусов 60), на косѣ Днѣпровской (ibid.), въ козакахъ Днѣпронизовихъ (XVIII c.); FN. *Дніпре́нко, Дніпрове́нко* (pseud. of С. Єфремов, Тулуб 231), *Дніпро́ва* Ча́йка (pseud. of Л. Василевська ibid.), *Дніпро́вець, Дніпро́вий, Дніпро́вський, Дніпропетро́вський, Дніпря́к* (Дей 144). — Syn. *Славу́та, Славу́тич; найбі́льша ріка́ Украї́ни; тре́тя за довжино́ю і за пло́щею басе́йну ріка́ в Євро́ні*, УРЕС. 1, 614; subst. *Бористе́н, Борисфе́н*, see s. v.

PS. **dъnĕprъ* 'ts', deriv. from Thracian **duno- ipro*, the first part of it being related to Ir. *dānu* 'river' and the second one to such hydronyms as *Ibr, Ibar*, etc., Lehr-Spławiński 61, 104, 170, Kuraszkiewicz SSS. 1, 349, Vasmer² 1, 518, Трубачев 2, 216 - 218, Brückner 90, a. o.; earlier etymologies were summarized by W. T. Zyla in *Onoma* 14, 233 - 234; they are quoted here (with some minor changes):

Borysthenes (Borusthenes) was the oldest name of Dnieper...

During the Sarmatian and Gothic migrations in the 4th century A.D. there appeared another name *Dánapris* (in Greek), *Danaper* or *Danapris* (in Latin)... Kretschmer, *Glotta* 24, 11, considered that this word originated from Balkan-Scythian *Dānu-apara-* 'back river' (Old Indian *áparas*, Av. *apara-* 'back, more distant' as compared with Dnister). Vasmer, l. c., calls this etymological derivation alluring but not free from phonetic difficulties. Also the hypothesis by Соболевский, who derived this word from the Scythian *Danapras* 'rapidly, strongly, flowing', is not very convincing. The Soviet scholar Абаев divides this name into two parts *dān-* 'river' and *-āpr* 'deep'. Thus, according to this derivation *Danaper* means 'deep river'. УРЕ. 4, 232, derives the first part from words *Dana, Dan, Don* which today mean 'water' and 'river' in the Ossetian language and the second part from the Skt. word *apris* 'western' which gives the river the meaning of 'western river'... From the word *Dūnāpr* (Nort-East Iranian) or *Don-*

aepr- (Ossetian) Sl. Дънѣпръ developed. Accepting the Ossetian origin (of this name...) the Slavic *ě* should reflect Ossetian *ae*. From the three-syllable Slavic word Дънѣпръ (mentioned in Tolk. Paleja, 14th century) developed Днѣпръ made of two syllables and finally the Ukrainian *Dnipr*, and Russian *Dnepr*. Miklosich accepts a form *dŭnêprĭ* as a basic one and uses also the form *děnepъrъ* from a Serbian source. Miklosich's *dŭněprĭ* puzzled Rozwadowski who wrote "I do not know why Miklosich accepts this as a basic form" (cf. Rozwadowski 244).

The present Ukrainian name Дніпро́ is the most recent name of this river which appeared during the process of change similar to that of personal names:

Eastern Slavic Петръ	Russian Пётр
Eastern Slavic Днѣпръ	Russian Днепр
Ukrainian Петро́	Ukrainian Дніпро́.

Finally, some pseudo- and folk- etymologies might be mentioned; thus Moszyński 149 reconstructed it as **Dunajь-Ipr̥ь*, and Н. Я. Марр derived it from *Iberian* (c/f. Дурнаво RS. 9, 33); according to А. Мусянович it is connected with the word дно 'bottom': вели́ка вода́ з дном, і неспокійна при дні, звідти *Дніпе́р*, cf. Огієнко РМ. 2, 35; see also the following entry.

Дністе́р, Wd. Нистер (Бойк. 51), (rarely:) Дністр[о́] (Огієнко РМ. 1, 284; 2, 35) GN. Dniester, MUk. Днѣстръ (XVII ц. ЛСЛ. 55), на Днѣстрѣ (1653 АЮЗР. 10, 45), съ Днѣстра (1653 ibid.), поблизку Днѣстра (1653 ibid. 85), къ Дністру (1654 ibid. 456), над Днѣстромъ (1669 ibid. 9, 43), за рѣку Днѣстръ (1669 ibid. 7, 319), Днѣстръ (XVIII c. ИстРусов, Указ. 55), Nester (1555 AGZ. 18, 632), Niestr (Жерела 2, 12), nad... Niestrem (1570 ibid. 7, 113, 115), na... Niestrze (1579 ibid. 7, 154), OUk. Днѣстръ (XIV—

XV c. Kuraszkiewicz 155), Dnyastr (1448 AGZ. 5, 163), OES. Дънѣстръ (Vasmer² 1, 518), in Gk. sources *Týras* and (since the IV c.:) *Dánastris* (Rozwadowski 244), Lat. *Tyras||Danaster* (IV c. Staszewski 70), Goth. *Agalingus* (ibid.), Ar. and Tk.-Osm. *Turla* (>It. *Turla);* BRu., Ru. *Днестр,* Po. *Dniestr;* (from Sl.:) Rm. *Nistru[l],* Mold. *Ни́стру.* — Deriv. *Дні́стрик* (in the XVII c. also:) *Niestrzik* (Бойк. 84), *[Над]Дністря́нщина, [над]дністря́нець, -нка, -нський, дністро́вий, Дні́стра* = Wd. Русáлка *Дністро́вая, Дністрі́вка, Дністрова́нка* (Желеховський 1, 187), AmUk. *Дні́стер* (school in Manitoba, Canada), FN. *Дністре́нко, Дністро́вський* (pseudonyms, cf. Дей 144). — Syn. *дру́га за величино́ю рікá Украї́ни,* ЕУ. 547.

PS. **dъnĕstrъ* 'ts', deriv. from Thracian **duno-isro,* the first part of it being related to Ir. *dānu-* 'river', the second one stemming from IE. ***is-ro,* cf. Skt. *išira* 'movable, fresh', Lehr-Spławiński 61, 104, 170, Kuraszkiewicz SSS. 1, 349, Vasmer² 1, 518-519, Трубачев 2, 216-218, a. o.; earlier etymologies belong to Kretschner, Glotta 24, 11-12, Loewenthal WuS. 10, 143, Brückner 90, Соболевский РФВ 64, 186 and Archiv 27, 242, Buga RS. 6, 9-10, Rozwadowski 244-245, Staszewski 70, Мельхеев 34, Рудницький 2, 51-52, a. o.; re. f/e. of А. Мусянович: вели́ка вода́, що пливе́ і стира́є дно — *Дні-сте́р, Дні-стр,* cf. Огієнко РМ. 2, 35; see also Дніпро́.

дні́ти : день.

дно 'bottom, ground', MUk. дно (XVII—XVIII c.), на днѣ (XVIII c.), OES. дъна Gsg. (XI c.), дьно Asg. (XI c.), дно во дънѣ; BRu., Ru. *дно,* Bu. *д[ъ]но,* Ma. *дно,* SC. *dnò,* Sln. *dno,* Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. *dno,* Plb. *danü.* — Deriv. *де́нце, де́нечко, дни́ця, дни́ще[чко], безо́дня, безде́нний, безо́дній придо́нний, дни́ти,* compounds: *дноочи́сни́й, дноочи́щувальний, днопогли́блювальний;*

MUk. днища (XV c.). — Syn. *долішня повéрхня, спід, глиб; тло, кáнва (тканúна)*, Тимченко 728.

PS. **dъno* < **dъbno* 'ts', IE. ***dhub-no* 'ts', cf. Lith. *dùgnas* 'ground', Latv. *dubens* 'bottom', OPr. *padaubis* 'valley', Goth. *diups* 'deep', OIc. *djopr* 'ts', AS. *déop*, E. *deep*, OHb. *tiof*, MHG., ModHG. *tief* 'ts'; Miklosich 54, Berneker 1, 245 - 246, Kluge 363, Trautmann 45, Fraenkel 108, Pokorny 267, a. o.; according to Zubatý 1:1, 289, followed by Machek 90, PS. **dъbno* is a metathesis of **bъdno*, related to G. *Boden* 'ground', Gk. *pythmēn* 'the hollow bottom of a drinking-cup', cf. also Трубачев in Vasmer² 1, 519.

днюва́ти : день.

до 1., ді, д', Wd. ід 'up to, as far as, till' MUk. до (XV—XVIII c.), OUk. до (XIV—XV c.), OES. до (XI—XII c.), BRu. *да*, Ru. *до*, OCS. *do*, Bu., Ma. *до*, SC., Sln., Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. *do*, Plb. *dü*. — Deriv. *до-*, dias prefix in such words as *добáвити, добúти, добрáти, добрúти, добудувáти, добýти, доварúти, довíрити, доглянути, догорíти, догорáти, додá[вá]ти, доглядáти, додéрж[ув]ати*, etc., and *додóлу, додóму, дóкіль, докóнче*, etc., along with *дізнáння, дізнáтися, діймáти, дістáв]áти[ся], діткнýти[ся]*, etc., dial. *дівбíб дíдня* (Колодій РМ. 5. 285), MUk. OUK., OES. до-; known to all Sl. — Syn. *ік, к*.

PS. **do* 'to', IE. ***do:* ***dō*, cf. Lith. *da- prefix*, Latv. *da* 'up to', Av. *-da*, Gk. *de*, Lat. *do* which are used enclitically, OHG. *zuo, zua, zō*, ModHG. *zu*, E. to, etc.; Miklosich 47, Berneker 1, 203, Trautmann 42, Fraenkel 78 - 79, Kluge 410, Brückner 91, Machek 90, Skeat 650, Sławski 1, 150, Pokorny 182, a. o.

до 2. do : syllable used for the first tone or keynote of a diatonic scale', ModUk.; BRu., Ru. *ts*, Po. *do, etc.* — Subst. *пéрша нóта музúчної абéтки, інáкше "с"*, Бойків 148.

From It. *do* 'ts', АкСл. 3, 832.

доба́ 'day (and night), 24 hours; time, season; epoch, period', MUk. в' мизерной добѣ (1633), о той добѣ (XVIII c.), ночною добою Isg. (XVIII c.), весняной добы Gsg. (XVIII c.), OES. (in deriv. only e. g.) бездобь (XI—XIV c.); BRu. *дóба* 'physiognomy, facial features; position' (Носович 134), Ru. *дóба* 'time', (Vasmer² 1, 519), OCS. (in deriv. only:) *podoba jestъ, podobajetъ* 'it is proper, fitting, becoming' (Попович 70), Bu., Ma. *дóба* 'time', SC. *dȍba*, Sln. *dóba* 'time, epoch', Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. *doba* 'time'. — Deriv. *добовúй; [не]подóба, подобúзна, подóбен‖подóбний‖подíбний, -нíсть, -но, подóбати*, 'to like', *подобáти* 'to be similar; proper', *[с]подóбатися, подóбитися*, (from Po.:) *оздóба, оздóб[ле]ний, -ння, оздóбити[ся], оздóблювати[ся], оздобля́ти[ся]*, Ed. *здóба, здóбний*, Wd. *бéздіб* 'in vain'; MUk. подоба, подобство (XVII c. ЛСЛ. 179), подобоньство (XVI c. КА. 92), подóбный, подóбное (1596 Зизаній), подобен (1719 Інтермедії 94), подобаеть (XV c. Тимченко 699), подобатися (XV c. КА. 92), подобати (XVII c. Гептаглот 42), бздóба (1596 Зизаній), обдоблений (XVI c. КА. 18), бз'дóбный (1596 Зизаній), оздобіти (XVII c. Гептаглот 39), здобыли (XVII c. Байки 126), [по]доболѣпно (XVII c. ЛСЛ. 179), подобострастенъ (XVII c. ibid.), OES. подоба (1076 Ізб.Св.), подобнъ (1076 ibid.), подобати (1076 ibid.); FN. *Дóбко*. — Syn. *день[і ніч], порá, час; епóха, перíод*.

PS. **doba‖dobь* 'ts', IE. root ***dhabh-* '[to be] fitting', cf. Lith. *dobà* 'nature, character' Latv. *daba* 'ts', OPr. PN. *Langedabe, Nodobe*, etc., Goth. *gadaban* 'to fit', OE. *ge-dafen* 'fitting', etc., Miklosich 47, 420, Meillet MSL. 8, 165, Berneker 1, 204, Trautmann 42, Fraenkel 79, Sławski 1, 150, Pokorny 234, a. o., see also дóбрий.

добáвити : бáвити.

добивáти, добúти : бúти.

доби́ток, до́бич, доби́ча 'booty, prey', Wd. 'cattle' (Bk. Кміт 62), MUk. добытокъ (XV—XVIII c.) добитки Apl. (XVII c.), добитковъ Gpl. (XVIII c.); добычь (1669), добичь (XVIII c.), добичи Gsg. (1736 Інтермедії 108, 112), OES. добытокъ; *доби́ток* is known to all other Sl. — Deriv. *здо́биток, здо́бич, здоби́ченька, [з]доби́чник, доби́ччаний,* Wd. *доби́чьета* (Bk. Кміт 62), MUk. добытный (XVII c.), добичный (XVII c.). — Syn. *добу́ток, награбо́ване добро́; худо́ба, майно́, добро́.*

PS. **dobytъkъ, *dobytjь*||**dobytja* 'ts', based on the verb **byti* 'to be', see бу́ти.

до́бір, добі́рний : бра́ти.

до́блесть arch. 'valour, prowess, heroism', MUk. доблесть (1596 Зизаній; XVII c. ЛСЛ. 55), OES. доблесть (1073 Ізб. Св.); BRu. *до́блесць,* Ru. *до́блесть,* OCS. *dobljestь.* — Deriv. *до́блесний, -но,* MUk. доблествен'нѣ (1596 Зизаній), доблестве́нный, доблествую (XVII c. ЛСЛ. 55), OES. доблестьникъ (1096), доблествоующиихъ (XII c.). — Subst. *відва́га, хоро́брість, геро́йськість.*

PS. **dobljestь* 'ts', a deriv. of **dobljь* 'brave' which, in turn, is connected with доба́, до́брий, see s. vv.

до́бати dial. for довба́ти.

до́бош, до́буш dial. for до́вбиш.

до́брий 'good, kind, gentle', MUk. до́брій (1596 Зизаній), до́брый (1627 Беринда), добрый (XVIII c.), OUk. добръ (XV c.), по доброи воли (1370), доброю волею (1424), OES. добра (XI c. Остр. св.) доброе (XI c.) доброjǫ (XI c.), добръ (1076 Ізб. Св.), добрѣишь (XI c.) добръи (XI c.); BRu. *до́бры,* Ru. *до́брый,* OCS. *dobrъ,* Bu. *до́бър,* Ma. *до́бар,* SC. *dȍbar,* Sln. *dóbar,* Cz.. Slk. *dobrý,* Po., LoSo., UpSo. *dobry,* Plb. *düöbré.* — Deriv.

добре́зний, -но, добря́чий, -чість, добря́щий, -щість, до́бриво, Wd. *до́брі* 'добре' (Lk. Кириченко PM. 5, 85), *добрина́, до́брість, добро́, добро́та́, добро́тний, -ність, -но, добро[с]тли́вий, -вість, -во, добря́га, удо́брювач, з-, під-, у-до́брювання, добре́[се]нький, добріненький, добре́нний, удо́брений, -ність, -ння, по-роз- добрі́лий, удо́брювальний, до́бренько, до́бречко, [з(а), під-, роз-, у-]до́бри́ти[ся], [з-, по-, роз-]добрі́ти, [по]добрі́шати, за-, під-, роз-, у-до́брювати-[ся], з[а]-, під- добря́ти[ся], -я́ння,* etc., several compounds with добр-, e. g. *добра́ніч, добри́-вечір, -день, добро́- бут, -дій, -дійка, -дійство,* and *добро- ві́льний, во́лець, -ду́шний, -звича́йний, -зву́чний, -зи́чли́вий, -зи́чний, -ми́сний, -нра́вний, -поря́дний, -серде́чний, -се́рд[н]ий, -со́вісний, -сусідський, -хітний, -че́сний, -чи́нний, -я́кісний, -діяти, -чини́ти,* etc., dial. *добро-ква́ска* (Makowiecki 275), *добропо́ль* (ibid. 160), PN. *Добри́ня, Добромы́л[а], Добромы́сл, Добросла́в[а], Добротві́р,* MUk. Добротво́рецъ (1627 Беринда), Доброгость, MUk. Доброкгостъ (XIV—XV c. Kuraszkiewicz 149); FN. *Добри́нський, Добро́вич, Добровольський;* GN. *До́бра, Доброго́стів, Добромиль, Добропо́ле, Добровоо́ди, Добровідка, Добромиричі, Добромишль, Добромірка, Добростани, -нів;* MUk. добро (XV—XVIII c.), добрѣ (XVII—XVIII c.), добре (XV—XVIII c.), добрю́ (:*добри́ти 1627 Беринда), добрисься (1604), доброта (XV—XVIII c.), добротливе (XVII—XVIII c.), добротливость (XVI—XVIII c.), добротливый (XVI—XVIII c.), добро́тнѣй (1627 Беринда), доброть (XVI—XVII c.), добраночь (XVII—XVIII c.), добривечор (XVII c.), добридень (XVIII c.), добровольный (XV—XVIII c.), добровонный (XV—XVII c.), добровѣрными Ipl. (XVII c.), добродáтна (XVII c.), добродѣй, -дей, -дѣй (XVI—XVIII c.), добродѣйка (XVII c.), добродѣйство (XV—XVIII c.), добродѣлный (XVI c.), доброзич-

ливый (XVIII с.), доброконныхъ Apl. (XVIII с.), добронравный (XVIII с.), доброплодный (XVII с.), добросердьє (XV с.), доброславны (XVIII с.), добрословити (XVII с.), добросовѣстныхъ Gpl. (1723), добросталоє (XVII с.), добротравленіє (XVIII с.), доброфортунный (XVII с.), доброхотный (XVII—XVIII с.), доброхотства Gsg. (XVIII с.), доброчинностъ (XVII—XVIII с.), доброчинный (XVII с.), къ доброчинцѣ (XVIII с.), OES. добрите (XI с.), добрость (XI с.), доброта (XI с.), добротьныи (XI с.), добрыни, -ня, -на (XI—XIV с.), добрѣ (XI с.), several compounds with добро-, e. g. добро-бесѣдливая, -годие (XI с.), -д[у]шьє, -дѣвая (XI с.), -дѣтель (XI с.), -брадъ, -воления, -вольно, -вонья, -воньство (1073 Ізб. Св.), -дѣание (XI с.), -жьртьє (XII с.), -раченъ, -извѣтнѣ (XII с.), -красьны (1097), etc.

PS. **dobrъ[jь]* 'ts.', IE. ***dhabh-ro-s* 'fitting, good', cf. Arm. *darbin* 'smith', Lat. *faber* 'artist, machanic', *fabrica* 'workshop of on artist; art, trade', *affabre* 'skilfully', for other correspondences see доба́, до́блесть; Miklosich 47, Berneker 1, 204 - 205, Преображенский 1, 187, Brückner 91 - 92, Младенов 130, Георгиев 402 - 404, Machek 90, Vasmer² 1, 520 - 521, Holub-Kopečný 103, Sławski 1, 151, Skok 1, 421, Pokorny 233, a. o.

Добру́джа GN. Dobruja, Dobrogea (region in SE. Rumania and NE. Bulgaria with dispersed Uk. enclaves, cf. Горбач 11, 14), ModUk.; BRu., Ru. *Добру́джа* Bu. *Добруджа*, Po. *Dobrudża*, etc. — Deriv. *добру́джський*.

A Tk.-Osm. distortion of Sl. (Bu.) **Добротича (земля)* 'terra Dobrodiui' (after prince Добротиц in XIV c.), cf. Мутафчиев RES. 7, 28 - 29, Jordan ZONF. 13, 181, Младенов БЕ. 2, 292, Vasmer ² 1, 520, (extensively:) Георгиев 402.

довба́ти, dial. довстѝ (< *довбстѝ), (from Po.:) длу́бати, длу́бнути 'to chisel, hollow', MUk. до́вбаю (1627 Беринда), довбала (Інтермедії 205), довбетъ (XVIII с.), OES. дълбсти, (from OCS:) длъбсти; BRu. *дзяўба́ць*, Ru. *долба́ть*, *долби́ть*, Bu. *дъ̀лба́я*, Ma. *дла́би*, SC. *dúpsti*, dial. *dlisti*, Sln. *dolbsti*, Cz. *dlubati*, Slk. *dlbať*, Po. *dłubać*, LoSo. *dłypaś* (<**dłubaś*). — Deriv. *до́вба́ло*, *довба́льня*, *довба́ння*, *довба́ч*, *довбе́нька*, *довбе́ха*, *довбе́шка*, *довби́ш[ка]*, *до́вбня*, *довбя́к*, *довбі́ння*, *на́довба*, *надовбе́нь*, *до́вбанці*, *ви-*, *до-*, *у-до́вбування*, *довбу́н*, *довба́льний*, *-ник*, *[по-, роз-]до́вбаний*, *[ви́-, до-, за-, на-, під-, по-, про-, роз-, у-]довба́ти[ся]*, *[ви-, за-, про-]довбти́[ся]*, *ви-*, *до-*, *на-*, *під-*, *про-*, *роз-*, *у-до́вбувати[ся]*, MUk. довбенку Asg. (1698), довбня (XVIII с.); FN. *До́вбня*, *Довбе́нка;* GN. *До́вбана*. — Syn. *колупа́ти*, *копирса́ти*, *шпо́ртати*, Деркач 90.

PS. **dъlb[a]ti* 'ts', IE. root ***dhelbh-* 'to dig', cf. Lith. *dalba* 'lever, handspike', *dilbis* 'forearm', *delbti akis* 'to cast down one's eyes', Latv. *dalba* 'stick, stem of a tree', dilba *'shin - bone'*, *dulbs* 'stupid', OHG. *bi-telban*, MHG. *telben* 'to dig', OE. *delfan*, ME. *delven*, E. *delve* 'to dig, burrow'; Miklosich 40, Berneker 1, 250 - 251, Trautmann 54, Fraenkel 81, Brückner 89, Бузук ЗІФВ. 13 - 4/279, Vasmer² 1, 524, Sławski 1, 148, Skok 1, 460, Skeat 162, Klein 1, 420, Pokorny 246, a. o.; see also долото́.

до́вбиш, dial. до́бош, до́буш '[kettle-] drummer', MUk. довбишъ (1669), добоша Asg. (XVIII с.), до́вбыш (XVIII с.), до́вбышъ (XVIII с.); SC. *dôboš*, Po. *dobosz* 'ts'. — Deriv. *довбише́нко*, *довбиші́вна* (Носенко 120); FN. *До́бош*, *Добуща́к*, *До́вбиш*, *Довбише́нко*, *До́вбуш;* GN. *Довбиші́*. — Subst. *литаври́ст*, Слум. 2, 330.

From Hg. *dobos* 'tambour' *(: dob* 'drum'), Miklosich 47, Berneker 1, 204, Тимченко 731, MNT-ESz. 1, 650; forms до́вбиш, До́вбуш are f/e. influenced by довба́ти, q. v.

довг dial. 'debt', MUk. довгъ (1633), довги Apl. (XVII c.), довгы Apl. (XVIII c.), на довгъ (1707), довгу Gsg. (XVIII c.), OES. длъгъ (XI c. Остр. св.), дълъгы Apl. (XI c. ibid.), дългъ (XIII c), долгъ (1389); BRu. *доўг*, Ru. *долг*, OCS. *dlъgъ*, Bu. *дълг*, Ma. *долг*, SC. *dûg*, Sln. *dôlg*, Cz. *dluh*, Slk. *dlh*, Po., LoSo. *dług*, UpSo. *dołh*, Plb. *doug*. — Deriv. *довжо́к*, *до́вжний*, *довжни́к*, MUk. до́вженъ (XVIII c.), довжникомъ Dpl. (XVII c.), довжника́ Asg. (XVIII c.), довжа́тся (:*довжа́тися 'бра́ти на́бір') (XVIII c.), OES. длъжьномъ Isg. (XI c.), дължьнъ (1230), долженъ (XIII c.), длъжьникомъ Dsg. (XI c.), дължьника Asg. (XIII c.), должника Asg. (XIV c.), дължьбити Npl., FN. Довгович. — Subst. *борг; обо́в'язок*, Слум. 2, 330.

PS. **dъlgъ* 'ts', IE. root ***dhlgh-* 'ts', cf. OIr. *dligim* 'I deserve', *dliged* 'obligation', Cymr. *d[y]led* 'ts', Goth. *dulgs* 'debt', OE. *dolg*, OHG. *tolg* 'wound', Berneker 1, 244, Trautmann 55, Sławski 1, 148, Pokorny 271-272, a. o.; less persuasive is its connection with **dъlgъ* — до́вгий, cf. Brückner 90, Преображенский 1, 188-189, Kiparsky 1, 25-26, Skok 1, 453, a. o.

до́вгий 'long, lengthy, lasting', MUk. до́вгий (XVII c.), довгій, до́вге (XVIII c.), OES. дългы (1073 ІзбСв.), долгъ, дълъгъ, (from OCS.:) длъгъ; BRu. *доўги*, Ru. *до́лгий*, OCS. *dlъgъ*, Bu. *дълъг*, Ma. *долг*, SC. *dȕg*, Sln. *dolg*, Cz. *dlouhý*, Slk. *dlhý*, Po. *długi*, LoSo. *dłujki*, UpSo. *dołhi*, Plb. *dóugė*. — Deriv. *довге́[се]нький*, *-ко*, *довга́вий*, *-во*, *[по]довга́ст[еньк]ий*, *довгана́стий*, *довгела́зний*, *довгелю́чий*, *довге́нний*, *довгова́[с]тий*, *довго́тний*, *довж[ел]е́зний*, *довже́нний*, *по-*, *у-до́вж*, *з-*, *по-до́вжувальний*, *-ник*, *подовгува́тий*, *подо́вгу*, *подовжа́стий*, *подо́вжній*, *продо́вжуваний*, *[у-]здо́вж*, dial. *довж*, *[ви-*, *з-*, *по-*, *про-]до́вжи́ти[ся]*, *ви-*, *з-*, *по-*, *про-до́вжувати[ся]*, *[по]до́вшати*, *подо́вшити*, *довга́ль*, *довга́н[ъ]*, *довга́нка*, *довге́ла*, *довге́ля*, *довгу́ля*, *до́вгість*, *довга́стість*, *довгота́*, *до́вжанка*, *довжі́нь*, *довжина́*, *довжиня́*, *з-*, *по-*, *про-до́вжений*, *-ння*, *про-*, *з-до́вжувач*, *подо́вжування*, *[по]до́вшання*, *подо́вшення*, and compounds: *довго- боро́дий*, *-бра́зий*, *-ві́к*, *-ві́ій*, *-ві́чний*, *-ві́чність*, *-во́вний*, *-воло́сий*, *-ву́сий*, *-в'я́зий*, *-голо́вий*, *-гри́вий*, *-гри́вець*, *-дзьо́бий*, *-жда́ний*, *-клю́гий*, *-ли́ций*, *-лі́тній*, *-лі́ття*, *-ні́г*, *-ні́с*, *-но́гий*, *-но́сий*, *-но́сик*, *-обра́зий*, *-очі́куваний*, *-по́лий*, *-по́-лій*, *-п'я́тий*, *-ру́кий*, *-строко́вий -теле́сий*, *-теле́сість*, *-термі́но́вий*, *-терпели́вий*, *-терпі́ння*, *-трива́лий*, *-у́х*, *-хвильови́й*, *-хво́стий*, *-ча́сний*, *-ча́сність*, *-ча́сно*, *-чху́н*, *-ше́рстий*, *-ши́ій*, *-ши́й*, *-ши́йка*, etc., MUk. довговитоє (XVII c.), довговѣченъ (XVII c.), довготерпячій (1627 Беринда), довгостъ (XVI—XVIII c.), OES. дълъготною Isg. (1096), дългости ради, длъгость, доложь (1400), длъгод[оу]шие (XI c.), длъгод[оу]шьнъ (XI c.), долгожизненъ (XIV c.), дългожить, дълголѣта, длъголѣтьнъ (XI c.), долголѣтсвують (XIV c.), длгоносъ, длъгословесья (XI c.), дългословиє, дълъготьрпию Dsg. (1096), въ длъготрьпѣньи (XI c.), FN. *До́вгий*, *До́вгало*, *Довгале́нко*, *Довгале́вський*, *Довга́н*, *Довганю́к*, *Довге́ньский*, *Довга́рик*, *Довгоно́сенко*, *Довгочху́н*, *Довгоши́я*, etc. GN. *До́вга*, *До́вге*, *Довге́ньке*, *До́вгий*, *До́вгі ни́ви*, *Довги́нцеве*, *Довжи́ця*, *До́вжка*, *До́вжкі*, *До́вжнів*, *Довголу́ка*, *Довгомости́ська*, *Довгопо́ле*. — Syn. *що до́вго трива́є; вели́кий завдо́вжки*, Тимченко 744; *трива́лий*, Деркач 60.

PS. **dъlgъ[jь]* 'ts', IE. basis ***delēgh-*: *dlgha-* 'long', cf. Skt. *dīrghá-*, Av. *darəga-*, Pers. *darga-* 'long', Gk. *endelexés* 'extending (in time)', *dolixós* 'long', Ht. *da-lu-ga-e-eš* 'long', *da-lu-ga-aš-ti* 'length', Lat. *indulgeō* (<***en-dolgh-eiō*) 'I indulge', Cymr. *dal*, *dala*, *daly* 'to hold', Bret. *dalc'h* 'possession', *derc'hel* 'to hold', Goth. *tulgus* 'firm', AS. *tylge*

'best'; Lith. *ilgas*, Latv. *ilgs*, OPr. *ilga* 'long' are certainly allied though initial dentals were lost here; Miklosich 40, Berneker 1, 251, Trautmann 55, Fraenkel 183 - 184, Meillet RES. 6, 172, Vaillant ibid. 9, 5, Matzenauer LF. 7, 44 - 45, Преображенский 1, 189, Brückner 90, Sławski 1, 148, Георгиев 1, 456, Skok 1, 452 - 453, Pokorny 197, a. o.

довíдати[ся], дóвідка : відати, see відa.

довóка dial. : до óка, see svv.

довóлі see до- and вóля.

довтíпний dial. for дотéпний, see дóтеп.

доган SoCp. 'tobacco', MUk. довган, дуган (1788 Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. *догáнка, догáньош.* — Subst. *тютю́н.*

From Hg. *dohány 'ts'*, Гнатюк, ЕЗб. 4, 238, Дэже, l. c., Дзендзелівський 193.

дóгма[т] 'dogma', BRu., Ru. дóгма, Po. dogma, etc. — — Deriv. *догмати́зм, догмáти[ка], догмати́ст, догматизувáти, догмáти́чний.* — Subst. *твéрдження, що йогó приймáють безкрити́чно, на вíру; основні́ твéрдження християнського віровизнáння, схвáлені на вселéнських собóрах,* Орел 1, 286.

From Gk. *dogma* 'ts', Орел, l.c., АкСл. 3, 878 - 879, Klein 1, 471.

дог 'house-dog, bull-dog', ModUk. — Subst. *вели́кий собáка з коро́ткими ву́хами англíйської або́ дáнської поро́ди,* Бойків 148.

From E. *dog 'ts'*, Орел 1, 286.

дóга Wd. 'staff - wood, stave' (in Гуцульщина and Буковина), first recorded in the XIX c.; SC. *dȍga||dūga.* — Subst. *клéпка.*

From Rm. *doagă* 'ts', the ultimate source being Gk. *doxé* 'vessel', Puşkariu 47, Шаровольський 2, 55, Шелудько 2, 132, Vincenz 10, Горбач 11, 8, Vrabie 139, Skok 1, 454, a. o.

догарéса 'dogaressa, wife of the doge', ModUk.; Ru. *догарéсса* (since 1864), Po. *dogaressa,* etc. — Subst. *дружи́на венеці́йського дóжа,* Бойків 148.

From It. *dogaressa* 'ts', АкСл. 3, 876, Klein 1, 471.

дóг-вуд AmUk. 'dogwood', first recorded in 1942. — Subst. *свидúна.*

From E. *dogwood* 'ts', Білаш 257.

дод[ав]áти : д[ав]áти.

додека- — a compound-forming element 'dodeca-' in such words as *додека- гóн, -édр, додекáрхія,* etc.; known to other Sl. as well. — Subst. *двáнадцяти-,* e. g. *додека-гóн — двáнадцятикýтник,* etc.

From Gk. *dōdeka* 'twelve', Орел 1, 286 - 287, Klein 1, 471.

додóму : до- and дім, see svv.

доелéґу SoCp. 'enough, sufficient', MUk. доелеґеди, доелеґедо, доелеґедю (XVI—XVIII c. Дэже StSl. 7, 164). — Subst. *дóсить, досúта.*

From Hg. *elég* 'ts', Дэже l. c.

дож 'doge', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1803), Po. doża, etc. — Subst. *тúтул володарíв Венéції та Ґéнуї за середньовíччя,* Орел 1, 287.

From It. *doge* 'ts', the ultimate source being Lat. *dux* 'leader', Орел, l. c., АкСл. 3, 888. Klein 1, 471.

дож[дж] dial. see дощ.

до́за 'dose', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1864), Po. *doza*, etc. — Deriv. *дозиме́трія, дозува́ти.* — Subst. *пе́вна кі́лькість лі́ків, ужи́вана за оди́н раз; пе́вна кі́лькість чогобу́дь*, Орел 1, 287.

From Gk. *dósis* 'a gift', Орел, l. c., АкСл. 3, 895, Klein 1, 476.

до́звіл, дозво́лити, дозволя́ти : до- з- во́ля, see svv.

до́зен, also да́зен, ту́зин, AmUk. 'dozen', first recorded in 1939. — Subst. *ту́зин, дванадцять.*

From E. *dozen* 'ts', Білаш 257, Роїк 67.

дозира́ти, до́зір : зрі́ти.

дозрі́лий, дозрі́ти : зрі́ти.

доїти 'to milk', MUk. доиласмо (1698), дою (1728), OES. доящимъ Dpl. (XI с. Остр. св.); BRu. *даи́ць*, Ru. *дои́ть*, OCS. *dojiti*, Bu. *доя́*, Ma. *дои*, SC. *dòjiti*, Sln. *dojíti*, Cz. *dojiti*, Slk. *dojiť*, Po. *doić*, LoSo. *dojś*, UpSo. *dojić/dejić*, Plb. *dü'öjė*. — Deriv. *доїтися, [ви-, від-, з-, на-, пере-, під-, по-, у-]доїти[ся], -до́ювати[ся], дійка, дійочка, дійв[ечк]о, дійна, дійни́к, -ни́ця, -ни́чка, дійливо, доя́р[ка], доїл[ьн]иця, доїння, до́йка, до́йна, дойни́к, -ни́ця, -ни́чка, дойня́к, -ня́чка, ви-, з-, пере-, під-, роз-до́ювання, пере-, по-, у-дій, до́єво, роздо́єння, дойо́нка, [у]дійни́й, -ність ,доїльний, віддо́єний,* MUk. доится (XVIII с.), доятся (1759), дойва (1759), до-є́нїе (XVII с.), доиво (XVIII с.), дойниця (XVII с.) — Syn. витискати молоко́ з ви́мени коро́ви, Тимченко 761.

PS. **dojiti* 'ts', IE. root ***dho[i]-: ***dhē[i]-* 'to suck,' cf. Lith. *dėlė*, Latv. *dēle* 'leech', Lith. *pormdėlys* 'firstling, first-born', Latv. *dêt* 'to suck', Skt. *dhayati* 'he sucks', Arm. *dal* 'milk', Gk. *thēsthai* 'to milk', *thḗnion* 'milk', Lat. *fēmina* 'woman', OIr. *dīnu* 'lamb', *denaid* 'he sucks', Goth. *daddjan* 'to suck', etc.; Miklosich 44, Berneker 1, 205, Brückner 91, Holub-Kopečný 103, Fraenkel 87, Sławski 1, 152, Skok 1, 422, Pokorny 241 - 242, a. o.

до́йка 1. : доїти.

до́йка 2. SoCp. 'wet nurse', first recorded in 1902 (Верхратський 4, 236); Bu. *до́йка* 'ts'. — Subst. *ма́мка, кормі́льниця.*

From Rm. *doică* 'ts', Шелудько 2, 135, Vincenz 5, Vrabie 139.

доймéно dial. 'certainly' (Вороніжчина), first recorded in the XX c. (Животко РМ. 5, 94). — Subst. *напе́вно.*

From *до - ймéнно : ім'я.*

до́йна 1. : доїти.

до́йна 2. Wd. 'song', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 194). — Subst. *пі́сня,* Бойків 148.

From Rm. *doină* 'ts', Cioranescu 295 - 296, Vrabie 139.

док 1. 'dock, wet dock', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1803), Po. *dok*. — Deriv. *до́кер[и].* — Subst. *портові підо́йми підійма́ти з води́ су́дна на ремонт; ремо́нтна корабе́льна майстерня,* Орел 1, 287.

From E. *dock* 'ts' or Du. *dok* 'ts', Горбач 1, 24, Орел, l. c.

док 2. dial. for до́ки.

до́ка арго 'smart boy', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 51), Ru. ts. — Subst. *проно́за.*

From Lat. *doctus* 'learned one', Горбач, l. c.; cf. also Преображенский 1, 188.

До́ка : Євдо́кія.

до́каз, доказа́ти : каза́ти.

до́кедж, до́кидж, AmUk. 'dockage', first recorded in 1930. — Subst. *зме́ншення ці́ни пшени́ці че́рез нечистоту́.*

From E. *dockage* 'ts', Білаш 257.

до́ки, докіля́, до́кіль, dial. до́к[а], до́ків *(<*dokoljь)* 'as long as', MUk. доки (XVIII с. Інтермедії 112, 191, 198), докля (XVIII с.), доколѣ (XVII с. ЛСЛ. 54); OUk. докуль (1347). — Deriv. *до́кись, докіля́сь.* — Syn. *до яки́х пір, до того ча́су; у той час, як,* Слум. 2, 351.

Compounds: **do-k-y, *do-ko-ljь* and (secondarily:) **do-ko-lja,* cf. ві́дки, відкіля́, відкіль.

докла́д -ний, -но : до-кла́сти, до-кладáти, see svv.

доксоло́гія 'doxology', ModUk. — Subst. *моли́тва на звеличáння Пресвятóї Трíйцi,* Орел 1, 287.

From Gk. *doksologíā* 'praise, laudation', Klein 1, 479.

до́ктор 'doctor, medical man, physician', MUk. до́кторъ (1596 Зизаній), доктор (XVII—XVIII с. Інтермедії 69, 83); BRu. *до́ктар,* Ru. *до́ктор,* Po., Cz., Slk. *doktor,* etc. — Deriv. *до́кторка, докторá[н]т, до́кторство, докторáльний, до́кторний, до́кторський, докторувáти, докторизувáти[ся].* MUk. докторчикъ (XVII с.), до́кторство, (1596, Зизаній). — Subst. *осóба, що мáє вúщий учéний стýпінь від університéту або́ академíї; лíкар,* Бойків 148.

From Lat. *doctor* 'teacher. instructor' *(: docere* 'to teach'), Орел 1, 287, Klein 1, 470; "possibly via Po.", Leemingt SEER. 51, 204; not necessarily, JBR.

доктри́на 'doctrine, teaching, tenet', ModUk.; BRu. *дактрына,* Ru. *доктри́на* (since 1841), Po. *doktryna,* etc. — Deriv. *доктринéр, доктринéрство, доктринáльний, доктринéрський.* — Subst. *теóрія, наýка, опéрта на пéвних засáдах; помилкóва, хибна теóрія,* Бойків 148.

From Lat. *doctrīna* 'ts', Орел 1, 287, АкСл. 3, 920, Klein 1, 470.

докумéнт 'document, deed (of evidence)', ModUk. BRu. *дакумéнт,* Ru. *докумéнт* (since 1803), Po. *dokument,* etc. — Deriv. *документáція, документувáння, документáльний, документáрний, документувáти.* — Subst. *пúсане посвíдчення, вúдане від устанóви або́ урядóвої осóби; історúчний докýмéнт — грáмоти й íншi важлúві папéри, що свíдчáть про якýсь подíю або́ осóбу; узагалí важлúві папéри,* Бойків 148.

From Lat. *documentum* 'lesson, example', Орел 1, 288, АкСл. 3, 921 - 922, Klein 1, 470.

до́кус Wd. 'completely, altogether, quite, wholly' (Кміт 63, Приймак РМ. 2, 450). — Subst. *зóвсім, якрáз.*

From до-куска́ 'up to details'.

докучáти, докýчити, докýчувати 'to annoy, vex, tease, torment', MUk. докучаетъ (XVI с.), докучáти (XVI с.), докучáю (1627 Беринда), докучáлъ (XVIII с.), OUk. докучиваху (XV с.), докучаютъ (1420); BRu. *дакучáць,* Ru. *докучáть,* Po. *dokuczać.* — Deriv. *докучáння, докýчливий, -вість, -во, докýчний, -нíсть, -но;* MUk. докучливый (1627 Беринда), докучное (XVII с.), докучникъ (XVII с.). — Syn. *набридáти, справлятú прúкрощі, допікáти, доїдáти,* Тимченко 768; MUk. не даю́ покóю, прúкруся, перемѣшую, перешкóджую, трáплю, обътяжáю, оудручáю, засмучáю, възмущáю (1627 Беринда).

Derived from [до]кýка : кýкати, q. v.

до́лар SovUk. see до́ляр.

доля́ти, [о]доліти : до́ля.

доле́гли́вий Wd. 'suffering, weak, sick', Po. dolegliwy.— Deriv. *доле́гли́вість* (Франко 6, 497). — Subst. *страда́льний, слаб[к]и́й.*

From Po. *dolegliwy* 'ts'.

долери́т 'dolerite', ModUk. — Subst. *гірська́ поро́да, що склада́єть\ся з авгі́ту й ля́брадору з до́мішкою магнети́ту,* Бойків 149.

From Gk. *dolerós* 'deceptive', Klein 1, 472.

до́ли Npl. : діл 2.

доли́на : діл 2.

доліхокефа́л 'dolichocephalous person', ModUk. BRu. *даліхацэфа́л,* Ru. *долихокефа́л, долихоцефа́л* (since 1864). — Deriv. *доліхокефа́лія.* — Subst. *антропологі́чний тип люди́ни, що ма́є вузьку́ й до́вгу фо́рму голови́,* Орел 1, 288.

From Gk. *dolixós* 'long', *kefalḗ 'head',* Орел, l. c., АкСл. 3, 948, Klein 1, 472.

доли́[в] dial. : діл 2.

доліти, одоліти : до́ля.

доліш\ній : діл 2.

доло́бати dial. : довба́ти.

долов dial. : діл 2.

доломáн, also доль[о]мáн 'dolman, pelisse', MUk. доломанъ (1631, 1636), доломан, доломаны (XVI—XVIII с. Дэже StSl. 7, 164); Ru. *доломна́,* Po. *dołoman.* — Subst. *части́на ве́рхнього о́дягу, гуса́рська ку́ртка, коро́ткий гуса́рський пла́щик,* Тимченко 773.

From Hg. *dolmany* 'ts', Lokotsch 42, Дэже, l. c.

доломи́на dial. (Полісся, Лисенко 27) for домови́на : дім.

доломіт see дольоміт.

доло́ня 'palm (of the hand)', MUk. долонь (XVI с.; 1627 Беринда), на долонѣ (XVII с.), OES. въ долони, (from OCS.:) длань; BRu. дало́нь, Ru. *ладо́нь,* OCS. *dlanь,* Bu. *длан,* Ma. *длан[ка],* SC. *dlȁn,* Sln. *dlân,* Cz. Slk. *dlaň,* Po. *dłoń,* LoSo. UpSo. *dłóń,* Plb. *dluon.* — Deriv. *доло́нька, доло́нечка, доло́шка, доло́нний, доло́нчатий.* — Syn. *вну́трішній бік ки́сти руки́,* Слум. 2, 260.

PS. **dolnь* 'ts', IE. root ***dol-* : ***del-* 'to split', cf. Lith. *délna,* 'palm', Miklosich 47, Berneker 1, 208, Trautmann 51, Fraenkel 87, Младенов 128, Vasmer² 1, 448, Sławski 1, 147-148, Skok 1, 417, Pokorny 195, a. o.

долото́ 'chisel, gouge, hit', MUk. долото (XVII с.), OES. (from OCS.:) длато, BRu. *до́лата,* Ru. *долото́,* OCS. *dlato,* Bu. *длето́,* Ma. *длета||глето,* SC. *dlijèto|| dléto,* Sln. *dléto,* Cz., Slk. *dláto,* Po. *dłuto,* LoSo. *błošco|| błotko,* UpSo. *błócko.* — Deriv. *доліте́, доло́тній, долотоподі́бний,* OES. долотити. — Syn. *інстру́мент для видо́вбування, знаря́ддя довба́ти, жоло́бити, рити,* Тимченко 774.

PS. **dolto* 'ts', IE. ***dolbh-to* 'ts', cf. OPr. *dalptan* 'strainer'; its root is akin, by apophony, to довба́ти, доло́бати, q. v.

до́ля 'fate, destiny; luck', MUk. доля (XVII с.), бызь доли (XVIII с.), без долѣ (XVIII с.), долю Asg. (1747 Інтермедії 164), OES. доль||доля 'part' (XIV—XV с.); BRu., Ru. *до́ля* 'part; fate, luck', MBu. *доля* 'part', Slk. *dol'a* 'fate', Po. *dola* 'destiny, fate; luck'. — Deriv. *недо́ля, до́л[ен]ька, до́лечка, [з-, по-]доля́ти, [з-, о-, по-]*

доліти, одолівати. — Syn. *талáн, щáстя,* Деркач 61.

PS. **dolja* 'part, share, portion', IE. root ***dol-*: ***del-* 'to split', cf. Lith. *dalì,* dial. *dalia,* Latv. *dal'a* 'part, share', Skt. *dalam* 'part', Gk. *daidállō* 'I embellish', Lat. *dolāre* 'to hew or chip with an axe', etc.; see also діл 1.; Berneker 1, 209 - 210, Преображенский 1, 190, Trautmann 44, Fraenkel 81, Vasmer² 1, 526, Sławski 1, 154 - 155, Pokorny 194 - 196, a. o.

дóляр, SovUk. дóлар, AmUk. дýляр 'dollar', ModUk.; BRu. *дóлар,* Ru. *дóллар,* Po. *dolar,* etc. — Deriv. *долáр-[ч]ик, дóлярóвий, долярохапéнко.* — Subst. *грошовá одúниця в США, Канáді, Méхіко, Абесíнії,* й т. д., Орел 1, 288.

From E. *dollar* 'ts', Орел, l. c.

дольмéн 'dolmen', ModUk.; BRu. *дальмéн,* Ru. *ts* (1895), Po. *dolmen.* — Subst. *доісторúчний нагрóбок, що складáється з кількóх необтéсаних кáменів з кам'янóю плитóю звéрху,* Бойків 149.

From Fr. *dolmen* 'a table of stone', Bret. *taol, tōl* 'table' and *maen, mēn* 'stone', Klein 1, 473.

доль[о]мáн see доломáн.

дольомíт 'dolomite', ModUk.; BRu. *даламíт,* Ru. *доломúт* (since 1841), Po. *dolomit.* — Deriv. *дольомíтний, -товий;* GN. *Дольомíти.* — Subst. *мінерáл, що складáється з вуглекúслого кáльцію і магнéзії; гірськá порóда, що складáється переважно з цьогó мінерáлу,* Бойків 149.

Named after Fr. geologist and mineralogist Déodat de *Dolomieu* (1750 - 1801), АкСл. 3, 949 - 950, Klein 1, 473.

дольорóзо 'doloroso', ModUk. — Subst. *вúконання мелóдії з бóлем, скорбóтно,* Орел 1, 288.

From It. *doloroso* 'ts', the ultimate source being Lat. *dolōrōsus* 'painful, sorrowful', Орел, l. c., Klein 1, 473.

дóльче 'dolce', ModUk. — Subst. *нíжно,* Орел 1, 288.

From It. *dolce* 'ts', the ultimate source being Lat. *dulcis* 'sweet', Орел, l. c., Klein 1, 472.

дом, дóма, etc. see дім.

Дóма, Домáха, Дóмна Домнíкія, Домíніка PN. 'Dominica', MUk. Дóмна (1627 Беринда); *Дóмна, Домнúкия,* Po. *Dominika.* — Deriv. *Дóм[оч]ка, Домáся, Домáш-[ень]ка, Дóмця, Домнýся;* FN. *Домáшовець.* — Subst. MUk. Пáнн[а], 1627 Беринда.

From Lat. *Dominica* 'pertaining to a lord' *(:dominus* 'lord'), Klein 1, 474.

домагáтися : могтú.

домáха for дамáська шáбля, see дамасцéнка.

Домáха see Дóма.

домéн, Wd. домéна 'domain', ModUk.; BRu. *домéн,* Ru. *ts,* Po. *domena.* — Subst. *земéльна влáсність февдáла; держáвні дóбра,* Орел 1, 288.

From Fr. *domaine* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 473.

домéстик AmUk. 'domestic', first recorded in 1951. — Deriv. *доместикáція.* — Subst. *хáтня нáймичка.*

From E. *domestic* 'ts', Білаш 261.

Домéт[ій], arch. Дометіян PN. 'Domet[ij], Dometian', MUk. Домéтій (1627 Беринда), Ru. *Домéтий,* arch. *Дометиáн.* — Subst. MUk. свыше дарóваный, 1627 Беринда.

From Lat. *Domitius, Domitianus* 'a Roman family name'.

домечува́ти 'to match', first recorded in 1958 (JBR.). — Subst. *дібра́ти, допасува́ти.*

From E. *to match* 'ts'.

домінáнта 'dominant; (of note:) dominant fifth', ModUk.; BRu. *домінáнта*, Ru. *доминáнта* (since 1841), Po. *dominanta*, etc. — Deriv. *домінáнтний, домінува́ти.* — Subst. *панівни́й о́браз, моти́в, іде́я, то́що.*

From Lat. domināns 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 474.

домініка́нець 'Dominican monk', ModUk.; Ru. *доминикáнец* (since 1841), Po. *dominikanin*. — Deriv. *домініка́ник, домініка́нка, домініка́нський.* — Subst. *католи́цький черне́чий о́рден, засно́ваний 1215 р.*, Бойків 149.

From MLat. *Dominicānus, Dominicus*, latinized name of *Domingo* de Guzmá (1215), the founder of this order, АкСл. 3, 964, Klein 1, 474.

домíнія, домíньйо́н, 'dominion', ModUk.; BRu. *домíніён*, Ru. *доминио́н* (since 1934), Po. *dominium*, etc. — Deriv. *домíніяльний.* — Subst. *на́зва англі́йських коло́ній, що ма́ють пе́вну автоно́мію, свій уряд*, Бойків 149.

From E. *dominion* 'ts', the ultimate source being Lat. *dominium* 'property, right of ownership, domain', Орел 1, 289, АкСл. 3, 964, Klein 1, 474.

до́міно́ 'domino', ModUk.; BRu. *дамíно́*, Ru. *домино́* (since 1799), Po. *domino*. — Subst. *до́вгий маскара́дний плащ; плащ у католи́цьких ченці́в; гра в кі́стки́ (28 штук з намальо́ваними на них вічка́ми)*, Орел 1, 289.

From Fr. *domino* 'ts', the ultimate source being It. *domino* 'master, lord', Орел, l. c., АкСл. 3, 965, Klein 1, 474.

домкра́т 'crank (of wheel, axle), lever, winch, crane', ModUk.; BRu. *дамкра́т*, Ru. *домкра́т*, (1720 : *думо-*

крат). — Subst. *лі́вар, при́стрій підійма́ти тягарі́*, Бойків 149.

From Du. *dommekragt* 'ts', Горбач 1, 25, Орел 1, 289, АкСл. 3, 965, Vasmer² 1, 527.

до́мна 1. 'blast furnace', ModUk., BRu., Ru. *до́мна* (since 1780). — Syn. *вели́ка ша́хтова пі́ч вито́плювати чаву́н із зали́зної руди́*, Бойків 149.

PS. **dʒmьna*, derived from **dʒmǫ: (*dǫti)*, see ду́ти.

до́мна 2. 'princess', ModUk. (Бойків 149). — Subst. *княги́ня.*

From Rm. *doamnă* 'lady, princess', the ultimate source being Lat. *domina* 'lady', Cioranescu 297, Puşkarin 47.

домогти́ся : могти́.

до́мпа AmUk. 'dump', first recorded in 1927. — Deriv. *до́мпінґ, домпува́ти.* — Subst. *маси́в земл́і.*

From E. *dump* 'ts', Івах РМ. 3, 394, Білаш 263.

до́мра 'balalaika', ModUk.; BRu. *до́м[б]ра*, Ru. *дом[б]ра́* (since 1847). — Deriv. *домри́ст[ка].* — Subst. *музи́чний інструме́нт з дротяни́ми стру́нами, що подібний до балала́йки*, Бойків 149.

From Tt. *dumbra*, 'balalaika', corresponding to Tk.-Osm. *tambura* 'guitar', etc. Радлов 3, s. vv., Преображенский 1, 190, Vasmer² 1, 528, a. o.

дон 'don : Spanish lord or gentleman', ModUk.; Ru. *дон* (since 1780). — Deriv. *до́нна.* — Subst. *пан; шляхе́тський ти́тул в Еспа́нії*, Орел 1, 289.

From Sp. *don* 'ts', the ultimate source being Lat. *dominus* 'lord', see also до́мна 2; Орел, l. c., АкСл. 3, 973-974, Klein 1, 474.

Дон, Дін GN. Don [river], MUk. Донъ (XVIII с. Ист. Русовъ 25, 193), за... рѣкою Дономъ (XVIII с. ibid. 19),

внизу рѣкъ Днѣпра и Дона (XVIII c. ibid. 196), OES. к Донови, на Донѣ (XV с. Іпат. 645), къ Дону (XVI с. Сл. плк. Іг.), in Gk. sources *Tánais* (Herodot, Strabo), Tk. *Tän, Tun, Tin* (Vasmer² 1, 528); BRu., Ru. *Дон*, Po. *Don*, etc. — Deriv. *Дóна, Донéць‖Дінéць, Донéцьк, Донськé; донськúй, донéцький, донéць, дончúха, дончáк, -áчка, дóнка (=пшенúця*, Makowiecki 381), compounds: *Донбáс* (since 1827), *донéцько-придніпрóвський*, etc.; FN. *Дóник, Донéць, Дон[е]чáк, Дóнченко, Дончýк, Дончý-ра, Донськóй, Донцóв*, etc.

The oldest form of Дон — *Tánais* derives from Indo-Ir., cf. Skt. *dānu-* 'flowing liquid', Av. *dānu-* 'river', Osset. *don* 'river', etc.; Rozwadowski 243 - 244, Vasmer² l. c., Lehr-Spławiński SSS. 1, 372, Мельхеев 34, a. o.; according to Staszewski 71 this name is connected with Ce. *Dons* in Bretagne and Scotland; f/e. pseudology: Дон означáє неограни́чений прóстір водú з дном, А. Мусянович РМ. 2, 35; cf. also Дніпрó, Дністéр, Дунáй.

Донáт PN. 'Donat', MUk. Дóнатъ (1627 Беринда), Ru. *Донáт*. — Deriv. *Донáтович, Донáтівна;* FN. *Донатóвич*. — Subst. *Богдáн, Богдáр;* MUk. дарованый.

From Lat. *Dōnātus* 'given, donated (by God)'.

дóнатс AmUk. 'doughnuts', first recorded in 1947. — Subst. *пéчиво*.

From E. *doughnuts* 'ts', Білаш 264.

донáція, AmUk. донéйшен, 'donation', ModUk.; Po. *donacja*, etc. — Subst. *пожéртва, подарýнок*, Бойків 149.

From Lat. *dōnātiō* 'presenting, giving', Klein 1, 474; AmUk. *донéйшен* directly from AmE. *donation*, Білаш, l. c.

дóненька : дóнька, see дочкá.

донúзу : **низ.**

донкúр AmUk. 'don't care', first recorded in 1924. — Subst. *не дбáти, бýти обоя́тним*.

From E. *don't care* 'ts', Білаш 264.

донóс, -ити, etc.: носúти.

дóня, дóнька : дочкá.

допéвне : пéвнний.

дóпельмітель Wd. 'double remedy', first recorded in the XX c. (РССтоцький 4, 226). — Subst. *подвíйний зáсіб*.

From ModHG. *Doppelmittel* 'ts', РССтоцький, l. c.

допéрва, допíро, допíру Wd. 'just now', MUk. допѣро (XVI с.), доперо (1641), допиро (1649), допѣро (XVIII с.); Po. *dopiero*. — Subst. *щойнó, тíльки що*, Франко 5, 483.

From Po. *dopiero* 'ts', Огієнко РМ. 3, 184, Sławski 1, 156.

дóпис, допúска, допúсувати, etc. : писáти.

дóпит, допúтливий, допитáти[ся], etc. : питáти.

допíру : допéрва.

доплáта, доплатúти, доплáчувати : платúти.

доповідáти, доповíсти, дóповідь : вíдати, see вíда.

допомóга, допомогтú, etc. : могтú.

дóпуск, дóпуст, допускáти, допустúти, etc. : пускáти, пустúти.

дорá, Wd. дóра 'Easter-bread', MUk. вмѣсто доры (XVIII с.), OES. *дора*, Ru. *дорá*. — Subst. *пáска*.

From Gk. *dōron* 'gift', Miklosich 49, Желеховський 1, 198, Vasmer² 1, 529.

дорíдний : **рíд.**

доріжка : доро́га.

До́рко : Хве́дір; Дороте́й.

дормéз 'sleeping - coach', ModUk.; Ru. ts. — Subst. *старови́нна каре́та для спанн́я*, Слум. 2, 378.

From Fr. *dormeuse* 'ts' *(:dormir* 'to sleep'), Vasmer² 1, 530.

дорнíнка Hc. 'axe, hatchet (with a long handle)', first recorded in the XIX c. (Шухевич 1, 175). — Subst. *топ́ір на до́вгому топори́щі.*

Named after GN. *Dorna* - Vatra in Rumania - названный по месту *(Дорна-* Ва́тра), из которого такие топоры доставляются, Грінченко 1, 426.

доро́б[а]ло 'clumsy man', Wd. **доро́байло** 'old box; pole, perch' (Желеховський 1, 199), Bk. 'poor labourer' (Кміт 64), MUk. доробило (XVIII c.), OES. удоробь(1073 Ізб. Св.); BRu. Ru. dial. *до́роб* 'box'. — Deriv. *доро́бати (=майструва́ти,* Горбач 16, 159). — Subst. *незгра́бна люди́на;* Wd. *стара́ коро́бка; обича́йка;* Bk. *непутя́щий робітни́к; самоу́к ма́йстер; приду́мане ним зна-ря́ддя,* Горбач, l. c.

PS. **dõrbъ* 'box' extended with suffix *-a[j]lo* in Uk.; its root is connected with **der- : dьr-*, cf. де́рти, дра́ти.

доро́га 'road, way, path, journey, trip' MUk. дорогу Asg. (1454), з дорогы (XVI c.), за дорогою (XVI c.), доро́га (1627 Беринда), край дороги (XVIII c.), OUk. по старымъ дорогамъ (1366), по... дорогу (1399), OES. дорога (1396), по дорозѣ, межи дорогами (1396), зимнею дорогою (XV c.), BRu. *дарóга,* Ru. *дорóга,* CS.-SC. *драга,* Ma. dial. *дра́га,* SC. *drȁga,* Sln. *drága,* Cz., Slk. *dráha,* Po., LoSo. *droga,* UpSo. *dróha.* — Deriv. *доро́ж[еньъ]ка‖доріж[еньъ]-ка, доріжечка, доро́ж[еньк]ка, доро́жечка, доро́жейка,*

доро́жник, по́доріж, по-, роз-доріжжя, по́дорож, подорожа́нин, подорожува́ння, подоро́жник, -ниця, -нико́вий, доріжний, доро́жній, дорожи́нй, здоро́жений, -ння, по-, при-доро́жній, здоро́жити[ся], подорожува́ти, compounds: *дороговка́з, -вка́зний,* MUk. до дорожини (1601), дорожиною Isg. (XVII c.), дорожки Apl. (XVIII c.), дорожейку Asg. (XVIII c.), з дороженки (XVIII c.); FN. *Задоро́жний, Дорожинський;* GN. *Додогобу́ж, Доро́жів, Доро́жний, Доржи́нка.* — Syn. *сму́га землі́ або́ води́, щоб відбува́ти не́ю по́дорожі, шлях; по́дорож; за́сіб осягти́ що, спо́сіб дійти́ куди́,* Тимченко 791; *(утоpо́вана:) тракт, тра́са; гости́нець; (польова́, степова́:) путівéць; (бруко́вана:) шосе́; (тільки для авт:) автостра́да,* Деркач 62.

PS. **dórga* 'ts', IE. base ***dherāgh-* 'to draw', cf. ONor. *draga,* Goth., AS. *dragan* 'to bear', Du. *dragen,* OHG. *tragan,* ModHG. *tragen* 'to bear, carry, support, endure', E. to *draw,* etc., Berneker 1, 212, Kluge 366, Sławski 1, 167, Pokorny 257, a. o.

дорогúй 'dear, darling, precious', MUk. въ дорогыхъ шатахъ (1494), дорогъ (1511), з' дорогого камѣня (XVII c.), в' дорогое камѣня (XVIII c.), OES. дорогъ, (from OCS.:) драга (XI c. Остр. св.), драгыимъ Isg. драгыи Nsg. (XI c.); BRu. *дарагúй,* Ru. *дорогóй,* OCS. *dragъ,* Bu., Ma. *драг,* SC. *drâg,* Sln. *drag,* Cz., Slk. *drahy,* Po., LoSo. *drogi,* UpSo. *drohi* — Deriv. дороге́[се]нький, -ко, дорогува́тий, [най]доро́жчий, дорожне́та, -не́ча, дорожня́, подоро́жчання, [з-, по-]дорожи́ти[ся], [по]доро́жчати, доро́жшати, здоро́жувати[ся], compound: дорогоці́нний, -нність, MUk. дорого (XVIII c.), дорогостъ (XVI—XVII c.), под час дорожети (1696), до дорожини (1601), дорожают (XVII c.), дорожитися (XVI c.), дорожь (1588), дорожня́ (XVII c.), дорожнета (XVIII c.), дорогоцѣнный (XVII c.),

OES. дорогость, дорогъвь, (from OCS.:) дражьшии, дражити, драго-достоиныи, -каменьныи; GN. Дорогúчин, Дорогобýж, Доро[го]стóл, Дорогóбúч (now Polonized: Дрогобич, cf. Onomastica 15, 26 - 29), Дрогóбичка, Дрогóбич, Дрогóбицький, etc. — Syn. *коштóвний; (що мáє велúке знáчення:) цíнний; (дýже важлúвий:) дорогоцíнний*, Деркач 62.

PS. **dorgъ[jь]* 'ts', with root **dor-* and formant *-g-*, cf. Latv. *dargs*, as opposed to Lith. *dorà* 'something useful', *doras* 'good, fit, honest' etc.; other IE. correspondences uncertain, cf. Berneker 1, 213, Pokorny 252 - 254, a. o.

дорóслий : рости́.

Дороте́й, Дорофíй PN. 'Dorotheus', MUk. Дорофéй (1627 Беринда); Ru. *Дорофéй*. — Deriv. *Дороте́я, Дороте́євич, Дороте́ївна, Дорофíйович, Дорофíївна;* here also *Дóрош* and deriv.: FN. *Дорóшко, Дорошéнко, Дорошкéвич*, GN. *Дорошíвка*. Subst. *Богдáн, Богдáр;* MUk. Дáръ Б[о]жíй илú Б]ого]мъ даровáнъ, 1627 Беринда.

From Gk. *Dorótheus* 'gift of God', Klein 1, 476.

Дóрош, Дорошéнко : Дороте́й, Дорофíй.

дорсáльний 'dorsal', ModUk., BRu. *дорсáльны*, Ru. *дорсáльный*, Po. *dorsalny*, etc. — Deriv. *дорсáльнíсть, -но*. — Subst. *спинни́й, хребтóвий*.

From Lat. *dors[u]ālis* 'back-', *(:dorsum* 'back'), Орел 1, 290, Klein 1, 476.

дóрс[к]ати Bk. 'to shake, tremble, quake', first recorded in 1934 (Кміт 64), Sln. *drskati* 'to glide, slide'. — Subst. *трястúся, з'їжджáти*.

PS. **dзrskati* 'to tremble', perhaps akin to Bu. *дрýсам*. 'I shake, qnake' of o/p. origin, cf. Георгиев 1, 434.

дóрті ґалíшен, also дóрти ґалíшенз, дирті ґаліцíян, AmUk. 'dirty Galician, Galicians', first recorded in 1931. — Subst. *канáдська прóзва украíнців у пéршій половúні XX с. — брудни́й галичáнин.*

From E. *dirty Galician, Galicians* 'ts', Білаш 265.

досáда, досадúти : садúти.

дóсвіта, досвíтній : світ.

дóсить, Wd. **дóста,** Bk. дось (Кміт 64) 'sufficiently, enough', MUk. досыть (XV—XVI с.), досит[ь] (1627 Беринда), досіт — sat (XVII с. Гептаглот 24), досыт (XVIII с.) ; BRu. *дóсыць*, Ru. dial. *дóсыть* (Vasmer² 1, 523), Cz. *dost[i]*, Slk. *dosti*, Po. *dosyć*. — Syn. *довóлі, стíльки, скíльки трéба; багáто*, Слум. 2, 384.

PS. **do - syti||*do - syta* 'ts', Огієнко PM. 3, 321.

дóсі, dial. дóси, дóсіль, досіля́, and доселя́ (Колодій PM. 5, 285) 'up to the present time, till now; up to here', MUk. досѣ (XVIII с.), OES. доселѣ; Ru. *досéле, досéль, досéлева*, OCS. *doselě||doseli*, SC. *dȍsli, dȍsle, dőslije*, Sln. *doslê(j)* — Syn. *до цьогó чáсу; до цьóгó мíсця*.

PS. **do - se[lě]* 'ts', Miklosich 297, Berneker 1, 697, Vasmer² 1, 531.

доскáл dial. see дидаскáл.

досконáлий 'perfect', MUk. досконáлый (XVI с.), досконáлый (1627 Беринда), досконалыи (XVIII с.); Po. *doskonały*. — Deriv. *досконáлість, -ло, досконáльний, -ність, -но*. — Subst. *вíльний від вад, довéршений, пóвний, цíлковúтий; прáвий, налéжний; добíрний, чудóвий*, Тимченко 799.

From Po. doskonały 'ts', Тимченко, l. c.; re. Po. word (from *do-s-konać* 'to fulfill'), cf. Sławski 1, 157.

дослі́вний, -но : сло́во.

до́слід, дослі́джувати, дослі́ди́ти : слі́д, слід и́ти.

доспі́лий, -ліcть, -ло : спі́ти.

доста́тній, доста́ток, доста́точний, etc. : до́ста, see до́сить.

достеме́нний, -нно : стеме́нний, -нно.

досто́йний, -ність, -но : стоя́ти.

дось Bk. see до́сить.

досьє́ 'file, documents, records', ModUk. only. — Subst. *зві́рка а́ктів до спра́ви,* Орел 1, 290.

From Fr. *dossier* 'ts', Орел, l. c.

дота́к Wd. : до-так.

до́теп 'wit; anecdote', MUk. до́втѣпъ (1596 Зизаній), 1627 Беринда), довтѣпы Apl. (XVII c.), ведлугъ довципу (XVII c.), довтипъ (XVII c.), довтипу Gsg. (XVII c.), довтепъ (XVII c.); Po. *dowcip,* Cz. *důvtip,* Slk. *dovtip.* — Deriv. *[не]доте́па, доте́пний, -ність, -но, дотіпний,* MUk. довтыпный (1596 Зизаній, 1627 Беринда), довстѣпенъ (XVI c.), довтипный (XVII c.), довципный (XVII c.), довцѣпный (XVII—XVIII c.). — Subst. *спри́тність, ви́яв го́строго ро́зуму; анекдо́т.*

From Po. *dowcip, dowcipny* 'ts', Тимченко, l. c.; re. etymology of Po. words cf. Sławski 1, 158.

до́тер AmUk. 'daughter', first recorded in 1946. — Subst. *дочка́.*

From E. *daughter* 'ts', Білаш 265,

дотума́тися dial. 'to guess, conjecture, surmise', first recorded in the XX c. (Нижнє Подністров'я, Дзендзелівський ЛБюлетень 6, 42). — Subst. *дода́тися, дога́датися.*

Of obscure origin; its connection with тума́н, q. v., though possible, cannot be established; most probably it is a dial. form of *доку́мкатися,* see *куме́кати.*

дох dial. see до́хнути.

доха́ 'large winter coat (with outside and inside fur)', first recorded in 1947 (Багряний 2, 139, not in 1959 as quoted in Слум. 2, 396); Ru. ts. — Subst. *кожу́х,* Багряний, l. c.

From Kalm. *daxa* 'ts', Ramstedt 2, Vasmer² 1, 532.

дохáн, also духáн, дуган 'a sort of tobacco', ModUk.; Bu. *дуга́н,* SC. *dùhan,* Cz. dial., Slk. *dohan* 'ts'. — Deriv. *дуганя́р.* — Subst. *рід тютюну́.*

From Tk.-Osm. *duxan,* via Hg. *dohány* 'ts', Berneker 1, 234, Макарушка 7, РССтоцький Slavia 5, 30, Lokotsch 43.

до́хиж (=до́хыж) **Lk.** 'home', first recorded in 1932 (Рудницький 7, 30). — Subst. *додо́му, в ха́ту.*

Derived from *до-* and *хи́жа,* see svv.

до́хіть, до́хоти Bk. 'enough', first recorded in 1934 (Кміт 65). — Subst. *досхо́чу.*

From *до-* and *хі́ть* (Gsg. хо́ти), see s. vv.

до́хнути 'to perish, die', OES. дъхнулъ (XI c.), BRu. *дыхну́ць* 'to breathe' ‖*до́хнуць* 'to perish', Ru. *дохну́ть*‖ *до́хнуть* 'ts', OCS. *vъzdъchnǫti,* Bu. *dъ́xна* 'to breathe', Ma. *издивне* 'to breathe out', *здúвне* 'to sigh', SC. *dàhnuti,* Sln. *dáhniti*‖*dẹ́hníti* 'to breathe', Cz. *dechnouti* 'ts', *zdechnout* 'to die', Slk. *dochnúť,* Po. *tchnąć* 'to breathe', LoSo. *zdech-*

nuś, UpSo. *dychnyć* 'ts'. — Deriv. *дох, дохли́на, [з]дохля́тина, здохля́ка, [з]до́хлий*, OES. дъханиї Ipl. (XI c.), дъхновѣньемъ Isg. (XII c.), дъхновено (XI c.) — Syn. *переста́ти існува́ти, ги́нути (про твари́н, пта́хів, кома́х)*, Слум. 2, 397.

PS. **dzchnǫti* 'to breathe'; to stop breathing, die', root **dzx-*, related by apophony to **dux-*, see дух.

дохі́д, дохо́дити, etc.: ходи́ти.

до́хтір, до́хтор dial. for до́ктор.

доце́нт 'lecturer, reader; (in the US. and Canada:) assistant professor', ModUk.; BRu. *доцэнт*, Ru. *доце́нт*, Po. *docent*, etc. — Deriv. *доце́нтка, доцентту́ра, доце́нтський, прива́т- доце́нт, доце́нт-супле́нт.* — Subst. *виклада́ч-учи́тель в університе́ті.*

From Lat. *docēns*, Gsg. *docentis* '(one who is) teaching' *(:docēre* 'to teach').

до́ця : до́чка.

До́ця : Євдо́кія; Теодо́ра.

доч arch. (Желеховський 1, 202), **дочка́, до́нька** 'daughter', MUk. дочьки Npl. (1489), дочка (1495), дочка́ (1596 Зизаній, 1627 Беринда), дочку Asg. (XVIII c.), дочер (1706), дочеръ (1726), OUk. дочьцѣ Dsg. (1446), дочѣрь (XV c.), OES. дчи Asg., дъчи, дъчери Dsg., дъчерь, дъчѣрь Asg., дчери Gsg., дочи Nsg., дъчькѫ Asg. (from OCS.:) дъщи (XI c.); BRu. *дачка́*, dial. *до́чка*, Ru. *дочь* dial. *до́чка*, OCS. *dzšti*, Bu. *дъ̀щеря́*, Ma. *ке́рка*, SC. *kćî, kćêrka*, Sln. *hčî*, Cz. *dcera*, Slk. *dcéra*, Po. *córka*, (LoSo. *źowka*, UpSo. *dźowka* from **děva)*. — Deriv. *до́ця, до́ченька, -ечка, до́ненька, -ечка, до́ня, доччи́н, до́чірній*‖ Wd. *до́черний, до́нин, до́ньчин, удочери́ти, удочеря́ти, удочері́ння.* MUk. доччиныхъ Gpl., OES. дъштерьнь

(1073 Ізб. Св.), дъщерьши (XI c.). — Syn. *осо́ба жіно́чої ста́ті в відно́шенні до свої́х батькі́в.*

PS. **dzkti* 'ts', IE. **dhugh(ə)tér*, cf. Lith. *duktẽ*, OPr. *duckti*, Skt. *duhitár*, Av. *dugədar*, Arm. *dustr*, ToA. *ckācar*, ToB. *tkācer*, Gk. *thygátēr*, Goth. *daúhtar*, OHG. *tohter*, ModHG. *Tochter*, OIc. *dōtter*, AS. *dohtor*, OSax. *dohtar*, E. *daughter*, etc.; Miklosich 55, Срезневский 1, 763, Berneker 1, 243, Zubatý 1, 66 - 67, Meillet Ét. 268, Преображенский, 1, 192 - 193, Kluge 364, Trautmann 207, Fraenkel 110, Brückner 66, Sławski 1, 107 - 108, Mikkola 1, 41, 46; 2, 162, 185, Vasmer² 1, 533, Pokorny 277, (extensively:) Трубачев 54 - 55, Бурячок 36 - 39.

до́чмен AmUk. 'Dutchman', first recorded in 1929. — Subst. *голля́ндець.*

From E. *Dutchman 'ts'*, Білаш 266.

до́шка 'board, plank', MUk. дошки Apl. (1494), за дошку (XVII c.), дощка (1627 Беринда), на дощцѣ (XVII c.), дошка (XVIII c.), OES. дъска (1073. Ізб. Св.), дъскѣ Lsg. (XI c.), двѣ досцѣ (XIV c.), дска, дъскы, доскъ Gpl.; BRu. *до́шка*, Ru. *доска́*, OCS. *dzska* Bu. *до́ска*, Ma. *до́ска*, SC. *dȁska*, Sln. *deskà*, Cz. *deska*, Slk. *doska*, Po. *deska*, LoSo. arch. *ска* 'baking board', UpSo. *deska*, Plb. *déiska, deisko* 'table', — Deriv. *до́щечка, дощи́н[к]а, дощáник, дощáни́й, дощáтий*, MUk. до́щечка (1627 Беринда), до́щицу Asg. (XVI c.), дощкова́тый (XVIII c.), на дощыцы (XVIII c.), на дощетцѣ (XVIII c.), OES. дощатые Apl. (XIII c.). — Syn. *плоска́ з обо́х боків плоти́на, ви́пиляна з де́рева, або́ ви́тесана з ка́меня*, Тимченко 818.

PS. **dzska* 'ts' with *-š-* in Uk. under the influence of dimin. дощька, до́щечка; it is generally considered a borrowing from Teut., cf. OSax. *disc*, Du. *dish*, E. *dish*, ModHG. *Tisch*, etc., the ultimate source being Lat. *discus* < Gk. *dískos* 'disc' with the later meaning 'dish', cf. It. *desco* 'table', OFr.

dois 'ts'; PS. *dz-* instead of *dь-* in **dzska* goes back to Teut. non-palatal *di-*, Rozwadowski GJP. 109, Stender-Petersen 500, a. o.; cf. also Miklosich 54, Meillet Ét. 113, Berneker 1, 246, Brückner 88, Преображенский 1, 192, Sławski 1, 145, a. o.; according to Kiparsky 1, 112 - 113, there is a possibility of its being borrowed directly from LLat. discus, cf. also Machek 84; according to РССтоцький 5, 61: the orig. meaning 'table' was in force in OCS. dъska and is still retained in Uk. ска́терть; cf. also Leeming SEER. 51, 192.

дощ, dial. дож[дж], дожьджь (Bk. Кміт 63), дош[ь], дорщ (Hc. JBR.) 'rain', MUk. дожчь (XV c. KA. 29), до[ж]чу Gsg. (1582 АКЖМУ. 43), дождь (1625), дджы Npl. дждов Gpl. (XVII c.), дождь (XVII c. ЛСЛ. 19), дощ[ъ], (XVII c.), дож — pluuia (XVII c. Гептаглот 23), дожчу (1736 Інтермедії 102), дождъ (XVIII c.), OES. дъждъ (XI c. Остр. ев.), дъжда Gsg. (XI c.), дъжгъ (1270), дожгъ, дъжгемъ Isg.; BRu. *до́ждж*, Ru. *дождь*, OSC. *dzždь*, Bu. *dъжд*, Ma. *дожд*, dial. *до̄ш*, SC. *dâžd*, Sln. *dèž*, Cz. *déšť*, Slk. *dážď*, Po. *deszcz*, LoSo. *de[j]šć*, UpSo. *déšć*, Plb. *dâzd*. — Deriv. *до́щи[чо]к, дощи́ще, дощи́вка, дощовиця, дощови́й, -и́к, дощува́ння, доще́вий, -во, дощи́стий, дощови́тий, дощува́тий, дощува́льний, дощува́ти, -а́ння, [за-, пере-, роз-]дощи́ти[ся]*, compounds: *дощо-мі́р, -мі́рний*, MUk. дождевые Npl. (XVI c.), дождёвый (1627 Беринда), дождевна (XVIII c.), зъ дощовою водою (XVIII c.), дождоватая (XVIII c.), дождил (XVIII c.), OES. много дождевьї, дъждева, дъждевьными каплями, дъждовая, дъждити, дъждение. — Syn. *атмосфе́рний о́пад з хмар у ви́ді краплин води́.*

PS. **dzždь* 'ts', IE. ***dus-djus* 'cloudy sky', cf. Skt. *duṣ-* 'bad', *dyu-* 'sky', Шевельов 214, forms of дощ - type are explainable as devoiced дожд[ь]; other reconstructions **dusk-i̯o-*, and *dust-i̯o-*, cf. Berneker 1, 248, a. o., though

attractive, are less persuasive; see also Vasmer² 1, 522, Sławski 1, 145, Pokorny 185, 227.

дощá́д[к]у, доná́щáду, дощáту, дощé[н]ту 'totally, to the ground; completely', MUk. дощáдку (1596 Зизаній, 1627 Беринда), до щадку (XVIII c.), дощатку (XVIII c.), дощя́ду (XVII c.), дощéнту (XVII c.), до щéнту (1632), до-щенту (XVII c.), до щéнту, до щен'ту (XVII c.), Po. *doszczętu*, arch. *do szczędu*. — Syn. *з ко́ренем, дотла́, до оста́нку, до ре́шти, цілкови́то, остато́чно*, Тимченко 819.

From до- and -щаду, the latter part being connected with ча́до, q. v.; form дощé[н]ту is a direct borrowing from Po. *do szczętu* of ts origin, cf. Тимченко, l. c., Brückner 542.

доя́р[ка] : дої́ти.

драб 'ragamuffin, rowdy', MUk. драбы (XVI c.), драбовъ Gpl. (XVI c.), драбъ (1627 Беринда), драбове Npl. (XVIII c.); Po. drab 'ts'. — Deriv. Wd. драбу́га (Стрий), MUk. на службу... драбскую (1552). — Subst. *обі́дранець, бося́к*, Слум. 2, 403; MUk. *жо́внір пі́ший, пішо́к*, Тимченко 821.

From Po. *drab* 'ts', Тимченко, l. c., Richhardt 43; see also the following entry.

драба́нт, (rarely:) драба́н (Бойків 150) 'halberdier, life- guard', Ru. ts (since 1803), Po. Cz. *drabant*, etc., MUk. драбантъ (XVI c.), драбан'товъ Gpl. (XVII c.). — Deriv. драба́нтський; MUk. драбантовали (XVI c.). — Subst. *охоро́нець, офіце́рський джу́ра; мане́жний кінь*, Слум. 2, 403; MUk. *жо́внір особи́стої королівської, тако́ж па́нської ва́рти*, Тимченко 820.

On account of accent rather from ModHG. *Drabant*‖ *Trabant* 'ts', than from Po. *drabant*, cf. Тимченко, l. c.,

Vasmer² 1, 533; according to Brückner 95, Berneker 1, 218, a. o. Po. and Cz. *drab* might be derived from *drabant*, see драб.

дра́він ре́ставран AmUk. 'drive-in restaurant', first recorded in 1963. — Subst. *рестора́н пі́д яки́й в'їжджа́ють-ся й де обслу́га є надворі́ в а́вті.*

From E. *drive-in restaurant* 'ts', Білаш 266.

драби́на 'ladder', MUk. на драбину (XVII с., УЗЛП. 53), драбину Asg. (XVII с., ibid.), драбина (1627 Беринда), зъ драбиною (XVIII с.), драбина легка (XVIII с.), BRu. *драби́ны*, Ru. dial. *драби́на*, Po. *drabina*. — Deriv. *драби́нник, драбинчак, драбиня́к, полу́драбок, драба́стий, драбиня́стий, драби́нчастий, драби́нний, драби́новий*, MUk. з драби́нки (XVIII с.), FN. Драбина́стий. — Syn. *при́стрій у ви́гляді двох парале́льних бру́сів, з'є́днаних на пе́вних ві́дстанях попере́чними щабля́ми.*

Most probably a borrowing from **MHG**, *trappe, treppe*, ModHG. *Treppe* 'staircase, stairs', Miklosich 49, Berneker 1, 219, Тимченко (via Po.) 821, Sławski 1, 160, Дзендзелівський УЗЛП. 53, a. o.

дра́га Wd. 'road, way', first recorded in the XX c. (Lk. Приймак РМ. 2, 450; Бачка, Горбач 15, 313); Slk. *dráha*, for other corresponding words see доро́га. — Subst. *доро́га.*

From Slk. *dráha* 'ts', Горбач, l. c.

драгва́ see драгови́на, дряговина.

драглі́, Wd. дриглі́ (< дряглі́) see драгови́на, дряговина.

драгома́н 'interpreter, guide', MUk., Ru. ts. — Subst. *товма́ч, переклада́ч.*

From ModHG. *Dragoman* 'ts', the ultimate source being Ar. *tarǧuman* 'ts', Lokotsch 160, Klein 1, 480.

драгови́на, дряговина 'marsh, morass, swamp, mud', ModUk. only. — Deriv. *дрягови́нний, -ння.* — Syn. *грузьке́, багни́сте мі́сце*, Слум 2, 404.

Like *драгли́, драгва́*, a. o., this word derives from PS. **drę̨gati* 'to display sudden movements (of limbs), to jerk', akin to **дри́гати, q. v.**

драґ стор AmUk. 'drug store', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *апте́ка, дроґе́рія.*

From E. *drug store* 'ts'.

дра́ґар, dial ґра́ґар 'beam', MUk. дра́ґаръ (1627 Беринда). — Subst. сво́лок, *бе́льок, що на нього́ де́ржи́ться сте́ля*, Пшеп'юрська 72.

From ModHG. *Träger* 'bearer, carrier; girder, beam'.

драґу́н SovUk. драгу́н, Wd. дра́ґон 'dragoon', MUk. драго́новъ, дракгановъ Gpl. (XVII с.), драгу́новъ Gpl. (XVIII с.), драгунамъ (XVIII с.); BRu., Ru. *драгу́н*, Po. *dragon*. — Deriv. *драґу́нський*, SovUk. *драгу́нський*, Wd. *драґо́нія* (Кузеля 106), MUk. драгонію, Asg. (XVIII с.); FN. *Драґа́н*. — Subst. *ле́гкий військо́вий їзде́ць; (дра́ґон:) зако́ладка зза́ду на плащі́*, Кузеля 106, MUk. *кі́нний жо́внір, що мо́же би́тися і ве́рхи і пі́шо*, Тимченко 821.

Wd. *дра́ґон* from Po. *dragon*, Richchardt 43; on account of its accent драґу́н is to be derived from Fr. *dragon* 'ts' which, in turn, goes back to *dracōnem* Asg. of *dracō*, see дракóн.

дражé 'sugar[ed] almond', ModUk. — Subst. *сорт дрібни́х цукéрок.*

From Fr. *dragée* 'ts'.

дражни́ти, дразни́ти 'to irritate, tease, tempt, tantalize, excite', MUk. раздража́ю : дражню́ (1627 Беринда), дражнити (XVII c., XVIII c.), дражнили (XVII c.); BRu. *дражни́ць*, Ru. *дразни́ть*, Bu. *дра́зн*, OCz. *drážniti*, Slk. *dražditʹ*, Po. *drażnić*, LoSo. *dražniś*. — Deriv. *дражни́тися‖дразни́тися, роздражни́ти[ся]‖роздразни́ти[ся], -ненння, роздра́жнювати[ся]‖роздра́знювати[ся], -анння, дражли́вий‖дразли́вий, -вість, -во*, MUk. дражнителко Vsg. (XVII c.). — Syn. *дратува́ти, дрочи́ти*, Тимченко 822.

PS. **drazniti* 'ts', with a secondary palatalization: **dražniti* (under the influence of **dražnjǫ* < **draznjǫ*), most probably derived from the root **dьr-* see дерти, дра́ти, and such words as дра́снути, Bu. дра́скам, Sln. *drasati*, etc. Miklosich 49, Berneker 1, 221, Преображенский 1, 193, a. o.; re. other etymologies cf. Sławski 1, 162, Vasmer² 1, 534.

дра́зка dial. see дрізки.

дра́йвер AmUk. 'driver', first recorded in 1945, Жлуктенко 125. — Deriv. *драйве́рка, дра́йвер-бойс, дра́йверський, драйвува́ти*. — Subst. *шофе́р, [авто]води́й, машині́ст*.

From E. *driver* 'ts', Рудницький UO. 3:1, XV, Жлуктенко 125, Білаш 266, Роїк 68.

дракóн 'dragon', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. *drakon*, etc. — Deriv. FN. *Дракóн, дракóнський*. — Subst. *казкóвий, крила́тий змій з багатьма́ вогнеди́шними гóловами; поро́да ящірóк; (Дракóн:) півні́чне сузір'я*.

From Gk. *drákōn* 'sharp-sighted one, dragon', Преображенский 1, 193, Vasmer² 1, 534, Klein 1, 480, see also драґу́н.

дра́ка : де́рти, дра́ти.

дра́ла adv. 'on the run', MUk. драла (XVIII c.). — Deriv. *да́ти дра́ла*, MUk. драла доброго дамо (XVIII c.). — Syn. *навті́ки, навті́качá*, Тимченко 822.

Based on де́рти‖дра́ти, see s. vv.

дра́ма 'drama', MUk. драма (XVII c.); BRu., Ru. ts, Po. *drama*, etc. — Deriv. *драмати́чний, -ність, -но, драматизува́ти, драмату́рг[ія]*. — Subst. *літерату́рний твір, в яко́му поді́ю предста́вляють дієві осо́би; тяжка́, звору́шлива поді́я*.

From Lat. *drama* 'ts', the ultimate source being Gk. *drāma* 'deed, action represented on the stage', Vasmer² 1, 535, Klein 1, 480.

дранджóли dial. for ґринджóли.

драни́ця, дрань, etc. : де́рти, дра́ти.

дра́нтя, дранти́вий, etc. : де́рти, дра́ти.

драп 'cloth', ModUk.; BRu., Ru. (since 1863) ts. — Deriv. *дра́повий, драпува́ти;* here also *драпірува́ти, -а́ння, драпе́рія*. — Subst. *гру́ба й те́пла тканúна*, Кузеля 106.

From ModHG. *Drap*, the ultimate source being Fr. *drap*, 'ts', Vasmer² 1, 535, Шанский сл. 1:5, 185.

драп!, дряп! : дра́пати, дря́пати.

дра́пати, дря́пати 'to scratch; to run away; MUk. рану драпаную Asg. (1591), драпати (1601), драпали (1693); BRu. *дра́паць*, Ru. *дра́пать‖дря́пать*, SC., Sln., Cz. *drápati*, Slk. *drápať‖driapať*, Po., UpSo. *drapać*, LoSo.*drapaś*. — Deriv. *дра́патися‖дря́патися, драп[о]ну́ти‖дряп[о]ну́ти, драпцюва́ти, драпа́к, дра́па, драпа́ч[ка], драпа́чити, драпі́чка, дра́пка, драпошта́н*, here also (from Po.:) *драпі́жний, -ик, -ність, -но, драпі́ка‖дря́пі́ка;* b/f. *драп!‖дряп!;* FN. *Драпа́к, Драпцю́га*. — Syn.

де́рти, шкря́бати, Тимченко 822; *шви́дко тіка́ти,* Слум. 2, 407.

PS. **dьrapati* 'to scratch', based on the root **der-*, see де́рти, дра́ти, Sławski 1, 161, Vasmer² 1, 535, a. o.; forms with -ря- (дря́пати, etc.) are secondary variables with a hyperistic palatalization of *-r-* unknown to BRu., WSl. (except Slk.) and SoSl.; according to Machek 94, Slk. *driapat'* represents an "expressive palatalization".

драпі́жний, -ик, etc. : дра́пати, дря́пати.

дра́тва 'shoemaker's (waxed, pitched) thread', MUk. дратву Asg. (XVI c.), дратва грубая (XVII c.), дратвы Gsg. (XVIII c.), Ru. ts, Cz. *dratev||dratva,* Slk. *dratva,* Po. *dratwa,* dial. *dratew.* — Deriv. *дра́твиця.* — Subst. *ше́вська ни́тка,* Кузеля 106.

From Po. *dratwa* 'ts', the ultimate source being MHG. *drāt* 'wire, file', corresponding to E. *thread;* Miklosich 50, Berneker 1, 221, Преображенский 1, 193, Шаровольський 1, 68, 75 Шелудько 1, 30, Sławski 1, 161, Richhardt 43, a. o.; according to РССтоцький 4, 168 the word came directly to Uk. from MHG.; further investigation needed.

дра́ти : де́рти.

дратува́ти 'to irritate, provoke', ModUk.; Po. dial. *dratować* (Стрий). — Deriv. *дратува́тися, -а́ння, роздрато́вувати[ся], драту́н, дратува́льник, драт[ів]ли́вий, -вість, -во, дратівни́й, -и́к.* — Syn. *дражни́ти, дразни́ти, дрочи́ти,* Деркач 63.

An extended form of дра́ти, see де́рти.

дра́фсмен 'draughtsmen', first recorded in the XX c. — Deriv. *драфсме́нський.* — Subst. *кресля́р.*

From E. *draughtsmen* 'ts'.

дра́хма 'drachma', MUk. дра́хма (XVII c. ЛСЛ. 58); OES. драхма; BRu., Ru. ts, Po. *drachma,* etc. — Subst.

[старо]гре́цький гріш; апте́карська вага́ 1/8 у́нції, Кузеля 106.

From Gk. *draxmḗ* 'ts', Преображенский 1, 194, Vasmer² 1, 535.

драце́на 'Dracaena : genus of plants of the lily family', ModUk., BRu. *драцэ́на,* Ru. *драце́на,* Po. *dracena,* etc. — Subst. *субтропі́чна росли́на з вічнозеле́ним ли́стям.*

From LLat. *dracaena* 'ts', the ultimate source being Gk. *drákkaina* 'she-dragon', Klein 1, 479.

дра́ч[к]а : де́рти, дра́ти.

дра́шпати dial. for дра́пати, дря́пати (f/e. influence of ра́шпіль, q. v.).

дре́безг Bk. 'piece', first recorded in 1934 (Кміт 65-66), Ru. *дре́безги,* Bu. *дре́бен* 'little, small', UpSo. *drjebjenica* 'crumb'. — Subst. *шмато́чок.*

According to Кміт, l. c., from Po. *drobiazg* 'small matter'; inconvincible; the word is related by apophony to дріб, дрібни́й, q. v.

дреботі́ти, b/f. дре́біт Bk. for дріботі́ти, see дріб.

древі́тня for дривітня : дро́ва́.

дре́в[к]о : де́рево.

древля́ни for деревля́не : де́рево.

дре́вній arch. 'old, ancient', MUk. дре́вный (XVII c. ЛСЛ. 58), древнии (XVIII c.), OUk. древняя (1288), OES. дрѣвнии (XII c.), старъ и древень, древнїй, по дрѣвньюоумоу обычаоу; Ru. дре́вний, OCS. *drevlje, drev[l]ьnjь,* SC. *starò-drēvan,* Sln. *drẽvišnji,* Cz. *dřevni,* Po. *drzewiej-[szy].* — Deriv. *дре́вність, -ньо.* — Subst. *стародáвній, стари́й.*

From OCS. *drevьnjь* < PS. **drevьnjь* 'ts', akin to Skt. *drávati* 'he is running, flowing', Младенов 151; less convincing are other etymologies connecting it with Goth. *triggws* 'faithful', Lith. *drevė́* 'hollow of a tree', Latv. *drevė́* 'ts', cf. Buga РФВ. 67, 236 - 237, Vasmer² 1, 536, a. o.

дреговичі́ Npl. 'Drehovychi, Dregovichians (an OES. tribe centred around the city of Turov)', BRu., Ru. *дреговичи́*, OES. дреговичи, дръговичи (XV c. Іпат..). — Syn. *схі́дно-слов'я́нське пле́м'я мі́ж При́п'яттю й Двино́ю.*

From BRu. *дрэгвá* 'muddy place, marsh', укр. *драговина́*‖*дрягови́на́*, cf. Perwolf Archiv 4, 66; 7, 593; Vasmer² 1, 536 - 537, a. o.

дре́ґес, дри́ґес, дри́ґез 'nicotine deposited in the tube of a pipe', ModUk. only. — Subst. *згар тютюну́, що залиша́ється в лю́льці.*

Origin obscure.

дредна́вт, SovUk. дредно́ут 'dreadnought', first recorded in 1905 (Горбач 1, 12), BRu. *дрэдно́ут*, Ru. *дредно́ут* 'ts'. — Subst. *тип бистропла́вного опанці́реного корабля́ англі́йської фльо́ти,* Горбач, l. c.

From E. *dreadnought* 'ts', Kirkconnell 8; according to РССтоцький 4, 250, via ModHG. *Dreadnought.*

дрези́на 'trolley, small railway car', Ru. *дрези́на* (since 1866). — Subst. *залізни́чий візо́к.*

From ModHG. *Draisine, Dräsine* 'ts', Шанский сл. 1:5, 188.

дрейн, also дрейнс 'drains', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *дрена́жна ру́ра.*

From E. *drains* 'ts'.

дрейф 'drift', ModUk.; Ru. *дрейф (= дрийф* in 1720). — Deriv. *дре́йфовий, дре[й]фи́ти, дре[й]фува́ти.* —

Subst. *відхи́лення корабля́, або́ літака́ від узя́того ку́рсу.*

From Du. *drijven* 'to drive', Горбач 1, 27, Meulen 58 -59, Vasmer² 1, 537.

дрекі́л Gsg. дреколá arch. 'stick, club, stem', MUk. дрекол (1596 Зизаній), дреколми Ipl. (XVII—XVIII c.), дрекóль (XVII c. ЛСЛ. 59), OES. дрькольми Ipl. (XI c. Остр. єв.), дръколї; Ru. *дрекóль*, OCS. *drьkoljь, drьkolь*, Cz. *dřkolna.* — Deriv. *дрекóля*, Франко 10, 506. — Subst. *пáлка, дрючóк*, Франко 4, 564.

From OCS. *drьkoljь* 'ts' of uncertain etymology, cf. Berneker 1, 232, Vasmer² 1, 537, a. o.

дре́ліх Wd. 'ticking', ModUk.; Po. *drelich* 'ts'. — Deriv. *дреліха́р, дреліхо́вий* (Желеховський 1, 204). — Subst. *рід гі́ршої матéрії, тканúни,* Гнатюк ЕЗб. 30, 339.

From ModHG. *Drillich* 'ts', Korbut PF. 4, 513, Шелудько 1, 36, Горбач 15, 321. a. o.

дре́ма arch. 'drowsiness', ModUk., Ru. *дрема́*. — Deriv. **дременýти** 'to run, disappear (like a dream)'. — Subst. *дрімóта,* Слум. 2, 414.

Derived from дрімáти, q. v.

дрен. дре́на, 'drain', ModUk., Ru. *дренáж*. — Deriv. *дренувáти[ся], -áння, дренáж[ний], дренажувáти, -áння.* — Subst. *гли́няна ру́ра, яку́ вкладáється в рілля́, щоб осуши́ти ґрунт,* Кузеля 107.

From E. *drain* 'ts', Kirkconnell 12.

дре́ньків, Gsg. дре́ньокоту 'rattling, buzzing sound', ModUk. only. — Deriv. *дре́ньокати, -аннá, дреньокотíти, -íння, дренчáти, -áння,* and secondary "pleophonic" forms: *деренькотáти, -áння, деренькотíти, -íння, деренчá-*

ти, -а́ння, -а́ло, деренчли́вий, дереньку́чий; here also Bk. *джеренча́ти* (Кміт 59) Wd. *дзеренча́ти* (Желеховський 1, 180). — Syn. *бре́ньків, торохті́ння.*

Like *бре́ньків* it is a o/p. formation based on **дрень!* — an alternative interj. to *брень!*, q. v.; forms with pleophony: *дереньк-* are secondary.

дрес AmUk. 'dress', first recorded in 1915. — Deriv. *дре́сик*, Жлуктенко 125, Роїк 68; *дреси́на, дре́ска* (JBR.). — Subst. *суке́нка.*

From E. *dress* 'ts', Івах PM. 1, 212, Білаш 266.

дре́сінк AmUk. 'dressing', first recorded in 1963. — Subst. *на́чинка.*

From E. *dressing* 'ts', Білаш 267.

дресува́ти, SovUk. (from Ru.:) дресирува́ти 'to train, drill', ModUk.; BRu. *дрэсіраваць,* Ru. *дрессирова́ть* (since 1835), Po. *tresować,* etc. — Deriv. *дресува́ння.* — Subst. *муштрува́ти, навча́ти тварини́ роби́ти різні вправи; навча́ти когось механі́чно, під стра́хом ка́ри,* Бойків 151.

From Fr. *dresser* 'ts', the ultimate source being It. *dirizzare* from LLat. *directiare* 'to straighten', Dauzat 257, Vasmer² 1, 538, Шанский сл. 1:5, 191.

дрехля́вий Hc. 'old, weak', first recorded in the XX c. (Ломацький 7) — Subst. *стари́й, не́мічний.*

The word seems to be a dial. deformation of дря́хлий, q. v.

дриб Hc. for дріб.

дрива́, дрив'і́тня, etc. see дро́ва.

дри́га́ти, дри́гнути, Wd. дри́гати, дри́ґнути 'to jerk', **дриголі́ти, дригоні́ти, дриготі́ти, дрога́ти** 'to tremble', MUk. дригóта (1627 Беринда), for other Sl. see *дрижа́ти.* — Deriv. *дри́га́ння, дри́гнення,* Wd. *дриглі́,* etc. — Subst. *дрижа́ти, трясти́ся (з хо́лоду),* Франко 1, 426.

PS. **drygati,* **drygnǫti* — iterative forms of **drzgati,* **drzgnǫti* 'ts' with later neologisms : дриголі́ти, дригоні́ти, дриготі́ти, see дрижа́ти.

дриглі Wd. for драглі́, see дри́га́ти.

дриголі́ти : дри́га́ти.

дри́гонець Bk. '(greedy) usurer', first recorded in the XX c. (Кміт 66). — Syn. *(люди́на), що го́нить за здо́бр-ством.*

From дерти‖дра́ти and гони́ти, see s. vv.

дригоні́ти, дриготі́ти : дри́га́ти.

дри́га (= дрыґа) SoCp. 'road, way', first recorded in 1940 (Зілинський LS. 3, A 199. — Subst. *доро́га.*

Based on Po. *droga* 'ts', Lk. (secondary) development of -ro- as -ry-, cf. Зілинський, l. c.

дри́га́ти, дри́гну́ти Wd. see дри́га́ти, дри́гну́ти.

дри́гез, дри́гес see дре́гес.

дри́гля Hc. 'horse', first recorded in the XX c. (Лоб'юк 2, 125). — Subst. *про́стий кінь.*

From Rm. dial. *drágläǁdrígläǁ* 'ts', Лоб'юк, l. c.

дрижа́ти, dial. дріжа́ти, дрожа́ти (Желеховський 1, 206) 'to tremble', MUk. дрижу (1596 Зизаній; XVII c. Синонима 148), дрижати (XVII—XVIII c.), дрыжу́ (1627 Беринда), дрыжыт, дрыжал (XVII c.), OES. дрожащему (XIV c.) ; BRu. *дрыжа́ць,* Ru. *дрожа́ть,* OCz. *držěti,* Po.

držeć, LoSo. *držaś*, UpSo. *ržeć*, Plb. *drážė*. — Deriv. *за-, по-дрижáти, -áння, дриж‖дрож‖дріж, дрижджí‖дрождж́а, дрижакúй, дрижáчий*, etc., MUk. дрижанье (1596 Зизаній), дрыжáньє (1627 Беринда), дрыженье (XVI—XVII c.) — Syn. *треммíти, (при фізúчній причúні:) трусúтися, трястúся); (від сúльного пóштовху:) двигтíти; (про сльозý:) бринíти*, Деркач 63.

PS. **drʒžati* < **drʒgěti* 'ts', IE. root. ***dhrug-*: ***dhreug-* 'ts', cf. Lith. *drugys* 'fever; shivers', Latv. *drudzis* 'ts', AS. *drȳge*. 'dry', etc., Berneker 1, 231, Pokorny 275, a. o.; Uk. дрижáти : дрожáти (:дріжáти), дриж : дрожа (: дріж) is explainable by various levels of the development of PS. **drʒ-*, viz. regular (organic) (1) дро- with weak *ʒ, ь* in the following syllable, e. g. дрож[ь] (> дріж) and (2) дры- > дри-, in case the following syllable contained a vowel, e. g. дрижáти; further details belong to grammar, cf. Рудницький 7, 79, Шевельов 470.

дриз 'dry, fallen off twigs (branches)', MUk. дризу Gsg. (XVII—XVIII c. Інтермедії 71); Ru. (deriv.:) *дрызгать* 'to smear with mud' (Соболевский Slavia 5, 443), Cz. dial. *dřizdati* 'to besmear', Po. *dryzdać* 'to have diarrhea'. — Deriv. *дрúзати, дризнýти*, dial. *дрúзда* 'girl' (Горбач 8, 39), *дриздýля* 'plum' (Makowiecki 297, 299), *дризлúвець* (ibid.). — Subst. *хвóрост*.

Akin to дристáти, q. v.

дрик dial. 'back, spine', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 339). — Deriv. *дрúка* (Makowiecki 164). — Subst. *спúна*.

Origin uncertain perhaps akin to дрекóль, q. v.

дриль 'drill, trepon', ModUk., BRu. *дрыль*, Ru. *дрель, дриль* (since 1815), Po. *dryl*, etc. — Deriv. *дрúлити, дрилювáти, дрилятú*. — Subst. *механíзм для свердлíння óтворів у метáлі*, Слум. 2, 413.

From ModHG. *Drill* 'ts', PCСтоцький 4, 206; according to Шелудько 1, 30, via Po. *dryl* which remains to be proved.

дрúльмен AmUk. 'drillman', first recorded in 1953. — Deriv. *дриль*, Роїк 68. — Subst. *робітнúк, що провéрчує дíри*.

From E. *drillman* 'ts', Білаш 267.

дрúмба 'mouth drum', ModUk., re. other Sl. дрúмля. — Subst. *варгáн[ки], музúчний інструмéнт*, Горбач 16, 159; syn. *дрúмля*.

From Rm. *drîmbă* 'ts', PCСтоцький Slavia 5, 30, Vincenz 5, Cioranescu 301.

дрúмля 'mouth drum', ModUk., Bu. *дръмбóй*, SC. *drómbulja*, Sln. *drōmlja‖drûmlja*, Slk. *drumbla, dromblička*, Po. *drumla*, dial. *dremla, dromla*. — Subst. *варгáн[ки], музúчний інструмéнт*; syn. *дрúмба*.

From Rm. *drîmbă* 'ts', PCСтоцький Slavia 5, 30, and not from MHG. *Trommel*, Berneker 1, 227, nor from Rm. *trîmbâ*, Vasmer RS. 4, 172; see дрúмба.

дристáти 'to suffer with diarrhea', ModUk., Ru. *дристáть*, Cz. dial. *dřistati*, Po. *drzystać* 'ts'. — Deriv. *дристáння, дрúставка* (Горбач 16, 159), *дристýн, дристýлі* Npl. (Makowiecki 298), *дристокóз* (ibid. 116), here also *дрислúвець, дрислúвки, дрислúвиці* (Makowiecki 298). — Syn. *мáти розвíльнення*.

PS. **dristati (<*dridstati)* 'ts', IE. root ***dhreid-*: ***dher-* 'to empty oneself', cf. Lith. *tryda* 'diarrhea', to suffer with diarrhea', Ic. *drif* 'dirt, excrement', Sw. dial. *drita* 'to void excrement', ME. *drit* = E. *dirt*, ONor. *drīta*, OHG. *trīzan* 'to void excrement', etc. Berneker 1, 224, Sławski 1, 173, Skeat 171, Pokorny 256, a. o.; in a voiced form: дриз *(< *drizdʒ)* it appears in дрúзати, дризнýти, etc., see s. vv.; inconvincible: PCСтоцький, Slavia 5, 30 *(: *drǫzda)*.

дріб : дроби́ти.

дріґа Lk. for дри́ґа, q. v.

дрі́жджі, Wd. дрі́щі (Желеховський 1, 206) 'yeast, leaven', MUk. дрожчи (XVII—XVIII c.), дрожчей Gpl. (XVIII c.), OES. дрощия (XI c.), дрождия (1073 Ізб.Св.), BRu. *дро́жджы,* Ru. *дро́жжи,* OCS. *droždьje,* Bu. *дрождие,* SC. *drȍžda, drȍždina* 'sediment', Sln. *droždzė, drožjė,* Cz. *droždí,* Slk. *droždie,* Po. *drożdże,* LoSo. *droždžéje,* UpSo. *droždźe;* here also BRu. *трущі́на* sediment', Sln. *trôška* 'sediment; yeast'. — Deriv. *дріжджови́й, дріжджо́ваний, дріжджува́ти[ся], -а́ння,* MUk. дрожчи́стый (1627 Беринда), дрождзистоє (XVIII c.) — Syn. *тістови́дна ма́са однокліти́нних сумча́стих грибкі́в із зда́тністю викликати спи́ртове броді́ння цу́крів.*

PS. **drozgje* collect : **drozga,* cf. Sln. *drôzga* 'sediment'; IE. base ***drō- : **d[e]rə- : root* ***der-* 'to split, divide, deave' and formant *-sk-* > *-zg-,* cf. OPr. *dragios,* OLith. *dragės* 'yeast', ONor. *dregg* 'ts', Sławski 1, 169, Pokorny 206 - 210; less persuasive is its explanation by Berneker 1, 228 - 229 : PS. **droska,* cf. MBu. дрощия, Uk. дри́щі; according to Соболевский Slavia 5, 443 - 444, the latter is a secondary form of дрі́жджі; see also Brückner 98 and KZ. 43, 308, Archiv 11, 125 - 126, Trautmann 58, Fraenkel 100, Vasmer² 1, 540, Skok 1, 444, a. o.

дрі́зд, arch. дрозд 'blackbird, thrush, missel, mistle', MUk. дроздъ, друздъ (ПитІУМ. 47), дроздъ (XVII c. ЛСЛ. 58); BRu., Ru., Bu., Ma. *дрозд,* SC. *drȏzd||drȏzak,* Sln. *drôzd||drôzg,* Cz., Slk. *drozd,* OPo. *drzozd,* Po. *drozd,* Up. So. *drózn.* — Deriv. *дроздиха, дроздиця, дрозденя́, дроздо́вий;* FN. *Дрозд, Дроздо́вич, Дроздишин, Дроздо́вський,* MUk. Дроздъ (XIV—XV c. Kuraszkiewicz 163), *Дроздиха* (1737 Інтермедії 121), GN. *Дроздівка, Дроздо́вичі.* — Syn. *невели́кий співу́чий птах, Turdus.*

PS. **drozdz* 'ts', IE. ***trozdos- : trzdos-* with voiced initial *d-* in PS., cf. Solmsen KZ. 37, 579; allied to Lat. *turdus* 'ts', Gk. *trygṓn* 'turtledove', OSax. *thross[e]la* 'thrush', LoG. *Drossel,* UpG. *Drochel,* OHG. *drōscela,* E. *thrush,* etc.; Lith. has a longer form for thrush, with initial *s- : strãzdas,* though OPr. *tresde;* Miklosich 51, Berneker 1, 227, Kluge 61 - 62, Skeat 645, Brückner 98, Trautmann 327, Fraenkel 920, Младенов 153, Vasmer² 1, 541, Machek 97, Sławski 1, 168 - 169, Skok 1, 443 - 444, Pokorny 1096, a. o.

дрік, 1. Gsg. дрока́ 'gad-fly'. ModUk. only. — Syn. *о́вад.*

Etymologically connected with де́рти||дра́ти, see svv.

дрік 2. Gsg. дро́ку, also **дрі́ка,** Gsg. дрі́ки 'broom, genet', ModUk.; Ru. *дрок.* — Syn. *росли́на з роди́ни колю́чих, ба́рвень,* Makowiecki 163. Etymology uncertain; according to Преображенский 1, 197, it derives from Gk. *dóry* 'spear'; yet, Горяев 97, followed by Vasmer² 1, 541, Шанский сл. 1 : 5, 195, a. o., connects it with дерти||дра́ти, see the preceding entry.

дрі́кенбе́ргер Wd. 'dissembler, hypocrite', first recorded in the XX c. (Горбач 6, 22). — Subst. *легку́н, симуля́нт.*

From ModHG. *Drückenberger* 'ts', Горбач, l. c.

дрима́ти 'to slumber, nap, doze', MUk. дрѣмаху (XV c.), дрѣмают (XVII c.), дрѣмати (XVIII c.), OES. дрѣмати, дремлеть; BRu. *драма́ць,* Ru. *дремать,* OCS. *drěmati,* Bu. *дра́мам,* Ma. *дре́ме,* SC. *drijémati,* Sln. *drémati,* Cz. *dřímat,* Slk. *driemať,* Po. *drzemać,* LoSo. *drěmaś,* UpSo. *drěmać,* Plb. *drémės* 'you dream'. — Deriv. *дрима́ння, [з[а]-, пере-, по-, про-, роз-] дрима́ти[ся], здрімну́ти[ся], дрима́йло, дрима́к, дрімли́виці, дрімлю́га, дрімлю́х, дрімни́[ви]ці, дрімо́та, дрему́х, дрему́чий,*

-чі́стъ, дрімли́вий, -во, дрімлю́чий, -чі́стъ, дрима́ючий, дрімо́тний, -но, дрі́мки; FN. *Дрима́йло, Дрімайлю́к, Дрімо́уха, Дрімо́уш.* — Syn. *спа́ти ле́гким сном, куня́ти,* Тимченко 834.

PS. **drěmati* 'ts', IE. root ***drē- : drə- : drēm-* 'to sleep', cf. Skt. *drâti, drâyati* 'he sleeps', *ni-drâ* 'sleep', Arm. *tartam* 'sleepy, slow', Gk. *édarton* 'he slept', *[kata]darhónō* 'I sleep', Lat. *dormiō* 'I sleep', Berneker 1, 223 - 224, Trautmann 60, Brückner 100, Vasmer² 1, 537, Младенов 153, Güntert IF. 30, 19, Sławski 1, 174, Шанский сл. 1 : 5, 190, Pokorny 226, a. o.

дрінк, also дріньк, дрінґ AmUk. 'drink', first recorded in 1915. — Subst. *пи́ти, на́питок.*

From E. *drink* 'ts', Білаш 267.

дріста́ти see дриста́ти.

дріт, Gsg. дро́ту 'wire', MUk. дротомъ Isg. (XVII c.), из дрота, отъ дрота (XVIII c.), дроту Gsg. (1741), BRu. *дрот,* Ru. dial. *дрот,* Po. *drut, dród.* — Deriv. *дро́тик, дроти́н[к]а, дрота́р‖дрітáр,* SoCp. *друта́рь* (УЗЛП. 54), *дротя́нка, дротяни́й, -и́к, дротови́й, [за-, по-] дротува́ти, -а́ння,* MUk. дротяными Ipl. (XVII c.), дротянихъ Gpl. (XVIII c.), дротовыми Ipl. (XVIII c.); FN. *Дрота́р.* — Subst. *метале́ва ни́тка,* Тимченко 829.

According to Тимченко, l. c., directly from G. *Draht;* yet Шелудько 1, 30, Berneker 1, 221, followed by Richhardt 43, Sławski 1, 170, a. o., consider it a borrowing from Po. *dród, drut,* the ultimate source being MHG. *drāt* 'ts'.

дрі́чний SoCp. 'well behaving', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 206). — Subst. *ґре́чний,* Грінченко 1, 446.

According to Грінченко, l. c., the word is a dial. deformation of гре́чний; yet, more persuasive is its derivation from д'речний < до-ре́чний (:до ре́чі), cf. Желеховський, l. c.

дріяда, SovUk. дріада 'dryad, a forest nymph', ModUk., Ru. *дриа́да,* Po. *driada,* etc. — Subst. *німфа-покрови́телька дере́в,* Слум. 2, 413.

From Gk. *dryás,* Npl. *dryádes* 'ts' (: drȳs, Gsg. *dryós* 'oak; tree'), Klein 1, 485.

дріяка see теріяк.

дроби́ти 'to divide into parts, knap, stamp, crush', MUK. дробятъ (XVII c.), OES. дробящеи (XI c.), дробя (XI c.), дробятъ, дробляше; BRu. *драби́ць,* Ru. *дроби́ть,* OCS. *drobiti,* Bu. *дроби́,* Ma. *дро́би,* SC. *dròbiti,* Sln. *drobíti,* Cz. *drobiti,* Slk. *drobit',* Po. *drobić,* LoSo. *drobiś,* UpSo. *drebić.* — Deriv. *дріб, дроб, дрі́бка, дрібни́ця, дрібни́ч[ень]ка, дрібно́т[к]а, дрібно́тонька, [з-, по-, роз-]дрі́бнення, дрі́бність, дрібнякі́, дрі́бок, дрібо́чок, дрібота́ння, дріботі́ння, дріботу́н, дріботу́ха, дрібу́ш[еч]ки, дрі́б'язок, дроба́рка, дроби́лка, дроби́льний, -ник, -ниця, дроби́на́, дроби́нник, -ниця, дроби́тько, дробівни́ця, дробі́ння, дробови́й, -ви́к, дроботу́н, дроб'я́та, здрібні́ння, з-, по-, роз-дрі́бнювання, по́-, ро́з-дріб, по-, роз-дрі́бнюваний, -ність, подро́биця, роздрі́бність, роздрі́бнювач, -вачка, роздро́блений, -ність, роздро́блення, роздро́блювання, роздробля́ння, роздро́бність, дрі́бен, дрібкови́й, дрі́бни́й, дрібне́[се]нький, -ко, дрібню́ній, дрібни́стий, дрібні́сінький, -ко, дрібнюва́тий, дрібча́[с]тий, дріб'язки́й, дріб'язко́вий, -вість, -во, дріб'язни́й, здрібні́лий, по-, роз-дрі́бнювальний, роздрібни́й, роздро́блювальний, роздробни́й, [з-, на-, по-, роз-]дрібни́ти[ся], [з]дрібні́ти, [за-, по-]дрібота́ти, [за-, по-, при]дріботі́ти, дрібні́шати, дрібоши́ти, дрібуши́ти, дрібцюва́ти,*

дробцюва́ти, з-, по-, роз-дрі́бнювати[ся], [по-, роз-] дроби́ти[ся], роздробля́ти[ся], роздро́блювати[ся], and compounds with *дрібно-: дрібно- буржуа́зний, -вла́сницький, -гля́д, -голо́вий, -групови́й, -зерни́сти́й, -зу́бий, -зу́бка, -зубча́[с]тий, -калі́берний, -клі́ти́нний, -коло́сий, -мі́стий, -лі́сся, -[по]мі́сний, -мі́ща́нський, -насі́нний, -пліднний, -селя́нський, -това́рний, -тонна́жний, -ше́рстий,* etc.; MUk. дробина (XVII—XVIII с.), дробичка (XVI с.), дроблѣ (XVII с.), дробне́йкый (XVIII с.), дробница (XVII с.), дробно (XVII—XVVV с.), дробокъ (XVIII с.), дроботливый (XVIII с.), дробязги Apl. (XVIII с.), дробязокъ (XVII—XVIII с.), дробно-выбѣяною Isg. (XVII с.), OES. дробливи Npl, дробьница, дробьныи; FN. *Дрібни́й, Дрібне́ньский, Дрібню́к, Дрібня́к, Дробе́й, Дробе́нко, Дробы́нський, Дроби́ш, Дро́бім‖Дро́бот, Дробо́та, Дробко́, Дробни́цький, Дробо́цький, Дробоше́й,* MUk. Дробиха, Дробошенко (1649 Реестра 1). GN. *Дроби́шів, Дроби́шево.* — Syn. *розбива́ти, лама́ти, кришити; поділя́ти на окре́мі части́ни; па́дати дрібни́ми кра́плями,* Слум. 2, 420.

PS. **drobiti* 'ts', E. root ***dhrebh-: ***dhrobh-* 'ts', cf. Goth. *ga-draban,* 'to hollow out; to dig out', OIc. *drafna* 'to dissolve, disintegrate', akin to OE. *draf, drepan,* OHG. *treffan* 'to hit, strike', Berneker 1, 226, Kluge 367, Brückner 97, Sławski 1, 166, Pokorny 272, etc.

дро́ва, dial. also дрова́, дирва́, 'wood', MUk. дро́ва (XVI—XVII с.), дерева на дрова (XVIII с.), дрыва (XV—XVIII с.), OES. дрова Npl., дръвомъ Isg. (XI с.); BRu. *дро́вы,* Ru. *дрова́,* OCS. *drъva,* Bu. *дърво́,* Ma. *дрво,* SC. *dr̂vo,* Sln. *dŕvo,* Cz., Slk. *drva,* Po. *drwa,* Plb. *dráva.* — Deriv. *дрівця́, дриві́тня‖дрівітня‖дровітня, дровітник, дрови́на, дровиня́ка, дровни́к, дро́вно, дров'я́ни́й,*

and compounds: *дрово-во́з, -во́зний, -заготі́вля, -загото́вчий, -кла́д, -но́с, -рі́зний, -ру́б, -ру́бня,* etc., MUk. дровйну Asg. (XVIII с.), дровцами Ipl. (XVIII с.). — Syn. *де́рево, поруба́не на поліна на па́ливо,* Тимченко 282.

PS. **drъva* 'ts', IE. ***druua* 'ts', see де́рево.

дро́ги Npl. 'cart, wagon', ModUk., Ru. дрога́ 'beam', дро́ги 'cart, wagon'. — Deriv. *дрога́ль;* dimin. *дро́жка* and (under f/e. influence of доро́га:) *доро́жка,* Po. *dorożka,* Cz. *drožka.* — Subst. *віз; биндюги́.*

From Ru. *дро́ги, дро́жки* 'ts', of uncertain etymology, cf. Vasmer² 1, 540, Шанский сл. 1 : 5, 194, Sławski 1, 156.

Дрогичин, Дрогобич instead of Дорогичин, Дорогобич see **дорогий.**

дрож : дрижа́ти.

дро́жка : дро́ги.

дрозд see дрізд.

дрок, друо́к dial. 'gadfly', first recorded in the XX с. (Полісся, Лисенко 28). — Syn. *дзеґ;* subst. *ґедзь.*

Connected with дрочи́ти, q. v.

дромаде́р, дромеда́р 'dromedary', ModUk.; Ru. ts, Po. *dromedar,* etc. — Subst. *одногу́рбий верблю́д,* Слум. 2, 421.

Дромаде́р comes from Fr. *dromadaire,* дромеда́р — from ModHG. *Dromedar* 'ts', the ultimate source being Llat. *dromedārius (camelus)* from Gk. *dromás,* Gsg. *dromádos* 'running' *(: drameīn* 'to run'), Vasmer² 1, 541 - 542, Klein 1, 483.

дронг AmUk. 'drunk', first recorded in 1963. — Subst. *п'я́ний.*

From E. *drunk* 'ts', Білаш 267.

дро́нгаль dial. 'tall man', first recorded in the XX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 159); Po. *drągal*. — Subst. *здорови́ло, висо́кий ро́стом чолові́к.*

From Po. *drągal (: drąg,* see дрюк) 'ts'.

дроп AmUk. 'drop', first recorded in 1929. — Subst. *скинь, ски́нути.*

From E. *drop* 'ts', Білаш 267.

дропа́к coll. 'tropak (Uk. dance); fleeing away, disappearance', ModUk. only. — Deriv. *Дропа́к.* — Syn. *тропа́к; драпа́к, (да́ти дропака́:) шви́дко втекти́.*

A blending of тропа́к and драпа́к, see, s. vv.

дро́сель 'choke, throttle', ModUk.; BRu. ts Ru. *дро́сель.* — Deriv. *дро́сельний, дроселюва́ти.* — Subst. *при́стрій для ре̨гулюва́ння ти́ску рідини́ па́ри або́ га́зу.*

From ModHG. *Drossel* 'ts'.

дро́тик, дроти́н[к]а, дротува́ти, etc.; дріт.

дро́хва́, Wd. дро́фа, дра́фа (Желеховський 1, 206) 'bustard, Otis tarda', MUk. зъ дрохвами, (XVIII c.), BRu. *драфа́,* Ru. *дрофа́, дрохва́,* Bu. *дро́пля,* SC. *drȍplja,* Sln. *drôplja,* Cz. *drop,* OCz. *dro[p]fa, dropa,* Slk. *drop,* OPo. *dropia,* LoSo. *gropuń.* — Deriv. *дрохви́ч.* — Syn. *вели́кий степови́й птах.*

PS. **dropy,* Gsg. *dropƨve* 'ts', of uncertain etymology, cf. Berneker 1, 227, Vasmer² 1, 542, a. o; Uk. -х[в]-and-ф- are usually alternating with -n-, e. g. карто́хля||карто́фля|| карто́пля, тра́фити||тра́пити, Хве́дір||Фе́дір||Педько́, cf. Зілинський 1, 57.

дрохота́ти dial. see друхота́ти.

дрочи́ти 'to tease, irritate', OES. дрочить, дрочаштеся (1073 Ізб. Св.); Ru. dial. *дрочи́ть,* Bu. *дро́ча,* Po. *droczyć.* — Deriv. *дрочи́тися, дро́чення;* FN. *Дрочи́нський.* — Syn. *дратува́ти.*

PS. *dročiti* 'ts', IE. root ***der-* as in де́рти, дра́ти, see s. vv.

друг 'friend', MUk. другъ (XV—XVII c.), друговъ Apl. (XVII c.) з друзями (XVII c.), сто друговъ (XVIII c.), друже Vsg. (XVIII c.); BRu., Ru., Bu., Ma. *друг,* OCS. *drugъ,* SC., Sln. *drûg,* Cz., Slk. *druh,* Po. (from Uk.:) *druh,* OPo. *drug.* — Deriv. *дру́гий, вдру́ге, другі́ня, дру́жба, дружко́, дру́женька, дру́жечка, дру́жка, дружи́н[оньк]а, дружи́ще, дружо́к, дружи́нний, -ик, -иця, друзя́ка, дру́зі, дру́жний||дру́жній, -ість, дружи́ти-[ся], дружкува́ти, -а́ння,* etc., compounds: *друго-кля́сник, -кля́сниця, -рі́чник, -ря́дний, -ря́дність, -ті́лка, друже-лю́бний, -лю́бність, -лю́бно,* etc.; MUk. другый (XV—XVIII c.), другонадцет Gsg. (XVI c.), дружбу Asg. (XV—XVII c.), дружество (XVIII c.), дружина (XV—XVIII c.), дружьство (XVII c.), дружинникъ (XV c.), дружка (XVIII c.), дружко (XVIII c.), дружная (XVII c.), дружити[ся] (XVIII c.), OES. другым, другыижде, дружина (XI c. Остр. єв.), дружьба (XI c.), дружька (XIII c.), дружьць, дружьнии, дружати[ся], дружити[ся], друго-любиє, -любьно, -любьць, -яко; FN. *Друг, Дру́жка, Друшке́вич, Дру́шків, Дру́жний.* — Syn. *това́риш, при́ятель.*

PS. *drugъ* 'ts', IE. base ***dh[e]reu̯gh-* 'to hold together', cf. Lith. *drauge* 'together', *draũgas* 'friend, companion', *draugauti* 'to be friends', Latv. *dràugs* 'friend', OPr. *draugi-* in compounds 'together', Goth. *driugan* 'to enlist together for war', *ga-draúhts* 'soldier', OHG. *truht* 'crowd', AS. *dryht* 'suite, retinue', Miklosich 51, Berneker 1, 230, Trautmann 59, Fraenkel 102, Vasmer² 1, 543, Sławski 1, 170, Skok 1, 446-447, Pokorny 254-255, a. o.

дру́галь Wd. 'beam of a raft', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *же́рдка, ба́лка в пло́ті, поро́ні.*

According to Richhardt 43, from Po. *drągal* 'wooden block' *(: drąg* 'pole, bar').

другáр Wd. 'handler of an oar of a raft, oar; young, spruce tree', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *весло́; молода́ ялúця;* (Bk.:) *патúк при спли́ві, що до нього́ прибива́ють ке́рму,* Кміт 66.

According to Richhardt 43, from Po. *drąg* 'pole, bar'; yet, more convincing is its derivation from Rm. *drăgare* 'bean', cf. Cioranescu 302 - 303.

дру́гати Wd. 'to spin', first recorded in 1934 (Кміт 67). — Subst. *прясти́.*

From Rm. *drug* 'pole', Cioranescu 362, Vincenz 6.

дру́гстор, also дру́к штор AmUk. 'drug-store', first recorded in 1924. — Deriv. *дру́ґ-сто́рник.* — Subst. *апте́ка.*

From E. *drugstore* 'ts', Білаш 268.

дру́жба, дру́жній дружи́ти[ся] etc.: друг.

друза́ти Wd. 'to cut', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *тя́ти.*

According to РСТоцький Slavia 5, 30, it is either a simplified form of *друзга́ти (< PS. *druzgati* 'to crush'), or a blending of **drusati* 'to shake' and **duzati* '?', the latter explanation being less persuasive.

друзгота́ти Wd. 'to crush', first recorded in the XX c. (Стрий); Po. *druzgotać.* — Subst. *трощи́ти.*

From Po. *druzgotać* 'ts'.

дру́зі Npl.: друг.

дру́зка dial. see дрíзки.

друзя́ка : друг.

друї́д 'druid', ModUk., Ru. *друи́д,* Po. *druid,* etc. — Deriv. *друїди́зм.* — Subst. *жрець у старода́вніх ке́льтів.*

From Fr. *druide* 'ts', the ultimate source being OCe. *druid (< *dru- 'oak'* and **wid-* 'to know'), Klein 1, 485.

друк 1. see дрюк.

друк 2. 'print[ing], press, type', MUk. друкъ (XVI—XVIII c.); BRu. ts, Po. *druk.* — Deriv. *друка́р, -ка, -ня, -ство, -ський, друко́ваний, [ви́-, на-]друкува́ти[ся], -а́ння, ви-, на-друко́вувати[ся],* MUk. друковано... року 1581 (XVI c.), друковати (1591), друку́ю (1627 Беринда), друкуют (XVIII c.), друковатися (XVII c.), друко́ванье (1627 Беринда), друкарь (1627 Беринда), художество друкарское (XVII c.), друкарню Asg. (1586), друка́рня (1627 Беринда). — Syn. *печа́тання, витиска́ння на папе́рі лі́терами, типогра́фія.*

From ModHG. Druck 'ts', cf. друку́ю : з'Алманска, выбива́ю, а́лбо витиска́ю, 1627 Беринда; cf. also Тимченко 833, РСТоцький 4, 161, a. o.; according to Шелудько 1, 30 - 31, via Po. *druk.*

дру́кир dial. 'door-latch', first recorded in the XX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 159). — Subst. *кля́мка.*

From ModHG. *Drücker* 'latch'.

дру́лити, дри́лити, друля́ти Wd. 'to push, jostle, knock down', first recorded in the XIX c. (Желеховський 207), no certain cognates in other Sl. — Deriv. b/f. *друл;* FN. *Друля́к.* — Subst. *тру́тити, тручáти, штовху́ти, штовха́ти.*

According to РСТоцький, Slavia 5, 31, it is, perhaps, akin to SC. *drljiti, drljati* 'to *demure', drjaučiti* 'to beg', Bu. *дърля се* 'I am intrusive' (:PS. **drьliti, *drьljati*) cf. Berneker 1, 255; more convincing, however, is its connection

with тру́тити, тручáти, dial. тру́лити see s. vv.

друм dial. 'highway' (Бачка), first recorded in the XX c. (Горбач 15, 311, 331). — Deriv. *дру́мар, друмхну́ти.* — Subst. *шосе́.*

From SC. *drüm* 'ts', the ultimate source being Gk. *drómos* 'a running, course' (Горбач, letter of 2. 4. 1973). re. SoCp. друмáрь (< Rm. *drumar*) cf. Манівчук Мовозн. 8 (45); 3, 77.

друок dial. see дрок.

друтáр[ити] Wd. see дріт.

друхні́ти dial. see трухні́ти, тру́хнути.

друхотáти, друхоті́ти Wd. 'to crush, smash' first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Deriv. *друхотáння, здрухотáти, здрухóтаний.* — Subst. *ламáти, трощи́ти, розшматóвувати,* Франко 10 506.

Origin uncertain; perhaps from *гру́хати: гру́хнути 'to make noise by knocking' q. v., with emphatic initial *d-;* less convincing is its derivation from *друзготáти (: PS. **druzgati*||**drozgati* 'to crush'), suggested by РССтоцький, Slavia 5, 30.

дру́ц[ь]кати Wd. 'to bruise, rub to powder', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *розтирáти на пóрох.*

Origin uncertain; perhaps it is connected with дéрти|| дрáти, see s. vv.; according to РССтоцький, Slavia 5, 30, it is дрюк, друк, q. v.; Berneker 1, 228, derives it from **druzgati* 'to crush', cf. друхотáти.

дручáти dial. for тручáти.

друшля́к, Wd. дру́шляк, ду́ршляк (Стрий) 'strainer, filter, colander; (Bk.) small fur coat without sleeves'; (Wd.) pitching borer', MUk. рушлакъ (1570 Шелудько 1, 31),

друшлякъ (1597, 1758), друслякъ желѣзный (1662); Po. *durszlak.* — Deriv. *друшлячóк.* — Subst. *посу́дина з дірочкáми, що слу́жить для проціджування абó протирáння їжі,* Слум. 2, 427; *діркави́ця,* Кузеля - Рудницький 175; *кожушóк без рукавíв,* Кміт 67; *мáйсель діркувáти залíзо,* Горбач 15, 321.

From MHG. *durschlac* 'colander', РССтоцький 4, 166; because of its accents only Wd. ду́ршляк, дру́шляк may be considered as borrowings from G. via Po. *durszlag,* as suggested by Тимченко 833, Шаровольський 1, 33, Шелудько 1, 31.

дру́штво SoCp. 'society', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339); SC. *drúštvo* 'ts'. — Subst. *товари́ство, компáнія,* Гнатюк, l. c.

From SC. *drúštvo* 'ts'.

дрюк, Wd. друк '(thick) stick, pole, staff, perch', MUk. друкъ (XVII c.), з друком (XVIII c.), за друка (XVIII c.), OES. другъ; BRu., Ru. *друк,* OCS. *drǫgъ,* Bu. *дръг,* SC. *drug,* Sln. *drôg,* Cz. *drouh,* Slh. *drúk,* Po. *drąg.* — Deriv. *дрючóк,* dial. *дручóк, дрюче́чок, дрючúна, дрючúще дрю́ччя,* Wd. *дручня́, дручковúй,* MUk. дручокъ (XVII—XVIII c.), до дручя (XVIII c.) зъ друччемъ (1755), дручину Asg. (XVII c.) OES. дружиє. — Syn. *жердúна, ломáка; підóйма,* Тимченко 833.

PS. **drǫgъ*||**drǫkъ* 'ts', the latter being secondary form influenced by **sǫkъ* (see сук), Vasmer² 1, 544; IE. **drangha-* 'ts', cf. Lith. *drangas* 'thick stick', *dranga* 'carriage; lever', OIc. *drangr* 'rock, mountain', ONor. *drengr* 'stick', Av. *drənjaiti* 'strengthens', Turner 377, Trautmann 59, Fraenkel 101, Berneker 1, 229, a. o.

дря́блий SovUk. 'flabby', first recorded in 1953 (Кириченко 1, 467), Ru. *дря́блый* (since 1687). — Deriv.

дря́бліcть, дрябліcти, дрябча́к. — Subst. *в'ялий, слабки́й.*

From Ru. дря́блый 'ts' of uncertain origin, cf. Vasmer² 1, 545, Шанский сл. 1:5, 198.

дря́вкати Wd. 'to sound, speak hoarsely', first recorded in 1934 (Кміт 67). — Subst. *крича́ти захри́плим го́лосом* Кміт, l. c.

A blending of *де́ртися* 'to shout' and *ня́вкати* 'to meow, wail'.

дрягва́, дрягови́на see драгва́, драгови́на.

дря́пати, дра́пати 'to scratch, scrape, write badly' MUk. драпаную Asg. (1591), драпати (1601), драпали (1693), драпнувъ (XVII c.); BRu. *дра́паць*, Ru. *дра́пать*, dial. *дря́пать*, Bu. *дра́пам*, Ma. *дра́па*, SC., Sln. *drápati*, Cz. *drápat*, Slk. *driapat'*, Po. *drapać*, LoSo. *drapaś*, UpSo. *drapaś*. — Deriv. *драпа́к‖дряпа́к, драпа́ч[ка]‖дряпа́ч[ка], драпі́жник‖дряпі́жник, драпі́[ч]ка‖дряпі́[ч]ка, драпа́тий, дря́па, дряпани́на, дря́пання, дря́пець, дряпи́н[к]а, дряпі́жство, дряпі́[ч]ка, дряпня́, дряпо́та, дряпу́га, дряп'я́, здря́пування, подря́пин[к]а, дряпі́жний, -ик, дряпли́вий, дряпу́чий, за-, на- об-, пере-, по-, роз-дря́паний, [ви́]дра́патися, драпну́ти, [ви́-, з[а]-, на-, пере-, по-, про-, роз-]дря́пати[ся], -дря́пувати[ся], дра́пкатися, драпцюва́ти, [з-, у-]дря-п[о]ну́ти, дряпоті́ти;* MUk. драпачинный (XVII c.), драпежити (XV—XVII c.), драпѣжити (XVI—XVII c.), драпежливий, драпежный, драпѣжный (XVI—XVIII c.), драпежство, драпѣжство (XVI—XVIII c.), драпнути, драпѣжца (1596 Зизаній, 1627 Беринда). — Syn. *[по]де́рти, шкря́бати, скребти́,* Тимченко 822.

PS. **drapati* 'ts', being a PS. *-ōp-* extention of the root **der-*, see де́рти, дра́ти.

дря́селъ MUk. see дря́хлий.

дря́сен, Wd. дриссе́н (Надсяння Пшеп'юрська 72) 'Polygonum hydropiper L.: water-pepper', ModUk. — Deriv. *дрясеньова́ті;* here perhaps also: *дряску́лі, дрясли́вці* (Makowiecki 299). — Syn. *(ба́б'ячий) гірча́к, водяни́й пе́рець,* Носаль 98.

Origin obscure; perhaps it is connected with дря́селъ, see дря́хлий; according to РССтоцький, Slavia 5, 30, it derives from дриз 'brushwood' (: PS. **drǫzga* 'ts'); little convincing.

дрясува́ти 'to trample', ModUk. only — Subst. *топта́ти.*

From ModHG. *dressieren* 'to train, break in (of horses)', see also дресува́ти; according to Грінченко 1, 451, it is a dial. deformation of грасува́ти, see гра́са.

дря́хлий 'weak; old, senile', дря́хлый (1627 Беринда), дряхлъ‖дря́селъ (ibid.; XVII c. ЛСЛ. 60), OES. дряхлъ (1076 Ізб. Св.)‖друхлъ, дряхлый‖дряселый; BRu. *дря́хлы*. Ru. *дря́хлый*, OCS. *dręxlъ‖dręselъ*, OSC. *drěseo* 'sad', Sln. *dresel[in]* 'troubled'. — Deriv. *дря́хліcть, дряхли́вий, дряхля́к, дряхлі́ти, дряхлі́ючий,* Нс. *дрехля́вий,* MUk. дря́хлость, дряхлу́ю‖дряселу́ю, (1627 Беринда), дряхлу́єт (XVIII c.), OES. дряхлость, дряхлота (XI c.), дряхълствъмь Isg. (1076 Ізб. Св.)‖дрясельство (XVII c.), дряхлоуя (XI c.), дряхлоующю Dsg. (XII c.), дряхльствоующая Gsg. (1097), дряхновение (XIV c.) compound: дряхлоблѣштьи (XI c.). — Syn. *не́мічний від ста́рости, слабоси́лий; стари́й, ве́тхий,* Слум. 2, 428; MUk. дря́хлъ — сму́тенъ; дря́хлый — сму́тный, зфрасова́ный, строска́ный, нена́висти го́дный, о́бридли́вый (1627 Беринда).

PS. **dręxlъ‖*dręselъ* of no certain etymology; orig. meaning 'sad' points to Lat. *trīstis* 'ts', Gk. *drīmýs* 'sharp', Osthoff 1, 163, Berneker 1, 223; yet, OES. *druxъ‖drjaxъ* < **drǫx-‖*dręx-* connect it with Lith. *drumsti* 'to trouble,

to make turbid', *drumstas* 'turbid, muddy', Fick KZ. 21, 4, Fraenkel 106; most probable is its connection with AS. *dreórig*, E. *dreary* and MHG. *trūrec*, ModHG. *traurig* 'sad', Du. *treurig* 'ts', Kluge 366; unclear is the repartition of *-x- : -s-*, despite Meillet Ét. 412, Berneker, l. c., Vasmer² 1, 547, a. o.

дсе! 'here it's', first recorded in the XIX c. (Носенко 125). — Syn. *дце!*

From отсé! одсé! 'ts', Носенко, l. c.

дуалі́зм 'dualism', ModUk., BRu. ts, Ru. *дуали́зм* (since 1835), Po. *dualizm*, etc. — Deriv. *дуалі́ст, дуалісти́чний.* — Subst. *двоїстість, подві́йність.*

From ModHG. *Dualismus* or Fr. *dualisme* 'ts', the ultimate source being Lat. *dualis* 'dual'.

дуб 'Quercus : oak (tree)', MUk. дубы Npl. (XVII c.), на дубехъ (1676), OUk. дубомь Isg. (1404), до... дубовъ (1419), OES. дубъ (XI c. Остр. ев.); BRu, Ru. *дуб*, OCS. *dǫbъ*, Bu. *дъб*, Ma. *даб*, SC. *dȗb*, Sln. *dǫ̑b*, Cz., Slk. *dub*, Po. *dąb*, UpSo. *dub*, Plb. *dōb*. — Deriv. *дубо́[чо]к, дубо́нько, -ка, дубчи[чо]к, дуби́ще, дубас, дубар, дубе́ць, дубин[к]а, дубиння, дубинонька, дубиночка, дубівка, [за]дубіння, дубля́, дуб[н]я́к, дуб[н]ячо́к, дубови́к, дубовина́, дубочка, дубча́к, піддубник, піддубень, дубо́вий, дубувати́й, -тість, за-, по-дубі́лий, -лість, задубли́й, [за-, по-]дубі́ти, задубти, подубнути, дубцюва́ти*, compounds: *дубогло́д (=глід), дубголо́вий, -вість, дубоні́с, дуболи́ст;* here also *дубро́ва‖дібро́ва*, and its deriv.: *дібро́в[онь]ка‖дубрів[онь]ка, дубро́вина, дібрівний‖дібро́вний, дібро́вистий, дубрівний, -ик*, MUk. дубына (XVII—XVIII c.), дубье (XV—XVIII c.), дубасникъ (XVI c.), дубасъ (XVII c.), дубащина (XVI c.), дубецъ (XVI—XVIII c.), дубина (XV—XVIII c.), дубникъ‖дубнякъ (XV—XVIII c.), дубомый (XVII—

XVIII c.), дубо́чокъ (XVIII c.), дубрава‖доброва (XV—XVIII c.), дубровка‖дубрувка (XVIII c.), дубровный (XVIII c.), в дубровонку (XVIII c.), дубрувку Asg. (XVIII c.), OES. доубовоую кору Asg., вершие дубное, доубрава‖доброва, дубравныи. въ чястина[х] дубравьска[х]; FN. *Дуб, Дубáк, Дубáн[ъ], Дубанéвич, Дубáс, Дубашóвський, Дубéнко, -нський, Дубенчýк, Дýбик, Дубúло Дубúлин, Дубúнський, Дубиняк, Дубúцький, Дубíй, Дубíль, Дубінéвич, Дубкó[вський], Дубковéцький, Дубля́нський, Дубляни́ця, Дубнéвич, Дýбно, Дýбник, Дубни́цький, Дубовéць, Дубовúк, Дубóвський, Дубрáй, Дубрáк, Дубрівний, Дубрíй, Дубрóв[ський], Дýбський, Дуб'юк, Дуб'я́к*, etc.; MUk. Дубаненко (1649 Реестра 62), Дубатовкъ (ibid. 7), Дубиенко (ibid. 43), Дубина (ibid. 42), Дубневичъ (ibid. 49), Дубницкий (ibid. 62), Дубовикъ (ibid. 23), Дубовыченко (ibid. 55), Дубограевичъ (ibid. 43), Дубоносъ (ibid. 43), Дубъ (ibid. 57), Дуброва (ibid. 13), Дубровенко (ibid. 13), Дубровный (ibid. 18), Дубровский (ibid. 57), a. o. GN. *Дýба, Дýбе, Дубанéвичі, Дубúна, Дубúще, Дубéнко, Дубéчно, Дубí[їв]ка, Дубівчик, Дуб[к]івці, Дýбки, Дубля́ни, Дýбники, Дýбно, Дубнякú, Дубóвá, Дýбовець, Дубóвúй, Дубóвичі, Дубóво, Дубшáра, Дýбчиці, Дубрáвка, Дубрівка‖Дубрівка, Дубрóва‖Дібрóва, Дубрівне, Дубрóня, Дубрóвськ[ий]*, etc. — Syn. *рід листопáдних абó вічнозелéних дерéв і кущів родúни бýкових* — *Quercus*, УРЕС. 1, 649.

PS. **dǫb[r]ъ* 'ts' of uncertain etymology; some scholars derive it from IE. root ***dheu[m]bh-* 'dark; silent', cf. Goth. *dumbs*, ONor. *dumbr*, AS. *dump* 'silent, unable to speak', and (without *-m-:*) Gk. *tyflós* 'blind, dark', OIr. *dub* 'black', OHG. *tūba*, ModHG. *Taube* 'dove' (so called because of dark colour, Pokorny 264); accordingly, **dǫb[r]ъ* would mean orig. 'tree with dark core', and would be allied to **dǫbr-*

ava||**dǫbr-ova* 'oak-grove, forest', cf. Lewy KZ. 4, 420, Lehr-Spławiński Belić Зборник 2, 411 - 414, Milewski PF. 16, 798 - 199; yet, there are linguists who reject this connection and derive **dǫbъ* from a "pre-European" substrat language along with such terms as OHG. *tanna* 'fir tree, oak', ModHG. *Tanne* 'fir tree', ODu. *dennia*, Du. *den* 'fir tree', cf. Uhlenbeck KZ. 40, 554, Brückner 85, Machek 100; still others, assuming the orig. meaning of **dǫb[r]ъ* 'wood (for building)', connect it with **domъ* (see дім) and further with Gk. *démō* 'I build', *dómos* 'house', OIc. *timbr*, AS. *timber*, E. *timber*, OSax. *timbar*, OHG. *zimbar* 'wooden building, dwelling, room', ModHG. *Zimmer* 'room, chamber', etc., Miklosich 48, Vondrák 1, 430, Mikkola 1, 124, Брандт РФВ. 21, 220; less convincing are other etymologies: from IE. root **dheub-* as in дупло́ 'hollow, cavity', Falk ScSl. 4, 265 - 267; from Fi. *tamni* 'oak', cf. Цыганенко 138; unsuccessful is also Vaillant's attempt to connect **dǫb[r]ъ* with Lith. *dumblas* 'mud', *daubá* 'valley', Latv. *dumbrs* 'muddy land', RES. 14, 224; cf. also Sławski 1, 140 - 141, Vasmer² 1, 546, Skok 1, 449 - 450, Шанский сл. I : 5, 199 - 200, Шевельов 318, a. o.

дуба́с : дуб.

ду́бати, ду́бнути Wd. for ту́пати.

ду́бельт Wd. see дубельто́вий.

дубельті́вка Wd. see the following entry.

дубельто́вий, also ду́бельт Wd. 'double, duplicate, twofold', ModUk., BRu. *дубельто́вы*, Po. *dubeltowy*. — Deriv. *дубельті́вка*. — Subst. *подві́йний*, Франко 7, 451; 12, 564.

From Po. *dubeltowy* 'ts', the ultimate source being MHG. *dobbelt* 'ts', Korbut 9, Шелудько 1, 31; see also дубль.

дубль 'double', ModUk. — Deriv. *дубле́р, -е́т[а], дублю́р, дублі́ка́т, дублюва́ти, -а́ння*. — Subst. подві́йне; полови́на па́ртії в ві́сті, Бойків 151.

From Fr. double 'ts'.

дубльо́н, SovUk. дублóн 'doubloon', ModUk.; BRu., Ru. *дублóн* (since 1667). — Subst. *на́зва старови́нної моне́ти в рома́нських краї́нах,* Бойків 151.

From Fr. *doublon* 'ts', Hüttl-Worth 17, Gamillscheg 323, Шанский сл. 1 : 5, 203.

дубро́ва (> дібро́ва with íкання) : дуб.

дува́н dial. 'part of a catch (of fish)', first recorded in the XX c. (Подністров'я, Дзендзелівський ЛБюлетень 6, 43); Ru. *дува́н* 'open place; [meeting, for distribution of] booty'. — Deriv. *дува́нити*. — Subst. *части́на вло́ву, що припада́є на до́лю одно́го риба́лки,* Дзендзелівський, l. c.

From Tk.-Tt. *duvan*||*divan* 'council, meeting', Lokotsch 42, Vasmer² 1, 549.

дуга́ 'arc, bow; rainbow', MUk. дуга (XV—XVIII c.), OES. дугу Asg., дузѣ Lsg. (1073. Ізб. Св.); BRu. ts. Ru. *дуга́*, Bu. *дъга́*, Ma. *дáга*, SC. *dúga*, Sln. *dóga*, Cz. *duha*, Slk. *dúha*, Po. dial. *dęga*||*dąga*, UpSo. *duha*. — Deriv. *ду́ж[еч]ка, дуга́стий, -то, дугови́й, дугоподі́бний, -но;* MUk. дужку Asg. (XVII c.); Syn. *(окру́гла) крива́ лі́нія; весе́лка.*

PS. **dǫga* 'ts', IE. root ***dhongh-* : ***dhengh-* 'to press, cover', cf. Lith. *dangà* 'dress, clothing; cover, shelter', *dangùs* 'sky, heaven' : *deñgti* 'to cover, deck', *dingti* 'to disappear, vanish', and further OIr. *dingid, for-ding* ‚oppressed', AIc. *dyngia* 'the underground weavers' room', MHG. *tunc* 'ts', OHG. *tunga* 'manuring', AS., E. *dung*, ONor. *dyngja* 'dung'; Berneker 1, 217 - 218, Kluge 63 - 64, Trautmann 44, Fraenkel 88 - 89, Брандт РФВ. 21, 221, Sławski 1, 146, Шанский сл. 1 : 5, 204, Pokorny 250, a. o.

ду́га dial. 'stave', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331). — Subst. *кле́пка.*

From SC. *duga* 'ts', Горбач, l. c.

дуга́н see доха́н.

ду́гов SoCp. 'cork', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *за́ти́чка, ко́рок; по́плавок,* Горбач 15 326.

From Hg. *dugó* 'ts', Горбач, l. c., MNT-ESz. 1, 684.

дуда́, Wd. ду́да 'bagpipe, fife', MUk. дуда́ (1627 Беринда), бѣда не дуда́ (XVIII c.), OES. дуда; BRu., *дуда́,* Bu. *дуду́к,* Ma. *ду́дук,* SC. *dúduk,* Sln. *dúda,* Cz., Slk. *dudy,* Po. *duda,* LoSo. *dudawa,* UpSo. *duda.* Deriv. *ду́д[оч]ка, дудáренко, дудáр[ч]ик, дудáрка, дудíння, ду́дник, ду́длик, дудóк, дуду́к, дудáрський, дудкувáтий, ду́дочний, дудчáстий, дудáритися, [по]дудíти, [по]ду́длити, [за]дудні́ти, дуди́ти, ду́-ду́!,* Wd. *ду́драти, дуду́ритися,* MUk. дудка (XVII—XVIII c.), дудáрь (XVII—XVIII c.), дудникъ (XVI—XVIII c.), дудокъ (XVII c.); FN. *Ду́да, Дудáр[у́к], Дудáч, Ду́дка, Ду́дко, Дудкóвський, Ду́для, Дудля́рик, Ду́дник, Дудúнський, Дудни́цький Дудничéнко, Дудню́к, Дудóк, Ду́дра, Ду́дрик, Ду́дський (= Ду́дзький),* etc. Syn. *сопі́лка, свирі́ль,* arch. *жоломійка.*

PS. **duda* 'ts', generally considered a BS. o/p. formation, cf. Latv. *dudinât* 'to speak half-loudly', Buga РФВ. 67, 237, 70, 105, Trautmann 46 - 47, Fraenkel 84, Brückner 3, 211, Vasmer² 1, 550, a. o.; Miklosich's assumption of a Tk. borrowing, cf. his TE. 1, 287, followed by Lokotsch 43, is rejected by Brückner KZ. 42, 342. 48, 190 - 191, Skok 1, 452, Шанский сл. 1 -5, 206, a. o.

ду́дка 1. : дуда́.

ду́дка 2. Wd. 'money; wages', MUk. по осе(м) дудокъ (1783, УЗЛП. 55), осемъ дудокъ (1793, ibid.) ; Slk. *dudek,*

Po. dial. *dudek, dutek, dydek, dytek, detk, detek.* — Subst. *гро́ші; пе́вна су́ма гро́шей; заробі́ток,* УЗЛП. 55.

From Po. *dudek* 'ts', Brückner 102 - 103.

ду́длити : дуда́.

дудо́к : дуда́.

ду́ - ду́! : дуда́.

ду́дя, ду́дьо see дю́дя.

дуе́ль 'duel', MUk. дуел (XVIII c.), BRu., Ru. дуэль. — Deriv. *дуелі́ст, дуеля́нт, дуе́льний.* — Subst. *двобій, поєди́нок,* Тимченко 837.

From Fr. *duel* 'ts', the ultimate source being LLat. *duellum* 'ts' Тимченко, l. c., Klein 1, 487; according to Vasmer² 1, 557, Ru. дуэ'ль comes from ModHG. *Duell* 'ts' or directly from Lat.

дуе́нья 'chaperon, governess', ModUk. BRu. *дуэ́н'я,* Ru. *дуэ́нья.* — Subst. *вихо́вниця дівча́т, а та́кож компанья́йо́нка за́мі́жніх жіно́к в Еспа́нії,* Бойків 152.

From Sp. *dueña* 'ts', the ultimate source being Lat. *domina* 'mistress', Klein 1, 487.

дуе́т 'duet, duo', ModUk.; BRu., Ru. *дуэ́т,* Po. *duet, etc.* — Deriv. *дуе́тний;* dial. *дуе́тиха* (Київ 1973, JBR.). — Subst. *спів, музи́чний твір на два голоси́;* syn. *дю́о,* Кузеля 107.

From ModHG. *Duett,* or directly from It. *duetto* 'ts', Vasmer² 1, 559, Klein 1, 487.

ду́жий, dial. дю́жий 'strong, mighty', MUk. дуж, не дужь (XVI c.), ду́жий (1596 Зизаній), ду́жій (1627 Беринда), у дужий (XVIII c.), чи дужи ви, чи здорови? (XVIII c.), взявшись за гужъ не кажи не дужъ (XVIII c.), OES. дугъ, дюжи Npl.; BRu. *ду́жы,* Ru. *дю́жий,* Bu. *неду́г,* Cz.,

Slk. *duh*, Po. *duży* 'big; strong'. — Deriv. *дýже, недýжий, недýга, дýжний, дýженький, -ко, дýжність, дýж[еч]ка, дýжчий, -че, [нез]дýжати, [по]дýжчати, -аннs, дýжатися*, etc. — Syn. *сúльний, міцнúй, фізúчно здорóвий (не хвóрий)*.

PS. **dǫgъ[jь]||*dǫgjь* 'ts', orig. IE. root ***dhongh-* : ***dhengh-* 'strong', cf. Ir. *daingen* 'hard, strong', Skt. *dagh-nóti* 'he reaches', in Sl. blended with IE. ***dhough-* : ***dheugh-* 'much', cf. Lith. *daũg* 'much', Latv. *daudz* 'ts', Gk. *téuxō* 'I prepare', Ir. *dúal (<*duglo-)* 'fitting', Goth. *daug* 'fit', etc., Sławski SO. 18, 281 - 282, and his ED. 1. 142, Berneker 1, 217 - 218, Vasmer² 1, 549, 560, Шанский 1 : 5, 227, Fraenkel 84, Pokorny 250, Шевельов 221 - 222, a. o.

дузь! interj. to allure (or chase) the fowl. — Deriv. дузь - дузь! (Горбач 16, 159). — Syn. дзусь!

A dial. variant of дзусь!, see s. v.

дук 'gap, hole, opening', ModUk., Ru. ts. — Deriv. *дýчка; дýкля;* GN. *Дýкля*. Syn. *обкóпана місцéвість, де збираються лúди посúдіти й поговорúти; невелúка ямка в землí, що використóвується при дитя́чих забáвах*, Ващенко 22 - 23.

Origin obscure; according to Ильинский, ВЯ. 6/1953, 95, of Sl. origin; yet, Абаев, 1, 376, 406, derives this word from Osset. *dūq* 'hole, pit', cf. Трубачев in Vasmer² 1, 551.

дýка 'rich man', MUk. дука великий (XVII c.); FN. *Дýка, Дукáлко*. — Syn. *багáч, багатúй*, Слум. 2, 433.

According to Тимченко 838, the word comes from It. *duca*, the ultimate source being Lat. *dux* 'leader'.

дукáт, Lk. дýкат 'ducat, gold coin', ModUk.; Po. *dukat*. — Deriv. *дукáтик, дукáч*. — Subst. *червíнець, імперіáл*.

From It. *ducate* 'ts', the ultimate source being Byz. *Doúkas*, surname of Constantine (1059 - 67), which was impressed upon the gold coins struck during his reign, Klein 1, 486.

дýкатися 'to butt (usually of goats, cattle)', first recorded in the XX c. (Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9, 108). — Deriv. *дýц[ь]кати[ся]*. — Subts. *бúтися лобáми, рогáми*, Дорошенко, l. c.

Of o/p. origin, see **туц**!

дýкля, Дýкля : **дук**.

дулéт 'female clothing', ModUk. — Subst. *жінóчий óдяг*, Горбач 8, 13.

From Fr. *douillette* 'quilted wrap or overcoat'.

дулíби Npl. 'Duliby, Du[d]leby (name of an ES. tribe)', OES. дулѣби (Vasmer² 1, 551), Ar. *Dulâbe* (Masudi); Sln. *Dudlebi*, Cz. *Doudleby*, Po. *Du[d]lebowie*. — Deriv. *дулíбський*. GN. *Дулíби* — Syn. *бужáни*.

The name is usually derived from WG. *deudo- laifs* 'heritage of the people', Rozwadowski RS. 6, 55, 70, Lehr-Spławiński SSS. 1, 399, Vasmer² l. c.; according to Nahtigal SR. 4, 95 - 96, it is G. *Dudl - eiba* 'land of bag-pipes', inconvincible; see also Rospond RS. 29, 24.

дýло : **дýти**.

дýля, dial. гдýля, гдýля 'Pyrus communis L.: pear; (in insulting gestures:) nothing', MUk. дуля (XVIII c.), дулѣ Npl. (XVIII c.), дуль Gpl. (1734), зъ дулями (XVIII c.); Ru. ts, Bu. *дýла*, Cz. *kdoule||gdoule*, Po. *gdula||gduła*, dial. *dula*. — Deriv. *дýлька, дýлевий*, MUk. дулевой Gsg. (XVIII c.), дулевіє Npl. (XVIII c.) — Syn. *рíд грýші; (перенóсно:) нíщó*.

From PS. **kъdunja* with change of *-n-* to *-l-* under the influence of suffix *-ulja;* etymologically the word is connected with ди́ня, q. v.

дуля́п dial. 'cupboard', first recorded in the XX c. (Буковина, Горбач 18, 6). — Subst. *ша́фа.*

From Rm. *duláp*, the ultimate source being Tk-Osm. *dolap* < Pers. *dōlāb* 'ts', Lokotsch 42, Горбач, l. c.

ду́ляр-і-кво́дер AmUk. 'dollar and a quarter', first recorded in 1959. — Subst. *до́ляр і 25 це́нтів.*

From E. *dollar and a quarter* 'ts', Білаш 268.

дуль, Gsg. ду́лі Lk. 'storm', first recorded in 1935 (Falkowski - Pasznycki 115). — Subst. *заверу́ха.*

From ду́ти, q. v.

ду́льбокс dial. 'sort of leather', first recorded in the XIX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 159). — Subst. *під м'я́кої товсто́ї шкі́ри,* Горбач, l. c.

From ModHG. *Doll-buxen* 'buckskin'.

ду́ма 'thought, meditation; (poet.:) ballad, elegy', MUk. дума (XV—XVIII c.), OES. думы Gsg., думѣ Dsg., думы, Npl.; BRu., Ru., Bu., Ma. *ду́ма,* Cz., Slk. *poet. duma,* Po. *duma.* — Deriv. *ду́м[онь]ка, [за́-, ро́з-]дум, ду́мання, ду́мкар, думкува́ння, ви́думка, заду́ма, роздум'я, ви́-, за-, на-, об-, при-, про-ду́маний, -ність, -но, за-, роз-ду́мливий, -вість, -во, ви-, пере-, про-, роз-ду́мування, ду́маючий, думли́вий, ду́мний, -но, [ви-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, по-, при-, роз-]ду́мати[ся], -ду́мувати[ся],* MUk. думати (XVI—XVIII c.), думецъ (XV c.), думка (XVI—XVIII c.), думновинеслый (XVIII c.), думный (XV—XVII c.), OES. думати, думенъ, думьць. — Syn. *га́дка, мисль; на́мір; ра́да, нара́да,* Тимченко 839.

PS. **duma* 'ts'; according to PCСтоцький 5, 39:

From the word PS. **duma* 'thought, care, council' are derived important Slavic verbs for 'to think, to mean, to ponder, to meditate.' The Russian Parliament was also officially called Duma after 1905. The Slavic word originated from G. **domaz* 'judicial decision, act, thought,' Goth. doms 'judgment, act, thought,' *domjan* 'to judge, to try,' This root is preserved in the German suffix *-tum (Koenigtum, Christentum)* denoting 'state, condition or quality', and corresponds to the E. suffix *-dom* in *kingdom, Christendom,* etc.

In these ancient times of primitive legal procedure both partners recognized the matter in dispute as an affair of the whole clan. The original jurisdiction was a popular jurisdiction, in which all members of the community were obliged to take part. This popular justice was administered in public meetings whereby the people present through suitable questions put by the judge-king took part in the establishment of the judgement. In such a way the judgement found a kind of approval by the people present at the meeting. The meeting was the real transmitter of the right of the people...; at the time of the loan-word we have to suppose that there was a public administration of justice.

The Slavs surely had opportunity not only to see these meetings but also to take part in them either as plaintiffs or defendants. In the life of the Germanic tribes the administration of justice had an immense importance because peace constituted an order based on justice which regulated the mutual relations of neighbors. Therefore all Slavic-Germanic disputes and quarrels were surely tried in such public meetings. It has also been supposed that there were persons... who were bilingual. The Slavs looked upon the public administration of law as a principle similar to their own legal administration. Perhaps along the

frontier a type of mixed Slavic-Germanic meeting had developed, which prepared the ground for the borrowing of the word;

cf. also Miklosich 52, Meillet Ét. 162, Berneker 1, 237, Brückner 103, Sławski 1, 179, Vasmer² 1, 552, Шанский сл. 1 : 5, 208 - 209; little persuasive is its derivation from PS. **do-uměti*, advanced by Vaillant RES. 27, 291 - 292.

дума́н dial. for дурма́н : дур.

дума́на Hc. 'name of a cow; depreciative designation of a woman', first recorded in the XX c. (Лоб'юк 1, 41). — Subst. *на́зва коро́ви; знева́жливе озна́чення жі́нки.*

From Rm. *Dumána* 'zoonym', Лоб'юк, l. c.

ду́мп ла́йна AmUk. 'dump- line', first recorded in 1930. — Subst. *відді́л залізни́чих робі́тникі́в, що працю́є при на́сипах.*

From E. *dump* line 'ts', Білаш 268.

ду́на[й]! interj. in refrain of folksongs, ModUk. — Syn. *да́на.* A f/e. deformation of (=да - на), see s. vv. under the influence of дуна́й - Дуна́й.

Дуна́й GN. Danube, MUk. Дуна́й - Danubius, Ister (XVII c. ЛСЛ. 60), OES. Дунай (XV c. Лавр. 10); BRu., Ru. *Дуна́й*, OCS. *Dunavъ*, Bu., Ma. *Ду́нав*, SC. *Dȕnav*, Sln. *Dúnaj;* Cz., Slk., Po. *Dunaj.* — Deriv. *дуна́й* 'big river; marsh', *за-, над- при-дуна́йський*, GN. *Дуна́єць, Дуна́їв[ці], Дуна́вець*, FN. *Дуна́й, Дуна́єнко*, MUk. Дунаенко (1649 Реестра 21). — Syn. *найдо́вша рі́ка середу́щої Євро́пи, що впада́є в Чо́рне мо́ре.*

PS. **dunavъ* from Ce. - Lat. *Dānuvius* (Caesar *De bello Gallico* 6, 25 ff.) most probably via Goth.; the name is akin to Дон, Дніпро́, Дністе́р, see s. vv.; NoS. **dunajь* is a secondary form which developed from **dunavъ* apparently under the influence of Ce. - Lat. *Dánuvius* with

palatal *-v-;* less persuasive is the deriv. of this name from Sarm. **danu - avi-* 'sheep's river', cf. Соболевский Archiv 27, 243, Slavia 8, 489, ИзвОРЯС. 23 : 1, 184; out of the rich bibliography about this name see: Rozwadowski 247 - 251, Vasmer² 1, 552 - 553, Трубачев ibid., Георгиев StLSp. 87 - 90, Lehr - Spławiński Spraw. PAN 11:3 - 4, 74 - 77, and SSS. 1, 404, Moszyński 152 - 153, Staszewski 73, Мельхеев 35, a. o.

дуна́й : Дуна́й.

ду́ндер Wd. 'thunder', first recorded in the XX c.; Po. dial. *dunder.* — Subst. *грім.*

From MHG. *doner[slac]* 'thunder [blow]', РССтоцький 4, 172.

дунду́к 'turkey; old man', ModUk. — Subst. *індик, індю́к; старцюга́н*, Горбач 8, 15.

An o/p. formation in its suffixation influenced by індю́к.

ду́нєц||дунц dial. 'jar, pitcher, jug', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 339). — Subst. *сло́їк для конфіти́ур.*

From Po. doniczka 'flower pot', Горбач, l. c.

ду́ньга SoCp. 'wadded quilt, comforter', ModUk., first recorded in XX c. (Дзендзелівський 2, 158). — Deriv. *ду́ньгачка, ду́ньговий, [на]дуньгова́тися.* — Subst. *пери́на.*

From Hg. *dunyha* 'ts'.

ду́о 'duet', ModUk. — Syn. *дуе́т;* subst. *спів, музи́чний твір на два голоси́*, Кузеля 107.

From Lat. *duo* 'two', Klein 1, 489.

ду́па Wd. see дупло́.

дупі́р[к]у Wd. (Ящун 2, 36) see допе́рва.

ду́плекс AmUk. 'duplex', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *дім на два по́верхи і два поме́шкання, двійня́к.*

From E. *duplex* 'ts'.

ду́плі dial. 'double', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331). — Subst. *подві́йний.*

From SC. *dupli* 'ts', Горбач, l. c.

дупло́ 'hollow, hole, cavity', MUk. в дупли (1596), у дупле (XVIII c.), OES. дупло, дупль; BRu., Ru. ts, OCS. *dupĭna,* Bu. *дъ́пъл,* SC. *dúplja,* Sln. *dúplo,* Po. *dupel.* — Deriv. *дупе́льце, дупля́вий‖дупля́вий, -ина, дупл[ин]а́стий‖дупл[ин]я́стий, дуплина́тий, дупли́стий, дуплува́тий, дупля́к, -я́нка;* Wd. *дýпа ,дупа́к, дупчи́ти, дупачня́, дýп[оч]ка, курдýпель;* MUk. дупнатъ (XVIII c.), дуплястое (XVIII c.), ES. дуплии, дуп[л]ина, дуплие. — Syn. *поро́жнява в середи́ні де́рева,* Тимченко 840.

PS. **duplo‖*dupjь, -je* with blending of suff. -lo and *-lь‖-lje* < *-jь‖-je,* cf. Uk. *дупло́* and OES. *дуплъ‖дуплие,* SC. *dúplja,* Po. *dupla‖dziupla,* OPo. *dziup',* Sławski 1, 207; IE. root ***dhou- : **dheu-* with *-p-‖-b-* formants, cf. OIc. *dūfa* 'to press', AS. *dufan, dīefan* 'to dive', E. *dive,* OHG. *tobal,* ModHG. *Tobel* 'forest ravine, valley', and (with *-b-*): Lith. *daub[ur]á* 'valley', Latv. *dùobe* 'hole', Goth. *diups,* OIc. *djūpr,* AS. *diop,* E. *deep,* and further E. *dimple,* ModHG. *Tümpel* 'pool, deep part of a lake', etc.; Berneker 1, 238, Kluge 364, Brückner 104, Trautmann 45 - 46, Vasmer² 1, 554 Sławski 1, 179, 207 - 208, Pokorny 267 - 268, a. o.

дур 'stupidity, madness, foolishness', ModUk., BRu., Ru. dial. *дуръ,* Sln. *dúr* 'wild', Po. *dur* 'typhus'. — Deriv. *дýра, дурни́й, -и́ця, дурнува́тий, дура́к, дýренъ, дуре́па, дýрник, дурно́та, дýрощі, дýри́ти[ся], за-, об-дýрювати[ся], [з]дурі́ти, -і́ння, ду[р]ма́н, дур-зі́лля, дури́баба, -світ,* MUk. дурный (XVI—XVIII c.), дурнина (XVI—XVIII c.), дурня́къ (XVIII c.), дурност (XVIII c.), дуру́ (1596 Зизаній, 1627 Беринда), OES. дурыи, доуроуете; FN. *Дур[б]а́к, Дýрник, Дури́цький, Дуричéнко.* — Syn. *глýпістъ, глупо́та, недоýмство, неро́зум.*

PS. **durz* 'ts', IE. root ***dheu-* 'to blow; to move fast', cf. OPr. *dūrai* 'fearful', Lith. *padurmai, -mu* 'close behind', Gk. *thoũros, thoũris* 'aggressive', Skt. *dhórati* 'he is riding', Berneker 1, 239, Sławski 1, 180, Pokorny 266 - 267, a. o.

дура́зно AmUk. (< Sp. durazno) see пе́рсик.

дуралюмі́ній‖дюралюмі́ній 'duralumin', ModUk., BRu. *дзюралюмі́ній,* Ru. *дюралюми́ній* (since 1929), Po. *duraluminium,* etc. — Subst. *ужи́ваний в авія́ції стоп алюмі́нію,* Бойків 15.

From ModHG. *Duraluminium* 'ts', compound of GN. *Düren* (< Durum) and aluminium, Klein 1, 490; according to Шанский сл. 1 : 5, 229, from Lat. *durus* 'hard' and *aluminium.*

ду́ркати Wd. 'to knock', ModUk.; Slk. *durk(ot)at', durknút',* Po. dial. *durkać.* — Deriv. *ду́ркання,* FN. *Дурко́та;* here also *дурк!* — Subst. *сту́кати,* УЗЛП. 56.

An o/p. formation, Дзендзелівський УЗЛП. 56, РССтоцький 5, 157.

ду́ршляк Wd. see друшля́к.

ду́сатися 'to breathe (with difficulty); to cough; to rage', ModUk.; Po. *dąsać się* 'to be dissatisfied'. — Deriv. ду́скати[ся]. — Syn. *тя́жко ду́хати; ка́шлятися; зло́ститися.*

Related to души́ти[ся], q. v.

дуси́ти dial. for души́ти, see дух.

ду́ти, ду́ю, ду́єш‖дму, дмеш 'to blow', MUk. дуть (XVI c.), дму: дмеш, надыма́ю, ду́ю (1627 Беринда), дут'

(XVIII c), дми (XVIII c.), OES. дъма, дми, дъмѣ, дъмутъ. BRu. *дуцъ*, Ru. *дутъ*, Bu. *дýя*, Ma. *дýе*, SC. *duti*, Sln. *dúti*, Cz. *douti*, Slk. *dut'*||*dmút'*, Po. *dąć*, LoSo. *duś*, UpSo. *duć*. — Deriv. *дýтися*, *дýло*, *дýтик*, *дутáр*, *дýтель*, *дýтий*, *дуття́*, *дуттьовúй*, here also: *дмýхати*, *дóмна*, *ви-*, *на- димáти[ся]*, etc. MUk. дутися, дутый, OES. дутися. — Syn. *дмýхати*, Тимченко 842.

PS. *dǫti* 'ts', IE. root ***dhem-* 'to blow', Lith. *dùmti*, Skt. *dham*, *dhamsti*, OHG. *damph*, MHG. *dimpfen* 'to fume', etc., Berneker 1, 244 - 245, Trautmann 63, Vasmer² 1, 555, Шанский сл. 1 : 5, 214, Pokorny 248, a. o.

дýтка dial. (Теребовельщина, Горбач 16, 159) for дýдка, see дудá.

дутя́н dial. 'store', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331). — Subst. крамни́ця.

From SC. dućan 'ts', Горбач, l. c.

дуфáти, духвáти (Желеховський 1, 211) Wd. 'to hope, trust; confide, depend on', MUk. in deriv. дуфанье (XVI c.); Slk. *dufat'*, *ufat'*, Cz. *doufati*, Po. *dufać*. — Subst. *сподівáтися; покладáти надíї*, УЗЛП. 56.

From Po. *dufać* 'ts', older : *ufać* < **upwać* 'ts', Ru. *уповáть*, Brückner 592, Machek 92, УЗЛП. l. c.

дух 'spirit, ghost; breath', MUk. духъ (XV—XVIII c.), OES. дхъ (XI c. Остр. ев.), духъ (XI c.), дуси (XI c. Остр. ев.), BRu., Ru. *дух*, OCS. *duxъ*, Bu., Ma. *дух*, SC., Sln. *dûh*, Cz., Slk., Po. *duch*, LoSo., UpSo. *duch*. — Deriv. *душóк*, *духáн*, *духáнник*, *-ниця*, *духівни́к*, *-ни́ця*, *-ни́цтво*, *духíвня*, *духове́нство*, *духови́к*, *-ви́на*, *духопе́л[ик]*, *духóтá*, (from Ru.:) *духú*, *від-*, *прó-дух*, *за-*, *при-дýха*, *духови́й*, *духови́тий*, *духóвний*, *-ник*, *-ниця*, *-нíсть*, *-но*, *духмя́ний*, *задýхуватий*, *дýхом*||*дýшком*, *[по]дýхати*, *духну́ти*, *[від]духопе́лити*, *духня́*, духобóр, -бóрка, -бóрство, -бóрський, etc., here also *вóздух*, *душá*, *душúти*, *душогýбка*, etc.; MUk. духоты Gsg. (XVII c.), духовникъ (XV—XVII c.), духовница (XV—XVII c.), духовенство (XV—XVIII c.), духовный (XV—XVIII c.), духовне (XVI—XVII c.), Духмистръ (1635), духозбавенный (XVII c.), духоносецъ (XVII c.), дхоносный (XVII c.), душа (XV—XVIII c.); OES. духовъ духовьныи, духовьникъ, д[у]хоратьникъ, духати; душа; FN. *Дух*, *Душенко*, *Задýшний*. — Syn. *духовá*, *матеріáльна істóта (в релíгíйних вíруваннях); матеріáльна сúла, що вихóдить від Бóга (в розумíнні християн), духовá сторонá людúни, душá; дúхання, вíддих; вдáча, натýра; провíднá дýмка, нáпрям; пóдув, вíтер; пáра, тепло́*, MUk. *прóруб*, *продуховúна*, Тимченко 844 - 845.

PS. **duxъ*, 'ts' IE. root ***dhous-* : ***dheus-* 'to blow, breathe, etc.', cf. Lith. *daũsos* 'air', *dvasia* 'ghost', *at-dvastis* 'to breathe', Latv. *dwascha* 'breath, smell', Gk. *theós* 'god', Goth. *dius* 'wild beast', ONor., OIc. *dȳr*, OE. *dēor*, OHG. *tior* 'ts', etc.; here also *душá* < PS. **duxja;* Miklosich 54, Berneker 1, 234 - 236, Преображенский 1, 204, Trautmann 65, Fraenkel 115 - 116, Machek 103, Sławski 1, 176, Pokorny 268 - 270, a. o.

духáн see доханá.

дýц[ь]катися see дýкатися.

дýче 'duce, chief', first recorded in 1930; Ru. *дýче*, Po. *duce*, etc. — Subst. *вождь*, *провíдник*.

From It. *duce* 'ts', the ultimate source being Lat. dux 'ts'.

душ 'shower', ModUk., BRu., Ru. ts, Po. tusz. — Subst. *скрóплювальна кýпіль; прúлад для обливáння тíла водóю нíби дощéм*, Бойків 152.

From Fr. *douche* 'ts', Vasmer² 1, 556, Цыганенко 138 - 139.

душа́ : дух.

дце! see дсе!

дю́бка dial. (Полісся, Лисенко 28) for дзю́ба, see дзюб, дзьоб.

дюґ, also дю́ґа SoCp. 'carrion, carcass, carcase', MUk. дугашомъ, дюговиц[ѣ]я, дюговя[томъ]. (1788 Дэже StSl. 7, 164). — Subst. *хворо́ба тварин*, Дэже, l. c. — From Hg. *dög* 'ts', Baleczky StSl. 3, 223 - 233, Дэже, l. c.

From Hg. *dög* 'ts', Baleczky StSl. 3, 223 - 233, Дэже, l. c.

дюґ! interj. expressing the action of poking or digging (in the rib), ModUk.; Po. *dziug!* — Deriv. *дю́ґати, -аннья, дю́ґнути.* — Syn. *штовх!*

An o/p. formation; Uk. variant дзюґ!, дзю́ґати from Po. *dziug!, dziugać,* although, according to РССтоцький 5, 155, it is a genuine Uk. formation, connected with цю́кати.

дю́ґа SoCp., see дюґ.

дю́ґати : дюґ!

дю́дя, also **дю́дьо, дю́дю,** ду́дя, ду́дьо 'cold (in the children's language)', first recorded in the XX c. (Горбач 12, 6). — Deriv. FN. *Дюдю́к* (Стрий). — Subst. *хо́лод.*

A redupl. formation (д - д) in the children's language.

дю́жий see ду́жий.

дюйм 'inch', ModUk.; Ru. *дюйм* (since 1720). — Deriv. *дюймо́вий.* — Subst. *мі́ра довжини́ (1/12 фу́та).*

From Du. *duym* 'ts', Matzenauer 151, Meulen 60 - 61, Vasmer² 1, 560, Шанский сл. 1 : 5, 228.

дюк dial. 'screech-owl', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331); CS. *ćuk* 'ts'. — Subst. *сич, сова́.*

From SC. ćuk 'ts', Горбач, l. c.

дю́на 'sands, downs', ModUk., BRu., Ru. ts. — Subst. *на́дма.*

From ModHG. *Düne* 'ts'.

дюралюмі́ній see дуралюмі́ній.

дю́рдіца dial. 'lily of the valley', first recorded in the XX c. — Subst. конва́лія.

From SC. djurdjica 'ts', Горбач, l. c.

дю́су́ SoCp. 'thimble', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 97). — Subst. *напе́рсток.*

From Hg. *gyüszü* ts.

дюше́с 'duchess pear', ModUk.; BRu. *дзюшэ́с,* Ru. *дю́ше́с* (since 1875), Po. *duszesa,* etc. — Subst. *ґату́нок вели́ких сокови́тих францу́зьких груш,* Бойків 152.

From Fr. [poire] *duchesse* 'ts',Шанский сл. 1 : 5, 230.

дя́бел, дя́бол see дия́вол.

дя́га 'strap of leather'; dial. 'stripe' (Воля Вислоцька, Колодій РМ. 5, 286); Ru. *дя́га* 'strap'. — Syn. *ре́мінь; сму́га.*

PS. **dęga* — an apophonic correspondence of **dǫga,* see дуга́.

дя́гель||дя́гиль 'Angelica archangelica', ModUk.; BRu. *дзя́гіль* Ru. *дя́гель||дя́гиль,* Po. *dzięgiel,* UpSo. *dźehel'.* — Deriv. *дя́глиця.* — Syn. *трав'яни́ста росли́на з арома-ти́чним кві́ттям і зе́рно́м.*

Origin uncertain; some scholars derive it from Po. *dzięgiel,* Преображенский 1, 210; others connect it with дя́га, **q. v.**

дя́дь[к]о, Wd. дéдьо ‘uncle; any aged man (especially peasant)’, MUk. дядько (XV—XVI c.), diadi Gsg. (1545), дядю! Vsg. (XVII c.), дядя (XVIII c.); Ru. *дя́дя,* Po. *dziadzio.* — Deriv. *дя́дин[а], дя́дечко, дя́дик;* FN. *Дя́дько, Дядя́га.* — Syn. *стри́й[ко], ву́йко; ста́рший чоловік узага́лі.*

Akin to дід < **dědz,* q. v., Бурячок 46.

дя́жка dial. ‘willow bark used for bast-shoes’, first recorded in the XX c. (Полісся, Лисенко 28). — Subst. *сму́жка лозо́вої кори́, з якої плету́ть постоли́,* Лисенко, l. c.

Of uncertain origin; its connection with дугá is semantically not quite clear.

дяк ‘cantor, precentor’, MUk. дякъ (1508), дьяка Gsg. (1579), дякови Dsg. (XVI c.), у дяка (XVII c.), дяки Npl. (XVIII c.), дяк (XVIII c.); Ru. *дьяк,* OCS. *dijakъ.* — Deriv. *дяківна, дяче́нко, дячи́ха, дячи́ще, дячо́к, дяківка, дяків[ський], дякува́ти, -а́ння, дяковчи́тель, піддя́чий,* MUk. дячокъ (XV—XVIII c.), дяковóй Gsg. (XVIII c.), дяковалемъ (4714), дяковалъ (1734), дякувство (XVIII c.); FN. *Дяк, Дя́ків, Дяче́нко,* MUk. Дяченко (1649 Реестра 21, 22, 45). GN. *Дяківка.* — Syn. *ни́жчий служи́тель, що чита́є й співа́є в це́ркві; учи́тель у да́вніх сільськи́х шко́лах,* Тимченко 867; MUk. гра́мматникъ : дѣтоучи́тель, дякъ, 1627 Беринда.

From Gk. *diákos* : *diákōn* ‘servant’, Тимченко 867, Vasmer² 1, 560.

дя́ка ‘gratitude, thanks; wish, desire, will’, MUk. дяка (XVI—XVIII c.), Slk. *d'aka,* Po. *dzięka.* — Deriv. *в-, подя́ка, [по]дя́кувати, -ання, в-, подя́чний, -ність, завдяки́,* Bk. *дя́читися* (Кміт 69). — Syn. *вдя́чність; бажа́ння, охо́та, во́ля, на́мір,* Дзендзелівський УЗЛП. 48.

From Po. *dzięka* ‘gratitude’, the ultimate source being MHG. *dank* ‘thanks, acknowledgement’, Brückner 112, Sławski 1, 204, Дзендзелівський, l. c.

дя́кіл dial. for дя́тел.

дя́кло arch. ‘[grain-]import tax, duty, tribute’, MUk. съ дяклы (1503), дякла жытныи (1527), дяклов Gpl. (1590) OUk. за дякла (1444); Ru. дякло. — Deriv. MUk. дяколныє (1557). — Syn. *ми́то; дани́на збі́жжям,* Тимченко 866.

According to Потебня РФВ. 4, 199, from Lith. **déklas* ‘tax, duty’ (: *déti* ‘to put, place’), yet, Skardžius, rejecting this etymology, derives the word from Lith. *duoklė* ‘delivery, tribute, duty, impost’ (: *duoti* ‘to give’), cf. also Brückner 108, Vasmer² 1, 561.

дялáзат SoCp. ‘shame, ignominy, dishonour’, MUk. дялазат]ь[, дялазовати (XVI—XVIII c. Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. *дялазовати.* — Subst. *га́ньба́; ганьбова́ти,* Дэже, l. c.

From Hg. *gyaláz[at]* ‘*ts*’, Деже, l. c.

дялу́ SoCp. ‘plane, trim, slice, shred’, first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 70). — Deriv. *дялува́ти, дялу́чка.* — Subst. *шатківни́ця.*

From Hg. *gyalú* ‘*ts*’, Рот 66, 72.

дя́ра́ Wd. (from Po. *dzióra)* see дірá.

дяс ‘devil’, ModUk. — Subst. *чорт,* Франко 2, 429.

An euphemistic, abbr. substitution of дя́вол; see дия́вол.

дя́сна dial. for я́сна.

дя́тел Wd. дя́тель (Стрий) ‘woodpecker’, MUk. дятлове Npl. (XVI c. Сл. плк. Ір.), дятелом Isg. (XVII c.), OES.

дятелы Apl., датля; BRu. *дзя́цел*, Ru. *дя́тел*, Bu., Ma. *дя́тел*, SC. *djëtao*, Sln. *détel*, Cz. *datel*, Slk. *dátel'*, Po. *dzięcioł*, LoSo. *źeśelc*, UpSo. *dźéćelc*. — Deriv. *дятленя́*, *дя́тл[ов]и́на*, MUk. дятко (< *дятьлъко, XVIII c.), дя́телины Gsg. (XVIII c.), дятьленъ. — Syn. *птах: Picus, Dryobates major* L., Тимченко 867.

PS. **dętьlъ* 'ts', IE. root ***dhen-* 'to dint, strike', cf. OIsl. *dyntr* 'stroke', ONor. *dyntr, dyttr*, DE. *dynt*, ME. *dint, dunt, dent*, E. *dint* 'force', Berneker 1, 191, Pokorny 249 - 250, a. o., less persuasive is its derivation from PS. **dьlbьtьlъ* : **dьlbti*, see довба́ти, Mikkola 1, 104, Machek 80 - 81, Vasmer² 1, 562, a. o.; cf. also Moszyński JP. 33, 364 - 365, Sławski 1, 203, a. o.

дя́тл[ов]и́на : дя́тел.

дя́тька dial. for дя́дько, q. v.

дяче́нко, дячо́к : дяк.

дьбрь, дебрь OES. 'ravine, gorge, cleft', Wd. де́брь, де́бря, де́бра 'ts', MUk. де́брь (XVII c. ЛСЛ. 53); Ru., Bu. *де́бри*, OCS. *dьbrъ, dъbrъ*, Sln. *deber*, Cz. *debř*, Slk. *debra*, Po. *debrza*, OPo. *debrz*. — Deriv. *дебри́на, -и́нець, -и́ця*, OES. дьбрьскаго Gsg. (XII c.). — Subst. *яр, улого́вина*, Слум. 2, 228.

PS. **dьbrъ* < **dъbrъ* 'ts', root **dъb-*, see дно, дупло́.

дьіле́тка Bk. (Кміт 69) for ґеле́тка, see ґеле́та.

дьо́готь, dial. де́готь 'tar', MUk. дегтю Gsg. (XVII c.), дегтя Gsg. (XVIII c.), деготь (XVIII c.), дегтом Isg. (XVIII c.); BRu. *дзе́гоць*, Ru. *де́готь*, Sln. *degét*, OCz. *dehet*, Slk. *deht*, Po. *dziegieć*, OPo. *dzigić*. — Deriv. *дьогтя́р[ня], дьогтови́й*, MUk. дегтяное (1687), дегтение Apl. (1704), в дегтяную бочку (XVIII c.), дегтевіе Apl. (XVIII c.), дегтярныхъ Gpl. (XVIII c.), близъ дегтярнѣ

(XVIII c.), дегтяр (1734). — Syn. *смоли́ста рідина́, що її го́нять із де́рева, то́рфу, ву́гілля.*

The attempt to explain this word etymologically has not yet been successful; some scholars derive it from Baltic, cf. Lith. *degùtas*, Latv. *deguts* 'ts' *(: dègt[i]* 'to burn'), Malinowski PF. 1, 181, Rostafiński 1, 142, Zubatý 1, 2, Mikkola BB. 21, 119 - 120, Vasmer RS. 3, 265, Карский РФВ. 49, 18, Sławski JP. 34, 135, a. o.; others connect it with IE. root ***dhegh-* 'to burn' and consider BS. forms as genuine in both groups, cf. Соболевский РФВ. 14, 297, Berneker 1, 182 - 183, Meillet Ét. 288, Trautmann 49, Fraenkel 86, Vasmer² 1, 335, Шанский сл. 1 : 5, 42, Pokorny 241, a. o.

дьор in colloq.: дьо́ру да́ти 'to scamper, rush off', Mod-Uk. only. — Syn. *да́ти дра́ла.*

Akin to де́рти||дра́ти, though BRu. ёканье in Uk. is not quite clear.

дьо́рга dial. (Полісся, Лисенко 28) see де́рга 2.

дьорда́нки Npl. dial. (Кримський 1, 122) see ґерда́н.

———x———

Е

Е, е — the seventh letter of the Uk. alphabet; ModUk. name *е* patterned on European alphabets (G., Fr., E.) which, in turn, are based on Lat. e.

е! interj, 'eh!', ModUk. — Deriv. *е́кати, -ання.* — Syn. ***ех!***

A primitive interj. used to express disgust, dissatisfaction, cf. **ех!**

еба́в[т] AmUk. 'above', first recorded in 1972 (Кошеляник 195). — Subst. ***ви́ще.***

From E. *above* 'ts', Кошеляник, l. c.

ебе́н (Антонич 381), ебе́нове де́рево see геба́н.

ебоні́т 'ebonite', ModUk., Ru. *эбони́т,* Po. *ebonit,* etc. — Deriv. *ебоні́товий.* — Subst. *високовулканізо́ваний кавчу́к,* Слум. 2, 452.

From ModHG. Ebonit the ultimate source being Fr. *ebonite* 'ts', see also the preceding entry.

еб-тех! Wd. 'attention', first recorded in the XIX c. (Франко 1, 426). — Subst. *ува́га;* syn. *гапта́х!*

From ModHG. *habt Acht!* 'pay attention!'.

ебуліоско́п 'ebullioscope', ModUk., Ru. *эбуллиоско́п,* Po. *ebulioskop,* etc. — Deriv. *ебуліоскопі́я.* — Subst. *спиртомі́р,* Бойків 152.

A hybrid formation, coined from Lat. *ēbullīre* 'to boil up' and Gk. *skopeîn* 'to look at, examine' Льохін 271, SWO 171, Klein 1, 496.

е́ва dial. see і́ва.

Е́ва see Є́ва.

ева́зія 'evasion', MUk. на евазію (1638). — Subst. *відпертя́ за́киду зі сторони́ оска́рженого, усправедли́влення себе́,* Тимченко 868.

From Lat. *ēvāsiō* 'going out, escape', Тимченко, l. c.

евакува́ти, SovUk. евакюва́ти, Wd. евакуува́ти 'to evacuate', ModUk.; Ru. *эвакуи́ровать*, Po. *ewakuować, etc.* — Deriv. *евакуюва́ння, евакуо́ваний, евакуа́тор, евакуа́ція, евакуаційний, евакопу́нкт.* — Subst. *вивози́ти, переселя́ти,* Бойків 152.

From Lat. *evacuāre* 'ts', Льохін 217, Klein 1, 551.

евальва́ція, Wd. евалюа́ція ModUk. 'evaluation', Ru. *эвальва́ция,* Po. *ewaluacja,* etc. — Subst. *цінува́ння, о́цін[ка],* Бойків 152.

From Fr. *évaluation* 'ts'; Wd. евалюа́ція via Po. *ewaluacja.*

ева́нге́ліє Wd. see єва́нгеліє.

евапора́ція 'evaporation', ModUk. — Subst. *випа́рювання рідини́,* Бойків 153.

From Lat. *ēvaporātiō* 'ts'.

Ева́ська (Богдан 60) AmUk. for Іва́ська see Іва́н.

Ева́щук (Климаш 14) AmUk. for Іващу́к, see Іва́н.

евгене́тика see евге́ніка.

Евге́н[ія] see Євге́н[ія].

Евгра́ф see Євгра́ф.

евдемоні́зм 'eudaemonism', ModUk., Ru. *эвдемони́зм,* Po. *eudemonizm,* etc. — Deriv. *евдемоністи́чний.* —

Subst. *ети́чний напря́м, що вважа́є за мету́ життя ща́стя*, Бойків 153.

From Gk. *eudaimonía* 'happiness', Льохін 217, SWO 203.

евдіо́ме́тр 'eudiometer', ModUk.; Ru. *эвдио́метр*, Po. *eudiometr*, etc. — Subst. *при́лад для визна́чування кі́лькости ки́сню в пові́трі*, Бойків 153.

From Gk. *éudios* 'fine, dear' and *métron* 'measure', the term was coined by E. chemist Joseph Priestley (1733-1804), Klein 1, 548.

Евдоки́м see Євдоки́м.

еве́кта MUk. 'duty' (XVII—XVIII с.). — Subst. *вивозо́ве ми́то*, Тимченко 868.

From Lat. *ēvectus* : *ēvehere* 'to carry out', Тимченко, l. c.

е́ве́кція 'evection', ModUk., Ru. *эве́кция*, Po. *ewekcja*, etc. — Subst. *періоди́чні відхи́лення мі́сяця*, Бойків 153.

From Lat. *ēvectiō* 'going upward', see the preceding entry.

еве́ни Npl. 'Evenes, Siberian ethno-lingual group', ModUk.; Ru. *эве́ны*, Po. *ewenowie*. — Deriv. *еве́нка, свéнський*. — Syn. *лами́ты*.

An ethnonym of Tungus origin; see also the following entry.

еве́нки *N*pl. 'Evenkis, Siberian ethno-lingual group', ModUk.; Ru. *эве́нки*, Po. *ewenkowie*. — Deriv. *евенкі́йський*. — Syn. *чапогі́ри*.

Of Tungus provenance, Vasmer 3, 457.

евентуа́льний 'eventual', ModUk.; Ru. *эвентуа́льный*, Po. *ewentualny*, etc. — Deriv. *евентуа́льність, -но*. —

Subst. *можли́вий при нагоді, при пе́вних обста́винах*, Льохін 217; *якщо́-до-чо́го*.

From Llat. *eventualis* (: *eventus* 'event'), SWO 205.

евкалі́пт 'Eucalyptus', ModUk., Ru. *эвкали́пт*, Po. *eukaliptus*, etc. — Deriv. *евкалі́птовий*. — Subst. *рід дере́в з роди́ни ми́ртових*.

From Gk. *eu-* 'well' and *kalyptós* 'covered'; the term was coined by Fr. botanist L'Heritier de Brutelle in 1788, Klein 1, 546, SWO 204.

Евла́мпій see Євла́мпій.

Евло́гій see Євло́гій.

Евме́н see Євме́н.

е́внух see е́внух.

еволю́ція 'evolution', ModUk.; Ru. *эволю́ция*, Po. *ewolucja*, etc. — Deriv. *еволюці́йний, -ність, -но, еволюціоні́зм, -ні́ст[ка], еволюціонува́ти*. — Subst. *поступо́вий, ро́звиток; одна́ з форм ру́ху в приро́ді*.

From Lat. *ēvolūtiō* 'unrolling (of a scroll); opening (of a book)', Льохін 218, Klein 1, 553.

Євро́па, SovUk. Євро́па 'Europe', MUk. Европа (XVIII с. Ист. Русов, Указ. 36), OES. Европия (Vasmer² 2, 6); BRu. *Еўро́па*, Ru. *Евро́па*, Po. *Europa*, etc. — Deriv. *європе́єць, європе́йка, -йський, -йськість, європеї́зм, європеїза́ція, [з]європеїзува́ти[ся], [з]європеїзо́ваний, -ність, євро́пій*, dial. *євро́пський;* here also *Евра́зія, євразі́єць, євразі́йство, -ський, -ськість*, MUk. дворы Европейскіе (XVIII с. Ист. Русов 122). — Syn. *части́на сві́ту в північній півку́лі...* УРЕС 1, 706.

From Lat. *Eurōpa* or Gk. *Eurōpē* 'ts', the ultimate source being Sem. *erĕbu*, cf. Hb. *érebh* 'sunset, evening'; accordingly, *Europe* orig. meant 'region of the setting sun',

Рудницький ЖіЗ. 9, 364, Мельхеев 35, Klein 1, 550, a o.; this, most popular, etymology is considered unacceptable to some onomatologists, who connect it with Gk. *Eúros* 'So.-E. wind', or with the word *eúros* 'flowing (water)', Staszewski 81, a. o.; according to D. Georgacas the name is a substantivized feminine form of the adj. *europḗ* for designation of Gk. mythological personages (letter of 21. XI. 1973).

Евсе́вій see Євсе́вій.

Евста́хій, Евста́фій see Євста́хій, Євста́фій.

Евстигні́й see Євстигні́й.

Евстра́т see Євстра́т.

Евти́м[ій] see Євти́м[ій].

Евти́хій see Євти́хій,

евфемі́зм 'euphemism', ModUk. Ru. *эвфеми́зм*, Po. *eufemizm*, etc. — Subst. *евфемісти́чний, -ність*. — Subst. *більш м'яки́й ви́слів за́мість гру́бого*, Льохін 219.

From Gk. *eufēmismós* 'ts', Klein 1, 549, SWO 203.

Евфіміян see Євфіміян.

евфо́нія 'euphony', ModUk.; Ru. *эвфони́я*, Po. *eufonia*, etc. — Deriv. *евфоні́чний, -ність, -но*. — Subst. *добро-, мило-зву́чність*.

From Gk. *eufoníā* 'ts', Glein 1, 549, SWO 203.

Евфра́сій see Євфра́сій.

Евфроси́н see Євфроси́н.

Евхари́стія see Євхари́стія.

евша́н see евша́н.

еге́! interj. 'oh! yes!', ModUk. — Deriv. *еге́кати, -ання*. — Syn. *ага́!*, иги́!

An extended *e* with intervocalic aspiration like иги́!

Еги́пет see Єги́пет.

еґалітáрний, SovUk. еґалітáрний 'equal', ModUk.; Po. *egalitarny*. — Deriv. *еґалітáрність, -но*. — Subst. *рівний, рівноправний, оснóваний на рівності всіх людéй*, Бойків 153.

From Fr. *egalitaire* 'ts', SWO 173, Льохін 219.

еґз... see екз...

еґзаджурáція AmUk., **ексаг[г]ерáція** MUk. 'exaggeration':ексагерація (XVII с.), въ ексаггерацію (XVII с.); Po. *egzageracja*. — Deriv. ексаггеровалъ (1662 - 1663). — Subst. *при-, пере-більшення*, Тимченко 780.

From Lat. *exaggerātiō* 'ts', Тимченко, l. c.; AmUk. *еґзаджурáція* directly from E. *exaggeration*.

еґзáкторъ||ексáкторъ MUk. 'executioner', **екзáкція**||ексáкція MUk. 'execution' : еґзакторове Npl. (1660), ексакторъ (1699), ексакторовѣ Dsg. (XVIII с.); екзакціям Dsg. (1659), екзакциѣ Apl. (1660), ексакціями Ipl. (1668), ексакція (1710). — Subst. *(екзáкторъ:) стягáч подáтків; (екзáкція:) стягáння подáтків, подáтки*, Тимченко 868.

From OPo. *egzaktor, egzakcja* 'ts', the ultimate source being Lat. *exāctor, exāctiō : exigere* 'to demand, require', Тимченко, l. c., Klein 1, 554.

еґзéмпил||**еґзéмпол** AmUk. 'example', first recorded in 1972 (Кошеляник 198). — Subst. *прúклад*.

From E. *example* 'ts', Кошеляник, l. c.; see also екземпля́р.

еґíда, SovUk. еґíда 'aegis', ModUk.; Ru. *эги́да*, Po. *egida*, etc. — Subst. *щит (Зéвса, Атéни, Аполлóна); зáхист, опíка, покрóв*.

From Lat. *aegís*, the ultimate source beng Gk. *aegís* 'goatskin; the skin shield of Zeus', Льохін 219, Klein 1, 30.

éго, SovUk. éго 'ego, I', ModUk.; Ru. *э́го,* Po. *ego,* etc. — Deriv. *еґоїзм, -їст[ка], еґоїсти́чний, -ність, -но; еґоти́зм, -и́ст[ка], еґофутури́зм, еґоцéнтрик, еґоцентри́зм, -и́чний, -и́чність.* — Subst. я.

From Lat. *ego* 'ts'.

éдек 'boat rope', first recorded in the XX c. (Горбач 1, 20). — Subst. *дóвший канáт тягти́ чóвен здовж бéрега.*

From Tk.-Osm. *üde-* 'to accompany', Горбач, l. c.

едéм 'Eden, paradise', ModUk.; Ru. *эдéм,* Po. *Eden.* — Deriv. *едéмський.* — Subst. *рай,* Кузеля 109.

From Hb. *Edhen* 'name of the region in which the Paradise lay', Klein 1, 500; final *-m* in ES. forms resulted from a dissimilation of two dentals *d - n.*

éдитор AmUk. 'editor', first recorded in 1972 (Кошеляник 197). — Subst. *редáктор.*

From E. *editor* 'ts', Кошеляник, l. c.

едукáція AmUk. едукéйшон 'education', ModUk.; Po. *edukacja.* — Deriv. *едукаці́йний.* — Subst. *освíта, навчáння, вúхованнѧ,* Бойків 154.

From Lat. *ēducātiō* 'ts'.

éдя dial. 'flax - brake', first recorded in the XX c. (Полісся, Лисенко 28). — Subst. *машúна, якóю чáвлять льон.*

Of obscure origin.

ей! interj. 'eh!', MUk. ей (XVII—XVIII c. Інтермедії 55), ей (XVII c. ЛСЛ. 62); BRu., Ru. *ей!,* Ru. *ей - ей!,* Po. *ej!* — Deriv. *ей-ей!, éйкати, -аннѧ.* — Syn. *єй!, їй!*

An imitative interj. cf. ModHG. ei, E. eh!, Fr. eh!

ейл, also ел[ь] 'ale', ModUk.; Ru. *эль* (since 1806). — Subst. *міцнé англíйське пúво,* Бойків 158.

From E. *ale* 'ts', АкСл. 17, 1846.

éйне 'pooh!, pah!, phew!' first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *тьфу!, до чóрта, сто дíдьків,* Гнатюк, l. c.

From Hg. *ejnye* 'ts', MNT-ESz. 1, 731.

екватóр 'equator', ModUk.; Ru. *экватóр* (since 1718 Hüttl-Worth 120), Po. *ekwator,* etc. — Deriv. *екваторія́л[ьний].* — Subst. *рівни́к,* Кузеля 109.

From LLat. *aequātor* 'equalizer (of day and night)', Льохін 220, Klein 1, 535.

еквівалéнт 'equivalent' ModUk.; Ru. *эквивалéнт* (since the XVIII c. Hüttl-Worth 120), Po. *ekwiwalent,* etc. — Deriv. *еквівалéнтний, -ність, -но.* — Subst. *рівноці́нне, -знáчне, -сúльне,* Льохін 220,

From LLat. *aequivalens* 'ts', Klein 1, 536, perhaps via ModHG. *Äquivalent, Hüttl-Worth,* l. c.

екзáктний 'exact', ModUk. only. — Subst. *тóчний, докладний, стúслий,* Кузеля 110.

From Lat. *exāctus* 'ts'.

екзальтáція 'exaltation', ModUk. Ru. *экзальтáция,* Po. *ekzaltacja,* etc. — Subst. *надзвичáйний зáпал, бýйна уя́ва; пересáдна óцінка річéй,* Кузеля 110.

From Lat. *exaltātiō* 'lifting up' Льохін 220, SWO 173.

екзáмен 'examination', ModUk.; Ru. *экзáмен,* Po. *egzamin,* etc. — Deriv. *екзаменаці́йний, екзамінáтор[ка], -рський, екзаменувáти[ся], екзаменóваний,* AmUk. *еґземинувáти* (Кошеляник 199). — Subst. *íспит,* Кузеля 110.

From Lat. *exāmen* 'ts', Льохін 221, Klein 1, 554.

екзáрх 'exarch, (arch) bishop', MUk. оу екса[р]сѣ(1596 Зизаній), éксархъ (1627 Беринда). — Deriv. *екзáрхія, екзархáт.* — Subst. *застýпник візантíйського імпе-*

рáтора в Іта́лії; єпи́скоп, що керу́є окру́гою з кількóх єпáрхій, Бойків 154.

From Gk. *éksarxos* 'ts', Орел 1, 301, Klein 1, 555, SWO 173.

екзеку́ція 'execution' MUk. екзекуцию Asg. (1597), без екзекуции (XVII с.); Ru. *экзеку́ция*, Po. *ekzekucja*, etc. — Deriv. *екзекуці́йний;* here also *екзеку́тор, екзекути́ва*, SoCp. *екзе́квент* (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *ви́конання прúсуду; примусóве стя́гнення нале́жности*, Кузеля 110.

From Lat. *execūtiō* 'carrying out, performance', Орел 1, 302, Klein 1, 558, SWO 174.

екзе́ма 'eczema', ModUk., Ru. *экзе́ма*, Po. *egzema*. — Subst. *óгник, неду́га шкíри*, Бойків 154.

From Lat. *eczema* which, in turn, comes from Gk. *ékdzema* 'something thrown out by heat', Льохін 221, Klein 1, 499, SWO 174.

екземпля́р 'copy', MUk. екземпля́ръ (1627 Беринда); Ru. *экземпля́р*, Po. *egzemplarz*, etc. — Deriv. *екземпля́рний.* — Subst. *примíрник; зразóк; представни́к;* MUk. архети́пъ, 1627 Беринда.

From Lat. *exemplar* 'pattern, model', Орел 1, 302, Klein 1, 558, SWO 174.

екзе́мпт, AmUk. егзе́мпт 'exempt', MUk. екземпту Gsg. (1612), екземпты Apl. (1641). — Subst. *привіле́й, що звільня́є від обов'язку, ви́куп заста́вленого майна́*, Тимченко 870.

From Lat. *exemptus* 'ts', Тимченко, l. c.; AmUk. егзе́мпт from E. *exempt* 'ts'.

екзеци́р Wd. (Горбач 15, 321), **екзеци́рка** also егзерци́рка Wd. 'exercise', MUk. in deriv. only: ексерцируетъ

(1754). — Deriv. *екзерцирува́ти.* — Subst. *впра́ви, особли́во вíйськóві.*

From ModHG. *Exerzier* [übungen] 'ts', РССтоцький 4, 206, MUk. екзерцируетъ perhaps via Po. egzercyrować 'ts', Тимченко 871.

екзисте́нція 'existence', ModUk., Ru. *экзисте́нция*, Po. *egzystencja*, etc. — Deriv. *екзистенці́йний, екзистенціялíзм, -лíст[ка], екзистеніялісти́чний.* — Subst. *існува́ння, буття́, життя́.*

From MLat. *existentia* 'ts', Орел 1, 302, Klein 1, 560, SWO 175.

екзога́мія 'exogamy', ModUk.; Ru. экзога́мия, Po. egzogamia, etc. — Deriv. екзога́мний, екзогамíчний. — Subst. позагрупóве, позаплемíнне одру́ження.

From Gk. éxō- and gámos 'ts', SWO 174, Klein 1, 560.

екзóрта, Wd. егзóрта (Горбач 8, 50) 'exhortation, religious teaching, sermon', ModUk.; Po. *egzorta*. — Subst. *релíгíйна промóва абó нау́ка*, Кузеля 110.

From Lat. *exhortātiō* 'encouraging, exhortation', perhaps via Po. *egzorta* 'ts', SWO 174.

екзорці́зм 'exorcism', ModUk.; **екзорці́ст** 'exorcist', MUk. екзорки́ста (1642), Чинъ Екзорці́сты (XVIII с.), Po. *egzorcysta*. — Subst. *екзорці́зм* 'си́ла виганя́ти чортíв'; *екзорці́ст* 'той, що вмíє виганя́ти чортíв', MUk. екзорки́ста или заклина́тель 1642, Тимченко 870.

Uk. *екзорці́зм, екзорці́ст[а]* from Lat. *exorcismus, exorcista* 'ts'; *екзорки́ста* direct from Gk. *eksorkistḗs* 'ts', Тимченко, l. c., Klein 1, 561, SWO 174.

екзóтик 'exotic', ModUk.; Ru. *экзóтика*, Po. *egzotyk*, etc. — Deriv. *екзóтика, екзоти́чний, -нíсть, екзоти́зм.* — Subst. *дале́кий, чужозе́мний, незви́чний; примхли́вий.*

From Lat. *exōticus* which, in turn, comes from Gk. *exōtikós* 'from the outside; foreign', Льохін 222, Klein 1, 561, SWO 175.

екіпа 'team', ModUk.; Po. ekípa. — Deriv. *екіп[ip]ува́ти, -а́ння, ви́екіпувати, -анння,* Wd. *екіпу́нок.* — Subst. *колекти́в, зало́га, дружи́на.*

From Fr. *équipe* 'ts', perhaps via Po. *ekipa,* SWO 175; see also the following entry.

екіпа́ж, Wd. екві́па́ж (Кузеля 110) 'equipage', ModUk.; Ru. *экипа́ж* (XVIII c.), Po. *ekwipaż.* — Subst. *коля́ска, [по]віз; зало́га, склад осіб в обслу́зі судна́; вій ськова́ морська́ одини́ця, ві́дділ.*

From Fr. *equipage* 'ts', Горбач 1, 27, Vasmer 3, 458, SWO 182.

еклекти́чний 'eclectic', ModUk.; Ru. *эклекти́ческий* (since 1709, Hüttl-Worth 120), Po. *eklektyczny,* etc. — Deriv. *еклекти́чність, еклект[иц]и́зм.* — Subst. *вибира́ючий.*

From Gk. *eklectikós* 'ts', АкСл. 17, 1751.

екле́рер Wd. 'observer', first recorded in the XIX c. (Франко 4, 529). — Subst. *спостерега́ч.*

From Fr. *éclairer* 'to light, illuminate'.

екліпса 'eclipse', MUk. екклі́псіс (1627 Беринда). — Subst. *за́тьма,* Кузеля 111; MUk. затмѣнє доста́ток... омраче́нїе слнца и луны́, 1627 Беринда.

From LLat. *eclipsis* which, in turn, comes from Gk. *ékleipsis* 'leaving out, forsaking, failure', Klein 1, 498; see also the following entry.

екліптика 'ecliptic', ModUk.; Ru. *эклѝптика* (since 1717, Hüttl-Worth 120), Po. *ekliptyka,* etc. — Subst. *ви́-*

дима доро́га со́нця по не́бі; ді́йсна доро́га земл і у все́світі, Кузеля 111.

From LLat. linea *ecliptica,* see еклі́пса.

еклóга 'eclogue', ModUk.; Ru. *эклóга* (since 1794), Po. *ekloga,* etc. — Subst. *ви́брані в оди́н збі́рник буколі́чні ві́рші,* Бойків 155.

From Lat. *ecloga* which, in turn, comes from Gk. *eklogé* 'choice, selection', АкСл. 17, 1753.

Е́ко abbr. for Едва́рд Коза́к, Uk. artist and editor of humorous literature: Лис Мики́та, a. o.

екогене́за 'origin or creation of ecological characteristics, ModUk.; Ru. *экогене́з.* — Subst. *ви́никнення змі́ни екологі́чних прикме́т живи́х організмів.*

A biological term, coined in the XX c. from Gk. *oíkos* 'house' an *génesis* 'origin, creation', АкСл. 17, 1753.

екоклі́мат 'ecoclima', ModUk.; Po. *ekoklimat.* — Subst. *кліма́т прикме́тний да́ному довкі́ллю й живи́м організмам.*

A term coined in 1960's from Gk. *oíkos* 'house' and *clíma* 'region'.

еколо́гія 'ecology', ModUk.; Ru. *эколо́гия,* Po. *ekologia,* etc. — Deriv. *екологі́чний.* — Subst. *нау́ка про взає́мини між організмами й довкі́ллям.*

From ModHG. *Ökologie* — a term coined by G. biologist Ernst H. Haeckel (1834—1919) from Gk. *oíkos* 'house', and *-lógos* 'science', Klein 1, 498.

еконо́м 'manager of a household, estate; economist', MUk. економъ (XVII c.), економови Dsg. (XVII c.); Ru. *эконо́м* (since 1771), Po. *ekonom,* etc. — Deriv. *економі́ст[ка], еконо́мія, економі́чний, -ність, еконо́мний, -ність, -но, еконо́міка, економі́зм, [з]еконо́мити.* —

Subst. *розпоря́дник, завідувач;* MUk. *черне́ць, що завідував манасти́рським господа́рством; урядо́вець у по́льсько-литовській держа́ві, що завідував економією (королівських маєтків),* Тимченко 870.

From Gk. *oikonómos* 'ts', Тимченко, l. c., АкСл. 17, 1753.

екоци́д AmUk. 'ecocide', first recorded in 1970 (JBR.). — Subts. *[з]ни́щення довкілля й через те живи́х організмів.*

From AmE. *ecocide* — a term coined by Barry Weisberg in New York in 1970; it was based on such words as *ecology,* and *geno-, lingui-cide.*

екра́з dial. (Полісся, Лисенко 28), see якра́з.

екрази́т 'ecrasite', ModUk.; Po. *ekrazyt.* — Deriv. *екрази́тний, -товий.* — Subst. *вибухо́вий матерія́л.*

From Fr. *écraser* 'to crash, squash', SWO 176.

екра́н 'screen', ModUk.; Ru. *экра́н* (since 1806), Po. *ekran,* etc. — Deriv. *екраніза́ція, екранізува́ти, екранізо́ваний.* — Subst. *полотно́ для висві́тлювання образів.*

From Fr. *écran* 'ts', SWO 176, АкСл. 17, 1764.

екс 'expropriation raid', ModUk.; Ru. *экс.* — Subst. *на́пад на урядо́ву установу, щоб здобу́ти гро́ші на парті́йні ці́лі,* Горбач 0, 10; *ви́власнення взагалі.*

An abbreviation of експропріяція, q. v.

ексаг[г]ера́ція MUk. see егзаджуре́йшен.

ексвлади́ка MUk. 'former bishop (of the E. Church)': *exwladica* Chelmensis (1470 SStp. 2, 346). — Subst. *коли́шній влади́ка — qui episcopi ecclesiae Orientalis sede cessit,* SStp. l. c.

A hybr. formation: Lat. *ex-* 'former' and Uk. (from OCS.) влади́ка, q. v.

ексга́встер 'exhauster', Ru. *эксга́устер,* Po. *ekshaustor.* — Subst. *при́лад для висмо́ктування зіпсо́ваного пові́тря, га́зів, по́роху, тощо, вентиля́тор.*

From E. *exhauster* 'ts', the ultimate source being Lat. *ex-* 'out' and *haurīre* 'to draw out (water), drain, breathe', АкСл. 17, 1766.

ексгаля́ція 'exhalation', ModUk.; Po. *ekshalacja.* — Subst. *види́хування, ви́парування,* Кузеля 111.

From Lat. *exhalātiō* 'ts', SWO 177, Klein 1, 559.

ексгі́біт 'exhibit', Po. *ekshibit.* — Subst. *до́каз, нале́жний до спра́ви доку́мент,* Бойків 156.

From Lat. *exhibītus* 'ts'.

ексгібіціоні́зм 'exhibitionism', ModUk.; Po. *ekshibicjonizm.* — Deriv. *ексгібіціоні́ст[ка].* — Subst. *сексуа́льна анома́лія пока́зувати свої́ статеві о́ргани,* Бойків 156.

From Lat. *exhibitiō* 'holding out', Klein 1, 559.

ексгума́ція ' exhumation', ModUk.; Ru. *эксгума́ция* (since 1937), Po. *ekshumacja,* etc. — Deriv. ексгумаці́йний. — Subst. *ви́копання тру́па з землі́,* Бойків 156.

From LLat. *exhumātiō* 'ts', Klein 1, 559.

ексика́тор 'exsiccator', ModUk.; Ru. *эксика́тор,* Po. *eksykator,* etc. — Subst. *ви́сушник, суши́льна ні́ч для вису́шування препара́тів,* Бойків 156.

From Lat. *exsiccāre* 'to dry up', SWO 181.

екскава́тор 'excavator', ModUk.; Ru. *экскава́тор* (since 1937), Po. *ekskawator,* etc. — Deriv. *екскава́торний, екскава́торник, -рський.* — Subst. *землеко́пниця, маши́на для землече́рпальних робі́т,* Бойків 156.

From Lat. *excavātus (: excavāre)* 'hollowed out', АкСл. 17, 1766.

екскомунікáція 'excommunication', MUk. екскоммуникація (XVII c.). — Deriv. *екскомунікаці́йний;* MUk. abbr. екскоммунѣка (XVII c.). — Subst. *відлу́чення від це́ркви,* Кузеля 110.

From Lat. *excommūnicātiō* 'ts', Klein 1, 556.

екскреме́нти Npl. 'excrement', ModUk.; Ru. *экскреме́нты,* Po. *ekskrementy,* etc. — Subst. *кал,* Кузеля 111.

From Lat. *excrēmentum* 'refuse', SWO 177, АкСл. 17, 1767.

екскре́ція 'excretion', ModUk.; Ru. *экскре́ция,* Po. *ekskrecja,* etc. — Deriv. *екскреці́йний.* — Subst. *ви́ділення,* Бойків 156.

From Lat *excrētiō* 'ts', SWO 177.

екску́за see екскю́з.

екску́рс 'excursus', ModUk.; Ru. *экску́рс* (since 1940), Po. *ekskurs,* etc. — Deriv. *екскурса́нт[ка], -тський, екску́рсія, екскурсі́йний,* and compounds: *екскурсо-во́д, -во́дка, -во́дний.* — Subst. *у́ступ, що відбіга́є від головно́ї те́ми.*

From Lat. *excursus* (:excurrere) 'ts', АкСл. 17, 1768, Klein 1, 557.

екскю́з AmUk. 'excuse', first recorded in the XX c. (JBR.); here also MUk. **екскуза:** о екскузѣ гетманской (XVIII c.) and **екскузація:** о екскузации Хмелницкого (XVIII c.) — Subst. *ви́бачення, перепро́шення,* Тимченко 871.

AmUk. екскю́з from E. *excuse;* MUk. екскуза from Po. *ekskuza,* the ultimate source being Lat. *excusātiō,* 'ts', Тимченко, l. c.

ексмі́сія Wd. 'emission', first recorded in the XX c. — Subst. *ви́силка.*

From ModHG. *Exmission* 'ts', РССтоцький 4, 199; see also емі́сія.

експандува́ти 'to expand', **експа́нсія** 'expansion', ModUk.; Ru. *экспа́нсия,* Po. *ekspanzja,* etc. — Deriv. *експанси́вний, -ність, -но, експансіоні́зм, -ні́ст[ка].* — Subst. *по-, роз- ши́рювати; по-, розши́рення.*

From Lat. *expandere, expansiō* 'ts', SWO 178, АкСл. 17, 1771.

експатрія́ція, SovUk. експатріа́ція, 'expatriation', ModUk.; Ru. *экспатриа́ция,* Po. *ekspatriacja,* etc. — Deriv. *експатріяці́йний.* — Subst. *зли́шення ба́тьківщини, добровільне або примусо́ве вигна́ння,* Бойків 157.

From Lat. *ex-* 'out' and *patria* 'fatherland, native land', АкСл. 17, 1771.

експеди́ція 'expedition', MUk. под час експедициѣ Isg. (XVIII c.), експедиціи Npl. (XVIII c.); Ru. *експеди́ция* (since 1780), Po. *ekspedycja,* etc. — Deriv. *експеди́ці́йний.* — Subst. *випра́ва, ви́рядження;* MUk. експедицію албо выправу Asg. (XVII c.), Тимченко 871.

From Lat. *expeditiō* 'ts', Тимченко, l. c., АкСл. 17, 1775.

експектатива MUk.: експектативами Npl. (XVII c.); Po. *ekspektatywa.* — Subst. *королівський привіле́й, що ґаранту́є отри́мання в прийду́чому яко́їсь ґідности або „крулевщизни",* Тимченко 871.

From Po. *ekspektatywa* the ultimate source being LLat. *expectativae* 'ts', Тимченко, l. c., SWO 178.

експе́нс 'expense', first recorded in the XX c. (Кузеля 112), MUk. ексъпенсъ (1633), на ексъпенса (1643), на дорожнія експенса (XVIII c.). — Subst. *вида́ток,* Тимченко 871.

From Po. *ekspens,* the ultimate source being Lat. *expensus* 'paid', Тимченко, l. c., SWO 178.

експеримéнт 'experiment', ModUk; Ru. *эксперимéнт*, Po. *eksperyment*, etc. — Deriv. *експериментáльний, -но, експериментувáти, -áння*. — Subst. *дóсвід, прóба*, Кузеля 112.

From Lat. *experimentum* 'ts', perhaps via ModHG. *Experiment*, cf. Vasmer 3, 459.

експерсéнцїя falsely for: експеріéнція MUk. (1623), Po. eksperiencja. — Subst. *дóсвід, досвíдчення*, Тимченко 872.

From Po. *eksperiencja*, the ultimate source being Lat. *experientia* 'ts', Тимченко, l. c., SWO 178.

експéрт 'expert', ModUk.; Ru. экспéрт, Po. ekspert, etc. — Deriv. *експéртний, експертúза*. — Syn. спеціялíст, фахівéць.

From Lat. *expartus* 'ts', АкСл. 17, 1778.

експіпáтор arch. 'scraper', first recorded in the XX c. (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 12). — Subst. *дряпáк*.

The word is not quite clear, perhaps it is a f/e. distortion of екстирпáтор, q. v.

експірáція 'expiration', MUk. ексъпирации Gsg. (1613); Ru. *экспирáция* (since 1866), Po. *ekspiracje*, etc. — Deriv. *експіраційний*. — Subst. *видихáння*, Бойків 156.

From Lat. *expirātiō* 'ts', perhaps via Po. *ekspiracja*, Тимченко 872.

експіяція 'expiation', ModUk.; Po. *ekspiacja*. — Deriv. *експіяційний, -но*. — Subst. *покýта*, Кузеля 112.

From Lat. *expiātiō* 'ts', SWO 179.

експлікáція 'explication', ModUk.; Ru. *экспликáция* (since 1806), Po. *eksplikacja*, etc. — Deriv. *експлікаційний*. — Subst. *пояснення, вúклад*, Кузеля 112.

From Lat *explicātiō* 'ts', АкСл. 17, 1779, SWO 179.

експлуатáтор 'exploiter', **експлуатáція** 'exploitation', **експлуатувáти** 'to exploit', ModUk.; Ru. *эксплуатáтор*, Po. *eksploatator, etc.* — Deriv. *експлуатáторка, -рський, експлуатаційний, -но; експлуатувáння*. — Subst. *визúскувач; визúскування; визúскувати*, Бойків 156-157.

From Fr. *exploiter* 'to exploit', Акуленко 141, Klein 1, 563. АкСл. 17, 1780.

експльóзія 'explosion', ModUk.; Ru. *эксплóзия*, Po. *eksplozja*, etc. — Deriv. *експльозíйний, -зúвний*. — Subst. *(сúльний) вúбух*, Бойків 157.

From Lat. *explōsiō* 'driving away by clapping', Klein 1, 563, SWO 179.

експозúція 'exposition', ModUk.; Ru. *экспозúция* (since 1866), Po. *ekspozycja*, etc. — Deriv. *експозиційний*. — Subst. *вúставлення пояснення*, Кузéля 112.

From Lat. *expositiō* 'ts', АкСл. 17, 1785. SWO 179.

експонувáти 'to expose', ModUk.; Ru. *экспонúровать*, Po. *eksponować*, etc. — Deriv. *експонувáння, експонóваний*, Wd. *експонíвка* (PM. 2, 117). — Subst. *висувáти, виставлáти*.

From Lat. *expōnere* 'to set out, expose, exhibit', SWO 179, Klein 1, 564.

експóрт 'export', ModUk.; Ru. *э́кспорт*, Po. *eksport*, etc. — Deriv. *експортáція, експортéр[ка], експортувáти, -áння, експортóвий*. — Subst. *вúсилка заграни́цю, вúвіз; рід винá*, Кузéля 112; *рід цигáрок*.

From Lat. *exportāre* 'to carry out', SWO 179.

експосéсія 'expossession', Po. *eksposesja*. — Subst. *вúвласнення*.

From Lat. *expossessio* 'ts', SWO 179.

експре́с 'express', ModUk.; Ru. *экспре́сс*, Po. *ekspres*, etc. — Deriv. *експре́сний;* here also: *експре́сія, експресі́йний, -но, експреси́вний, -ні́сть, -но, експресіоні́зм, -ні́ст[ка], -ні́сти́чний.* — Subst. *на́зва поїздів, що йдуть з найбі́льшою шви́дкістю*, Бойків 157; *(окре́мий) післа́нець, поси́льний*, Франко 2, 429; *швидки́й лист.*

From ModHG. *Express* 'ts', the ultimate source being Lat. *expressus* 'pressed out'.

експресіоні́зм, -і́ст, etc. see the preceding entry.

експро́мпт 'improvised text', ModUk.; Ru. *экспро́мпт*. — Deriv. *експро́мптом, -ту, експро́мптний.* — Subst. *ві́рш або́ промо́ва, ви́голошені без приготува́ння*, Кузеля 112.

From Lat. *ex promptū : promptus* 'ready', АкСл. 17, 1790, Vasmer 3, 459.

експропрія́ція 'expropriation', ModUk.; Ru. *экспроприа́ция*, Po. *ekspropriacja*, etc. — Deriv. *екс.* — Syn. *експосе́сія;* subst. *ви́власнення.*

From Lat. *expropriātiō* 'ts', SWO 180, АкСл. 17, 1791.

експостулюва́ти 'expostulate', MUk. експостуліовалъ (XVIII c.). — Subst. *жада́ти, домага́тися*, Тимченко 872.

From Lat. *expostulāre* 'ts', Тимченко, l. c.

екста́за, SovUk. екста́з 'ecstasy', ModUk.; Ru. *экста́з*, Po. *ekstaza*, etc. — Subst. *нестя́м, захва́т, надпори́в, ви́щий сту́пінь духо́вого піднесення*, Бойків 157.

According to РССтоцький 4, 201, the word comes from ModHG. *Extase* 'ts', the ultimate source being Gk. *ékstasis*, 'displacement; standing outside', cf. АкСл. 17, 1792, SWO 180, (extensively:) Novotný Ně 26, 181 - 182.

екстати́чний 'ecstatic', ModUk.; Ru. *экстати́ческий*, Po. *ekstatyczny*, etc. — Deriv. *екстати́чність, -но.* — Subst. *по́вний екста́зи, що перебува́є в ста́ні екста́зи*, Бойків 157.

From Gk. *ekstatikós* 'unstable' *(: ékstasis)*, see the preceding entry.

екстенси́вний 'extensive', ModUk.; Ru. экстенси́вный (since 1864), Po. ekstensywny, etc. — Deriv. *екстенси́вність, -но.* — Subst. *обши́рний, кі́лькісно бага́тий; (господа́рство:) широко-закро́єний щодо пове́рхні упра́вної землі́.*

From Lat. *extensivus* 'stretched out', АкСл. 17, 1793.

екстериторія́льний 'exterritorial', ModUk.; Ru. *экстерриториа́льний*, Po. *eksterytorialny*, etc. — Deriv. *екстериторія́льність, -но.* — Subst. *підле́глий зако́нам своє́ї держа́ви, бу́дучи в чужі́й*, Бойків 157.

From Lat. *ex* 'out' and *territorialis* 'territorial', SWO 180, АкСл. 17, 1794.

екстермі́нація 'extermination', MUk. ексъторминацию Asg. (1649) ; Po. *eksterminacja.* — Deriv. *екстермінаці́йний, -но.* — Subst. *ви́нищення, ви́гублення.*

From Lat. *exterminātio* 'destruction'.

екстéрн 'extern', ModUk.; Ru. *экстéрн*, Po. *ekstern*, etc. — Deriv. *екстернáт, -ні́ст[ка].* — Subst. *позамісце́вий у́чень.*

From Lat. *externus* 'outward, external', АкСл. 17, 1793, SWO 180.

екстирпа́тор, dial. екстіпа́тор (q. v.), Ru. *экстирпа́тор*. — Subst. *дряпа́к*, Бойків 157.

From Lat. *extirpātor* 'uprooter' *(: extirpāre)*, АкСл. 17, 1795, Klein 1, 566.

екстра 'extra', ModUk.; Ru. *э́кстра*, Po. *ekstra*, etc. — Subst. *[по]над*.

From Lat. *extra* 'ts'.

екстраваґа́нт 'extravagant (person)', ModUk. — Deriv. *екстраваґа́нтний, -ність, -но.* — Subst. *незвича́йний, чудни́й, химе́рний чолові́к.*

From LLat. *extrāvagans, -ntis* 'one wandering outside (limits)', SWO 181.

екстраваґа́нція 'extravagance', MUk. зъ екстраваґанции||екстраваганции Gsg. (XVII c.); Po. *ekstrawagancja.* — Subst. *дива́цтво, надужи́ття*, Бойків 157.

From Po. *ekstrawagancja* 'ts', Тимченко 872; see the preceding entry.

е́кстравуршт Wd. 'extravagant person', first recorded in the XX c. (РССтоцький 4, 205). — Subst. *люди́на з прете́нсіями*, Горбач 6, 11.

From ModHG. *Extrawurst* 'ts', Горбач, l. c.

екстра-ґенк, -ґе́ник AmUk. 'extragang', first recorded in the 1911 (Войценко ЛітОВ. 1, 20). — Subst. *сезоно́ва пра́ця при напра́ві залізни́ць*, Луговий 298.

From E. *extra-gang* 'ts', f/e. associated with name of the first Uk. emigration officer in Winnipeg, Карло́ Ґе́ник (1898 - 1911), cf. „наші працівники́ при залізни́чних доро́гах спорідни́ли де́які те́рміни з його́ на́звою, напр. екстраґе́ник, стіл-ґе́ник", Войценко, l. c.

екстра́кт 'extract', MUk. (1640), до... екстракту (1681), е́кстракътъ (1685), экстрактъ (1734), екстрактъ (XVIII c.); Ru. *экстра́кт* (since 1704), Po. *ekstrakt*, etc. — Deriv. *экстра́ктний, -товий, -тор.* — Subst. *ви́тяг; ви́вар[ка].*

From Lat. *extractum* 'something drawn out', Тимченко 872.

екстраордина́рій, екстраордина́рний 'extraordinary'; Ru. *экстраордина́рный*, Po. *ekstraordynaryjny*, etc. — Subst. *надзвича́йний*, Тимченко 872.

From Lat. *extraordinarius* 'ts', АкСл. 17, 1799, SWO 181.

екстре́м[а] 'extreme', ModUk.; Ru. *экстре́ма*, Po. *extrem.* — Deriv. *екстре́мний, -ність, -но, екстреміст[ка], екстремісти́чний, -но.* — Subst. *кра́йність*, Франко 6, 429.

From Lat. *extrēmus* 'outermost, utmost', АкСл. 17, 1799.

е́кстрений 'sudden, *unexpected*', ModUk.; Ru. *экстренный* (since the XVIII c. Hüttl-Worth 120). — Deriv. *е́кстреність, -но.* — Subst. *нега́йний, нага́льний*, Бойків 158.

Based on *е́кстра*, q. v.

ексцеле́нція 'excellency', MUk. Єксцеленціи Gsg. (XVII c.); Po. *ekscelencja.* — Subst. *сві́тлість, ясновельмо́жність, ти́тул ви́щих урядо́вців*, Бойків 158.

From Lat. *excellentia* 'superiority', SWO 176.

ексце́нтрик 'eccentric', ModUk.; Ru. *эксце́нтрик*, Po. *ekscentryk*, etc. — Deriv. *ексцентри́чний, -ність, -но.* — Subst. *ко́ло в ко́лі, що не ма́є спі́льного це́нтру, позаосере́дньо ко́ло; дива́к, штука́р.*

From LLat. *excentricus* 'out of the centre', the ultimate source being Gk. *ékkentros* 'ts', АкСл. 17, 1802, Klein 1, 496.

ексце́пція, AmUk. ексепшин 'exception', MUk. ексцепцыя (1599), ексцепція (XVII c.), без жаднои ексцепциѣ (XVII c.), ексцепцію Asg. (XVIII c.); Po. *ekscepcja.* — Subst. *ви́йняток, обме́ження, ви́ключність*, Тимченко 872, Кузеля 113.

From Lat *exceptiō* 'ts', Тимченко, l. c., SWO 177.

ексце́рпт 'excerpt', **ексцерпува́ти** 'to excerpt', ModUk., Po. *ekscerpt, ekscerpować.* — Subst. *ви́тяг, ви́йняток, ви́пис[ка]; випи́сувти, вибира́ти.*

From Lat. *excerptum : excerpere* 'to pick up, choose, select, extract', SWO 177, Klein 1, 555.

ексце́с 'excess', MUk. ексцесъ (1597), ексцессы Apl. (XVII c.), ексцесу Gsg. (1683), ексцесовъ Gpl. (XVIII c.); Ru. *эксце́сс*, Po. *eksces*, etc. — Subst. *надужи́ття, нестри́маність; публі́чний за́колот, ви́брик*, Кузеля 459; MUk. *пере́ступ, безпра́в'я*, Тимченко 872.

From Lat. *excessus* 'going beyond, departure', Тимченко, l. c., АкСл. 17, 1894, SWO 177.

ексциповати MUk. 'to reserve, stipulate' : ексципова-ти (1596), ексципуючи (1708). — Deriv. ся... ексцыпо-вала (1590). — Subst. *застеріга́ти для се́бе*, Тимченко 872.

From Lat. *excipere* 'to take out', Тимченко, l. c., Klein 1, 556.

екс-чемпіо́н 'former champion', ModUk.; Ru. *экс-чемпио́н*. — Subst. *коли́шній перши́н.*

A hybr. formation: Lat. *ex-* 'former' and Uk. from E. *champion.*

екте́нія see **ектє́нія.**

екто- a compound-forming element in such words as екто- де́рма, -пла́зма, -паразит, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *зо́внішній, на пове́рхні.*

From Gk. *ékt[o]- : éktos* 'outside, external', Partridge 825.

екуме́на 'inhabited land', ModUk.; Po. *ekumena.* — Deriv. *екуменізм, екуменічний, -ність, -но.* — Subst.

части́на землі́, прида́тна для засе́лення; (істор.:) гре́цькі посе́лення; про́стір Візантійської імпе́рії.

From Gk. *oikouménē (gḗ)* 'inhabited world' via LLat. *oecūmenicus* 'open to the whole word'.

екю́ 'crown (= three francs)', ModUk.; Ru. *екю́* (since the XVIII c.). — Subst. *старови́нна францу́зька моне́та, що кі́лька разі́в мінля́ла свою ва́ртість*, Бойків 158.

From Fr. ecu 'ts', Hüttl-Worth 120.

ел or **ель** see **ейл.**

еласти́чний see **елясти́чний.**

е́ле '$^{7}/_{10}$ of a yard', ModUk. — Subst. *лі́коть (мі́ра в багатьо́х да́вніх наро́дів)*, Бойків 158.

From ModHG. **Elle 'ts'.**

Елеаза́р see **Єлеаза́р.**

еле́в 'élève, pupil, student', ModUk. — Subst. *у́чень*, Франко 7, 451.

From Fr. *élève* 'ts'.

елева́тор, AmUk. елеве́йтор (since 1895) 'elevator', ModUk. — Deriv. *елева́торний;* f/e. *наliва́тор* (РССтоцький PF. 12, 423); MUk. елева́ція (XVII c.). — Subst. *при́лад для підійми зе́рна; склад збіжжя америка́нської систе́ми*, Бойків 158.

From LLat. *ēlevātor* 'one who raises or lifts' *(: ēlevāre* 'to raise, lift'); AmUk. *елеве́йтор* directly from E. *elevator* 'ts'.

Елевфе́рій see **Єлевфе́рій.**

елега́нтний see **елега́нт.**

еле́гія 'elegy', ModUk.; Ru. элегия (since the XVI c., Hüttl-Worth 120), Po. elegia, etc. — Deriv. *елегі́йний, -ність, -но.* — Subst. *оди́н із жа́нрів лі́рики: ві́рш,*

у яко́му ви́ражені на́строї сму́тку, журбу́, заду́ми, меланхо́лії, Лесин-Пулинець 93.

A "direct borrowing from classical languages is more likely" than from G., Hüttl-Worth, l. c.; cf. Lat. *elegia*, Gk. *elegeíā (ōdḗ)* 'elegiac song', the ultimate source being prob. Phrygian *élegos* 'song of lament', Klein 1, 507.

елега́нт 'elegant' (Кузеля 114), ModUk.; Ru. *элега́нтный* (missing in Vasmer 3, 459), Po. *elegant*. — Deriv. *елеґа́нтний*, SovUk. *елега́нтний, -ність, -но*, Wd. *елеґа́нцький, елеґа́нція* — Subst. га́рно ви́кінчений, добі́рний, розкі́шний, чепурни́й, Кузеля, l. c.

From Fr. *élegant* 'ts', the ultimate source being Lat. *ēlegāns* 'choise, tasteful, elegant', Klein 1, 507, SWO 183.

елекси́р see еліксир.

елека́нтъ MUk. 'wine from Alicante (in Spain)': елека́нтом Isg. (XVII c.). — Subst. *ґату́нок еспа́нського вина́*, Тимченко 873.

From GN. *Alicante*, city in Spain, Тимченко, l. c.

еле́й see єле́й.

еле́кт 'elect, elected', MUk. електа Asg. (XVI—XVII c.), електом Isg. (XVIII c.). — Deriv. *еле́ктор, -ка, -ство, -ський, електора́т*, here also: *еле́кція, елекці́йний*. MUk. електовый (1647), електорове Npl. (XVI c.), электорство (XVIII c.), електуючи (1699), електованъ (1696), на елекцыю (1597), на елекцыахъ (XVII c.), элекціи (XVIII c.), елекціялное дѣло (XVIII c.). — Subst. *[ново]о́браний*, Тимченко 873.

From Lat. *ēlēctus* 'elected', Тимченко, l. c.

еле́ктр[ум] 'electrum, alloy of gold and silver', MUk. електра Gsg. (XVIII c.). — Deriv. *еле́ктризм, електри́ка* (Желеховський 1, 214), *електризува́ти[ся], -а́ння, електриза́ція, -заці́йний, еле́ктрик[а], електри́чний,*

-ність, -но, еле́ктричка, електрифікува́ти, -а́ння, електрифіка́тор, -ка, -ський, електрифіка́ція, електро́н, etc.; very many compound neologisms with електро-: *електро -бу́р, -вимі́рювальний, -візо́к, -во́з[ний], -двигу́н. -дина́мі́ка, -динамо́метр, -доїння, -дриль, -ене́ргія, -є́мність, -зва́рний, -зва́рювання, -зва́рювач, ізоля́тор, -інтеґра́тор, -іскрови́й, -ка́р, -кардіогра́ма, -кардіогра́ф[ія], -ла́мпа, -ліз, -літ, -лічи́льний, -люмінісце́нція, -маши́на, -мере́жа, -металю́рґія, -ме́тр, -меха́ніка, -моби́ль, -молотьба́, -монта́ж, -мото́р, -нарко́з, -насо́с, -неґати́вний, -обладна́ння, -о́ранка, -пасту́х, -передава́ча, -пила́, -пилосо́с, -підійма́льний, -плу́г, -позити́вний, -по́їзд, -пра́ска, -постача́ння, -прово́д, -про́від, -програва́ч, -ро́звідка, -рушійний, -силови́й, -систе́ма, -сі́тка, -око́п, -со́н, -сталь, -ста́нція, -ста́тика, -тепли́ця, -тера́пія, -термі́чний, -те́хні к[а], -тра́ктор, -устаткува́ння, -утю́г, -фізіоло́гія, -фо́р, -хе́мія, -хіру́ргія*, etc. — Syn. *електро́н*; subst. *стоп трьох части́н зо́лота й одно́ї части́ни сріблá*, Тимченко 873; *найме́нша ча́стка від'є́мної еле́ктрики*, Бойків 159.

From Gk. *ēlektron* 'amber, alloy of gold and silver', Тимченко, l. c.; 'unit of negative electricity', Klein 1, 507, SWO 186.

еле́кція see еле́кт.

елеме́нт 'element', MUk. елеме́нта Npl. (XVI c.); 1627 Беринда), елементовъ Gpl. (XVIII c.), елементи Npl. (XVIII c.); Ru. *элеме́нт* (since 1806), Po. *element*, etc. — Deriv. *елеме́нтний, елемента́р, -ний, -ність, -но*; MUk. елементари Npl. (XVII c.). — Subst. *(в хе́мії:) пе́рвень, ті́ло, що його́ не мо́жна розкла́сти на складові́ части́ни; (у да́вніх:) стихія : вода́, вогóнь, земля́ й пові́тря; (в суспі́льстві:) части́на якоїсь збір-*

нбї одини́ці; (в еле́ктриці:) части́на батерії, Бойків 159.

From Lat. *elementum* 'first principle, element', Тимченко 873, Klein 1, 507, SWO 187.

елемози́на arch. 'alms, charity', MUk. елемозины Gsg. (1646). — Subst. *ми́лостиня, допомо́га бі́дному,* Тимченко 874.

From Gk. *eleēmosýnē* 'ts', Тимченко, l. c.

елеро́н 'aileron, wing-tip', ModUk.; Ru. *элеро́н* (wanting in Vasmer 3, 460). — Subst. *відкри́лок, рухо́ма хвостова́ (або́ кінцє́ва) части́на крила́ літака́.*

From Fr. *aileron* 'ts', АкСл. 17, 1839.

елефантія́з[ic] 'elephantiasis', ModUk.; Ru. *элефанти́аз[ис]* (since 1866). — Subst. *хвороблйве згрубі́ння шкі́ри на нога́х,* Кузеля 115.

From Gk. *elefantíasis* 'ts', АкСл. 17, 1839.

Елисаве́та see **Єлизаве́та.**

Елисе́й see **Єлисе́й.**

еліберовати MUk. 'to liberate oneself': елѣберовати (XVII c.).

From Lat. *līber* 'free'.

е́ліен! 'long live!', first recorded in the XX c. (Кузеля 115). — Subst. *хай живе́!*

From Hg. *eljen!* 'ts', MNT-ESz. 1, 746 - 747.

елізія 'elision', ModUk.; Ru. *эли́зия* (since 1806), Po. *elizja,* etc. — Subst. *ви́пад голосно́го перед дру́гим коро́тким голосни́м.*

From Lat. *ēlīsiō 'ts',* АкСл. 17, 1840, Klein 1, 509,

еліксир, also елексир 'elixir', ModUk., Ru. *эликси́р* (since 1806), Po. *eliksir,* etc. — Deriv. еліксирний. — SWO 188.

Subst. *росли́нний ви́вар, лічни́ча вода́, напій із чудє́сними прикме́тами,* Кузеля 115.

From Ar. *al-iksir,* the second part of it going back to Gk. *ksērós* 'dry', АкСл. 17, 1840, Klein 1, 509, SWO 187.

елімінува́ти 'to eliminate', ModUk.; Ru. *элимини́ровать,* Po. *eliminować,* etc. — Deriv. *елімінува́тися, -а́ння,* here also *елімінáція.* — Subst. *усува́ти, виключа́ти.*

From Lat. *ēlīmināre* 'to remove', АкСл. 17, 1840.

е́лінг 'slip, launch, stocks', first recorded in the XX c. (Горбач 1, 24); Ru. *э́ллинг* (since 1864), Po. *eling.* — Subst. *спору́да витяга́ти корабе́ль на бе́рiг,* Горбач, l. c.

From Du. *helling* 'ts', Meulen 78, Vasmer 3, 460, SWO 187, Горбач, l. c.

елі́пса 'ellipse; ellipsis', ModUk.; Ru. *элли́пс[ис],* Po. *elipsa,* etc. — Deriv. *елі́псовий, елі́псоїд;* here also *елі́пти́чний.* — Subst. *за́мкнена крива́ лінія; ви́пуск кількох слів у ре́ченні,* Бойків 160.

From ModHG. *Ellipse* 'ts' (perhaps via Po. *elipsa),* the ultimate source being Gk. *élleipsis* 'falling short, defect', Горяев 431, Klein 1, 510, SWO 187.

еліта 'élite', ModUk.; Ru. *эли́та* (since 1864), Po. *elita, etc.* — Deriv. *елі́тний, -ність.* — Subst. *ви́бір, ви́цвіт, ви́брane товари́ство,* Кузеля 115.

From ModHG. *Elite* 'ts', the ultimate source being Fr. *élite* 'choice part', РСЦтоцький 4, 200, АкСл. 17, 1841, Klein 1, 509.

елк AmUk. 'elk', first recorded in 1971 (Кошеляник 207). — Subst. *лось.*

From E. *elk* Кошеляник, l. c.

Елла́да, also Гелла́да (М. Зеров : Камена 35) 'Greece', ModUk.; Ru. *Эллáда;* CS. Елада||Ієлада||Елась (Miklosich Lexicon 115). — Subst. *Гре́ція.*

From Gk. *Hellás,* Asg. *Helláda* 'Greece', Vasmer 3, 460; see also the following entry.

е́ллін, also ге́лен (Тимченко 874) 'Greek', MUk. елини Npl. (1489), грекове (еллинове) (XVI с.), Еллины Npl. (XVII с.), Елины (XVIII с.), до Иелинъ и от Елинъ (XVIII с.); Ru. *э́ллин.* — Deriv. *е́ллінка, еллі́нізм, еллі́ніст, -ка, еллініст и́чний,* MUk. елин'ство (XVI с.), по елин[ску] (1627 Беринда), еллинская (XVII с.). — Syn. грек.

From Gk. *éllīn* < OGk. *héllēn* 'Hellen, son of Deucalion, eponymous ancestor of Greeks', Klein 1, 717, Vasmer 3, 460; see also the preceding entry.

елю́вій 'eluvium', ModUk.; Ru. *элю́вий,* Po. *eluwium,* etc. — Deriv. *елювія́льний.* — Subst. *проду́кт вивітрювання і вилугóвування гірськи́х порі́д, які́ лиша́ються на мі́сці свого́ утво́рення,* Слум. 2, 475.

From Lat. *ēluere* 'to wash out', АкСл. 17, 1847.

елюкубра́ція 'unsuccessful writing', Po. [e]lukubracja. — Subst. *нездáрні ви́води; річ, яку́ напи́сано без тала́нту, а з вели́ким на́кладом пра́ці,* Кузеля 115.

From Lat. *ēlūcubrātiō* 'hard work *(: ēlūcubrāre* 'to work out, to prepare by the light of a lamp'), SWO 188, Sławski 4, 375 - 376.

еля́! interj. used for chasing swine. — Syn. *ацю́!*

Compound of е! and ля!, see svv.

еляборáт 'elaborate', ModUk.; Po. *elaborat.* — Subst. *письмóва впрáва, задáча, ви́ріб,* Кузеля 115.

From Lat. *ēlabōrātus* 'worked out in detail', Klein 1, 505, SWO 183.

еласти́чний, SovUk. еласти́чний 'elastic', first recorded in the XIX с. (Желеховский 1, 214); Ru. *эласти́чный,*

Po. *elastyczny,* etc. — Subst. *здáтний лéгко гну́тися, гнучки́й, пружни́й,* Слум. 2, 466.

From Fr. *élastique* 'ts', the ultimate source being Gk. *elastikós : elān* 'to drive, strike', Klein 1, 505, SWO 183.

ел[ь] see ейл.

Ельбру́с GN. Elbrus (highest mountain of Caucasus and Europe)', ModUk.; Ru. *Эльбру́с,* Po. *Elbrus.* — Subst. *найви́ща гора́ Кавка́зу й Євро́пи.*

From Pers. *Elburz* (< Av. *Harā* — *bərəzaitī* 'high mountain Harā'), Vasmer 3, 460.

Ельдора́до 'El Dorado', ModUk.; Ru. *Эльдора́до* (since 1864), Po. *Eldorado.* — Subst. *золоти́й край; рай, обіцяна земля́.*

From Sp. *el dorado (pais)* 'the gilden land', АкСл. 17, 1847, Klein 1, 506, SWO 183.

ельзеві́ри Npl. 'books printed by the Elzevirs (a Du. family of printers)', ModUk., Ru. *эльзеви́ры* (since 1898), Po. *elzewiry.* — Subst. *дру́ки ви́конані в фірмі Ельзевірів у Голля́ндії.*

From Du. FN. *Elzevir,* printers in the XVI—XVII с., Кузеля 115, SWO 188, АкСл. 17, 1847.

ельквéнція 'eloquence', ModUk.; Ru. *элоквéнция* (since 1806), Po. *elokwencja.* — Subst. *вимóва, дар вимóви, краснорічúвість,* Кузеля 115.

From Lat. *ēloquentia* 'ts', Klein 1, 510, SWO 188.

ельонга́ція 'elongation', ModUk.; Po. *elongacja.* — Subst. *ви́довження, кут між планéтою й сóнцем,* Кузеля 115.

From MLat. *ēlongātiō* 'ts', Klein 1, 510, SWO 188.

ельф, also **е́льфа** 'elf', ModUk.; Ru. *э́льф* (since 1864), Po. *elf,* etc. — Deriv. *е́льфовий.* — Subst. *доброзичли́вий дух приро́ди (в германській мітоло́гії),* Слум. 2, 475.

From E. *elf* or ModHG. *Elfe 'ts'*, АкСл. 17, 1847, Vasmer 1, 460, SWO 187.

Е́л[ь]чук (Богдан 60) AmUk. for Ільчу́к, see Ілля́.

ема́ль 'enamel', MUk. гамалю Asg. (1624); Ru. *эма́ль* (since 1806), Po. *emal*, etc. — Deriv. *емалевий, емалюва́льний, -ик, -иця, емалюва́ти, -а́ння, емальо́ваний, -но.* — Subst. *скляна́ поволо́ка, поли́ва, малю́вання в вогні́*, Кузеля 115.

From Fr. *email* 'ts', Vasmer 3, 460, АкСл. 17, 1850; see also гамалія 2.

емана́ція 'emanation', ModUk.; Ru. *эмана́ция*, Po. *emanacja*, etc. — Deriv. *емана́ційний.* — Subst. *витіка́ння, випромі́нювання, ви́ділення чого-небудь*, Слум. 2, 475.

From LLat. *ēmānātiō* 'flowing out', АкСл. 17, 1850, Klein 1, 511, SWO 188.

емансипува́ти Wd. еманципува́ти 'to emancipate', ModUk.; Ru. *эмансипи́ровать* (since 1866), Po. *emancypować*, etc. — Deriv. *емансипува́тися, -а́ння, емансипо́ваний, -ність, -но*, here also *емансипа́тор[ка], емансипа́ція*, Wd. *еманципа́нт[ка].* — Subst. *звільня́ти від яко́їсь зале́жности*, Слум. 2, 476.

From Lat. *ēmancipāre* 'to declare a person free and independent', АкСл. 17, 1852, Klein 1, 511, SWO 188.

Емануї́л PN. 'Emmanuel', MUk. Емману́ль (1627 Беринда), Ru. *Емману́л*, Po. *Emanuel*, etc. — Deriv. *Мануї́л;* FN. *Мано́лій.* — Subst. MUk. с на́ми Бъ, 1627 Беринда.

From Gk. *Emmanouél*, the ultimate source being Hb. *Immānūēl* 'God with us', Klein 1, 515.

емба́рго 'embargo', ModUk.; Ru. *емба́рго* (since 1806), Po. *embargo*, etc. — Subst. *заборо́на ввозу або́ ви́возу това́рів, ці́нностей і т. ін.*, Слум. 2, 476.

From Sp. *embargo : embargar* 'to impede, restrain, *seize'*, АкСл. 17, 1853, Klein 1, 512, SWO 188.

емблéма 'emblem', ModUk.; Ru. *эмбле́ма* (since 1731), Po. *emblemat*, etc. — Deriv. *емблемати́чний.* — Subst. *озна́ка, умо́вний знак*, Бойків 160.

From Lat. *emblema* 'ts', the ultimate source being Gk. *émblēma* 'insertion', АкСл. 17, 1853, Klein 1, 512, SWO 188.

емболія 'emboly', ModUk.; Ru. *эмболия*, Po. *embolia*, etc. — Deriv. *емболі́чний.* — Subst. *жилозасмі́чення*, Бойків 160.

From Gk. *embolḗ* 'throwing in, putting in', АкСл. 17, 1854, SWO 189.

ембріо́н 'embryo', ModUk.; Ru. *эмбрио́н* (since 1864), Po. *embrion*, etc. — Deriv. *ембріо́нний, ембріона́льний;* here also *ембріоло́гія.* — Subst. *за́родок твари́ни або́ люди́ни*, Слум. 2, 476.

From Gk. *émbrion* 'embryo, fetus', АкСл. 17, 1855, Klein 1, 513, SWO 189.

Еме́рика MUk. (XVIII c.) for Аме́рика.

емери́т 'a retired one, emeritus', ModUk.; Ru. *эмери́т*, Po. *emeryt*, etc. — Deriv. *емерите́ура, емери́тка, емери́тський.* — Subst. *ви́служений, на пе́нсії*, Кузеля 116.

From Lat. *ēmeritus* 'ts', Klein 1, 516, SWO 189.

еміґра́нт, SovUk. еміґра́нт, first recorded in the XIX c.; Ru. *эмигра́нт* (since 1806), Po. *emigrant*, etc. — Deriv. *еміґра́нтка, -тщина, -тський;* here also *еміґра́ція, еміґраці́йний, [ви́]еміґрувати, -аннs.* — Subst. *переселе́нець, ви́ходець*, Кузеля 116.

From Lat. *ēmigrans* (Gsg. *-ntis*) : *ēmigrāre* 'to move away, emigrate', АкСл. 17, 1856, Klein 1, 514, SWO 189.

Еміліи PN. 'Emil', ModUk. — Deriv. *Еміліян, Омеля́н; Мі́льо, Мі́лько, Мілю́та, Оме́лько, Емі́лія, Емі-*

ла; FN. *Оме́льченко, Омельяненко, Омельчу́к, Омельчи́шин, Оме́льський, Омельяньский,* etc. (Богдан 208). — Subst. MUk. Емуліанъ : разу́мен, 1627 Беринда.

From Lat. *Aemilius* — name of a Roman gens, Klein 1, 514.

емір 'Ar. prince', MUk. емѣра Asg. (XVIII c.); Ru. *эми́р* (since 1806), Po. *emir*, etc. — Subst. *князь, ти́тул де́яких східних держа́вців,* Бойків 161.

From Ar. *amir* 'commander', Тимченко 874, Klein 1, 515, SWO 189.

емісія 'emission', ModUk.; Ru. *эми́ссия,* Po. *emisja,* etc. — Deriv. *емісійний.* — Subst. *ви́силка.*

From Lat. *emissiō* 'ts'.

е́мка 'M-car', SovUk.; Ru. *э́мка.* — Subst. *легкови́й автомобі́ль ма́рки „M",* Слум. 2, 477.

A combination of "M" and suffix -ka.

емо́ція 'emotion', ModUk.; Ru. *эмо́ция* (since 1864), Po. *emocja,* etc. — Deriv. *емоційний, -ність, -но, емоціона́льний, -ність, -но.* — Subst. *[по]чуття́, звору́шення, пережива́ння,* Бойків 161.

From Lat. *ēmotiō : ēmovēre* 'to move out, move away; to stir up, agitate', SWO 189.

емпіре́й 'the highest heaven'; MUk. в емпирею (XVII c.). — Ru. *эмпире́й.* — Deriv. Емпире́йское нбо (XVII c.), емфирейским Isg. (XVIII c.), емпѣре[й]ски[й] (XVIII c.). — Subst. MUk. до найвышшого н[е]ба Емпирейского (XVII c.), Тимченко 874.

From Gk. *empýrios*||*émpyros* 'fiery', Тимченко, l. c., Klein 1, 516.

емпірик 'empiricist', ModUk.; Ru. *эмпи́рик* (since 1806), Po. *empiryk,* etc. — Deriv. *емпіри́чний, емпіри́зм,*

and compounds: *емпіріо -кри́тик, -крити́чний, -моні́зм, моністи́чний,* etc. — Subst. *прихи́льник емпіри́зму: вче́ний, що ро́бить ви́сновки лише́ на підста́ві спостере́жень і до́сліду,* Бойків 161.

From Lat. *empīricus,* the ultimate source being Gk. *empeirikós* 'experienced', Klein 1, 516, АкСл. 17, 1863.

е́мський 'from Ems', Po. *emski.* — Deriv. *Е́мський ука́з* (заборо́ни укр. мови в 1876 р.). — Subst. *з мі́ста Емс у за́хідній Німе́ччині.*

From *Ems,* city in W. Germany.

емтеє́с 'machine-tractor station', SovUk. Ru. *эмтеэ́с.* — Deriv. *емтеє́сівець, -вський.* — Subst. *маши́но-тра́кторна ста́нція* Слум. 2, 478.

An acronym, formed from the first letters of the words маши́но-тракторна ста́нція.

е́му 'emu', Ru. *э́му* (since 1864), Po. *emu,* etc. — Subst. *австралі́йський лісови́й птах, поді́бний до стру́ся,* Орел 1, 327.

From Port. *ema* di gei 'crane of the ground', so called because of its unability to fly, Орел, l. c., Klein 1, 516, АкСл. 17, 1865.

ему́льсія 'emulsion', Ru. *эму́льсия* (since 1806), Po. *emulsja,* etc. — Deriv. *емульсі́йний, емульси́р, емульсо́їди.* — Subst. *молокоподі́бна теч; су́міш пе́чив; в'язкі́ речови́ни в маля́рських фа́рбах.*

From Lat. *ēmulsus : ēmulgere* 'to milk out, drain out', Орел 1, 327, Klein 1, 517.

емфа́за 'emphasis', **емфати́чний** 'emphatic', ModUk.; Ru. *эмфа́за, емфати́ческий,* Po. *emfaza, emfatyczny,* etc. — Deriv. *при́тиск, на́голос; переса́да, напу́шеність,* Кузеля 116; *з при́тиском; переса́дний.*

From Gk. *émfasis* 'outward appearance', *empfatikós* 'expressive', Орел 1, 327, Klein 1, 515, АкСл. 17, 1867.

емфізе́ма 'emphysema', ModUk.; Ru. *эмфизе́ма* (since 1866), Po. *emfizema*, etc. — Subst. *пухлина́*, Кузе́ля 116.

From Gk. *emfýzema* 'inflation', Орел 1, 327, Klein 1, 516, АкСл. 17, 1867.

енгармоні́зм, **енгармо́нія** 'enharmony', ModUk.; Ru. *энгармони́зм*, Po. *enharmonia*, etc. — Deriv. *енгармоні́йний, -ність, -но.* — Subst. *отото́жнення в пра́ктиці теорети́чно різних звуча́нь*, Орел 1, 328.

From Gk. *en-* 'in[to]' and *harmoniā* 'harmony', Klein 1, 523, АкСл. 17, 1868.

англізува́ти 'to Anglicize', ModUk.; Ru. *англизи́ровать*. — Subst. *підрізувати хвости́ ко́ням на англі́йський мані́р*, Бойків 161; *англізува́ти*.

From ModHG. *englisieren* 'ts', Бойків, l. c.

ендéк 'member of the national-democratic party (in Poland)', ModUk.; Ru. *эндéк*, Po. *endek*. — Deriv. *ендéчка, ендéцький*. — Deriv. *член націонал-демократи́чної па́ртії в міжвое́нній По́льщі*.

From Po. *endek* 'ts'.

ендемія 'endemy', ModUk.; Ru. *эндеми́я*, Po. *endemia*, ets. — Deriv. *ендемі́йний, -і́чний*. — Subst. *поши́рена ті́льки в одні́й місце́вості зарази́ва хворо́ба*, Бойків 161.

From Gk. *en-* 'in' and *dêmos* 'people', Klein 1, 520.

енджéя||**енджи́й** AmUk. 'engine', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *мото́р (маши́ни)*.

From E. *engine* 'ts', Кошеляник 208.

ендо- — a compound - forming element in such words as *ендо- ге́нний, -де́рма, -кардій, -паразит*, etc.; known to all other Sl. — Subst. *в середи́ні; осере́дній*.

From Gk. *endo : éndon* 'on the inside', Partridge 825.

ендога́мія 'endogamy', ModUk.; Ru. *эндога́мия*, Po. *endogamia*, etc. — Deriv. *ендога́мний, ендогамі́чний*. — Subst. *вну́трішньо - групове́ (племі́нне) одру́ження, шлюб всереди́ні да́ної суспі́льної гру́пи*, Льохін 236.

From Gk. *éndo* and *gámas* 'ts', Льохін, l. c., SWO 191, Klein 1, 520.

ене́ма 'enema', MUk. енéму Asg. (XVIII c.); Po. *enema*. — Subst. *проче́щення відходо́вої ки́шки водо́ю*, Кузеля 116; syn. *ліватива́, кліз́ма*.

From LLat. *enema*, the ultimate source being Gk. *énema* 'injection, clyster', Klein 1, 521.

ене́ргія 'energy', MUk. енéргію Asg. (XVII c.); Ru. *эне́рги́я* (since 1806), Po. *energia*, etc. — Deriv. *енергі́йний, -і́чний, -но*. — Subst. *си́ла, міць; діяльність*, Тимченко 874.

From Gk. *enérgeia* 'energy, efficiency', Тимченко, l. c., Орел 1, 330, Klein 1, 521, АкСл. 17,1876.

е́ніґма 'enigma', MUk. без Енигматъ (1637); Po. *enigmat*. — Deriv. *еніґмати́чний*. — Subst. за́гадка, Кузеля 117.

From Lat. *aenigma*, the ultimate source being Gk. *aínigma* (Gsg. *ainígmatos)* 'dark saying, puzzle', Klein 1, 523; in Uk. perhaps via Po., Тимченко 875.

енка́встика 'encaustic', ModUk., Ru. *энка́устика*, Po. *enkaustyka*, etc. — Deriv. *енкавсти́чний*. — Subst. *випа́лювання рису́нків на порцеля́ні (в вогні́)*, Кузеля 117.

From Gk. *enkaustikē* (téxnē) 'encaustic (art)', Klein 1, 518, SWO 193.

енкліти́ка 'enclitic (word)', Ru. *энкли́тика*, Po. *enklityka*, etc. — Deriv. *енклі́тичний*. — Subst. *ненаголо́-*

шене сло́во, що тво́рить одне́ ці́ле з попере́днім (наголо́шеним) сло́вом.

From L. *encliticus,* the ultimate source being Gk. *enklitikós* 'throwing its accent back', Klein 1, 519, Орел 1, 330.

енкля́ва 'enclave', ModUk.; Ru. *энкля́ва,* Po. *enklawa,* etc. — Deriv. *енкля́вний, -ність, -но.* — Subst. *відокре́млена терито́рія в чужи́й кра́їні.*

From Fr. *enclave* 'ts' : *enclaver* 'to enclose within alien territory', the ultimate source being LLat. *inclāvāre* 'to lock with a key', Орел 1, 331, Klein 1, 519.

е́нко 'enko[-name]', ModUk. — Subst. *си́мвол украї́нських пр́ізвищ на -енко; (перено́сно:) украї́нець.*

From suffix *-enko,* characterizing Uk. surnames and Ukrainians in general.

енко́мія 'praise, panegyric', MUk. енкомій Gpl. (XVII с.), Po. *enkomion.* — Subst. *похва́ла, панегі́рик,* Тимченко 875.

From Gk. *enkṓmion* 'ts', Тимченко, l. c., SWO 193.

енкра́тія 'abstinence', ModUk. — Subst. *зде́ржливість,* Кузеля 117.

From Gk. *en-* 'in' and *krátos* 'strength' might'.

е́нний, е́нський 'N.[N.]', ModUk.; Ru. *э́нный.* — Subst. *позна́чений літерою N-n у зна́ченні 'ко́жний, вся́кий, пе́вний',* Слум. 2, 481.

An artificial formation, based on Lat. letter *N-n.*

ентери́т 'enterite', ModUk.; Ru. *энтери́т.* — Subst. *запа́лення тонки́х кишо́к,* Орел 1, 331.

A medical term coined from Gk. *éntera* 'intestines' by Fr. pathologist F. B. de la Croix de Sauvage, (1706-1767), Орел, l. c., Klein 1, 525.

енто- — a word-forming element 'ento'- in such compounds as *енто-бла́ст, -де́рма, -паразі́т, -пла́зма,* etc., known to other Sl. — Subst. *вну́трішній.*

From Gk. *entós* 'within, inside', Орел 1, 331.

ентомо́лог 'entomologist', ModUk.; Ru. *энтомо́лог,* Po. *entomolog,* etc. — Deriv. *ентомологі́чний, ентомоло́гія.* — Subst. *учёний у комахозна́встві.*

From Gk. *éntomos* 'insect' and *lógos* 'science', Орел 1, 332.

ентузія́зм, SovUk. ентузіа́зм 'enthusiasm', first recorded in the XX c. (Кузеля 117); Ru. *энтузиа́зм,* Po. *entuzjazm,* etc. — Deriv. *ентузія́ст[ка], ентузіясти́чний, -ність, -но.* — Subst. *одушев́лення, за́пал,* Кузеля 117.

From Gk. *enthousiasmós* 'divine inspiration', Орел 1, 332, Klein 1, 526, SWO. 194.

енци́кліка 'encyclic', ModUk.; Ru. *энци́клика* (since 1882), Po. *encyklika,* etc. — Subst. *па́пське посла́ння до єпи́скопів,* Орел 1, 333.

From LLat. *encyclica,* the ultimate source being Gk. *encýklios* 'in a circle, circular', Орел, l. c., Klein 1, 519.

енциклопе́дія 'encyclopedia', **енциклопеди́зм** 'encyclopedism', ModUk.; Ru. *энциклопе́дия* (since 1780), *энциклопеди́зм* (since 1864), Po. *encyklopedia, encyklopedyzm,* etc. — Deriv. *енциклопеди́ст[ка], енциклопеди́чний, -ність, -но.* — Subst. *вида́ння, в яко́му зі́брано відо́мості з усіх о́бсягів знання́,* Кузеля 118; *(енциклопеди́зм:) знання́ всього́.*

From LLat. *encyclopaedia, encyclopaedismus* 'ts', the ultimate source being Gk. *enkýklios paidéia* 'circular (rounding up) education', Klein 1, 519, АкСл. 17,1884.

еолі́т 'eolith', ModUk.; Ru. *эоли́т,* Po. *eolit,* etc. — Deriv. еолі́товий. — Subst. *найдавні́ша епо́ха кам'яно́-*

го ві́ку; примі́тивне кам'яне́ знаря́ддя доби́ еолі́ту, Орел 1, 334.

From Gk. *éos* 'morning star' and *líthos* 'stone', Орел, l. c., АкСл. 17, 1885.

еоце́н 'eocene', ModUk.; Ru. *эоце́н,* Po. *eocen,* etc. — Deriv. *еоце́новий.* — Subst. *спі́дня части́на відкладів трети́чної е́ри,* Орел 1, 334.

From Gk. *éos* 'morning star' and *kainós* 'new', Орел, l. c., SWO. 194.

епа́кти Npl 'epacts', MUk. епа́кта (1627 Беринда); Po. *epakta.* — Subst. *кі́лькість днів від оста́ннього молодика́ до 1-го сі́чня, переступні дні,* Тимченко 875; MUk. наведеніе, або втру́ченыи дны, 1627 Беринда.

From Gk. *epaktaí* hēmérai 'intercalary days', Тимченко, l. c., Klein 1, 528.

епанча́ see опанча́.

епа́рхія see епа́рхія.

епати́да see епенди́т.

епатува́ти 'to astonish', ModUk.; Ru. *эпати́ровать,* Po. *epatować.* — Subst. *вража́ти, дивува́ти, приголомшувати,* Слум. 2, 482.

From Fr. *épater* 'ts', АкСл. 17, 1885, SWO. 194.

епенди́т arch. 'over (or outer) tunic', MUk. епенди́тъ (1627 Беринда), here also (distorted:) епатида (XVII c.); OCS. *ependitz.* — Subst. *ве́рхня но́ша, зве́рхня оде́жа,* Тимченко 875; MUk. обоичик, камазе́ля, кафтан, сукня, жупа́нъ, кошу́ля, а́бо волня́ница, и́нак фарту́хъ, ху́ста для опаса́ня, 1627 Беринда.

From Gk. *ependýtēs* 'tunic worn over another', Тимченко, l. c., Vasmer² 2, 21.

епи́скоп see епи́скоп.

епігóн Wd. епігóн (Кузеля 118) 'epigone', ModUk.; Ru. *эпигóн* (since 1864), Po. *epigon,* etc. — Deriv. *епігóнство, -ський.* — Subst. *пото́мок, нащадок; насліду́вник, послідо́вник.*

From Gk. *epígonos* 'one born after; offspring, posterity', АкСл. 17, 1885, Орел 1, 335.

епігра́ма 'epigram', MUk. епигра́мма (1625); Ru. *эпигра́мма* (since 1780), Po. *epigram[at],* etc. — Deriv. *епіграмний, еміграмати́ст, -и́чний.* — Subst. *коро́ткий, доте́пний ві́рш,* Кузеля 118.

From Lat. *epigramma,* the ultimate source being Gk. *epígramma* 'inscription', Орел 1, 335, АкСл. 17, 1886, Klein 1, 531.

епі́граф 'epigraph', ModUk.; Ru. *эпи́граф* (since 1806: эпигра́ф), Po. *epigraf,* etc. — Deriv. *епіграфі́ка, -ія, епіграфі́ст[ка], -і́чний.* — Subst. *на́пис,* Кузеля 118.

From Gk. *epigrafḗ* 'inscription', Орел 1, 335, perhaps via Fr. *épigraphe* 'ts', Vasmer 3, 461.

епіде́мія 'epidemy, epidemic', ModUk.; Ru. *эпиде́мия* (since 1806), Po. *epidemia,* etc. — Deriv. *епідемі́чний, епідеміоло́гія, -логі́чний.* — Subst. *по́шесть, ма́сова заразли́ва хворо́ба,* Орел 1, 336.

From Lat. epidēmia, the ultimate source being Gk. *epidēmía* nósos 'disease prevalent among the people', Орел, l. c., Vasmer 3, 461, Klein 1, 530.

епіде́рма, rarely епіде́рміс, 'epidermis', ModUk.; Ru. *эпиде́рма, -мис* (since 1806), Po. *epiderma,* etc. — Deriv. *епідерміофі́тія.* — Subst. *нашкі́рник,* Кузеля 118.

From Gk. *epidermís* 'outer skin', Klein 1, 531, SWO. 195.

епідіяско́п 'projector', ModUk.; Ru. *эпидиаско́п,* Po. *epidiaskop,* etc. — Subst. *апара́т висві́тлювати образ[к]и́.*

From Gk. *epi-* 'on' and *diaskopéomai* 'I look at', Орел 1, 336, АкСл. 17,1890, SWO. 195.

епізо́д, AmUk. е́пизовд 'episode', ModUk.; Ru. *эпизо́д* (since 1806), Po. *epizod*, etc. — Deriv. *епізоди́чний, -но.* — Subst. *вста́влена части́на тво́ру; окре́ма випадко́ва поді́я в ці́лості поді́й*, Орел 1, 336.

From Gk. *epeisódion* 'addition, episode', Орел, l. c., Klein 1, 533, perhaps via Fr. *épisode* 'ts', Vasmer 3, 462; AmUk. *е́пизовд* directly from E. *episode*, Кошеляник 211.

епізоо́тія 'epidemic disease among animals', ModUk.; Ru. *эпизоо́тия* (since 1847), Po. *epizootia*, etc. — Deriv. *епізоотичний, епізоотоло́гія, -логічний.* — Subst. *по́шесть се́ред твари́н*, Орел 1, 336.

From Gk. *epí-* 'on' and *dzóon* 'animal', Орел, l. c.

е́пік 'an epic poet' ModUk.; Ru. *э́пик* (since 1847), Po. *epik*, etc. — Deriv. *е́піка, епічний, -ність, -но.* — Subst. *письме́нник, а́втор епічних тво́рів*, Бойків 163.

From Gk. *epikós 'epic';* see also е́пос, епопе́я.

епікуре́єць 'epicure', MUk. епикурчикъ (XVI c.); Ru. *эпикуре́ец* (since 1806), Po. *epikurejczyk.* — Deriv. *епікуре́йський, епікуре́їзм;* MUk. по епикуръску (XVI c.). — Subst. *послідо́вник філосо́фії Епіку́ра; прихи́льник змисло́вости, розпу́сник*, Тимченко 875.

From Gk. *Epikoúreios* 'pertaining to Epicurus', Тимченко, l. c.

епіле́псія 'epilepsy', **епіле́птик** 'epileptic', MUk. епилепсию Asg. (XVIII c.); Ru. *эпиле́псия* (since 1780), *эпиле́птик* (since 1806), Po. *epilepsja, epileptyk*, etc. — Deriv. *епілепти́чка, епілепти́чний.* — Subst. *па́давиця, па́дачка, би́рса*, Тимченко 875; *(епіле́птик:) хво́рий на па́давицю.*

From Gk. *epilepsiā* 'ts', Тимченко, l. c., Орел 1, 337, perhaps via Fr. *épilepsie* (< Lat. *epilēpsis)* 'ts', Vasmer 3, 462.

епілóг 'epilog[ue]', MUk. епѣліогъ (XVII c.), епилогъ (XVII c.); Ru. *эпило́г* (since 1685, Hüttl-Worth 122), Po. *epilog*, etc. — Subst. *закінчення, кінцева части́на літерату́рного тво́ру*, Тимченко 875.

From Gk. *epílogos* 'ts', Тимченко, l. c.; according to Vasmer 3, 462, in Ru. via Fr. *épilogue* (< Lat. *epilogus)*, cf. also Hüttl-Worth, l. c.

епістола, Wd. епістоля, arch. епісто́лія 'epistle', MUk. епистоліи Gsg. (XVII c.), еписто́лію Asg. (XVII c.), по... епистоліяхъ; Ru. *эпи́стола*‖*эписто́лия*, Po. *epistoła*, etc. — Deriv. *епістоля́рний.* — Subst. *лист, посла́ння; літерату́рний твір у фо́рмі листа́*, Орел, 1, 337.

From Lat. *epistola* 'letter', the ultimate source being Gk. *epistolē* 'something sent, message', Тимченко 875, Klein 1, 533, SWO. 196.

епіталáма, Wd. епіталямюм (Кузеля 118) 'epithalamium'; Ru. *эпитала́ма* (since 1806), Po. *epitalamium.* — Subst. *весільний вірш, пісня*, Орел 1, 337.

From Lat. *epithalamium*, 'ts', the ultimate source being Gk. *epithalámion* 'bridal song', Klein 1, 534, Орел, l. c.

епітáф (rarely:) епітáфія 'epitaph', MUk. епітáфіон (1627 Беринда); Ru. *эпита́фия* (since 1678, Hüttl-Worth 122), Po. *epitafium.* — Subst. *нагро́бний на́пис*, Тимченко 875; MUk. нагробный на́пис, 1627 Беринда.

From Gk. *epitáfion* 'ts', Тимченко, l. c.

епітéт 'epithet', ModUk.; Ru. *эпи́тет* (since 1806), Po. *epitet*, etc. —Subst. *худо́жнє озна́чення, що виділя́є в зобра́жуваному яку́сь характе́рну прикме́ту*, Лесин-Пулинець 96.

From Gk. *epítheton* 'something added', Огієнко РМ. 1, 403, Орел 1, 338, Klein 1, 534, SWO. 197.

епітімія 'penance, penitence (for one's sins)', MUk. ептѣмьею Asg. (XV c.), епитемью Asg. (XV c.), епітімія (1627 Беринда); Ru. *эпитимúя*||*епитúмия*. — Subst. *церкóвна кáра, покýта за гріх проти церкóвних прúписів, канóнів, тóщо,* Орел 1, 338; MUk. покýта, áбо винá пѣняжная, áбо каранє, áбо даръ, заплáта, 1627 Беринда.

From Gk. *epitímion* 'ts', Тимченко 875, Vasmer² 2, 21.

епітрахúль, El. also єпітрахúль (Гак 18) 'stole, ecclesiastical vestment', MUk. епѣтрахел (1619), епітрáхиля Gsg. (XVII c.), епитрáхиль (XVII c.), епітрахíлы Npl. (XVIII c.), епитрахилъ (XVIII c.); Ru. *эпитрахúль*||*епитрахúль,* ORu. also патрахиль, петрахиль (Vasmer² 2, 21)). — Subst. *церкóвний одяг, що нóсить на шúї свящéник пíд час кóжної відпрáви,* Тимченко 892.

From Gk. *epitraxḗlion* 'ts', Тимченко, l. c., Vasmer, l. c.

Епіфáн[ій] see Єпіфáн[ій].

епíфора 'epiphora', ModUk.; Ru. *эпúфора* (since 1806), Po. *epifora,* etc. — Subst. *стилістúчний зáсіб повтóрення однáкових слів у кінцí рядкíв абó строф з метóю посúлення вирáзности й музúчности поетúчної мóви,* Лесин - Пулинець 97.

From Gk. *epiforá* 'bringing upon; repetition', Лесин - Пулинець, l. c., Klein 1, 532,АкСл. 17, 1900.

епíчний : éпік.

епóда, SovUk. епóд 'epode', first recorded in the XX c. (Кузеля 119); Ru. *эпóд,* Po. *epoda,* etc. — Subst. *кінцéва пíсня, рíд поéзії,* Кузеля, l. c.

From Gk. *epōdós* 'part of an ode sung after the strophe and antistrophe', Орел 1, 338, Klein 1, 534.

еполéт 'epaulette', ModUk.; Ru. *эполéт* (since 1806: *эполéта),* Po. *epolety.* — Subst. *нарамéнник, що захищáв вояка вíд удáрів по плечí; прикрáса на плечáх в уніфóрмі старшúн дéяких áрмій,* Орел 1, 339.

From Fr. *épaulette,* dimin. of *épaule* 'shoulder', Орел, l. c., Klein 1, 529, АкСл. 17, 1902.

епопéя 'epopee', ModUk.; Ru. *эпопéя* (since 1794), Po. *epopéa,* etc. — Subst. *епíчні твóри — прозовí абó віршóвані, у якúх відобрáжено життя особлúво шúроко й різнобíчно.*

From ModHG. *Epopöe,* the ultimate source being Gk. *epopoía* 'epic poetry', Лесин - Пулинець 97, Klein 1, 534.

éпос 'epic (poem)', ModUk.; Ru. *э́пос* (since 1864), Po. *épos,* etc. — Subst. *„слóво", епíчна поéма, пíсня.*

From Gk. *épos* 'word', Орел 1, 339, Лесин-Пулинець 98,

епóха 'epoch', ModUk.; Ru. *эпóха* (since 1780), Po. *epoka,* etc. — Deriv. *епохáльний, -нíсть, -но.* — Subst. *вíдтинок чáсу, час, добá.*

From ModHG. *Epoche* 'ts', the ultimate source being Gk. *epoxḗ* 'check, cessation, stoppage, pause', Орел 1, 339, Vasmer 3, 462.

éра 'era, period (in history)', ModUk.; Ru. *э́ра* (since 1806), Po. *era,* etc. — Subst. *видáтний у життí лю́дства абó пéвного нарóду момéнт, що вíд нього починáють лíточúслення,* Бойків 164.

From LLat. *aera* 'ts', Орел 1, 339; perhaps via ModHG. *Ära* 'ts', Vasmer 3, 462.

ерáр[ій] 'treasury', ModUk. — Deriv. *ерáрний.* — Subst. *скарб[нúця], держáвна кáса,* Кузéля 119.

From Lat. *aerarium* 'place, in which the public money was kept, treasury'.

ерґ, SovUk. epr 'erg', first recorded in the XX c.; Ru. *эрг*, Po. *erg*, etc. — Deriv. *ерґо́-граф*, *-метр*. — Subst. *одини́ця ене́ргії*.

From Gk. *érgon* 'work', Klein 1, 538.

ерґоти́зм 'ergotism', ModUk.; Po. *ergotyzm*. — Deriv. *ерґоти́н*. — Subst. *епіде́мія хвороби „Анто́нів вогонь", „зла ко́рча"*, Огієнко РМ. 1, 216.

From Lat. *ergotum* 'ergot', SWO. 198.

е́рдель Wd. 'devil', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 215). — Subst. *чорт*.

From Hg. *erdei* 'belonging to forest'.

Ереван 'Erevan (capital of Armenia)', ModUk.; Ru. *Эревáн*, arch. *Эривáнь*, Po. *Erewan*, etc. — Deriv. *еревáнець*, *-áнка*, *-áнський*. — Subst. *столи́ця Вірме́нії*.

From Arm. *Erevan*, the ultimate source being Ar. *erevan* 'appearance', Vasmer 3, 462.

ере́кція 'erection', ModUk.; Ru. *эре́кция* (since 1866), Po. *erekcja*, etc. — Deriv. *ерекці́йний*, *ерекціона́льний* (Франко 7, 451). — Subst. *напру́ження; фундáція*.

From Lat. *ērectiō* 'setting up', АкСл. 17, 1907, Klein 1, 537.

еремі́т 'hermit', MUk. ерми́та (1596 Зизаній); Po. *eremita*. — Subst. *пусте́льник*, Кузеля 119.

From Lat. *erēmīta* 'ts', the ultimate source being Gk. *erēmítēs* 'he who lives in the desert', Klein 1, 724, SWO. 198.

ерзáц 'substitute', ModUk.; Ru. *эрзáц* (since 1937), Po. *erzac*. — Subst. *неповноці́нний замі́нник чого́-небудь*, *суроґа́т*, Слум. 2, 485.

From ModHG. *Ersatz* 'ts', РССтоцький 210.

ерл 'earl', ModUk. — Subst. *граф*, Кузеля 119.

From E. *earl* 'ts', Орел 1, 241.

ермітáж 'hermitage; Hermitage (in Leningrad)', ModUk.; Ru. *эрмитáж* (since 1765, Vasmer 3, 462), Po. *ermitaż*. — Subst. *пусте́льня, зáхисток; багáтий музе́й у Ленінгрáді*.

From Fr. *ermitage* 'hermitage', Орел 1, 341, Vasmer, l. c.

Ермолáй see Єрмолáй.

еродувáти 'erode', ModUk.; Ru. *эроди́ровать*, Po. *erodować*, etc. — Subst. *розмивáти, руйнувáти зе́мну кору́ дія́нням води́ та льодовикі́в*, Орел 1, 341.

From Lat. *ērōdere* 'to gnaw away, consume', Орел, l. c., Klein 1, 539; see also the following entry.

ерóзія 'erosion', ModUk.; Ru. *эро́зия* (since 1937), Po. *erozja*, etc. — Deriv. *ерозі́йний*, *ерози́вний*. — Subst. *(в геоло́гії:) ро́зклад гір від дощу́, теку́чої води́, ві́тру; (в медици́ні:) ра́нка на ши́йці дити́нника*, Бойків 165.

From Lat. *ērōsiō* 'gnawing away'; see also the preceding entry.

ерóтик 'sexualist', ModUk.; Ru. *эро́тик* (since 1864), Po. *erotyk*, etc. — Deriv. *ерóти[ч]ка*, *еротúзм*, *-и́чний*, *-ність*, *-но*. — Subst. *ві́дданий ку́льтові кохáння*, Бойків 165.

From Gk. *erotikós* 'caused by love; referring to love', Klein 1, 539.

ерудúт 'erudite', **ерудúція** 'erudition', ModUk.; Ru. *эруди́т*, *эруди́ция* (since 1864), Po. *erudyta*, *erudycja*, etc. — Subst. *учéний; учéність, широ́ке знання́, ви́школення*, Кузе́ля 119.

From Lat. *ērudītus*, *ērudītiō* 'ts', Орел 1, 342, Klein 1, 540.

ерýпція 'eruption', ModUk.; Po. *erupcja*. — Deriv. *ерупці́йний*. — Subst. *ви́бух (з землі́)*, Кузеля 119.

From Lat. *ēruptiō* 'ts', Klein 1, 540.

ерцети́за dial. for інтерци́за.

ес '(letter)s; hook', MUk. з есами (1572), есъ (1654), есами Ipl. (XVIII c.), Ru. *эс* (since 1940), Po. *es*, etc. — Deriv. *е́сик, есува́тий;* MUk. з есиками (1627). — Syn. *назва бу́кви с; гак*, Тимченко 876.

From the name of the letter *s*, Тимченко, l. c.

есаýл see осаýл.

есбе́[к], есбі́вець 'member of the security service', first recorded in the XX c. (Горбач 6 a, 12). — Syn. *член Слу́жби Безпе́ки*, Горбач, l. c.

An acronymic formation based on the first letters of: Слу́жба Безпе́ки.

есдéк 'socialist-democrat', ModUk.; Ru. *эсдéк* (since 1940). — Deriv. *есдéчка, есдéківський*. — Subst. *соціяліст-демокра́т*, Слум 2, 486.

An acronym formed from the first letters of: соціялістдемокра́т, cf. есе́р, Слум., l. c.

есе́й, AmUk. е́сий 'essay', ModUk.; Ru. *эссе́*, Po. esej. — Deriv. *есе́їст[ка]*. — Subst. *на́рис*.

From E. essay 'ts', the ultimate source being Fr. essai 'ts' (cf. Ru. эссе́), Klein 1, 543.

From Lat. *essentia* 'ts', Тимченко 876, Орел 1, 343.

есе́нція dial. есе́нц (Горбач 15, 321) 'essence', MUk. есенцѣи Gsg. (XVIII c.); Ru. *эссе́нция* (since 1780), Po. *esencja*, etc. — Deriv. *есенціа́льний, -но*. — Subst. *істо́та, зміст, осно́ва; ви́вар, ро́зтвір*, Кузеля 119.

есе́р 'socialist-revolutionary', ModUk.; Ru. *эсе́р*, (since 1937). — Deriv. *есе́рка, есе́рівський*. — Subst. *соціяліст-революціоне́р*, Слум. 2, 486.

An acronym formed from the first letters of: соціяліст-революціоне́р, cf. есдéк, Слум., l. c.

есéс[івець], есéсман 'SS-man', first recorded in the XX c. (Горбач 6 a, 14), Ru. *эсéсовец*. — Deriv. *есéсівка, -вський*. — Syn. *су́кин син (від жартівли́вого розшифрува́ння абревіяту́ри СС), гітлері́вець, курохва́т, ібердý́рень (перекру́чення нім. Übermensch 'надлюди́на'), шва́рцман (від чо́рних уніфо́рм...)*, Горбач, l. c.

From ModHG. *SS=Schutzstaffel* '(Hitler's) security guard', АкСл. 17, 1929, SWO. 199.

ескавé 'self-defence (partisan) group', first recorded in the XX c. (Горбач 6, 29). — Subst. *самооборо́нний кущови́й ві́дділ Украї́нської Повста́нської Армії*.

An acronym formed from the first letters of: самооборо́нний кущови́й відділ, Горбач, l. c.

Ескаву́ 'World Congress of Free Ukrainians', first recorded in 1967 (JBR.). — Subst. *Світови́й Конґре́с Ві́льних Украї́нців*.

An acronym formed from the first letters of: Світови́й Конґре́с Ві́льних Украї́нців in 1967.

ескáдра 'squad[ron]', ModUk.; Ru. *эска́дра* (since 1780), Po. *eskadron*. — Deriv. *ескадри́лья, -льний, ескадрон, -ний*. — Subst. *вели́ке з'єдна́ння військови́х кораблі́в чи літаків*, Слум 2, 487.

From Fr. *escadre* 'ts', the ultimate source being Sp. *escuadra* 'square, squad[ron]', Орел 1, 343, Klein 1, 540.

ескаля́тор, SovUk. *ескала́тор* 'escalator', **ескаля́ція,** SovUk. *ескала́ція* 'escalation', first recorded in the XX c.; Ru. *эскала́тор*, Po. *eskalator, eskalacja*, etc. — Deriv. *ескаля́торний, ескаляці́йний;* here also *ескаля́да*. — Subst. *рухо́мі схо́ди*, Орел 1, 343; *(ескаля́ція:) підви́щення, ступенюва́ння, зріст чого́*.

From E. *escalator, escalation* 'ts'.

ескамотува́ти 'to make disappear rapidly; to steal', ModUk.; Po. *eskamotować*. — Subst. *непомі́тно прихова́ти щось; обдури́ти, ви́користати когóсь,* Орел 1, 343.

From Fr. *escamoter* 'ts', Орел, l. c., SWO. 200.

ескапа́да 'escapade', ModUk.; Po. eskapada. — Subst. *ви́лазка, ви́хід.*

From Sp. *escapada* 'ts', see the following entry.

ескапі́зм 'escapism', introduced by Ігор Качуровський in 1973 (Визвольний Шлях, 26 : 10 (307), 1900 - 1111). — Deriv. *ескапі́ст, -ський.* — Subst. *зви́чай або́ на́прям втіка́ти від непри́ємної дійсности.*

According to Качуровський (op. c., 1099), „слово *ескапі́зм* еспа́нського похо́дження (хоч є воно́ й в англі́йській мо́ві); похо́дить від дієсло́ва *escapar* 'тіка́ти', яке́, в свою́ че́ргу, зформува́лося на ба́зі пізньо-лати́нського *excappāre* 'вислиза́ти з плаща́, випла́щуватися"; cf. also Klein 1, 541.

ескáр '(camp) security guard', first recorded in the XX c. (Горбач 6 a, 21). — Subst. *чорноуніформо́ваний поліці́ст із охоро́ни неме́цьких концентраці́йних та́борів в Украї́ні,* Горбач, l. c.

From ModHG. *SK* = *Sonderkommando* 'special command', or, perhaps, from Tk. - Osm. *asker* 'soldier', Горбач, l. c.

ескáрп 'escarp', ModUk.; Ru. *эскáрп* (since 1864), Po. *skarpa.* — Subst. *схил зо́внішнього рівчака́ укріплень; протита́нковий ша́нець,* Орел 1, 343.

From Fr. *escarpe* 'ts', Орел, l. c.

ескіз 'sketch, outline', ModUk.; Ru. *эски́з* (since the XVIII c.). — Deriv. *ескізний, -ність, -но.* — Subst. *на́черк,* Кузе́ля 120.

From Fr. *esquisse* 'ts', Орел 1, 343.

ескімо́с 'Eskimo', ModUk.; Ru. *эскимо́с* (since 1864), Po. *eskimos,* etc. — Deriv. *ескімо́ска, -ський.* — Subst. *на́зва ме́шканця поля́рної зо́ни півні́чної півку́лі;* syn. *іннуї́т.*

From Alg. Indian *esquimoz*||*eskimoz* 'eater of the raw meat', Staszewski 79.

есконтува́ти arch. 'to discount', ModUk.; Po. *eskontować.* — Subst. *продава́ти ве́кселі пе́ред те́рміном спла́ти,* Франко 6, 497.

From Fr. *escompter* 'ts', SWO 200.

ескóрт 'escort', ModUk.; Ru. *эскóрт,* Po. *eskort,* etc. — Deriv. *ескортóваний, ескортува́ти[ся], -а́ння.* — Subst. *охоро́на;* syn. *конво́й,* Слум. 2, 487.

From Fr. *escorte* 'ts', Орел 1, 343.

ескýдо 'escudo', ModUk.; Ru. *эскýдо* (since 1864), Po. *escudo,* etc. — Subst. *монета́рна одини́ця* Португа́лії.

From Port. *escudo* 'ts', the ultimate source being Lat. *scūtum* 'shield', Орел 1, 343. Klein 1, 542.

есмі́нець 'torpedo boat destroyer', ModUk.; Ru. *эсми́нец* (since 1940). — Subst. *еска́дровий міноно́с.*

An acronymic formation based on: еска́дровий and міноно́сець, Слум. 2, 488.

еспад[р]о́н 'espadon', ModUk.; Ru. *эспадро́н*||*эспанто́н* (Vasmer 3, 463), Po. *espadon.* — Subst. *до́вгий меч з ви́гнутим клинко́м.*

From Fr. *espadón* 'ts', the ultimate source being It. *spadone : spada* 'sword', Орел 1, 344, Klein 1, 542.

Еспа́нія, SovUk. Іспа́нія, dial. Гішпа́нія 'Spain', ModUk.; Ru. *Испа́ния,* older *Гишпа́ния* (Vasmer² 1, 408), Po. *Hiszpania,* etc. — Deriv. *еспа́нець, -нка, -нський,* here also *гішпа́ни* (Шевченко 1, 133). — Subst. *держа́ва на Іберійському півострові, Ібе́рія.*

Etymology uncertain; perhaps it comes from Phoenician *shpan* 'rabbit', Staszewski 108, Мельхеев 39.

еспаньóлка 'Spanish beard', ModUk.; Ru. *эспаньóлка.* — Subst. *еспáнська борíдка.*

From Fr. *espagnol* 'Spanish', Орел 1, 344, Klein 1, 542.

еспарцéт[а], dial. еспарзéт[а], еспарсет[а] (Makowiecki 246) 'Onobrychis viciaefolia:sainfoin', ModUk.; Ru. *эспарцéт* (since 1847). — Subst. *дівóйник,* Орел 1, 344.

From Fr. *esparcette* 'ts', Орел, l. c.

есперáнто 'esperanto', ModUk.; Ru. *эсперáнто* (since 1937), Po. *esperanto,* etc. — Deriv. *есперантúст[ка], есперáнтський.* — Subst. *штýчно створена (д-ром Л. Л. Заменгофом) світовá мóва.*

From the pseudonym of L. L. Zamenhof (1859 - 1917) —*Esperanto,* based on Sp. *esperanza* 'hope', SWO 200, Klein 1, 542.

есплянáда 'esplanade', ModUk.; Ru. *эспланáда* (since 1806), Po. *esplanada,* etc. — Subst. *штýчна плóща (пéред двірцéм абó твердúнею),* Кузеля 120.

From Fr. *esplanade* 'ts', the ultimate source being It. *spianata* 'leveling; esplanade', Klein 1, 542; perhaps via ModHG. *Esplanade,* Vasmer 3, 463.

естáблішмент 'establishment', first recorded in 1960 (JBR.). — Subst. *панівнá клíка.*

From E. *establishment* 'ts'.

естакáда 'estacade', ModUk.; Ru. *эстакáда* (since 1806). Po. *estakada,* etc. — Deriv. *естакáдний.* — Subst. *помíст, віядýкт.*

From Fr. *estacade* 'ts', the ultimate source being Sp. *estacada : estaca 'stake',* Орел 1, 344, Klein 1, 544

естáмп 'print, engraving', ModUk.; Ru. *эстáмп* (since 1780). — Deriv. *естáмповий.* — Subst. *рисýнок на мíді, ґрав'юра,* Кузеля 120.

From Fr. *estampe* 'ts', Орел 1, 344, Vasmer 3, 463.

естафéта, Wd. штафéта 'estafette, courier', ModUk.; Ru. *эстафéт[а]* (since 1806), Po. *sztafeta.* — Deriv. *естафéтний.* — Subst. *перéбіг віддалí грýпою бігунів, що змíнюють одúн óдного.*

From Fr. *estafette* 'ts'; Wd. штафéта from It. *staffetta* 'ts', perhaps via Po. *sztafeta,* SWO. 734.

естéт '[a]esthete', ModUk.; *эстéт,* Po. *esteta,* etc. — Deriv. *естетúзм, естетизáція, естéтик[а], естетúчний, -нíсть, -но, естéтний, -нíсть, -но, -естетство, -ський, естéтствувати, -аннÿ.* — Subst. *любúтель крáсй, мистéцтва,* Орел 1, 345.

From Gk. *aisthētēs* 'one who perceives', Орел, l. c., Klein 1, 544.

естокáда 'thrust', ModUk.; Ru. *эстокáда* (since 1864). — Subst. *удáр шпагóю,* Орел 1, 345.

From Fr. *estocado* 'ts', АкСл. 17,1926.

Естóнія, rarely Естлянáдія 'Estonia, Eesti', ModUk.; Ru. *Эстлянáдия,* rarely *Эстóния,* Po. *Estonia,* etc. — Deriv. *естóнець, -нка, -нський.* — Syn. *однá з балтíйських держáв (між СССР і Лáтвією).*

From MLat. *Estonia,* via MHG. *Estonje; Естлянáдія* from ModHG. *Estland;* both forms are based on the ethnonym *Aesti,* first mentioned by Tacitus in his *Germania,* cap. 45, the ultimate source being either ONor. *eid* 'isthmus, or Goth. *aiston* 'to shun, avoid', Vasmer 3, 464.

естраґóн, f/e. остроґíн 'Artemisia dracunculus: Tarragon', ModUk.; Ru. *эстрагóн* (since 1864), Po. *estragon,* etc. — Subst. *ужúвана для прянощів багатолíтня ро-*

сли́на з роди́ни складноквітковы́х, Орел 1, 345, *оцёт, муштáрда*, Кузеля 120.

From Fr. *estragon* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 17, 1927.

естрáда 'estrade, platform', ModUk.; Ru. *эстрáда* (since 1864), Po. *etrada*, etc.; — Deriv. *естрáдка, естрáдний*. — Subst. *сцéна для вúступів акторів, музикáнтів, співакíв, промóвців, тóщо; мистéцтво малúх форм; естрáдні артúсти*, Слум. 2, 489.

From Fr. *estrade* 'ts', perhaps via ModHG. *Estrade*, Vasmer 3, 464.

естуáр[ій] 'estuary', ModUk.; Ru. *эстуáрий* (since 1864), Po. *estuarium*, etc. — Subst. *гúрло (рікú)*, Орел 1, 345.

From Lat. *aestuarium* 'ts', АкСл. 17,1928, Орел, l. c., SWO. 201.

есхатолóгія 'eschatology', ModUk.; Ru. *эсхатолóгия* (since 1864), Po. *eschatologia*, etc. — Deriv. есхатологíчний, -но. — Subst. *богослóвська наýка про смертьˌ кінéць свíту, страшнúй суд, потойбíчне життя́*, Орел 1, 345.

From Gk. *éskatos* 'last', and *lógos* 'word; science', АкСл. 17, 1929, Klein 1, 541, SWO. 199.

ет! interj. expressing resignation, depreciation, and similar moods, ModUk. — Syn. *от!*

"Not clear" for РССтоцький 3, 157; perhaps it is a primary apophonic formation, corresponding to от!, q. v.

етáж 'floor, storey', ModUk.; Ru. *этáж* (since the eud of the XVIII c., Hüttl-Worth 122). — Deriv. *етáжний;* here also *етажéрка*. — Subst. *пóверх (в будúнку)*, Орел 1, 345.

From Fr. *étage* 'floor', Орел, l. c., Vasmer 3, 464, АкСл. 17, 1929.

етажéрка see the preceding entry.

етáт Wd. 'budget, estimate; tenure'; way of life'; Po. *etat*. — Deriv. *етатúзм, етатизáція, етáтний‖етáтовий*. — Subst. *бюджéт, зáсоби до життя́*, Франко 3, 484; *спóсіб життя́*, ibid. 1 - 2, 202.

From Fr. *état* 'state, condition', SWO 201.

етéр '[a]ether', ModUk.; Ru. see *ефíр*, Po. *eter*, etc. — Deriv. етерúчний, етéрний. — Subst. *повíтря; надзéмські простóри; рідинá, що виповняє цíлий свíт; плин, що лéгко запáлюється й скóро парýє*, Кузеля 120.

From Lat. *aether*, the ultimate source being Gk. *aithér*, see ефíр.

етернíт 'asbestos shingle', ModUk.; Ru. *этернúт* (since 1937), Po. *eternit*. — Deriv. *етернíтовий*. — Subst. *плúтка з азбéсту й цемéнту на покриття́ дахíв*, Орел 1, 346.

From Lat. *aeternus* 'eternal', Орел, l. c., АкСл. 17, 1936, SWO. 202.

éтика 'ethics', MUk. йфика (XVII c.); Ru. *этика* (since 1806), Po. *etyka*, etc. — Deriv. *етúчний, -но, -нíсть*. — Subst. *наýка про добрó та йогó здíйснення; нóрми моráльної поведíнки людúни*, Орел 1, 346.

From Lat. *ēthica*, the ultimate source being ēthikē 'moral art', Klein 1, 546, SWO 203. Орел, l. c.

етикéт[а] 'etiquette', ModUk.; Ru. *этикéт* (since 1806), Po. *etykieta*, etc. — Deriv. *етикéтка, етикетувáти, -áння*. — Subst. *установлені нóрми поведíнки й прáвила ввічлúвости*, Слум. 2, 490.

From Fr. *étiquette* 'ts', АкСл. 17, 1937, Орел 1, 346, SWO 203.

етúл 'ethyl', ModUk.; Ru. *этúл* (since 1864), Po. *etyl*, etc. — Deriv. *етúловий;* here also *етилéн[овий]*. —

Subst. *гру́па з ато́мів вуглецю́ і во́дню, що вхо́дить до скла́ду бага́тьох органі́чних сполу́к,* Слум. 2, 491.

An artificial term, coined by Sw. chemist Jöns Jakob Berzelius (1779 - 1848) in 1840, from Gk. *aithḗr* 'upper air' and *hýlē* 'stuff', Орел 1, 346, Klein 1, 547.

етимо́лог 'etymologist'; **етимоло́гія** 'etymology', MUk. етумолоґїя (XVII c.); Ru. *этимо́лог, этимоло́гия* (the latter since the XVI—XVII c. Hüttl-Worth 122), Po. *etymolog, etymologia,* etc. — Deriv. *етимологі́чний, -ність, -но, [з]етимологізува́ти, -а́ння, етимологіза́ція, -заційний, -но;* here also *наро́дна етимоло́гія* 'folk-etymology (=f/e.)', *наро́дно-етимологі́чний, -но.* — Subst. *(етимо́лог:)* люди́на, що займа́ється етимоло́гією; фахіве́ць в етимоло́гії, Слум. 2, 491; *(етимоло́гія:)* коли́шня на́зва відділу шкільно́ї грама́тики, що охо́плювала нау́ку про зву́ки (фоне́тику) та нау́ку про части́ни мо́ви й буді́ву слів (морфоло́гію), Орел 1, 347; *(суча́сне розумі́ння:)* походження, істо́рія й пе́рвісне зна́чення слів, EDUL 1, XXXV; нау́ка про похо́дження, істо́рію й пе́рвісне зна́чення слів; *(етимологізува́ння:)* проце́с поя́снювання слів згі́дно з методологі́чними фо́рмулами (моде́лями), з яки́х найповні́ша й найзага́льніша а́торова з 1962:

$$Ax = \frac{CHa}{A_1\ x_1\ A_2\ x_2\ A_3\ x_3\ \ldots A_n\ x_n} + CH\,[\,{}^{(a+o)d+s)}\,] < S;$$

її тре́ба розуміти й чита́ти: „сло́во **x** (із його́ діяле́ктними різнови́дами й семанти́чною сфе́рою) в систе́мі мо́ви A це ви́слід генети́чних взає́мин (<) суча́сного (C) й істори́чного (H) матері́алу, що охо́плює апеляти́вні (a) й ономаста́чні (o) тво́ри (форма́ції) з і́хніми дериватива́ми (d) й семанти́чною сфе́рою (синоні́ми й субститу́ти : *s*) й порівня́ння з відповідниками в і́нших мов ($A_1\ x_1$, $A_2\ x_2$, A_3, x_3 ... $A_n\ x_n$) до джерела́ (S)", пор. EDUL 1, XXV; коли

йде про наро́дну етимоло́гію (псевдоло́гію), то вона́ — довільна (ча́сто дру́гісна : ex-post) інтерпрета́ція да́ного сло́ва з мето́ю задовольни́ти лю́дську допи́тливість, цікаві́сть до поча́тків сло́ва; сама́ в со́бі наро́дна етимоло́гія на столі́ття випере́джує наукову еимоло́гію, як мовозна́вчу дисципліну; в Україні, напри́клад,

> Памво́ Бери́нда, а́втор відо́мого „Лексико́ну" з 1627 р., подає́ такі́ поя́снення сло́ва „це́рква": пе́рше, на стор. 201, виво́дить це сло́во від сло́ва „цар", тому́, що, на ду́мку а́втора, це́рква — „ца́рскимъ до́момъ е́ст": дру́ге поя́снення, до ре́чі, зо́всім відмінне від щойно наве́деного, пода́є, що це́рква „окру́жнымъ о̄бве́дена, и о̄бвaро́вана цы́рклем, о̄т кото́рого сло́ва и е́тімон свой, то е̑ст вы́вод ма́ет" (стор. 219); як ба́чимо, піоне́р на по́лі лексикогра́фії допуска́є можли́вість двох різних поя́снень похо́дження сло́ва „це́рква"; при дру́гому він іде́ ще да́лі й снує́ ці́лу тео́рію на те́му своє́ї етимоло́гії; отак чита́ємо в нього́, що це́рква як „зобра́ніє правовѣ́рних е̑ст о̄ц ы р к л о в а́ н о до́ґматами святы́ми і над пода́ную вѣ́ру и до́ґмата благочести́выи и́ных не припуща́ет до себе и до о́бцых (=чужи́х) не выхо́дит і не выска́кует з своего́ ц ы р к л ю"; зо́внішня звукова́ подібність слів „це́рков" і „ци́ркель", що наспра́вді не ма́ють між собо́ю ніяко́го зв'язку́, послужи́ла Бери́нді до снува́ння цих поя́снень... Ду́же ціка́вий ви́падок із староукраїнським поя́сненням сло́ва г о р і л к а, що, як відо́мо, зв'я́зане з дієсло́вом „горі́ти" й має свої відповідники в нім. „бра́нтвайн" чи англійському „бре́нді" (на Ле́мківщині й до́сі нази́вають горі́лку п а л ю́ н к о ю", то́бто „па́ленкою", зв'я́зуючи її з і́ншим ко́ренем на ви́значення „горі́ння"); В. Адріяно́ва-Пе́рец у 1928 р. надрукува́ла текст із 1740 р. із „Синаксара", в яко́му розповіда́ється про те́, що десь у „стране Ерманской" жив

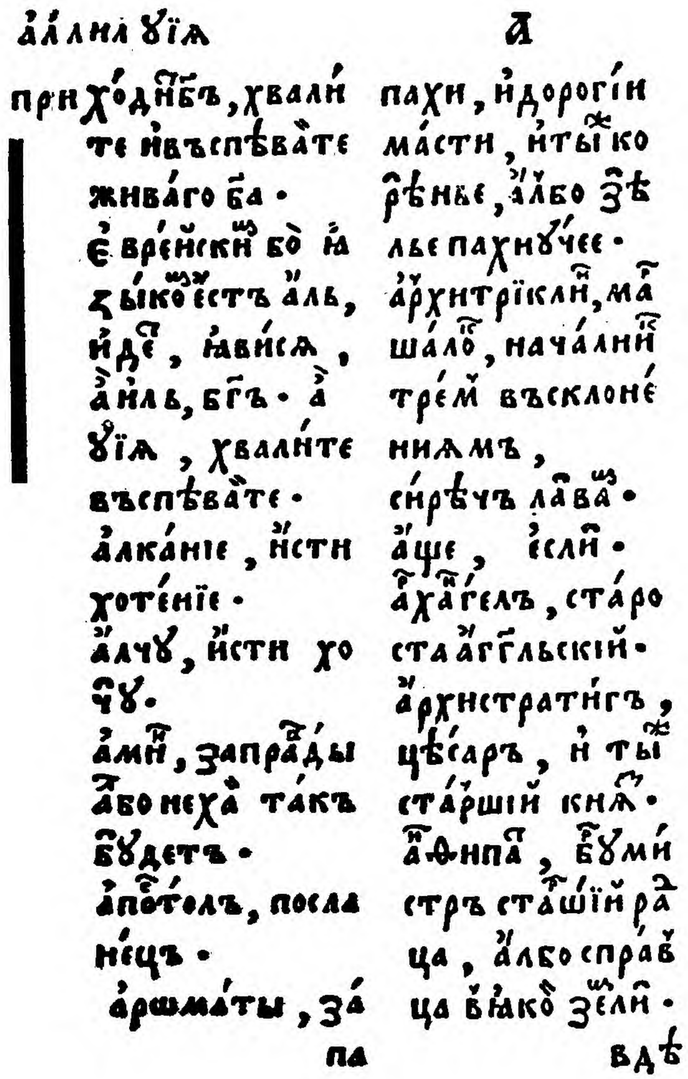
винахі́дник „спи́ртної оли́ви" на йме́ння *Ка*; тому́ що він був „меланхолі́чний і флеґмати́чний", почáв пи́ти отóй свій ви́нахід й по якóмусь чáсі став справжнім п'яни́цею; раз він запали́в горі́лку й „на уголь сожжеся"; вдя́чні споживачí його́ ви́находу на́віть уклáли по його́ сме́рті таку́ епігра́му:

Здѣ лежитъ Ка: самъ вина смерты обрѣтеся,
Огнь творя и вкушая, отъ огня сожжеся,

а на пáм'ять про винахі́дника про горі́лку почали́ говори́ти „згорів Ка", опісля ж — зміни́вши в на л, пропусти́вши назвукóве з, — г о р і́ л к а. Як бáчимо з те́ксту, ця леґе́нда про „пáна Ка" дороблена до зóвнішньої фóрми слóва й мáє харáктер типóвої народної етимолóгії (пор. *Ювілейний збірник на пошану М. С. Грушевського*. УАН, Київ 1928, 689 - 693, і Яр. *Свобода*, Джерсі Сіті, ч. 22 (202) з 3. 8. 1952, ст. 5). Народну етимолóгію подúбуємо і в ономáстиці, напр. О с м о м и́ с л 'мав вісім змúслів (думóк)'; С е м и г и́ н і в від тóго, що там кóжний 'сьóмий гúнув', С т о я́ н і в від 'ста Я́нів (Іванів)', Д р о г о́ б и ч від 'дрýгого бичá' й т. п.; сюди́ налéжать теж і народні етимолóгії Д н і п р á й Д н і с т р á, згáдані на ст. 156 - 157 (блúжче про народну етимолóгію назовни́цтва в áторових статтях у 3ème Congrès International des Slavistes: *Communications et rapports*, 2, 52 - 55; *OnUVAN* 11, 18 - 29 і *Proceedings* of the 8th International Congress of Onomastic Sciences, 438 - 441; пор. теж дýмку Малкел'а: Not only is etymology one of the oldest linguistic disciplines, but some kind of lay curiosity about word origins seems to have everywhere preceded organized research by margin of millennia (Yakov Malkiel, *Intern. Journal of Am. Linguistics* 23:1, 1 - 2).

* * *

The following are samples of MUk. etymology of the XVI and XVII c.:

Повстаганѣса, задержующеся, позбываю чого.
ѡшалѣніе: Нерушанье, вздержанье, ѡдаленьеся.
ѡшиесть: ѡпашть: хвостъ.
ѡіла: конецъ, албо смерть.
Тсобіа. Г: аі. лѓ. фпо: д. с: і.
ѡцѹцѹаю, ѣваю: Почѹваю, постерѣгаю, ѡмацѹю.
ѡцѹстн: Разѹмъ, почѹтье.

Ц

Царь: Кроль, король, найвышшій панъ. сѵнпрофорсть.
Царство: Кролѣство. Сжѵ.
Царпавю: Кролюю, панѹю, ра-
Цата: Еллинскн, аннаръ. нарнцательъ, що десѧть всобѣ маѣ. собственнъ, гро, що десять пѣнязей платн. Исхо. л. Гі. Лѵ: к. З: ра. с: кд. Зрн вѣ мненехъ, Динаръ.
Црква: Храмъ Бжій, дѡ Бжій.
Црковь ѣсть названа ѡ царѧ, нжъ царскимъ домомъ ѣсть. дѧ вѣ Грецкомъ ѧзыкѹ Екклнсіа, црковь. ѡсиль называется, сѣборъ, ѡ зобранѧ. Згромаджѣе, ѡ зобранѧ ѣкѹпѹнѧ громадѹ. маетъ нмѣ многѡ: называетъся Скнніа, домъ мѣтвы, свѣдѣніе, сватнло. село, Стое лнзіцое, Стаа, а Олта зовеся, Стаа стыѣ.
Цервленъ: Зрн чрвленъ, лое.
Цѣвница: Свѣтлѣлка, флѣтна, шаламан.
Цѣлба, албо былѣе: Лѣкарство.
Цѣлѣніе: Лѣчее. Нецѣлѣніе: злѣчѣе. бе: а: л: афіс.
Цѣлитель: Лѣкаръ. Салн.
Цѣлю: Лѣчѹ. Нецѣлаю: здоровцѣлованіе: Поздоровлѣе.
Цѣлѹю: Бнтаю, поздоровлаю.
Цѣломѹдріе: чѣстность, чнстота, мѣрность, ѡбычайность, ростропность, трѣзвость, встыдлнвость.
Цѣломѹдрнш: Трѣзвш, чнстш.
Цѣломѹдрый, рный: ростропный, трѣзвый, чнстый.
Цѣлъ, ый: цнрый, правый, зѹполный, чнстый, нефалшнвый, простый, добрый, свѣтлый.
Цѣлость Телеса: Здоровье, свѣжо. ненарѹшность, простость.
Цѣлость: Зѹполность, цнрота,

Page 295: Zyzanij, 1596.

До стор. 295:

З історії української етимології: пояснення слова **алілуя** в Лаврентія Зизанія з 1596 р. (пор.: **Лексис Лаврентія Зизанія — Синоніма славенороссkая**. Підготовка текстів пам'яток і вступні статті В. В. Німчука. Академія Наук Української РСР. Інститут Мовознавства ім. О. О. Потебні: Пам'ятки української мови XVI - XVII ст. Серія наукової літератури. В-во „Наукова Думка". Київ 1966, стор. 23 - 24).

бáмъ днéсь Спсъ, оуродúлсѧ вáмъ тепéрь
Збавúтель, Нарыбáетсѧ Снъ Бжій Хс:
цéсь бгрéцкимъ нарыкóу знач҃и Помазáнецъ.
бо Хс ёсть Помазáный дх҃омъ ст҃ымъ,
ꙗкw сáмъ мóбитъ: Дх҃ъ Гнь намнѣ ёгóже
рáди помазáлмѧ. Хс, ёсть тоймѧ госпо-
лúтое, бо мнѡгїи люде ты и҃мене нарыбáймѧ.
Хр҃тóмъ нарыбáетсѧ Крó, Хр҃тóмъ нарыбáетсѧ
сщ҃енникъ, хм҃ъ нарыбáетсѧ и҃ Прр҃óкъ. бо и҃
Крó҃ прáвославный, и҃ сщ҃енникъ, и҃ Прр҃óкъ,
сѳ҃ помазáнцалї Бжімн, дляτѡ мóбитъ Бъ
оу҃сты Дх҃ымн: Неприкасáйтесѧ помазáнны
мóймъ и҃ въ Прр҃óцѣхъ моúхъ нелóкавнóйте.
ѠХа нарыбáни сóть хр҃тїáне, ꙗкъ Іудéне
нарыбáни ѡ҃ Іл҃мѧ. Ѣгúптúчикове, нарыбáни ѡ҃
Ѣгúпта. Слокáне нарыбáни ѡ҃ слáвы, жесобѣ ве-
лúкóи слáвóи сѣ҃тъ воиночáлнúкъ. Полéѧ
нарыбáни ѡ҃ пóлѧ, жебпóли воин҃. Рóсь нарыбáна
ѡ҃ Рóса Кнáзѧ, и҃шли мóбитъ, ѡ҃ рóсѣ-
нѧ, жесѧ нарwдъ рóскїи широко нарáстетъ
рóсѣмъ, тáкъ и҃ хр҃тїáне нарыбáни сóть ѡ҃ Ха,
дляτогѡ, жебХа вéрбютъ Ѣнайпéршей
нарыбáни сѣ҃ в Ѣлúсхїи, бо напúсано вдѣнúхъ
Ѣпóскнхъ: Бúть жем҃ъ лѣто цѣло собн-

Page 297: Berynda, 1627.

До стор. 297:

З історії української етимології: пояснення слів **цата, церква** в Памви Беринди з 1627 р. (пор. **Лексикон словенороссκий Памви Беринди.** Підготовка тексту і вступна стаття В. В. Німчука. Академія Наук Української РСР. Інститут Мовознавства ім. О. О. Потебні: Пам'ятки української мови XVII ст. Серія наукової літератури. Київ 1961, стор. 155).

Page 299: Onomastic etymologies by I. Galjatovśkyj, 1659.

До стор. 299:

З історії української етимології: пояснення назов **християнин, ізраїльтянин, асирійчик, слов'янин, поляк, Русь** у Іоанікія Галятовського з 1659 р. (пор. К. Біда: **Іоанікій Галятовський і його „Ключ Разумінія".** Видання Українського Католицького Університету ім. св. Климента Папи. Том 37 - 39. Пам'ятки української літератури і мови XVII ст. Ч. І. Рим 1975, стор. 45).

Both words *етимо́лог, етимоло́гія* and their deriv. are based on Gk. *étymon* 'true sense of the word', and *lógos* 'word, science', Тимченко 876, АкСл. 17,1940, Klein 1, 548, SWO 203, a. o.; see the following entry.

е́тимон 'etymon', MUk. етімонъ (1627 Беринда); Ru. *этимо́н*, Po. *etymon*, etc. — Subst.*власти́ве зна́чення сло́ва, похо́дження сло́ва*, Тимченко 876.

From Gk. *étymon* 'true sence of the word', Тимченко, l. c..

ети́чний : **е́тика**.

етіоло́гія [a]etiology', ModUk.; Ru. *этиоло́гия* (since 1806), Po. *etiologia*, etc. — Deriv. *етіологі́чний, -но.* — Subst. *нау́ка про причи́на неду́г*, Кузеля 121.

From LLat. *aetiologia*, the ultimate source being *aitiologiă* 'inquiring into causes', АкСл. 17, 1941, Klein 1, 547, Орел 1, 347.

етіо́п, SovUk. ефіо́п 'Ethiop[e]', ModUk.; Ru. *эфио́п*, Po. *Etiop*, etc. — Deriv. *етіо́пка, -пський, Етіо́нія.* — Subst. *африфа́нець із сх. А́фрики.*

From Lat. *Aethiops*, the ultimate source being Gk. *Aithíops* 'burnt face', Мельхеев 96, Klein 1, 546.

е́тнік AmUk. 'ethnic', first recorded in 1960 (JBR.). — Subst. *зі́рдливе озна́чення не-панівно́го елеме́нту в Кана́ді й США.*

From E. *ethnic* 'related to a national (minority) group'.

етні́чний 'ethnic', ModUk.; Ru. *этни́ческий* (since 1866), Po. *etniczny*, etc. — Deriv. *етні́чність, -но.* — Subst. *стосо́вний до яко́гось наро́ду, його́ культу́ри*, Слум. 2, 491.

From Lat. *ethnicus*, the ultimate source being Gk. *ethnikós* 'ts', Орел 1, 347, АкСл. 17, 1942, Klein 1, 547.

етно- — a compound-forming element 'ethno-' in such word as *етно -генéза, -грáфія, -лóгія, -психолóгія, -соціолóгія, -центрúзм,* etc., and *етнó-граф, -лог,* etc., ModUk., known to all other Sl. — Subst. (rarely:) *людо-, народо-,* e. g. *ечноцúд* (neologism of 1970's) — *людо-, народо-вбúвство,* etc.

From Gk. *éthnos* 'people', Орел 1, 347, АкСл. 17, 1942.

éтос 'ethos', ModUk.; Po. etos. — Subst. *етúчна своєрíднiсть людúни, нарóду, держáви,* Орел 1, 347; *морáль[нiсть].*

From Gk. *éthos* 'ts', Орел, l. c., SWO 203.

етранжúзм 'foreign word', ModUk. only. — Subst. *чужé, iншомóвне слóво.*

From Fr. *étranger* 'foreign'.

етуї 'etui, smal case', ModUk.; Po. *etui.* — Subst. *футля́р.*

From Fr. *etui* 'ts', Орел 1, 348.

етю́д 'essay; study', ModUk.; Ru. *этю́д.* Deriv. *етю́дний.* — Subst. *нáрис; малю́нок-чернéтка; музúчний твiр, вправа.*

From Fr. *étude* 'study', the ultimate source being Lat. *studium,* Орел 1, 348, Vasmer 3, 465.

ефéб 'ephebus', ModUk.; Po. *efeb.* — Subst. *юнáк (у старовúнній Грéцiї).*

From Gk. *éfēbos* 'youth', Орел 1, 348, Klein 1, 529, SWO 172.

ефéдра 'Ephedra (genus of desert shrubs)' ModUk.; Ru. *эфéдра,* Po. *efédra,* etc. — Deriv. *ефедрúн, -овий.* — Subst. *рослúна помiрної смуги Європи й Азiї,* Орел 1, 348.

From Gk. *efédrā* 'sitting upon', Klein 1, 529, SWO 172.

ефéкт 'effect', MUk. ефектъ (1596 Зизаній), ефект (1627 Беринда) до ефекту (XVIII с.); Ru. *эффéкт,* Po. *efect,* etc. — Deriv. *ефéктний, -нiстъ, -но, ефектúвний, -нiсть, -но.* — Subst. *нáслiдок, вúслiд,* Тимченко 877.

From Lat. *effectus* : *efficere* 'to execute, accomplish, produce', Орел 1, 348, Klein 1, 501.

ефемéра 'Ephemera', ModUk.; Ru. *эфемéр[а],* Po. *efemera,* etc. — Deriv. *ефемéрний;* here also *ефемерúда, -дний, -днiстъ, -но.* — Subst. *однодня́вка, рослúна абó звiря́, що ростé чи живé тiльки одúн день.*

From Gk. *efémeros* 'lasting but a day', Орел 1, 348, АкСл. 17, 1952, Klein 1, 529.

ефéнді 'effendi, sir', ModUk.; Ru. *эфéнди* (since 1806), Po. *efendi,* etc. — Subst. *пан, добрóдiй.*

From Tk.: Osm. *efendi* 'ts', the ultimate source being Gk. *authéntēs* 'master, ruler', Орел 1, 349, Klein 1, 502, SWO 173.

ефéс 'hilt (of a sword)', ModUk.; Ru. *эфéс.* — Subst. *держáк шáблi.*

From ModHG. *Gefäss* 'ts', Льохін 166.

ефéф apro 'very good', ModUk.; Cz. *efef.* — Subst. *досконáло.*

From Cz. *efef* 'ts', Горбач 845 (missing in Holub-Kopečný, Machek, a. o.); the ultimate source seems to be ModHG. *Effetf* 'ts'.

ефióп SovUk. for етióп.

ефiр '[a]ether', Ru. *эфúр,* OES. тирь (1200), еферь; Po. see етéр. — Deriv. *ефiрний, -нiстъ, -но, ефiро -мáн, -мáнiя, -нóс[ний] -олiйний.* — Subst. *далéка височíнь, безповiтряний прóстiр;* see also етéр.

From Gk. *aithḗr* 'the upper, purer air, ether', АкСл. 17, 1957, Klein 1, 546.

éфорт AmUk. 'effort', first recorded in 1972 (Кошеляник 197). — Subst. *зуси́лля.*

From E. *effort* 'ts', Кошеляник, l. c.

Ефре́м see Єфре́м.

ефу́зія 'effusion', ModUk.; Ru. *эффу́зия*, Po. *efuzja*, etc. — Deriv. *ефузійний ефузи́вний.* — Subst. *витіка́ння.*

From Lat. *effūssio* 'pouring forth' (: *effundere* 'to pour forth, spread abroad', Klein 1, 502.

ex! interj. 'ay!', ModUk. — Deriv. *éх[к]ати, -аннs, éхнути.* — Syn. *е!*

A primitive interj. used to express disgust, disappointment, dissatisfaction.

ехи́дний Wd. see єхи́дний.

ехіно- — a compound-forming element 'echino-' in such words as *ехіно-кóк, -кокóз, -хлóа*, etc., ModUk., known to all other Sl.

From Gk. *exino-* : *éxis* 'viper', cf. ехи́дна||єхи́дна, Klein 1, 497.

éхо 'echo', MUk. exo (XVIII c.); Ru. *э́хо* (XV—XVI c.), Po. *echo*, etc. — Subst. *відгомін, луна́, відгук*, Кузеля 121.

From Lat. *ēchō*, the ultimate source being Gk. *ēxṓ* 'sound, noise', Тимченко 877, Klein 1, 497.

ехолóт 'echo-sounding apparatus', ModUk.; Ru., BRu., Bu. ts. — Deriv. *ехолóтний.* Subst. *гідроакусти́чний прúлад для вимíрювання глибинú водойми або глибинú занýрення будь-якúх тíл*, Слум. 2, 493.

From ModHG. *Echo-Lot* 'ts'.

ець-ець! interj. used for chasing swine, first recorded in the XX c. (Полісся, Лисенко 20, 28). — Syn. *вець-вець!*

Of o/p. origin.

еч! interj. — a variable of ач!, q. v.

éчи-пéчи, éчі-пéчі Wd. 'hawthorn, white thorn', first recorded in the XX c. (Стрий). — Subst. *глід.*

An artificial rhyme-formation based on folkloric saying : éчи-пéчи (or : éчі-пéчі) — пóза плéчі! 'hawthorn seeds (put, spred) upon (naked) shoulders', and influenced f/e by the word пектú 'to burn'; see also пек-ти осинá!

ешафóт 'scaffold[ing], staging, platform', ModUk.; Ru. *эшафóт* (in 1806 : эшафод). — Deriv. *ешафóтний.* — Subst. *помíст для стрáти засýджених*, Орел 1, 349.

From Fr. *échafaud* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 1, 1966.

ешелóн 'echelon', ModUk.; Ru. *эшелóн* (since 1847), Po. — Deriv. *ешелóнний, ешелонувáти, ешелонóваний.* — Subst. *окрéма частúна вíйськ; пóїзд, автоколóна абó грýпа літакíв пéвного признáчення з людьмú та вантажéм*, Слум. 2, 493.

From Fr. *échelon* 'ts' (: *échelle* 'ladder'), АкСл. 17, 1967, Klein 1, 497.

ешевéрія AmUk. 'Echeverria', first recorded in 1970 (JBR.); Po. *eszeweria.* — Subst. рослúна з роду *Crassulacaee.* Named after E. *Echeverria* (1805-1851), Argentine poet and prose writer.

ешернóвка SoCp. 'umbrella', first recorded in 1902 (Верхратський 4, 216), wanting in other Sl. — Subst. *парасóля.*

From Hg. *esernyð* 'ts', Верхратський, l. c.

éшкут dial. 'tax collector', first recorded in the XX c. (Бачка, Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *громáдський збирáч подáтків,* Горбач 15, 326.

From Hg. *eskǘdt* 'who is sworn in', Горбач, l. c., MNTESz. 1, 796.

éшчік dial. for [i]щé, q. v.

еякуля́ція 'ejaculation', ModUk.; Po. *ejakulacja.* — Subst. *вúтриск, вúпорск насíння під час взяéмнення.*

From Lat. *ējaculātiō* 'ts', SWO 175.

еялéт 'eyalet, viyalet', ModUk. — Subst. *означéння провінцíї в Турéччині, що нéю прáвить баша,* Бойків 167.

From Tk. eyalet 'ts', the ultimate source being Ar. *iyálah* 'government', Klein 1, 568.

—x—

Є

Є, є — the eighth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OES. name есть 'he is'; numerical value — 5, with a preceding sign ‡ = 5 000.

є see єсй, есть.

є! AmUk. interj. 'ò yes!', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *о так!*

From E. *yes* 'ts'.

Є! Vsg. of Єва, q. v.

є... — in Uk. dialects (a) continues PS. **e*‖**je,* e. g. єдéн, єднáкий; (b) substitutes stressed i : éрха <íрха, éстина <íстина; (c) replaces standard ja..., e. g. Нс. єк <як, єрмó <ярмó; (d) in loanwords appears on place of initial *e...,* e. g. євангéліє, епáрхія, particularly in proper names: Єва, Євгéн, Євдóкій; however, in some cases the original e... is preserved, e. g. елéктрика, ендогáмія, Європа, етно-, see svv.

єбáти, also єбтú, éти (< **jeb-ti*) 'to have a sexual intercourse', ModUk,; BRu. *єбáць,* Ru. *єбáть*‖*éть, єтú,* (< **jeb-ti*), Bu. *éба,* SC. *jèbati*‖*jèpsti,* Cz. *jebati,* Slk. *jebať,* Po. *jebać,* LoSo. *jebaś,* UpSo. *jebać.* — Deriv. *вúєбати, з-, пере- по-єбáти, наєбáтися, єбáк[а], єбýн,* Wd. *ébycь* (Стрий). — Syn. *злягáтися, спілкувáти, взаємнитися;* (argo:) *лáяти, з'їхати когó; чіпля́тися когó,* JBR.

From PS. * *jeb*[*a*]*ti* 'ts', IE. root ** *eibh-* : ** *oibh-* : ***ịebh-* 'coire, futuere', cf. Skt. *yàbhati* 'futuit', Gk. *oifo*||*oiféō* 'futuo' here also G. *aibo* 'family', cf. Weter-*eiba*, Wingart — *eiba*, Miklosich 102, Berneker 1, 452, Vasmer 1, 388 (bowdlerized in the Sov. edition of Vasmer² 2, 5, cf. also Dickenmann Wslj. 19, 81), Sławski 1, 542, Skok 1, 765, Pokorny 298, a. o.

єва, Wd. Ева 'Eve, Eva', MUk. єввы Gsg. (1484 Пом'яник 9), Ева (1627 Беринда); BRu., Ru., Bu. *Ева*, OCS. *Ev*[*g*]*a*, Po. *Ewa*, etc. — Deriv. *Єв*[*оч*]*ка*, *Євонька*. Wd. *Евýня*, *-ýся*, Hc. (in calling:) *Є!*; *Євин;* FN. *Євша*, *Євчáк*, *Євчýк*, *Євчúшин*. — Subst. *прамáти (людського рóду);* MUk. жизнь, жывóть, áбо жúва, áбо живячіа; пéршая невѣста ствóреная ōт Б[ог]а, 1627 Беринда.

From Gk. *Éua* 'ts', the ultimate source being Hb. *Hawwah* 'a living being', Vasmer² 2, 5, Gerus-T. 37, Петровський 100, Klein 1, 552.

єв Hc. for йняв see йняти.

Єваґрій PN. 'Euagrius', MUk. Євáгрїй (1627 Беринда); Ru. *Евáгрий*. — Deriv. *Євáгрія; Євáгрієвич, Євáгрїевна*, MUk. Євáгрїа (1627 Беринда). — Subst. MUk. Добръ ловъ, 1627 Беринда.

From Gk. *euàgrios* 'well living in the fields'; 'happy in hunting', Беринда, l. c., Петровський 606.

евáнгеліє, dial. евангéліє, евангéлія (Стрий) 'gospel, evangel', MUk. євангелиє (1489), Євгліє (1596 Зизаній), Євваггéліє (1627 Беринда), наша Єванъгелія (XVII c.), на св. Євангеліи (1706), предь святимь євангеліємъ (XVIII c.), сию... книгу Євангелію Asg. (XVIII c.), OES. іеуаггелиє (1073 Ізб. Св.), еуанглиє (1096), отъ еуаньгѣлия (XI c.), Еуангелье (1390); BRu. *евáнгелле*, Ru. *евáнгелие*, OCS. *jevangelije*, Po. *ewangelia*, etc. — Deriv. *євангéлик, -ичка, -ицький, євангелист, евáнгельський*, MUk евангеликъ (XVI—XVIII c.), евангельскый (XVI—XVIII c.), OES. евангелистъ, еуангельское. — Subst. *„благовíсть", „благовíствування" — так зовýться чотúри пéрші книги Новóго Заповíту, що оповідáють про життя́ й наýку Ісýса Христá*, Бойків 167.

From Gk. *euaggelion* 'reward of good tidings; gospel', Срезневский 1, 805, Тимченко 877, Преображенский 211, Vasmer² 2, 5, Шанский сл. 1:2, 243, Klein 1, 552, a o.

Євбýл, Wd. Евбýл 'Eubulus', MUk. Євбýлъ (1627 Беринда); Ru. *Евбýл*. — Subst. MUk. дóбрый, рáдца, 1627 Беринда.

From Gk. *Euboūlos* 'good adviser'.

Євгéн[ій], Wd. Евгéн[ій] PN. ‚Eugene', MUk. Євгéнїй (1627 Беринда); BRu. *Яýген[ій]*, Ru. *Евгéний*, OCS. *Ievgenii*, Po. *Eugeniusz*, etc. — Deriv. *Євгéнія*, Wd. *Евгéнія; (Євгéн:) Євгéнович, -нівна, Євгéнчик, Гéнко, Гéник, Гéнусь*, Wd. *Гéнко, Гéн[ч]ик, Гéнусь; (Євгéній:), Євгéнієвич*||*Євгéнійович, Євгéнївна, Єня; Жéня;* MUk. Євгéнія. — Subst. MUk. Бл[а]горóдень, 1627 Беринда.

From Gk. *Eugenḗs*||*Eugénios* 'well born, nobleman', Pape 401, Петровский 101.

євгéніка, Wd. евгéніка 'eugenics', ModUk.; Ru. *евгéника*, Po. *genetyka*, etc. — Deriv. *євгенíчний;* Wd. *евгенéтика*. — Subst. *наýка про полíпшення лю́дської породи біологічним добóром*, Орел 1, 295.

From E. *eugenics,* a term coined by F. Galton, E. anthropologist, in 1883 from Gk. *eugenḗs* 'well born', see the preceding entry.

Євгра́ф, (rarely) : Євгра́фій, Ed. Євгра́п, Ївгра́п, Йовгра́п, Wd. Евгра́ф PN. 'Eugraph', MUk. Євгра́фъ (1627 Беринда); BRu. *Яўгра́ф,* Ru. *Евгра́ф.* — Deriv. *Євгра́фович, -фівна.* — Subst. MUk. Добропи́сець.

From Gk. *Eúgrafos*||*Eugràfios* 'good writer; painter', Pape 403, Петровский 102.

Євдоки́м, Wd. Евдоки́м, Ed. Явдоки́м PN. 'Eudokimos', MUk. Єvдокі́мъ (1627 Беринда); BRu. *Яўдоки́м,* Ru. *Евдоки́м,* colloq. *Авдоки́м, Явдоки́м.* — Deriv. *Євдоки́мович, -мівна,* — Subst. MUk. Бл[а]гоиску́сень, или бл[а]гоиспыта́тель.

From Gk. *Eudókimos* 'glorious', Петровский 102.

Євдокія, Wd. Евдо́кія. Ed. Явдо́кія PN. 'Eudokia', MUk. Євдокіа (1627 Беринда), BRu. *Яўдокія,* Ru. *Евдоки́я,* colloq. *Авдоке́я.* — Deriv. *Докія, Вівдя,* colloq. *Євдо́ха*||*Явдо́ха; Євдо́ш[еч]ка, До́зя, До́ця, До́цька.* — Subst. MUk. Бл[а]говоле́нїе.

From Gk. *Eudokía*||*Eudokíē* 'goodwill, kindness', Pape 404, Петровский 102.

Євдо́ксій, Wd. Евдо́ксій PN. 'Eudoxios', MUk. Євдоксія (1627 Беринда); BRu. *Яўдо́кс[ій],* Ru. *Евдо́ксий.* — Deriv. *Євдо́ксієвич, -їівна; Євдо́ксія.* — Subst. MUk. Добросла́венъ.

From Gk. *Eudóksios* 'one, having good fame', Pape 405, Петровский 102.

Євдо́ксія : Євдо́ксій.

Євелпі́ст PN. 'Euepistos', ModUk.; Ru. *Евелпи́ст.* — Deriv. *Евелпі́стович, -тівна.*

From Gk. *Euélpistos* 'of good hope', Pape 405, Петровский 102.

є́вір Wd. for я́вір.

є́вірниці Hc. for я́вірниці : я́вір.

Є́вка : Є́ва.

Євка́рп[ій] PN. 'Eukarpios', ModUk.; BRu. *Яўкарп[ій],* Ru. *Евкарп[ий].* — Deriv. *Євка́рпович, -півна.*

From Gk. *Eukárpos* 'fertile', Pape 409, Петровский 103.

Євкра́тій PN. 'Eukratios', MUk. Євкра́тій (1627 Беринда). — Deriv. *Євкра́тієвич, -їівна.* — Subst. Бл[а]го держа́вный.

From Gk. *Eukrâtios* 'one (endowed) with good power; strong, mighty', Pape 411.

Євкл PN. 'Eukl', ModUk. (Грінченко 4, 552). — Deriv. *Євкла* ; Ru. *Евклий.*

From Gk. *eu-* 'good' and *kléos* 'good report, fame, glory'.

Євла́лій PN. 'Eulalios', ModUk.; Ru. *Евла́лий.* — Deriv. *Євла́лія, Ля́ля (<*Ла́ля).*

From Gk. *Eulálios* 'eloquent' (: *eúlalos* 'sweetly speaking'), Петровский 103, Klein 1, 349.

Евла́мпій, Wd. Евла́мпій PN. 'Eulampios', ModUk.; Ru. *Евла́мпий.* — Subst. *Добросві́т.*

From Gk. *Eulámpios* 'good light', Петровский 103.

Євло́гій, Wd. Евло́гій PN. 'Eulogios', MUk. Евло́гїй (1627 Беринда); Ru. *Евло́гий.* — Deriv. *Євло́гієвич, -їївна* — Subst. MUk. Бл[а]гослове́ный.

From Gk. *Eulógios* 'Benedict'.

Евме́н, Wd. Евме́н PN. 'Eumenios', MUk. Евме́нїй (1627 Беринда); Ru. *Евме́н[ий].* — Deriv. *Евме́нович, -нівна.* — Subst. Доброхо́тный.

From Gk. *Eumenḗs* 'favourable', Петровский 103.

Євні́кія PN. 'Eunice', MUk. Евні́кія (1627 Беринда); Ru. *Евни́кия.* — Subst. Бл[а]гопобѣдная.

From Gk. *Euníkē* 'good victory', Pape 414, Петровский 104.

е́внух, Wd. е́вну́х 'eunuch', MUk. Евнух (1596 Зизаній), е́внухъ (1627 Беринда), евнуха Asg. (XVII c.), евнух (XVIII c.), Ru. *е́внух,* Po. eunuch, etc. — Deriv. *евнушо́к, евнухува́тий.* — Subst. *кастро́ваний слуга́-наглядач за жінка́ми гаре́му,* Слум. 2, 494.

From Gk. *eunoũchos* 'guardian of the bed', Тимченко 878, Шанский Сл. 1 : 5, 244, Klein 1, 549.

Евод (rare:) PN. 'Euodos', MUk. Евóдъ (1627 Беринда); Ru. *Евóд.* — Deriv. *Евóдович, -дівна.* — Subst. MUk. Бл[а]гопу́тный.

From Gk. *Euodós* 'one being on a right road'.

Євпато́рія, Wd. Евпато́рія 'Eupatoria (in Crimea), since the XVIII c. ; Ru. *Евпато́рия,* Po. Eupatoria, etc. — Syn (former names:) *Козло́в,* Tk.-Osm. *Gezleve.*

From Gk. *Eupatórion,* named after Mithridátēs VI *Eupatōr,* Unbegaun RES. 16, 224—225.

Євпра́ксія PN. 'Eupraxia', MUk. Евпраксѣа, їа (1627 Беринда); Ru. *Евпра́ксия.* — Subst. MUk. Щасли́вая.

From Gk. *Eupraxía* 'luck, success, happiness', Петровский 104.

евра́х, еврашо́к dial. for ховра́х, ховрашо́к.

Евра́х, -а́сь colloq. : Юрій.

евре́й, Wd. гебре́й 'Jew', MUk. евреи (1560 КА), евре́й (1627 Беринда), гебреос (1736 Інтермедії 118); OES. еврей (XI c. Остр. ев.); BRu. *яўрэ́й, гэбрэй,* Ru. *евре́й,* Bu. *евре́ин,* OCS. *evreinъ,* SC. *[H]ébrej,* Cz., Slk. *Hebrej,* Po. *hebréusz, hebrajczyk.* — Deriv. *евре́йка,* Wd. *гебре́йка, евре́йський,* Wd. *гебре́йський, ге́бра* 'gang' (Львів); here also *гебра́їст, -[и]ка,* MUk. евре́йським Isg. (1596 Зизаній), евре́йскаго Gsg. (1627 Беринда), еврейеким Isg. (XVIII c.), по еврейску (XVII c.). — Syn. *ізраїльтя́нин,* Wd. *жид, жидови́н;* MUk. жи́довинъ пришéлник, 1627 Беринда.

From Gk. *Hebraĩos* 'ts' via CS. еврей, the ultimate source being Hb. *'ibhrí'* 'he who came from across (the River)', Тимченко 878, Преображенский 1, 211, Skok 1, 663, Klein 1, 712.

Євро́па see Евро́па.

Євсага́н PN. 'Eusahan', ModUk. (Грінченко 4, 552); Ru. *Евсигне́й.*

A f|e. deformation of a hybrid: Gk. *eu-* 'well, good' and Lat. *signum* 'sign', Петровский 105.

Євсе́вій, Wd. Евсе́вій PN. 'Eusebius', MUk.Єvсе́вїй (1627 Беринда); Ru. *Евсе́вий.* — Deriv. *Євсе́війович, -ївна; Євсе́вія;* here also *Овсій, Овсійович, -їївна.* — Subst. MUk. Бл[а]гочести́въ.

From Gk. *Eusébeios* : *eusébeia* 'reverence (towards the gods), piety, religion', Pape 428, Петровский 105.

Євста́хій||Євста́фій, Wd. Евста́хій||Евста́фій PN. 'Eustace' MUk. Євста́фій (1627 Беринда), Po. *Eustachy.* — Deriv. *Євста́хійович, -ївна; Євста́хія,* Wd. *Евста́хія;* here also *Остáп, Остапович, -півна;* FN. *Остапо́вич, Остапе́нко, Стах, Сташко́, Сташке́вич.* Subst. Истинненъ, Тве́рдъ.

From Gk. *Eustáxios* 'fruitful', Klein 1, 551, Pape 426. Петровский 105.

Євстигній PN. 'Eustyhnij', ModUk.; Ru. *Евс[т]игне́й.* — Deriv. *Євстигні́йович, -їївна.*

A f|e. deformation of a hybrid : *eu-* 'well, good', and Lat. *signum* 'sign', see Євсага́н.

Євстра́т, Wd. Евстра́т 'Eustrat' MUk. Евстра́тїй (1627 Беринда); Ru. *Евстра́т[ий].* — Deriv. *Євстра́тович, -тівна.* — Syn. MUk. Бл[а]гъ воинъ.

From Gk. *eu-* 'well, good', and *strátios* 'warlike'.

Євти́м[ій] see Євфі́мій.

Євти́хій PN. 'Eutychios', MUk. Євтýхїй (1627 Беринда); Ru. *Евти́хий.* — Deriv. *Євтихія́н; Євти́хійович, -їївна; Євтýх, Явтýх,* FN. *Євтýхів, Євтушéнко.* — Subst. MUk. Бл[а]гочестли́въ.

From Gk. *Eutýxios* 'well-off, successful, lucky', Pape 428, Петровский 106.

Євтро́пій PN. 'Eutropios', MUk. Євтро́пїй ; BRu. *Яýтро́н,* Ru. *Евтро́пий.* Subst. Бл[а]гообразен.

From Gk. *Eutrópios* 'easily turning, versatile', Pape 427.

Євфі́мій, Wd. Евти́м[ій] PN. 'Euthymios', MUk. Євфі́мій (1627 Беринда); Ru. *Евфи́мий,* Po. *Eutymiusz.* — Deriv. *Євфі́мія, Євфіміян,* Wd. *Евфіміян,* Ed. *Явхи́м, Юхи́м* — ім'я ... у нас, видно, було дуже популярним ... безліч прізвищ, утворених від нього: *Юхи́менко, Єфи́менко, Юхимчýк, Юхимо́вич (Яхимо́вич), Юхимýсь, Юхи́мась, Юхимáсенко, Юхи́мець, Юхи́мівський* тощо, cf. Іван Глинський **Україна** ч. 34/66. Subst. Своїм коренем згадане ім'я ... в перекладі передається як *благоду́шний, рáдісний, доброхвáльний,* cf. Іван Глинський, l. c. ; MUk. Весéлый, охóтный áбо бл[а]году́шенъ, 1627 Беринда.

From Gk. *Euthýmios* 'of good mood', Pape 408, Петровский 107, Глинський, l. c.

Євфрáсій PN. 'Euphrasios', ModUk. Ru. *Є[в]фрáсий.* — Deriv. *Єрфрасія;* MUk. Євфрасія (1627 Беринда); *Євфрáсійович, -ївна.* — Subst. MUk. Учти́вая рáдост[ь], 1627 Беринда.

From Gk. *Eufrásios* 'joyful, joyous', Pape 430.

Євфроси́н PN. 'Euphrosin', MUk. Євфросі́н (1627 Беринда); Ru. *Є[в]фроси́н.* — Deriv. *Євфроси́нович, -нівна; Євфроси́на, -нія, Прі́ська. MUk.* Євфроси́на. — Subst. ра́дост[ь] принося́чій.

From Gk. *Eufrósynos* 'cheery'.

Євхари́стія, Wd. Евхари́стія 'Eucharist', MUk. Євхаристія (XVIII c.). — *Свята́ вече́ря,* Кузеля 109.

From *Euxaristía* 'ts', Тимченко 895.

євхи́мок arch. 'thaler (money)', MUk. по сту євхимковъ (XVIII c.). Subst. *моне́та та́ляр,* Тимченко 878.

From GN. Joachimsthal in Bohemia, where it was coined in XVI c.; see also до́ляр, та́ляр||та́лер.

євша́н [-зілля], Wd. евша́н 'wormwood (growing in the steppes); (poet.) a magic herb supposed to restore attachment to one's homeland by its scent', MUk. евшану Gsg. (XV c.); Ru. *евша́н||емша́н;* — Deriv. Євша́н (pseudonym of M. Федюшка, Тулуб 231). — Syn. *поли́н; (поет.:) магі́чне зі́лля, що ма́є си́лу наверти́ти люди́ну „на ро́зум"* (Слум. 2, 494), *приверта́ти їй любо́в до ба́тьківщини.*

According to Zajączkowski 2, 24 - 5, it is orig. a Polovcian (Cuman) word, taken over by Tk. languages, cf. Chagat. *jaušan,* Kazakh *žuzan,* Bashk. *jušan,* etc. ; Мелиоранский ИзЬОРЯС. 10:4, 120 Радлов 4, 173, Vasmer² 2, 7, Тимченко 878.

Єги́пет, Wd. Еги́пет, Ed. Яги́пет GN. 'Egypt', MUk. в' Єгупть (1586 Зизаній), Єгупть (1627 Беринда), OES. Єгупьть; Ru. *Еги́пет,* Po. *Egypt,* etc. — Deriv. *єгипті́янин, -нка, єги́петський, єги́пта, єгипто́лог, єгипто́логія, єгипто́логі́чний;* MUk. егип'тя́номъ Dpl. (XVIII c.), египтянины (:*єгиптянина=єгиптя́нка) Gsg. (XVII c.), єгуптяны́ня (1627 Беринда), оу Єгупткиковъ (XVII c.), египетское (XVI c.), Єгупецкой Lsg. (XVII c.), єгипетскими Ipl. (XVIII c.), египетскаго Gsg. (XVIII c. Інтермедії 144), Єгипского (XVI c. КА. 32), егіптски (XVII c. Гептаглот 24). — Subst. *країна в північно-східній Африці над Ні́лом;* MUk. оскорбля́ющій, аб[о] тѣсности аб[о] смутки, 1627 Беринда.

From Gk. *Aigyptos* 'ts', the ultimate source being Eg. *Ha[t]-kuptah* 'one of the names of Memphis' lit. 'house Ptah' — the ancient city of Egypt', Staszewski 76, Klein 1, 503.

єгла́ Wd. for игла́.

єгни́чка Wd. for ягни́чка: ягня́.

єго́, [ї]го́ Wd. for його́.

Єго́ва 'Jehovah, Yahweh', ModUk., Po. Jahwe, — Deriv. *єговіст.* — Subst. *урочи́ста на́зва Бо́га в Біблії,* Бойків 167.

From an erroneous transliteration of the Tetragrammaton *Jehovah,* first used in 1518 by Peter Gallatin, confessor of Pope Leo X; a modern attempt to transliterate it is Yahweh, the name of God based on the Hb. verb *hāwāh* (>*hāyāh*) and lit. meaning 'one who is, the existing', or 'He who calls for existence, the Eternal', Klein 1, 827, 2, 1759.

Єго́р PN. 'George', ModUk.; Ru. *Его́р[ий].* — Deriv. *Єго́рович, -рівна;* FN. *Єгоро́вич, Єгоре́нко.* — Syn. *Геóргій, Юрій.*

A coloq. form of Георгій, see Юрій.

єгоза́ see **ягоза́.**

є́гер, SovUk. єгер 'huntsman; chasseur', ModUk. ; BRu. *є́гер,* Ru. *єгеръ.* — Deriv. *є́ґерський, є́ґерма́йстер,* SovUk. *егерме́йстер.* — Subst. *спеціяліст - мисли́вець, що керу́є полюва́нням,* Слум, 2, 495.

From ModHG. *Jäger* 'ts', РССтоцький 4, 262, Преображенский 1, 211.

єго́вдати, їгóвдати Bk. 'to press, to move on the same place', first occurence : 1934 (Кміт 69) ; wanting in other Sl. — Subst. *товкти́, сува́ти по одно́му мі́сці.*

Origin obscure ; its connection with го́йда́ти, though possible, cannot be substantiated.

єго́мость Wd., also єгóмосць (Стрий), SovUk. єгóмость 'priest', first recorded in the XIX c. (Франко 1, 426); BRu. *єго́масць,* Po. *jegomość'* — Deriv. *є́ґомости́нньо.* — Subst. *свяще́ник, пін,* Франко, l. c.

From Po. *jegomość* 'his (= your) reverence, your honour, Sławski 1, 555 - 556; see also їмость.

єдама́шок Ed. for адама́шок, see адама́шка.

є́дваб, dial. also гє́дваб (Шелудько 1, 31), одва́бь (Носенко 130)' silk'; MUk. єдва́бъ (1596 Зизаній), єдва́бь (1627 Беринда), єдвабъ (XVII с. ЛСЛ 61), єдвабу Gsg. (XVIII с.), єдвабомъ Isg. (XVIII с.), OES. годобль || гъдовабль, годоваблени (XVII с.), годоваплены (XIV с.); BRu. едва́б, Ru. годова́бль, SCS. *годовабль,* MBu. годовабынъ, Cz. *hedvábi* || *hedbáv,* Slk. *hodváb,* Po. *jedwab.* — Deriv.

єдва́бний; MUk. єдвабный (XV - XVIII с.), єдвабница (XVII - XVIII с.). — Subst. *сорт кошто́вної шовко́вої тканини,* Слум. 2, 495.

From Po. *jedwab* 'ts' which, in turn, comes from Cz. *hedvabi,* Шелудько 1, 31, Тимченко 879; the ultimate source is MHG. *gota-webbi,- weppi* which was directly borrowed by Ru. and OES, Vasmer² 1, 426, Brückner 204.

єде́н dial. for оди́н (Кміт 70).

єде́не dial. (Лисенко 28), *єдзе́нє* (Горбач 15,314) 'eating', first recorded in the XX с. ; Po. *jedzenie.* — Subst. *їжа,* Горбач, l. c.

From Po. *jedzenie* 'ts'.

єди́ний 'the only one, sole, unique', MUk. єдинъ, єдиный (XV - XVIII с.), OES. єдинъ (XI - XIV с.); BRu. *адзі́ны,* Ru. *еди́ный,* OCS. *jedinъ,* Bu. *еди́н,* dial. *ади́н,* SC. *jèdini,* Sln. *edin,* Cz., Slk. *jediný,* LoSo. *jeźiny,* UpSo. *jedyn,* Plb. *jidáinə.* — Deriv. *єди́ністъ, єдина́к, -а́чка, єдини́ця, єди́но,* and several compounds: *єдино-бо́жжя, -бо́рство, -бо́рствувати, -ві́рець, -ві́рний, -ві́рство, -ві́рський, -вла́ддя, -держа́вний, -держа́вність, -кро́вний, -кро́вність, -нача́льний, -нача́льник, -нача́льність, -племі́нний, -племі́нник, -рі́г, -утро́бний,* etc., MUk. єдиновичъ, -ка (XVII с.), єдиноцтво (XV - XVII с.), єдиность (XV - XVIII с.), єдинотный (XVII с.), єдиночити (XVI с.), єдиночитися ((XVI с.), compounds: єдино-кревный (XVIII с.), -матерный (XVIII с.), -мысл[е]ный (XV - XVII с.), -мысл[е]но (XV - XVIII с.), -мысльникъ (XVII - XVIII с.), -правно (XVI с.), -природне (XVII с.), -родецъ (XVIII с.), -роднъй (XV - XVIII с.), -роженый (VII с.), -ро́жецъ (XVII с.), -словне (XVII - XVIII с.), -словный (XVIII с.), -стайно (XVII с.), -стайность (XVII с.), -стай-

ный (XVI - XVII c.), -сущникъ (XVII c.), -чадый (XV - XVII c.), etc, ; OES. (in addition to the foregoing MUk. formations:) єдиначе, ачитися, -ачьство, єдино-мужица (XII c.), -видень (XI c.), -властиє (XI c.), -вольны, -вольственѣ (XIV c.), -вѣриє (XI c.), -гласнѣ (1300), -д[у]шьє (XIII c.), -дыньны (XI c.), -дърѣжець (XI c.), -жительно (XI c.), -моудрьно (XII c.), -началиє (XII c.), -бразьно (XII c.), -плътьникы (XI c.), -присущьное (XII c.), -славьникъ (XII c.), --словиє (1076), -стольна (XI c.), -сущиє (XI c.), -сущьнии (XI c.), -умиє (XI c.), -хотьныи (1073), -частьныи (XI c.), -числьныя (1096), -чьстьныихъ (XI c.), a. o.; FN. *Єдинáк.* Syn. *одúн, без íнших; цíлícний, неподíльний,* Слум. 2, 495.

From OCS. *jedinъ, -na, -no* 'the only one' instead of Uk. одúн, q. v.

єдн... see одн...

єднáти 'to unite', MUk. єднати (XVI - XVIII c.), OUk. єднал (1347): BRu. *еднáць*, Cz. *jednati*, Slk. *jednat'*, LoSo. *jadnaś*, UpSo. *jednać*, SC. (rare:) *jédnati*[*se*] (XVIII c.). — Deriv. *єднáтися, -áння, вúєднати, виєднувати, з'-, об'-, при-, роз'єднáти[ся], -áння, з'-, об'-, при-, роз'-єднувати[ся], -ання, єднáльний, -нíсть, -но*, dial. *єднáнка*, MUk. єднат[и]ся (XV - XVII c.), єднал[ь]ный єднанный (XVI c.), єднаніє (XV - XVII c.), єднацкии (XVI c.), єдначь (XVI - XVII c.), єдначьнымъ Isg. (XVI c.), OUk. єднаніє (1347); FN. Єднáк[a]. — Syn. *скрíплювати однó з дрýгим якúм-небудь спóсобом; встановлювати зв'язóк; ствóрювати близькí стосýнки, збли́жувати; ствóрювати éдність, згуртóвувати; збирáти до кýпи, ствóрювати щось єди́не, цíле; домовля́тися; умовля́ти,* Слум. 2, 496 - 497.

An early borrowing from Po. *jednać* 'ts' (XIV c.), Sławski 1, 546 - 547.

éдність see óдність.

єднóва dial. 'chalice, wine cap', first recorded in the XX c. (Лисенко² 71); wanting in other Sl. — Sust. *кéлих.*

Etymology uncertain; its connection with єдéн > одúн, though possible, cannot be substantiated; see яндóва.

єднорáл dial. for генерáл.

єнорýчка dial. for однорýчка : одúн.

éднус (Желеховський 1, 214), *я́гнусъ* (Носенко 130, 412) 'ducat, gold coin (in a necklace)', MUk. deriv, only, wanting in other Sl. — Deriv. *ягнусóкъ* (Носенко l. c.); MUk. єднусковъ, éднусочковъ Gpl. (XVIII c.). — Subst. *метал; велúка золотá монéта; крýглий металéвий образóк, що його жінкú нóсять на шúї,* Носенко, l. c.; *пéрстень в намúсті, дукáт,* Желеховський, l.c.

A distorted Lat. *agnus* 'lamb', cf. отъ латинскаго agnus - агнецъ, котораго уніаты носятъ какъ прообразованіе спасителя міра, Носенко 412.

єдóмий dial. for їдóмий, see їсти.

єжевúка, ежúна, єжовнúк dial. for ожúна.

єжýк dial. for їжáк, see їж.

єз dial. for яз.

éзвір Hc. 'hollow, ravine (in mountains)' first recorded in the XIX c. (Шухевич 1, 178, 210), wanting in other Sl. — Subst. *узвíр.*

A dial. blending of яз and узвíр, see s. vv.

єзгу́ля dial. for зозу́ля.

Єзекиї́л PN. 'Ezekiel', MUk. Єзєкеил (1596 Зизаній), Єзекіиль (1627 Беринда); Ru. *Езекии́л,* Po. *Ezekiel,* etc. — Subst. MUk. Моцъ Б[о]жая.

From Gk. *Iedzekiêl,* the ultimate source being Hb. *Yehezgêl* 'God strengthens', Петровский 108, Klein 1, 568.

єзи́чок dial. for язи́чок : язи́к.

Єзовище GN. : яз.

єзуї́т 'Jesuit', MUk. єзуиты Npl. (XVII c.); BRu. *езуі́т,* Ru. *езуи́т,* Po. jezuita. — Deriv. *єзуї́тка, єзуїти́зм, єзуї́тство, -тський, єзуї́тствувати, -анння,* — Subst. *член католи́цького черне́чого о́рдену, що його́ закла́в у Пари́жі Ігна́т Льойо́ля в 1534 р. ; (перен.: лицемі́р, підсту́пна люди́на.*

From W.Europ Jesuit, perhaps via Po. *jezuita,* cf. MUk. єзииты (:*єзуита), deriv. from *Jesus* with suffix *-ita,* Klein 1, 828, SWO. 324.

єї Wd. see її.

ей! interj. indeed, verily, ModUk.; for other Sl. see ей! — Deriv. *єй - єй!, єй же!, єй - Бо́гу!* Syn. ей!

A preiotated variable of ей! q.v.

єк Hc. for як.

ейбомое́му dial. 'God help mee so!', first recorded in the XX c. (Лисенко², 72); wanting in other Sl. — Subst. *їй-бо́гу, дале́бі, спра́вді.*

From єй - Бо́гу - мое́му!, see s. vv.

[Є]Катериносла́в arch. 'Jekaterinoslav (since 1926 : Dnipropetrov'ke), since the XVIII c.; Ru. Екатериносла́в (since 1786). — Deriv. *[Є]Катериносла́вщина, [є]катериносла́вський.* — Syn. *стара́ на́зва тепері́шнього Дніпропетро́вська.*

Like other toponyms of that time, e.g. Єкатериногра́д, Єкатеринода́р, Єкатериносе́рд, the name Єкатериносла́в, Ukrainianized to Катериносла́в, is connected with the name of Catherine II of Russia, Unbegaun RES. 16, 71 - 73, Vasmer² 2, 12.

експе́нс, also є[к]спа́нс AmUk. 'expense', first recorded in 1972 (Кошеляник 320). Subst. *витра́та.*

From E. *expense* 'ts', Кошеляник, l.c.; see експе́нс.

екте́нія, Wd. екте́нія 'responsory chant, litany', MUk. єктенія (XVI c.); OES. ектения (XI c.), ектениє (XII c.), октения (1280), октенія (1419); BRu. *ектэ́нія,* Ru. *екте́ния,* Bu. *екте́ния,* Cz. *ektenie,* Po. *ektenia.* — Subst. *рід моли́тви при слу́жбі Бо́жій,* Кузеля 122.

From Gk. *ekténeia* 'earnestness, zeal', Орел 1, 350, Шанский 1:5, 255 - 256.

єку́рад SoCp. 'exactly, strictly', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗб. 26, 335); Po. *akurat.* — Subst. *якра́з, са́ме.*

From Po. *akurat,* the ultimate source being Lat. *accuratus,* see акура́тний.

Єла́нець GN. see Яла́нець.

еларгі́ня = аргі́н[і]я dial. for жоржи́на.

єлда́к (арго) 'penis', first recorded in 1950 (Горбач 8, 27), wanting in other Sl. — Subst. *чоловічий статевий о́рган.*

Origin uncertain; perhaps it comes from Yi. *jeled* 'boy; thief', Горбач, l. c.

є́лек dial. 'rest, waistcoat', first recorded in the XX c. (Добруджа, Горбач 14, 17); wanting in other Sl. — Subst. *камізе́лька.*

From Tk.-Osm. *yelek* "ts", Горбач, l. c.

Єлеаза́р, Wd. Елеаза́р PN. 'Eleasar', MUk. Єлеа́заръ; Ru. *Елеаза́р.* — Deriv. *Елеаза́рович, -рівна.* — Subst. MUk. Б[о]жая по́мощ.

From Gk. *Eleadzár*||*Eleádzaros,* the ultimate source being Hb. *El'āzár* 'God has helped', Klein 1, 506, Петровский 109.

Єлевфе́рій, Wd. Елевфе́рій PN. 'Eleupherios', MUk. Єлевфе́рїй (1627 Беринда); Ru. *Елевфе́рий.* — Subst. Любоче́стенъ, а́бо нескýпъ, тѣщив[ъ], а́бо волный.

From Gk. *Eleuthérios* 'free-spirited, fit for a freeman'.

еле́й, Wd. еле́й 'unguent, holy oil, chrism', MUk. елей (албо масло) (XVI c.), еллей (XVII c.), елея Gsg. (XVII c.), елеем (XVII c.), елей (XVIII c. Інтермедії 128, 170), елеопома́зую, -маза́ніє (XVII c.); Ru. *еле́й,* OCS, *ielěi,* for other Sl. see оли́й. — Subst. *оли́вкове ма́сло, вжи́ване до богослу́ження,* Кузеля 122.

From Gk. *éloion* 'olive oil, oil', Тимченко 889, Klein 1, 505.

Єле́на see Оле́на.

Єленя́к || **Єлиня́к** 'Yelenyak || Yelynyak (Богдан 331), Eleniak || Ilyniak (Рудницький 6:3, 225)' first recorded in 1891.

Uk. FN. derived from Єле́на, see Оле́на.

е́лень dial. for оле́нь.

єлера́йзи Npl. dial. 'buds', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 326); wanted in other Sl. — Subst. *пу́п'янки.*

Etymology uncertain; perhaps from Hg. *elörajz,* the ultimate source being ModHG. *Edelreis* 'slip for grafting', Горбач, letter of 20. 1. 1976.

єле́ць dial. for ялéць.

Єлизаве́та||**Єлисаве́та,** dial. also Елисаве́та PN. 'Elizabeth', MUk. Єлісáвефъ (1627 Беринда); Ru. *Єлизаве́та,* Po. Elżbieta. — Deriv. *Лизаве́та, Лисаве́та;* arch. *Єлисаветгра́д (= Зінóв'ївське), Єлисаветгра́дівський.* — Subst. MUk. Б[о]гъ присяги, аб[о] сытости, аб[о] Б[о]жая семера́кост[ь], а́б[о] Б[о]жій поко́й, 1627 Беринда.

From Gk. *Eleísabeth,* the ultimate source being Hb. *Elishébha* 'God is an oath', Klein 1, 509; cf. also: „Звідки ваше ім'я?": Ім'я Єлисавета виділяється серед інших досить значною кількістю різноманітних форм. У романських та деяких інших мовах воно звучить, наприклад, як Ізабела, в поляків — як Ельжбєта, в українців — Єлизавета чи Лизавета, в німців Ельза або Ільза тощо — Іван Глинський Україна ч. 34/66.

Є́лик, also 'Елик', Алик AmUk. 'Alex[ander]', first recorded in 1915 (Білаш 54). — Subst. *Оле́сь.*

From E. Alex 'ts', Білаш l. c.

єли́на dial. for ялúна.

єлинúця see ялúна.

Єлисéй, Wd. Елисéй PN. 'Elishah', MUk. Єліссéй (1627 Беринда); Ru. *Елиссéй.* — Deriv. *Єлисéйович, -éївна;* here also colloq. *Ялисéй.* — Subst. MUk. Б[о]же здорóвє аб[о] Бог спасаай.

From Hb. *Elishâ* 'God is salvation', Klein 1, 509.

Єлій PN. 'Elij' ModUk.; Ru. *Éлúй‖Гéлий.* — Deriv. *Єлійович, -ївна.*

From Gk. *Hélios* 'sun', Петровский 84, 109.

єлїца, єлка dial. (Горбач 15, 339) see ялúця, ялúнка.

єлкúй dial. for ілкúй.

Єловгед GN. 'Yellowhead (in Rocky Mountains), first recorded in 1942 (Білаш 290).

From AmE. *Yellowhead* 'ts', Білаш, l. c.

єловéґа dial. for яловéґа.

єловéц[ь] dial. for яловéць.

Єлькó dial. for Ількó, see ілля́.

єлóзити dial. for ялóзити.

єльцé dial. for вильцé, see вúла.

єм'є, ємнє dial. for ім'я́.

ємка dial. 'oven fork', first recorded in the XX c. (Полісся, Лисенко 28); here also *ємки* Npl. (Сумщина, Дорошенко Д Бюлетень 9, 108), wanting in other Sl. — Subst. *чаплія, рогáч.*

A dial. formation based on verb **jęti* : **jьmǫ, jьmeši* 'to take', see [й]ня́ти.

ємкúй 'fast', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 214), wanting in other Sl. — Deriv. *ємкість, ємко.* — Subst. *швидкúй, скóрий.*

Derived from PS ** jęti* : ** jьmǫ, * jьmeši* 'to take', cf. [й]ня́ти.

ємний Wd. 'containing, rich', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 214), wanting in other Sl. — Deriv. *ємність, ємно.* — Subst. *місткúй.*

See the preceding entry.

ємнє dial. for ім'я́.

емпрéза dial. for імпрéза.

ємý dial. for йомý.

ємшенúк dial. for імшанúк (Полісся Лисенко² 72).

єн[а] 'yen, Japanese coin', ModUk. — Subst. *японська монéта,* Бойків 167.

From Jap. *yen* 'ts'.

єнáк-[ший] see інáкший.

єнґлю́ш Lk. 'inclusively', first recorded in 1935 (Falkowski - Pasznycki 117); wanting in other Sl. — Subst. *включно.*

From ModHG. *inklusive* 'ts'.

єнджéй AmUk. see енджéя || енджúй.

єндик dial. for індúк (Полісся Лисенко ² 72).

Єндик see індúк.

éндза Wd. for ягá.

енéй Wd. for íней.

енерáл dial. for генерáл.

éнкі AmUk. 'Yankee, citizen of the US.' first recorded in 1949 (JBR.); Po. *jankes* (SWO 322). — Deriv. *éнкський*. — Subst. *американéць*.

From AmE. *Yankee* 'ts', the ultimate source being Po. *Janki* Npl. 'the Johns' (: *Janek* 'little John').

єнó dial. for йно, see щóйно.

éнót 'chipmunk', ModUk.; BRu. *янóт*, Ru., Bu. *енóт*, Cz. *jeneta*, Slk. *janota*, Po. *jenot*, UpSo. *janota*. — Deriv. *єнóтний*. — *Subst. невелúкий хúжий звір з тéмножóвтим густúм хýт ром*, Слум. 2, 498.

From Ru. *éнот* 'ts', the ultimate source being Ar. *jarneit* 'ts', Vasmer² 2, 20, Шанский 1 : 5, 258 - 259, SWO 324.

éнчий dial. for íнший.

éнчити dial. 'to groan, moan, complain', first recorded in the XX c. (Горбач 21, 29). — Po. *jęczeć*. — Subst. *плáкати, стогнáти з плачéм*.

From Po. *jęczeć*. 'ts'; see also ячáти.

Єня Ed. for Євгéнія, see Євгéн[ій].

епáрхія, Wd. епáрхія 'eparchy', MUk. єпархии Gsg. (1603), в' епáрхїи (XVII c.), OES. по епархии ; BRu. *епáрхія*, Ru., Bu. *епáрхия*, CS. *епархия*, Ma. *епархиjа*, SC. *epárchija*, Sln. *eparhija*. — Deriv. *єпархіáльний*, Wd. *епархіáльний;* OES. епархиянемъ Dpl., епархиискыи. — Subst. *церковно-адмíністратúвна окрýга, що під зáрядом єпúскопа*, Тимченко 891.

From Gk. *eparxíā* 'office of an eparch, province', Тимченко, l.c., Vasmer²2, 21, Klein 1, 528, Шанский 1 : 5,259.

єпúскоп, Wd. епúскоп, SovUk. єпíскоп 'bishop', MUk. епспъ (XV c.), єпископа Gsg. (1596), єпископъ (1603), OUk. при... епспи (1376), OES. еппоу Dsg. (XI c. Остр. єв.), епископъ (1073 Ізб. Св.), епископи Npl. ; BRu. *епíскоп*, Ru., Bu., Ma. *епúскоп*, SC. *épiskop*, Sln. *epískop*, Cz., Slk., Po. *biskup*, LoSo. *biškup*, Up.So. *biskop*. — Deriv. *єпископáт, єпископíя, єпúскопство, -ський; архієпúскоп;* MUk. епископія (1603), епискупью Asg. (:*епискупий) (XV c.), епископовь (XVII c.), єпископьское Nsg. (XVI c.)єпископство (XVI c.), епископство- вавши (XVII c.), OUK. єппіи Gsg. (1376), OES. еппль (*епископль), епископить. — Subst. *духóвна осóба, що зарáджує єпáрхією*, Тимченко 891.

From Gk. *epískopos* 'overseer', Тимченко, l.c., Klein 1, 175, Шанский 1 : 5, 260; re. WS.. *biskup*, LLat. *episcopus*, via G. *Bischof* (< **biscof*), cf. Brückner 27.

Єпіфáн[ій], Wd. Епіфáн[ій] PN. 'Epiphanios', Muk. Єпіфáнїй (1627 Беринда); Ru. *Епифáн[ий]*. — Deriv.

Єпіфа́нович, -нівна; Єпіфа́нія, MUk. Єпіфа́нїа. — Subst. MUk. О́бъ'явленъ или́ сла́вный, за́цный.

From Gk. *epifánios* 'appearing, manifested', Klein 1, 532.

єр name for the letter ь, OES. еремь Isg. (:*ерь); Ru. ерь, Po. jer (miękki). — Deriv. *є́р[ч]ик, па́єр[ч]ик; єри́ (=ы)*. — Syn. *праслов. коро́тке і (в істори́чно-порівня́льній грама́тиці); м'яки́й знак (у сучасному право́писі)*.

A conventional designation of PS. *ĭ* (ь) based on its later vocalization into e in strong positions, cf. **vьsь* > весь; see also йор.

ерала́ш 'medley, jumble, hotch-potch, mess ; (cord game) yeralash', ModUk. ; Ru. *ерала́ш*, dial. *яр[а]ла́ш, арла́ш* (Vasmer² 2, 22). — Subst. *безла́ддя, плутанина*, Слум. 2, 498.

From Tk. *ara'laš* 'ts', Радлов 1, 256, 305, Miklosich 105, Vasmer, l.c.

ера́рх rarely for гіера́рх.

є́рба SoAmUk. see же́рба.

ерга́к 'furcoat', МодUk.; Ru. *ерга́к, -а́ч.* — Subst. *кожу́х із жере́б'ячої шкіри, во́вною догори́*, Бойків 167.

From Tk.-Tt. *jarġak* 'ts', Радлов 3, 136, Vasmer² 2, 22 - 23.

ерги́ня dial. for жоржи́на.

Єрда́н[ь] see Йорда́н.

єре́й see ієре́й.

єре́м, яре́м Hc. for ярмо́.

Єре́ма dial. for Яре́ма, see the following entry.

Єремія, arch. Ієремія PN. 'Jeremiah', MUk. Єремиа (1456) Єрмѣй, -ме́й (1627 Беринда); Ru. *Иерми́я.* colloq. *Єреме́й.* — Deriv. *Єремієвич, -їївна;* here also *Яре́ма* : *Яре́мович, -мівна; Веремій* : *Веремійович, -їївна;* FN. *Яремо́вич, Яре́менко, Яре́мко.*

From Gk. *Ieremías*, the ultimate source being Hb. *Yirmyah* 'the Lord casts, founds', Klein 1, 828, Vasmer² 2, 23. Петровский 111; see also this Dictionary, Vol. 1, 916.

єрепе́нитися colloq. 'to be stubborn; то insist', first recorded in the XIX c.; Ru. *ерепе́ниться* 'to bristle up, kick'. — Syn. *наполе́гливо насто́ювати, серди́то упира́тися*, Слум. 2, 498.

According to Горяев 104, it derives from *ерепа́*‖*епона́* 'haughty, sulky'; yet, Vasmer² 2, 26, connects it with PN. *Ерóна* < *Ерофе́й*, q. v.; in both cases Uk. word seems то be borrowed from Ru.

ерепу́д : **є́ресь.**

є́ресь, dial. also гере́за, герезія 'heresy', MUk. ересь (1489), є́ресь (1627 Беринда), єреси Npl. (XVII c.), в' єресь (XVIII c.), отъ єресии, ереси Npl. (1096), Армянская же ересь гнуснѣиши паче всѣхъ ересеи (1390); BRu. *є́рась*, Ru. *є́ресь*, OCS. *eresь*, Po. *herezja*, etc. — Deriv. *єреси́о́лог, єреси́оло́гія, єреси́а́рх* here also: *єрепу́д-[ний]* MUk. єрескому Dsg. (:*єрескый, XVIII c.), ересникъ (XVI - XVIII c.); see also єрети́к. — Subst. *вче́ння,*

що розхо́дитьсѧ з осно́вами панівно́ї реліґі́ї; (перен.:) у́хил від зага́льно-прийня́тих по́глядів, Бойків 167.

From OCS. *eresь* 'ts', the ultimate source being Gk. *haíresis* 'taking, choosing, choice; sect, heresy', Тимченко 892, Vasmer² 2, 24. Шанский 1:5, 261, Klein 1, 723.

єрети́к, Wd. єре́тик, гере́тик 'heretic', MUk. о єретиче Vsg. (XV c.), єретики Npl. (XVI c.), єрети́къ (1627 Беринда), OES. еретикъ (1076 Ізб. Св.), еретици Npl. (XI-XIV c.) BRu. *ерэтык,* Ru., Bu. *єрети́к,* OCS. *eretikъ,* SC. *jeretìk,* Cz., Slk. *heretik,* Po. *heretyk,* etc. — Deriv. *єрети́чка, єрети́чний, -ність, -но;* MUk. єретичка (XVII c.), єретицкый||геретицкый (XVII c.), єретицтво||геретицтво (XVII c.), OES. еретига, еретичьскый, еретичьство (XI c.). Subst. *послідо́вник, визнаве́ць є́ресі; христия́нин, що визнає́ де́які заса́ди ві́ри, незгі́дні з церко́вними,* Орел 1, 350.

From OCS. jeretikъ, the ultimate source being Gk. *hairetikós* 'able to choose, heretical'; MUk. and Wd. *гере́тик* from Po. *heretyk;* Тимченко 897, Шанский 1:5, 262, Klein 1, 723.

єри́ for ы, see єр.

єри́жка see яри́жка.

є́рий Hc. for я́рий.

є́рик [1.] : єр.

є́рик [2.] Wd. for я́рик, see яр.

Єре́на, Єри́на dial. for Іри́на.

єрихо́н Wd. 'Jew', first recorded in the XX c. (Горбач 6, 12), wanting in other Sl. — Deriv. *єрихо́нський.* Subst. жид, євре́й, cf.: „жидів-воя́ків УГА нази́вано ще

єрихо́ни (ніби натяка́ючи на біблі́йне оповіда́ння про здобу́ттѧ Єрихо́ну, Кни́га Ісу́са На́вина, 6)", Горбач, l. c.

From GN. *Єрихо́н* — Jericho, an ancient city near the north end of the Dead Sea.

Єрки GN. see яр.

Єркó Bk. for Юркó (o. C. Їжик ЛБ. 31, 53).

єрмó dial. for ярмó.

Єрмола́й, Wd. Ермола́й PN. 'Hermolaos', MUk. Єрмола́й (1627 Беринда); Ru. *Єрмола́й,* — Deriv. *Єрмола́йович, -а́ївна;* colloq. *Ярмола́й : Ярмола́йович, -а́ївна;* here also *Єрма́к : Єрма́кович, -ківна.* — Subst. MUk. Си́ла люді́й или́ речистъ лю́дскїй.

From Gk. *Hermēs* 'Hermes' and *láos* 'people', Петровский 113.

єро- see ієро-

єро́ваний Hc. for яро́ваний : яр.

Єрофе́й, Ерофі́й PN. 'Ierofij', MUk. Іерофе́й (1627 Беринда); Ru. *Ерофе́й‖Иерофе́й.* — Deriv. *Єрофе́йович, -е́ївна; Єрофі́йович, їївна;* here also colloq. *Єро́ха, Ярош.* — Subst. MUk. о̄с[вя]ще́нъ о̄т Б[о]га или́ ... Б[о]гу.

From Gk. *hierós* 'holy, consecrated' and *theós* 'god', Петровский 113.

єрму́лка dial. for ярму́лка.

е́ртіп dial for верте́п (Клепикова КДОн. 51).

ерунда́ colloq. 'nonsense', ModUk., Ru. *ерунда́.* — Subst. *дурни́ця, безглу́здя.*

From Ru. *ерунда́* (since 1845) 'ts', the ultimate source being Lat. *gerundium* 'gerund', Преображенский 1, 217, Шанский 1:5, 263.

Єрусали́м, arch. Іерусали́м, dial. Ярусали́м (Кримський 3, 71), (rarely:) Русали́м; MUk. Єрусалим (XVI c. КА. 33), Іерусалима Gsg. (XVIII c. Інтермедії 163), Іерусалимѣ (ibid.), OES. Иерусалимъ 1076 Ізб. Св.), Ерусалимъ, Іеросалимъ; BRu. *Іерусалі́м,* Ru. *Иерусали́м,* OCS. *Ierusalimъ,* P. *Jerozolima,* etc. — Deriv. *єрусали́мський.* — Syn. *Свя́те мі́сто.*

From Gk. *Ierousalḗm*‖*Ierosólyma,* the ultimate source being Hb. *Yerūshāláyim* 'foundation of peace', Vasmer² 2, 227, Klein 1, 828.

е́рушка dial. for я́рка, see я́рий (Полісся Лисенко² 72).

е́рха Bk. for і́рха (Кміт 70).

єрчьий Hc. for ярча́ : я́рка, see я́рий.

єрш[у́н] dial. for йорж (Полісся Лисенко² 72).

єс AmUk. 'yes', first recorded in 1915 (Білаш 290). — Deriv. *є́сер, є́[с]сир, єсирі́, є́смен.* — Subst. *так.*

From E. *yes* 'ts'; form є́сер‖є́[с]сир from 'yes, sir', єсирі́ from 'yes, sirree', є́смен from 'yes-man', Білаш, l.c.

єси́ arch., Wd. -єсь 'you are', MUk. єси, -єсь, OES. єси; Ru. *єси́* (Vasmer² 2, 28), OCS. *jesi,* SC. *jȅsi,* Cz. [*j*]*si,* OPo. *jes,* LoSo., UpSo. *sy,* Plb. *jis.* — Syn. 2-га ос. одн. : бу́ти; єсть, пор. Дух, що пройня́в *єси́* все, хто ти *єсть?* (П. Тичина).

PS. *[*j*]*esi* 'ts', IE. **esī,* cf. Lith. *esì,* OPr. *assai,* Skt. *ási,* Av. *ahi,* Gk. *eĭ* (Homeric *essì*), Lat. *es,* Arm. *es,* Goth. *is,* Pedersen IF. 5, 48, Vasmer² 2, 28; see also єсть.

є́сип, Єсько́ colloq. for Йосиф.

єскюзь-мі, also скю́зні, екскю́з-мі; AmUk. 'excuse me', first recorded in 1917 (Білаш 276). Subst. *ви́бач[те]!*

From E. *excuse me* 'ts', Білаш, l.c.

є́смен : єс

єсми́ Hc. for єсьм[о́].

е́сти dial. for і́сти (Полісся, Лисенко² 72).

е́стина Bk. 'saldo, balance', first recorded in 1934 (Кміт 70); wanting in other Sl. — Subst. *ви́слід з раху́нку, са́льдо.*

Origin uncertain; it might be a dial. form of істина 'truth' (see і́стий), or an artificial formation based on єсть 'it is'; the former explanation seems to be more persuasive, although the semantic evolution of *е́стина* <*істина* is not quite clear.

єсть, є 'is', MUk. єсть, OES. єсть, естъ; BRu. *ёсць,* Ru. *есть,* OCS *jestь* Bu., Ma. *e,* SC. *jést, je,* Sln. *jest,* Cz. *jest, je,* Slk. *je,* Po. *jest,* LoSo. *jo,* UpSo. *je,* Plb. *jã.* — Syn. *існу́є;* 3-тя ос. одн. : бу́ти.

From PS. *[*j*]*estь* 'ts', IE. **esti,* cf. Lith. *ẽst[i],* OPr. *ast[i],* Skt., Av. *ásti,* Gk. *ésti,* Lat. *est,* OIr. *is,* Goth.

ist, etc., Miklosich -05, Berneker 1, 266, Преображенский 1, 218, Trautmann 71, Brückner 206, Fraenkel 124, Vasmer² 2, 28, Sławski 1, 567, Шанский 1:5, 266, Pokorny 340 - 341, a. o.; see also єсй, єсьм.

Єсько́ colloq. for Йо́сиф.

єсьм arch. for я є.

єт! Bk. for et! (Кміт 69).

етера́ко MUk. 'otherwise' : етера́ко : инѣм о́бразом (1627 Беринда). — Syn. *йна́кше*, Тимченко 876.

From OCS. *jeterъ* 'other' with suffix *-ako*.

е́теро, е́тір Hc. for я́тір.

е́ти 1. Hc. for я́ти, see ня́ти (Ломацький 7); 2. dial. for єбтй, see єба́ти.

Єфернова́ня GN. : а́фина||я́фина, see s. vv.

Єфи́м[ій] PN. 'Iefym[ij]', ModUk. ; Ru. *Ефи́м[ий]*. — Deriv. *Єфи́мович, -мівна;* here also *Юхим: Юхимович, -мівна;* FN. *Єфимо́вич, Єфи́менко, Юхи́менко.*

From Gk. *eúfētos* 'of good sound or omen, auspicious'.

єфна́р Wd. 'master of wedding ceremonies', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 215), wanting in other Sl. — Subst. *весі́льний ста́роста.*

From ModHG. *Hafner* 'potter' with Uk. preiotation, change of ja- > je- and semantic evolution : 'potter' > 'he, who holds the pot at the wedding ceremony' > 'toast master' > ‚MC'.

єфре́йтор 'lance-corporal, private first class', ModUk.; BRu. *яфрэ́йтор*, Ru. *ефре́йтор.* — Deriv. *ефре́йторство, -ський.* — Subst. *вояк із пе́ршим військо́вим званням, що його́ звича́йно присво́юється рядовому*, Слум. 2, 499.

From Ru. ефре́йтор, the ultimate source being ModHG. *Gefreiter* 'ts', Шанский 1:5, 267.

Єфре́м, Wd. Ефре́м, Ed. Єхре́м PN. 'Ephraim'; MUk. Єфре[м] (1488); Ru. *Ефре́м[ий].* — Deriv. *Єфре́мович, -мівна*; here also *Охрі́м : Охрі́мович, -мівна;* FN. *Єфре́мів, -мов, Єфре́менко; Охри́м, Охримо́вич, Охриме́нко.*

From Gk. *Efraïm*, the ultimate source being Hb. *Ephráyim* 'was fruitful', Klein 1, 530, Петровский 114.

е́фтика dial. 'tuberculosis', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331), SC. jëkteka. — Deriv. *єфтика́ви.* — Subst. *сухо́ти*, Горбач, l. c.

From SC. *jëhtica* <*jëktika* 'ts', the ultimate source being Gk. *hektikós* 'habitual; consumptive', cf. LLat. *hecticus* 'consumptive; feverish', lt. *ettico* 'ts' Skok 1, 770, Klein 1, 713.

е́хавку! in Wd. phrase; ой, е́хавку! 'Let him (her) go to hell!', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1,215); wanting in other Sl. — Subst. *до чо́рта!, чорт з ним (не́ю)!*

A taboo (euphemistic) abbr. of the expression : е́хав би ку (чо́рту, пе́клу, etc.) ; most probably Lk. or SoCp. (Желеховський, l. c., does not specify the Wd. dialect).

єхидкува́тий Wd. : єхи́дний (Желеховський 1,215).

єхи́дний, *Ed.* яхи́дний (Кримський 3, 71), Wd. ехи́дний (Желеховський 1, 215) 'malicious, venomous, insidious', MUk. єхидны Npl. (1489), єхидна (1596 Зизаній), єхі́дна (1627 Беринда), OES. іехидьныи, іехидьно (1073 Ізб. Св.); BRu. *яхі́дны,* Ru. *ехи́дный,* Bu. *ехи́ден.* — Deriv. *єхи́дні́ть, -но, єхи́дна* ‚змія', b/f *єхи́дна,* зла, лука́ва люди́на' : *єхидствувати, єхи́дство.* Syn. *про́йнятий зліс́тю, хи́трістю, лука́вством,* Слум. 2, 499.

From Gk. *éxidna* 'adder, viper', F. form of an adj. **éxidnos* 'viperlike', Тимченко 884, Klein 1, 497.

єщé Wd. for ще , q.v.

є́шібот 'school for Talmudic studies', ModUk., Po. *jeszybot.* — Subst. шко́ла для мо́лоді, в якій вивча́ють талму́д.

For etymology see the following entry.

є́шіва AmUk. 'Yeshivah; school for Talmudic studies', first recorded in 1965 (JBR). — Subst. шко́ла для вивча́ння талму́ду.

From Hb. yēshibah 'session ; academy', (: yāshabh 'he sat down, was sitting; he remained, dwelled'), Klein 2, 1762, SWO 324.

—X—

SUPPLEMENT

TO E- AND Є- ENTRIES

(Pp. 238 — 338)

Note:

Just before this part of the Dictionary (letters **е - є**) went to press the author received the book: *Studia nad dialektologią ukraińską i polską* (Studies in the field of the Ukrainian - Polish dialectology) (Z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ). Opracował i przygotował do druku Mieczysław Karaś. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego CCCLXXVI. Prace Językoznawcze, Zeszyt 44. Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kraków 1975), from which the following dialectal entries, collected by Ivan Zilyńśkyj (=Зілинський 3) and his friends and pupils in Western Ukraine, mostly in the period between the two World Wars, are added:

Е

(Зілинський 3, 177 :)

евро́плян Wd. for аеропля́н, see вороп ля́н in this Dictionary Vol. 1, 481.

еґздику́тор, еґзеку́тор, ездеку́тор, екзику́тор, ексдику́тор Wd. for екзеку́тор, see екзеку́ція in this Dictionary, Vol. 2, 246.

еле́ктрика Wd. for еле́ктрика, see електр[ум] 2, 262-263.

ена́кший, also є[д]на́кший — Wd. for іна́кший, see і́нший.

е́ндик, also е́ндик — Wd. for інди́к, q. v.

е́неї, е́ний, е́ній, also е́ний, е́ній Wd. for і́неї, see s. v.

е́нчий, also е́нчий, е́нший, е́нций — Wd. for і́нший, see s. v.

еороплян, ерóплян Wd. for аеропля́н, see воропля́н in this Dictionary, Vol. 1, 481.

е́стик also е́стик — Wd. for і́стик, see s. v.

є

(Зілинський 3, 185:)

е́блоко, also я́блоко, я́бко, я́пко — Wd. for я́блуко, see s. v.

евро́плян Wd. for аеропля́н, see воропля́н in this Dictionary Vol. 1, 481.

е́гла, е́гли Wd. for ігла́, q. v.

єго́мосьць Wd. for єго́мость see єго́мость in this Dictionary, Vol. 2, 318.

е́ден, е́дин Wd. for оди́н, q. v.

е́дна́к Wd. for **одна́к,** see **оди́н.**

єдна́кший, also єна́кший, ена́кший — Wd. for іна́кший, see і́нший.

е́йці, е́йця Wd. Npl. for я́йця, see я́йце́.

е́кавий Wd. for ги́кавий, see гик in this Dictionary, Vol. 1, 613.

е́кра Wd. for ікра́, see s. v.

е́линь Wd. for яли́на, see s. v.

е́мла Wd. for імла́, see s. v.

єна (<*єнна́ <*єдна́) Wd. for одна́, see оди́н.

е́ний, е́ній see і́неї.

е́нший, е́нщий Wd. for і́нший, q. v.

ери́нтий Wd. metathetic form of ре́е́нт[ий], see s. v.

е́рмарок Wd. for я́рмарок, see s. v.

е́стик Wd. for і́стик, see s. v.

ечмі́нь Wd. for ячмі́нь, see s. v.

(Winnipeg, 7. 7. 1975)

—x—

Ж

Ж, ж — the ninth letter of Uk. alphabet; MUk. and OUk. name: живѣте from OCS. *živěte* : *žìti* 'to live'; numerical value — 7, with a preceding sign ※ —7,000.

ж after vowels = же, q. v.

жа́ба Wd. же́ба, же́ба, жьи́ба 'frog; toad; paddock; quincy', tonsilitis; (грудна́ :) angina pĕctoris'; MUk. жабы Npl. (XV c.), жаба (XVII—XVIII c.) жабъ двѣ (XVIII c.), жабу Asg. (XVIII c.), жабами 1 pl. (XVI c.) BRu., Ru. ts, OCS. *žaba*, Bu., Ma. *жа́ба*, SC. *žȁba*, Sln. Cz. *žába*, Slk. *žaba*, Po. *żaba*, LoSo., UpSo. *žaba*. — Deriv. *жа́б[о]нька, жа́бочка, жа́би́ще, жабалу́ха, жабелу́ха, жаба́р, жабеня́, жабеня́т[оч]ко, жабер[ов]и́на, жа́бини, жабі́йка, жабни́к, жабня́, жабови́на, жабови́ння, жаборі́ння, жабурі́ння, жабрі́й, жабу́ха, жабу́р, жаби́ний, жаби́нський, жа́бій, жа́бський. жа́б'ячий, жабоні́ти, жабуні́ти, нажа́битися; жабо́їд, жабоко́лець, жабокря́ківка, жабомишодря́ківка;* MUk. жа́бка (XVII—XVIII c.), жа́бско (XVII c.), жа́бяче (XVIII c.), OES. жабьныи (1073 Ізб. Св.); FN. *Жаба́к, Жаб'ю́к, Жаб'я́к, Жабі́нський, Жа́бський;* GN. Жа́б'є. Subst. *рід безхво́стих земново́дяних тварин,* УРЕ 5, 40.

PS. **žaba* < **gēba* 'ts', IE. ***gu̯ēbhā* 'ts', cf. OPr. gabawo 'toad', OLoG. *quappa,* ModHG. *Quappe* 'eel-pout, tadpole', Du. *kwab,* Miklosich 405, Преображенский 1, 219, Vasmer² 2, 31, Kluge 237, Георгиев 1, 519 - 520, Skok 3, 669, Pokorny 466, a. o.

жабо́ 'jabot', ModUk., BRu., Ru. ts (in Ru. since 1803), Cz. *jabot*, Slk. *žabó*, etc. — Subst. *оздо́ба, на́шúвка з ме-ре́жива.*

From Fr. *jabot* 'ts', Шанский 1:5, 271.

жа́бра see зя́бра.

жабра́к, жа́брати dial. for жебра́к, же́брати.

жаве́ль 'Javel [water]', ModUk.; BRu., Ru. (since 1863) *ts*, Bu. *жаве́л*, Cz. *javelský louh*, Po. *woda Javelle'a.* — Deriv. *жаве́лева вода́.* — Subst. *ро́зчин хлорних сполу́к для відбíлювання тканúн, папе́ру й т. п.*

From Fr. *eau de Javelle* (since 1792), Шанский 1:5, 272, Dauzat 418 - 419.

жа́воронок dial. for жа́йворонок, see жа́йвір.

жага́ 'thirst; longing, intense desire, eagerness', ModUk.; Sln. *žaga* (Miklosich 406), Cz. UpSo. *žaha* (ibid). deriv. in other Sl. : Ru. *жагну́ть*, Po. *żagwisty*, etc. — Deriv. *жагóта, жагли́вий, жагу́чий, -чість, -че.* — Syn. *вели́ке нестри́мне бажа́ння пи́ти; пра́гнення; нестри́мне почуття́ любóви, при́страсть, то́що*, Слум. 2, 500.

Deriv. from жегтú, q. v.

жа́ґель Wd. 'sail', MUk. жакел (XVI c. КА 34), жаклги Npl. (XVI c.), жагель (XVII c.), жа́ґель (1627 Беринда), жакглѣ Dsg. (XVIII c.), Po. żagiel. — Deriv. *жа́ґлик*, MUk. жекгляръ (XVI c.), жеглярь (XVII c.), жеґлювати (XVII c.), жекгліова́ніє (XVII—XVIII c.) — Subst. *вітри́ло*, Тимченко 896.

From Po. *żagiel* 'ts', the ultimate source being ModHG. *Segel* 'ts', Тимченко, l. c., Brückner 661, Шелудько 1, 31, Горбач 1, 21.

жада́ 'thirst; desire', MUk., OES. жажа and (from OCS.:) жажда (XI—XVIII c.); BRu., Ru. *жа́жда*, OCS. *žęžda*, Bu. *жа́жда* (Младенов 164), Ma. *жад||жед*, SC. *žêd*, Sln. *žéja*, OCz. *žieze*, Po. *żądza.* — Deriv. *жадо́та, жадо́ба, жадíбка, жадíбний, -но, -нiсть, жа́дний, -но, -нiсть, -ню́га, -нючий, [по]жа́дли́вий, -во, -вiсть, жаде́нний, -но, -нiсть, [за]жада́ти, -а́ння, -а́ний, -а́ючий, жадува́ти*, etc., here also deriv. of жа́жда: *жаждúвий, жа́ждувати;* MUk. жадость (XVI—XVIII c.), жадный (XVI c.—XVIII c.), жадливи (1566), жадливость (XV—XVI c.), жадливе (XVII c.), жадати (XV—XVIII c.), жаданьє (XV—XVIII c.), жаданъ (XVIII c.), жаданый (1627 Беринда), (from жажа :) жажати (XV c.), жажный (XVII c.), OES. жадалъ (1096), жажоуща (1119), жадаєть (XII c.), жажющи (1370), жадить, (from. OCS :) жаждаєтъ, жажденъ; FN. *Жаданенко, Жажке́вич, Жажкович* (Богдан 341). — Syn. *спра́га, жага́, (вели́ке) бажа́ння, пра́гнення*, Тимченко 898.

PS. **žęda||*žędja* 'ts', BS. root ***gend-*, cf. (*pasi*)*gendù* 'I feel lack of', *gōdas* 'desire', IE. root (without -n-) ***gu̯edh* - 'to wish', cf. Gk. *póthos* 'wish', Ir. *guidim* 'I ask' etc., Miklosich 409, Brückner 663, Шанский 1 : 5, 272, Skok 3, 675, Pokorny 488, a. o.; according to some linguists, it is connected with ждáти, cf. Преображенский 1, 220, Holub-Kopečný 440.

жа́ден 1. = жа́дний : жада́.

жа́ден 2. = жа́дний, see жо́ден, жо́дний.

жадо́ба : жада́.

Жаїра PN. 'Jaira', first recorded in the XX c. (Mak). — Syn. Жáрі, Жануáрія.

From Port. *Januaria*, cf.: „Її кли́кали Жануáрією або́ Жáрі, а батькú між собóю називáли її Жаїрою". Мак 1, 70.

жа́йвір, жа́йворон[ок], dial. жа́воронок (Желеховський 1, 216), же́льворонок, джа́воро[но]к, (Верхратський 2, 409), джа́йворонок, дзя́йворонок, джи́воронок (Зілинський 3, 85), дже́воронок, джя́воронок (Кміт 59), же́йворонок, жи́йворонок (Зілинський, l. c.), жо́рванок (Желеховський 1, 225), (from Po. :) сковро́нок (Зілинський, l. c.), шкаворо́нок, -ро́нка (Верхратський 2, 484), зговоро́нок (Преображенский 1, 220) '(sky)lark', MUk,, OES. жаворонокъ ; BRu. *жа́варанак,* Ru. *жа́ворон[ок],* dial. *сковро́нок, щеворо́нок* (Vasmer² 2, 32), Bu. *ско-[ло]вра́нец, ск[в]ора́ц,* Sln. *škorjanec, škerjanec, škrlec, škrljič, ščrljuk,* Cz. *skřivánek, škvrlànek, škobranek, škobrunek, škrovánek, škrovan,* etc. (NŘ. 24, 195), Slk. *škovránok, škorváň, škrovan,* Po. *skowronek,* LoSo. *škobronk,* UpSo. *škovrončk,* Plb. *zevornåk.* — Deriv. *жа́йвороночок, жайворонча́, жайвороня́, жа́йворончиха, жа́йворон[о]чий, жа́йворонків, жа́йворонячий;* FN. *Жа́йворон[ок], Жайворо́нський* (Богдан 341). — Syn. *польова, чи степова́ співу́ча пта́шка ря́ду горобцеподі́бних,* Слум. 2, 503.

The orig. form of this word cannot be determined with any certainty, nor can one say definitely whether it is a compound or simply an unusual deriv. with *-onъ, -anъ* suffixes ; жа́[й]ворон[ок], дзя́воронок, шкаворо́нок, etc. are f/e. adopted to во́рон 'crow' and it is generally assumed that they are compounds with o/p. жа[й]- in the first and во́рон in the second part, cf. ра́[й]ворон, РССтоцький Slavia 5, 37, Berneker 1, 298, Brückner 496, Vasmer, l. c., Шанский 1:5, 5, a. o. ; according to Булаховський ИзвАН : ОЛЯ. 7, 118, the element жа- is connected with жар 'heat'; the variableness of Sl. forms led Machek to treat them as o/p. formations with suffixes *-onъ*‖*-anъ* and various formal changes in each case, cf. his Et.D. 450 and (extensively :) ZfslPh. 20, 42 - 47; following this view and considering the second part (later) f/e. influence of **vornъ* 'crow' one might accept two basic forms : Ru. щéворонок and Po. skowronek as points of departure for the etymology of this word: both forms are doubtlessly apophonic reflexes of IE. root ***skeur-* : ***skour-* 'to hide oneself' discussed extensively in Pokorny 951 : щéворонок and skowronek developed into blendings like Uk. шка́воронок, Slk. škovránok, or Cz. (metathetic) škrovanok, and further into Ru. жа́воронок, Ukr. джеворонок, джа́воронок, жа[й]воронок, Sln. škorjanec, etc. ; on the other hand orig. ***skour-* was transformed into Bu. сковра́н, ско[ло]вранец, ск[в]орéц, etc.

жак 1. 'student ; cantor, precentor; horse-, ox-fly', MUk. жакъ 'student' (XVII c. Синонима 113); Po. *żak* 'student', Cz. *žak,* Slk. *žiak* 'ts'. — Deriv. *жа́чок, жа́ків, жакі́вка.* — Subst. *у́чень, бурса́к; дяк; бо́мок,* Грінченко 1, 471.

From Po. *żak* 'ts', the ultimate source being Gk. *diákos* < *diákonos* 'deacon', Brückner 661, Machek 590.

жак 2. 'creel, bow-net', MUk. жаки Npl. (XVIII c.); BRu. *жак,* Po. żak. — Subst. *рід ве́рші* Шелудько 1, 31.

From Po. *żak* 'ts', the ultimate source being MHG. *sac,* Шелудько 1, 31, Brückner 661; according to РССтоцький 4, 175 direct from MHG.

жак 3. 'plnder', ModUk. — Deriv. *жакува́ти, -а́ння.* — Subst. *грабіж, граб'у́нок.*

Origin uncertain ; perhaps from It. *sacco* 'pillage, plunder'.

жакерія 'jacquerie, peasants' revolt (of the Fr. peasants in 1358)', ModUk.; BRu. *жаке́рия,* Ru. *жаке́рия,* Sln. *žakerija,* Cz., Slk., Po. *jacquerie.* — Subst. *селя́нське повста́ння про́ти феода́лів у 1358 р. у Фра́нції,* Орел 1, 351.

From Fr. jacquerie 'ts', the ultimate source being PN. *Jacques*, a contemptuous designation of Fr. peasants by the nobles, Орел, l. c., Dauzat 416, Шанский 1:5, 273, SWO. 322.

жаке́т 'jacket', ModUk.; BRu., Ru. (since 1866), Bu. ts, Ma. *жакет*, Po. *żakiet*, etc. — Deriv. *жаке́тик*, *жаке́тка* — Subst. *коро́тка жіно́ча оде́жа; піджа́к*, Слум. 2, 503.

From Fr. *jaquette* 'ts', the ultimate source being Ar. *schakk* 'ts', Шанский 1:5, 273, Dauzat 418.

жалі́зо Wd. for залі́зо.

жа́лісний : жаль.

жаліти : жаль.

жалкува́ти : жаль.

жа́ло́, Wd. also же́ло (Зілинський 3, 40) 'sting' MUk. жа́ло (1627 Беринда), жала Apl. (XVIII c.), на жалѣ (XVIII c.), OES жала Npl. (XI c.); BRu. *джа́ла*, OCS. *žęlo*, Bu., Ma. *жи́ло*, SC. *žȁlac*, Sln. *žélo*, Cz. dial. *židlo*, Slk. *žialo*, Po. *żądło*, Ca. *žǫdlo*, Plb. *zǫdlů*. — Deriv. *жальце́*, *жалки́й*, *жали́ти[ся]*, *жали́ва*, *-и́ця*, MUk. *жаливу* Asg. (XVII c.). Syn. *язи́к (зми́й)*, *боде́ць (кома́х)*, Тимченко 899.

PS. **žędlo* <**želdlo* 'ts', IE. root the same as in жаль, see s. v.

жа́ло́ба : жаль.

жа́лована гра́мота : жалувати, see жаль.

жа́лування : жа́лувати, see жаль.

жалюзі́, Wd. жалю́зія 'jalousie, window shutters', ModUk.; BRu. ts, Ru., Bu. *жалюзи́*, SC., Sl. *žàluzije*, Cz. *žaluzie*, Slk. *žaluzie*, Po. *żaluzja*. — Subst. *ґратча́сті ві́конниці*, Орел 1, 351.

From Fr. *jalousie* 'ts', Орел, l. c., Dauzat 417, Шанский 1:5. 276, SWO. 816.

жаль, Wd. жель, жєль, жиль (Зілинський 3, 111) 'sorrow, grief, regret, concern; repentance, penance; pity, compassion', MUk. жал' (1558), жа[л] (1583 АКЖМУ 55), ку жалю (1588), жаль (XVII—XVIII c.), OUk. жаль (XV c.), OES. жаль; BRu., Ru. *жаль*, OCS. *žalь*, Bu. *жал*, SC. *žȁo*, Sln. *žȃl*, Slk. *žial'* Po. *żal*, LoSo. *žal*, UpSo. *žel*. — Deriv. *жа́льний*, *-но*, *[по-]жаліти[ся]*, *-і́ння;* here also formations belonging to this root: *жа́ло́ба* and deriv. : *жа́ло́бний*‖*жа́лібний*, *жалібне́ньки́й*, *-ко*, *жалібни́к*, *-и́ця*, *жа́лібни́й*, *-ність*, *-но*, *жаліслу́вець*, *жа́лісний*, *-ність*, *-но*, *жа́лісний*, *-ність*, *-но*, *жалісні́ти*, *жалки́й*, *жалко*, *жалкува́ти*, *-а́ння*, *жа́лощі*, *[по]жа́лувати[ся]*, *-аннѧ*, and rare compounds : *жалюгі́дний*, *-ність*, *-но;* MUk. жалѣєть (XVII c.), жалѣючи (XVIII c.), жалячися (XVIII c.), жалитися (XVIII c.); and further : жалоба (XVI—XVIII c.), жалобливе (XVI—XVIII c.), жалобливый (XVI—XVIII c.), жалобникъ (XV—XVIII c.), жалобницы Npl. (XVII c.), жалобный (XVI—XVIII c.), жалобно (XVII—XVIII c.), жаловати]ся[(XVI—XVIII c.), жалованье (XVII—XVIII c.), жалословый (XVI—XVIII c.), жалословие (XVII c.), жалосный (XVI—XVIII c.), жалосно (XVI—XVIII c.), жалосне (XVIIII c.), жалостенъ (XVI—XVIII c.), жалостивъ (XV—XVIII c.), жалощами Ipl. (Сл п Іг. XVI c.); жаломша (XVII c.), OUk. жалобы Gsg. (1347; XV c.), жалованья Gsg. (1437), жалую, жалуєшь, не жалуи (XV c.), жалостно (XV c.), OES. жалити, жаляше, жалящеся, жали[ть]си, жалоба, жалобитися, жаловальныи, жаловати[ся], жалостивыи, жалость (XI c. Остр. єв.); here also OES. желя, Жля, etc. — Syn. *сум*, *печа́ль*, *скорбо́та; співчуття́; скарги*, *наріка́ння;* Слум. 2, 507.

PS. **žaljь* <**gēljь* 'ts', IE. root ***guēl-* : ***gu̯el-* 'to sting; prick; pain, death' cf. Lith. *gélti* 'to sting; to cause

pain', *gélà* 'pain', Latv. *dzelt* 'to sting, prick', OHG, OSax. *quála* 'anguish, torture', ModHG. *Qual 'pain'*, Du. *kwaal* 'pain', AS. *cwalu* 'violent death'; here also жáло and deriv. ; Miklosich 406, Brückner 661, Trautmann 83, Fraenkel 145 - 146, Vasmer ²2, 34 - 35 and ZfslPh. 20, 399, Шанский 1:5, 274 - 275, Kluge 273, Pokorny 470 - 471, a. o.

жандáрм, Wd. also жáндáр, шáндар, шáндір (Зілинський 3, 106) 'gendarme, armed policeman', ModUk. ; BRu. *жандáр*, Ru. *жандáрм* (since 1799), Po. *żandarm*, etc. — Deriv. *жандáрик, жандармéрія, жандáрмський.* — Subst. *член жандармéрії, особа, що слýжить у полíції.*

From Fr. *gendarme* 'ts' (< *gens d'arme* 'men at arms'), Шанский 1:5, 276, Klein 1, 646.

Жáнна : Івáнна, see Івáн.

жанр 'gender, genre', ModUk.; BRu. ts, Ru. *жанр* (since 1864), Cz. *žánr*, etc. — Deriv. *жáнровий, -вість, -во, жанрúзм, жанрúст[ка].* — Subst. *рід, ґатýнок*, Кузеля 122.

From Fr. genre 'ts', Лесин - Пулинець 103, Шанский 1:5, 276.

жантúльний 'coquettish, affected, pretentious', Mod. Uk. ; Ru. *жантúльный* (since 1897), — Subst. *манірний, кокéтний*, Слум. 2, 508.

From Ru. жантúльный 'ts', the ultimate source being Fr. *gentil* 'noble; pretty, pleasing, nice', Шанский 1:5; 277.

жантільóн 'gentleman', first recorded in the XIX c. (Кузеля 122). — Subst. *дóбре вúхований і чéсний чоловíк;* syn. *джентльмéн.*

From Fr. *gentilhomme* 'ts', Кузеля, l. c.

Жануáрія see Жаïра.

жар 'embers, glowing coals, heat; fever', MUK. жаръ (XVI—XVII c.), въ жару (XVIII c.), OES. жаръ (XII c), BRu., Ru., Bu., Ma. *жар*, SC., Sln. *žâr*, Cz. *žár*, Slk. *žiar*, Po. *żar*, UpSo. arch. *žar*, Ca. *žôr*. — Deriv. *жарó]чо[к,, жарá, [роз]жáреннÿ, жарéня, [по]жарúн[к]а, [по]жáрúще, жáрíння, жáркíсть, -ко, жáриво, жарлúвий, -вíсть, -во, жарóвня, жарóта, пожáр, пожáрний, -ник, -ня, ви-до-, на-, пíд-, про-, роз-жáрювання, розжáрюваність, про-, роз-жáрювач[ка], [до-, пíд-, по-, роз-]жáрений, -нíсть, жарúстий, жаркúй, жаровúй, розжарíлий, розжáрений, -нíсть, -но, [вú-, вíд-, до-, за-, на-, об-, пере-, пíд-, по-, про-, роз-]жáрити[ся], -жáрювати[ся], [за]жарíти;* compounds: *жаро-знúзуючий, -стíйкúй, -тривкúй, -трýбний;* here also *жарптúця;* MUk. жаристый (XVII c.), жаркій (XVI—XVIII c.), жаркость (XVII c.), жарливо (XVIII c.), жарливый (XVII—XVIII c.), жарливост[ь] (1627 Беринда), жаровня (XVIII c.); OES. жаровъ, жарявъ; FN. *Жарíй, Жаркó[вський], Жарняк, Жарóвний, Жарóвський, Жарýк*, etc. (Богдан 341). — Syn. *розжáрене вýгілля; сúльне тепло; гарячка.*

PS. **žarъ* <**gērъ* 'ts', IE. root ***gʷhēr- : **gʷher- : **gʷhor-* 'warm, hot', see г[о]рíти.

жарáпаль Bk. 'mountain pine', first recorded in 1934, wanting in other Sl. — Subst. *кособеревúна, шпильковий кущ, подíбний до ялівцю, в'ється по землí, тамуючи дорóгу*, Кмiт l. c.

Origin obscure; perhaps it is a dial. deformation of жéреп, q. v.

жаргóн. SovUk. жаргóн 'jargon', ModUk.; BRu., Ru., Bu. *жаргóн*, Ma. *жáргон*, Sln. Cz. *žargon*, Slk. *žargón*, Po. *żargon*, etc. — Deriv. *жарґóнний, жарґóновий, жарґонíзм.* — Subst. *мóва-мíшанúна, зіпсýта мóва.*

From *jargon* 'ts', Орел 1, 351, Dauzat 418, Шанский 1:5, 277, SWO. 816.

жардиньє́ра 'jardinière, flower stand', ModUk.; Ru. *жардиньє́рка* (since 1866), Bu. *жардиниера*, SC., Sln. *žardinjera*, Cz. *žardiniera*, Slk. *žardiniéra*, Po. *żardyniera*, etc. — Deriv. *жардиньє́рка*. — Subst. *га́рна пі́дставка на квіти*, ко́шик, Кузеля 123.

From Fr. *jardinière* 'ts', (: *jardin* 'garden'), Орел 1, 352, Dauzat 418, Шанский 1:5, 277, SW0. 816, a. o.

Жа́рі see Жаїра.

жарло́к Wd. 'glutton, greedy person' (Стрий), MUk. жарлок (XVII c.), жерлока Asg. (VIII c.); Po. *żarłok*. — MUk. жарлоцтво (XVII c.). — Subst. *жерті́й, ненажє́ра*, Тимченко 907.

From Po. *żarłok* 'ts', Тимченко, l. c., see же́рти.

жарт 'joke, jest, anecdote', MUk. жартъ (XVI c., 1596 Зизаній), жа́ртъ (1627 Беринда), з жарту (XVIII c.), жарты Apl. (XVIII c.); BRu., Ru. dial. ts, Cz. *žert*, Po. *żart*. — Deriv. *жа́ртик, жа́ртом[а́], жартівни́к, -и́ця, жарту́н[ка], жарт[ів]ли́вий, -вість, -во, жартівни́й, жартува́ти[ся], -а́ння, жарту́шки;* MUk. жартливый (XVI c.), жартовли́вый (XVI—XVII c.), жартовнии рѣчи (XVII c. Синонима 113), жартовней Gpl. (XVI c.), жартоване (1627 Беринда), жарто́вникъ (1642), жартова́ти (XVI—XVIII c.), жартун (XVIII c.). — Syn. *до́теп, ви́тівка; невели́чка коми́чна п'є́са*, Слум. 2, 511.

From Po. *żart* 'ts',, the ultimate source being MHG. *schërz* 'pleasure, play', (= ModHG. *Scherz* 'joke, jest'),

Miklosich 410, Kluge 305, Тимченко 907, Шелудько 1,31, Brückner 662, Vasmer ² 2, 36 (the latter citing Ru. example of 1705).

жа́ртка Wd. for же́рдка, see s. v.

жарту́шки : жарт.

жас Wd. "horror, terror', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 218), MUk. (in deriv. only :) же ся... жаснетъ (1604), OES. ужасъ||ужасть, жасаше (: жасати), жасить (: *жясити), жасяся (: *жяситися); BRu. *ужа́слівы*, Ru. *у́жас, ужа́сный, ужасну́ться*, OCS. *užasъ|| užastь, užas[t]ьnъ*, Bu. *ужа́с*, Cz. *[u]žas, žasnouti*, Slk. *úžas*, Po. *[prze]żaznąć się*. — Deriv. Wd. *жасни́й, жасну́ти* (Желеховський, l. c.). — Syn. *жах, переля́к, страх, торон.*

Of uncertain origin; according to Meillet Ét. 178, MSL. 9, 374 and Miklosich 406 the word is connected with Lith. *gąsti* 'to frighten, terrify', *išgąstis* 'fright, terror', Goth. *usgeisan* 'to be terrified', *usgaisian* 'to frighten', cf. also Scheftelowitz IF. 33, 155, Matzenauer IF. 16, 175, Младенов 650, Brückner 662, Skok 3, 554; Berneker 1, 295 explains it as an apophonic formation to **gasiti*, see гаси́ти (**g^{u}ēs- : **g^{u}ōs-), cf. also Vasmer ² 4, 151; less persuasive is the etymology of Machek 591 : from PS. **u-žisnǫ́ti* in-influenced by **u-graznǫ́ti*, cf. Cz. dial. *uřisnut'sa||uhraznut'sa* 'to become frightened'; the ultimate etymology of this word is wanting.

жасми́н, Wd. жасмі́н, яс[ь]мі́н (Стрий) 'Jasminum : jasmine, jessamine', ModUk.; BRu. *язмі́н*, Ru. *жасми́н* (since 1795; isolated : ясми́н of 1762 in Шанский 1 : 5, 278).

Po. jaśmin, etc. — Deriv. *жасми́нний, жасми́новий.* — Subst. *чагарни́к із запашни́ми бі́лими кві́тами; кві́тки́ цього́ чагарника́,* Слум. 2, 513.

From Fr. *jasmin* 'ts' (Wd. *яс[ъ]мі́н,* Ru. ясми́н of 1762 from Po. *jaśmin*), the ultimate source being Ar. *yāsemin* 'ts', Lokotsch 75, Dauzat 418, Акуленко 141, Шанский 1:5, 278, a. o.

жа́ти 1. жну, жнеш, 'to harvest, cut with a sickle', MUk. жать (1531), жа́ти (XVII c.), жалисмо (XVIII c.), жалы (XVIII c.), OES. жатъ (XI c. Остр. ев.), жьням (XI c. Остр. ев.); BRu. *жаць,* Ru. *жа́ть,* OCS. *žęti,* Bu. *жъна,* Ma. *жнее,* SC. *žẽti,* Sln. *žéti,* dial. *žèti,* Cz. *žnouti,* dial. *žíti,* Slk. *žat',* Po. *żąć,* LoSo. *žnĕś, žeś,* UpSo. *žnjeć, žeć.* — Deriv. (from *žę- :) *до-, за-, на-, об-, пере-, під-, п[р]о-жа́ти[ся], жа́тва жа́ля, жа́тка, жатка́р, жаття, жа́тний, [за-, об-, п[р]о-]жа́тий,* etc.; (from *žьn- :) *жне́ць, же́нчик, жни́ця, жни́во, жнива́р[ка], жнива́рський, жни́вний, жнив'я́ний, жнивува́ти, -а́ння,* etc., (from *žin- :) *до-, за-, на-, об-жи́н, за-, об- жи́нки, до-, за-, на-, об-, пере-, під-, п[р]о- жина́ти[ся];* MUk. жатвы Gsg. (XVI—XVII c.), жатьтя (XVIII c.), жнець (XVI—XVIII c.), жниво (XVI—XVIII c.), жнивніє Npl. (XVIII c.), OUk. къ жниву (1444), OES. жатва, жятвеныи, жятеляне, жятель. — Syn. *стина́ти серпо́м,* Тимченко 908.

PS. **žęti* < **gьnti* 'ts', IE. root ** *g^{u}hen-* 'to hit, beat', cf. Lith. *ginti, genù* 'to drive (off)', Latv. *dzìt, dzenu* 'ts', Skt. *hánti* 'he beats, kills', Av. *jainti* 'ts', Gk. *theinō* 'I beat', Ht. *kuenzi* 'he kills', etc.; Miklosich 409, Преображенский 1, 223, Trautman 85, Fraenkel 152-153, Brückner 662, Младенов 169, Skok 3, 678, Шанский 1:5, 278, Pokorny 491-493, a. o.; see also гна́ти, гони́ти.

жа́ти 2. жму, жмеш 'to press, squeeze', OES. жяти; BRu. *жаць,* Ru. *жать,* OCS. *žęti,* SC. *žéti,* Cz. *ždímati,* Slk. *ž[i]mať,* Po. *żąć,* LoSo. *žimaś,* UpSo. *žimać.* — Deriv. *з-, на-, по-, при-жа́ти, -ння, з-, на-, по-прижима́ти, -а́ння;* here also *жи́молость* (< **žim-ol-ostь*), *жме́ня* (< **žьm-enja*), *жму́ри, жмут* (< **žьm-ury, -utъ*) — Syn. *стиска́ти з си́лою; пригно́блювати, експлуатува́ти; шви́дко роби́ти,* Слум. 2, 513.

PS. **žęti* < **gьmti* 'ts', IE. root ** *gem-* 'ts', cf. Lith. *gãmalas* 'ball', *gùmulas* 'round body, ball', Latv. *gùmstu, gùmt* 'to attack', Arm. *čmelem* 'I press', Gk. *gémō* 'I am full of', *gémos* 'freight', etc.; Преображенский 1, 222, Trautmann 88, Machek 591, Skok 678-679, Шанский 1:5, 278, Pokorny 368-369, a. o.

жать Wd. for зять; Ed. for жа́ти.

жах 'horror, terror', ModUk.; BRu. ts, Po. *żachnąć się,* for other Sl. see жас. — Deriv. *жахі́ття, жахли́вий, -вість -во, жахни́й, жа́хно, з-, на-жаха́ти[ся], -а́ння, [з]жахну́ти[ся].* — Syn. *ду́же вели́кий переля́к, страх;* (присл. :) *ду́же, надзвича́йно.*

A blending of жас and страх, see s. vv., Endzelin 2, 70; Огоновський 71.

жаха́ти 'to burn', ModUk., only, wanting in other Sl. — Deriv. *жахну́ти.* — Syn. *пала́ти, горі́ти.*

A Ukr. neologism based on жарá, жахтíти, see the preceding and following entries.

жахті́ти 'to burn', ModUk. only, wanting in other Sl. — Deriv. жахті́ння. — Syn. *пала́ти, горі́ти.*

A Ukr. neologism based on жарá and палахкотíти, see also жаха́ти, жахну́ти.

жачкі́в, жа́чко[в] SoCp. 'tobacco pouch, bag', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *капшу́к, мішо́к, гаманéць на тютю́н,* Кириченко РМ. 5, 86.

From Hg. *zsacskó* 'sack, bag', Гнатюк, l. c., Горбач 15, 326.

жбéвхнути 'to push vehemently', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 218); wanting in other Sl. — Syn. *жбúхнути, ждю́хнути.*

Based on interj. бебéвх!, q. v.

жби Npl. Wd. 'strong waves', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 217); — Deriv. *жбúхи, жбихну́ти.* — Subst. *нагáльні, сúльні хвúлі.*

Etymology uncertain; according to Jurkowski 90 the word is related to жбир, q. v.

жбир Wd. 'hill; high bank; river-island; meadow', dry bank of sand, sand bank', ModUk.; Po. dial. *zbery, zbyry* Npl. (Jurkowski 132). — Deriv. *жбúрик,* GN. *Жбир* (Бойк. 34). — Subst. *горб, висóкий бéріг,* PM. 1, 151-152; *скалá, горá, висóке місце; мілúзна; сінокíс, порóслий кущáми,* Грінченко 1, 476.

Etymology uncertain; according to Brückner 649, Po. *zbery* is connected with *zbyrcać, zbyrkać* 'to sound'; Nitsch assumes a deformation of *wzgórek* 'hill', cf. Jurkowski, l. c.; the latter refers it to *žby, žbychy* 'waves', ibid.; most probably the word is related to жóлоб : **žьlb -yrъ* > **žьᵘbyrъ* >*žbyr,* IE. root ***gl̓bh-* : ***gl̥bh-,* the same as in жóлоб, q.v.

жбихну́ти 'to push vehemently', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 218); wanting in other Sl. — Syn. *жбéвхнути, ждю́хнути.*

A variable of жбéвхнути, influenced by пхну́ти, see s. vv.

жбуртíти dial. for забуртíти, see бурт.

жвáти, жвачка : жувáти.

жвингíти Wd. 'to cry', first recorded in the XX c. (Белигорський РМ. 3, 275), wanting in other Sl. — Subst. *плáкати.*

Origin uncertain; perhaps it is a variable of жвяндáти, q. v.

жвýйка : жувáти.

жвя́кати, Wd. also жвíкати, жня́кати (Зілинський 3, 63) : **жувáти.**

жвя́ндати 'to chatter, stutter', first recorded in the XIX c. (Верхратський ЗНТШ. 3, 193), wanting in other Sl. — Subst. *плести́ ні се ні те.*

The word seems to be a deformation of Po. *dźwięczeć* 'to sound'; see also жвингíти.

жгут, джгут 'knotted handkerchief; braid, plait', ModUk.; BRu., Ru. *жгут.* — Deriv. *[д]жгýтик, жгýчка.* — Syn. *скрýтень; перéв'язка; картя́рська гра;* (Npl. :) *сплéтені, мішýрні шнýри на фóрменому óдязі,* Слум. 2, 261.

PS. **žьg-utъ*, a deriv. of **žeg-ti* 'to burn; whip' with suff. *-utъ*, known otherwise in such words as *славу́т, когу́т, буркý́т, негу́т*, cf. РССтоцький 1, 43, Ru. *лоскý́т, жигу́т*, the latter explained by Шанский 1:5, 279 as a dial. Syn. of *жигу́н* 'whip, knout, lash'; less convincing is Vasmer's 2^2, 38 explanation **žeg-ǫt-* as a partic. pres. : **žeg-ti* жечь 'to burn'; see also Горяев 107, Преображенский 1, 223.

жґи́ртац SoCp. 'to gnash, grind (with teeth)' first recorded in the XX c. (Горбач 15, 339); Po. *zgrzytać*.

From Po. *zgrzytać* 'ts'.

жґре́бна Wd. for жере́бна, see жеребе́ць.

жґрид, жґрід So Cp. 'sediment, lees, dregs', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *о́сад з ма́сла, олíї*, Горбач 15, 331.

Origin uncertain; perhaps it comes from Hg. *zsiger* 'the insides', or Rm. *jeg* 'dirt', Горбач, l. c.

ждáти, Wd. also жджáти (Зілинський 3, 123), 'to wait, expect', MUk. ждати (XV—XVII c.), OES. жьдати, ждати (1388); BRu. *ждаць*, Ru. *ждать*, OCS. *žьdati*, Sln. *ždéti*, Cz. *ždati*, Slk. *ždať*, Po. *ždać*, Ca. *ždac*. — Deriv. *ви́ждати, за-, пі́до-, по[по]-ждáти, -áння*, (iter. :) *ви-, до-, пі́д-, о-жидáти, -áння, ждáтися, ждáн[и]ки* Npl.; FN. *Ждан, Жданю́к* (Богдан 341); MUk. Жданенко (1649 Реестра), Жданóвич (1649 ibid.), Ж[и]димир; GN. *Ждáнна, Ждáнное, Ждáнов, Ждúня*. — Syn. *чекáти*, Тимченко 909.

PS. **žьdati* 'ts', IE. root ***gheidh-* 'to desire', cf. Lith. *geisti* 'to wish, want, desire; to covet', Latv. *gáidît* 'to wait', OPr. *gēidi, giēīde* 'they wait', Goth. *gaidw* 'want', OHG. *gît* 'greediness, covetousness', MHG. *gîten* 'to be greedy, covetous', AS. *gîtsian* 'to be covetous', ModHG. *Geiz* 'avarice'; Преображенский 1, 223, Kluge 111, Trautmann 82, Fraenkel 144, Brückner 663, Vasmer², 2, 39, Шанский 1:5, 297, Pokorny 426 - 427, Шевельов 95, 114, a. o.

ждю́хати, ждю́хнути 'to push suddenly and vehemently', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 219); wanting in other Sl. — Deriv. *пождю́хувати* (Кирíяк 1, 248). — Syn. *пхну́ти, штовхну́ти си́льно кулако́м*.

A variable of дю́ґати, дю́ґнути, see дюґ!

же 1. (after vowels :) **ж** 'emphatic particle used in commands, questions : and, but, then ; as to', MUk., OUk., OES. же; BRu. *жа*, Ru., Bu., Ma. *же*, OCS, *že*, SC. *-že*, Sln., Slk. *žé*, Cz. *že*, Po. *-że*, Ca. *že*. — Syn. *а, але́, та, бо*, Тимченко 909.

PS. **že*, IE. ***ge* 'ts', cf. Lith. *ge*, Gk. *ge* 'ts', alternating with ***g^{u}e* > Gk. de and ***ghe* > Skt. *gha||ha*, cf. also Lat. *hic* < ***ghe-ke*, a. o. ; Sl. apophonic correspondent of **že* is **go-*, cf. OCS. *neže* : SC. *nègo, неужéли* : BRu. *няугó;* Miklosich 68 - 69, Berneker 1, 315 - 316, Trautmann 73, Fraenkel 126, Skok 1, 581 - 582, Pokorny 417, (extensively :) ESSJ 1, 310, 334 - 335.

же 2. (unstressed :) **жи** Wd. 'that', first occurrence : XIX c. ; Po. *że*. — Subst. *що*.

From Po. *że* 'ts'.

жеб 1. SoCp. 'pocket', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 4, 239); Slk. *žeb*. — Deriv. *жéбня*. — Subst. *кишéня*, Гнатюк, l. c.

From Hg. *zseb* 'ts', Дзендзелівський, Улг. 54.

жеб 2. see жéби́.

жéба, жéба, жьи́ба dial. for жа́ба.

жéби́, жиб, жиби́ Wd. 'in order that', MUk. жебы (XVII—XVIII c.), жебъ (XV—XVIII c); Po. *żeby*. — Subst. *щоб, коли́ б, якби́,* Тимченко 911.

From Po. *żeby* 'ts'.

жéбрати, Wd. жа́брати 'to beg', MUk. жебралъ (XVI c.), жебрѣте (1600), жебручи (1639), жебрати (XVII c.), жебруємъ (1719), жебравъ (XVIII c.); BRu. *жабрава́ць*, Cz. *žebrati*, Slk. *žobrať*, Po. *żebrać*. — Deriv. *жéбрання, жебрани́на, жебра́к, -а́чка, -а́чий, -а́чити, жебракува́ти, -а́ння, жебра́цтво, -цький, жéбри, жебро́та, жебрува́ти, -а́ння, жебру́чий, -у́щий,* MUk. жебракомъ Isg. (XVI c.), жебраки Npl. (XVI c.), жебрак[ъ] (XVII—XVIII c.), на жебранину (XVII c.), жебрачїе Apl. (XVII c.). — Syn. *проси́ти ми́лостиню, старцюва́ти,* Слум. 2, 517.

From Po. *żebrać* 'ts', the ultimate source being MHG. *seff(e)r* 'beggar', Шелудько 1, 31, Brückner 663; a direct borrowing from MHG. is suggested by РССтоцький 4, 172. yet, cf. Richhardt 115.

жезл 'sceptre', MUk. жезлъ (1627 Беринда́), жезла́ Gsg. (XVIII c.), OUk. жезлъ, OES. жьзла Gsg. (XI c. Остр. ев.), жьзлъ Gpl (XI c.), жьзълъ (XI c.), жъзлъ (XI c.), жезлъ (XIV c.); BRu. *жазло́*, Ru. *жезл*, OCS. *žьzlъ*, Bu. *жéзал*, Ma. *жéзол*, SC. *žèzlo*, Sln. *žézlo*, Cz,. Slk. *žezlo*, UpSo. arch. *žezło*. — Syn. *па́лиця, ко́стур, кий,* Тимченко 913.

PS. * *žьzlъ* 'ts' of no certain etymology ; its connection with OHG. *chegil*, ModHG. *Kegel* 'cone, nine-pin', though possible, cannot be substantiated by further IE. material; cf. also Vasmer 2², 40 and Трубачев ibid.

желати́н[а] SovUk. for желяти́на, see the following entry.

желé 'jelly', ModUk. ; BRu. *жéлé*, Ru., Bu. *желé*, Ma. *жéле*, SC., Sln. *žele*, Cz. *žele*, Slk. *želé*, Po. *żel*, UpSo. *želej*. — Deriv.: from ts root also *желяти́на*. — Subst. *драглі́*, Орел 1, 352.

From Fr. *gelée* 'ts' : *gêler* 'to freeze', the ultimate source being Lat. *gelare* 'ts', Dauzat 358, Шанский 1 : 281, SWO. 245, a. o.

желехі́вка 'orthography of Желехо́вський', a ModUk. neologism, Кримський 3, 299.

желі́зо Wd. for залі́зо.

жéло Wd. for жа́ло.

желяти́на, SovUk. желати́н[а] see желé.

жéльворонок Wd. for жа́йворонок.

жéмчуг, Wd. жемчу́г 'pearl', MUk. жемчюгъ (XV c.), жемчюга Gsg. (XV c.), женчу́гъ (1627 Беринда), жемчугъ (XVII—XVIII c.), женчуги Npl. (XVIII c.), OES. женчюгъ (Сл. плк. Іг.), жьнчюгъ (1161); BRu. *жэ́мчуг*, Ru. *жéмчуг*.

— Deriv. *жемчýжний;* MUk. зъ жемцужками (XVIII c.), женчюжная (XV c.). — Syn. *пéрла.*

From OTk. *jánčű* 'ts', the ultimate source being Ch. *hon-ču* 'ts', Шанский 1:5, 284, Vasmer² 2, 46, Kiparsky OSP. 4, 7, a. o.

жена́ arch. and dial. for **жона́,** Wd. жина́ 'woman, female; wife', MUk., OUk. жена (XV—XVIII c.), жона (XVI—XVIII c.), OES. жена (XI—XV c.); BRu. *жана́*, Ru., Bu. *жена́*, OCS. *žena*, Ma. *жéна*, Sln. *žéna*, SC. *žèna*, Cz., Slk. *žena*, Po. *żona*, LoSo., UpSo. *žona*. — Deriv. *жíнка, жíнонька, -очка, жінóта, жінóцтво, -óцький, жінóч-[н]ий, -[н]істъ, -но, жíнчин, жонáтий, женúх, женшéнько, женишóк, женихáти[ся], женíння, в-, о-, при-, у- женúти[ся],* compounds: *жено-лю́бний, -навúсний, -ненавúсник, -ненавúсництво, -ненавúсницький, -подíбний, -подíбністъ,* SovUk. *жінвíдділ, жінделегáтка,* etc.; here also arch. *жéнщина, жéнський;* FN. *Женéцький, Жéнич, Женчúк* (Богдан 341 - 342); MUk. жонка (XV—XVIII c.), жинка (XVII c.), жонатый (XVII—XVIII c.), жоночíй (XVII c.), жоноцкий (XVI—XVIII c.), женитва (XVI—XVIII c.), женити (XVII c.), женúтися (XVII—XVIII c.), женихъ (XV—XVII c.), женыхався (XVIII c.) женúще (XVIII c.), женніе (XVIII c.), женскíй (XVIII c.), женолюбець (XVII c.), OES. женатии (XI c.), женатьць (XII c.), женения Gsg. (XV c.), женима (XI—XIV c.), женими[чи]щемъ Dpl. (XIV c.), женина, женитва (XI c.), женитвью Dsg., женитвьныи, женити[ся] (XI—XIV c.), женихъ (XI—XII c.), женишьство (XI c.), женка (XI—XIV c.), жонка (XV c.), женьня, женьскыи (XI—XIV c), женьство (XII c.), женьствова (XI c). — Syn. *осóба жінóчої стáті; дружúна, зáміжня осóба стосóвно до свогó чоловíка; дорóсла, на відмíну від маленькой дівчинки,* Слум. 2. 536; (діялектно:) *бáба, кобíта* (Бурячок 116); MUk. малжонка (XVI—XVIII c.), OUk., OES. соупроуга, соупроужьница, наложьница, веденица, хоть, соужитьница, съложь[ница] (Бурячок 120 - 121).

PS. **žena* 'ts', IE. ***gᵘenā* 'ts', cf. OPr. *genna* 'woman', Skt. *gna* 'divine woman', *jánih,* Av. *jaini-* 'woman', Arm. *kin* 'ts', Gk. *gynē* 'ts', OIr. *ben, bé* 'woman', Alb. *zonjë* 'woman', Goth. *gino,* AS. *cwene* 'wife', ToA. *śäm,* ToB. *śana* 'woman'; Miklosich 409, Trautmann 84, Brückner 666, Vasmer 2², 46, Шанский 1:5, 284, Skok 3, 677, Pokorny 473 - 474, a.o. (extensively :) Трубачев 1, 105, Бурячок 116 - 121.

женúти, женúх : жена́.

жéнщина : жена́.

жентúця Wd. 'whey, posset', ModUk.; Slk. *žentica,* Po. *żentyca,* SC. *žȅtica.* — Deriv. *жентúчний.* — Subst. *сúрватка.*

From Rm. *jîntiță,* 'gekochte Schafmolke', the ultimate source being SC. *žȅtica* (< *žęti, žьmǫ*), Skok Archiv 35, 34, Vrabie 32.

Жéня : Євгéнія, see Євгéн[ій].

женьшéнь, also **жень-шень** 'Panax ginseng, Ch. med. plant', ModUk.; Bu. *женшéн,* Cz. *žen-šen,* Slk. *žeň-šeň,* Po. *żeń-szeń.* — Subst. *рослúна з родúни аралíйних, що її корíння китáйці вживáють як усецілю́щий лік,* Орел 1, 352.

From Ch. *jen* 'man' and *khayšeń* : *khay* 'sea', perhaps via Ru., Шанский 1:5, 285, Klein 1, 657.

же́рба AmUk. for ге́рба, see гербá та.

же́рдка, arch. **жердь** 'perch, pole, rod', Wd. же́ртка, жáртка (Зілинський 3, 178), MUk. жерди Apl. (1531), жердь (VII—XVIII c), на жердку (XVII c.), на жертку (XVII c.), OES. жердью Isg., жрьди Npl.; BRu. *жэрдзь*, Ru. *жердь*, OCS. *žrъdь*, Bu. dial. *жéрд[a]*, *жáрда*, SC. *žrt*, Sln. *žȓd*, Cz. *žerď*, Slk. *žrď*, Po. *żerdź*, LoSo. *żerź*, UpSo. *żerdź*. — Deriv. *жéрдочка*, *жердúн[к]а*, *жéрдя*, dial. *жердúти*. — Syn. *пiдвiшена пáлиця*, *дрюк*, *перелáдина*.

PS. * *žьrdь* 'ts', IE. root ***gherdh-* : ***ghordh-* the same as in горóд, q. v.

жеребéць 'colt, foal, filly, stallion', MUk. жеребец (1558), жеребцовъ три (XVI c.), жеребца Asg. (XVIII c.), OUk. жеребець (1393), OES. жеребець, жерепцевъ Gpl. жеребьци Npl.; BRu. *жарабéц*, Ru. *жеребéц*, Bu. *жребéц*, Ma. *ждребец*, SC. *ždrijèbac*, *ždrébac*, Sln. *žrebec*, Cz. *hřebec*, Slk. *žrebec*, Po. *źrebiec*, LoSo., UpSo. *žrebc*. — Deriv. *жерéбчик*, *жереб'я́[тко]*, *жеребкувáння*, *жерéбна*, *-нiсть*, *жереб'я́чий*, Wd. *жґрéбна*, *жеребúтися*, *жеребцювáти;* MUk. жеребицъ три ((XVI c.), жеребна (XVIII c.), жеребя́ (XVI—XVIII c.), жеребячихъ Gpl. (XVIII c.); FN. *Жерéбко*, *Жеребéцький*, *Жеребíцький* (Богдан 342), Жеребиленко (1649 Реестра 62). — Syn. *самéць кобúли*, Слум. 2, 520.

PS. **žerbьcь* 'ts', root **žerb-*, and suff. *-ьcь*, IE. root ***g^{u}rebh-*, cf. Gk. *bréfos* 'fruit, young being', MIr. *brommach* 'ts', Шанский 1:5, 286, Brückner 666, Skok 3, 673, Pokorny 485, a. o.

жерелó, жерíло, жéрло Wd. for джерелó.

жермiнáль 'Germinal, name of the 7th of the Fr. revolutionary calendar (March 21st—April 19th)', ModUk.; BRu. *жэрминáль*, Ru. *жерминáль*, Po. *germinal*, etc. — Subst. *сьóмий мíсяць рóку (21. III — 19. IV) у календарí францýзької революцiї*, Орел 1, 352.

From Fr. *germinal* 'ts' (: Lat. *germen*, Gsg. *germinis* 'bud, germ') Орел, l. c., SWO. 249, Klein 1, 652.

жéртва 'offering, sacrifice; victim', MUk. на ж'ртву (XVI c.), во жертву (XVII c.), ... офѣру жертвы привялъ (XVII c.), на жертву (XVIII c.), OEC. жрьтва (XI c.), въ жрьтву (XI c.), *жертвы* Apl.; Ru., Bu. *жéртва*, OC. *žrьtva*, Ma. *жртва*, SC. *žrtva*, Sln. *žrtev*, Cz., Slk. (*from* Uk.) *žertva*, Po. (from Uk.) *żertwa*. — Deriv. *жéртвище*, *жертóвний*, *-ник*, *-нiсть*, *-но*, *жертвéнний*, *-нник*, *жертíвня*, *[по]жéртвувати*, *-ання*, compounds: *жертво-лю́бний*, *-лю́бнiсть*, *-принóшення*, *само[по]жéртва;* MUk. жертвище (XVII c.), жертвенникъ (XVIII c.), жертов'ник (1596 Зизаній), на жертовънику (XVII c.), OES. жьртвище, жьртвьникъ, жерьтвеница, жьрьти (1096), жряху (XII c.). Syn. *предмéт або́ живá істóта, що їх у старовинý принóсили як дар богáм; дар, самовíдрéчення, вiдмóва вiд особúстих прав, вигóд, привiлéїв і т. п.*

PS. **žьrtva* 'ts'; like **žьrьcь* it derives from PS. root **žьr-*, IE. ***g^{u}r-* (with long syllabic ***ṛ*) alternating with ***g^{u}er-* 'to raise voice ; to praise', cf. Lith. *girti* 'to praise, commend' Latv. *dzirtiês* 'to boast', OPr. *girtwei* 'to praise', Skt. *gír* 'praise, song', Av. *garo* 'ts', Lat. *grātēs* 'thanks', Olr. *bard* 'bard', Alb. *grish* 'to invite to wedding'; Meillet Et. 305, 345, Berneker 1, 332 (erroneously: "232"), Trautmann 88, Fraenkel 154, Pokorny 478, a. o.; like in case of

жрець there is no reason to consider же́ртва a borrowing from OCS., suggested by Vasmer 2², 50, Шанский 1:5, 287, a. o.

же́рти, жеру́, -ре́ш, Wd. жрати, жру, жреш (Желеховський 1, 226) 'to devour, gobble', MUk. жереш (XVII c.), жрати (XVIII c.), OES. жреть (XI c.), жьря (XI c.), жьренуму (XII c.), жри (XI c.), пожрѣмъ (XII c), жряхуть (XIV c.); BRu. *жрацъ*, Ru. *жратъ*, Ma. *ждере*, SC. *ždèrati*, Sln. *žréti*, Cz. *žrát*, Slk. *žrať*, Po. *żreć* (< żrzeć), LoSo. *žraś*, UpSo. *žrać*, Ca. *žerac*. — Deriv. *же́ртися, ви́-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, п[р]- же́рти[ся]* iter. : *ви-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, п[р]о- жира́ти[ся], обіжра́тися, жеру́н[ка], жеру́ха, обже́ра, -рний, -рство, проже́ра, про́жир, про́жра, жеру́щий, за-, об-, прожерливий*, etc.; MUk. ж'жирають (XVI c.); FN. *Жеру́х[а], Жери́нський* (Богдан 342). — Syn. *їсти жа́дібно, бага́то чого́-небудь, (про вого́нь :) спа́лювати, зни́щувати що-небудь ; (перен. :) охо́плювати цілко́м, не дава́ти споко́ю*, Слум. 2, 532.

PS. * *žьrati* 'ts', IE. root ** *g"er-* the same as in го́рло, see s.v. ; cf. Lith. *gerti* 'to drink', Latv. *dzert* 'ts', Skt. *giráti* 'he devours', Arm. *keri* 'I ate', Gk. *borá* 'food', Lat. *vorare* 'to devour', etc.; Miklosich 63, Brückner 667, Trautmann 89 - 90, Fraenkel 148 - 149, Skok 3, 673, Шанский 1:5, 296, Pokorny 474, a. o.

жест, Wd. гест 'gesture', ModUk.; BRu. *жэст*, Ru., Bu., Ma. *жест*, Sln. *gesta*, Cz., Slk. *gesto*, Po. *gest*, etc. — Deriv. *жестикулюва́ти, -а́ння, жестикуля́ція*, AmUk. *дже́щур*. — Subst. *рух поодино́ких части́н тіла, передусі́м рук, в часі́ розмо́ви*, Кузеля 123.

From Fr. *geste* 'ts'; Wd. *ʃecm* from Po. *gest* (< Lat. *gestus* 'ts') ; AmUk. *дже́щур* from E. *gesture* 'ts'; Орел 1, 352, SWO. 249.

жесть dial. for жость

жето́н 'jetton', ModUk.; BRu. *жэто́н*, Ru., Bu., Ma. *жето́н*, SC., Sln. *žeton*, Cz. *žeton||jeton*, Slk. *jeton*, Po. *żeton* — Deriv. *жето́нчик, жето́новий, жето́нний*. — Subst. *бляша́нá відзна́ка, меда́ль, нагоро́да*, Кузеля 123.

From Fr. *jeton* 'ts' (: *jeter* 'to throw'), Орел 1, 352, Dauzat 419, Шанский 1:5, 289, SWO. 816.

жекь Wd. for зять.

жи Wd. see же 2.

жиби́ Wd. see же́би.

жив, живи́й 'living, alive; brisk, quick, vivacious, vivid, eager, keen', MUk. живъ (XV—XVIII c.), живый (XV—XVIII c.), OUk. живымъ Dpl. (XIV c.), OES. живъ (XI c. Остр. ев.), живыи (XI c.); BRu. *жывы́*, Ru. *жив, живо́й*, OCS. *živъ(jь)*, Bu., Ma. *жив*, SC., Sln. *žîv*, Cz., Slk. *živý*, Po. *żywy*, LoSo. *žywy*, UpSo. *žiwy*. — Deriv. *жи́вість, жи́во, живе́[се]нький, -ко, живе́ць, живі́сінький, -ко, жи́вість, живки́й, живло́, [по]живи́ти[ся], живу́чий, -чість, живи́льний, -ник, -ність, -но, живи́ця, -и́чний, живі́шати жи́вленний, -ння, живлю́чий, -ю́щий, жи́вність, живце́м, живцюва́ти, -а́ння, жи́вчик*, etc. several compounds: *живо-ви́дячки, -да́йний, -да́йність, -да́йно, -де́р, -і́д, -кість, -кость, -лу́п, -но́сний, -писа-*

ти -пи́сець, -пи́сний, -пи́сність, -пліт, -ри́бний, -ро́дний, -си́лом, -твори́ти, -тво́рний, -тво́рчий; here also живі́т and deriv. see s. v.; MUk. живцемъ (XVII—XVIII c.), живущого Gsg. (XVIII c.), OES. живати, живити (XI c.), живодавьца Gsg. (XI c.), живоначальныи (XII c), живоносивымь Isg. (XI c.), живописьци Npl. (XI c.), животворити (XI c.), живѣте; FN. *Живи́ло, Живко́, Живот[ъ]ко, Живолу́п* (Богдан 343), MUk. Живиля́ко (1649 Реестра 59), Живко, (ibid. XX). — Syn. *що ма́є в со́бі життя́, не ме́ртвий,* Тимченко 527.

PS. **živъ[jь]* 'ts', IE. root ***gᵘīu̯-* 'living, alive', cf. Lith *gývas,* Latv. *dzîvs,* Skt. *jīvá-,* OPers. *jiva-,* Av. *jva-* Lat. *vīvus,* Osk. *bivus,* Cymr. *biw;* Miklosich 411, Holub-Kopečný 445, Trautmann 75 - 76, Brückner 669, Младенов 166, Güntert IF. 30, 113, Шанский 1:5, 289, Pokorny 468, a. o.

живі́т 'belly, abdomen, stomach'; arch. 'life'; MUk. в животѣ (1489), (XVI—XVIII c.), живо́т' (1627 Беринда), на живот (XVII c.), OES. животѣ Lsg. (XI c. Остр. єв.), животъ Asg. (ibid.), живота Gsg. (XI c.), животъ (XII c.); BRu. *жывóт,* Ru. *живóт,* OCS. *životъ* 'life', Bu. *живóт* 'life', Ma. *живóт* 'ts', SC. *žìvot* 'life', Sln. *žívòt* 'ts', Cz., Slk. *život* 'life', Po. *żywot* 'ts', LoSo. *żywot,* UpSo. *život* 'ts'. — Deriv. *живо́тик, живото́к; (життя́ :) животи́на, -и́нний, животі́ти, -і́ння;* MUk. żiwotynu Asg. (XVI c.), животина 'pecus' (XVII c. ЛСЛ. 65), животный (ibid.), and compounds : животдавецъ (XVII c.), животодательною Isg. (XVII c.), животолюбець (XVII c.), животъчинячего Gsg. (XVII c.). — Syn. *че́рево, ло́но; життя́,* Тимченко 925, 927.

PS. **životъ* 'life', derived from **živъ* with suff. *-otъ,* see жив, живи́й.

жи́вчик : жив.

жи́гавка||жи́галка, жигу́чка, dial. also джи́гавка, ги́жавка, жи́жавка, 'Urtica urens L. : nettle', ModUk. — Deriv. *жи́галочка.* — Syn. *кропива́ жалю́ча,* Ос.-Яната 58.

Deriv. from **žig-ati* : **žeg-ti* 'to burn ; whip' with suff. — *alъka* > -алка||-авка, cf. качалка (: кача́ти), пралка (: пра́ти), сіва́лка (: засіва́ти), and *-učьka* > -учка, cf. гризу́чка (: гри́зти), трясу́чка (: трясти́), теку́чка (: текти́) respectively, РССтоцький 1, 66 - 67.

жигу́чка dial. for жи́гавка, q. v.

жи́гаті Wd. 'to push', first recorded in the XX c. (Надсяння, Пшеп'юська 85). — Deriv. *жиґу́н, жиґуне́ць||жигуне́ць,* and (from *жига́ти :)*жи́гавиця, жига́ло[к], жига́ль[це]; жигки́й,* here also : *жи́гавка, -алка, жигу́чка,* see s. vv.; FN. *Жи́ґа||Жи́га, Жи́ґіль, Жига́р* (Богдан 343), *Жигалю́к.* Subst. *штовха́ти,* Пшеп'юрська, l. c.; *(*жига́ти :) пали́ти.*

PS. **žig-ati* : **žeg-ti* 'to burn; whip', cf. жгут, жи́гавка, жигу́чка; phonem -ґ- in жи́ґаті, Жи́ґа, etc., under Po. influence.

жид 'Jew', MUk. жидъ (1497), межи жиды (XVI c.), жид (1694), жиды Np. (XVIII c.), жидовъ Gpl. (XVIII c.), Npl. (XV c.), OUk. жидъ (1347, 1388), жидове, OES. жидомъ Isg. (XI c. Остр. єв.) жидъми Ipl. (XII c.), жидовъ Apl.; BRu. *жид,* Ru. arch. *жид,* OCS. *židъ,* Bu. *жид,* Ma. *йуда,* SC. *žid,* Sln. *žìd,* Cz., Slk. *žid,* Po. *żyd,* LoSo. *żyd,* UpSo. *žid.* — Deriv. *жидо́[чо]к, жи́дик, жиду́нь, жидю́га́, жидя́ка, жид[о]ва́, жид[ен]я́, жидів[онь]ка, -вочка,*

жидівство, жидівча́, жидови́н[а], жидю́к, жидівський, жидівчин, [по]жидові́ти, жидува́ти, жидо́вствувати, [по]жи́дити[ся], жидоненави́сний, жидолю́бець; MUk. жидовинъ (XV—XVII с.), жидовки Gsg., Npl. (XVII—XVIII с.), жидовство (XVII с.), жидовча (XVII с.), жидовщину Asg. (1517), жидокъ (XVII с.), жидовский (XVII с. ЛСЛ. 65), жидовствую (ibid.), OUk. жидовинъ (1347), жидовцѣ Dsg. (1388), OES. жидовинъ (XI с. Остр. ев.), жидиноу Dsg. (XV с.), жидовска Gsg., жидовескъ, жидовьствити, жидовьствоующе, жидовьчичь, жидовьство, жидовяхуся (XIV с.); FN. *Жидко́[в], Жидинчу́к, Жидовчу́к, Жи́дик, Жидо́вка, Жидко́вський* (Богдан 343), MUk. Жидовкинъ (1649 Реестра 53). — Syn. *єврéй.*

From It. *giudeo* 'ts', Lat. *judaeus*, Gk. *Iudaĩos*, the ultimate source being Hb. *Yehūdhí* 'Jew', Vasmer 2², 53, Brückner 669, Klein 1, 829, a. o.

-жида́ти : жда́ти.

Ж[и]дими́р, Жидя́та: жда́ти.

жи́жавка dial. for жи́гавка, q. v.

жиз[д]ь dial. (Желеховський 1, 222), **жизнь** arch. 'life', MUk. жизнь (XV—XVIII с.), жызнь (XVII с.), OUk. OES. жизнь; Ru. *жизнь*, OCS. *žizn̥ь*. — Deriv. *жизни́й* (Желеховський, l. c.), *жизне́нний, -ність*, жизность, *жизненó́сний* (ibid.), MUk. (from Po. :) жизный (XVII—XVIII с.), жизность (XVII—XVIII с.), OES. жизновати, жизподавъць (XI с.), жизноначально (XI с.), жизньникъ, жизньное, жизьнѣ; PN. OUk. Жизнобуд (XII с., cf. Рудницький Symbolae Taszycki 290-295), GN. *Жизникívці, Жизноми́р.* — Syn. *життя́.*

From PS. *žizn̥ь* 'ts', being deriv. from **ži[ti]* with suff. *-zn̥ь* like in *bojazn̥ь, bolezn̥ь, kazn̥ь*, etc., PCСтоцький 1, 26; as exclusively OCS. formation treated by Преображенский 1, 233, Шанский 1 : 5, 299; dial. forms жизь, жиздь are later phonetic deformations.

жико́вина, Wd. жуко́вина (Верхратський ЗНТШ. 5, 24), SoCp. жу[к]ко́вина, жо̂вко́вина (Дзендзелівський 60) 'ring', OES. жиковиною Isg., жиковины Npl., жиковинъ Gpl. || жуковины Npl.; Ru. *жуко́вина.* — Subst. *на́зва для пе́рсня,* Дзензелівський, l. c.

According to Кримський 3, 245, it comes from Pers.-Ar. designation of 'jewelry' : воно́ персько-арабське і зна́чить 'конто́вна прикра́са'; попе́реду в правильні́шій фо́рмі *жиковина,* а по́тім у зру́щеній фо́рмі *жуковина* (нена́че од *жук*) зна́чить: пе́рстень з опра́вленою дорогоці́нністю. У тако́му розумі́нні сло́во це́є до́сі заці́лі́ло в Карпа́тських го́рах й на Поліссі. У ста́ро-ру́ському письме́нстві воно́ трапля́ється ча́сто. (1) Фо́рма *жу́ковина* допрова́дила одно́го з галицьких (зо́всім пова́жних) філо́логів — Ів. Верхратського — до ду́мки, що пе́рші перстені роби́лися з жукі́в, ЗНТШ, 5, 24; see жук; cf. also Vasmer² 2, 64, Jakobson Word 8, 388.

жи́ла 'vein, artery, blood-vessel', MUk. жилы Apl. (XVII с.), жылами Ipl. (XVII с.), жила (XVIII с.), жилъ Gpl. (XVIII с.), OUk. жилы Npl. (XIII с.), OES. жилами Ipl. (XI с. Остр. ев.) жилы (XIV с.), BRu. *жыла*, Ru., Bu., Ma. *жи́ла*, OCS. *žïla*, SC. *žȉla*, Sln., Cz. *žíla*, Slk. *žila*, Po. *żyła*, LoSo. *žyła*, UpSo. *žiła*, Ca. *żeła.* — Deriv. *жи́л[онь]ка, -лочка, жилкува́ння, від-, про́ -жи́лок, жи́ла́вий, жилкува́тий, жи́луватий, жи́лявий, жи́ляний, жиля́стий, жи́льний, жи́лавіти, сухожи́лля, жилоподі́бний,* MUk.

жилки Npl. (XVII—XVIII c.), жиловатый — жилищный (XVII c.), жиляными Ipl. (XVII c.), OES. жилавоу Asg.; FN. *Жи́ла, Жилко́*, MUk. Жыла, Жиленко (1649 Реестра 18, 21). — Syn. *ве́на, арте́рія*, Тимченко 930.

PS. **žila* 'ts', IE. root ** $g^{u}\bar{\imath}$-*, the same as in жи́ти, жив, живи́й,see s. vv.

жиле́т||жиле́тка, Wd. also (Зілинський 3, 69) 'safety razor, blade'; Ed. vest, waistcoat', ModUk.; Ru. *жиле́т* (since 1803), Bu. *жиле́тка*, Ma. *жиле́*, SC. *žile*, Po. *żyletka*. — Deriv. *жиле́тний, -ник.* — Subst. (razor :) *бри́тва, бри́твиця;* (vest :) *безрука́вка*, (діяле́ктно :) *камізе́лька, ла́йб[л]ик, ве́ст[к]а*, Наконечна 105 - 106.

From F. *gillet* (: FN. *Gille*) 'ts', Наконечна, l. c., Шанский 1:5, 292.

жилі́зу Wd. for зали́зо

жи́молость : жа́ти 2.

жинти́це, -ці dial. for женти́ця.

жина́ Wd. for жена́.

жир 1. 'grease, fat', MUk. жиръ (1627 Беринда), жиромъ Isg. (XVIII c.), OES. жиръ (XI c.) жиру Lsg. (XI c.), BRu. *жир*, Ru., Bu. dial. Ma. *жир*, OCS. *žirъ*, SC., Sln. *žîr*, Cz., Slk. *žír*, Po. *żer*. — Deriv. *жиро́к, жирови́ця, жирува́ння, жиру́н, жиру́ха, жирне́нький, жи́рний, -ність, -но, жирню́чий, жиро́ваний, жирови́й, -ви́к, жирови́тий, розжири́лий, -лість, за-, на-, по-, про-, роз- жирува́ти[ся], [від-, за-, по-, роз-]жири́ти, жиркува́ти, прожи́рити, прожи́рювати,* compounds: *жиро-відкладáння, відкла́дення, -і́д, -моло́чний, -моло́чність, -поді́бний, -тво́рення;* MUk. жирна (XVI c.), жирова́ти (XVII c.), жировный (1627 Беринда), жырность (XVIII c.), жировыхъ Gpl. (XVIII c.), жирова́ня Gsg. (XVIII c.), OES. жировати (XI c.), жировьное (XI c.), жированиє (XII c.); FN. *Жи́рик, Жи́рів, Жирка́н, Жиро́вський, Жиру́к* (Богдан 343). — Syn. *сить, са́ло*, Деркач 68.

PS. **žirъ* 'ts'; like пир : пи́ти, it is a deriv. from жи́ти, q. v.; suffix **-гъ.**

жирандо́ля, SovUk. жирандо́ль, жірандо́ль 'girandole, ModUk.; BRu. *жырандо́ль*, Ru. *жирандо́ль*, SC., Sln. *žirandola*, Cz., Slk. *girandola*, Po. *żyrandola*. — Subst. *ки́тиця шту́чних вогні́в; свічни́к; світи́льник, вели́кий підсві́чник*, Кузеля 123.

From It. *girandola* : *giranda* 'revolving jet', Klein 1, 657; Sov.Uк. жирандо́ль from Ru., the ultimate source being Fr. girandole 'ts', Шанский 1:5, 293, Орел 1, 352, Dauzat 363.

жира́фа 'giraffe', ModUk.; BRu. *жыра́ф*, Ru. *жира́ф*, Bu., Ma. *жира́фа*, SC., Sln. *žirâfa*, Cz., Slk. *žirafa*, Po. *żyrafa*, etc. — Deriv. *жира́ф[оч]ка, жирафеня́[тко].* — Subst. *звірина́ з ду́же до́вгою ши́єю*, Кузеля 123.

From It. *giraffa* 'ts', the ultimate source being Ar. *zarâfa* 'ts', Lokotsch 173, Šmilauer Nř. 24, 212, Klein 1, 657, a. o.

жи́ро, Wd. жіро́ (Кузеля 123) 'gỳro', ModUk.; Po. *żyro.* — Deriv. *жиро́нт, жиронака́.* — Subst. *пере́пис ве́кселя на і́ншого вла́сника, пору́ка.*

From It. *giro* 'ts', Орел 1, 352.

жите́ Wd. for життя́ see жи́ти.

жи́ти, живу́, -ве́ш || Wd. жию́, жие́ш, 'to live, exist; to dwell', MUk. житu (XV c.), жили (1590), живучихъ Gpl. (XVII c.), жи́ючих Gpl. (XVII c.), живет (XVII c.), живъ (XVII c.), жыти (XVIII c.), живучи (XVIII c.), OUk.., OES. жити; BRu. *жыць,* Ru. *жить,* OCS. *žiti,* Bu. *живе́я,* Ma. *живе́е,* Sln., Cz. *žiti,* Slk. *žiť,* Po. *żyć,* UpSo. *žìć,* Ca. *žéc.* — Deriv *ви́жити[ся], в-, від-, до-, з[а]-, на-, пере-, п[р]о-, у-жи́ти, в-, ви-, від-, до-, з[а]-, на-, пере-, п[р]о-, у-жива́ти, -а́ння, -жи́тися, житво́||житло́, на-, по-жи́ва, пере-, про-жи́ток, жи́тель, -ка,* here also *життя́,* Wd. *жите́* and (from OSC.:) *жи́тіє* with their deriv. : *життє́вий||життьови́й, -вість, житі́йний, жите́йський* and compounds *життє -да́йний, -дайність, -да́йно, -діяльний, -діяльність, -зда́тний, -зда́тність, -лю́б[ець], -лю́бний, -лю́бство, -ра́дісний, -ра́дісність, -ра́дісно, -розумі́ння, -ство́рження, ство́рджуючий, -ство́рдний, -стійки́й, -стійкість, життєпис, -ний,* etc.; MUk. на жытла (XVIII c.), житель (XVII—XVIII c.), жителка (XVII—XVIII c.), жительства Gsg. (1509), жител'ствую (1627 Беринда), житлусть (XVIII c.), житіє (XVII c.), життє (XVIII c.), жытье (XVIII c.), жытовабъ (XVIII c.), OUk. жители Isg. (XV c.), житье (XV c.), OES. жилиште (XI c.), жилище (1096), жилецъ, житель (XI c. Остр. ев.), жителинъ (1073 Ізб. Св.), жытыи люди (1136—1448), житиискее море (XI c. Остр. ев.), житьство, житье (XI c.), житие (XI c.); for *жив[и́й], жила́, жир,*

жи́то, жизнь, etc. see s. vv. — Syn. *існува́ти; перебува́ти, прожива́ти; прово́дити життя́ в яки́йсь спо́сіб,* Слум. 2, 532.

PS. *žiti* 'ts', IE. root ***g*^{u}*ī-* 'to live', cf. Lith. *gýti* 'to recover, get well, to be cured, healed', Latv. *dzît* 'to cure; to recover', Av. *jīti-* 'life', *yavaē-ji-* 'surviving, etc., see жив, живи́й.

жи́тіє from OCS. žitije, see жи́ти.

жи́то 'rye; (all the) cereals', MUk. жыта Gsg. (1463), жита Gsg. (1494), жито (1596 Зизаній, 1620, XVIII c.), OUk. жито (1347), OES. жито (XI c.), жита Gsg. (XI c. Остр. ев.), житъ Gpl. (XIV c.) житѣ Lsg. (XVI c.) ; BRu. *жыта,* Ru. *жи́то* 'ts and grain', OCS. *žito,* Bu., Ma. *жи́то* 'wheat, grain', SC. *žȉto* 'grain, wheat', Sln. *žíto* 'ts', Cz., Slk. *žito* 'rye', Po. *żyto,* LoSo. *žyto,* UpSo. *žito,* Ca. *žéto.* Deriv. *жи́течко, жи́тце, жити́на, жи́тник, -ниця, жи́тниськo, -ище, житня́к, житня́нка, жи́тний, жи́тній, жи́т-[н]яний,* MUk. житникъ (1552), жи́тница (1627), житностей Gpl. (XVII c.), житнище (XVIII c.), OUk. житщины Gsg. (XV c.), OES. житьни Npl. житьница (XI c.), житьныя; FN. MUk. Жытненко. (1649 Реестра 61). — Syn. *зла́кова росли́на, зерна́ якої використо́вуються для ви́готовлення хлі́ба; зе́рно́ цієї́ росли́ни;* (діяле́ктно :) *рож, пи́ро;* MUk. пыро (1596 Зизаній); OES. ръжь, рожь.

PS. **žito* 'ts', IE. root ***g*^{u}*ī-*, the same as in жи́ти, життя́, жив, живи́й, see s. vv.

життя́ Wd. жите́ : жи́ти.

жі́нка, жіно́чий, жіно́цтво : жена́.

жірандóль see жирандóля.

жлуктáти 'to sip', **жлýкто** 'vat' : of obscure etymology.

Жля : жáль.

жмéня, Wd. also жминя (Зілинський 3, 687) : жáти 2.

жмáрка SoCp. see джýмар[a].

жмія́ Wd. for змія́, see змій.

жмýри Npl. 'bubble'; **жмут** 'bundle' жáти 2.

жмя́кати, Wd. also жмéкати, жмéкати, жмúкати, жмóкати (Зілинський [1], 72) : жувáти.

жнець, жни́ця : жáти 1.

жни́во : жáти 1.

жня́кати Wd. for жвя́кати.

жо Wd. for же 2.

Жóвква, dial. Жовквá, GN. 'Zhovkva', first occurrence : 1597; Po. *Żółkiew*. — Deriv. *жóвківський, Жóвківщина;* here also FN. *Жолкевський* (< Po. *Żółkiewski*). — Syn. *Нестéров* (since 1951).

PS. **Žьlky, -kъve,* stem the same as in жóвкнути, see the following entry.

жóвкнути 'to turn yellow', ModUk.; Po. żółknąć. — Deriv. *пожóвклий, -лість, -ло.* — Syn. *ставáти жóвтим.*

PS. **žьlknǫti* 'ts', stem **žьlk-* < **zьlk-* 'green' with initial *ž-* under the influence of **žьltъ* 'yellow', Преображенский 1, 227, Brückner 665, Шанский 1:5, 283.

жовнá, Wd. жóвна (Желеховський 1, 224) 'woodpecker', MUk. жовна (XVIII с.), OES. жлъны Npl. (1263), BRu. *жауна,* Ru. *желнá,* Bu. *жълна,* Ma. *жóлна,* SC. *žún[j]a,* Sln. *žǫ́lna,* Cz. *žluna,* Slk. *žlna,* Po. *żołna,* LoSo. UpSo. *żołma.* — Deriv. FN. MUk. Жовнúнський (1649 Реестра 27), Жуненко (< *Жовненко, 1649 ibid. 16). — Syn. *під дя́тла, іволга,* Слум. 2, 539.

PS. **žьlna* 'ts'; like Ru. желýн this word derives from the same IE. root as жóвтий, q. v.

жóвна 'scrofula', ModUk. only. — Subst. *скрóфули, скрофульóз.*

The word is the same as the preceding entry with change of meaning based on external similarity of colour of the infected part of body.

жóвнір, Wd. also жóвняр, жóвмір, жóм[н]ip, жóмняр 'soldier', MUk. жолнѣр (XVI с. КА 36), жóлнѣръ (1596 Зизаній), жолнѣре Npl. (XVII с.), желнери Npl. (XVII с.), за жолнировъ (XVII с.), з жолнѣрами (XVII с.), жолнѣровъ‖жолнеровъ‖жовнѣровъ Gpl. (XVIII с.); BRu. *жóлнер,* Po. żołnierz. — Deriv. *жовнір[ч]ик, жовнíрка, жовнірéнко, жовнірівна, жовнірчýк, жовнірство, -рський, -рщина,* MUk. żołnieronku Vsg. (XVIII с.), жолнѣрство (XVII с.), жолнѣр'ство (XVI с.), жолнерец (кінь, 1584), жолнирскую Asg. (XVII с.) OUk. жолниревъ Gpl. (1438); FN. *Жóвнір, Жовнірóвич, Жовнірчáк, -чýк* (Богдан 342). — Subst. *воя́к, солдáт.*

From Po. *żołnierz* 'ts', the ultimate source being Mod-HG. *Sőldner* 'mercenary', see жолд; Шелудько 1, 31, Тимченко 938, РССтоцький 4, 143, Brückner 665, Richhardt 115, a. o.

жо́втень, жовтне́вий : жо́втий.

жо́втий 'yellow', MUk. жолтой Lsg. (1596), жо́лта (XVII c.), жовтыи (XVII c.), жол'тые (XVII c.), жолтій (XVIII c.), жолтую Asg. (XVIII c.), жовтого Asg. (XVIII c.), жовтымь Isg. (1744), OUk. желто, Asg. желты Apl. (XV c.), OES. желтъ, жлътая; BRu. *жоўты*, Ru. *жёлтый*, Bu. *жълт*, Ma. *жолт*, SC. *žũt*, Sln *žôlt*, Cz. *žluty*, Slk. *žltý*, Po. *żółty*, LoSo., UpSo. *żołty*, Ca. *žêlti*. — Deriv. *жовта́вий, жовтя́вий, -вість, жовте́[се]ньский, -ко, жовті́сіньский, -ко, жовті́ючий, -чи, жовтува́тий, -тість, -то, жовтя́вий, -вість, -во, жовти́зна, жовти́ло, жовтина́, жовти́нка, жовто́к, жовтя́к, жовтя́нка, -я́чка, жовту́ха, -у́шник, [по]жовті́шати;* here also: *жо́втень, жовтне́вий*, SovUk. *жовтеня́[тко]*, and compounds: *жовто-блаки́тний, -блаки́тник, -бо́кий, -брю́х[а], -брю́шка, -гаря́чий, -голо́вий, -гру́дий, -дзьобий, -зі́лля, -ли́стий, -ли́ций, -пу́з, -ро́тий, -цві́т, -чере́вий, -шкі́рий, -що́кий*, MUk. жолта́вый (1627 Беринда), жолтачка (XVII c.), жолтенкого Gsg. (XVIII c.), жолтокъ (XVII—XVIII c.), жолтости Gsg. (XVII c.), жолтяни́ца (1627 Беринда), жолто-боко Vsg. (XVIII c.), — брунатного Isg. (1619), -горячое Gsg. (1600), -квѣтчастая (XVIII c.) OES желтокъ, съ желтѣницею (XIV c.), желтующимся Lsg. (XIV c.), FN. *Жовто́к, Жовтове́цький, Жовтобрю́х, Жовтоні́жка*, GN. *Жо́вті Во́ди, Жовтне́ве* (before 1938:

Богоявле́нське). Syn. *ко́лір, що поміж зеле́ним та жовтогаря́чим на со́няшнім спе́ктрі*, Тимченко 939.

PS. **žьltъ[jь]* 'ts', BS. **gelt-*, cf. Lith. *geltas* 'yellow', Latv. *dzelts* 'ts'; the word is related to зо́лото, q. v.; Miklosich 408, Trautmann 83, Fraenkel 145, Brückner 665, Skok 3, 689, Шанский 1:5, 282, Pokorny 430, Шевельов 142, (extensively :) Herne 69 - 73.

жовч 'gall, bile', MUk. жолч' (XVII c.), жолчю Isg. (XVII c.), жовча Gsg. (XVII c.), жовчь (XVIII c.), з жолчу (XVIII c.), жолчемъ Isg. (XVIII c.), желчъ (XVIII c.), желчемъ Isg. (XVIII c.), OES. желчи Gsg., жолчь; BRu. *жо́уць*, Ru. *желчь*, OCS. *žlьč‖zlьčь*, Bu. *жлъч*, Ma. *жо́лч[ка]*, SC. *žûč*, Sln. *žôlč*, Cz. *žluč*, Slk. *žlč*, Po. *żółć*, LoSo. *žołś*, UpSo *žołč*, Ca. *žełc*. — Deriv. *жо́вчний, -ність, -но, жовчнокам'яна́* (хворо́ба), MUk. жолчеливое (XVIII c.). — Syn. *гірка́ жовто-зеле́на утво́рена в печі́нці рідина́, необхі́дна для засво́єння жи́рів і поси́лення фу́нкцій ки́шечника; почуття́ воро́жости, недоброзичли́вости, злоба́*, Слум. 2, 542.

PS. **žьlčь* 'ts', stem **želk-* the same as in жо́вкнути, q. v.

жо́ден, жо́дний, Wd. жа́ден, жа́дний 'no, not any, none; neither', MUk. жа́денъ (1483), жадное (1554, 1662), жаден (XVII c), жоденъ (1667), жоднымъ способомъ (1717), жаднои Gsg. (XVIII c.), OUk. жаденъ (XIV—XV c.); BRu. *жа́дзен*, Po. *żaden, żadny*, Cz. *žadný*, LoSo. *žeden*, UpSo. *žadyn*. — Deriv. *жоднісіньский*. — Syn. *ні оди́н, нія́кий, ніхто́;* MUk. *ко́жний, уся́кий*, Тимченко 897 - 898.

From Po. *żaden, żadny*, 'ts', Тимченко, l. c. Brückner 660, Machek 590; Uk. жо́ден under the influence of оде́н (*ніже - оде́н).

Жозефі́на : Йосифи́на, see Йо́сиф.

жоке́й see джоке́й.

жолд 'payment (to a soldier)', MUk. жолдъ (XVI c.), зъ жолду (1617), на... жолдѣ (XVII c.), жолдъ дорочній (XVIII c.); Po. *żołd.* — Deriv. *жолда́к, -а́цтво, -а́цький, жолдашня́;* MUk. жолдаки Npl. (XVII c.), жолдовали (XVII c.); FN. Жо́лдак, (Богдан 342). — Subst. *жовні́рська платня́,* Кузеля 123.

From Po. *żołd.* 'ts', the ultimate source being ModHG. *Sold,* see жо́внір; Korbut PF. 4, 457, 504, Brückner 665, Шелудько 1, 31, Тимченко 937, РССтоцький 4, 143, Richardt 115, a. o.

жо́лоб, dial. жо́ліб, жлоб, жлуб 'trough; kennel, groove, trench, furrow; crib, manger; narrow and deep valley; (арґо :) villager, provincial' (Львів, Стрий), MUk. жолобомъ Isg. (1472—1573), в' жолобѣ (XVII c.), оу жолобѣ (XVIII c.), (from Po. :) жлобъ, до жлоба (XVII c.), OES. желобы Ipl.; BRu. *жо́лаб,* Ru. *жо́лоб,* Bu., Ma. *жлеб,* SC. *žlìjeb*||*žlêb,* Sln. *žlêb,* Cz. *žlab,* Slk. *žľab,* Po. *żłób,* LoSo. UpSo. *žłob.* — Deriv. *жо́лобо́к, жолобо́чок, жолобе́ць, жоло́би́н[к]а, жоло́б[н]иця, жоло́блення, жолоб[к]ува́тий, жолобо́вий, жолобча́стий, пожоло́блений, [по]жоло́бити[ся], ви́жолобити[ся],* dial. *джоло́бати* (Москаленко 30), *жолобоподі́бний;* MUk. жолобокъ (1552), жолобковитыхъ Gpl. (1552), жолобчастоє (1755), (from Po. :) жлобковатый (XVII c.); OES. жолобчаты; FN. *Жоло́байло, Жолобчу́к* (Богдан 342), MUk. Жолобецкий (1649 Реестра 62), Жолобеченко (ibid. 56), Жолобченко (ibid. 45); GN. *Жо́лоб, Жоло́нь (< *Жолобнь), Жолобо́к, Жолобе́нка, Жо́лоби, Жолобі́вка, Жоло́бина, -ини, -иця, Жолобки́.* — Syn. *дерев'я́на посу́дина; дерев'я́ний, метале́вий і ін. при́стрій для пересипа́ння, переliва́ння чого́сь; запа́дина, загли́блення між ске́лями, го́рами,* Слум. 2, 543; dial. *ви́довбана з ли́пи або́ верби́ висо́ка ді́жка на зерно́, бо́рошно.* (Сумщина, Дорошенко ЛБюлетень 9, 108); (арґо — переносно :) *селяни́н* (Наддністря́нщина, Горбач ЗНТШ 177, 203).

PS. **želbъ* 'ts', IE. root ***gelebh-* : ***gelebh-* 'to groove, scoop', Pokorny 367, Шанский 1:5; 282; less persuasive is its connection with глибо́кий, suggested by Holub 360, cf. Vasmer² 2, 61; Uk. dial. жлоб, жлуб from Po. *żłób,* cf. Jurkowski 123 (listing extensive bibliography up to 1971); see also жбир.

жолу́док : жо́лудь.

жо́лудь 'acorn', MUk. жо́лудь (1627 Беринда), жолу́дь (XVIII c.), зъ жулудя (XVIII c.), OUk. жолудь (1347), OES. желудя Gsg., желудь; BRu. *жо́луд,* Ru. *жо́лудь,* Bu. *жѫлѫд,* Ma. *же́лад,* SC. *želūd,* Sln. *žélod,* Cz., Slk. *žalud,* Po. *żołądź,* LoSo. *žołź,* UpSo. *žołdź,* Ca. *żołądz.* — Deriv. *жо́лу́дя́к, жолудя́ка, жолу́ддя, жолу́денька, жо́лу́дик, жолу́док, жолуди́стий, жолудо́вий, -де́вий, жолудя́ний.* — Syn. *плід ду́ба,* Слум. 2, 543; MUk. жиръ (1627 Беринда).

PS. **želǫdь* 'ts', IE. ***gelonos* with suff. *-d-,* cf. Lith. *gile,* Latv. *dzile,* OPr. *gile,* Gk. *bálanos,* Arm. *kalin* and Lat. *glans,* Gsg. *glandis* 'ts'; orig. ***gelonos* is preserved in Ru. folk-poetry as жело́н, cf. Преображенский 1, 225, Шанский 1:5, 283.

жóмб[а] Lk. 'hole in the bed of a river; pool, puddle, slop', first recorded in 1902 (Верхратський 2, 103, 414); Slk. *zumpa, žumpa.* — Subst. *я́ма, ви́мита водо́ю, калю́жа; я́ма в ріці́, глибі́нь',* Jurkowski 77.

According to Верхратський, l. c., the word comes from Hg. *zsombik* 'turf'; more persuasive is its etymology from Slk. dial. *žumpa* 'mud, puddle, slop', the ultimate source being ModHG. *Sumpf* 'ts', Jurkowski, l. c.

жóм[н]ір dial. for жóвнір, q. v.

жона́, Wd. also жина́ (Зілинський 3, 55) see жена́.

жонгле́р, SovUk. жонгле́р 'jongleur, wandering minstrel; juggler', ModUk.; BRu. *жанглёр,* Ru. *жонгле́р,* Bu. Ma. *жóнглер,* SC., Sln. *žongler,* Po. *żongler,* etc. — Deriv. *жонґле́рка, -рство, -рський, жонґлюва́ти, -а́ння.* — Subst. *зру́чний штука́р, що вмі́є перекида́ти з руки́ до руки́ всіля́кі предме́ти,* Кузеля 123.

From Fr. *jongleur* 'ts', the ultimate source being Lat. *joculátor* 'jester, joker', Орел 1, 353, Шанский 1:5, 298, Dauzat 420, Klein 1, 832, a. o.

жóнца Wd. 'administrator', first recorded in the XX c. (Надсяння, Пшеп'юрська 85); Po. rzędca. — Subst. *управи́тель.*

From Po. *rzędca* 'ts'.

жóпа арго 'anus, hind parts, bottom', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 29), Ru. *жóпа.* — Deriv. *жóпка,*

жóпця, жополі́з (Горбач, l. c.). — Syn. *за́дниця, гуз;* (vulgar :) *сра́ка, ду́па.*

From Ru. жóпа 'ts'; the ultimate source of Ru. word being obscure, Vasmer ² 2, 61 - 62; as "obscene" bowdlerized by Шанский 1:5, 296.

Жóра, Жорж : Юрій.

жоржи́на, dial. ґеоргі́на, ґеоргі́нія, елярґі́на, орди́на, аргі́н]і[я 'Dahlia‖Georgina variabilis : dahlia', ModUk.; BRu. *вяргі́на,* Ru. *георги́н[а]* (since 1834), Ma. *георги́на,* SC., Sln. *georgína,* Cz. *jiřína,* Slk. *georgína,* Po. *georgina,* etc. — Deriv. *жоржи́новий.* — Syn. *да́лія.*

An artificial form of ґеоргі́на, based on Fr. reading of this word which, in fact, derives from the FN. of Георги (1802), Ru. botanist, Горяев 66, Kluge-Götze 94, Шанский 1:4, 56.

жори́на see джори́на.

жóрло dial. for джерелó.

жóрна Npl. : жóрно, Wd. also жóрни (Зілинський 3, 52), жорнó (Дзендзелівський 246) 'handmill; millstone', MUk. жóрна (1627 Беринда), в жорнах (XVII c.), OES. въ жрънъвахъ (XI c. Остр. ев.), жръновь (XI c.), въ жерновахъ, жерновы Apl., жерновамъ Dpl.; BRu. *жóрнаў, жóрны,* Ru. *жёрнов,* OCS. *žrьny,* Bu. *жёрка,* Ma. *жрмен,* SC. *žrvanj,* Sln. *žrmlja,* Cz. *žernov,* Slk. *žarnov,* Po. *żarna,* Ca. *žarna.* — Deriv. *жорнови́й, жорня́ний,* dial. *жорні́в-*

ка, 'же́рдка оберта́ти верхня́к горе́н' (Теребовельщина, Горбач 16, 160), *жорня́к 'што ро́бит жо́рна'* (Надсяння, Верхратський ЗНТШ 3, 193), *жорня́нка 'па́лочка, що поруша́є вирхня́к у жо́рнах'* (Бойківщина, Кміт 73), GN. *Жо́рниська, Жорнови́ще* (Рудницький 1, 17—18); MUk. камень жор'новыи (XVI—XVII с.), жорновокъ Gpl. (XVIII с.), OES. в жерновници (XIV с.), жьрновныи (XVI с.), камене жръновнаго (XV с.). — Syn. *ручни́й млино́к*, Тимченко 941; про видиму форму місяця, со́нця і т. ін., Слум. 2, 544.

PS. **žьrny*, BS. **girnū* 'ts', IE. root ***gᵘr-* : ***gᵘer-* 'heavy', cf. OPr. *girnoywis* (< **girnuwis*), Lith. *gìrnos*, Latv. *dzirnus* 'ts' Arm. *erkan* (< ***gᵘrānā*) 'millstone', Goth. *qairnus*, E. *quern* 'primitive handmill', OIr. *bráu*, Gsg. *broon* 'ts'; Преображенский 1, 230, Шанский 1:5, 287, Trautmann 89, Fraenkel 153 - 154, Klein 2, 1288, Pokorny 476 - 477, a. o.

жо́рост[ь] dial. 'stick (for ice-fishing)', first recorded in the XX c. (ДБюлетень 8, 63), Ru. *же́рость*, wanting in other Sl. — Syn. *стовп при підльо́дному ло́ві.*

PS. ** žerstь* < ** žerdtь* 'ts', IE. root *** gherdh-* : ***ghordh-* the same as in горо́д, q. v.

жорст 'chervil', ModUk. — Deriv. *жорстки́й, жорстві́.* — Syn. *(жорст) ду́рий*, Makowiecki 91.

Of uncertain etymology; perhaps it is related to жость, q. v.

жорсткий, see the preceding and following entries.

жорсто́кий 'cruel, brutal, savage', MUk. жестокъ (XVII с.), жестокій (XVIII с.), OUk. жестоко (XV с.), OES. жестокъ (XI с.), жестокая (1097), жестоки Npl. (XI с.); BRu. *жо́рсткі*, Ru. *жесто́кий*, Bu. *жесто́к*, Ma. *же́сток*, SC. *žẽstok*, Sln. *žestók*. — Deriv. *жорсто́кість, -ко*, MUk. жестоковы́йный, -йство (XVI—XVII с.), жестокосердіемъ Isg. (XVIII с.), жестокосердій (XVII с.). — Syn. *сувори́й, різки́й, немилосе́рдний, лю́тий, безсерде́чний, безжа́лісний; тяжки́й, важки́й.* Слум. 2, 544 - 545.

According to Бузук ЗІФВ. 7 - 8, 72, the word is based on жесто́кий > *жостокий with inserted *-r-* under the influence of such words as твердий, жорства́; Ильинский, PM. 1, 171 - 172 connects it with Lat. *horreō* 'I tremble, shake, shudder through cold, fear, etc.', Skt. *hársatē* 'he grows stiff', IE. root ***ǵhers-* 'to grow stiff'; unfortunately, Uk. жорсто́кий is not that old; in fact, it is a very recent (XIX с.) blending based on MUk. and OUk. жестокый and influenced by жорсткий||шорсткий (unlikely by твердий, жорства, suggested by Бузук, l. c.); see also B. В. Васильев ЖМНП. 23, 313, Шанский 1:5, 288, and (re. жесто́кий) Skok 3, 677.

жость Wd. 'buck-thorn', first recorded in the XIX с. (Желеховський 1, 226); Ru. *жесть*. — Deriv. *жостели́на, жості́ль, жо́стір*. — Syn. *бирю́чка(?)*, Желеховський, l. c.

Of uncertain etymology; perhaps it derives from Tk. *žes* 'copper', Шанский 1:5, 288, or another lg.; see also жорст.

жох dial. 'vagabond', first recorded in the XX с. (Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9,108); Ru. *жох* 'swindler'.

— Deriv. *жóхлі* (Желеховський 1, 226); — Subst. *прóйда, пройдúсвіт.*

Of obscure origin; according to Vasmer ² 2, 62, it might be connected with жечь, жгу, cf. обжигáть 'to swindle'.

жрáти Wd. for жéрти.

жрець, Gsg. жерця́ || (rarely :) жреця́ '(pagan) priest', MUk. жрець (XVII c.), жерцю Dsg. (XV c.), до жерца то єсть до каплана (XVI c.), жерцѣ Npl. (XVII c.), жерцов[ъ] Gpl. (XVIII c.), OES. жьрьця (1119), жьрьци, жерци Npl. (XIV c.); BRu. *жрэц,* Ru., Bu., Ma. *жрец,* OCS. *žьrьcь,* Sln. *žrec,* Cz., Slk. (from Uk.) *žrec.* — Deriv. *жри́ця, жрекúня, жре́цький.* — Syn. *осóба, що здíйснювала богослужíння, жертвоприно́шення в пога́нських реліґіях; той, хто присвя́чує себе́ служíнню чому́-небудь,* Слум. 2, 545.

PS. **žьrьcь* 'ts', see жéртва.

жрíдво, жрíдло, жру́дло Wd. for джерелó.

жувáти, Wd. for **жу́ти,** жую, жуéш 'to chew, masticate; to ruminate', MUk. жвáти (XVII c.), жуютъ (XVII c.), не жуючи (XVII c.), жуй (XVIII c.), жвáти (XVIII c.), жоваты (XVIII c.), жовать (XVIII c.), OES. жы́вати (XII c.), жюеть (XIV c.), жюя; BRu. *жавáць,* Ru. *жевáть,* CS. *žьvati,* Bu. *прежúвям,* Ma. *[д]жвáка,* SC. *prežívati, žvákati,* Sln. *prežívati, žvéčiti,* Cz. *žvati,* Slk. *žuvať, žuť,* Po. *żuć, żwać,* LoSo. *žuś,* UpSo. *ž[u]wać, žuć,* Ca. *žwac.* — Deriv. *(жувáти :) жувáвець, жувáння, жувáльний, пере-, резжóвувати, -аннá, (жýти :) жýйка, жýйний, жуйплю́й, (жвáти :) жвá[ч]ка, жвань, жвáкати, -аннá, жвакувáти, -аннá, жвяхтíти - íннá, жвяхкотíти, -íннá* dial. *жвя́кати, жвíкати, жвýйка,* here also: *жмáкати, жня́кати,* MUk. жвакати (XVIII c.), OES. жванье (XIV c.); FN. *Жевíха* (Богдан 342), GN. *Жванéць, Жвáнчик.* — Syn. *роздрíбнювати, розминáти їжу в рóті; íсти; (перен.:) домагáтися чогóсь, аналізувáти, розбирáти щось настúрливо, дóвго нýдно,* Слум. 2, 545.

PS. * *žьvati* 'ts', BS. **žįąų̨ō* 'I chew', IE. root ** *g[į]eu-* 'ts', cf. Lith. *žiaunа* 'gill', Latv. *žaunas* 'jaw[bone]', To A., To B. *śwa-tsi* 'to eat'; Uk. forms жýти, жувáти are based on жую, жуéш; MUk. жевати, жовáти reflect a vocalization (-e-) and labiovelarization (-e- > -o-) of the orig. -ь-, cf. Ru. жевáть, BRu. жавáць; forms жмáкати, жня́кати, жмéкати, жмéкати, жмúкати, жмóкати seem to be dial. deformations of жвáкати f/e. influenced by жмéня, м'я́ти, мну, мнеш; Miklosich 412, Berneker IF. 8, 284, Преображенский 1, 224, Holub-Kopečný 448, Trautmann 372, Brückner 667, Fraenkel 1302, Младенов 164, 508, Skok 3, 690, Шанский 1:5, 280, Pokorny 400, a. o.

жужжáти 'to buzz', ModUk.; BRu. *жужжáць,* Ru. *жужжáть.* — Syn. *дзижчáти.*

An o/p. formation, based on sound жу-жу-, see the following entry.

жýжіль, Gsg. жýжелю||жýжелі 'buzzing beetle; (Wd.:) slag, dross, scum, cinders', MUk. жужѣль (XVII c. ЛСЛ. 66), жýжель той (XVIII c.); Ma. *жýжел;* in other Sl. deriv. corresponding to Uk. *жýжелиця:* BRu. *жýжальць* Npl.,

Ru. *жу́желица*, OPo. *żużelica*, UpSo. *žuželica*. — Syn. *бо́мок; те, що залиша́ється від перепа́леного мінера́лу*, Тимченко 942.

An o/p. formation.

жу́жмити 'to buzz', ModUk. only. — Deriv. *жу́жмом*. — Syn. *жужжа́ти, дзизча́ти*.

An o/p. formation, see жужжа́ти.

жу́йка : жува́ти.

жуйплю́й : жува́ти.

жук 'beetle, scarabee', MUk. жу́ки Npl. (XVII с. ЛСЛ. 66; XVIII с.), жуковъ Gpl. (XVIII с.), OES. Жукъ; BRu. Ru., Bu. *жук*, Po. *żuk*, UpSo. *žuk*, Plb. *zeuk*. — Deriv. *жуч о́к*, Wd. *жукли́йка, -йник, -йни́ця, жукува́тий, жуколо́вки;* here also f/e. formation жуко́вина 'перстíнь' see жуко́вина; FN. *Жук* (also pseudonym of Ол. Кониський, Тулуб 231), *Жу́ка, Жукенчу́к, Жуке́вич, Жу́ків, Жукі́вський‖Жуко́вський, Жужка́н, Жучко́вський, Жуч о́к* (Богдан 342), MUk. Жукъ (1649 Реестра 57), *Жукла* (ibid. 22), Жученко (ibid. 16, 57) ; GN. *Жуки́, Жу́ків, Жу́ківське, Жу́ківці, Жуко́тин*. — Syn. *кома́ха ряду́ твердокри́лих; проно́злива, шахраюва́та, хи́тра люди́на*, Слум. 2, 546.

PS. **žukъ* 'ts', of o/p. origin, cf. жу́жмити, жу́жіль, жу́жмом.

жу́лик SovUk. 'rogue, swindler', ModUk.; BRu. *жулік*, Ru. *жу́лик* (since 1863). — Deriv. жуликува́тий, -тість, -то. *жульма́н*, dial. *жу́лмак*. — Subst. *обма́нець, ошука́нець*.

From Ru. жу́лик 'ts', of uncertain etymology, see Преображенский 1, 237, Vasmer ² 2, 65, Шанский 1:5, 298, Горбач 6, 26 (: from Gy. *čuri* 'knife').

Жу́лин, orig. Джу́лин GN. : джу́лий.

жульма́н : жу́лик.

жума́рка SoCp. see джума́р[a].

жу́па 'mineral salt-mine, saline', MUk. изъ жупъ (XVII с.), OES. жупа; Ru. *жу́па* (Vasmer ² 2, 65), OCS. (deriv.:) *župìšte*, Bu. *жу́па* 'administrative district' (Георгиев 1, 550), Ma. *жу́па*, SC., Sln. *žúpa*, Cz. *župa*, Po. *żupa*, UpSo. *župa*. — Deriv. *жу́пище, жу́пний, -ик*, here also *жупа́н* 1. 'administrator of жу́па; FN. *Жупа́нний, Жупа́нський* (Богдан 342). — Syn. *соля́нка, саліна*.

PS. **župa* 'district', IE. ***geupā*, root ***gēu-* 'to bend'; related are : Goth. *gawi* 'district', OHG. *gewi*, ModHG. *Gau* 'ts'; Brückner 668, Vasmer ² 2, 65, Skok 3, 688, Георгиев 1, 559, Machek 598.

жупа́н 1. : жу́па

жупа́н 2. 'coat reaching to one's knees; cossack or woman's topcoat, cloak; cossack mantle', MUk. жупанъ (1571), жупановъ два (1587), на жупанъ (1675), на жупанах (XVIII с.); BRu., Ru. ts, Cz. *župan*, Po. *żupan*, UpSo. *župan*. — Deriv. *жупа́нчик, жупа́нний, -ик*, MUk. жупановъ (1758), жупанина (XVIII с.). — Syn. *старови́нний ве́рхній чоловічий о́дяг; ве́рхній жіно́чий о́дяг, перев. з дороги́х тканин*, Слум. 2, 547.

According to Berneker 1, 460, the word comes from It. *giuppone, giubbone* 'man's coat', see also Brückner 668, Vasmer ², 2, 66, Шанский 1:5, 298.

жу́пел arch., Wd. жу́пель (Желеховський 1, 226) 'burning sulphur', MUk. жу́пель (1596 Зизаній, 1627 Беринда), жупел (XVII c.), жу́пелом||жюпелом Isg. (XVII c), жуплем Isg. (XVIII c.) OES. жюпелъ, жюпелъмъ Isg. (XI c.); BRu., Ru., Bu., *жу́пел*, OCS. *župelъ*. — Subst. *смола́, сі́рка*, Тимченко 921; MUk. сѣрка 1596 Зизаній, сѣра, сѣрка, 1627 Беринда.

From OCS. župelъ 'ts', the ultimate source being OHG. *swēbal, swēfal* 'sulphur', Vasmer ² 2, 66 - 67.

жур 1., **жура́** 'grief, sorrow, sadness, mournfulness, concern', MUk. журовъ Isg. (XVIII c.), з' журы (XVIII c.), оу великой журѣ (XVIII c.); in other Sl. deriv. corresponding to Uk. *журба́, -бо́та, [за]жури́ти[ся], [за]жу́рювати[ся], жу́ронька*, MUk. журба́ (1627 Беринда), żurbonki Npl. (XVIII c.), журѝти (XVIII c.), журятся (XVI c.), не журѣтеся (XVII c.), не журися (XVIII c.); FN. *Журба́* (also pseudonym of П. Грабовський, Тулуб 232), *Журбе́нко* (also pseudonym of Ол. Коваленко, ibid.), *Журба́к, Жу́рбик, Журкі́вський, Журко́, Журня́к, Жу́рик, Жу́рило, Жу́ржа* (Богдан 343); MUk. Жураковський (1649 Реестра XII); GN. Жу́рів. — Syn. *печа́ль, сум, сму́ток*, Деркач 69.

The word is usually conected with SC. *gúritise*, Sln. *gùrati* 'to push, press, torture', akin to Skt. *ghōrás* 'frightening', Goth. *gaurs* 'afflicted', Ir. *gùre* 'painfulness', IE. alternation ***geu-* : ***gou-* 'to bend', with formant *-r-*; Miklosich 81, 413, Berneker 1, 363, Brückner 563, Младенов 114, Преображенский 1, 238, Шанский 1 : 5, 299, Skok 1, 634 - 635, Шевельов 119, 273, Pokorny 397 - 398.

жур 2. Wd. see джур.

жура́в dial. for жураве́ль, see the following entry.

жураве́ль, dial. жура́в, Gsg. журавля́ 'crane', MUk. жорав (1566), журавлювъ Gpl. (1597), з жоровлями (XVII c.), журавлѣ Npl. (XVII c.), жура́вь (XVII c.), журавель (XVIII c.), журавлю Vsg. (XVIII c.), OES. за жеравь, въ жеравѣ, жерави Apl. (XII c.), въ жаравехъ; BRu. *жураве́ль*, *Ru. жура́вль*, (in XVIII c. still :) *жера́вль* (Шанский 1:5, 299), Bu., Ma. *же́рав*, SC. *žerav*, Sln. *žerjàv*, Cz. *jeřáb*, Slk. *žeriav*, Po. *żuraw*, LoSo. *žorawa*, UpSo. *žoraw*. — Deriv. *жура́вли[чо]к, жура́вчик, журавлиня́[тко], журавли́ще, журавлю́ка, жураве́ць, журав[л]и́на, жура́вл[оч]ка, журавли́ця, журахви́на, журавле́вий, журавли́н[н]ий*, MUk. журавлин[ъ] Gpl. (XVIII c.), журавлиноє (XVII c.), журавовъ (XVIII c.), OES. жеравие (XII c.), жеравець, жера[в]лины[я] Gsg. — Syn. *вели́кий переле́тний птах з до́вгими нога́ми і го́стрим дзьо́бом; жерди́на - ва́жіль для витя́гування води́ з коло́дязя, при́стрій з жерди́ною, підно́с, ви́тяг; наро́дний сюже́тний та́нець, в яко́му танцю́ючі зобра́жують журавлі́в*, Слум. 2, 547.

PS. **žeravjь* < IE ***geroų̯os* 'ts', root ***ger-* with formant *-oų̯-* : *u*, cf. Lith. *gérvė*, Latv. *dzerve*, OPr. *gerwe*, Lat. *grus*, Gsg. *gruis* corresponding to OHG. *chreia* 'crane', and further (formant -en- :) to Gk. *géranos* 'ts', Arm. *krunk*

'ts', AS. *cran||cornuc*, E. *crane*, etc.; Meillet Ét. 374, Преображенский 1, 238, Trautmann 87, Fraenkel 137 - 138, Kluge 191, Шанский 1:5, 299, Skok 3, 672, Pokorny 385 - 386, a. o.

журба́ : жур 1.

журйдло, журі́дло Wd. for жерело́.

журйти[ся] : жур 1.

жу́рка Ed. for тужу́рка, q. v.

журна́л 'journal', ModUk.; BRu., Ru., Bu., Ma. ts., SC., Sln. *žùrnal*, Cz., Slk. *žurnál*, Po. *żurnal*, LoSo. *žurnal*, UpSo. *žurnál*. — Deriv. *журна́лик, -льчик, журналі́ст-[ка], журналі́зм, -і́стика, журналі́стський, журнальний*. — Subst. *періоди́чний о́рган пре́си; де́нник для за́пису педагогі́чного проце́су в шко́лі*, Орел 1, 353; *щоде́нник (спо́гадів)*.

From Fr. (papier) journal 'ts', Орел, l. c., Шанский 1:5, 299, Dauzat 421, a. o.

журупа́рі 'bad spirit, devil', first recorded in the XX c. (Mak 2, 18). — Subst. *злий дух (в індіянському повір'ї)*, Mak, l. c.

From Tupi - Guarani *jurupari* 'ts', Barbosa 80.

журфі́кс 'fixed day (of reception)', ModUk.; Ru. *журфи́кс*, Bu. *жу́рфикс*, SC., Sln. *žurfiks*, Cz. *žurfix*, Slk., Po. *jour fix*. — Subst. *постійний день прийняття гостей*, Орел 1, 300.

From Fr. *jour fixe* 'ts', Орел, l. c., Шанский 1:5, 300.

журча́ти — an o/p. variable of дзюрча́ти, see дзюр!

жу́ти : жува́ти.

жу́тко dial. 'dangerously; sadly'; first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 227). — Ru. *жу́тко (< жу́дко)*. — Subst. *небезпе́чно; су́мно*.

From Ru. *жу́тко < жу́дко* : *жу́дкий* 'dangerous', cf. Vasmer ² 2, 62 Шанский 1:5, 300.

жухну́ти Wd. 'to throw with force', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 227); wanting in other Sl. — Subst. *вки́нути щось си́льно, з ро́змахом*.

Related to жбихну́ти, жбе́вхнути, q. v.

жу́хтарька, жу́фтарька SoCp. 'milk-pan (pail)' first recorded in the XX c. (Дзендзелівський УЗЛП. 38). — Subst. *дійни́ця*.

From Slk. *žochtár(ik)*, *šeftar, šechtar, šochtar* 'ts', the ultimate source being OHG. *sëhtari* or MHG. *sëchter* 'ts'; Дзендзелівський, l. c.

жуч6к : жук.

жу́шмо dial. (Полісся) 'bundle, bunch, faggot; hank', first recorded in the XVI c. : жушмо теж немалоє (1564), жушмо . . . вырваное (1574); жоушмо великоє клочя (XVII c.); wanting in other Sl. — Subst. *жмут, пук*, Тимченко 944.

Etymology uncertain; perhaps it is related to adv. жýжмом : жужми́ти, q. v. ; Ru. жýжма 'plentitude' seems to have little connection with this entry, cf. also Vasmer², 64 and Владимирская ЛексПо. 211 - 212.

жю́пелъ MUk., OES. for жýпел, q. v.

жюпо́нка dial. 'skirt', first recorded in 1974 (in France, Вітошинська Снс. 11, 7), wanted in other Sl. — Subst. *спідни́ця.*

From Fr. *jupon* 'ts' with suffix -ka added, Вітошинська, l. c.

жюрі́ 'jury', ModUk.; BRu. *журы,* Ru. *жюри́,* Bu. *жýри,* Ma. *жи́ри,* SC. *žȕri,* Cz., Slk., Po. *jury.* — Subst. *суд, комі́сія знавці́в, конкурсо́ва комі́сія.*

From Fr. *jury* 'ts', Орел 1, 353, Шанский 1:5. 301, a. o.

жяловати OUk. (1393) for жа́лувати, see жаль.

жятелянинъ, жятель OES. see жа́ти 1.

жь жъ OUk. & MUk. for же, q. v.

жьи́ба Wd. for жа́ба, q. v.

жьиль Wd. for жаль, q. v.

жьи́бра Wd. for зя́бра, q. v.

жьийворо́нок Wd. for жа́йворонок, see жа́йвір.

жьи́лувати Wd. for жа́лувати, see жаль.

жьирт Wd. for жарт, q. v.

жьи́ти Wd. for жа́ти, q. v.

Жьля for OES. Жля (first in Барсов 3, 270), see жаль.

жьоло́бына Wd. for жоло́бина, see жо́лоб.

жьорня́нка Wd. for жорня́нка, see жо́рна.

———x———

Українська Академія Наук · L'Académie des sciences d'Ukraine
Комісія на уложення історичного словника українського язика

ІСТОРИЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОГО ЯЗИКА

Т. І
А—Ж

Уложили проф. Е. Тимченко,
Е. Волошин, К. Лазаревська,
Г. Петренко.

Зредагував проф. Е. Тимченко

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
ХАРКІВ (20) КИЇВ

XVIII. Якъ жадовъ вынѣхъ изъ Єгипта. А жидове ся прудко множыли и росли Пам. укр. м. I, 245 (Рк. Тесл.).—Жыть изъ бяды за рядного батька почытае Отч. Пер. Полт. 5.

ЖЫЗНЬ, *рж. Див.* **Жизнь**.

XVII. За сію блгсвен'ную жызнь. мнѣци стым отпадаєм ню паймилнее здоровѣ своє Транкв. Зерц. 83.

ЖЫЛА, *рж. Див.* **Жила**.

XVII. Струны (значать) жылы Гад. Кл. Рас. 176.—Бичами и жылами бито стого Гоюта ib. 350.

XVIII. Жылы з них из живыхъ вытягали Нам. укр. м. II, 140 (Рк. Тесл.).—Тогды всѣ тѣла чртвые подегнут'ѣ костми тѣлом а составы повяжут'ѣ жылами ib. IV. 311 (Рк. Тесл.).

ЖЫЛИЩЕ, *рж. Див.* **Жилище**.

XVIII. Оу дыь а он (бошнь) лежыт' оу своєм жылищи, то єст оу вер'тепѣ Нам. укр. м. II, 106 (Рк. Тесл.).

ЖЫЛКА, *рж. Див.* **Жилка**.

XVII. Оу того птеха (Моповодиты) ногъ нѣмець, тыско, суть дыь жылцѣ на хребтѣ которыми ёны хочет отпочынути, охватитьса на дерев за голь и тымъ отпочываєть Гад. Кл. Рас. 245.

XVIII. Сылна жылечка. жылка тонѣнка Клим. Пѣсн. 245.

ЖЫРНОСТЬ, *рж.* 1. *Тощ.*

XVIII. Я днесь Божію мощю тлѣнкій збірокъ свой власный приношю власную мхъ жырность къ своимъ коровамъ, масло, и сыръ, и сметану Угр. Заг. 59.—Щесмо мы сѣбрати по своихъ коровахъ жырности. сметану и млеко ib. 60.

2. *Гойність, родючи.*

XVIII. Кончу я... нкъ своєй нивѣ подолность, жырность, тукость Угр. Заг. 61.

ЖЫРОВЫЙ, *прикм. Див.* **Жировый**.

XVIII. Очи пятрычни, якъ жыровий тузъ Клим. Пѣсн. 236.

ЖЫТЕЛСТВОВАТИ, *дс. Див.* **Жителствовати**.

XVIII. Прошу васъ в'добѣ жытедствуйте Клим. Вірші. 21. — Чернець... не хочет в мистыры той жытедствовати ib. 30.

ЖЫТИ, *ос. Див.* **Жити**.

XVI. Наконець пишеть Тешшатей... который мѣлъ жыть... около року тысеча четырыста Берест. соб. 280).

XVIII. Чрез покуты обѣцана (дорога). всѣхъ доетъ до небѣ. где нѣмы жыты треба Укр.-Р. Арх. X. 272.—Живет там Іосифъ мѣлъ другій и третій в побожности І у вѣрности, оу вирой правдѣ Нам. укр. м. I. 161 (Рк. Тесл.).—Чого ты зо мною, такою квѣтною красною, жыти зо мною (не хочеш) потай цѣла моего ib. 162.—Єслис жыл в добрых справах, добре тя осудит; єслис жыл оу злых' твоих справах, злый ти и судъ будет' ib. IV, 309.

ЖЫТИЙ, *прикм.* (цівн. рос.).

Жытии люди, *великосвѣтскіе, богатые люди.*

XV. А прыѣхали отъ Новагорода Єлифъ Васильевичъ, сынъ посадничь, а отъ жытьихъ Тимофѣй Ивановичъ Ак. ЗР. I, 52 (1440).

ЖЫТЛО, *рж. Див.* **Житло** 1.

XVIII. И тѣ братіе з'всѣхъ єд возвращят' к' мистырям: на жытла Клим. Вірші, 32.

ЖЫТНИЦА, *рж. Див.* **Житница**.

XVI. А п'шеницу з'берѣте в' жыт'ницоу мою Єв. Пер. 15.

XVII. (Праведныхъ людей) «зиет' Хс до жытницы, то єсть, до сѣмѣнарни небесном Гад. Кл. Рас. 232.

ЖЫТНЫЙ, *прикм.* 1. *Див.* **Житный**.

XVI. А старости наши... въ тую днь грошовую и медовую и жытную и инше надания церковные... не мають ничимъ вступоватися ib. II, 401 (1544).

2. *Мешканці.*

XVI. Жытнымъ неду и пива въ манастыры томъ не держати Ак. ЮЗР. I, 41 (1509).

ЖЫТО, *рж. Див.* **Жито**.

XV. И еще семо придали жыта ярого съ гумень сто четыредесять бочокъ Ак. ЗР. I, 80 (1463).

XVI. Мѣсячына: давати четыры разы до году по бочце жыта Арх. ЮЗР. VI, I, 12 (1542).

XVII. Жидове... жыта и збожья ницлякіе на торгу въ городѣ и въ мѣстечкахъ придлыхъ и по селамъ скупуют Ак. ЮЗР. II, 13 (1601).

XVIII. Въ томъ дворѣ ямокъ двѣ, одна съ жытомъ, другая овсомъ насыпаная Быт. мдр. обст. 348.—Защрѣваю и зашкоду всяку злость, хованцовъ, чародѣевъ отъ своихъ жыть, отъ своей вшидкой сѣдьбы Угр. Заг. 61.—Та бдесит Бгъ и умножыт жыта твои Нам. укр. я. I. 258 (Рк. Тесл.)

ЖЫТОВАБЪ, *рж. Той, что чарує жито (злбівник).*

XVIII. Кончу я... нкъ своєй нивѣ подолность, жырность, тукость... отъ чародѣйницъ, отъ жытоѣбовъ, отъ хованцовъ Угр. Заг. 61.

ЖЫТЬЕ, *рж. Див.* **Житье** 3.

XVIII. Єму Бгъ далъ бы жыт(е изъ его житницами Нам. укр(м. I. 325 (Рк. Тесл.).

ЖЫЧЛИВЫЙ, (пол. życliwy). *Див.* **Жичливый**.

XVII. Всего добра жычливый пріятель Ак. ЗР. V, 144 (1677).

ЖЬ, *звук. Див.* **Же**.

XV. Хто на ньвозвратъ или его чтучи оуслышитъ кому жь коли его будетъ потребно ЮРГр. № 75 (1438).

ЖЬНКА, *рж. Див.* **Женка**.

XVIII. Вандура моя Дорогая колибъ до тебе жьнка молодая скакала бъ плясала до свого лихаКл. Коз. Зан. 461.—А теперъ жьнщь... прислужись Тих. № 11 к. 40.

ЖЬНСКЫЙ, *прикм. Див.* **Женскъ**.

XV. Вси збираются тут моужескии полъ и женьскии Чет. 1489 р. к. 39.

ЖЮПЕЛЬ, *рж. Див.* **Жупель**.

XVII. Всимъ дживымъ часть имъ по смерѣ горящимъ огнемъ и жюпедомъ (Смотр. Каз. 36.

ЖЯЛОВАТИ, *дс. Див.* **Жаловати**.

XIV. Слюбую и сдюбили ecno... служити вѣрну быти и послушну с тымъ со всѣмъ чимъ жаловати ЮРГр. № 27 (1393).

Page 399:

Final entries of the *Historical Dictionary of the Ukrainian Language* by E. Tymchenko (pp. 946 - 947) upon which the bulk of the Middle- and Old Ukrainian documentation of the present Etymological Dictionary was based. Tymchenko's work was forcibly discontinued during the Stalin's *pogrom* of the Ukrainian culture in 1930's: Volume I, letters A—Ž, remained as the only printed remnant of this undertaking of 1920's in Ukraine.

———x———

Стор. 399:

Кінцеві гасла *Історичного словника українського язика* (том I) Є. Тимченка з 1930 - 1932 рр., якого матеріял був основою для історичної документації гасел у цьому етимологічному словникові. Як відомо, Тимченків словник впав жертвою Сталінської „чистки" української мови й культури 1930-их років. Доведений, як торсо, до букви „Ж" цей словник і тепер єдине повне джерело для документації старо- й середньоукраїнської лексики, бо заповіджений АН УРСР у 1964 р. *Словник староукраїнської мови* й досі (1976) не появився друком.

———x———

З

З, з — the tenth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. names зѣло‖земля from OCS. *Sělo* (*dzělo*) 'much' and *zemja* 'earth, soil', numerical value : Glagolitic — 8 and 9, Cyrillic — 6 and 7 respectively; with a preceding sign # — 8,000 and 9,000 or 6,000 and 7,000 respectively, Огієнко Азб. 82ff., Истрин 50 ff.

З, (after consonants also:) із, (rarely:) ізі, ізо, dial. со (Гнатюк ЕЗб.4,247), MUk. з/ъ/, зь, из/ъ/, зе, зо, зу alternating with с/ъ/, сь, ис/ъ/со, си (XIV-XVIII с.ССМпз.168-189), OUk. с/ъ/, из/ъ/, ис (XII-XIII с. Мельничук Сл.мовозн.3,143), со (XIV-XV с.ССМпз.45,64,65), OES. изъ, съ (XI-XVc.), rarely: изд (e.g. изд Ростова XVc.); BRu. с/а/, Ru. из/о/, с/о/, dial. з (ESSJ I,77) OCS. *iz/ъ/*, *is* (e.g. *is potoka*, EESJ I,76), *iz* (e.g. *iz njegoze* ibid.), Bu. из, с/о/, Ma. из, SC. *iz/a*, *s/a/*, Sln. *iz*, *s/ɔ/*, Cz. *z/e/*, *s/e/*, Slk. *z/o/*, *s/o/*, Po. *z/e/*, arch. *zy* (e.g. *zy mlyna* ESSJ I,77), LoSo., UpSo. *z/e/*, *zo*, Ca. *z/e/*, *s/e/*, Plb. *vez*. - Deriv. /і/звідки, /і/звідкіль,-ля́, з-пе́ред, /і/з-під, /і/з-поза́ду, /і/з-по́між, /і/з-по́над, /і/з-попід, /і/з-посере́д, /і/з-проміж, /і/з-по́за; OES. със. - Syn. від, од.

PS* /j/ьz 'from' and *sьn'with' which merged in Uk., BRu. and WSl. languages; */j/iz derives from BS. **iz, cf. OPr. *is*, Lith. *iz, is* 'from' and corresponds to Gk., Lat. *ex* 'from'; OIr. *ess-*< IE. ***eĝhs : ***eĝhz* 'from'; PS. *sьn>sъ of uncertain etymology: according to Vondrak 1^2,418, it comes from IE. ***sun: son/som:* ***sm*; yet, the general view is that PS *sъn represents IE. ***som* alternating with ***com*, the latter being evidenced by Lat. *cum* 'with': according to this view in Sl. ***som* was diffused, and in Lat. ***com*, ESSJ 1,255 (here also an extensive bibliography); re Uk. З cf. Кримський 1, 993, 508-524, ССТоцький 84-85, Сімович 59-60, Грунський-Ковальов 75, Мельничук l.c., Шевельов 441,a.o.;Uk.iz/is,z/s started in the XIII c.

3- a prefix in words like збúти : бúти, звíяти : вíяти, згрішúти : грішúти, згвалтувáти : гвалтувáти, здá/вà/ти : дá/вà/ти, зжéрти : жéрти ..., зібрáти : брáти, зірвáти : рвáти, зістрúгти : стрúгти..., зогнýти : гнýти, зомлíти : млíти, зопсувáти : псувáти..., із-пéред : з-пéред, etc., see the preceding entry; before к, п, т and х 3- becomes с-, e.g. сказáти : казáти, спéкатися: пектú, сторгувáти : торг, стрúмáти : тримáти, схováти : ховáти..., íсхóд : ходúти, G N. Íспас: Спас; MUk. & OUk. исполна : сполна (1352 - 1499), истратíть : стратíть (XV c.), исправнє : исправно : справно (XIV - XV c.), испроси/л/ : спросити (XV c.), a. o. ; OES. изгой ‖ исгой /XII c./, исходъ /XI c./: съходъ /XI c./ ‖ сохода Gsg. / XV c./, etc.

забастóвка SovUk.'strike',забастóвщик, -щиця, забастувáти. – Subst.страйк, страйкáр, -ка, страйкувáти.

From Ru. забастóвка, забастóвщик, забастóвщица, забастовáть /: бáста, cf. Vasmer 2^2,69/.

ЗАБОБÓН/И/,Wd. also забабóн/и/ /Стрий/ 'superstition, prejudice,belief', MUk. забобоны /XУII c. ЛСЛ 67/.-Deriv. забобóнний, -ність,-ник, MUk. забобонный /XУII c. ЛСЛ 67/; BRu. забабóн, Ru. /from Uk./ забобóны (Vasmer 2^2, 70) , Po. zabobon, - Syn. вíра в існувáння надприрóдних сил, віщувáння й ін., перéдсуди; помилкóві пóгляди на щонéбудь, які стáли звúчними в житті пéвних верств нарóду, КТС 76; MUk. superstitio, ficta religio /XУII c. ЛСЛ 67/.

Doubtful whether from Po. zabobon 'ts' or a genuine Uk. formation, Sheveloy 722; the lack of ікання (= * zabobin) could be explained by the traditional "tabooistic" character of the word; its origin is usually connected with PS.**bobonitî*, cf.old SC. bobonitî 'to make noise, be noisy', bobonjati 'to chatter, jabber,babble' of o/p. provenance, Vasmer 2^2,70; according to Brückner 643 it comes from dial. Po. bobo 'fright, scarecrow,bugbear'; also unconvincing are its derivations from a GN. Babuna (mountain between Prilip and Veles),Miklosich 6, or from SC. babuni 'Bogomil sect (of the X c.)' suggested by Berneker 1,36. who apart from Uk., Po. zabobon quotes Uk. dial. бобóна and Cz. bobonek, pobonek 'superstitious action, superstitious thing';cf.also SP.1,288, ЭССЯ. 1,111.

си́льний дощ, зли́ва' /там таки 78/... AmUk.
забекува́ти ' відступи́ти ', забетува́ти 'пі-
ти́ в за́клад', забрикува́ти 'загальмува́ти',
забукува́ти 'замо́вити, записа́ти, зареєстру-
ва́ти', загарнесува́ти 'запрягти́', заколу-
ва́ти 'закли́кати, зателефонува́ти', замака-
га́йкати 'закля́сти', заморґеджува́ти 'да́ти
в заста́ву, заста́вити', заордеру́ати 'за-
мо́вити', запаркува́ти 'зайхати на сто́янку,
ста́вити на сто́янку', запечува́ти 'залата́ти',
заплягува́ти 'залучи́ти, включи́ти в елект -
ри́чний струм', засейфува́ти 'заощади́ти' ,
застартува́ти ' пусти́ти в рух /мотор/', за-
фенсува́ти 'обгороди́ти пло́том', зачарджу -
ва́ти 'вимага́ти /висо́ку/ ціну́', зачо́вку -
вати, зачо́вкати 'задуши́ти!.. / JBR /; FN.

Заба́ва, Заба́вський, Заболо́тний, Заро́ський, Зарі́чний, Зару́динець, Зася́нський, Затуля́к, Зати́чиць, Зати́льний, За́тирка, Заходю́к, Захо́жий, Зачепню́к, Зацерко́вний, Заязи́рський||Заєзе́рський і т.п. / Богдан s.vv./; GN.
Закарпа́ття, Запоріжжя, За́болотів, За́болоття, Зава́лля, Зарі́чне, Заста́вна, Задуна́йська Січ, Закавка́ззя; діял. Заді́льський : За Діло́м, Заглубо́кий : За Глубо́кий Звір, Заясині́в: За Ясено́вов : За Ясени́цею, Заки́черка : За Ки́ черков, Запо́тік : За Пото́ком, Зарі́ча : Зарі́ка́ : За Рікó́в... /Бойк.244/; За́болотці, Залі́сся, Заставки́ /Ящун 2,40/ і ін. MUk. & OUk.
Загорна /ХУ с./, Загвоздиє / ХУ с./, Замостьє /1433/, *Заборол /1489/, *Заболотци/ХУ с./ *Загорово /1433/... OES. въ Заостровьи /XIУ - ХУ с./, волости Новгородьскые: Волокъ...Заволоцьє /1264-1265/, в Заволочии /ХУ с./, На Никитскомъ запольѢ, въ Чюдинскомъ Запольѣ ...

ЗАБОРО́ЛО 'fortification wall', arch. забра́ло; MUk. забрало /XVII с. ЛСЛ 67,87/, zabrało - ścłana (1641 DSP), OUk.,OES. по забороламъ , на заборолѣхъ, съ заборолами, съ заборолъ , в забрала, отъ забралъ , на забрала, по забраломъ , съ дрѣвѣными забралы, на забралѣ /Сл.плк.Иг./. - Deriv. OUk., OES. не сущю забралнику , забральника /XI с./, на краихъ же забральныхъ. - Syn. рухо́ма части́на ще́лома, що опуска́ється на обли́ччя для за́хисту від уда́рів; щити́ з де́рева або́ ка́меню, встано́влені на му́рах форте́ці для за́хисту її оборо́нців від во́рога, Слум. 3,26 ; оборо́на, охоро́на, за́хист.

PS. *za-bor- /d/lo: *borti/sę/, see боро́ти/ся/, EDUL 1,177.

заборсу́читися Wd. (Bk.) ' to become angry, to be puffed up', first recorded in 1934 /Кміт 74/.-Syn. загні́ватися, надува́тися на ко́го.

Based on бо́рсу́к, ,see s.v.

заборче́ний Wd.(Bk). 'bored, perforated', first recorded in 1934 /Кміт 74/. - Syn. прове́рчений.

Deriv. from *borkaty, *boruvaty 'to bore,pierce' - a loanword from MHG. bohren 'ts',see бормаши́на.

забухто́рити dial.'to put away and forget where the thing was put, to mislay', first recorded in 1958 /Паламарчук,пд.-зах.Житомирщина/. - Subst. покла́сти чи схова́ти так, що пі́сля тру́дно відшука́ти.

Deriv. from бу́хта1.,q.v.

ЗАВА/Д/ЖА́ТИ : ва́да

зава́лка SovUk. зава́лювання:вали́ти;
зава́лки Wd. 'mumps,swelling of the glands' first recorded in the XIXc./Желеховський 1,232/, 'bronchitis'/ XX с. Горбач 11,9 / ; Po.zawałki. -Subst. сви́нка; бронхі́т.

From Po. zawałki 'ts'(wanting in Richhardt 114,122).

завгоди́,dial.завгоде́й / Лисенко, Житомирщина, Слл.21/ 'on time, in good time,betimes,early' Subst. завчасно, Слум.3,39; завле́годь,завре́м'я, Лисенко,l.c.

Cf. годя́щий : годи́ти/ся/; завгоди́ = за-у-год-я, завгоде́й = за-у-год-яй with dial.я > є; завле́годь - за-у-ле-год-ь.

заведі́й, заведія Wd.'deceiver; chief of a gang (band); bully, swaggerer, blusterer; quarrelsome person', first recorded in the XX c. - Subst. баламу́т; вожа́ка; /арго́ воя́ків:/ зух, від - ва́жний очайду́х, Горбач 6,10

According to Горбач ,l.c.,it comes from завадія́ка 'ско́рий до бі́йки'; yet, in view of the phonological difficulties (change e> a) it is more persuasive to consider it a deriv. of завести́ : вести́ /бі́йку/, see s.v.

завере́чи діял. : верг.

завернáть " : верну́ти, верта́ти.

заверу́ха " : завірю́ха.

ЗАВЖДИ́ 'always, at all times, constantly, on all occasions, ever' ; MUk. & OUk. завжды /1499/, заоуждыи /1436/, wanting in other Sl. Deriv. завжде́нний, завжди́шній, на-,не-за́вжди. - Syn. у будь-яки́й час, повсякча́с, пості́йно,за́всі/г/ди, Слум.3,44,61.

A compound за́-ужди, cf. оужды /1435, 1388/, вжды /1493/ and Po. wżdy, Cz. vždy, vždycky, Machek 563.

ЗАВЗЯ́ТИЙ 'brave, courageous, high-spirited; persistent, thorough, incorrigible, out -and-out, downright, inveterate,full of gall (hatred), persistent, relentnes, bold; enthusiastic',since the XVIII c.; BRu. заузяты,Ru.завзя́тый,Po. zawzięty, - Deriv. завзя́тець, завзятту́щий,-ість, завзя́ття, завзя́то/к/. -Syn. наполегливий у дося́гненні якої-не́будь мети́, стійки́й, спов - нений пристрасти, запальний /про людину,її характер; нестримний, надзвичайно сильний у прояві ,КТС77; запе́клий,упе́ртий, наполе́гливий, Деркач^2,70.

A Uk. neologism,deriv. of завзя́тися:взя́ти, q.v.; some scholars explain it as a borrowing from Po. zawzięty, cf. Vasmer 2^2,72, Шанский 2:6,16, a.o.; wanting in Richhardt 114,122, and Šerech-Shevelov, Word 8:4,329-349; cf. also Brücner 640.

ЗАВИ́ДА, ЗАВИ́ДУВАТИ... dial. за́видіти : вид; see also за́висть.

ЗАВИ́ЛЬКУВАТИЙ, -тість : ви́ла.

ЗАВИ́СІТИ 'to depend, be dependent on; ModUk. Ru. зави́сеть ,Bu. зави́ся Cz. záviseti.-

According to Виноградов Эт. 1966,126-133, the word is a neologism restricted to few Sl. including Uk.; it is a calque translation of Lat. dependere 'ts'; Огієнко did not recommend its use in ModUk. and suggested its substitution by зале́жати, РМ. 2,403; re etymology see s.vv. за-ви́сіти.

ЗА́ВИСТЬ 'jealousy, envy', MUk.зависть /XVI с. КрехАп/, зависть /XVII с. Синонима/,зависть жены или мужа /XVII с. ЛСЛ.67/, OUk., OES. зависть /XI с./; BRu.за́вісьць,Ru. за́висть, OCS. zavistь ,Bu.,Ma. за́вист, SC.zavist, Cz.závist, Slk.závist', Ca.zavisc. - Deriv. зави́сний,-ність, Wd. (Bk) завистува́ти /Кміт 75/ ,MUk.завистьво /XVII с. ЛСЛ.67/, зави́стный,-никъ /XVII с. ЛСЛ.67/, завистникъ доброму /XVIIс. Синонима/. - Syn. за́здрість, ревни́вість.

PS. **zavistь* < **za-vid-tь* : *vidъ*,*see* вид; cf. also such formations as зави́дувати, за́видний, -но, за́видощі, завиду́щий // завидю́щий і т.п.

ЗА́ВСІ́/Г/ДИ,dial.завсігда́ /Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9,108/,'always,ever, at all times', MUk. завсегды /XVI с. КрехАп./,завсегда /1737 Інтермедії 127/; BRu. заўсёды, Ru./rare/завсегда́/since 1459/. -Deriv.завсі́дний, -ник.- Syn. за́вжди́,повсякча́с/но/.

An OES. neologism(since the XV c.) - result of prefixation of всегда́ (< **vьse-gda*), cf. OCS. vьsegda, SC.svägda, Po dial.wszegdy, etc.

ЗА́ВТРА,Wd. also взавтра/Стрий/ 'tomorrow', MUk. сегодня або завтра /ХУІ с. КрехАп. /, на завтрие /там таки/, до завтрея /там таки/, завтра /ХУІІ с. Синонима/, заутра:рано,порану, также вчас /1627 Беринда/, заоутра/= 'ранком',1476 /, завтра/ ХУІІІ с. Інтермедії 164/, OUk.,OES. заоутра/ ХІ с. Остр. св./, вечеръ ли...или заоутра /ХІІІ с./, завътра /ХУ с./; BRu. заўтра, Ru.завтра ,OCS. zaoutra, Ma. зае́утре, SC, sütra, Sln.zâjtra, Cz. zítra,Slk. zajtra, - Deriv. за́втрашній, за́втрє: до за́втрього, після,-по-за́втра, за́втра-позá втра, за́втра - позá втрьому, після-,по-за́втрашній, MUk. заутрникъ : снѣданє ,порáнок /1627 Беринда/, заўтрній:рáннїй,скорóзрый , áбо достáлый, зрѣлый, узрѣлый, дорóслый, также: вчáсный, потóмный, чúстый /там таки/,завтреніе /ХУІІ с. Синонима/, завътрие /1583 АКЖМУ.59/, завтриші /ХУІІ с. Алфавит/,завтретный -утреный, заутреный /ХУІІ с. Синонима/, OUk.,OES. завтреня /ХУ с./, заутрие /ХІУ с./,по заоутрьнии, по заутрени /ХІУ с./, на заоутрьнии /ХІ с. Остр. св./,заоутрьняѣ /там таки/, заутрина /1263/, до заутрока /ХІУ с. Лавр./, заоутрокаи,брате; заоутрокати /там таки/. -Syn. на дрýгий день пíсля сьогóднішнього; /у знáченні імéнника:/ найблúжче майбýтнє, КТС.77.

PS. **za-utra* with original meaning 'in the morning' ; "cases of *v* found in place of an expected *u* ,under conditions of reduction",Шевельов 284; see also Преображенский 1,240, Шанский 2:6, 21 ,Vasmer 2^2,73, Machek 182, N.van Wijk Сборник Соболевскому 36-38, Sadnik- Aitzetmüller 326, Skok 1.787, a.o.

ЗА́ВШЕ colloq. 'always,ever,at all times', MUk. завше /ХУІІ-ХУІІІ с./,OUk. завсе/1434/, Po. zawsze.- Syn. за́вжди́, за́всі́/г/ди,пов - сякча́с/но/.

From Po. zawsze 'ts' (*za-wsze : wiesz, wsza,wsze 'all,whole', PS.* *vьsь ,vьsja ,vьse*, see весь), Brückner 636,646.

ЗА́ГА see зга́га

загайрува́ти AmUk. 'to hire',first recorded in 1965 (Royick 101). Subst- найня́ти.

"A hybrid composed of the Ukrainian perfective prefix za-, the English stem hire,and the Ukrainian formative suffix -uva- and ending -ty", Royick, l.c.

ЗАГА́Л 'total, totality,whole; mass, public, society, community', ModUk. only, wanting in other Sl. - Deriv. зага́льний,-ність,-но, -ник,загало́м, в-,у-загалі́, в-,у-зага́льнити,в-,у-зага́льнювати, в-, у-зага́льнення, в-,у-зага́льнювання , зага́льно-вжи́ваний,-ви́знаний, -відо́мий,-військо́вий,-встано́влений,-демократи́чний,-держа́вний,-досту́пний,-зрозумі́лий,-капіталісти́чний,-кля́совий,-культу́рний, -націона́льний,-лю́дський,-мі́ський,-наро́дний, -обов'язко́вий,-парті́йний,-політи́чний,-пра́вний,-при́йнятий,-присту́пний,-республіка́нський,-росі́йський,-ру́ський,-украї́нський,-фабри́чний,-еміграці́йний,-кана́дський,-австралі́йський,-америка́нський... - Syn. широ́ке ко́ло люде́й,ма́са,громадя́нство,грома́да,КТС 77; грома́дськість, суспі́льність,суспі́льство, Деркач^{2}54.

A Uk. neologism : *za - hal*, the latter being related to гали́ти q.v., Berneker 1, 293, EDUL 1,543.

ЗАГА́РА : гори́ти.

ЗАГА́ТА : гать, га́тка

ЗАГУ́ТАТИ 'to deafen, stun', ModUk.only, wanting in other Sl. - Deriv. загу́татись - зага́витись,задиви́тися, Франко 7,452. - Syn. заніми́ти, остовпі́ти / unknown to Слум.3/

An o/p formation based on interj. гу! like гука́ти, гугна́ти, гуготі́ти, see s.vv.

заґаждаю MUk. / XVII с. ЛСЛ.68 : "в оригіналі літера г, яку можна читати і як ґ, невиразна, бо виправлена із в", В.В.Німчук Лексикон...449/ 'Deleo.Maculo. Abstergo'.

Of dubious meaning and origin; the closest connection with ChSl. gaždu: gaditi 'to detest, abhor' is uncertain on account of meaning, although formally could be explained as iterative form of gaždu, see гад.

заго́вити 'to become sick,fall ill' , dial.,first recorded in the XIX c. by Гнатюк Езб.26. - Subst. занеду́жати,захи́рі́ти.

From SC. *govjeti* 'obtemperare' with Uk. prefixation za-, see гов і́ти.

ЗАД 'back, seat, hind part, croup,stern', MUk. зад /XVII с. Алфавит 25/, задъ/XVII с. ЛСЛ. 69/,OUk.,OES. задъ /XI-XУ с./; BRu.,Ru., Bu.,Ma. ts, OCS. zadъ, SC. zadak, Po., Cz.,Slk., LoSo.,UpSo. zad, Sln. zád. - Deriv. задо́к, за́дній, за́дник, -иця, за́до́м , задко́м, наза́дній, наза́дництво, -цький, -и́чий, в-,на-, по́-за́д, /наза́дгу́зь, /і/зза́ду, задньо-... ви́личний , -носови́й, -піднеби́нний,etc.,MUk. зади, з'заду /XVII с. ЛСЛ.69/, заднїй/1458, XVII с. ЛСЛ 69/, задокъ- задняя /XVII с. Синонима/, за́ди...съза́ди, з'за́ду /1627 Беринда/, задку Gsg. /XVII-XVIII с./, OUk., OES. задний /1322/, зади / XI с. Остр.ев., XIУ с./, заднаа /XI с./, заднее / 1299 /, преднюю славу...а заднюю /Сл.плк.Иг./,задь /XIУ с./, задьница // задница /XII - XIУ с./, задьничьникъ /XУI с./ , заждь /XI с./ съ заждьмь /1073 Ізб.Св./, съ зажа/XУI с./; FN. Зад, Заде́йко, Задко́,За́дник /Богдан 334/; GN. Зади́ /назва поля в Залікті,Бойк. 15/, Задківка /назва гори на Гуц.155/,Задня Ризовата / ibid. /. - Syn.протиле́жне пере́дові, части́на ту́луба тварини,протиле́жна голові́, части́на ті́ла люди́ни ни́жче спи́ни , /мн.:/ мі́сце за двора́ми, поза́ду буди́нків, хат; те що рані́ше ви́вчене, що всім відо́ме, Слум. 3,101.

PS. * *zadъ*, IE. root ** *ǵhō-* 'behind,beyond, over' extended by suffix-*dъ*,cf.*nadъ* = *na-dъ*; no certain BS. or IE. correspondences, see за; Преображенский 1, 240, Шанский 2:3,27, Trautmann 336, Vasmer 2^2,73, Pokorny 451 - 452;also Prokop Lang LF.47,307, (extensively:) ESSJ 1,294-295.

зада́вок Wd. Lk. /Приймак РМ.2,450/ = зада́ток : да́/ва́/ти.

зайва́нити, заіва́нити, заїва́нити, заїва́нювати... : Іва́н.

(See also the following entry)

ЗА́ЙВИЙ 'superfluous, redundand, supervacaneous, spare, unnecessary, supernumerary', ModUk. ,Ru. dial. (from Uk.:) зае́вый, заивый /Курщина, Вороніжчина/, wanting in other Sl.; Deriv. зайвість, зайвина, зайво, Wd. зяйво /Стрий/, у зайви взяти у займи взяти /Желеховський I, 246/.- Syn. який не використовується в даний момент, вільний; ще один до якоїсь кількости, додатковий; без якого можна обійтись, Слум. 3, 132; лишній, непотрібний, запасний, зверх норми, Подвезько 279.

The word seems to be the only Sl. vestige of IE. root ** *ghē-, ghēi- : ghōi- / ghoi-* with basic notion 'to be empty'; cf. Pokorny 1, 418, Il'jinskij EDUL 1, LVI; as such it is related to Skt. jáhāti 'he leaves', hīyatē 'it remains', Av. zazāmi 'I leave', Gk. (an)a)xádzō ' I force to retire', OHG. gân, AS. gān, E. to go, etc., Kluge 110; as a folketymology its explanation by G. Lisovyj in his letter of 8.8.1971 might be mentioned, viz. ...є циганське слово "їва", означає злодій' або красти': у Львові злодії говорили "заївати" замість "красти", або взагалі "робити щось незаконне"...; одначе у злодіїв було ще слово "заївануватн", зн. "заївати" може бути скороченням; see also the preceding entry and Шевельов 292 /: OCS. zějǫ, Ru. назо́йливый /.

ЗАКО́Н 'law, statute, rule, regulation; arch.: 'religion faith' also 'monastic order'; Wd. (Hc.) за́кі́н 'confession ; communion '; MUk. законъ /1474, 1470, 1455.../, по старому закону /1499/, закун /1759/, законъ /XVII с. Синонима/, за́конъ /1627 Беринда/, OUk., OES. законъ /XI -XIУ с./. - Deriv. законний, без-, не-, проти-зако́нний, -но, законник, -иця, законо- вчитель, -давець, -давиця, -давство, -давчий, -дорадник, -знавець, -знавство, -знавчий, -мірний, -мірність, -положення, -проєкт, -учитель...; MUk. зазако́нникъ /1627 Беринда/, законополагаю, законне / 1927 ibid. / , OUk., OES. законъный, законьникъ, законьнѣ, законо- давьствіе, -давьць, датель, -пись, -/на/полагатель, -положеніе, -прѣступеніе, -прѣступникъ, -уставьникъ, -учитель... ; BRu., Ru., Bu. ts, OCS. zakonъ, Ma. за́кон SC. zákon, Sln., Cz., Slk. zákon, Po. zakon, LoSo. ts. - Syn. постано́ва вла́ди, що ма́є найви́щу юриди́чну си́лу; загальнообов'язко́ве пра́вило, те, що визна́ється обов'язко́вим; зв'язо́к і взаємозале́жність яки́хось я́вищ об'єкти́вної дійсности, що виявля́ються в пе́вному поря́дку, КТС 81; MUk. пра́во, за́повѣдь, або уста́ва; /та́кже:/ спо́соб, обы́чай, пра́вило; /также:/ сну́ръ тесе́лскїй, наугóлникъ, мѣ́ра, проба, ра́дь, ста́нъ, поря́док а́лбо канѡ́нъ, Беринда 1627.

PS. **zakonъ < *za-konъ*, the latter part of the word meaning 'extreme point, limit, end', see кінець ; ModUk. lack of ікання is explainable by the arch. character of the word.

ЗАЛІ́ЗО 'iron' ,Wd. желі́зо, жилі́зо,жилі́зу, SoCp. жиᵉлі́зо, жи́ᵉлізо ' леміш /части́на плуга/' Дзендзелівський 179; MUk. желѣзо/ХУ с./ ; OUk.,OES. желѣзо / XI- XIУ с./BRu.залеза, Ru. желе́зо, dial. зеле́зо, зяле́зо, OCS. želézo, Bu. жле́за, Ma.жле́зда, SC.žèljezo, Sln.želézo, Cz.,Slk. železo, Po. żelazo, LoSo.,UpSo.železo, Ca. želazo. - Deriv. зали́зко, зали́зце, зали́ззя, залізя́ка, залізя́чка, залізя́ччя, зали́зистий, зали́зний, залізни́ця, залізни́чний - ник,-ниця, залізня́к, -я́чка...; залізо- : залізобето́н, -ний, залізовмі́сний, залізовуглеце́вий, залізоно́сний, залізоплави́льний , залізопрока́тний, -ник, -ниця, залізоро́бний, залізору́дний, залізоцеме́нт, -ний, etc.; MUk. OUk.,OES. желѣзьце /ХУI, XIII с./, желѣзьныи /XI- ХУ с./, къ... желѣзоковцемъ /XII с./, желѣзо-адче /ХУI с./, Желѣзныя врата /Сл.п. Иг./; FN. Заліз/к/о, Залізний, Залізняк,Желізний, Желізкевич /Богдан 341/. — Syn. сріблясто-сі́рий, в'язки́й і ковки́й мета́л:Fe.

ModUk. зали́зо goes back to MUk. and OUk.желѣзо which in turn derives from PS. *želězo 'ts' corresponding to Lith. geležìs, Latv. dzèlzs, OPr. gelso 'ts', IE. root ** ghel/e/ǵh- 'metal'; cf.Trautmann 83, Vasmer 2^2,42-43, Pokorny 435,a.o.(extensively:) Трубачев ВСЯ 2, 31-34; Uk. and Ru.dial. change of the initial že- to ze- is usually explained by "distant assimilation" of consonants with a corresponding change of -e- to -a- : желі́зо > зелі́зо > зали́зо, Зілинський 1,116, a.o.

збандирува́ти AmUk. 'to binder' ,first recorded in 1972 (Koshelanyk 721).- Subst. скоси́ти.

From E. to binder 'ts' ,Koshelanyk,l.c.

збитува́ти, збі́тува́ти AmUk. 'to beat; bid', first recorded in 1915 (Bilash 85) - Subst. перегна́ти; запропо́нувати ці́ну.

From E. to beat; bid 'ts', Bilash,l.c.

збльофувати AmUk.'to bluff', first recorded in 1972 (Koshelanyk 721) - Subst. обдурити.

From E. to bluff 'ts', Koshelanyk 1.c.

збостувати AmUk. 'to bust', first recorded in 1972 (Koshelanyk 721). - Subst. лопнути.

From. E. to bust 'ts', Koshelanyk,1.c.

збрийкува́ти, зброкува́ти AmUk. 'to go broke', first recorded in 1972 (Koshelanyk 722). - Subst. збанкрутувати.

From E. '(to go) broke' , Koshelanyk,1.c.

ЗБРО́Я 'weapon/s/,arms,armor,armaments' ; MUk. зброѧ /1596 Зизаній/, зброя /ХУI с. Крех Ап./, збро́ѧ /1627 Беринда/; Po. zbroja.-Deriv. збро́йний, -но, збройови́й,-во́,зброяр,-ня, --ський,о-,у-збро́єний, о-,у-збро́єння,о-,у-збро́їти, о-,у-збро́ювати, збро́єно́сець,збро́єно́сний,-но; MUk. збройно /1498/. - Syn.зна́ряддя для на́паду,або́ обо́рони, суку́пність за́собів для ве́дення війни́, бо́ю; MUk.оружіє, бронь/1596 Зизаній/, мѣчь,бронь,да́рда,бо́лтъ,стрѣла̀, по́тѣскъ,копѣя,дрѣвце,воло́чнѧ, ѡщѣп, галябарт,рогатина /Беринда 1627/,оружїя, zbroie /КрехАп.ХУI с./.

ЗБРУ́Я 'harness', arch. also 'weapon/s/', ModUk.; Ru. збру́я‖сбру́я, wanting in other Sl. - Syn. предме́ти для запряга́ння або́ сідла́ння ко́ней і і́нших тварин, у́пряж; /застар./споря́дження во́їна, Слум.3,452-453.

Of uncertain etymology; some linguists derive it from Po. , Vasmer 3^2,568, while Po. scholars consider it Uk. loan ("pożyczka ruska" Brückner 648) ; on account of the semantic proximity in Uk. the word seems to be a variable of збро́я with a secondary distinctive -y- instead of -o- ; in discussing both words in AUA 3:2,718-720 Yury Šerech stated as follows: *zbroja* (weapon) ... is one of those words which etymologists like to get rid of by ascribing them to any other language but their own, since it is difficult to explain these words with the history of a single language. Bulaxovs'kyj traced Rus. *sbruja* from Polish; Hrabec assumed, on the contrary, that Pol. *zbroja* was borrowed from "Ruthenian" (Ukrainian? Byelorussian?). One can also mention that C'vjatkow tried to trace Ukr. and BR. *zbroja* phonetically from Pol. *broń* as the result of *ń* changing to *j* before *u* in the adjective **zbrońny>zbrojny* from which, they say a new subst *zbroja* was derived. It is impossible to agree with this view since, by the 16th century, *zbroja* was a very widely used and the changing *ń>j* occurred later; it is also not understandable why this process did not embrace all adjectives with "double" *n-* for the first *n* was soft everywhere after the following *ь* was dropped:

L. C'vjatkow, "Nekatoryja rysy inšaslavjanskaj fonètyki w belaruskim leksyčnym matarjale," Instytut belaruskaj kul'tury, *Zapiski Addzelu humanitarnyx navuk*, 2, 77.

Il'inskij solved the problem, however, by providing quite convincingly that *zbroja* is related to *briti* just as *boj* is to *biti*. *briti* had as its original meaning 'to cut, to strike.' Thus *zbroja* was neither a borrowing from Ukrainian to Polish nor vice versa, and the explanation is required only by *u* in Rus. *sbruja*, which actually can lead to a Polish or Ukrainian source: ИзвОРЯС 23,163.

According to Brückner 648 the word is derived from *brojь 'number' extensively dealt with in Berneker 1,87 : number - "eingeschnittenes oder abgeschnittenes Merkmal" (a cut out sign); see also бро́їти : бри́ти ; збру́я; the semantic aspect of збро́я was extensively discussed by Y. Šerech in AUA 3:2,719-720:

The suggested concept of the origin of *zbroja* in Polish and Ukrainian is verified by the use of the word and its synonyms in both languages in the 16th-17th centuries. Ukrainian texts in this period know the synonyms *zbroja, oružie, broń*. The word *oružie* has the most abstract character...
in Polish both *zbroja* and *broń* were completely Polish; thus the theory of the Ukrainian origin of Pol. *zbroja* crumbles.

ЗБРУЧ GN. Zbruch (river), BRu.,Ru. ts,Po.Zbrucz.

This hydronym is usually referred to BRu.бруч, and appellatives бруя́ 'flow',бруи́ть 'to flow', akin to Lith. briáutis, briáujuos 'to squeeze, get through' ,Gk. fréar,Ion. freîar 'well; water tank, cistern, reservoir', Arm. ałbiur, ałbeur a.o., cf. Vasmer 2^2,85,with reference to Trautmann 37, Hübschmann Arm. Grammatik 1,415, etc.; Соболевский РФВ.64,187, connected this name with Нерýч,Врýчий, while Staszewski 345 derived it from brukać 'kalać, brudzić'; for Шевельов 275 the connection of both Збруч-Бруч : бруя "is of no value because in both Br. and WU r' is dispalatalized", yet he does not offer any new suggestion instead; finally, for Трубачев 2,253:етимология неясна; in looking for a solution one is inclined to consider relationship of Збруч with such WSl.Zbřica, Po. Zbrzyca explained by Rozwadowski 52-54 as **dъbrica‖dъbrica : dъbrъ‖dъbrъ* 'ravine'(discussed in this part of ED on p.236); consequently : Збруч < *Sъ-dъbr-ǫtjь >*S-dbr-učь>Zbruč with original meaning:'ravine river'.

ЗЕЛЕ́НИЙ 'green', MUk. зеле́ный /ХУІІ с.ЛСЛ. 74/, зелены /и/ /1584 АКЖМУ 90/, зе́лено/1596 Зизаній, 1627 Беринда/,зелены /й//1643 Ужевич/, зеленую Asg. /ХУІІ-ХУІІІ Інтермедії 61/ OUk.,OES. зеленыи, зелено /1073 Ізб.Св.1307/; BRu. зялёны,Ru. зелёны й ,OCS. zelenъ,Bu. зеле́н, Ma. зе́лен, SC. zèlen, Sln.zelèn, Cz.,Slk. zelený, Po. zielony, LoSo.UpSo. zeleny, Ca.zelony,Plb.zêlèn. Deriv. зелена́вий,-вість,-во, зелена́стий,-тість, -то,зелене́нький,-кість,-ко, зелене́сенький,-ко, зелен/к/ува́тий,-то, зеленя́стий,-тість,-то,зелене́ць, зелени́на,-и́стий,зеле́нка, зеленушка, зеленя́к, зеленя́р/ка/, зе́лень, за-,по-зелени́ти, за-,по-зеленіти,-ніння,зелени́тися...,зелено-голо́вий,-ли́стий,-о́кий,-о́чка..., Wd. зелени́ло 'зеле́не чорни́ло' /РМ.2,118/,MUk. зелени́чіс/1596 Зизаній, 1627 Беринда,ХУІІ с.ЛСЛ.74/,зелено́сть /там таки/, зеленьли /ХУІІ-ХУІІІ с.Байки 88/, OUk.,OES. зелень /XI с./, зеленьство /XIУ с./, зеленичис, зеленина /1076 Ізб.Св./GN.Зеле́на, Зеле́не, Зеле́ний,Зеленяко́ва,Зеле́не Ўстє,Зилиня́т Ки́чира, Дзеле́на /Кв./; FN. Зеле́ний, Зеле́нко, Зеле́нків, Зеленёнький, Зеле́нський,Зеленчу́к,Зеленю́к, Зеленя́к, Зеленіцький /Богдан 340/. Syn. /оди́н із основни́х ко́льорів спе́ктра:/середній між жо́втим і блаки́тним,Слум.3,553.

PS. *zelenъ/jo/'ts',IE. root**ǵhel-'ts', cf.Lith. žãlias'green',želti 'to sprout,sping up (green)',želmuo 'plant', Latv. zaļš 'green; fresh', zelt'to grow green', Skt. hari-'yellow', Av.zaray- 'ts', Alb.delpne,dhelpërë, dëlbune'fox'; see also жо́втий; Pokorny 430, Fraenkel 2,1287, Vasmer 2^{2},92, (extensively:) Herne 64-73, 80; see also Шанский 2:б,84, a.o.

ЗЕЛЕПУ́Г, зелепу́га dial.'unripe fuit; greenish plum; sour cherry', first recorded in the XIX c. /Желеховський 1,297/.- FN. Зелепу́га, Зелепу́жин /Богдан 340/. - Syn. все,що недозрі́ле,Франко 10,507.

Of obscure origin; its connection with зело́ is clear, however the second part -пуг (in some variants:-пух, -пуш) cannot be firmly established.

зелепу́х, зелепу́ш dial., see the preceding entry.

ЗЕЛО́ 1. a Russianized SovUk. form for зіло́ , q.v.

ЗЕЛО́ 2.arch.'herbaceous plant,weed',MUk. zeło - ziele (1641 DSP); Po. zioło, UpSo.zelo, re other correspondences see under deriv зі́лля. Syn. зе́лень/зелені́ дере́ва,кущі́,тра́ви ітд./ Слум.3,555.

PS. *zelo* 'green plant', root ts as in зелéний; see also зі́лля.

ЗЕ́ЛЬМАН folkl. 'Zelman, kind of Easter dance and game', ModUk. only, wanting in other Sl. - Syn. рід ягі́лки.

Of uncertain etymology; its connection with зело́,зелéний points to a compound with a second part -МАН, like in РАХМА́Н, ДРАГОМА́Н, ДУШМА́Н, ДУРМА́Н, КУРМА́Н, etc.; in this connection зе́ль-ман would mean 'ruler of the green, king of spring'; yet, Є.Онацький in his Мала українська енциклопедія,р.490

offers the following explanation:

ЗЕЛЬМАН — дрогобицький жид. син кушніра Вольфа, що в рр. 1740-1753 був фактором дрогобицької старостини Тарновської і провідником жидівського кагалу в Дрогобичі. Зельман Вольфович натомість, в двох останніх десятиліттях історичної Польщі перед її упадком і розподілом, ареидував старостинські доходи — млини, солярні, фільварки та села і вславився своїми зловживаннями, проти яких виступали навіть його єдиновірці, що домагалися його ув'язнення і кари. Був дійсно арештований, але зумів викрутитися, продовжуючи свої нелюдські здирства. Аж по упадку Польщі, австрійська влада що прийшла в Галичину в 1772 р., ув'язнила злочинця, і його публічно покарано на смертну кару в 1775 р. на дрогобицькому ринку.

Ця історична постать жида-орендаря, жахливого визискувача нашого селянства, стала центральною постаттю наших великодніх пісень, що до останнього часу виконувалися в нас навкруги церков: «Їде, їде Зельман!» радісно вигукувала молодь, виводячи веснянкові танки. Ця радість походила з того, що до приїзду Зельмана, що арендував і церкви, не могла відбутися ніяка служба Божа. Згодом, коли історичне підґрунтя пісні веснянки призабулося, Зельман із ключаря - арендаря, що відмикав церкву, перетворився в містичного ключаря, що відмикає весною небо і сонце.

Отже, Зельман нашої веснянки — це відгомін давньої козацької думи про поневолення козаччини жидами:

...І ще ж то жиди-арандарі в тому не
перестали —
На славній Україні всі козацькі церкви
заарендовали:
Котрому б то козакові, альбо мужикові
дав Бог дитину появити
То не йди до попа благословиться,
Та піди до жида-рандаря та полож битий
тарель, щоб позволив
церкву одчинити,
Тую дитину одружити... (Мих. Груш.
т. VIII,439).

Цікаво, що, як констатує М. Грушевський, досі документальних вісток про арендування жидами церков і якісь конфлікти на цім ґрунті не викрито, «невважаючи на деяке заінтересування цією справою» (там же, ст. 441). Проте ця тема — одна з популярніших нашого історичного антисемітизму. Тому-то, хоча факту арендування церков Зельманом історично не встановлено, давній популярний мотив, саме з огляду на нелюдський визиск і жорстокість цього арендаря, дуже легко спопуляризувався саме на його постаті.

This "antisemitic" theory might be well rejected in view of Uk. *-man* - formations quoted above, as well as on account of comparative Sl. material presented by F.Sławski SPS,1,131; cf.

Uk.. *lachman* : *lach* 'rag,tatter'
" *sukman* : *sukno* 'cloth'
" *durman* : *dur* 'madness'
" *kusman* : *kus* 'piece'
SC. *očman* : *oko* 'eye'
" *dȉtmân* : *dȅtę* 'child'
" *pûrman* : *pûra* 'turkey'
" *rȁcman* : *rȁca* 'duckling'
LoSo. *bělman* : *bělz* 'white'
SC. *Grdman* : *Grdomil* 'PN'
" *Rȁdman* : *Radomir* 'PN'
" *Vȕkman* : *Vukoslav,Vukomir* 'PN'.

As far as colors are concerned the Uk. Зе́льман is well compared with the above LoSo. *čel-man* and Uk. сі́рман : сі́рий 'grey'; thus the etymology of Зе́льман 'ruler of the green,king of spring' is well motivated by the comparative Sl. material.

ЗЕ́ЛЬТЕРСЬКА вода́ 'Seltzer water (aerated mineral water)', ModUk. - Syn. Мінера́льна вода́ з Зе́льтерс у Неме́ччині.

From ModHG. Selterser wasser 'water of Selters (resort in Nassau,Germany)' , Muret-Sanders Enc.E.-G.Dictionary,883, Klein 2,1414.

ЗЕМЛЯ́ 'earth; ground; soil; land, country' MUk. земля (ХУ-ХУІІ с. ССМ.І,395-397, ЛСЛ. 75), OUk.,OES. земля (ХІ - ХІУ с. ССМ 1.с); BRu. зямля́, Ru. земля́, Bu. земя́, OCS. zemlja , SC. zèml'a, Sln. zémlja, Cz. země́, Slk. zem, Po. ziemia, LoSo. zemja, UpSo. zemja. - Deriv. земе́лька, земля́к, -я́чка, -я́цтво, -я́цький, земе́льний, зе́мний, зе́мський, зе́мство, земляни́н, -ля́нка, земли́ця, -и́чка, compound: земле-вла́сник, -вла́сниця, вла́сницький, -володі́ння, -впорядкува́ння, -впоря́дник, -зна́вець, -зна́вство, -ко́п/ний /, -кори́стування, -кори́стувач, -мі́р/ний/, -ри́йка, -ри́йний, -ро́б/ство/, - ро́бський, - со́с/ний/, -тру́с, -у́стрій, -черпа́лка, -черпа́льний, -черпа́ння; при-земни́тися, -зе́мнюватися //при-земли́тися, -зе́млюватися, червоно́зем, чорно́зем, чорно́земля; MUk., OUk. земляни́нъ (ХІУ - ХУ с.), зем/ь/ский (ХУ с. ССМ. І, 397-398), земле́ний (ХУ с. ibid.), земли́ца (ХУ с. ibid.); FN. Зе́мченко, Земля́к, Земля́к, Зем'я́к, Зе́мич, Земля́нський (Богдан 340), Земля́чка (псевдо: За́лкин). - Syn. зе́мний шар , плане́та, су́ша в протиста́ву моря́м, ґрунт, на яко́му виро́щуються рослини; краї́на, край, держа́ва; за Слум.3,558.

PS. **zemja* (with epenthese -l- in So. and E. SL.), IE. root *** ǵh/ď/m-* 'ts', cf. Lith. žemė, Latv. zeme, OPr. semme //same, Av. zam-, Gk. xamaí 'on the earth', Skt. kṣam-, Lat. humus, Ht. tekan: tagnas 'ts'; Miklosich 400, Berneker IF. 10,148, Brückner 653, Trautmann 369, Vasmer[2] 2,93, Skok 3,649-650, Pokorny 414-416, Шанский 2:6, 87, Шевельов 60-62,93,169,203,220,222, 560,570, a.o.

ЗЕ́РКАЛО, зе́рцало : зрі́ти I.

ЗЕ́РНО́ 'seed, grain, corn; stone,pip, kernel', MUk. Зерна Npl. (XVII-XVIII с. Байки 90),ЗЕРНО (XVII с. ibid.139), OUk.,OES. ЗЕРНО , ЗЪРЬНО (XI с. ОСТР.ЄВ.), ЗРЬНЄ (XI с.) BRu. зе́рне,Ru.зерно́, Bu. зъ́рно, SC. zȑno , Sln. zŕno, Cz.,Slk. zrno, Po. ziarno, LoSo.zerno, UpSo. zorno. - Deriv. **зе́рня**/тко/, **зеренце́,зерни́н**/к/а , **зерни́стий, -тість , зерні́вка, зерни́ти,** compounds : **зерно-боб**о́**вий,-вло́влювач,-** во́**зка, -дробар-ка, -збира́льний, -їд, -їдний,-їдові,-чи́стка,-очи́щувальний,-пу́льт ,-сушар-ка,-схо́вище,-фура́ж/ний/** ,etc. - Syn. **дрібни́й плід хлі́бних зла́ків, насі́ння пло́ду пе́вної росли́ни; крупи́нка, крапли́нка; перен. суть, осно́ва чого́-небудь** Слум. 3,56I.

PS. *z6rno'ts',IE.root ** ǵr : ǵer-:ǵre- 'to ripen'; cf. Lith. žirnis, Latv. zirnis , OPr. syrne 'ts',OIr.gran, Lat. granum, Alb. grun 'wheat', OHG. chorn, Goth. kaúrn,OIc. korn, AS. and E. corn, Du.koren, ModHG.Korn, Miklosich 402, Brückner 653, Vasmer[2], 95 , Kluge 188, Pokorny 390-391, Skok 3,662 - 663, Meringer WuS.1,26, Щанский 2:6,90, Шевельов 50,88,9I,470,500,a.o.

ЗЕРНЬ : **зе́рно́**

зе́стье - зе́йстье dial. (Носенко I54) from Po. *zejście* 'coming down'.

ЗЕФІ́Р 'zephyr', ModUk.; BRu. **зэ́фір**, Ru. (since the XVIII c.) **зефи́р**, Po.zefir, etc. - Subst. **захі́дний ві́тер.**

From Fr. zephir 'ts', the ultimate source being Gk. dzéfyros 'west wind',Klein 2,1767, Vasmer[2]2,96, (extensively:) Шанский 2:6,9I.

З'є́днані Сте́йти Аме́рики див. США.

З'Є́ДНА́ТИ : **єдна́ти.**

ЗЖИВА́ТИСЯ : **жи́ти**

ЗЖИНА́ТИ : **жа́ти**

ЗЖИРА́ТИ : **жир.**

ЗЖОЛО́БИТИСЯ : **жо́лоб.**

З-ЗА : **з** and **за.**

ЗЗА́ДУ : **з** and **зад.**

ЗИҐЗА́Ґ,SovUk. **зигза́г** 'zigzag', ModUk.; BRu. **зігза́г**,Ru. **зигза́г**,Po. zygzak,etc. - Deriv. **зиґзаґува́тий,-тість,-то.** - Subst. **криву́ля.**

From Fr. zigzag 'ts', perhaps via ModHG. Zickzack , РСЄтоцький 4,2I5; cf.also Vasmer[2]2,96 and (extensively:) Шанский 2:6,9I, Klein 2,1768.

З...З! interj. expressing the sound of hissing,spitting,sputtering,sizzling,etc.,ModUk.

An o/p formation, РССтоцький 3,158.

ЗИЗ 'squint',ModUk.; Po zez.- Deriv. **зи́зий, зизува́тий,-то, зизоо́кий,-кість, -ко.** - Syn. **косоо́кість**, Слум.3,566.

Origin uncertain; according to Brückner 652 Po. zez /zyz was known already in the XV c. originating in G. ses = die Sechs (Lat. sex) 'game of six bones'.

ЗИК 'loud cry, shout', Mod Uk. - Deriv. **зи́кати, зи́кнути,** dial.**зик!** - Syn. **рі́вний, ду́же голосни́й звук, крик, га́лас,Слум.3, 566.**

It is a directly imitative word.

ЗИ́КАТИ, ЗИ́КНУТИ - imitative words,see the preceding entry.

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION OF PARTS 17 - 22

ЗИМА́ 'winter', MUk. **зиме** (= **взимку́**, **зимо́ю**, ХУ с. ССМ.I,399), **зима́** (ХУII с. ЛСЛ.75,**зі́мою** (1702 Самовидець), **зіма** (ХУ с. ССМ. ibid. = Гадцук 1851),OUk.,OES. **двь зимъ** (XII с.),**зима** (XI с. Остр.єв.); BRu. **зіма́**,Ru. **зима́**, Bu. **зи́ма**, OCS. zima, SC. Ma. **zíma**, Sln.**zíma**, Cz.,Slk.,Po. zima, LoSo.,Up So. zyma. - Deriv. **зима́рка, зимі́вля, зимі́вельний, зимі́вник, зимі́вниця, зи́мний,-но, зимовий, зимови́к, зимо́вище, зимо́вник, зимонька, зимо́ю // взимку = взі́мку́, зимувати,-а́ння,-а́льник, зимуючи́й/**, **ві-,за-,пере-,прозимувати,-а́ння** ,compounds: **зимо-стійкий,-стійкість**, MUk. **зи́мны й, зи́мность, зимни́ца, зимова́ніе, зиморо́дъ** ,**зимую** (ХУIIс.ЛСЛ. 75-76),**зимний** ,**в зимни, зимовати, к зимованю** (ХУI с.КА.45-46),OUk.,OES.**зиминъ** , **зимовати, зимовище, зимьница, зимьний**, etc. FN. **Зи́ма́, Зимарчу́к, Зиме́ць, Зимове́ць , Зимро́з, Зи́мич** (Богдан 346). - Syn.**найхоло́дніша** (BrazUk.,AustrUk.**найгаря́чіша**) **пора́ ро́ку між о́сінню й весно́ю**, Слум.3,566.

PS. * *zima* 'ts', IE. ** *ǵhei- : ǵhi-* 'ts', Lith. žiemà, Latv.zìma, OPr. semo 'ts', Skt.hé-man 'during winter', Ht.gimmanza 'ts', Gk. xeîma, Av. zayan-,zaēn 'winter', Alb. dimën; Miklosich 403, Brückner 654, Trautmann 367-368; Skok 3,655, Vasmer^{2}2,97, Pokorny 425, Шанский 2:6,92 , Шевельов 43,61,511-512, a.o.

ЗИМУВА́ТИ : **зима́**.

ЗИРК, ЗІРК! interj. expressing a quick look, glance, Po. zerk! - Deriv.**зи́ркати,зи́р-**

кнути, зирнýти. - Syn. вúгук для скóрого пóгляду, РССтоцький 3,I58.

It is an imitative interj. for glancing, sudden look,etc.

ЗИСК 'profit', MUk. **изискъ** (I474 ССМ. I,430), **изыскъ** (ХУ с. ibidem),OUk.,OES. **зискъ** (I449 ibidem) and deriv.: **изискати (ся)** ,etc.; Po. zysk. - Deriv. **зискóвний, -но, -нiсть, зúскати, -ання, вúзиск, вúзискати, - ання, визúскувати, -ання, -ач, -ачка.- сýма, на якý прибýток перевúщує витрáти; прибýток вiд якóгось рóду дiя́льности, барúш; дóбрий результáт, корúсть, Слум.3, 568.**

Derived from PS.*iz-iskati 'to search for, look for something' ; ModUk. **зиск** comes from orig.**изиск.** cf.M Uk. examples quoted above.

зицúрка Wd. '(military) exerciae',first recorded in the XIX c. (**Франко** 1,427).-Subst. **мýштра, Горбач** I6,I62.

A dial.deformation of **екзецúрка** from ModHG. Exerzier/Übungen/ 'ts' ,**РССтоцький** 4,206.

ЗúЧИТИ 'to wish, desire ; to borrow,loan', MUk. **зичит, зичим** (ХУI с. КА.46), **зичу** (ХУII с. **Синонима** I54), **зычю** (ХУIII с. **Iнтермедiї** 87-88); Cz. půjčiti, Slk.žičit', Po. życzyć, LoSo. pożyczyś, UpSo.požczić .- Deriv. *(see the following page)*

зúчений,-ння , зичлúвий, -вiсть, -во, назúчитися, пóзика, позúчка,позикóвий, позикодáвець,-виця, позичáти, -áння , позúчений,-ння, позúчити,позичкóвий , позичкóво, позичкодáвець,-виця,позúчник,позичáльний,-ник,-ниця, MUk. зичливый (ХУII с. Синонима I54),зичливо, -вость (ХУI с. КА.46), - Syn.вислóвлювати бажáння чогó-небудь, бажáти;, позичáти, Слум. 3,569.

Жúчити, still preserved in Uk.dial .,was the basis for **зúчити** - a MUk. dissimilative formation (:ž - č> z -č); according to Brückner 669 its origin is actually * *żytczyć* i.e. based on *żyć*:PS*žiti 'to live', see **жúти.**

ЗI = **iзi** see 3.

ЗIБГАТИ : **бгати.**

ЗIВáТИ 'to gape, yawn' ,MUk.**зьвáю—зьяю,** прозиявáю (ХУII с. **Синонима** I54) , OES. **зьвати** (Vasmer^{2}2,91), SC.zijèvati, Sln.zévati, Cz. zivati, Po. ziewać, UpSo.zywać, - Deriv. **позiвáти, -áння, зiвáка, зiвóк, зiвнýти.-** Syn. **зiяти, позiхати.**

PS.*zěvati with variants*zějati -*zěxati 'ts', IE.root ** ǵheu- : ǵhei- 'ts', cf. Lith. žióvauti, Latv.zàvât 'ts', OHG.giwên, gewôn 'ts'; Miklosich 403, Brückner 653, Vasmer,1.c., Vaillant RES.22,9, Trautmann 368, Pokorny 419, Skok 3,656,a.o.

ЗЛАК 'cereal,corn', MUk. **ЗЛАКЪ** (ХУІІс. ЛСЛ.76), OES. **злакъ** (XI-XIУ с.); BRu., Ru.,Bu. **злак**, OCS.**злакъ**.Deriv. **зла́ковий**. Syn. **рі́сна́,перева́жно кори́сна росли́нність; на́звa росли́н,перева́жно трав'я́стих, Слум.**3,585.

From OCS. *zlakъ, PS.*zьlakъ*,root ts as in **зеле́ний** ,cf. Ru.dial. **зело́к** 'young grass', **Трубачев** in Vasmer[2]2,99 , **Шанский** 2:6, 99 , **Младенов** I92, **Шевельов** II3.

ЗЛАМ, злама́ти : **лама́ти.**

ЗЛА́ТО see **зо́лото**

ЗЛЕ see **злий**

злейтува́ти AmUk. 'to be late', first recorded in 1924 (Bilash 299). - Subst.**спізни́тися.**

From E. /to be/ late 'ts', Bilash, 1.c.

ЗЛИ́ГОДНІ, ЗЛИ́ДНІ : злий день.

ЗЛИЗА́ТИ : **лиза́ти.**

ЗЛИЙ ' wicked,malicious, vicious; bad, ill; angry', MUk. **злы , злїи** (ХУ с. ССМ. 401), **злый , золъ** (ХУІІ с. ЛСЛ. 77), OUk., OES.**злыхъ** Gpl. (XIУ с.), **зълъ , зълыи, золъ** (XI - XIУ с.); BRu.**злы**, Ru. **злой,зол,** Bu. **здл,Ма.зол**, SC. **zȁo** , **zlî**, Sln. **zél**, zla, Cz.,Slk. **zlý**, Po. **zły** , LoSo. zly, UpSo. **zły**. - Deriv. **зло́чий,зло́ка,зло́щий, зло, зло́ба́, злоби́вий,зло́би́тель,зло́бний, -ність,-но,злобува́ти,** many compounds with **зло-** ,e.g. **зловжива́ти,-а́ння, злові́сний,-но,злові́щий, -ще,-що,зловми́сний,-ність,-но, зловбнний,-ність,-но,зловоро́жий,-жість, зловре́дний,-ність,-но,зловті́ха,зловті́шний,-ність,-но,зловтіша́тися,злодій/ка/, злодійкуватий,-тість,-то,злодійство,-ський, -дійчу́к,-дійщина,-дію-ва́ти,-дію́га,-дію́ка,-дія́ка,-дія́чка ,-дія́ння, злодю́га,-дю́жка,злопа́м'ятний, —ність,-но,злопа́м'ять,злопові́сний , зларадий,зларадісний,-ність,-но,зларадість,-радіти,-ра́дний,-ра́дність,-но, -ра́до,-ра́дство,злосло́вити,зло́чин,злочи́нний,-чи́нність,-чи́нно,-чи́нство, злочи́нець,-чи́нка,злоща́сний,-ність,-но, злоща́стя, злоязи́кий,-язи́чний,-язи́чність,злоя́кісний,-ність,-но here also злободе́нний,-ність,-нщина, etc.;MUk. **злодії** Npl.(I459 ССМ.3,400), **о злодѣ́хъ**(ХУ с. ibidem),**злодейскы (й)** (ХУ с. ibidem), **злодѣй, злодѣйство** (ХУІІ с. ЛСЛ.76), **злоймство,злоимѣйство**(ХУІІ с.ibidem), **злонаро́чный,-но** (ХУІІ с.ibidem), **злонра́вный** (ХУІІ с. ibidem), **злополуче́нїе,-полу́чное** (ХУІІ с. ibidem),**злопомнѣнїе** (ХУІІ с. ibidem),**злоразу́мїе** (ХУІІ с.ibidem), **злорѣчїе** (ХУІІ с. ibidem),**злославле́нїе** (ХУІІ с. ibidem),**злослу́тїе** (ХУІІ с. ibidem),**злострада́нїе** (ХУІІ с. ibidem), **-умный** (ХУІІ с.ibidem),**злохитре́цъ** (ХУІІ с.ibidem), OUk., OES. **złodej** (1388 ССМ.1,400), **злодѣи/зълодѣй** (XI-XIУ с.),**зълодѣиство** (I096),**злодѣяти//зълодѣяти** (XI с.),**зълокъзньныи** (I076 Изб. Св.),**зълоликъ** (XII с.),**злоурадыи ,злоурадивыи** etc.; FN.

Злобни́цький (Богдан 344).- Syn.**спо́внений зло́сти, ворожне́чі, недоброзичли́вости, протиле́жне: до́брий** (про **люди́ну**); **ви́кликаний, про́йнятий недоброзичли́вістю; який завдає́ надзвича́йно тяжки́х стражда́нь, непри́ємностей, жорсто́кий; пога́ний, неспря́тливий** (про **час**); **який дося́г найви́щого сту́пеня у своє́му ви́яві: си́льний, лю́тий; шкідли́вий, отру́йний**, Слум.3,593.

PS. **zъlъ[jь]* 'ts', IE.root ***ghuel-* 'to bend, crook, twist', cf. Lith. atžúlas 'hard, unpolite', Latv. zvaĩns 'bending oneself', Skt.hvárate, hválati 'he goes crooked pathway, runs wrong way', Av. zbarəmna- 'going around', zūrah- ' unjust', Lat. fallō, -ĕre 'to deceive', see Miklosich 405, Brückner 654, Trautmann 372, Vasmer^{2}2,99 , Skok 3,642-643, Pokorny 489-490, Шанский 2:6, 95, a.o.

ЗЛІ́СНИЙ, зліcть, зло́стити ся : **злий.**

ЗЛІ́ШАТИ : **злий.**

ЗЛО, зло́чин : **злий**

ЗМІЙ 'serpent' see the following entry.

ЗМІЯ́ 'snake, viper', MUk. **змі́я** (XVII с. СЛС.77), змія (XVII с. Байки I34), змия (XVI с. КА.47), OUk., OES. **змия** (XI с.), змья (I073 Ізб. Св.), змлия (XI с. Остр. єв.), змья (XV с.); BRu. **змяя́**, Ru. **змея́**, Bu. змия́ , Ma. **зми́ја**, SC. zmìja , Sln. zmíja, Cz. zmije, Slk. zmija, Po. żmija, LoSo. zmija, UpSo. zmija. - Deriv. **змі́йка, змію́ка, -ю́чий, змія́стий, -я́чка**.- Syn. **плазу́н з ви́довженим ті́лом, укри́тим лускою; про злу підсту́пну люди́ну; дитя́ча і́грашка: змій**, Слум.3,629.

PS. **zmija /*zmьja :*zmijь /*zmьjь ' ts'*, generally considered a tabu-formation :**zemja*; Miklosich 403, Brückner 665, Vasmer^2,2,100, Skok 656, a.o.

змісува́ти AmUk. 'to miss', first recorded in 1933 (Bilash 299), also **змисува́ти** (Koshelanyk 724), **змісту́вати** (Royick 102). - Subst. **втра́тити, прооочити.**

From E. miss 'ts', Bilash, l. c.

змухува́ти AmUk. : **мухува́ти.**

ЗНАК 'sign, symbol, token, mark; indication, omen', MUk. **знаку** Gsg. (I498 ССМ.I,403), **знак** (XVI с.КА.47), OUk. OES. **знаку** (I430 ССМ.ibidem), **знакы** Apl. ; BRu., Ru., Bu., Ma. **знак**, OCS. znak , SC. znâk, Sln. znâk, Cz., Slk., Po., UpSo. znak.- Deriv. **зна́ковий, знако́мий, -о́мити/ся/, знакоми́тий , знако́мство, зна́чений, значенне́вий, зна́чення, значи́мий, -мість, зна́чити/ся/, зна́чіння, значки́ст, -ка, , значкі́вець, значкови́й, значли́вий, -вість, -во, значни́й, -ність, -но, значо́к, значу́щий, щість, -що**.-Syn. **мі́тка, за́значка, я́вище, яким позначається, вира́жається щось**, ЖТС.93.

Derived from **зна́ти**.

ЗНАМЕНИ́ТИЙ : зна́ти

ЗНАМЕ́ННИК : зна́ти

ЗНАМЕ́НО : зна́ти.

ЗНА́М'Я : зна́ти.

ЗНАННЯ́ : зна́ти.

ЗНА́РЯД see the following entry.

/ Note:

this word is often confused with SovUk. снаря́д - 'projectile,missile,shell'; though of the same morphological structure it is a recent borrowing from SovRu. military terminology replacing the genuine ModUk. стрільно́ (: стріля́ти 'to shoot')/.

ЗНАРЯ́ДДЯ 'tool,instrument; implement',ModUk. Po. narzędzie. - Deriv. знаряджа́ти/ся/, знаряди́ти|ся|, знаря́дженнй.- Syn. прила́д,механі́зм з допомо́гою яко́го вико́нується пе́вна дія;те що слу́жить за́собом у яки́йсь дії, спра́ві, Слум.3,642.

ModUk. neologism based on ряд with prefixes з-,на-, q.v.;

ЗНАРЯДЖА́ТИ СЯ : знаря́ддя.

ЗНАРЯДИ́ТИСЯ : знаря́ддя.

ЗНА́ТИ 'to know, to have a knowledge (of), to be aware (of); to be informed (of); to be acquainted (with); to be skilled in', MUk.знати,знат (XУ с.ССМ.I,405), знаю (XУII с. ЛСЛ. 78), OUk., OES. знати (XIУ с. ССМ. ibidem),знати (XI-XIУ с.);BRu. знаць,Ru. знать, Bu. зна́й, Ma. зна́е,OCS. znati, SC.znȁti, Sln. znáti,Cz.znati, Slk.znat', Po. znać, LoSo.znaś, UpSo.znać. - Deriv. зна́тися, зна́тний,-ник,-ниця,-ність, -но, знання́,знаття́,знать; знамени́тий,-то, тість, знаме́но, знаме́нний,-ик,знаме́ння, знаменува́тися, зна́ний, пізна́/ва/ти,-а́ння, зазна́/ва/ти, -а́ння, призна́/ва/ти/ся/,-а́ння, compounds: знаттелю́бний,-ність,-но; MUk. знаменанїе, -нательнь й , -наю,-натель,знаменитьй, знаменїе,знаменоносецъ, знаменую, (XУII с.ЛСЛ.77-78), OUk.,OES. знадьба // знатьба, зчаемьи,знаемьйшии,знаменати, знамения, знаменовати/ся/,знаменьньй,знамость, знамя, знание, знаньство,знатьливый,знатья, знатьць, знахарь//знахорь - Syn. ма́ти відо́мості,знання́,уя́влення про кого́-, що-небудь; бу́ти знайо́мим з ки́м-небудь; відчува́ти,переживáти; дотри́муватися чого́-небудь,КТС.93.

PS.*znati'ts',IE.root **ǵen - 'ts', cf. Lith. zinoti: zinau, Latv. zinu,zinat,OPr.ersinnat, Skt. jānā́ti 'he knows', Av. adānā, Gk. gignóscō, Lat. (g)noscere, Goth.kannjan (uskannjan),AS./ge/sennan 'to make known',(very little used in:) OHG. kennen, and MidHG.chennen,the usual words being the compounds:OHG. irchennen, MidHG. erkennen; OIc. kenna; Alb. njoh 'I know', To.A. knan 'to know'; Miklosich 401, Brückner 655, Trautmann 37], Skok 3, 658-659, Vasmer^{2}2,101 , Kluge 170-171, Pokorny 376 - 378, a.o.

ЗО : з.

ЗОБ 'exophtalmic goitre,wen', MUk. зобъ птичїй (ХУІІ с. ЛСЛ.78), OUk.,OES. зобь (ХУ-ХУ с.), BRu, Ru., Bu.,Ma. зоб, SC.,Sln. zob, Cz.,Slk.,LoSo. zob, Po.zȯb, Deriv. MUk. зобаю (ХУІІ с. ЛСЛ.78), OES. зобати,зобатии, зобьница, зобьня.-Syn. на́бряк щи́тової за́лози, во́ло.

PS. **zobъ : *zobati* 'to feed',IE.root ***ǵeb(h)-: ǵob(h)-* to eat; mouth', cf.Lith. zebiu: zebti, zebiu: zebeti 'to eat, peck', OCS. o-zobati'to eat', connection with дзюб is not excluded;

ЗОВ : звати.

ЗОВИ́ЦЯ 'sister-in-law', BRu.залві́ца,Ru. золо́вка (since 1704),зо́лва, СБ. зъ̀лъва,Bu. зъ̀лва, SC. zȁova/zâva, Sln. zȏlva, OCz.zelva, Po. zełwa// zołwa, Slk. zolva/zolvica, - Syn. чолові́кова сестра́, Слум.3,676.

PS.*zъ̀ly;Gsg. *zъ̀lъ̀ve* 'ts', with ts root as in злий , see s.v.,and: Бурячок I28-I29.

ЗОВН AmUk. 'zone', first recorded in 1972 (Koshelanyk 725). - Subst. зо́на.

From E. zone 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЗО́ВНІ 'on the outside', OUk.,OES. извьну (XI с.), извъ ну, извону,извноу,изовну; BRu. зво́нку,Ru. извне́ , OCS. izvъ̀nu,SC. ìzvan, etc . -Deriv. назо́вні, зо́внішній,-ість, -ньо; зо́внішня політи́ка 'ext.affairs',Реcо́рт Зо́внішніх Справ Ýряду УНРеспубліки в екзилі 'U.N.G.E. Department of External Affairs'. - Syn. НАЗВЕ́РХ.

PS. **iz/ʒ/-vъ̀nĕ // *iz/ʒ/-vъ̀nu* (for orig. **iz/ъ̀/-vъ̀na* ,cf.Ru.извна I8I7; the form зовні appears in OUk. in 1445, Шанский 2:7,25.

ЗО́ВСІМ = з усі́м : з and ввесь.

ЗОДІЯ́К , SovUk. зодіа́к, BRu. задыя́к, Ru. зодиа́к (since the 17 c.,Чижевський AUA. II:2,33I),Po.zodiak,etc.-Subst.звірокру́г.

From Lat.zodiacus 'ts'(< Gk.dzoidiakós) not, as Vasmer suggests, from the French; *zodiaque* (Vasmer,s.v.); this word was used in the 17th cent.— directly borrowed from Latin (e.g. *Zodiacus christianus* by J. Drexelius which was known in Moscow) ,Чижевський, l.c.

ЗОЗУ́ЛЯ, Wd. зазу́ля 'cuckoo',OUk.,OES. зогзуля(XIУ с.),зегзуля (XIУ с.),зегула (XIУ с.),зегзицею Isg. (Сл.плк.Iг.),зогзици Npl. (Задонщина),жегозуля; BRu.язюля, Po. zazula, Cz. Žežule,etc. - Deriv.зозу́ленька, зозу́лька,зозу́линий. - Syn. птах - Cucula.

PS. root **žeg-, IE. **geg-* with suffixes -ulja,-ica, and dissimilation of ž to z, Brückner 646. (with reference to Lith.,OPr.geguže, Latv.dzeguze 'ts', and gogȏl).

ЗОЙК 'wail, scream, yell', ModUk.; Ru. зой.- Deriv. зо́йкати, -ало, -аннѧ, зо́йкнути, -кнѣння. - Syn. голосни́й, несамови́тий крик (перева́жно як ви́раз жа́ху, відча́ю, блага́ння допомо́ги і т.ін.) СЛум.3,679.

According to Shevelov 253 it goes back to * *zoj-6kъ* with the root as: *zajvyj* < **zaj-6v-ъ* 'superfluous' (cf. OCS.zijati 'to gape'), "the masc gender could have been preserved in analogy to such truncated forms as *jojk* 'lament' from *jojkaty* lament", Shevelov, l.c.; *on p.*722 Shevelov considers this word as a Polonism:" possibly *zojk* 'shriek'"; in both instances (genuine Uk. corresponding to zajvyj, and "possible" Po. borrowing) Shevelov's explanation remains inconceivable; based on the ModUk.material no very conclusive opinion might be formed, but it seems not unlikely that the word is of o/p provenance: зойк from йойк with substitution of the initial й- by з- , cf.interj. з...з s.v.

ЗОЛА́ 'ash(es), ModUk.;BRu. зала́ Ru.Bu. зола́, Po. zoła, Sln. zolá. - Deriv. золи́ти/ся/, золи́йник, золи́льник, -овий, золи́нник, золи́ння. - Syn. незгорі́лі мінера́льні ре́шткн в ви́гляді пи́лу, що лиша́ються пі́сля спа́лювання якоїне́ - будь речови́ни, Слум.3,679; по́піл.

PS. **zoła* 'ts' related to жовч, Шевельов II9; зеле́ний, зо́лото, Шанский 2 :6, I04, cf. also Brückner 656, Vasmer[2] 2, 103, Trautmann 365, a.o.

ЗО́ЛОТО, dial. зло́то, arch. зла́то, MUk. золото (XУII с. Гептаглот 33), злато(<OCS.) (XУII с. ЛСЛ.76), OUk., OES. золота Gsg. (I368 ССМ.3,406), золото (I353), золото (972 Грамота Святослава, Срезневский I, 995), злато (XI с. Остр. ев.); BRU. золата, Ru. золото, Bu., Ma. злато, OCS. zlato, SC., Sln. zlato, Cz. zlato, Slk. zlato, Po., LoSo. złoto, UpSo. zloto. - Deriv. зо́лотко, золота́вий, -инка, -итися, золота́р/ка/, золоста́стий, золоте́нький, -ко, золоте́сенький, -ко, золоти́й, золоти́льник, -иця, золоти́стий, -то, по/золоти́ти, позоло́чувати, -ання, золоті́ння, золоті́ти, золотни́к, -о́вий, золотничо́к, золо́чений, -ння, compounds: золото-ве́рхий, -видобува́ння, -ви́добуток, -воло́сий, -гла́вий, -гри́вий, -гу́з/ка/, -добува́ння, -добувни́й, -ко́сий, -кри́лий, -но́сний, -но́сність, -о́чка, -пого́нник, -промисло́вець, -вий, -вість, -рогий, -ся́йний, -тка́ний, -шука́ч, -ти́сячник (Makowiecki I44 : золо--тисячник), OUk. OES. золотнік (XУII с. Гептаглот 34), золотнико(в) (I583 АЮЖМУ. 65), золоть (и) (I583 ibidem), золоти (XУII с. Інтермедії 46), золотое (I6I9 ibidem), золотухи Gsg. (XУII-XУIII с. ibidem 63), златарь, златица, златничство, златоглавъ, златокрадецъ , златородный , златоустый, златый (all : XУII с. ЛСЛ.76); златаринъ, златарь, златениця, златикъ, златити/ся/ , златый , златьникъ, -ница, -ный, золотити, золотыи , золотьникъ , золотьныи , OES. compounds : златовьрхыи , злато-глаглаголивыи, -сарити, -зарьныи, -зрящи, -кованыи , -крилыи , -лучьныи , -любиє, -любьць, -образьныи -писаныи, -сияющии, -словесьникъ, -слове (I097), -струй, -струичь, -съкованоую (I097), -сътворены и, -точивыи, -устовъ , -устъ, -устьць, -улученыи , etc.; FN.

Золота́й, Золота́йко, Золо́тник, Золоти́й, Золоту́х/а/, Золотопу́пенко, Золотопу́т (Богдан 344-345); Золотаре́нко, Золотарчу́к; GN. Золотоно́ша, Зо́лочів, Золота́рка (на́зва по́ля на Підкарпа́тті, JBR), Золо́тники (Підгае́ччина, JBR.), Золоти́ів (Воли́нь, JBR.), Золоті́ Воро́та (В Ки́єві), Золота́ Ли́па (Галичина́). - Syn. Благоро́дний мета́л жо́втого ко́льору; моне́ти, ви́роби з цього́ мета́лу; що́небудь ду́же дороге́, надзвича́йно ці́нне для ко́гось, КТС. 95.

PS. **zolto 'ts', IE.*root ***ǵhel-:ǵhol-* 'yellow' cf. Lith. želtas 'gold', Latv. zèlts 'ts', Skt. híranyam 'gold', Av. zaranya 'ts', Goth. gulþ 'gold', AS and E. gold, OIc. goll/gull, OHG. gold, ModHG. Gold, Du. goud, etc.; Miklosich 400, Brückner 654, Machek Slavia 16,189, Oštir WuS. 4,214, Kluge 122 , Skok 3,656-657, Vasmer[2] 2,103-104, Trautmann 368 , Holub-Kopecny 436, Pokorny 428, Шанский 2:6,105, a.o.

ЗОЛОТУ́ХА : зо́лото.

ЗО́ЛУШКА : зола́.

ЗО́ЛЬ : зола́.

зо́мбі AmUk. (Canadian only) 'zombi, an army conscript assigned to home defense', first recorded in 1972 (Koshelanyk 725). - Subst. запасни́й вій́ськови́к у Кана́ді, ОВ.

From E. zombi 'ts', Koshelanyk, 1. c.

ЗОМЛІ́/ВА́/ТИ = ЗІМЛІ́/ВА́/ТИ, -А́ННЯ : мліти́

ЗО́НА 1. AmUk. ЗОВН 'zone', ModUk.; BRu., Ru. Bu., Ma. ЗОНА, Po. zona, etc. - Subst. сму́га, ца́рина, по́яс, га́лузь.

From Fr. zone 'ts'.

ЗОНА́ 2. 'smut, brand', Mod. Uk. - Sust. голо́вня, заси́ніт.

Of unknown origin.

ЗОНД 'sound, probe', ModUk.; BRu., Ru. ts, Bu. со́нда, SC. sônda, Cz., Slk., Po. sonda, etc. - Deriv. зондува́ти, -а́ння, зондува́тися. - прила́ду ви́гляді па́лички, тру́бки, вжи́ваний для дослі́дження вну́трішніх поро́жнин організму, глибо́ких ша́рів ґру́нту, та ін.; повітряна ку́ля з прила́дом для автомати́чного запи́сування, вжи́вана для метеорологі́чних спостере́жень, КТС. 95.

From Fr. sonde 'ts', Vasmer[2] 2,104, Шанский 2:6,107.

ЗОНТ 'umbrella, sunshade, parasol, mush', ModUk.; Ru. (since 1834) ts. - Deriv. зо́нтик, зонти́чний, зонтикови́дний, -поді́бний. - Syn. парасо́ль,

From Ru. ЗОНТ 'ts', the ultimate source being Du. zondek 'tent (against sun)'; the Ru. word is a b/f. from зо́нтик where -ик was considered a suffix, cf. Vasmer [2] 2,104, Шанский 6:2,108.

300- - a compound-forming element in such words as зоо́ветерина́рний, зоогеографі́чний, зоогеогра́фія, зоогігіе́на, зоо́лог, зоологі́чний, зоолó́гія, зооморфі́зм, зоонó́зи, -нозний, зоопа́рк, зооса́д, зооспóри, зоотéхнік/а/, зоофе́рма, known to all other Sl. - Subst. (seldom:) тварúно- : зоолóг - тварúнознавець, зоолóгія - тварúнознавство.

From Gk. dzṓon 'animal'. Klein 2,1771, cf. also AmUk. ЗУ.

зорі́вка - згорі́вка, Lk. for горі́вка. Falkowski-Pasznycki 122.

ЗОРЯ́ 'star', MUk. зорѧ (I596 Зизанiй), зáрѧ : зóрѧ (I627 Беринда), зоря (XVII с. Синонима I54), зоря (I737 Інтермедії I2I), OUk., OES. зоря, зори Npl. (Сл.плк.Іг.); Ru. зоря, заря, Bu. зорá, OCS. zorja, SC. zòra, Sln. zórja, Cz. zora, Slk. zore, Po. zorza, LoSo. zoŕa. - Deriv. зíрка, зíронька, зíрочка, зорúн/к/а, зорúночка, зорúстий, -тість, -то, зорúти, зоревúй, compounds зоре-крúлий, -лíт, -нóсець, -нóсний, -пáд, плáвання, -плáвець, -подíбний, etc.; dial. зорéш - ний, зорéшливий, OES. Зороздвѣзникъ = Зоро - астръ, зóрить ; FN. Зóраник, Зорáтий, Зорeслáв, Зорéнко, Зорíй, Зорняк, Зорян/а/, Зóрик, Зóрич, Зірчáк, a.o. - Syn. небéсне тíло, що сприймáється неозброєним óком як тóчка в нéбі, яка свíтиться; освíтлення горизóнту, свíтанок, КТС.95.

PS.*zorja : zara, related to зріти, q.v.

ЗОШИТ 'excercise book, notebook, writing book' : з- and шити, see s.vv.

ЗРАДА, зрадити, etc. : з and рада.

ЗРАЗОК : з and раз.

ЗРЕНИЦА MUk. = зі/р/ниця : зріти 1.

ЗРІБНИЙ - згрібний : з and гребти

ЗРІТИ 1. 'to look, to cast a look, to throw a glance', MUk. зрѣти OUK., OES. зьрѣти ; Ru. зреть, OCS. zьrěti, SC. zrëti, Sln. zreti, Cz. zříti, Slk. zriet', Po. zrzeć. - Deriv. підозрі/ва/ти, підозрíлий, підóзра, підозрíння, MUk. зреница (XVII с. from Po. źrenica, Uk. зірниця, зіниця), OUk., OES. зѣница (XI-XIУ с.), зракъ, зрачьныи, зьрцало/зьрцало/зьрьцало/зерцало, зьритель. - Syn. бáчити, дивúтися, Слум.3,709.

PS.*zьrěti 'ts, IE. root **ĝher- 'to shine' Pokorny 441-442, Vasmer^{2}2,105-106, Trautmann 366, a.o.

ЗРІТИ 2. 'to ripen', MUk. зьрѣти, OUk., OES. зьрѣти; Ru. зреть, Bu. зрéя, Ma. зрéе, SC. zrèti, Po. zrzeć, Cz. zráti, Slk. zriet', OCS. zьreti, UpSo. zrać. - Deriv. зрíлий, -лість, -ло, дозрí/ва/ти, -ання. - Syn. спíти, доспівáти.

PS.*zьrěti 'ts', IE. root ts as in ЗЕРНÓ, q.v.

ЗУ MUk. (XVI с. КА.48) = зо : з.

зу AmUk. 'zoo', first recorded in 1972 (Koshelanyk 725). - Subst. зоопа́рк, зоологі́чний парк.

From E. zoo 'ts', Koshelanyk, 1. c.

ЗУБ 'tooth',MUk. зуб (ХУІІ с.Синонима 28), зубъ (ХУІІ с. ЛСЛ 78),OUk.,OES. зоубъ ; BRu.,Ru.,Ma. зуб, Bu. зъб ,OCS. zǫbъ, SC.zûb,Sln. zob,Cz.,Slk.zub, Po. ząb,Lo-So.,Up.So. zub. - Deriv. зубо́к,зу́бик,зу́бцьо, зу́бчик,зубо́чок,зу́бонько,зуби́ло,зуби́льце, зуби́ську,-и́ще,зубі́вка,зубни́й,зубови́й,зубеня́та,зубе́ць,зуба́/с/тий, compounds: зубообро́бний,-проте́зний,-рі́зний,-скал,скалка,-скальство, -ска́лити,-ти́чина,-ти́чка, фре́зерний,чи́стка, -шліфува́льний,-лі́кар, etc.;FN. Зуб,Зубе́нко,Зуба́к,Зубачо́к,Зуба́тів,Зуба́ль, Зуба́тий,Зубатю́к,Зубай, Зубча́нський,Зубче́нко,Зубче́вський,Зубчи́нський, Зубке́вич,Зубко́,Зубко́в,Зубни́цький, (Богдан 345). - Syn. кі́сткове́ утво́рення в ро́ті для куса́ння і подрі́бнення їжі, а також для за́хисту, КТС.96.

PS. *zǫbъ< *IE. ǵonbos* 'ts' (Pokorny 369, Vasmer^{2}2,106, Trautmann 369 :) Трубачев ВЯ. 2,90, Шанский 2:6,III.

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION OF PARTS 17 - 22

ЗУБР 'bison',MUk.з/о/убръ,OUk.,OES. зубрь , зоубрь ; BRu.,Ru ts,Bu. зубър, SC.zûbar, Sln. zober, Cz.zubr, Slk.zubor, Po. żubr, UpSo. zubr.- Deriv. зубреня́/тко/, зубрі́й,зубри́ло, зубри́ти,визубрювати, визубря́ти, зубрі́вка, зубробізо́н,зубро́вий,зубря́/чка/;FN. Зубра́цький,Зубрене́вич,Зубри́цький, Зу́брик,Зу́брин (Богдан 345), Зубра́к, Зюбра́к (JBR.), Зу́бриця (Бойк.245). - Syn. ди́кий,горба́тий лі́сови́й бик, спорі́днений з бізо́ном, що збе́ре́ться в невели́кій кі́лькості; люди́на,яка́ впе́рто дотри́мується свої́х відста́лих по́глядів, КТС.96.

PS. * *zǫbrъ* - an orig.deriv.**zǫbъ* in the meaning 'horn'; for literature see under ЗУБ.

ЗУ́ПА,Sov.суп 'soup', ModUk.; Po. zupa.- Deriv. зу́пка . - Subst. ю́шка.

From ModHG. Suppe 'ts', РССтоцький 4,2I4.

ЗУПА́К, Горбач 8,4I : зу́па.

ЗУСТРІ́ТИ : стрі́[ну]ти.

ЗЮЙД 'south',ModUk.; Ru.ts.- Deriv. зю́йдовий, зюйд-ве́ст, зюйдве́стка,зюйдо́ст, зюйд-о́стовий. - Subst.пі́вдень.

From Du. zuid 'ts, Meulen 107, Vasmer^2 2, 110, (chronology in Ru. after Smirnov:1720), Шанский 2:6,II5.

З'ЯВЛЯ́ТИСЯ : я́ва

зя́стра Нс. 'dowry' , first recorded in the XIX c. (Желеховський I,3I9). - Subst. **прида́не,ві́но.**

From Rm. zestre 'ts', Vrabie 180,Шаро - вольський 2,55, Шелудько 2,I33.

ЗЯТЬ 'son-in-law', MUk.**зять, зьт[ь]** (ХУ c. ССМ.I,4I2), **зять** (I599-I650)Худаш 56-57), OUk.,OES. **зять** (XI-ХУ с.); BRu. **зяць**,Ru. **зять**, Bu.,Ma **зет**,SC.zȅt, Sln.zet,Cz. zet',Slk. zat', Po. zięć,Plb.zat, OCS. **зѧть**. - Deriv. **зя́тів,зя́тевий,зятівський.**-Syn. **чолові́к доньки́; чолові́к сестри́**, КТС.97.

PS.*zętь 'ts, IE.root**ǵen- 'to give birth', cf. Lith. zentas, Latv. znuots 'ts', Skt.jñā́tis , Alb.dhender, Lat. gener, Gk.gnōtós 'relative', Pokorny 373, Vasmer ^{2}2, 112, (extensively:) Трубачев I,I28-I3I), Бурячок I09.

И

И, и — the eleventh letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. name **иже** from OCS *iže* '[he]who'; numerical values : Glagolitic — 20, Cyrillic — 8; Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the historical merge of **и** and **ы** into Uk. **и** belongs to grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 77.

и...: according to ModUk. orthography words with initial **и** were transferred to **і**... category, e.g. **и́ва → і́ва, и́дол → і́дол, и́жиця → і́жиця, Ива́н → Іва́н;** apparently for this reason Andrusyshen - Krett stated the following in their dictionary on p. 364: " No Ukrainian word begins with this letter", and the Soviet linguists simply relegated it from their dictionary **Слум.** vol.3-4; yet there are many dialectal words beginning with **и**, in particular in AmUk.:

и́гбітир AmUk. 'egg beater' first recorded in 1972 (Koshelanyk 703). - Subst.**прила́д для би́ття я́єць.**

From E. egg beater 'ts', Koshelanyk,l.c.

и́гкап AmUk. 'egg cup', first recorded in 1972 (Koshelanyk 703). - Subst. **держа́к на яйце́.**

From E. egg cup 'ts', Koshelanyk, l.c.

извалтовати // валтовати 'to pay debt', since the XVIII c SoCp. (Дзже I65).-Subst. **плати́ти ви́куп.**

From Hg. valt 'ts', Дзже, 1.c.

изкелтовати // искелтовати : келтовати SoCp. 'to diminish', first recorded in the XVII c. (Дзже I65).- Subst.**зме́ншити.**

From Hg. költ 'ts',Дзже , 1.c.

изкимлевати // скимлевати : кимлевати SoCp. 'to acquire'-Subst. **набува́ти.**

From Hg. kem(lel) 'ts', Дзже I65.

изфодліовати // сфодліовати SoCp.'to drop away', first recorded in the XVIII c. (Дзже I7I).Subst. **розійти́ся.**

From. Hg. fogy 'ts', Дзже, 1.c.

изхосновані є / схосновані є SoCp. 'utilization', since 1788 (Дзже I7I).Subst. **ви́користання.**

From Hg. haszon 'ts', Дзже, 1.c.

и́кстра-ге́ник,-ги́ник AmUk., Bilash 301; see **е́кстра-ґенк,-ґе́ник,** EDUL 1,258.

импетайго AmUk. 'impetigo, a contagious skin disease of children', first recorded in 1972 (Koshelanyk 704). - Subst. **дитя́ча неду́га шку́ри.**

From E. impetigo 'ts', Koshelanyk, 1.c.

ина́в AmUk. 'enough'. first recorded in 1915 (Bilash 301).-Subst. **до́сить.**

From E. enough 'ts', Bilash, 1.c.

инґедливий SoCp. 'obedient, first recorded in the XVII c. (Дежже I65). - Subst. **слухня́ний.**

From Hg. enged 'ts, Дзже,1.c.

инґедовати
see the preceding entry.

и́ниньґ AmUk, 'inning', first recorded in 1949 (Koshelanyk 712). - Subst. **мі́ра в грі́ в м'яч.**

From E. inning 'ts', Koshelanyk, 1.c.

и́нівий AmUk. since 1972 (Koshelanyk 707),also **е́нивей** (1924, Bilash 285), **ге́нивий** (1930 ibid.) 'anyway'. - Subst. **в уся́кому ра́зі.**

From E. anyway 'ts', Bilash, Koshelanyk, 1.c.

инки́йс AmUk. 'in case' first recorded in 1972 (Koshelanyk 708). - Subst. **на ви́падок.**

From E. in case 'ts', Koshelanyk, 1.c.

и́нкріс AmUk. 'increase' first recorded in 1972 (Koshelanyk 708). - Subst. **збі́льшення.**

From E. increase 'ts', Koshelanyk, 1.c.

и́носинт AmUk. 'innocent' first recorded in 1972 (Koshelanyk 708). - Subst. **неви́нний.**

From E. innocent 'ts', Koshelanyk, 1.c.

инош SoCp. ' servant ', XVII-XVIII c Дзже I65.- Subst. лаке́й,слуга́.

From inas 'ts' , Дзже, 1.c.

инси́рвис AmUk. 'in-service' first recorded in 1972 (Koshelanyk 709). - Subst.у слу́жбі.

From E. in-service 'ts', Koshelanyk, 1.c.

и́нстент AmUk. 'instant' first recorded in 1972 (Koshelanyk 710). - Subst. **нега́йний.**

From E. instant 'ts', Koshelanyk, 1.c.

и́нтиркам AmUk. 'intercom', first recorded in 1972 (Koshelanyk 711). - Subst. **голосни́к.**

From E. intercom 'ts', Koshelanyk, 1.c.

инту́н AmUk. 'in tune', first recorded in 1972 (Koshelanyk 711). - Subst. **настро́ена.**

From E. in tune 'ts', Koshelanyk, 1.c.

инсуррекція SoCp. 'mobilization of nobility', first recorded in 1797 (Дзже 165). - Subst. опол-че́ння шля́хти.

From Lat.-Hg. insurrectio 'ta', Дзже ,1.c.

интерещ SoCp. 'interest' , first recorded in the XVIII c. (Дзже 165). - Subst. прихі́д, проце́нт.

From Hg. interes 'ts', Дзже,1.c.

иншталовати SoCp. 'to submit petition', first recorded in 1741 (Дзже 165).- Subst. подава́ти проха́ння,заяву.

From Hg. instál 'ts', Дзже, 1.c.

инштанція, also : **иштанція** SoCp.'petition', first recorded in the XVIII c. (Дзже 165).-Subst. проха́ння.

From Lat.-Hg. instancia 'ts', Дзже , 1.c.

и́ньджин AmUk. 'engine', first recorded in 1972 (Koshelanyk 706). - Subst. маши́на.

From E. engine 'ts', Koshelanyk,1.c.; see also **ендже́я - енджи́й** ,EDUL.2,272.

иньк AmUk. 'ink', first recorded in 1939 (Koshelanyk 707), - Subst. **черни́ло.**

From E. ink 'ts', Koshelanyk, 1.c.

и́нькший, **и́ньч**ий, **и́ньш**ий dial. see **і́нший.**

И́ПСИЛОН 'upsilon - the 20th letter in the Gk. alphabet, written Υ, υ', Po. ypsilon. - Syn. **і́грек.**

From medieval Gk. y-psilon with basic meaning 'simple y-psilon' - name adopted for graphic υ as distinguished from graphic οι, both of which were identified in pronunciation as /i/ in late Gk;

see also **І́ГРЕК.**

ир кліні́р AmUk. 'air cleaner', first recorded in 1972 (Koshelanyk 713). - Subst. **повітряний очи́щувач.**

From E. air cleaner 'ts', Koshelanyk, 1.c.

ир компре́сор AmUk. 'air compressor', first recorded in 1969 (Koshelanyk 713). - Subst. **повітряний компре́сор.**

From E. air compressor 'ts', Koshelanyk, 1.c.

ир палу́шин AmUk. 'air pollution', first recorded in 1972 (Koshelanyk 712). - Subst. **нечисте повітря.**

From E. air pollution 'ts', Koshelanyk, 1.c.

и́рій see **ви́рей, ви́рій.**

иржа́вий dial. for **ржа́вий**

и́рлі AmUk. 'early', first recorded in 1972 (Koshelanyk 713). - Subst. **рано.**

From E. early 'ts', Koshelanyk, 1.c.

ирташ SoCp. 'bin; abatis', first recorded in the XVIII c. (Дэже 165).- Subst. **за́сік/а/.**

From Hg. irtás 'ts', Дэже ,1.c.

и́ртум GUkr. 'error,mistake,oversight', first recorded in 1938 (JBR.).- Subst. **поми́лка.**

From ModHG. Irrtum 'ts'.

и́рфилтир AmUk. 'air filter' ,first recorded in 1972 (Koshelanyk 712).- Subst. **повітряний фільтр.**

From E. air filter 'ts', Koshelanyk,1.c.

и́рфорс AmUk. 'air force', first recorded in 1971 (Koshelanyk 712). - Subst. **повітряні си́ли.**

From E. air force 'ts', Koshelanyk,1.c.

и́рха, ирхо́вий see і́рха.

и́рчок, also и́рджок SoCp. shrew', first recorded in the XX c. (Верхратський 4,242). Subst. **земледу́х,землери́йка.**

From Hg. ördög 'devil'.

ирша́ний, ирша́нки : **и́рха.**

ирши́ни , ирщі́нє (Желеховський I,324) **ирщі́ння** (Грінченко 2,I94), **ирші́нє** (Ломацький 9) Hc. 'baptism, christening', first recorded in the XIX c. - Subst. **христи́ни,хри́щення.**

Deriv. from **ирсти́ти** 'to baptize' - a Hc. deformation of **христи́ти**, Ломацький , l.c.

иршли́ця : **и́рха.**

ирші́нє, ирщі́нє

:**хри́щення** see **ирши́ни.**

иршу́в, also :**а́ршув,а́ршу, а́ршів,а́лшув, а́лшу́**,etc. SoCp. 'spade, shovel', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський I83).- Subst. **за́ступ, риска́ль.**

From Hg. áso 'ts', Дзендзелівський,l.c. (with map).

ис, ис- OUk., OES., MUk. and dial for I3, I3-, see s.vv.

* ИСКЛОСМЪ 'high place, hill, mountain', preserved in deriv.only: **исклъсмьства** Gsg. (XVI c. Срезневский I,III6) and **истьклосмое** (ibid. 1158).

According to Sreznevskij,l.c., both words are connected with **хълмъ** 'hill, hilly place,mountain'; recently Pritsak,FS.3:1-2,201-203,suggested a new "Proto-Bulgarian" derivation of it, viz.

"3.1. What, however, is *-klъs-/-klos-*? As mentioned above, we are dealing here with a verbal stem (as in the corresponding Slavic instance). We furthermore assume that this verb had the sense 'become visible'.

3.2. The Common Bulgarian and Proto-Bulgarian verb meaning 'to see' is *kür-*,[6] corresponding to Old Turkic *kör-*. Its passive is constructed by adding the /il/ suffix, yielding Common Turkic **kör-əl* 'to become visible, seen'.

3.3. In Danube Proto-Bulgarian the labialization of the connecting vowel is expected; thus the form would have had approximately the form **kür-öl*.[7] The labialization would also affect the suffix /-os/ ∿ /-ъs/; we see in this latter suffix the Bulgar-Chuvash nomen futuri sive necessitatis in /As/ (> /es/).[8]

3.4. Accordingly, the Proto-Bulgarian form **kör-əl-äs* gave **kürölös*, which—through intermediate syllable loss—developed into **kürlös* and ultimately into **krlös*. Since the sequence *-krl-* was impossible in Common Slavic[9] (as likewise in Old Turkic), the *-krl-* changed through assimilation to **-kll-* and then simplified into *-kl-*.[10] In this way the form (**kürölös* >) **kürlös* yielded **-klös-* (> Slavic *-klos-*).

4.1. Compound words in which the first element is *üst* are widespread in Turkic, particularly in Ottoman Turkish, e.g. *üst-baš* 'attire', *üst-daduk* 'upper lip', *üst-kat* 'upper story, floor', *üst-yapï*

'superstructure' (the second element is a deverbal noun from *yap-* 'to make'), *üst gečit* 'overpass, crossing' (*geč-* 'pass'), *üst čïk-* 'surpass, exceed'.[11]

4.2. Thus, *is(tъ)klos* is seen to be a composite item formed from two words: the auxiliary noun *is(t)* 'top-', and the nomen futuri from *kürël-* 'have seen'.

The resulting noun, **istъkürëlës* > **istъklës* *is(tъ)klos*, means literally 'top which must be seen', that is 'that which is most visible', and thus corresponds well with its Slavic equivalent and to a certain degree also to the Greek original ἔξοχή (from the verb ἐξέχω).

5. Finally, I would like to emphasize here that the Slavicization of the word analyzed here is the consequence of a time when speakers were still bilingual. To the Proto-Bulgarian nomen futuri of a passive stem has been added the Slavic suffix of a form best corresponding to the Bulgarian form—that of the Slavic present passive participle."

Footnotes (p.206):

[6]See Pritsak (1957:212-3): etymology III: Danube Bulgar коурилъ etc.

[7]For further discussion of relevant relationships, as in шегоръ < **siγir* 'cow', and алтомъ < **altəm* 'the sixth', see Pritsak (1955:44, 61, 73).

[8]See Pritsak (1960:148-53), Benzing (1941:46-58).

[9]Consult Trubetzkoy (1954:84-5).

[10]Index II of Deny (1959:785a), s.v. *rl* > *ll*.

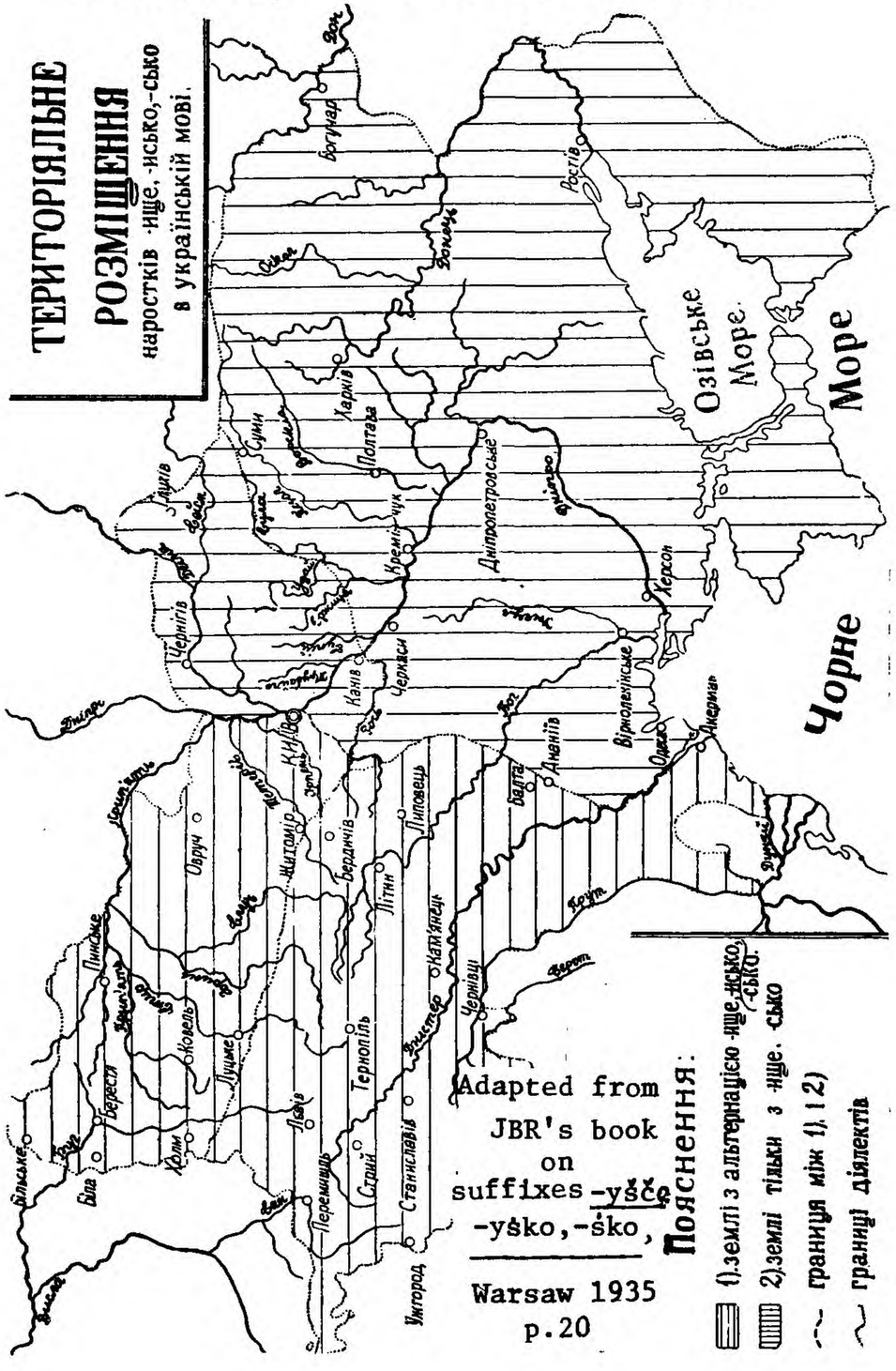
[11]Examples from Heuser and Şevket (1962:666-7). The conjunction of *üst* with *baš* ('head'; in Karaim *uprax*) for the meaning 'apparel' is characteristic. Here the modern Turkic languages exhibit various possibilities: a) neither component takes a suffix, e.g. Karaim, Troki *üst-uprax*, Ott., Azeri, Turkmen *üst-baš*, Uzb. *ust-boš*, Tatar, Bash. *ös-baš*; b) the first component takes the article /-i/, e.g. Nog. *üsti-bas*, Kir. *üstü-baš*; c) both components take the article /-i/, e.g. Kara-Kalp., Kazakh *üstï-basï*, Uig. *üsti-beši*; d) elliptical forms, e.g. Kumuk, Kir. *üst*.

*

Aside from chronological and geographical considerations, there are morphological, phonological and semantic reasons militating against Pritsak's bizarre etymology; it seems more likely that both words are genuine Sl. formations based on IE.root ** *kel(ə)- : kl-* 'to rise;high; hill', Pokorny 544-545, Kluge 132; before its borrowing from G. as *xъlmъ 'hill',cf. РССТОЦЬ-КИЙ 4,29, Kiparsky 1,179-180,a.o.,this root served as a basis for Sl. formation **kl-os-mъ* to designate 'high place,hill,mountain'; it is preserved in deriv. formations: adjectival *-klosmoje* and nominal one *-klъsmьstvo* with typical o - ъ g r a p h e m i c (nonphonological) substitution, cf.Рудницький 7,8I ; initial is- (from iz-) and later -t- insertion do not change the picture, cf. such words as изводъ, изгорие and исkладъ, исподъ, иступъ ,a.o.

-ИСЬКО, -ИЩЕ, -СЬКО as suffixes forming Uk. and Sl. *nomina loci, augmentativa (peiorativa)*and "neutral formations" have been extensively treated in JBR's book *Narostky -yšče,-yško, -ško v ukrajinśkij movi. Praci Ukrajinśkoho Naukovoho Instytutu, Tom XXXI, Warszawa 1935 (2nd edition: Winnipeg 1967* with addition of supplement from ЗНТШ, vol.155, L'viv 1937); their origin was explained as *-yško < PS.-isko, -yšče < PS.*-istje < *-istjo ,-ško < PS *-bsko*;- this explanation stands further firmly despite attempts to derive *-išče* from**-iskjo* as evidenced by R. Kȕdderitzsch *Die Nomina auf -išče,-išča,-isko in den ostslavischen Sprachen (Mȕnster in W., 1969)* and later by F.Sławski in his introductory article in *Słownik prasłowiański. Tom I (Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk 1974,pp. 95 - 97).*

-ИСЬКО, -ИЩЕ < *isko,-istjo in ModUk.:

Adapted from JBR's book on suffixes -yšče, -yško, -śko,

Warsaw 1935
p.20

ис/ъ/ка́ти see **ська́ти**.

ита́ж dial. 'etage,storey', first recorded in the XIX c. (Железховський I,325)- Subst. **по́верх**.

From Fr. étage 'ts'.

итильота́р dial. 'book-binder', first recorded in the XIX c.(Железховський s.v.).Deriv. **итильотарува́ти**. -Subst. **інтроліґа́тор**.

A dial deformation of **інтроліґа́тор** .

и́ца SoCp. 'measure of capacity (about 34 litres)', first recorded in the XVIII c. (Дэже 165).- Subst. **мі́ра:34 лі́три**.

From Hg. ice 'ts' , Дэже,l.c.

и́ця in expression: **и́ця пи́ва**, unexplainable for Железховський I,326,is to be considered a variable of the preceding entry the more that it is quoted from SoCp. records by Головацький I,237.

ич! interj. - a variable of the syn.:
иш! 'look!', first recorded in the XIX c. (Железховський I,326). -Deriv. **и́ше-ге!**

An abbr. of **ви́диш**.

иши́ = **ищé** (Железховський I,326) - a dial. variant of **ещé**, q.v.

ишпан SoCp. 'manager,director', first recorded in the XVIII c. (Дэже 165). - Subst. **завíдувчий, керівни́к** .

From Hg. ispán 'ts', Дэже 1.c.

ишталов SoCp. 'stable, stall', first recorded in the XVIII c. (Дэже 165). - Deriv. **ишталовный** . - Subst. **коню́шня,хлів.**

From Hg. istallo 'ts', Дэже 1.c.

иштанцїя see **инштанцїя.**

-ище see **-ись́ко.**

и́щиця Wd. 'night-butterfly,night-fluttererer', first recorded in the XIX c. (Желеховський I,326).- Subst. **не́тля.**

Deriv from Uk.dial.**иска́ти** < PS.**iskati* 'to look for', in case of **и́щиця** 'to look for light in the darkness of night'.

ИЩФАНЬ MUk. (1470 CCM.1,455) for Hg.Istvan, cf.Стефа́н - Степа́н.

июнь M Uk. (1488 CCM.1,456) for ю́ній.

I

I, i — the twelfth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. i from OCS i; numerical value 10; Огієнко Азб. 88 ff., Истрин 50 ff,; the problem of the historical changes of *o, e* > *i* (ikannja) and *ě* > *i* (ikavism) belongs to Uk. grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 77, 79 - 80.

I conj. (generally used after or between consonants, otherwise interchaging with **й** in particular a f t e r vowels, cf. Сімович 6I,Рудницький 4,9) 'and, as well as', MUk.,OUk.,OES. **и** , BRu. i, Ru.,Bu. OCS. (Cyrillic) **и** , other Sl. **i**. - Deriv. **і́ка́ти, -а́ння,-аючий, і́кну́ти,і́кне́ння.** - Syn. TA.

PS *i from IE. ** *ei*, cf. Gk. ei 'so, when' , Goth. -ei relative particle, Arm. Abl.ending -ē , Pokorny 284; for other explanations see Vasmer^2 2, 112, Sławski 1,442-443.

I... (after vowels **й**) : according to ModUk. spelling words with initial i... come from those with orig. **и**...(cf. EDUL.2,461).

І́БІС 'ibis', ModUk.; BRu. ts, Ru, Bu. **и́бис**, Po. ibis,etc. - Deriv.**пта́х,схо́жий на ча́плю.**- Subst.**єги́петський бу́зько́...,Кузеля I27.**

From Lat. ibis 'ts',the ultimate source being Eg. ḥīb 'ts'.

ÍВА 'willow : Salix', OES. на иву (I252-I253), ива (I498); Ru., Bu. ива, SC. ïva, Sln. íva, Po. iwa, Cz. jíva, Slk. iva, UpSo. jiwa.-Deriv. івонька, івочка , OES . ивъка (I350), FN. Івченко, Івчу́к.- Syn. верба.

PS. * *iva* 'ts', IE. ** *(e)i-ua- /(e)i-uo* 'reddish', cf. Lith. (j)ieva 'bird-, rock-cherry, mahaleb' Latv. ieva 'ts', OHG., MHG. iwa, AS. iw, eow, Goth. *eiws , OIc. yr, E. yew, ModHG. Eibe, MidLat. ivus, Fr. if, Span. iva 'yew', a.o.; Vasmer 2 2,113, Kluge 67, Sławski 1, 473-474, Skok 1,736-737; also Berneker 1,438, Trautman 68, Fraenkel 1,183, Pokorny 297, a.o.; there is little probability of its being borrowed from G., as suggested by Miklosich 97, Brückner 194, a.o.; cf. also Преображенский I,262, Иванов Эт.I97I,298-302, Младенов I98, Цыганенко 65, Шанский 2:7,3-4, Горбач 4,9, a.o.; a special problem present toponymic formations of the sort of Po. Iwla, Uk. Ивня (Куршина), Ивинка, Ивница, Ивковка, Иволь (Могилівщина), Ru. Ивоть (Орел) and further Uk. Івот, Івотка (Сумщина) which were discussed by Соболевский, ИзвОРЯС. 3I,I6, with reference to Skt. yuvant- etc. with orig. meaning 'young', Lat. juvenis, Julius, etc. ; in our opinion all of them are related to *iva , cf. Staszewski 124 (re Po. Iwla).

ІВА́! - abbr. Vsg. of ІВА́НЕ! 'John', used in Cp. dial. (Нс., Вк.) along with other similar forms, e.g. Мико́! /: Мико́ло!/, Миха́! /: Миха́йле !/, Па́! /: Па́вле!/, Пе! /: Пе́тре!/, etc., and F. : Ка! /: Ка́тре!/, Мару́! /: Мару́сю!/, Ру!(: Ру́зю!/, etc. - all of them emerge in Cp. dial. as abbr. after preceding over-stressed syllable; otherwise widsly used in Uk. songs, cf. оставля́й /instead: оставля́єш/, покида́й /for: покида́єш/, etc., cf. Рудницький 7,56.

ІВА́Н, also ЙВА́Н, dial. ИВА́Н, PN. 'Ivan, John', МИК. ІѠАННЪ (I627 Беринда), ІѠАННА С sq. (I484 Пом'яник), МСЦА ІЮНА ВЪ ВІАНЬ ПРѢСТАСА РАБЪ БН ІВАНЪ (XII-XIVc.), ИВАНЪ ТЛ[Ъ] (XII c.), ГН [ПОМОЗИ РАБУ СВОЕМУ ИѠАНУ ГРЕШЬНО МОУ НЖЕСЕ ПНСАЛАМНЬ (XIIc.), ГН ПОМОЗИ РАБОУ СВОЕМОУ ИВАНУ НМАМЪ РАБАТЬ ПОПОВИЧЬ ИВАНОУ И ВСЬ БМЪ ХРЬСТЬЯНАМ НМЕНЬ ГРЬШЬНИКУ АМИНЬ (XIIc.), ИВАНЪ ДЬЯКЪ ДАВЫДОВЪ (XII c.), МЦА КНАРА ВЪ Л СТГО НП[ОЛН]ТА КРИЛА ЗЕМЛЮ КНАГЫН - И БОГАНЮ ВСЕВОЛОЖА ПЕРЕДЪ СТЫЮ СОФИНЮ ПЕ РЕДЪ ПОПЫ АТЬ БЫЛА ПОПНЪ НАКИМЪ ДЪ МЛОПАТЕ ЛЕН СТНПЬКО МНХАЛЬКО НЪ ЪЬНОБНУ МНЛ ДАНИЛО МАРКО СЬМЬЮНЪ МНХАЙЛАНСАВИНИЧЬ ИВАНЪ ИАНЪЧЬНЪТЬ ДОРЪ ТОУБЫЛОВЪ НЬЛА КОПЫЛОВИЧЬТЬ ДОРЪ БЪРДА ТНЧЬ А ПЕРЕДЪ ТНМН ПОСЛУХЪ ЫКУПИЗЕМЛЮ КНАГЫНИ БОГАНЮ ВЬСЮ А ВЪДАЛА НА НЕН СЕМЬДЕСАТЪ ГРИВЬНЪ СОБО ЛИН А ВЪТОМЬ ДРАНИЦЬ СЕМЬ СЪТЧ ГРИВЬНЪ - (XIIc.), ГН ПОМОЗИ РАБОУ СВОЕМОУ МЕРКУРИЮ ИВАНЪВИ (XIIc.) (Кософ графіті); RU. Ива́н.-

- Dem. Іва́нович, Іва́нівна, Ва́ничко, Ва́нь, Ванько́, Ва́ньо, Ванько́сьо, Ванько́шко, Іване́ць, Іва́ник, Івани́на, Іва́нко, Іва́нонько, Іва́ночко, Іва́ночок, Іва́нцьо, Іва́нчик, Іва́нько, Іва́ньо, Іва́хно, Іва́сь, Іва́сик, Іва́сьо, Іва́шко, Іва́шечко.-

- FN. Іва́н, Іва́нченко, Іванчі́вський, Іванчу́к, Іванчи́на, Іванчи́ник, Іва́нчишко, Іва́нців, Іванці́вський, Іва́нцьо, Іванця́к, Іва́нда, Іване́ць, Іване́цький, Іване́нків, Іване́нко, Іване́йко, Іваніцький, Іваніка, Іваніха, Іва́ніс, Іва́нів, Іванівський, Іванійчу́к, Іванька, Іванке́вич, Іва́нків, Іва́нко, Іване́чка, Іваночко, Іванівський, Іва́нський, Іванте́йко,

Іванýсь, Іванýсів, Іваняк, Іваничко, Івáнич, Іваницький, Івáник, Іванúха, Іванúло, Іванúс, Іванúш, Іванищýк, Іванúшко, Іванúшин, Іванúсин, Іванóк, Іванóх, Івáсечко, Івáсев, Івáш, Іващéнко, Іващýк, Іващúшин, Івашéнко, Івáшків, Івашко, Івашський, Івашук, Івасів, Івáськів, Івáсько, Івасянко, Івасéчко, Івáсик, Івасюта (Богдан IOI, I02).-

-CN Івáничі, Івáнівка, Івáнків, Іванковéцьке, Івáново, Івановська, Іванопіль, Івáно-Франкóве, Івáно-Франківськ.-

- SUBST MUK. ГБИ послушай, ласковый, або дарую чій, або повожный, а мирный [БЛГТЬ ГНА] Апъ брат Іакшвль, I627 Беринда.

From Gk Ioánnis, the ultimate source being Hb. Yōhānān' 'The Lord is gracious', Klein 1, 831, Петровский II8.

/T.S./

Ім'я Іван постало довго до народження Христа, в Юдеї. Там його вимовляли тоді, як доводять лінгвісти, "Йоганаан" і мало значення ""Божа благодать" (ласка, подарунок).

"Йоганаан" у грецькій мові перетворився на "Іоана" й через мову церковно-слов'янську дійшов до нас уже в формі "Іван". Першу літеру цього імени різні народи в різний час читали по-різному, за законами своїх морфологій та фонетик: одні як повний звук "і", інші, як короткий "и". А згодом таку йотовану букву в деяких країнах стали вимовляти як "ж", "дж". Тому тепер ми зустрічаємо в англійській мові ім'я — Джон, в німецькій Йоган, польській Ян і т. д.

Протягом багатьох століть ім'я "Іван" стало чи не найпопулярнішим у світі. Цим ім'ям названо також жінок і ми маємо — Іванна, Жанна, Джані тощо.

/ Народна Воля, Скрантон, ч. I5 за I968 р. /

ІВА́Н/Ч/Е́НКО : ІВА́Н.

ІВА́Х, ІВА́Ш : ІВА́Н.

ІВАЩИ́ШИН, ІВА́ЩЕНКО: ІВА́Н.

ІВЕ́Р, also ібе́р 1. 'Iberian, member of the ancient people that inhabited Iberian Peninsula; 2. 'inhabitant of ancient Iberia in the Caucasus'; Ru. ивéр. - Deriv. Івéрія / Ібéрія, іверíйський / іберíйський. - Syn. 1. нáзва пéрвісного населéння Піренéйського півóстрова; 2. нáзва східногрузúнських племéн, обéзів у Сл.плк.Іг.

From Gk. Ívēres, Lat. Iberi 'ts'.

ІВОЛГА 'oriole', ModUk. BRu. íвалга, Ru. йволга, Bu. авлúга, SC. vũga, Sln. vólga, Cz., Slk. vlha, Po. /wy/wilga. - Deriv. вúвільга. - Syn. рíд горобцеподíбного птáха.

PS. *vólga 'ts' with ES. initial extension *ivólga, connected genetically with волóга, see EDUL.1,467; in this connection íволга - would designate 'a bird forecasting rain, wet weather in general'; as far as вúвільга is concerned this Uk. (and Po.) neologism is based on a later f/e adideation of prefixas i3- and ви- cf. Трубачев Эт. 1970, 19-20 and secondary "ikannja", like in MIX (:instead MOX), etc.

Íволь see íва.

Íвот/ка see íва.

ІВРИ́Т 'Hebrew (language)', ModUk. – Subst. тепері́шня держа́вна мо́ва Ізра́їлю:

Відродження івриту не має прецеденсу в історії інших мов. Іврит має дуже мало слів, він відстав від теперішнього часу на століття. Але сучасний іврит має шістдесят тисяч слів, хоч Шекспір вжив п'ятнадцять тисяч слів для написания своїх творів.

Із самостійністю почався новий побут, який вимагав нових слів на нові поняття. Жиди досить давно перестали вживати іврит. За римського панування жиди Палестиии говорили на арамейській мові, дещо близькій до івриту. Освічені жиди вживали грецьку мову і також латииську.

Спочатку іврит був священною мовою. Це була мова вчених трактатів і богословської науки, щоденної молитви — розмови з Богом, та поезії. Середні віки в історії івриту — це розквіт теології та ліричної поезії. На івриті тоді писали, але у побуті не вживали. Тією мовою зверталися до Бога. У XIV-XV сторіччі появилася мішанина німецьких, слов'янських та старожидівських слів — теперішній їдіш. У XVIII сторіччі іврит секуляризувався. Появилися періодичні видання, журнали, навіть романи. Народився культ мови як національної вартости. Письменники звільнили іврит з-під компетенції рабинів. Тепер іврит — мова цілої країни. Іврит також став мовою жидівської інтелігенції країн діяспори.

У щоденній мові їдіш має менше як 10 відсотків старожидівськийх слів. Іврит має дві тисячі слів, потрібних для обмеженого порозуміння у побуті. Були великі початкові клопоти із введенням івриту у щоденне життя. Бракувало самих звичайних слів для назви звичайних предметів та понять, бо таких не було у старозавітньому Талмуді та Біблії. Тоді на допомогу івриту прийшов сіоністських рух, який зрозумів необхідність мати одну мову для нації. Так іврит став мовою працюючої Палестини. Досить сказати, що викладовою мовою у перших школах Палестини була французька мова.

Між Першою і Другою світовими війнами у країнах Східньої Европи відкрили школи івриту...

Ваад Алашон — мовна комісія... вяпрацювала тисячі нових термінів і слів щоденного вжитку. В першій пловині XX сторіччя створено п'ятнадцять тисяч нових слів. Перемогло гасло — один нарід одна мова.

Після Першої світової війня іврит став одною з трьох офіційних мов мандатної Палестини. У побуті люди можуть говорити як хочуть, але в урядах панує іврит. Школа івриту, в якій говорять івритською мовою гарантує майбутність народу. Сабри, або цабарім — це люди, що народилися вже в Ізраїлі. Іврит уже перейшов кордони Ізраїлю. Цю мову можна почути на бульварах Парижу, у портах Середземного моря, у Н. Йорку.

Від решти мов іврит відрізняється тим, що не має діялектів. Це унікальне явище у мовознавстві. Це мова, витворена елітою і розповсюджена на масу. Ізраїль говорить своєю мовою, що органічно виросла з глибин національної традиції, мова, яка об'єднує людей, розпорошених у діяспорі..

/**Михайло Кучер** "Що таке іврит?", СВОБОДА, ч. 103 за 1981 р., стор. 2 й 4./

For etymology see EDUL.1, 313.

ІГЛА́, ГО́ЛКА 'needle', MUk. игла́, иго́лка; BRu. іго́лка, Ru., Bu. игла́, Ma. и́гла. SC. ígla, Sln. igla, Cz. jehla, Slk. ihla, Po. igła, LoSo. jegła, UpSo. jegła. – Deriv. /і/го́лочка, /і/го́лонька, /і/гли́ця, голкофі́льтр, голкошкі́рий, dial. гла́, FN, Ігли́нський, Го́лка /Богдан 88, 100/. Syn. тонки́й при́стрій з го́стрим кі́нчиком і ву́шком для шиття́; за́стрик.

PS. * j ě g ъ́ l a 'ts', genetically connected with ІГО, see s.v.

і́глу SovUk./from Ru./for: і́глю, see s.v.

ІГНА́Т/ІЙ/ arch for ГНАТ , see s.v.
EDUL.1, 656-657.

І́ГО arch. 'yoke, oppression', MUk.,OUK.,OES. иго ,BRu. іго , Ru.,Bu.,Ma. и́го, SC. ȋgo,Sln. igô, OCS. igo, Cz. jho, Po.igo/jugo. - Subst.ярмо́; нево́ля.

PS. * j ъ g o <*jъgo 'ts', IE. ** iugos,root **ieug-, cf. Skt. yugá, Gk. dzygón, Lat. jugum , Goth.juk, OHG. juch,Arm.luc, ModPers.juv,Ht.iú - gaan, ToA.yokäm 'door', E. yoke, ModHG. Joch,etc.; Berneker 1,422, Vasmer [2]2,115-116, Pokorny 508 - 509,Шанский 2:7,7, a.o.

ІГО́ЛКА : ігла́,го́лка

І́ГОР PN.'Ihor,Igor,Eaghor (Kostetzky)', MUk., OUk.,OES. Игорь; BRu. І́гор , Ru. Игорь,Cz., Slk. Ihor, Po.Igor,etc. - Deriv. І́горів, І́горевич, І́горівна, FN. І́гор,Іго́ренко, Іго́рко, Ігорчу́к /Богдан 100/.

From ONor. Ingvar = OES. Ин/з/гваръ, Vasmer [2]2,116,Рудницький 7,78,РССтоцький 4,82,Шевельов 325-326, Thörnquist 76,99,105, 113 ,115, a.o.

ІГО́Р/ЄН/КО, ІГОРЧУ́К see the preceding entry.

ІГРА́ arch. for гра.

ігуа́на SovUk.for ігуа́на.

ІГУ́МЕН 'hegumen', MUk.,OUk.,OES. игуменъ ; BRu. ігу́мен ,Ru.,Bu.,Ma. игу́мен ,SC.igúman,Sln. iguman, OCS. igumenъ , Po. ihumen/igumen, Slk. igumen. - Deriv. ігу́меня, ігу́меновий,ігу́менний,-ський, ігуменува́ти,-а́ння.-Subst. найста́рший мона́х у манастирі́, нача́льник манастиря́, Кузеля 127.

From OCS. igumenъ 'ts', the ultimate source being Gk. hēgoúmenos 'leader' : hēgéomai'I lead, direct', Преображенский I,265,Vasmer [2] 2,117, Шанский 2:7,8

ІГУ́МЕНЯ : ігу́мен.

І́ҐЛЮ, SovUk. і́глу, ModUk.;Ru.,Bu. и́глу, Po. igloo,etc. - Subst. ескімо́ське й іну - і́тське житло́, збудо́ване з сніго́вих плит.

From E. igloo'ts', the ultimate source being Eskimo iglu/ igdlu 'house'.

ІҐНІТРО́Н , SovUk. ігнітро́н 'ignitron', ModUk. - Subst. одноано́дний вентиль.

From E. ignitron 'ts', the ultimate eource being Lat. ignie'fire' and electron abbr. to -tron.

іґні́шин AmUk.,AustrUk. 'ignition', first recorded in 1950 (Winnipeg,JBR.).-Subst. при́стрій в автомобі́лі для запа́лювання бензи́ни й урухо́млювання цим мото́ру.

From E. ignition 'ts'.

ІҐНОРА́МУС 'ignorant',ModUk.;Po.ignoramus. Syn. іґнора́нт.

From Lat. ignorāmus 'we do not know': ignorāre 'to be ignorant', see the following entry.

ІҐНОРА́НТ 'ignorant',ModUk.;Po.ignorant. Deriv. іґнорантизм ; here also: іґнора́нція, іґнорува́ти,-а́ння. - Subst. не́ук, незна́йко, Кузеля 127.

From Lat. ignorāns,-āntis 'ts',being present participle of ignorāre 'to be ignorant';see also the preceding entry.

І́ҐРЕК 'Gk.i - upsilon: y', ModUk. ; BRu. і́грэк,Ru.,Bu. и́грек, Po. igrek,etc. - Subst. "гре́цьке і" - францу́зька на́зва для бу́кви и́псилон.

From Fr. i grec 'Gk.i'.

ІҐУА́НА,SovUk. іґуа́на 'iguana',ModUk.; BRu. іґуа́на, Ru. игуа́на, Po. iguana ,etc. - Subst. вели́ка я́щірка.

From Sp. iguana 'ts', the ultimate source being Arawak iwana 'ts'.

ІДЕА́Л 'ideal', ModUk.; BRu. ts, Ru.,Bu. идеал, Po.ideał,etc. - Deriv. ідеаліст/ка/, ідеалізм, ідеа́льний, -ність, ідеалізува́ти,-а́ння.-Subst.те,що існу́є лиш в уя́ві, що в своїм ро́ді одно́ лиш існу́є, взір, прообраз, Кузеля 127.

From Fr. idéal 'ts', the ultimate source being late Lat. idealis 'ideal', Dauzat 397, Шанский 2:7,9.

ІДЕ́ЙНИЙ : ідея.

ІДЕНТИФІКУВА́ТИ 'to identify', ModUk., BRu. ідэнтыфікава́ць , Ru.идентифици́ровать, Po. identyfikować, etc. - Deriv. ідентифікуватися, -а́ння, here also: ідентифіка́ція. - Subst. уважа́ти два предме́ти за одна́кові, Кузеля 127; втото́жнювати.

From late Lat. identificāre 'ts'; see also the following entry.

ІДЕНТИ́ЧНИЙ 'identic/al/', ModUk.;BRu. ідэнты́чны, Ru.(since 1847)идентический, ModRu. идентичный , Po. identyczny, etc. - Subst. одна́ковий, рівнозна́чний, таки́й сам, Кузеля 127.

From late Lat. identicus ' ts ', perhaps via Fr. identique or ModHG. identisch, cf. Шанский 2:7,11.

ІДЕО- in compounds as : ідео́-гра́фія,

-лог, -ло́гія, -логі́чний,-мото́р etc. indiccates idea.

From Fr. idéo- the ultimate source being Gk. idéa form notion, see the following entry.

ІДЕ́Я, AmUk.,AustrUk. айді́я 'idea',ModUk. ; BRu. ідэ́я, Ru. , Bu. иде́я ,Po.idea,etc. Deriv. іде́йний,-ність, -но, іде́йка,-єчка. Subst. ду́мка, поня́ття; провідна́ га́дка;тя́ма.

From Gk. idéa 'ts'.

ІДИ́ЛІЯ 'idyll', ModUk.; BRu. ідылія, Ru.,Bu. иди́ллия,Po. idylla,etc. - Deriv. іди-лі́чний. - Subst. образо́к із сільського́го життя́,рід поезії, ху́тірна пое́зія, Кузеля 127.

From Lat idyllum 'ts', the ultimate soúce being Gk. eidýllion - dimin. of eĩdos 'form, picture', Vasmer^2 2,117, Klein 1,768, Орел I, 361, Шанский 2:7,13.

ІДІО- a compound-forming element idio- in such words as іді́оле́кт, іді́оле́ксика, і́діомати́чний, іді́оморфі́чний, іді́опа́тія, і́діо пля́зма,і́діосинкра́зія, a.o.

From Gk. ídios 'peculiar,separate'.

ІДІО́М 'idiom', ModUk.; BRu. ідыём/а/, Ru.идио́ма, Po. idiom, etc.- Subst. діяле́кт, мо́ва,яко́ю говоря́ть в одні́й ті́льки око́лиці, нарі́ччя, Кузеля 127-128.

From Gk., see the preceding entry.

ІДІО́Т 'idiot', ModUk.; BRu.ідьет ,Ru.,Bu. идиот ,Po.idiot,etc. - Deriv. ідіо́тка,ідіотизм, ідіоти́чний,-ність,-но, півідіо́т.- Subst. пі́вголовок,дурнува́тий,борта́к,Кузеля 128.

From. ModHG. Idiot 'ts' the ultimate source being Gk.idios , see ідіо-.

ІДОЛ 'idol', MUk.,OUk.,OES. идолъ,OCS. idolъ , Bu.,Bu.,Ma. идол , SC.idol, Sln. idol,Cz. Slk.idol, Po. idoł. - Deriv. ідолопокло́нний,-ик, -иця, ідолопокло́нство, here also: ідоля́трія. - Subst. божо́к у пога́н, бо́вван, Кузеля 128; ста́туя пога́нського божка.

From OCS. idolъ 'ts', the ultimate source being Gk. eídolon 'image,form,apparition'.

ІЄРАРХ : гієра́рх.

ІЄРЕ́Й also ЄРЕ́Й, MUk.ієрей, OUk.,OES. иерей /іерей; BRu. іерэ́й, Ru.Bu. иере́й,OCS. ierejь. - Deriv. ієре́євий,іере́йство,-ський; compoundsієромона́х,-мона́шний. -Subst.жрець , свяще́ник.

From OCS. ierejь 'ts', the ultimate source being GK. hiereús 'ts': hierós 'holy,sacred,supernatural'.

ІЄРОГЛІ́Ф , also гієрогліф 'hiero - glyph', ModUk.; BRu.іерогліф Ru.иерогли́ф , Po. hieroglif,etc. - Deriv. ієрогліфія. -Subst. свяще́нне письмо́ єгиптя́н.

From Gk. hieroglýfikos 'ts', perhaps via Fr. hiéroglyphe, Шанский 2:7, 17.

І́ЖИЦЯ MUk.,OUk.OES.ижица 'name of the letter и' - deriv. from иже,,cf. EDUL.2,461.

І3 see з.

ізві́р, ізво́ри : **звір 1.**

І3-ЗА : **з and за.**

І3ЗА́ДУ : **з and зад.**

і́зи, і́зі AmUk. 'easy', first recorded in 1963 (Bilash 302). - Subst. **ле́гко.**

From E. easy 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 319.

І́ЗІ : **з.**

ІЗМАРА́ГД : **смара́гд.**

І3О- a compound-forming element in such words as **ізогло́сса, ізого́на, ізогра́ф/ія/, ізоди́на, ізоле́кса, ізомо́рфа, -мо́рфний, ізопа́тія, ізоте́рма, ізофо́на**, etc., meaning 'iso-, equal, identical', known to all other Sl. - Subst. (in rare cases:) **рі́вно-, рі́вний**, Кузеля 128.

From Gk. **ísos** 'equal'.

ІЗОЛЮВА́ТИ ' to isolate', ModUk.; BRu. **ізалява́ць**, Ru. **изоли́ровать**, Po. **izolować**, etc. - Deriv. **ізолюва́ння**, here also: **ізоля́тор/ка/, ізоля́ція, ізоля́чка.** - Subst. **відділя́ти**; **усува́ти всі електри́чні прові́дники**, Кузеля 128; **відокре́млювати; осмі́тнювати.**

From Fr. **isoler** 'ts', the ultimate source being It. **isola** 'island' (< Lat. **insula** 'ts'), Шанский 2:7,39.

ІЗРА́ЇЛЬ EN,,GN. 'Israel', MUk. **Израилъ** (1488); BRu. **Ізраіль**, Ru. **Израиль**, Po. **Izrael**, etc. - Deriv. **ізра́їльський, ізраїльтя́нин, -нка.** - Subst. **богобо́рець, пріз́вище Я́кова; звідси на́зва жидівського пле́мени**, Кузеля 128; **наро́д і держа́ва в Мали́й А́зії.**

From Hb. **Yiśrāél** 'ts' via Gk. **Israel**, CCM.1,428; Klein 1,819, Vasmer^{2}2,123, a.o.

ІЗУМРУ́Д arch. 'precious stone:emerald', first recorded in 1462 (Korsch Archiv 9,679); BRu. **ts**, Ru., Bu. **изумру́д**, Po. **szmaragd**, etc.- Subst. **дорогоці́нний ка́мінь зеле́ної кра́ски**, Кузеля 128; **смара́гд, ізмара́гд.**

From Tk. **zümrüd** 'ts', the ultimate source being Gk. **smáragdos**, see **смара́гд.**

ІЗЮ́БР a variable of **зубр**, q.v.

ІЗЮ́М 1. 'raisin; dried currants, sultanas' first recorded in the XVI c. ; Ru. **изю́м.** - Subst. **родзи́нка.**

From Tk.Tt. **jüzüm** 'grape fruit', Vasmer^{2}2, 124, Шанский 2:7,45-46.

ІЗЮ́М 2. GN. Izium (in Kharkivshchyna), founded in 1681 as a fort on **Ізю́мський шлях.**

From the name of **Ізю́мська сакма́** /слід/ - **Ізю́мський шлях**, УРЕ.5,383-384.

ІЗЯСЛА́В PN. 'Izyaslav', OUk.,OES. Изяславъ ; BRu. Ізяслаў, Ru. Изясла́в, Po.Izia - sław, etc. - Deriv. Ізясла́вів; OUk.GN. Изя - славль - now : Ізясла́в / from 1569 to 1918 : За́слав на Гори́ні, cf. УРЕ.5,384 /.

PS. *Iz-ję-slavъ 'he who took over the glory, famous one'.

IK see к.

І́КАТИ, -А́ННЯ see I conj.

І́КВА GN. 'Ikva'(hydronym), ModUk.; BRu.ts, Ru. Ика, Po.Ikwa. - Syn. ри́чка, пра́ва прито́ка Сти́ру; ли́ва прито́ка Півде́нного Бу́гу.

PS. *Kъva < *Ky, Gsg. Kъve, like Uk. Полтва, Po.Pełtew < *Pъlty, Gsg. Pъltve and similar old formations in -y, e.g., OCS. kry, Gsg. krъve, ljuby, Gsg. ljubъve, etc.; as such *Kъva was extended by prothetic i- in ts way as kъ > ikъ; as far as its root is concerned see кува́ти ; as a whole І́КВА would mean:'river which makes (cuts) its way through an uneven (difficult) terrain', cf. in this connection Сл.плк. Іг.: О Днепре Словутицю! Ты пробилъ еси каменныѣ горы сквозѣ землю Половецкую... less persuasive is its deriv. from G. aiko'oak', РССтоцький 4,32 , following Vasmer, Osteurop. Ortsnamen, Dorpat 1921,2; cf.also the negative stand in this regard of Ільїнський , ЗІФВ. 7-8, 54-55.

NB.: The above proposed etymology of І́КВА < *Kъva helps to solve the Po. hydronym KWA, recorded by Kozierowski 6,222, despite Vasmer's hesitation to consider it either Sl. or G., cf. ZfslPh.8,113.

І́КЛО 'canine tooth, fank, tusk, buck tooth, cuspid', Wd. кло /Стрий/, ModUk.; BRu. і́кло, Ru. клы, Po. kieł, Gsg. kła, a.o.Sl.see Berneker I, 660. - Deriv. ікла́/с/тий, -тість, -то. - Syn. одноко́рінні зу́би у ссавці́в, що вико́нують фу́нкцію захва́ту, удержання й розрива́ння ко́рму, а теж напада́ння, за́хисту й риття́; /непра́вильно:/ би́вень, УРЕ.5,385.

PS. *kъlo, Gsg.*kъla 'ts' with prothetic i- after fall of -ъ- in the first syllable; root ts as in коло́ти; according to Berneker, l.c., *kъlъ, Vasmer ² 2,125.

І́КЛА́/С/ТИЙ : і́кло

І́КНЕ́ННЯ : і́кну́ти.

І́КНУ́ТИ : i conj.

І́КНУ́ТИСЯ : i conj.

IKON MUk. = ІКО́НА, see the following entry ("ikon : obraz", ἁπαξ λεγόμενον, recorded in 1641, Jaś. 58).

* *
*

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION
OF PARTS 17 - 22

ІКО́НА 'icon', MUk. икона, OUk.иконы /1429 CCM.1,430/,OCS. икона; BRu.ікóна, Ru.,Bu.,Ma. ико́на , SC.íkona, Sln.,Cz.,Slk.Po. ikona. - Deriv. ікóнний, compounds : іконобóрець,-бóрство,-граф,-гра́фія,-пи́с/ець/, -ста́с. - Subst.óбраз Христа́,Ма́терi Бóжої, або́ Святи́х, Кузеля 129.

From OCS. ikona 'ts', the ultimate eource being Gk. eikóna 'likeness,image', Vasmer^{2} 2, 125, Шанский 2:7,46.

ІКРА́, Wd. íкра 'caviar', MUk. икра, OUk. икру чорную Asg. /1446 CCM.1,430/, BRu. ікра́,Ru.икра́, Bu.,Ma. и́кра ,SC. ìkra,Cz.jikry, Slk. ikry, Po.ikra, LoSo.jerk/ńerk, UpSo. jikra/jikno. - Syn. КАВ'А́Р.

PS.*/j/ōkra 'ts', related to Lith.ìkras, Latv. ikri, Irl.iuchair (< **ikōr) 'ts'; Zupitza BB.25,100, Berneker 1,423-424,Trautmann 103, Sławski 1,447, Vasmer^{2}2,125, Pokorny 504, Потебня РФВ.6,153, Младенов 222, Шанский 2:7,47-48, a.o.

ІКС 'Lat.letter X', Mod Uk. known to all other Sl. - Deriv. осóба-ікс 'unknown person'.

From Lat. X - pronunciation : /ike/,Кузеля 129.

ІКС - прóмені 'X-raya', ModUk. for Пулю́ївські прóмені, also : Рентґе́н,Рентге́нівські прóмені.

ІЛ 'slime,loam', MUk. ,OUk.,OES. ил%, BRu. ts, Ru.,Bu.,Ma.ил , OCS. il6, SC.ìlovača , Sln.il, Cz.,UpSo. jíl, Po. ił . - Deriv.ілки́й,ілува́тий. -Syn. мул,грязь,багно́.

PS.*jōlъ 'ts' , related to Latv. īls 'very dark', Gk. ilýs 'marsh', cf. Bezzenberger BB.27, 163, Berneker 1,424, Vasmer ^{2}2,126, Sławski 1,449, Шанский 2:7,48,a.o.

ІЛАРІО́Н , Wd. Іля́ріон PN.'Ilarion, Hilarius, Hilary', MUk. Иларионь /1462, CCM.1,430/, OUk.OES.Иларионъ ; BRu. Іларіо́н,Ru.,Bu. Иларио́н, Po.Hilarion, Hilary, etc.- Deriv. Ларíн, Лари/в/о́н,Ляріо́н, Іларіо́нович / Ларіо́нович, Іларіо́нівна / Ларіо́нівна, FN.Іларіо́н,Іларіо́ненко, Ларіо́ник, Лари́на (Богдан 158) ; MUk. Ларионоу Dsg.(1490 CCM.1,1490), Ларионо/м/Isg. (ibid.),Ларивону Dsg.(ibid.), слугу Ларивона(1450), OUk. Ларивунъ (1366 CCM.s.v.),Ларивона (1378 ibidem),Ларионенокъ (Shevelov 269).

From Gk. Ilaríón 'cheerful,merry,gay', Pape 1,543.

ІЛЛІ́НКА, ІЛЛІ́НЦІ : Ілля́.

ІЛЛІНО́Й,SovUk.Іллінóйс 'Illinois', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv.іллінóйський, іллінóєць,-óйка.

Named after Amer-Indian tribe Illinois, living in that area.

Ілля́ PN. Ἠλίας, Elías, MUk. Илія (1627 Беринда), Ілія, Ілі́ Cog. (1484 Пом'яник), OUk. Гн помозиражбусвъемоу нлин (XIII–XIVc.), МЦА ЙНАРАВЪ·Л·СТГОНПОЛИНТАКРИЛАЗЕМЛЮКНАГЫЛ-БОНАНЮ ВСЬВЪЛОХЛАПЕРВДЪ СТОЮ СОФИЮЮ ПЕРВДЪ ПОПЫ АТЪ БЫЛЪ ПОПИНЪ НАКИМЪДЪМНЛОПАТЕЛЬНСТНПЪКО МИХАЛЬКО НЬЖЬНОВИЧ МЙЛДАНКЛО МАРКОВЬМЬЮНЪ МНХАЛЕЛИСАВИНИЧЬ ИВАНЪРАНЪЧЬПИНЪТЪДОРЪТОВ ВЪНОВЪ·НЛЬТА КОПШЛОВНЧЬТЪДОРЪБЪРЗАТИЧЬ А ПЕРВ ДЪТИМН ПОСЛЪХЪ ІКЪЧПН ЗЕМЛЮ КНАГЫНН БОГАНЮ ВЬСЮ. А ВЪДАЛА НА НКНСЕМЬ ДЕСЯТЪ ГРИВЬНЪ СОБОЛИНА ВЪ ТОМЬ ДРАННЦЬ СЕМЬСЪТЪ ГРИВЬНЪ – (XIIc.), (К Соф. графіто); RU. Илья.-

– Deriv. Іллє́вич, Іллі́вна, Илько́, Илюсь, Илаш.-

– FN. Ілаш, Ілащук, Ільче́нко, Ільчу́к, Ільчи́на, Ільчи́шин, Ільцьо, Іле́мський, Іленчу́к, Іллє́нко, Іллі́й, Іліка, Ілія, Іліїчук, Іліїв, Іліївський, Іліїв, Ілюк, Ількевич, Ільків, Ільков, Ількове́ський, Ільні́цький, Ілящ, Іле́чко, Іле́нко, Ілик, Илиндюк, Илиняк, Илинич, Илишин, Илисич, Ілю́к (Богдан 100-101).-

– GN. Іллі́нська, Іллі́нці.-

– SUBST. MUk. Бжїа крѣпость, Бж пáмъ, áбо мóщный пáмъ, 1627 Беринда.

FROM Gk. Eliās, THE ULTIMATE SOURCE BEING Hb. Eliyah 'the Lord is God' or 'Whose God is Jehovah', Klein 1, 1509, Петровский 121.

/ T.S. /

ілóт see гелóт.

ІЛЬМ 'elm', MUk., OUk., OES. ильмъ, BRu. ts, Ru., Bu. ильм, OCS. il6mъ, Cz. jil/e/m, Po. il/e/m, LoSo. ļom, Plb. jelm. – Deriv. і́льмовий, і́льмище. GN. Ілемня, FN. Іле́мський. – Syn. в'яз шорсткий, Ulmus scabra.

PS.* j616mъ 'ts', related to Lat. ulmus, OHG. elm/boum/, MHG. ilme, E. Elm, cf. Pedersen KZ. 38, 313, Vasmer[2] 2, 126–127, Шанский 2:7, S2; less persuasive is its deriv. from G. ilme, suggested by Berneker 1, 424, Uhlenbeck Archiv 15, 487, a.o.

ІЛЬЧЕНКО, Ільчи́шин, Ільчу́к, І́льцьо, a.o. see Ілля́.

ІМБЕЦИ́ЛЬНИЙ 'imbecile, imbecilic', ModUk. known to all other Sl. – Deriv. імбеци́льність. Subst. недорозви́нений, слабоу́мний.

From Lat. imbecillus 'without support; feeble', Klein 1, 771.

ІМБИ́Р, also : імбі́р, імбе́р, інби́р 'Zingiber officinale: ginger', MUk. ингбир /1456 CCM. 1, 443/, инбир /1460 ibidem/; Ru. имби́рь, Po. imber, OPo. inbir, ingber, ingwer /CCM. 1, 443/. – Deriv. імби́рний, імбі́рний. Subst. ко́рінь, яко́го вжива́ється до припра́ви страв, Кузеля 129.

As indicated by MUk. forms the word was borrowed from MHG. ingeber 'ts' – a f/e. deformation of LLat. gingiber, the ultimate source of which is Skt. śṛṅgaveram 'ts', coming to Europe via Gk. zingiberis.

ІМЕ́ННИЙ, -ИК : і́м'я

імжи́ти see **мжи́ти**.

ІМІҐРА́НТ, SovUk. імігра́нт 'immigrant', BRu. імігрант, Ru. иммигра́нт, Po. imigrant, etc. first recorded in Eastern Europe in 1871 (Шанский 2:7,55). - Deriv. імігра́нтка, імігра́нтський, -тщина, here also імігра́ція, імігра́ційний, імігрува́ти, -ання, AmUk. іммігру́ла, міґру́ла. - Subst. переселе́нець до і́ншої країни, за́йда, Кузеля 130.

From Lat. immigrāns (Gsg.-ntis): immigrāre to move in, immigrate, Klein 1,773, Шанский 2:7, 55-56.

ІМІТУВА́ТИ 'imitate', ModUk., BRu. імітава́ць, Ru. имити́ровать, Po. imitować, etc.- Deriv. імітува́ння, іміта́тор, -а́ція.- Subst. насліду́вати, удава́ти, перейма́ти, Кузеля 130; наподо́бнювати, зразкува́ти/ся/.

From Lat. imitārī 'ts', Klein 1,772, Шанский 2:7,55.

імла́, імли́стий dial.for **мла, мли́стий**.

ІМОВІ́РНИЙ : йму /йня́ти/ and ві́ра.

ІМОРА́ЛЬНИЙ 'immoral', ModUk.- Deriv. імора́льність.-Subst. немора́льний.

From Lat. im-mōrālis 'ts' (: in- and mōs, mōris 'custom'), Klein 1,773.

ІМПЕРАТИ́В 'imperetive', ModUk.; BRu. імпэратыў, Ru. импера́тив, Po. imperatyw, etc.-Deriv. імперати́вність.-но. - Subst. наказо́вий спо́сіб, зага́льне пра́вило, Кузеля 130.

From ModHG. Imperativ 'ts' introduced to Eastern Europe in 1861 (Шанский 2:7,57); its ultimate source is Lat. imperātivus (modus) : imperāre see the following entry.

ІМПЕРА́ТОР 'emperor', ModUk.; BRu. ts, Ru. импера́тор, Po. imperator, etc. - Deriv. імпера́торка, -ство, - ський.-Subst. само-вла́дний волода́р; ці́сар, Кузеля 130.

From Lat. imperātor 'ts':imperāre ' to command', Klein 1, 775, Шанский 2:7,58.

ІМПЕ́РІЯ 'empire', ModUk.; BRu. імпе́рыя, Ru. импе́рия (since the XVI c.), Po. imperium, etc. - Deriv. імперія́л/ьний/, імперіяліст, -ка, імперіяліз́м, імперіялісти́чний, -ність, -но, here also імпе́рський. - Subst. те́рмін для монархі́чної держа́ви під вла́дою імпера́тора, парті́йного колекти́ву, мона́рха; мона́рхія.

From Lat. imperium, -ria 'ts' : imperāre 'to command', see the preceding entry.

ІМПЕРФЕ́КТ/УМ/ 'imperfect (past)', ModUk. - Subst. мину́лий недоко́наний час.

From Lat. imperfectum 'ts'.

ІМПОЗА́НТНИЙ 'imposing,impressive',ModUk. BRu. імпаза́нтны,Ru. импоза́нтный (since 1867), Po. impozantny,imponujący,etc. - Deriv. імпоза́нтність,-но.-Subst. показни́й,Рудницький-Черкевич 287.

From ModH G. imposant 'ts',Шанский 2:7,60.

ІМПОНУВА́ТИ 'to impress, affect', ModUk., BRu. імпанава́ць, Ru. импони́ровать, Po. imponować,etc.- Deriv. заімпонува́ти,-а́ння. - Subst. ви́кликати по́див,або́ поважа́ння,роби́ти вра́ження; хвали́тися, Кузеля 130.

From ModHG. imponieren 'ts',the ultimate source being Lat. imponere 'to put on'.

ІМПО́РТ 'import', BRu.і́мпарт , Ru. и́мпорт(since 1894),Po.import,etc.- Deriv. імпортер, -ка , імпорта́ція,імпортува́ти,-а́ння.- Subst. ввіз, прив'із /това́рів/ з заграни́ці,Кузеля 130.

From Fr. import 'ts' , the ultimate source being Lat. importāre 'to carry in',Шанский 2:7, 60-61, Klein 1,

ІМПОТЕ́НТ 'impotent', Mod Uk.; BRu.імпатэ́нт,Ru. импоте́нт, Po.impotent,etc.- Deriv. імпоте́нтний,-ність,-но, here also імпоте́нція. Subst.не́мічний,безси́льний /у полови́х зно́синах/,зни́діліий, Кузеля 130-131.

From ModHG. impotent 'ts', the ultimate source being Lat.impōtens,-ntis'ts'; according to Шанский 2:7,61,Ru. импоте́нт is a b/f.of импоте́нция.

ІМПРЕҐНУВА́ТИ 'to make irresistible against rain,snow,etc.', ModUk.;Po.impregnować. - Deriv. імпреґнува́ння,-но́ваний.- Subst. підчи́нювати хемка́ліями про́ти дощу́,сні́гу йтп.

From. LLat. impraegnāre 'to fill throughout,saturate'.

ІМПРЕСА́РІО 'impresario', ModUk.,BRu. імпрэса́рыо,Ru. импреса́рио,Po.impresario. - Subst. підприє́мець/театра́льний,концерто́вий , ци́рковий/,Кузеля 131.

From It. impresario 'ts'.

ІМПРЕ́СІЯ 'impression', ModUk.; Po.impresja. - Deriv.імпреси́йний,-ність,-но;імпресіоні́зм,-ні́ст,-ністи́чний. - Subst. вплив,вра́ження,Кузеля 131.

From Lat. impressus : impremere 'to press'.

ІМПРОВІЗУВА́ТИ 'to improvise' , ModUk.; BRu. імправізава́ць, Ru.импровизи́ровать, Po.improwizować,etc. - Deriv. імпровізува́ння,імпровізо́ваний,імпровіза́тор/ка/,-рський,імпровіза́ція,-ці́йний. - Subst. говори́ти або́ гра́ти без приготува́ння,Кузеля 131; твори́ти імпро́мпту (see the following entry).

From Fr. improviser or ModHG. improvisieren 'ts', the ultimate source being It.improvvisāre : improvviso 'unforeseen,impromptu'(:Lat. improvīsus 'te').

ІМПРО́МПТУ 'impromptu,not rehearsed',ModUk. Po. impromptu. – Subst. без підготови,імпровізо́вано.

From Lat. in promptū 'in readiness, at hand',Klein 1,779.

І́МПУЛЬС ,AMUK. і́мпалс 'impulse',ModUk.: BRu. ts, Ru. и́мпульс,Po.impuls,etc.– Deriv. імпульси́вний,-ність,-но.– Subst. товчо́к,по́чин, спону́ка,при́від,причи́на,Кузеля 131;по́штовх.

According to Шанский 2:7,63-64, the word was borrowed from ModHG. Impuls 'ts',the ultimate source being Lat.impulsio 'ts': impellere 'to drive on /against'; yet , Булаховський considers Ru. и́мпульс a direct borrowing from Lat. with accentual change under E.influence,cf. Русский яз. в шко́ле 4/1956,14; in stressing it as імпу́льс Кузеля derives it directly from Lat.(,l.c.); see also Klein 1,779.

ІМПУТУВА́ТИ 'to impute',ModUk.– Subst. припи́сувати,вмовля́ти,посуди́ти,Кузеля 131.

From Lat. imputāre 'ts' (= in 'in,into' and putō,putāre 'to reckon, compute,consider'), Klein 1,779.

І́МУННИЙ 'immune', ModUk. – Deriv. імунізува́ти,-а́ння,,імунізо́ваний,-но,імуні́тет, імуніза́ція.– Subst.забезпе́чений від зарази́вої неду́ги; дипломати́чнно забезпе́чений від чужо́ї вла́ди,не/до/торка́льний,ектериторія́льний.

From Lat. immūnis 'ts', Klein 1,774.

І́М'Я, Gsg. і́мени 'name', MUk. и́мя /ХУІІс. ЛСЛ.83/,во има /1500 ССМ.1,442/, имѣ/1476 ibid./, име/1487 ibid./, вмі /1490ibidem /, ими /1451 ibidem/,имена /1496ibidem / по имени /1456 ibidem /, OUk. име /1388,1404,1445, 1448 ССМ.1,442/, на имя /1378 ibid./,по имени /1423 ibid/, ьіме /1389 ibidem/,на имя /1434 ibid./,именемъ Isg. /1388 ibidem/,OES. имя;BRu. імя́,Ru. и́мя, Bu .и́ме, OCS. ime,SC.imē, Sln. ímẽ, Cz. jmen ,Slk.meno, Po. imie/miano,LoSo. mě, UpSo.mjeno,Plb.jejmą. – Deriv. име́ння /и́мення, име́нний / и́менний, име́нник, займе́нник, прийме́нник, име́новий/и́меновий, імени́ни/и́менини, іменинний,-ик,-иця, імени́тий/и́мени́тий,-тість,-то, іменува́ти, /за-,на-/и́меню-ва́ти/ся/,-ання, іменни́цтво,-цький, ім'яре́к, dial.наменó, мня/мнє ;MUk. * именовати/ся/ именовании /ХУ с. ССМ.1,437/, именитое/1453 ibidem /,*менити/ся /ХУ с. ССМ.1,585/, *меновати /ХУ с. ibidem /, именословъ /ХУІІ с. /, именованїе /ХУІІ с. ЛСЛ.83/.–Syn. на́звa; ти́тул ССМ.1,442.

PS. *jǫ́mę,Gsg. *jǫ́mene < *ǫnmen 'ts', cf. OPr. emmens, Ir. ainm, Alb.emën,Skt.nā́ma,Av.nāman–,Arm. anun, Lat.nomen,Gk.ónoma, Goth.namō,ToA.ñom,ToB. ñem, Ht.lāman; Berneker 1,426,Trautmann 70, Pokorny 321, Vasmer ^{2}2,129-130, Шанский 2 : 7, 64-65, a.o.

ім'яни́ни, им'яни́нник,-иця dial.for : іменини́, іменинник,-иця,

ім'яре́к ,etc.

see the preceding entry.

ІНА́КШИЙ see і́нший.

ІНА́ЧИЙ, іна́чити : і́нший.

ІНБИ́Р see імби́р.

ІНБРІ́ДІНҐ, SovUk. инбри́динг 'in-breeding', ModUk.; Ru. инбри́динг.-Subst. систе́ма розве́дення тварин,при яки́й засто́совується спаро́вування спорі́днених осо́бин, УРЕ.5,406.

From E. in-breeding 'ts', YPE.,l.c.

ІНВА́ЗІЯ 'invasion', ModUk.; Ru.инва́зия , Po.inwazja,etc.Deriv.інвазі́йний. -Subst.на́пад,вто́ргнення, УРЕ.5,406; на́їзд, Кузеля 131.

From Lat. invāsio (invādere)'ts', Klein 1,811.

ІНВАЛІ́Д 'invalid', ModUk.; Ru.инвали́д ,Po. inwalida,etc. - Deriv. інвалі́дка,інвалі́дний,-ність, інвалі́дський.-Subst.вояк,непридатний до слу́жби,воєнний кале́ка.

From Fr. invalide 'ts', which came to Eastern Europe in the XVIII c. (Hüttl-Worth 73); the ultimate source of it is Lat. invalidus 'not strong,ineffective'.

Шанский 2:7,96.

ІНВАРІЯ́НТ, SovUk. інваріа́нт 'invariant', ModUk.; BRu. інварыя́нт, Ru. инвариа́нт, Po. inwariant, etc. - Subst. незмі́нна кі́лькість,систе́ма , фу́нкція й т.п.

From Fr. invariant/e/ 'ts', YPE.5,407, Шанский 2:7,66.

ІНВЕКТИ́ВА 'invective',Mod Uk.,known to all other Sl. - Deriv. інвекти́вний,-ність,-но. - - Subst. оби́да,зневага,Кузеля 131; обра́зливий за́кид.

From Lat. invectiva (ōrātiō)'abusive (speech)', YPE.5,407.

ІНВЕНТА́Р, AmUk. ІНВЕ́НТОРІ 'inventory',ModUk. BRu. ts, Ru. инвента́рь,Po. inwentarz, etc. - Deriv. інвента́рний,-ність,-но,інвентаризо́ваний,-но, /з/інвентаризува́ти, -а́ння; here also:інвенту́ра. - Subst. спис вла́сности,Кузеля 131; о́блік та перевірення всіх за́собів устано́ви,підприє́мства то́що.

From LLat. inventārium 'finding out, enumeration',Klein 1,811 ; according to Vasmer[2]2,130, Ru. инвентарь comes from ModHG. orig. as инвентариум /1713-1718/and инвентарий /1743/,cf. also Шанский 2:7,67.

і́нвенто́ри,і́нвенто́рі AmUk. see the preceding entry.

ІНВЕ́НЦІЯ 'invention', ModUk.,known to all other Sl.- Deriv. AmUk. інвент'́вний,-ність,-но, інвентор.-Subst. творчість,помисловість,Кузеля131; винахідчивість,творча наснаже - ність.

From LLAt. inventiō 'ts'(: in 'on' and venire 'to come', , past participle: inventus) , Klein 1,

ІНВЕ́РЗІЯ 'inversion', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. інверзійний. - Subst. пере́ставка слів,Кузеля 131; зміна узвича́єного поря́дку слів.

From.Lat. inversiō 'ts' (: in- 'in,inward' vertere 'to turn'),Klein 1,811, YPE.5,408.

ІНВЕСТИТУ́РА 'investiture',ModUk. , known to all other Sl. - Deriv.інвеститу́рний.- Subst. акт,церемо́нія наді́лювання кому́сь вла́ди й си́мволів її, святко́ва промо́ція,інсталя́ція; Кузеля 131: власть середньові́чних пану́ючих назна́чувати свяще́ників і наді́лювати зе́млями.

From LLat. investītūra 'ts'.

ІНВЕСТУВА́ТИ 'to invest',ModUk.,Ru.инвестировать,Po.inwestować, etc. - Deriv. інвестува́ння,AmUk.,AustrUk.інве́стор,інве́стмент,інвести́ція. - Subst. вклад капіта́лу для прибу́тку.

From LLat.investīre 'to cloth'.

інвете́йшен AmUk. 'invitation', first recorded in 1963 (Bilash 302). Subst. запро́шення.

From E. invitation 'ts', Bilash, l.c.

інвистига́ція, інвистиге́йшин AmUk., (SovUk.rendering: інвестига́ція,Жлуктенко 127)) 'investigation', first recorded in 1949 (JBR.). - Deriv. інвестигува́ти,інвестигатор,Жлуктенко, l.c.-Subst. розслі́дування.

From E. investigation 'ts'.

ІНГАЛЯ́ЦІЯ 'inhalation', ModUk.,known to all Sl. - Deriv. інгаляці́йний ; here also інгаля́тор. - Subst. вдихування лі́карських речови́н в організм.

From. Lat inhālātiō 'ts' (: in- and hālāre 'to breathe') .

ІНГІБІ́ЦІЯ 'inhibition', ModUk.,known to all other Sl.- Deriv. інгібіці́йний, інгі́бітор.- Subst. забороно́на,здержання судово́ї спра́ви, Кузеля 131; тру́дноші в себевия́ві, брак свідо́мого себевия́ву.

From Lat.inhibitiō 'ts' (: in- and hibēre 'to restrain,hold in')

ІНГУ́Л GN. 'Inhul (river)',ModUk.-Deriv. Інгуле́ць.

From Tk.ängül 'quiet', Vasmer^{2}2,131.

ІНГУМА́ЦІЯ 'inhumation,interment',ModUk.- Subst. по́хорони, Кузеля 131.

From. Lat. inhumatiō 'ts' (: in-and humus 'earth,ground').

інґера́ш Wd.(Hc.) (Кузеля 131),инґерáг (Желеховський I,322), инґерас (Vincenz 4) 'bribe', first recorded in the XIX c. - Subst. перекýпство,Кузеля 131.

From Rm. a ingrăsa 'ts', Vincenz,1.c.

ІНҐЕРЕ́НЦІЯ 'interference', ModUk.; Po. ingerencja. - Subst. вплив,контро́ля.

From Lat. ingerentia 'ts' (: in- and gerere 'to conduct,carry,govern'), SWO.306.

ІНҐРЕДІЄ́НТ, AmUk. інґрі́дієнт 'ingredient',ModUk.; BRu. інгрэдыє́нт,Ru.ингредие́нт, Po. ingrediencja,etc. - Deriv. інґредіє́нтний, here also: інґредіє́нція.- Subst.складова́ части́на, до́мішка,Кузеля 132.

From Lat. ingrediēns, Gsg.-ientis —present participle of ingredi 'to enter to'; AmUk. інґрі́дієнт directly borrowed from AmE. ingredient 'ts'.

ІНДА́БА 'indaba', ModUk. only.

From E. indaba 'ts', the ultimate source being Zulu in-daba 'business,affair' (JBR.).

ІНДАҐА́ЦІЯ 'investigation', ModUk. ;Po. indagacja. - Subst. слі́дство,Кузеля 132.

From Lat. indāgātiō'ts' (: ind- 'in' and āgare 'to drive'),Klein 1,786, SWO.302.

І́НДЕ 'elsewhere,somewhere', ModUk.; Ru и́нде,OCS. inъde, SC.ìndje, Cz.jinde, Po. indziej, — LoSo.hynźi/hynźo, - Syn. мі́сця́ми,поде́куди.

PS.*inъ + de : inъ (ina,-o) and -de like in kъde, see і́нший and де.

І́НДЕКС 'index', ModUk.; BRu. і́ндэкс,Ru.и́ндекс (since 1792), Po. indeks,etc. - Deriv. і́ндексовий, /з/індексува́ти,-а́ння, індекса́ція. Subst. пока́зник (Sov."покажчик"),спи́сок,пере́лік,ре́єстр,чи́сла,що пока́зують зміни в еко́мічному ро́звитку.

From Lat. index,Gsg.indicis,'pointer, indicator; the forefinger;sign,mark,indication;guide, witness,informer' : indicare 'to point out', Klein 1,787, Шанский 2:7,69, Орел I,376.

ІНДЕМНІЗА́ЦІЯ 'indemnification', ModUk.; indemnizacja. - Subst. відшкодува́ння,Орел I,376.

From Lat.indemnis 'unhurt,uninjured'.

ІНДЕПЕНДЕ́НТ, AmUk. індепе́ндент, индепендент 'independent', ModUk. - Subst. незале́жний.

From E.independent 'ts', the ultimate source Lat independens, Gsg.-ntis 'ts', Орел I, 376.

ІНДЕТЕРМІНІ́ЗМ 'indeterminism', Mod Uk.; Po. indeterminizm, etc. - Deriv. індетерміні́ст, -ка. - Subst визна́ння незале́жности во́лі від вну́трішніх і зо́внішніх причи́н, Орел, I, 376.

From Fr.indeterminism or ModHG.Indeterminismus 'ts', the ultimate source being Lat. in- and dēterminā̆re 'to bound, limit, prescribe', Орел, l.c., Klein 1, 786, SWO.302; cf. also Бойків (from Lat.) and Кузеля (from Gk.) - s.vv.

інджа́нкшон, інджо́нкшон AmUk. 'injunction', first recorded in 1957 (Bilash 303). - Subst. судова́ заборо́на.

From E. injunction 'ts', Bilash, l.c.; cf. also Жлуктенко I27 (:"інджо́нкшен").

інджо́нкшен, -шон AmUk. see the preceding entry.

ІНДИВІ́Д, ІНДИВІ́ДУУМ 'individual', ModUk.; BRu. індывід, Ru. индиви́д, Po. indywiduum, etc. - Deriv. індивідуа́л, -ка, індивідуалі́ст, -ка, -ський, індивідуалісти́чний, -ність, -но, індивідуа́льний, ність, -но, -ник, -иця, інди- індивідуалізува́ти/ся/, -ання, /з/індивідуалізо́ваний. - Syn. особи́стість, я́вище, річ або́ істо́та, відокре́млена в своє́му бутті від і́нших, Орел I, 376; осо́ба, осібня́к, одини́ця, Кузеля I32.

From Fr.individu (> індивід) and Mod HG. Individuum (> індивідуум), the ultimate source being Lat.individuum 'ts'; Шанский 2 :7, 69, Орел I, 376, a.o.

ІНДИ́ҐО, SovUk. інди́го, Wd. і́ндіґо (Стрий) 'indigo, blue dye', ModUk.; BRu. індыґо, Ru. инди́го, Po. indigo, etc. - Deriv. інди́ґовий. - Subst. стручко́ва росли́на, що з не́ї виробля́ють фа́рбу; фа́рба з цієї́ росли́ни, Орел I, 376; си́ня фа́рба, яку́ видобува́ється з росли́ни і́ндіґо, Кузеля I32.

From Sp. indigo/indico 'ts' borrowed either via Fr.indigo, or ModHG. Indich, the ultimate source being Lat.(color)indicus - a calque of Gk. indikón (fármakon)/ indikón(kinnávari) 'Indian color', cf. Шанский 2:7,7I, Горяев I23, Орел I, 376, Klein 1,788, SWO.304.

ІНДИ́К, Ed.і-, индю́к, Wd. і́ндик (Стрий) 'turkey', ModUk. ; BRu. інди́к, Ru. инди́к Po. indyk, Slk. indyk. - Deriv. індича́/тко/, індиченя́, індича́чий, інди́чий, -ина, - и́чка, -и́чник, -и́чня, інди́читися. - Syn. інді́йський пі́вень.

From Po. indyk 'ts'; viz.:

індик - птах американського походження. Цю велику птицю освоєно та завезено із Середущої Америки до Европи на розплід на початку 16-го століття, — в тому часі, як Христофор Колюмб та інші сучасні йому відкривачі Америки ще думали, що вони не відкрили Америку, але доплили до Індії, обпливаючи навколо земську кулю. Тому й жителів Америки названо помилково індійцями та привезену до Европи птицю помилково названо "птицею з Індії" — коротко індиком.

Що нова домашня птиця була з Індії, думали французи, а за ними й українці. До Англії вона попала пізніше, і то не просто з Америки, але з Туреччини, і англійці почали ту птицю називати просто "турком" ("торкі"). А то дійсно ані "індик" ані "турок", але "американок".

Давні білі пересе́ленці в Америці спершу не плекали індиків дома, але йшли в ліс і там полювали собі диких індиків, JBR.-Arch.133.

ІНДИКАТИ́В 'indicative', ModUk.- Subst. дійсний спо́сіб (дієсло́в), Орел I, 376.

From Lat. indicātivus : indicāre 'to point out, show', Орел, l.c., Klein 1,787.

ІНДИКА́ЦІЯ 'indication', ModUk.- Deriv. індика́тор, -ний. - Subst. вказі́вка, Орел I, 377.

From Lat. indicātiō, see the preceding entry.

ІНДИ́КТ, ІНДИ́КЦІЯ 'indiction', ModUk. Po. indykcja. - Subst. податко́вий пері́од 15 ро́ків у да́вньому Ри́мі.

From Lat. indictiō 'declaration, appointment', Орел 1,376, Klein 1,787, SWO. 304.

ІНДИФЕРЕ́НТНИЙ 'indifferent', ModUk.; BRu. індыферентны, Ru. инидифферентный, Po. indyferentny, etc. - Deriv. індифере́нтність, -но, here also : індифере́нція. - Subst. рівнодушний, байдужий; який не діє, незаці́кавлений.

From Lat. indifferens, -ntis 'ts' (: in- and differens - present participle of differre 'to differ'), Орел 1,377, Klein 1,787, SWO. 304, Шанский 2:7,72 (: in Ru. from Po. in 1698).

І́НДІЯ GN. 'India', MUk. Индия ,OUk.,OES. Ин/ъ/дия, also : Инъдикия (Gk. Indikḗ /gḗ/, cf. Vasmer[2]2,132); BRu. І́ндыя ,Ru. И́ндия,Po. India,etc. - Deriv. інді́єць,інді́йнии , індійський, індійка, індія́нка, here also: інду́с/ка/, індо́-лог,-ло̀гія,-логі́чний,-європѐйський/-європѐйський,-європеї́стика/ -європеї́стика, -європѐєць/-європѐєць,-європѐйка/-європѐйка ; GN. Індоне́зія, Індійський океа́н, Індо-Кита́й. - Subst.півóстрів у півде́ннiй А́зії, Кузеля І32.

From Lat. India : Gk. Indía 'ts' deriv.from Índos 'the river Indus', the ultimate source being Skt.sindhuh 'river', particularly 'river Ind-us', Vasmer [2]2, 132, Klein 1,787, Staszewski 120, a.o.; see also інди́го, інди́к.

ІНДОЕВРОПЕ́ЄЦЬ,SovUk. індоєвропе́єць 'Indo-European',see the following entry.

ІНДОЕВРОПЕ́ЙСЬКІ МО́ВИ й наро́ди 'Indo-European languages and peoples', ModUk.; Ru.индоевропе́йские языки́ и наро́дьı, Po. języki i narody indoeuropejskie,etc.

In his introductory chapter to Ukrainian Literary Language and Its Dialects,Readings in Slavic Literature No.15, Winnipeg 1977, pp. 7-11, the present author wrote as follows:

Коли порівняти між собою деякі слова в европейських та західньо-азійських мовах,то впадає в вічі...їхнє спорідненння:

укр.	нім.	лат.	лит.	гр.	ст.-інд.
мáти	*Mutter*	*mater*	*mótyna*	*μήτηρ*	*mātā́*
брат	*Bruder*	*frater*	*broterė̃lis*	*φράτηρ*	*bhrā́tā*
сестрá	*Schwester*	*soror*	*sesuõ*		*svásā*
свéкор	*Schwieger-vater*	*socer*	*šešuras*	*ἑκυρός*	*śvā́śura*
свéкра	*Schwieger-mutter*	*socrus*	—	*ἑκυρά*	*śvaśrū́*
дéвер		*levir*	*dieverìs*	*δαήρ*	*dēvā́*
син	*Sohn*		*sūnùs*	*υἱός*	*sūnúḥ*
дочкá	*Tochter*		*duktẽ*	*θυγάτηρ*	*duhitā́*
вдовá	*Witwe*	*vidua*	*widdewu*	*ἠίθεος*	*vidhávā*

(за етимологією згаданих слів : брат,дівер, дочка́,вдова́ й т.д. див. в цьому словникові під відповідними гаслами).

Додаткові завваги:

Спорідненість між індогерманськими мовами характеризують не тільки окремі, звуково й значенево схожі слова, а ще й подібні форми відміни та багато інших особливостей. Для прикладу порівняймо таку дієвідміну:

укр.	ст.-церк.-слов.	лат.	ст.-інд.
берý	**беръ**	*fero*	*bharami*
берéш	**береши**	*fers*	*bharasi*
берé[ться]	**беретъ**	*fert*	*bharati*
беремó	**беремъ**	*ferimus*	*bharamas*
береté	**берете**	*fertis*	*bharatha*
берýть	**берътъ**	*ferunt*	*bharanti*

Схожість між формою й змістом таких і тим подібних слів треба пояснювати споконвічним зв'язком і походженням із того самого спільного джерела. Оте спільне джерело, що його відтворюємо на основі формально-значеневих спільнощів поодиноких мов, називаємо індоевропейською (теж: індогерманською) прамовою. Вона розпадалася на окремі галузі, групи, що з них пішли сьогоднішні мови. Ось ці галузі:

1. Індійська (індуська) з давніми й новими мовами індів (індусів) у Східній Індії в Азії. Сюди влічуємо:

а) старо-індійські мови, а саме ведійський діялект, що ним писано найстарші в усій індогерманській сем'ї пам'ятки — гімни „Ріґведа" (щось за 2000 літ перед Хр.) та санскрит („оброблена" мова) — давня літературна мова індів;

б) середньо-індійські діялекти, тзв. пракрити („необроблена" мова), та врешті

в) ново-індійські мови, що ними говорить сьогодні понад 200 мільйонів людей. Треба зазначити, що до індійських мов залічується й циганська мова.

2. Іранська, а саме:

а) старо-іранські мови (діялект Зенд-Авести, святого письма Заратустри, й діялект старо-перських написів Дарія);

б) середньо-перська мова, т. зв. пеглеві, та врешті

в) ново-іранські мови: перська, курдська, афганська, белуджистанська, осетинська (на Кавказі) й ін.

3. Вірменська в Туреччині, Росії й в Україні, відома з 5.-го століття по Хр.

4. Ілірійська з діялектами: венетським, месапським і македонським. Сюди належить теж альбанська мова на Балканському півострові з своїми діялектами.

5. Трацька й фриґійська (вимерлі:) перша на Балканському півострові, друга в Малій Азії.

6. Грецька, що на неї складаються старо-грецькі діялекти (йонсько-аттицький, ахайський і дорійський). В гелленістичну добу (десь від III. ст. до Хр.) злилися ці діялекти в одну спільну мову, т. зв. койне, з якої в дальшому розвитку витворилася сьогоднішня грецька мова.

7. Романська з давніми діялектами:

а) умбрійсько-оскійським,

б) фалійським та

в) латинською мовою; з народніх латинських говорів (т. зв. „вульґарної латини") розвинулися сучасні романські мови: французька, італійська, еспанська, португальська, румунська й ретороманська (в Швайцарії).

8. Кельтська з вимерлою мовою ґалліїською та з сучасними живими діялектами: кимрійським або вельзьким (у Велзі у Великобританії), бретонським (у Бретонії у Франції) та з ірською й шотською мовами (в Ірляндії й Шотляндії).

9. Германська з північно-германськими мовами (данською, шведською, норвезькою та ісляндською), західньо-германськими (німецькою, голяндською, флямандською, фризійською та англо-саською) і врешті з східньо-германською ґотською мовою, відомою з перекладу біблії Вульфіля з IV. ст. по Хр. (найдавніший германський мовний пам'ятник).

10. Балтійська з вимерлими мовами: пруською та ятвязькою, та з сьогоднішніми живими: литовською та лотиською.

11. Слов'янська,

У XX. ст. відкрито ще дві індогерманські мови в Малій Азії:

12. Тохарську та

13. Гетитську.

Індогерманська група мов не вичерпує всіх мов на світі; крім неї є ще такі групи мов, як: урало-алтайська (м. ін. фінська й угорська мови), тюрко-татарська, семітська (м. ін. єврейська), банту — мови (в Африці), полінезійська (в Полінезії) і ін.

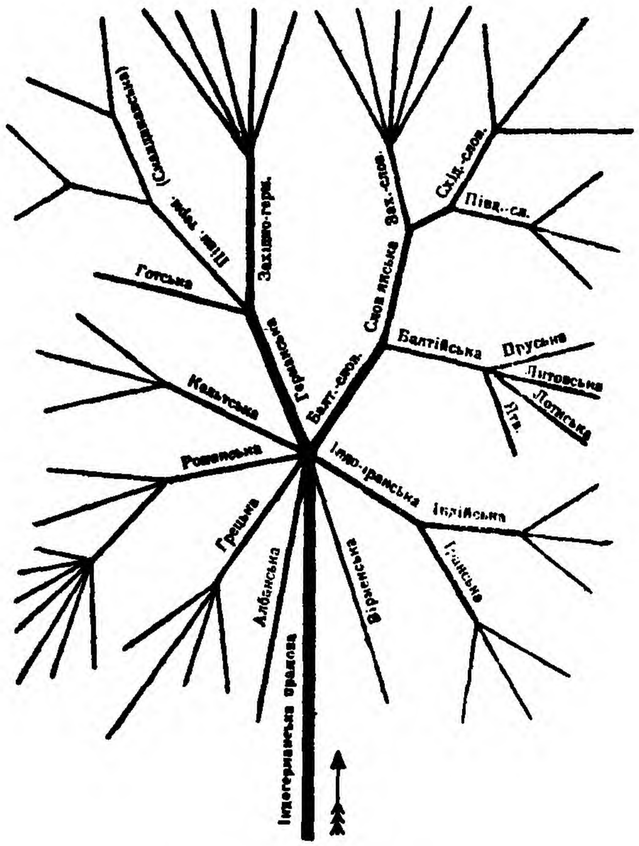
Декотрі галузі індогерманських мов стоять ближче одна до одної, ніж до інших. Індійська нпр. більш споріднена з іранською, слов'янська з балтійською, давніш думали про ближчу спорідненість грецької та італійської мов. Тимто й говорять у науці часом про індоіранську, чи балтослов'янську мовну групу.

У загальному поділяють індогерманські мови на дві більші підгрупи: *сатем* і *кентум*, залежно від того, як котра група розвинула первісні м'які звуки „*ḱ*" й „*ǵ*". І так у східньо-індогерманських мовах, сатемових, нпр. в індійських, іранських, слов'янських, балтійських, в альбанському й вірменському розвинулися на місці тих звуків протиснені зубні приголосівки (типу „*с*", „*ш*"), в західньо-індогерманських, нпр. в грецькій і латинській мові, в кельтійських та германських дінлектах, залишилися вони задньо-язиковими приголосівками (типу „*к*"). З нововідкритих мов тохарська є напевно кентумова, гетитська дуже правдоподібно теж.

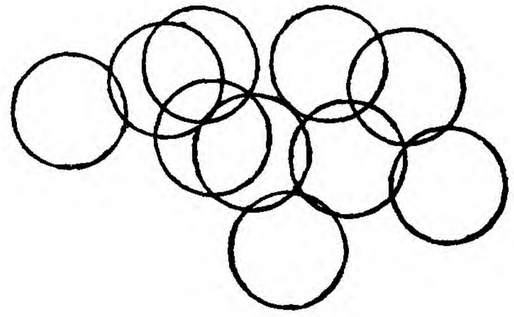
Про споріднення мов між собою існують дві основні теорії. Одна з них дивиться на відносини між ними, як на відносини між потомками, що походять від однієї праматері,

чи теж між

галузками, що виросли з одного пня. Це й є теорія „родовідного дерева“ (Stammbaumtheorie) Августа Шляйхера (A. Schleicher). Друга теорія порівнює мовні явища з коловими хвилями, жмурами на воді, після того як кинути туди жменю камінців. Оті хвилі, що декотрі з них перетинаються (впливають одна на одну), а деякі не досягають своїми колами інших хвиль, з'ясовують обопільний вплив та зв'язок між мовними явищами, а дальше й між окремими мовами. Це є „теорія хвиль“ (Wellentheorie) Йоганна Шмідта (J. Schmidt). Хоч були й є застереження проти одної й другої теорії, покищо не з'ясовано остаточно в науці якоїсь нової, третьої, й дослідники або опираються на одній з них, або стараються погодити одну з одною, коли йде про практичну класифікацію індогерманських мов.

"Stammbaumtheorie"

"Wellentheorie"

ІНДОЛЕ́НТНИЙ 'indolent', ModUk.; Po. indolentny. - Deriv. індоле́нтність,-но, here also : індоле́нція.- Subst. незда́рний,недолу́гий,незді́бний.

From LLat. indolēns,Gsg.-ntis: in- and dolere 'to feel pain', Opeл 1,377, Klein 1,788,SWO. 303.

ІНДУ́КЦІЯ'induction', ModUk.; BRu. індукцыя, Ru.,Bu.индукция , Po. indukcja,etc. - Deriv. індукці́йний,-ність,-но, here also: індукто́р,-ний, індукти́вний,-ність,-но,індукува́тися.- Subst. умови́від,при яко́му на підста́ві знання́ про окре́ме ро́биться висновок про зага́льне; збу́дження електри́чного стру́му в провідни́ку; взаємоді́я між збу́дженням та гальмува́нням у нервово́й систе́мі; математи́чні до́води та озна́чення на підста́ві ви́сновків від n до n + 1.

From Lat. inductiō 'leading in', Opeл 1,378.

ІНДУЛЬГЕ́НЦІЯ,SovUk.індульге́нція, ModUk.; BRu.індульге́нцыя, Ru.индульге́нция,Po.indulgencja,etc. - Subst. відпу́щення гріхі́в,Кузеля 133.

From.Lat.indulgentia 'indulgence,gentleness, complaisance' (: indulgēns,-ntis 'indulgent'), Орел 1,378, Klein 1,789, SWO.303.

ІНДУ́С/КА/ : І́ндія.

ІНДУ́СТРІЯ 'idustry', ModUk.; BRu. індус́трыя, Ru. индус́трия,Po.industria,etc. - Deriv. індустрія́льний,-ність,-но,індустріялізува́ти,/пере/ індустріялізо́ваний,індустріялізація. -Subst. промисло́вість, що виробля́є за́соби та знаря́ддя виробни́цтва,а теж предме́ти широ́кого вжи́тку, Орел I,378; фабри́чно-заво́дська промисло́вість із маши́нною те́хнікою, промисло́вість, Слум.4,28. AmUk. пи́льність.

From Lat. industria 'diligence,industry', orig.F. of industrius 'diligent,industrious' < indostruus 'building into' (: indu- 'in' and struere 'to build,erect'), Klein 1,789, Орел 1,378, SWO.303.

ІНДУ́СЬКИЙ : І́ндія.

індю́к Ed. for **інди́к**.

І́НЕЙ 'hoare-frost' , MUk.,OUk. инии ,OES. инис, BRu. і́ней,Ru.и́ней,dial.и́вень , OCS. inije,SC.ìnje, Sln.inje, Cz. jíni, OCz. jínie. - Syn. під-,при-мерзла роса́.

Origin uncertain; some scholars connect it with Skt. ēni 'sparking', Горяев 123,Младенов 293;сf. Шанский 2:7,75-76.

ІНЕ́РТНИЙ 'inert, inactive', ModUk.; BRu. ІНЕ́РТНЫ, Ru. ИНЕ́РТНЫЙ, Po. inertny,Slk.inerčny,etc. -Deriv. ІНЕ́РТНІСТЬ, -НО, here also ІНЕ́РЦІЯ. - Subst. без-,не-діяльний,нездатний до дії,неробучий,в'ялий.

From Lat. iners,-ertis 'ts', inertia 'ts', Кузеля 133.

ІНЖЕНЕ́Р,Wd.інжинір, інжи́нєр ,інжі́нєр, інженір 'engineer', ModUk.; BRu. інжынэ́р , Po. inżynier> Ru. инженер, -Deriv. інжене́рний, інжене́рський,інжене́рія, інжене́рство, інженерува́ти. - Subst. те́хнік,що зужитко́вує практи́чно фізику,меха́ніку та хе́мію; будівни́чий, Кузеля 133.

From G.or Fr. Ingénieur 'ts', though some Wd. forms (інжи́нєр, інжі́нєр) point to Po. mediation.

інжи́нєр,інжі́нєр see **інжене́р**.

ІНЖЕНЮ́ 'ingénue,artless,naive girl',ModUk. known to all other Sl. - Subst. ро́ля акто́рки, що вдає́ в театра́льних вистáвах наївних дівча́т, Орел I,379.

From Fr. ingénue 'ingenous,artless,simple, Klein 1,794, Орел 1,379, Шанский 2:7,77.

ІНЖИ́Р 'fig', ModUk.; BRu.інжы́р, Ru.инжи́р. - Subst.фі́говe де́рево; та́кож суше́ні о́вочі з цього́ де́рева (фі́ги),Орел I,379.

From Tk. incir, Uzbek enzyr 'ts, the ultimate source being Persian ǻndžīr 'ts',cf. Lokotsch 73, Vasmer ²2,133,Дмитриев 24,Шанский 2:7,77,a.o.

ІНЗЕРА́Т see інсера́т.

І́НІЙ = і́ней

ІНІЦІЯ́Л, SovUk. ініціа́л 'initial',ModUk. BRu. ініцыя́л,Ru.инициа́л , Po.inicjał,etc.- Deriv. ініція́ля,ініція́льний,-ність,-но , - Subst. початко́вий (напр.бу́ква).

From Lat initialis 'inicial,incipient'(: initium 'beginning,origin'), Klein 1,796,Орел 1,379,SWO.306.

ІНІЦІЯТИ́ВА, SovUk. ініціати́ва'initiative', ModUk.; BRu. ініцыяты́ва,Ru. инициати́ва, Po. inicjatywa,etc. - Deriv. ініціятивний,-ність,-но.- Subst. по́чин,спону́ка.

From Lat. initiātus 'begun' with suffix -iva, see the preceding entry.

ІНІЦІЯ́ТОР, SovUk. ініціа́тор,'initiator', ModUk.; BRu. ініцыя́тор,Ru.Bu. инициа́тор, Po. inicjator,etc. - Deriv. ініція́торка,ініція́торство,-ський ; here also:ініція́ція. - Subst. то́й,хто дає́ по́чин у ді́лі,за-,починач.

From LLat.initiātor 'ts', Орел 1,379; see ініція́л.

І́НКА PN.:і́н/н/а, see і́нший.

ІНКА́СО 'encashment', ModUk.; BRu.інка́со, Ru.инка́ссо , Po.inkaso, etc.- Deriv. інкаса́тор,-ка, інкасува́ти,-а́ння, інкаса́ція, - Subst. збира́ння гро́шей гото́вкою.

From It. incasso 'ts',Орел 1,379,SWO.306.

ІНКВАРТА́ТА'inquartata (in fencing)',ModUk.- Subst. уника́ння уко́лу від проти́вника в фехтува́нні з одночасним спрямува́нням уко́лу про́ти нього́,Орел I,379.

From It. inquartata 'ts', Орел l.c.

ІНКВА́РТО, also ін-ква́рто (Слум.4,30) 'in quarto' ,ModUk. known to all Sl.- Subst.чверть-аркуше́вий ро́змір.

From Lat. in quarto 'ts', Орел 1,379.

ІНКВІЗИ́ЦІЯ 'inquisition',ModUk.; BRu. ІНквізы́ціыя, Ru. инквизи́ция, Po.inkwizycja, etc. - Deriv. інквізиці́йний; here also: інквізи́тор,-ство,-ський.-Subst. суд католи́цької Це́ркви над єретика́ми(XIII-XIX ст.); тортýри, ви́тончене знуща́ння, жорсто́кість, Орел I, 379.

From Lat. inquīsītiō 'a searching for, inquiring into', Орел l.c., Klein 1,798, SWO.307.

інквізити́вний AmUk. 'inquisitive',first recorded in 1949 (Winnipeg,JBR.) - Subst. вліз́ливий.

From E. inquisitive 'ts'.

І́НКИ 'Incas', ModUk. -Subst. тубі́льці Перý, Орел I,379.

From Inca 'a noble,prince' the ultimate source being Quechua inca 'ts', Klein 1,780.

ІНКО́ҐНІТО, SovUk. інко́гніто 'incognito' BRu.ts,Ru.инко́гнито, Po. incognito, etc.-Subst. невідо́мий, по́тай,таємно,під чужи́м і́м'ям; люди́на, що залиша́ється невідо́мою в ото́ченні, Орел I,380.

From It. incognito,'ts',Орел l.c.,SWO.302.

І́НКОЛИ 'sometimes', ModUk. wanting in other Sl. - Syn. де́коли,і́ноді.

A Uk.neologism ін-: і́нший and коли́ 'when'; see s.vv.

і́нком текс AmUk. 'income tax', first recorded in 1945 (Жлуктенко 128).- Subst. прибутковий податок.

From E. income tax 'ts', Жлуктенко , l.c.

ІНКОРПОРУВА́ТИ 'to incorporate', ModUk.; BRu. інкарпараваць, Ru.инкорпори́роватьPo. inkorporować,etc. - Deriv.за інкорпорува́ти заінкоро́ваний,інкорпорува́ння, інкорпорува́тися; - here also:інкорпора́ція, інкорпорати́вний. - Subst. включати,прилучати, приє́днувати; AmUk. реєструва́ти в у́ряді як корпора́цію.

From Lat. incorporare 'to form into a body' (:corpus,Gsg.corporis) , Орел 1,380, Klein 1, 784, SWO.307, Шанский 2:7,79.

ІНКРИМІНУВА́ТИ 'to incriminate', ModUk.; BRu. інкрымінава́ць, инкримини́ровать, Po.inkryminować,etc. - Deriv. інкримінува́ння , інкримінó́ваний, here also : інкримінація.-Subst. обвинувачувати, ставити на прови́ну, Орел I,380.

From Lat. incrimināre 'to incriminate' (: in- and crimināre 'to accuse one of a crime'), Klein 1,784, Ope 1,380, SWO.307, Шанский 2:7,80.

ІНКРУСТУВА́ТИ 'to incrust', ModUk.;BRu. інкруставáць, Ru.инкрусти́ровать,Po.inkrustować, etc.-

Deriv. інкрусто́ваний,інкрустува́ння; here also ; інкруста́ція,інкруста́тор,інкрустаці́йний.Subst.врізувати та вклеювати тканото́чки матерія́лів в пове́рхню предме́ту для його́ оздо́блення.

From Lat. incrustāre 'to cover with a crust', Klein 1,783, Ope 1,380,SWO.307.

ІНКУБУВА́ТИ 'to incubate', ModUk.;BRu. інкубава́ць, Ru. инкуби́ровать, Po.inkubować,etc.Deriv. інкубува́ння;here also: інкуба́тор, інкуба́ція, інкубаці́йний,інкуба́торний,-но._- Subst. вивóдити в штучному апара́ті молодня́к сільськогосподарських пта́хів,з ікри́ риб і т.п.; переходовий прихований пері́од хвороби від зара́ження до появи пе́рших ознак захворюва́ння, (за:) Слум.4,3I.

From Lat.incubare 'to lie in or upon' , Klein 1,785, Ope 1,380, SWO.307.

ІНКУНА́БУЛА 'incunabula', ModUk.; BRu. ts, Ru.инкуна́була, Po.inkunabuła, etc.- Subst. першодру́к (до I500).

From Lat. incunabula Npl.'swaddling clothes,cradle, childhood; origin,beginning' Klein 1,785, SWO.307.

І́НО = йно : і́нший.

І́НОДІ 'sometimes, between whiles',MUk. иногди /1458 ССМ.1,444/, иногда /XVII с. ЛСЛ.83/ , BRu. іногды, Ru. иногда, OCS.inogda, inъgda. - Syn. і́нколи,де́коли.

From * нногді *ino-kъdě 'ts', see і́нший and де; MUK. иногда from OCS. inogda.

іноз́емний see і́нший.

І́НОК 'monk',MUk. и́нокъ /XVII с.ЛСЛ.83/, OES. инокъ ; Ru. и́нок, Bu. ино́к , OCS.inokъ; - Deriv. і́ночество, -ський, MUk. и́нокіня /XVII с. ЛСЛ 83/. Subst. монах,черне́ць.

From OCS. inokъ 'ts' being a calque of Gk. monios 'one living in seclusion', or Gk.monaxós 'monk', Vasmer 2,135; cf. also Преображенский 1,273, Шанский 2:7,83.

ІНОКЕ́НТІЙ PN. 'Innocent', ModUk.; Po. In/n/ocenty. - Deriv. Іноке́нтієвич, Іноке́нтіївна.

From Gk. Inokéntios,the ultimate source being Innocent 'innocent,uncorrupted'. (Latin Innocentius),Pape 1,551.

І́НСАЙД 1.'inside player (in football,hockey)', ModUk.; Ru. инса́йд, Bu.и́нсайд. - Subst. півосере́дній грач.

From. E. inside (player)'ts',

і́нсайд 2. AmUk.'inside',first recorded in 1964 (Жлуктенко 128). - Subst. всередині.

From E. inside 'ts', Жлуктенко,l.c.

ІНСЕ́КТ 'insect', ModUk.; Ru. инсэ́кт , Po. insekt,etc. - Deriv. інсе́ктовий, інсекто-ло́г, -ло́гія, інсектици́д, інсектарій. - Subst. комаха, Кузеля 134.

From Lat insectum /animale/'segmented /animal/', being a calque of Gk. éntomon 'insect' Klein 1,799, SWO.308,

ІНСЕРА́Т, also ІНЗЕРА́Т 'insertion', ModUk., Po. inserat. - Subst. оголо́шення, об'я́ва, Орел I,379.

From ModHG. Inserat 'ts', the ultimate source being Lat. inserere 'to put in, bring in, insert', SWO.308, Орел, l.c.

ІНСИНУЮВА́ТИ , Wd. інсинуюва́ти/інну-ва́ти (Стрий)' insinuate', ModUk.; BRu. інсінуюва́ць, Ru. инсинуи́рова́ть, Po. insynuowac, etc. - Deriv. інсинюва́ння, here also: інсинуа́ція, інсинуйо́ваний.- Subst. поши́рювати зли́сні ви́гадки, зво́дити на́клеп на ко́гось , Слум.4 2; обмовля́ти на́тяками, ки́дати підо́зру на кого-не́будь, Орел I,38I.

From Lat. insinuāre 'to wind oneself into, ingratiate oneself' (: in- and sinuāre 'to bend, wind, curve'), Klein 1,800, Орел 1,85, SWO.309.

ІНСПЕКТУВА́ТИ 'to inspect', ModUk.; BRu. інспектава́ць, Ru. инспекти́ровать, etc. - Deriv. інспектува́ння; also here інспе́кція, інспе́ктор/ка/, -рський, інспекту́ра, інспекці́йний. - Subst. перевіря́ти діяльність, здійснювати на́гляд, Орел I,38I.

From Lat. inspectāre 'to look at' (: inspectare : specere/spicere 'to look, inspect, consider'), Орел 1,381, Klein 1,800, SWO.308, Шанский 2:7,85.

ІНСПІРУВА́ТИ 'to inspire', ModUk.; BRu. інспіраваць, Ru. инспири́ровать, Po. inspirować, etc. - Deriv. інспірува́ння, інспіро́ваний, here also: інспіра́тор/ка/, інспіра́ція, інспіра́торський, інспіраці́йний.

Subst. навіва́ти, вселя́ти кому-не́будь яки́сь думки́, по́гляди, навча́ти, як пово́дити себе́, як дія́ти то́що; викликати щось не́будь намовля́нням, підбу́рюванням, Слум. 4,38; підбу́рювати, викликати поді́ю, провокува́ти, намовля́ти, під'ю́джувати, Орел I, 38I.

From Lat. inspirāre ' to breathe into, to blow upon; to inflame' (: in- and spirare ' to breathe'), Klein 1,801, Орел 1.c., SWO. 308; Шанский 2:7,86.

ІНСТАЛЮВА́ТИ 'to install', Po. instalować. -Deriv. інсталюва́ння, -льо́ваний.- here also : інсталя́ція. - Subst. впроваджувати в уряд, урядження шко́ли, Кузеля I34; монтувати й вставля́ти прила́ди, маши́ни на підприємстві чи в установі.

From LLat. installāre 'to introduce formally', Klein 1,801, SWO.308.

ІНСТА́НЦІЯ 'instance', ModUk., known to all other Sl. - Subst. оди́н із щабле́в ієра́рхії вла́ди, адміністра́ції, Орел I, 381-382.

From Lat. instantia 'constancy, perseverance, earnestness, urgency' (orig. 'standing near, presence'), Klein 1,801, Орел, l.c., SWO.308.

ІНСТИ́НКТ 'instinct', ModUk.; BRu. інста́нкт, Ru. инстинкт, Po. instynkt, etc. - Deriv. інстинкти́вний, -ність, -но, інстинкто́вий, -во. Subst. - приро́дній несві́домий по́тяг до чо́гось, Кузеля 135.

From Lat. instinctus 'instigation, impulse' (: instinguere 'to incite, impel'), Klein 1,801, Орел 1,382, SWO. 309; ModHG. mediation suggested by Vasmer ^{2}2,132, Шанский 2:7,87, for Ru. инсти́нкт (1764) not excluded.

ІНСТИТУ́Т 'institute', ModUk.; BRu. інстыту́т, Ru. институ́т, Po. instytut, etc. -Deriv. інституу́тка, інституу́тник, інституу́тський; here also: інституу́ція. -Subst. заве́дення, ви́ща шко́ла, устано́ва, Кузеля 134; дослідно-нау́кова устано́ва, напр. Інститу́т Екзи́льних Досліді́в УММАН.

From Lat. institūtum 'purpose, design, plan' (: instituere 'to put, fix, set, erect, establish', Klein 1,801, Орел 1,382 (from Fr.?), SWO.309.

ІНСТРУ́КТОР/КА/, ІНСТРУ́КЦІЯ etc. see інструюва́ти.

ІНСТРУМЕ́НТ 'instrument', MUk. инструмент (1627 Беринда); BRu. інструме́нт, Ru. инструме́нт, Po. instrument, etc. -Deriv. інструмента́льний, -но, інструменталі́ст/ка/, інструментува́ти, -а́ння, here also: інструмента́ція, інструменталіза́ція. -Subst. при́лад, зна́ряд, варста́т; музи́чний при́лад, Кузеля 134-135.

From Lat. instrumentum 'implement, equipment, tool' (: instruere 'to prepare, equip'), Орел 1,382, Klein 1,802, Шанский 2:7,89.

ІНСТРУУВА́ТИ (Кузеля 135), **ІНСТРУКТУВА́ТИ** 'to instruct', ModUk.; BRu. інструктава́ць, Ru. инструкти́ровать, Po. instruować, etc. - Deriv. інстру́ктор/ка/, інстру́кторство, -ський, інструкти́вний, -ність, -но; here also: інстру́кція. - Subst. учи́тель, спра́вник, Кузеля, l.c.

From Lat. instruere 'to build in', Орел 1, 382, Klein 1,802; cf. also Шанский 2:7,88-89.

ІНСУЛІ́НА, SovUk. інсулі́н 'insulin', ModUk. BRU. інсулі́н, Ru. инсули́н, Po. insulina, etc. -Deriv. інсулі́новий. - Subst. препара́т для лікува́ння діябе́тиків.

An artificial medical neologism deriv. from Lat. insula 'island', i.e. the islands of Langerhans - cells producing polypeptide hormons, the basic component of insulin, Орел 1,382, SWO, 309.

ІНСУ́ЛЬТ, AmUk. і́нсалт 'insult', ModUk.; BRu. інсу́льт, Ru. инсу́льт, Po. insult, etc. - Deriv. інсульта́ція /Кузеля 135/. - Subst. обра́за; /в медици́ні:/ раптове́ поруше́ння кровообі́гу в головно́му мі́зку.

From Lat. insultus 'ts' (: insultēre 'to leap on, jump on'), Ope∧ 1, 382, Klein 1,802, Сйків 180; cf. also Шанский 2:7,90 (from MogHG. Insult, 1873).

ІНСУРГЕ́НТ 'insurgent', ModUk.; Po. insurgent. - Subst. повста́нець, Рудницький-Церкевич 289.

From Lat. insurgēns, Gsg.-ntis 'ts' (: insurgere 'to rise up'), Ope∧ 1,382, Klein 1,802, SWO. 309.

ІНСУРЕ́КЦІЯ (Кузеля 135) 'insurrection', ModUk.; Po. insurekcja. - Subst. повста́ння, Кузеля, l.c.

From Lat. insurrectiō 'ts' (: insurgere, see the preceding entry).

ІНСЦЕНІ́ВКА, ІНСЦЕНІЗА́ЦІЯ, SovUk. (from SovRu. :) інсценіро́вка 'staging', ModUk.; Ru. инсцениро́вка. - Deriv. інсценізува́ти, -а́ння, інсценізо́ваний. - Subst. адапта́ція, переро́блення літерату́рного тво́ру для сце́ни.

From Lat. in- 'on' and scaena 'stage', YPE. 5,471, Шанский 2:7,90, Лесин-Пуличець[3] 168.

ІНТАБУЛЮВА́ТИ 'to register', ModUk.; Po. intabulować. - Deriv. /за/інтабульо́ваний, /за/інтабулюва́ння; here also: інтабуля́ція. - Subst. вписувати в реєстраційні кни́ги вла́сности, або́ гіпоте́ки.

From Lat. in- and tabula 'table', formed by Uk. suffix -ува́ти (*-ovati).

ІНТА́ЛІЇ Npl. 'intaglios', ModUk. - Subst. вирізьблені ка́мені з зобра́женням у ви́гляді загли́бленого рельєфу; мисте́цтво, спо́сіб тако́го ри́зьблення.

From It. intaglio 'ts', the ultimate source being (unattested) LLat. *talliāre 'to engrave'.

ІНТА́РСІЯ 'intarsia', ModUk.; Po. intarzja. Subst. вид інкруста́ції де́ревом на де́реві, дере́вна моза́їка; мисте́цтво, спо́сіб тако́ї інкруста́ції.

From It. intarsia 'ts', the ultimate source being in- and Ar. tarṣī 'mosaic'.

ІНТЕГРА́Л, SovUk. інтегра́л 'integral', ModUk.; BRu. інтэгра́л, Ru. интегра́л, Po. integrał, etc. - Deriv. інтеґра́льний, -ність, -но; here also: інтеґрува́ти, -а́ння, /з/інтеґро́ваний, інтеґра́ція, інтеґра́тор. - Subst. по́вна одини́ця, ці́лість.

From Lat. intagrālis 'making up the whole' (: integer 'whole'), Klein 1,803.

ІНТЕҐУМЕ́НТ, SovUk. інтегуме́нт 'integument', Ru. интегуме́нт, Po. integument. - Subst. покри́в наси́нного зача́тка у голо́й крито-наси́нних росли́н, УРЕ.5,474.

From Lat. integumentum 'ts' (: integere 'to cover'), УРЕ.l.c., Klein 1,803.

ІНТЕЛЕ́КТ 'intellect', ModUk.; BRu. інтэле́кт, Ru. интелле́кт, Po. intelekt, etc. - Deriv. інтелектуа́льний, -ність, -но, інтелектуалі́зм, -і́ст/ка/. Subst. ум, ро́зум, розсу́док, пізнава́льні здібності люди́ни.

From Lat. intellectus 'ts' (: intellegere 'to perceive, choose between'), see also the following entry.

ІНТЕЛІҐЕ́НТ, SovUk. інтеліге́нт 'intelligent person', ModUk.; BRu. інтэліге́нт, Ru. интеллиге́нт, Po. inteligent, etc. - Deriv. інтеліге́нтний, -ність, -но; here also: інтеліге́нція. - Subst. розу́мна й осві́чена люди́на, Орел I,384.

From Lat. intelligēns 'ts' see the preceding entry.

ІНТЕНДА́НТ 'intendant', ModUk.; BRu. інтэнда́нт, Ru. интенда́нт, Po. intendant, etc. - Deriv. інтенда́нтський, інтендантту́ра. - Subst. головни́й доглядач, керівник, завідувач; доставе́ць.

From Fr. intendant via ModHG. Intendant 'ts', Шанский 2:7,94-95.

ІНТЕНСИ́ВНИЙ, Wd. інтензи́вний (Кузеля 135) 'intensive', ModUk. BRu. інтэнсі́ўны, Ru. интенси́вный, Po. intenzywny, etc. - Deriv. інтенси́вність, -но, here also: інтенсифікува́ти, -ання, інтенсифіка́ція, -ко́ваний. - Subst. — напру́жений, змі́цнений, Рудницький-Черкевич 289.

From Fr. intensif 'ts' with suffix -ний (-*bnъjь), the ultimate source being LLat. intensus 'ts', Шанский 2:7,95.

ІНТЕ́НЦІЯ, AmUk. інте́ншин 'intention', ModUk.; Po. intencja. - Deriv. інтенці́йний, інтенціона́льний, -ність-но. - Subst. за́мір, охо́та, га́дка, Кузеля 135.

From Lat. intentiō 'ts' (: intendere 'to stretch toward'). Орел 1,384, Klein 1,804.

ІНТЕРВА́Л 'interval', ModUk.; Po. interwał. -Subst. ві́дступ, прога́лина.

From Lat. intervallum 'space between ramparts' (: inter- 'between' and vallum 'rampart').

ІНТЕРВЕ́НТ 'interventionist', ModUk.; BRu. інтэрве́нт, Ru. интерве́нт, Po. interwent, etc. - інтерве́нтський, інтерве́нція, here also: інтервенью́ва́ти, -а́ння, інтервенці́йний. - Subst. організа́тор, уча́сник інтерве́нції, втруча́ння, SovUk. захва́тчик.

From ModHG. Intervent 'ts', the ultimate source being Lat intervenīre 'to come between', Шанский 2:7,96.

ІНТЕРВ'Ю́ 'interview', ModUk. ; BRu. інтэрв'ю́ ,Ru. интервью́, Po. interview, etc. Deriv. інтерв'юва́ти, -а́ння. - Subst. /журналісти́чна/ розмо́ва для надрукува́ння в пре́сі; зу́стріч.

From E. interview 'ts', Кузеля 135, Шанский 2:7,97, Лесин-Пулинець[3] I70.

ІНТЕРДЕНОМІНАЦІ́ЙНИЙ 'inter-denominational', ModUk. - Subst. міжвизнане́вий, міжвіроіспові́дний.

Lat. inter- and denōminātiō 'denomination'.

ІНТЕРДИ́КТ ' interdict ', ModUk.; Po. interdykt. - Subst. заборо́на, зака́з; церко́вна клятьба́, Кузеля 135.

From Lat. interdictum 'ts' (: inter- and dicere 'to say').

ІНТЕРЕ́С, Wd. інте́рес 'interest', ModUk. BRu. інтэ́рас , Ru. интере́с, Po. interes, etc. Deriv. інтереса́нт/ка/, інтере́сний, /за/-інтересува́ти/ся/, /за/інтересо́ваний, -но, /за/інтересува́ння. - Subst. спра́ва, зала́годження спра́ви, справу́нок; хосе́н, зиск; ува́га, річ, що кого́сь займа́є; торгове́льне або́ промисло́ве підприє́мство, Кузеля 135-136.

From Po. interes (cf. Wd. ІНТЕ́РЕС), the ultimate source being Lat. interesse 'to be in between', Vasmer [2]2,136, Шанский 2:7,97.

ІНТЕР'Е́КЦІЯ 'interjection', ModUk. - Deriv. інтер'е́кці́йний. - Subst. о́клик; грам.: ви́гук.

From Lat. interjectiō 'ts' (: inter- and jacere 'to throw'), Klein 1,805.

ІНТЕР'Є́Р 'interior', ModUk. - Subst. вну́трішній про́стір буді́влі; особли́вості буд о́ви окре́мих о́рганів різ них ви́дів тварин.

From Fr. interieur 'ts', YPE.5,477, see also інтері́о́р, інті́ріор.

ІНТЕРІМ 'interim', ModUk. known also to all other Sl. - Deriv. ад і́нтерім. - Subst. тимчасо́вий, -во, тимча́сом, хвиле́вий, -во.

From Lat. interim 'ts'.

інтері́о́р BrazUk. ' interior, outside part of a territory, province', first recorded in 1971 (JBR.). - Subst. прові́нція, пор.

" інтеріор , чи як у нас кажуть, провінція."
/Праця, Прудентопіль, ч.6/1981/.

From Port. interior 'inside, interior; hinterland';
see also :
інтер'є́р, інті́ріор.

ІНТЕРЛІ́НІЯ 'interline', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. інтерлінійний. - ві́дступ між рядка́ми.

An artificial neologism based on Let. inter- and linea 'line'.

ІНТЕРЛЮ́ДІЯ 'interlude', MUk. интерлюдия /XVII-XVIII с./; BRu. інтэрлю́дыя, Ru. интерлю́дия, Po. interludium, etc. -- Subst. невели́чкий промі́жний епізо́д між двома́ части́нами музи́чного тво́ру; в середні віки́: невели́ка театра́льна п'є́са комедійного хара́ктеру, УРЕ.5,477; при́гривка, Кузеля 136.

From Lat. interlūdium 'ts' (: inter- and lūdus 'play'); see also ІНТЕРМЕ́ДІЯ; Лесин-Пулинець[3], 170.

ІНТЕРЛЬОКУ́ТОР 'interlocutor' first recorded in the XX c. (Кузеля 136); Po. interlokutor. - Subst. розмо́вник, той, що говори́ть з дру́гим.

From Lat. interlocūtor 'ts' (: inter- and loqui 'to speak').

ІНТЕРМЕ́ДІЯ 'interlude' MUk. интермедия /XVII-XVIII с./: Po. intermedium. - Syn. = інтерлю́дія.

From Lat. intermedium 'ts' (: inter- and medius 'middle'); according to Vasmer[2] 2, 136 and Шанский 2:7,99, Ru. word comes from Po.

ІНТЕРМЕ́ЦЦО 'intermezzo', ModUk., known to all other Sl. - Subst. коро́ткий музи́чний уступ,; дрібни́й ви́падок се́ред важли́віших поді́й, Кузеля 136.

From It. intermezzo 'ts', Орел 1, 386, Шанский 2:7,99-100.

ІНТЕ́РН 'intern', ModUk. - Deriv. інтерна́т, -ський, інтернува́ти, інтерно́ваний, інтернува́ння; інтеро/ре/це́пція. - Subst. заавансо́ваний студе́нт, або́ сві́жий ви́пускник, що практику́є в лічни́ці, бюрі тощо; ув'я́знений, інтерно́ваний.

From Lat. internus 'internal'.

ІНТЕРНА́Т see the preceding entry.

ІНТЕРНАЦІОНА́Л 'international', ModUk.; BRu. ts, Ru. интернационал, Po. internacjonał, etc. - Deriv. інтернаціона́льний, інтернаціоназі́зм, -і́ст/ка/, - Subst. міжнаро́дна організа́ція соціяліс́тів сві́ту в XIX й XX ст.; комінте́рн /1919/; пролета́рський гімн.

From Lat. internātiōnālis (: inter- and nātiō 'nation'), Шанский 2:7,100- 102 (: Ru. from Fr.)

ІНТЕ́РНИЙ, інтерні́ст /Кузеля 136/

deriv. of ІНТЕ́РН, see s.v.

ІНТЕРПЕЛЮВА́ТИ 'to interpellate', ModUk.; Po. interpelować. - Deriv. інтерпелюва́ння, інтерпельо́ваний, here also : інтерпеля́ція.- Subst. ста́вити публі́чний за́пит у парля́менті.

From Lat. interpellāre 'ts' (: inter- and appellāre 'to appeal').

ІНТЕРПОЛЯ́ЦІЯ 'interpolation', ModUk. Po. interpolacja. - Subst. вста́вка в руко́писі, допо́внення; фальшува́ння, Кузеля 136.

From Lat. interpolāre 'ts' (: inter- and polire 'to adorn, furbish, polish').

ІНТЕРПРЕТУВА́ТИ 'to interpret', ModUk.; BRu. інтэрпрэтава́ць, Ru. интерпрети́ровать, Po. interpretować, etc. - Deriv. інтерпрету - ва́ння, інтерпрето́ваний ; here also: інтерпрета́ція. - Subst. пояснювати, викладáти; перекладáти/усно/, тлума́чити.

From Lat. interpretāri 'ts'.

ІНТЕРПУ́НКЦІЯ 'punctuation', ModUk. ; Po. interpunkcja. - Subst. розділо́ві знаки в право́писі.

From Lat. inter- and punctum 'pricked mark, point'.

ІНТЕРРЕ́ҐНУМ 'interregnum', ModUk.; Po. interregnum. - Subst. безкоролі́в'я, час перед насту́пленням ново́го короля́, Кузеля 136.

From Lat. interrēgnum 'ts' (: inter- and rēx, Gsg. rēgis 'king').

ІНТЕРРОҐА́ЦІЯ, AmUk. інтероґе́йшин 'interrogation', ModUk.; Po. interrogacja. - Deriv. інтерроґаці́йний; here also : інтерроґа́тор, інтерроґати́вний /Кузеля 136/.- Subst. випи́тування.

From Lat. inter- and rogāre 'to ask'.

ІНТЕРФЕРЕ́НЦІЯ 'interference', ModUk.; Ru. интерфере́нция, Po. interferencja.- Subst. втруча́ння, вплив, вмі́шування; перехри́щування хвиль сві́тла, го́лосу, Кузеля 136; накладáння когере́нтних хвиль, УРЕ.5, 487.

From Lat. inter- and ferire 'to strike'.

ІНТЕРЦЕДУВА́ТИ 'intercede', ModUk., first recorded in the XX c. (Кузеля 136). Subst. бу́ти посере́дником, Кузеля, l.c.

From Lat. intercēdere 'to come between' (: inter- and cēdere 'to go').

ІНТЕРЦЕ́СІЯ 'intercession', ModUk. Subst. посере́дництво Кузеля 136.

From Lat. intercessiō 'ts', see the preceding entry.

ІНТИ́МНИЙ 'intimate', ModUk.; Bru. інты́мны, Ru. интимный, Po.intymny,etc. - Deriv. інти́мність,-но.- Subst. дуже бли́зький; довіро́чний, Кузеля 136.

From Fr. intime 'ts'(XIV c.) ,the ultimate source being Lat. intimus 'innermost',Opeл 1,388, Шанский 2:7,104.

інті́ріор AmUk. 'interior', first recorded in 1949 (JBR.).- Subst. нутро́ до́му.

From E. interior 'ts'; see also інтер'є́р, інтері́о́р.

ІНТОКСИКА́ЦІЯ 'intoxication', ModUk.; Po. intoksykacja. - Subst. оп,яні́ння,збу́дження; затро́єння кро́ви,Кузеля 137.

From Lat. intoxicātiō 'ts' (: in- and toxicāre'to poison').

ІНТОНУВА́ТИ 'to intonate',ModUk. - Deriv. /за/інтонува́ти,-а́ння; here also:інтона́ція.- Subst. почина́ти спів; говори́ти співни́м го́лосом.

From Lat. intonātiō (: in- and tonus 'ton').

ІНТРА́ТА 'profit',ModUk. - Subst. до́хід, зиск, Кузеля 137.

From Lat. intrā 'on the inaide,within'.

ІНТРИ́ҐА, SovUk.інтри́га 'intrigue',ModUk. BRu.інтры́га, Ru. интри́га , Po.intryga,etc. - Deriv. інтри́жка,/за/інтриґува́ти,- а́ння,/за/ інтриґований, інтриґа́нт,-ка,-ство,-ський. - Subst. хи́тра підмо́ва, пі́дступ,Кузеля 137; спо́сіб організа́ції дії в літерату́рному тво́рі ; прихо́вані зловми́сні дії,до яки́х вдаю́ться лю́ди для дося́гнення тіє́ї чи і́ншої него́жої,ганє́бної мети́; /за:/УРЕ.5,488.

From ModHG. Intrige'ts', the ultimate source being Lat. intricāre 'to entangle', Opeл 1, 389, Шанский 2:7,104 (: Ru. from Fr.).

ІНТРОДУ́КЦІЯ 'introduction', ModUk.; BRu. інтродукцыя, Ru. интродукция, Po. introdukcja,etc.- Subst. вступ,Кузеля 137;введення, ввідна́ части́на.

From Lat. introductiō 'ts' (: intro- and dūcere 'to lead'), Opeл 1, 389, Шанский 2:7, 105 ,Klein 1,809,SWO.313.

ІНТРОЛІҐА́ТОР 'book binder', ModUk.; Po. introligator. - Deriv. інтроліґа́торка,інтроліґа́торство,-ський.- Subst. перепле́тник; палі́ту́рник,Рудницький-Церкевич 289.

From Lat. intro- and ligāre 'to bind',SWO. 313.

ІНТРОНІЗА́ЦІЯ 'inthronization', ModUk. Po. intronizacja. - Subst. поса́дження на прести́л ,Кузеля 137.

From Lat. in- and thronus 'throne',the ultimate source being Gk. thronos 'ts'.

ІНТРУ́З 'intruder', ModUk.; Po. intruz.- інтру́зія, інтрузи́вний. - Subst.непро́шений, вліз́ливий,Кузеля 137.

From Lat. intrūsiō : intrūdere 'to thrust in'.

ІНТУЇ́ЦІЯ 'intuition', ModUk.; BRu.інтуі́ція , Ru.интуи́ция, Po.intuicja,etc.- Deriv. інтуї́ці́йний, here also : інтуї́ти́вний,-но, інтуї́тивізм, інтуї́ціоні́зм. - Subst. погляд-до́вість, предста́влення чого́сь в свідо́мості без попере́днього ро́зсліду; ві́дгадка, прочуття́, Кузеля 137; своєрі́дна пізнава́льна зда́тність люди́ни,що поляга́є в швидко́му,ні́бито непідгото́вленому розв'я́занні тіє́ї чи і́ншої пробле́ми, УРЕ.5, 489; прочуття́, Рудни́цький-Черкевич289.

From Lat. intuitiō 'ts' (: in-tueri 'to look at,watch'), Орел 1, 390 ; Шанский 2:7,106 (:Ru. from Fr.).

ІНТУРИ́СТ 'Intourist', SovUk.; BRu. інтурі́ст, Ru. интури́ст. - Subst. підсове́тська офіці́йна туристи́чна аге́нція,започатко́вана в 1929 р.

From Ru. abbr. иностра́нный/ тури́ст, Шанский 2:7,106.

ІНУЛІ́НА,SovUk. інулі́н 'inulin' ModUk., known to all Sl. - Subst. полісахари́д,ангідри́д д-фрукто́зи, УРЕ.5,489.

Probably from ModHG. Inulin 'ts',

ІНФА́МІЯ 'infamy', ModUk.; Po. infamia.- неслава́,не́честь , Кузеля 137.

From Lat. infāmia 'ts'.

ІНФА́НТ 'infant', ModUk., known to all Sl. -Deriv. інфа́нтка, інфанти́льний,-ність,-но, інфантили́зм; here also : інфанте́рія,інфанте́рист. - Subst.дити́на.

From Lat. infāns,Gsg.infāntis 'one unable to speak' (: in- 'not' and fāri 'to speak').

ІНФА́РКТ 'infarct', ModUk.,known to all other Sl. - Subst. зупи́н кровоо́бігу в части́ні серцево́го м'я́за,"уда́р се́рця".

From Lat.infarctus (: in- and farcīre 'to stuff,cram').

ІНФЕ́КЦІЯ 'infection', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. інфекці́йний,-ність, -но, протиінфекці́йний. -Subst. зара́ження, Кузеля 137.

From LLat. infectiō 'ts'(: in- and facere 'to do').

І́НФІКС 'infix', ModUk., known also to all other Sl. - Subst. вро́сток - вста́влений звук у ко́рені сло́ва.

From Lat. infixus 'ts' (: in- and fīgere 'to fix').

ІНФІЛЬТРУВА́ТИ 'to infiltrate',ModUk.,known also to all other Sl. - Deriv. інфільтрува́ння, інфільтро́ваний,here also : інфільтра́т, інфільтра́ція, інфільтраці́йний. - Subst.просо́чування; вплив,вся́кнення, Кузеля 137.

From LLat. infiltrāre 'ts'.

І́НФІМА arch. 'second grade in a seminary or college', MUk. - Subst. дру́га кля́са в /духо́вній/ семіна́рії.

From Lat. infima 'ts'.

ІНФІНІТИ́В 'infinitive', ModUk.; BRu. Інфініты́ў, Ru. инфинити́в, Po. infinitivus,etc. -Deriv. інфінітивний.-Subst.неозна́чена фо́рма дієсло́ва: дієсло́вна катего́рія,що визнача́є дію безвідно́сно до ча́су,спосо́бу й осо́би; грамати́чна фо́рма,що лише́ називає яку́сь чи́нність, Кузеля 137.

From Lat. infinitivus 'ts' (: in- 'not' and finire 'to finish,limit' - "infinitivus" because it has no definite numbers,persons,etc.).

ІНФІРМЕ́РІЯ 'infirmary', ModUk.- Subst. Невели́кий шпита́ль,Кузеля 137.

From LLat. infirmāria 'ts' (:infirmus 'infirm').

ІНФЛЕ́КСІЯ 'inflection',ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. інфлексі́йний.-Subst. відмі́на.

From Lat inflectus : inflectere 'to bend, inflect'.

ІНФЛЮЕ́НЦА, AmUk. інфлюе́нза, флю 'influenza', ModUk. - Subst. запа́лення ди́хальних шляхі́в, гри́па.

From ModHG. Influenza 'ts'; AmUk. from E. influenza,flu, Bilash 309; in all cases It.*influenza*,based on L.*influentia*,forms the point of departure, SWO.305; according to Klein 1, 793 :"the disease was so called because it was originally attributed to the '*influence*'of the stars."

і́нфлякс AMUk.,AustrUk. 'influx', first recorded in 1970s (JBR.) - Subst.на́плив.

From E. Influx 'ts',JBR.

ІНФЛЯМА́ЦІЯ, AmUk. інфлямей́шин 'inflammation',ModUk.; Po.inflamacja. - Deriv. інфлямаці́йний,-ність,-но.-Subst.запа́лення, Кузеля 137.

From Lat. inflammātiō 'ts' (:inflammāre 'to set on fire').

ІНФЛЯ́ЦІЯ,AmUk. інфле́йшин 'inflation', ModUk. - Deriv. інфляці́йний.-Subst.збі́льшення папе́рових гро́шей і знеці́нення їх, Рудницький-Церкевич 290.

From Lat. inflāre 'to blow'; the word інфля́ція itself came to Eastern Europe in 193Ds from E. inflation or Fr.inflation, cf. Шанский 2:7,108.

ІНФОРМУВА́ТИ 'to inform', ModUk.; BRu. інфармава́ць, Ru. информи́ровать, Po. informować, etc. Deriv /по/інформува́ння, /по/інформо́ваний, -ність, -но; here also: інформа́ція, інформа́тор/ка/. - Subst. повідомля́ти, дава́ти ві́стки.

From Lat. informāre 'ts' (: in- and formāre 'to form').

ІНФРАЗВУ́К 'infrasonic acustic wave', ModUk. - Subst. пі́дзвук; "го́лос мо́ря".

A hybrid formation: Lat. infra- 'below, beneath' and Uk. zbyk, see s.v.

ІНФРАЧЕРВО́НИЙ 'infrared', ModUk.; BRu. інфрачы́рво́ны, Ru. инфракра́сный, Po. podczerwony, ultraczerwony, Cz., Slk. infračervený, etc. - Subst. пі́дчерво́ний.

A ModUk. hybrid formation: Lat. infra- 'below, beneath' and черво́ний 'red', Шанский 2:7,109 (: in Ru. since 1897).

ІНФУ́ЗІЯ 'infusion', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. інфузи́йний, інфузіоні́зм; here also: інфузо́рії. Subst. до-,на-ли́вання; до-,на-ли́вка, примо́чок, Кузеля 137.

From Lat. infūsiō 'ts', based on past participle infūsus : infundere 'to pour in', Klein 1, 794, Шанский 2:7,109 (:инфузо́рия).

ІНФУЗО́РІЇ see the preceding entry.

ІНФУ́ЛА 'bishop's mitre; bishop's rank', ModUk.; Po. infuła. - Deriv. інфула́т. - Subst. єпи́скопська мі́тра; гі́дність єпи́скопа, Кузеля 137.

From Lat. infula 'ts', Орел 1,392.

ІНЦІ or І.Н.Ц.І. OCS. abbr.: Іисусъ Назарейскій Царь Іюдейскій, I.N.I.R. ; Кузеля 137.

ІНЦИДЕ́НТ 'incident', ModUk.; BRu. інцыдэ́нт, Ru. инциде́нт, Po. incydent, etc. - Deriv. інциде́нтний, -ність, -но, інцидента́льний, -ність, -но. Subst ви́падок, прикле́ючка, Кузеля 137-138; непри́ємна поді́я, припа́док, непорозумі́ння.

From ModHG. Incident 'ts', the ultimate source being Lat. incidēns, Gsg. -ntis : incidere 'to fall upon, happen', Klein 1, 782, Шанский 2:7,110.

ІНЦИ́ЗІЯ 'incision', ModUk., known also to all other Sl. - Subst. вріз; на́різ, опера́ція, Кузеля 138.

From. Lat. incisus : incidere 'incise', Klein 1,782.

ін̀ч, ѝнч AmUk. first recorded in 1923 (Жлуктенко I28). - Subst. дюйм.

From E. inch 'ts', Орел 1,392.

ІНШИЙ 'other, different', MUk. иньшии /ХУ с. ССМ.1,445/, инша /1462 ibidem /, иншїи /1462 ibidem /,инъшіє /1459 ibid/, иншіе /1498 ibid. /, инши /1462 ibid. /, инъшие /1498 ibidem/, иншому никому Dsg. /ХУ с.ibidem/,съ иншими /1455 ibid./, иньшымъ Dpl. /1500 ibidem /, OUk. у инших ъ /1408 ССМ.1,444/, иншій хто /1398 ССМ.1, 445/,іншіе /1408 ibidem/; except for BRu. іншы all other Sl. have simple orig. formations of the type Ru. ИНОЙ, Po. in/n/y,etc. OCS. inъ,ina,ino, known also to MUk. and OUk., cf. иныи /1459 ССМ.1,446/, ин никто/1490 ССМ.1,445/, OUk. инъ /1444 ibidem /,ина /1442 ibid./.- Deriv.інакший, dial. інний, ічий,ечий,інкший,инь/к/ший, иньчий,перейначити/переоначити, a.o.; compounds : іншомовний,-ність,іншоземець /SovUk.іноземець, іноземний; PN. Іна, Інка, Інна, Іночка - Інчин ; FN. Інший, Інчинський,Іноземцев /Богдан 101/.- Syn. не цей,другий; решта, ССМ.1,444-445 ; не такий,відмінний/від інших/.

Uk. інший,along with іншы in BRu.,is a morphological innovation based on common Sl. inъ and extended by ш-element which goes back to PS.*-šš/jo/ and serves as a comperative adj. formant, cf.SP.1,76; re origin of PS. inъ, ina i-o sae Sławski 1,160-162 and Шанский 2:7,82, with extensive discussion of all pertaining literature.

ІНШОМОВНИЙ, -ність see the preceding entry.

ІН'ЮРІЯ 'injustice', iniuria (1627 Беринда); Po. iniuria. - Subst. несправедливість,кривда,Кузеля І38.

From Lat.iniuria'ts', SWO,306.

ІН-ЯК = он-як

ІОАН/Н/: Іван.

ІОНИ, іонізація see йони.

ІОРДАН see Йордан.

ІПАТ, ІПАТІЙ PN. 'Hypatiue', OCS. Ипатъ, Ипатия. _ Deriv. Іпатович,Іпатівна, Іпатієвич, Іпатіївна; Іпатський, Іпатіївський; FN. Іпатійко,Іпатієнко, Іпатійченко,Іпатійчук, Ірклієвський 82. - Subst."злонеприймаючий" Ірклієвський 50; високопоставлений, JBR.

From Gk. hypatos 'the highest,uppermost,first', Петровский І23.

ІПЕКАКУАНА 'Cephaelis ipecacuanha, Ipecacuanha officinalis,Uragoga ipecacuanha', ModUk. - Subst. блювотний корінь,УРЕ. 5,500.

From Port. ipecacuanha 'ts', the ultimate source being Tupi compound meaning 'a small emetic tree', Klein 1,814.

ІП/Е/РИ́Т 'Ypres gas', ModUk.; BRu. іпры́т, Ru.ипри́т(since 1929),Po.iperyt, etc. - Subst. газ: гірни́чий газ -дихлодістильсульфі́д.

From GN. Ypres in Belgium where this gas was first used by Germans during WW.I (April-May 1915); see also explanation by Klein 2,1764.

ІПОДИЯ́КОН ' (younger)deacon', OES. иподияконъ, .Ru. иподья́кон. - Subst. моло́дший свяще́ник, піддия́кон.

From Gk. hypodiákonos 'ts', Vasmer^{2}2,137.

ІПОДРО́М: гіподро́м, see гіпо-2.

ІПОКРИ́Т = ГІПОКРИ́Т 'hypocrite, ModUk. known to all other Sl. - Deriv.гіпокри́тка, here also ипокри́зія. - Subst. лицемі́р,святе́нник, Орел I,208.

From Gk. hypokrités 'actor,pretender',Орел,l.c.,Klein 1,760, SWO.281.

ІПОЛИ́Т PN.

see the following entry;according to Ірклієвський 82, a parallel form of the name: Тіполі́т is commonly used in ModUk.

ІПОЛІ́Т PN. 'Ipolyt, Hippolytus, MUk. Іпполу́тъ (1627 Беринда), OUk. мцⷣ ѥ̀кнара вⷭ. Л.стго нп[олн]та крила землю кнⷭгыи-небо танювсеволожаапередъ стою софнею передъ попы атꙋбылъ попинъ накнмъдъмнлопателенстипъко мнхалько Nѫжьновичꙋ майданнломарко сынюнъ мнхаѧелисавнничьиванъ танъуинъ тꙋдоръ тобꙋ новъ. нальна копылоловичьтꙋдоръбързатичь а пор дъ тмнипослꙋхы кꙋпи землю кнⷭгыни вопкню вьсю. а въдалананкен семь десатъ гривьнъ соболнна въ томь дранищь семь сътꙋ гривьнъ — (XIIc., К Софграфіто); Ru. Ипполи́т.-

-DERIV. Іполі́тович, Іполі́тівна,Іпа́т.-

-FN. Поліха, Поліхович.

-SUBST. MUk. конецъ, раздрѣшитель, свободитель, I627 Беринда.

From Gk. Ippólytos, a compound: hippos 'horse' and lyō 'to unbind, letting loose', Klein 1,732, Петровский I23.
/T.S./

ІПОСТА́СЬ : гіпоста́сь, see гіпо-1.

ІПОТА́КСА : гіпота́кса, see гіпо-1.

ІПОТЕ́КА : гіпоте́ка, see гіпо-1.

ІПОХО́НДРІЯ : гіпохо́ндрія, see гіпо-1.

ІПРИ́Т see іпери́т.

ІРАЇ́ДА see Іроїда.

ІРЕ́НА, also Іри́на (Стрий), AmUk. Айрі́н 'Irene', MUk Ири́на(I627 Беринда;I484 Пом'яник) .-Deriv.І́рка, Іру́ня,-у́ся, Іру́нечка, -сечка,Іре́н/оч/ка,Іре́нонька, І́рчик, here also : Ори́на, Яри́на; Іре́не́й Іри́не́й ,etc.;FN. Ірча́н, Іра́х,Іра́чко,Іре́чко,Іре́мко,Іро́чко, Іро́цько (Богдан I0I), Іре́не́йко,Іренейчу́к, Іре́не́нко,Іре́не́йченко,Іренеєвський,Іренеївський,Іре́не́ївич (Ірклієвський 82). ми́рна а(б) поко́й,I627 Беринда.

From Gk. eirḗnḗ 'peace', Klein 1,814, Петровский I24.

ІРИҐА́ЦІЯ 'irrigation', ModUk.,known also to all other Sl. - Subst.шту́чне зро́шування, наво́днювання.

From Lat. irrigātiō 'ts' (: ir- 'in' and rigāre 'to wet,moisten'), Klein 1,816, Орел 1,393, SWO.316.

І́РИС 'iris', ModUk.,known to all other Sl. Subst. чолові́чок (в о́ці); квітко́ва багатоліт́ня росли́на з роди́ни пі́вників, Орел I, 393; цуке́рки, Бойків I84; see also І́РІС, Ірі́да.

From Gk. iris 'rainbow' ,orig. Firis 'something bent or curved', Klein 1,814, SWO.316,Орел 1,393.

ІРІ́ДА, І́РІС ' Iris, goddess of the rainbow in Gk.mythology',ModUk.; see the preceding entry.

ІРМОЛО́Й 'irmologion', MUk.,OUk.,OES.ирмолой ;BRu. ts, Ru.,Bu.ирмоло́й. -Subst. богослужбо́ва церко́вна кни́га пісе́нь (і́рмосів) з но́тами, Орел I,393.

From Gk. eirmológion 'ts', Vasmer^{2}2,25,

І́РМОС 'ecclesiastical song', MUk.,OUk.,OES. ирмосъ ; BRu. ts,Ru.Bu.ирмос.- Subst. пе́рший тропа́р ко́жної пі́сні кано́ну,Орел I,393.

From Gk. eirmós 'ts' (orig. 'link',i.e.'a linking song'); cf. Vasmer^{2}2,138.

І́РОД 'Herod', MUk. Ирѡдъ (I627 Беринда). BRu. ts, Ru. И́род , Po.Herod,etc. - Deriv. Іродіо́н,Родіо́н,Радіо́н; і́род,и́род ,а́рідник.- Subst. [жела́телен ъ] кожу́х, хвала́ або гора́ хвалы, I627 Беринда.

From Gk. Hērṓdēs 'ts', Vasmer^{2}2,139, SWO. 275.

ІРОЇ́ДА, Іраї́да 'Iroida,Iraida', ModUk.; BRu.Іраї́да ,Ru. Ироида / Ираи́да.- Deriv. І́ра, І́да, Ра́я. -

A hybrid F.formation : І́РА (: ІРЕ́НА) and І́РОД 'Herod',JBR. ; in referring it to Gk.hērōis, Gsg.hērōidos Петровский I23 fails to explain the form ІРАЇ́ДА (with -a- instead of -o-) which is -in his opinion- the basic, usual,form of this PN.

ІРХА, dial. ирха 'chamois,shammy; border of a boot', ModUk. ; Ru.dial.ирха ,SC. ìrha, Sln. irh, írha, Cz.jircha, Po.ircha,OPo.irzcha/ jirzcha, dial. jercha (Sławski 1,465),UpSo.jercha. - Deriv. ірхóвий,ірша́ний, ірша́нки,ірша́ниця, - Subst.за́мша.

According to РСЄтоцький 4,125, it is a direct borrowing from OHG.ir(a)h 'ts'; all other scholars, like Шелудько I,32, Richhardt 58, Vasmer^{2}2, 139, Sławski,l.c., consider it as a Po. loanword < ircha, the ultimate source being OHG.

ІРША GN.'Irsha-river (left tributary of ТЕТЕРІВ), BRu. ts, Ru. Ирша. - Deriv. Ірша́ва.

According to Shevelov 463, the name is deriv. from PS. root *rъ̑x-: *rъ̑s-, akin to *ruxъ̑ 'movement'.

ІСА́Й, ІСА́Я 'Isay,Isaya',MUk. ИСА́ІА (1627 Беринда), BRu.ts,Ru. Иса́й,Иса́я . -Deriv.FN. Іса́йко, Ісайчу́к,Іса́єнко,Іса́йченко,Іса́євський,Іса́ївський,Іса́євич(Ірклієвський 83), Іса́їв; GN. Іса́ї, Бойк. 68,I40-I4I. -Subst. Збаве́нье Панское,аб(с) Спсъ Гнь,Беринда.

From Gk.Isaia'ts', the ultimate source being Hb.Isaiah'salvation of the Lord',Klein 1,816.

ІСА́К,ІСАА́К PN.'Issac',MUk., OUk.,OES. Исаакъ ;BRu. ts , Ru. ИСА́К/ИСАА́К. -Deriv. Іса́кович,Іса́ківна;Ісаа́кович,Ісаа́ківна; Іса́/а̀/кій, FN.Іса́чко,Ісакчу́к,Іса́кченко, Ісако́вський, Ісакі́вський, Ісако́вич,(Ірклієвський 83), Іса́к,Іса́ків (Богдан IOI).

Subst." Я́гва сміється" (= ми́лостивий); потішувач,розважа́ч; ра́дий (слов. Радомир), Ірклієвський 83.

From From Gk. Isaak 'ts', the ultimate source being Hb. Yitzḥáq 'he laughs', Klein 1,816, Петровський I24, Ірклієвський,l.c.

ІСИ́ДОР, Wd. Ізи́дор PN.'Isydor, "Isadore", Isidore', MUk.,OUk. Исидоръ (ХУ с. ССМ. I,449), Сидоръ (ХУ-ХУІ с. ССМ 2,342);BRu. Ісьі́дор,Ru./И/Си́дор. - Deriv. Іси́дорович , Іси́дорівна, Си́дорович, Си́дорівна, Іси́дорко, Си́дорко, До́рко, Ісьо, Ісько, Їсько (Чапленко), Си́дьо;FN.Исидо́рко,Іси́дорчу́к,Исидоренко, Ісидо́рченко, Ісидоро́вський,Ісидорівський, Ісидоро́вич; Сидо́рко,Сидорчу́к, Сидоре́нко,Сидо́рченко,Сидоро́вський,Сидорівський, Сидоро́вич (Ірклієвський 84,I49), Ізи́дор,Ізо́вський,Ізьо (Богдан I02).-Subst.подарок Ізісі, Ірклієвський, *l.c.*

From Gk. Isídōros 'ts' (: Isis and dō̃ron 'gift'), Klein 1,817, ССМ.1,449, Петровский 125, Ірклієвський, *l.c.*

ІСИДО́РА : Іси́дор see the preceding entry.

ІСКОРО́СТЕНЬ OUk. GN. Искоростѣнь,first recorded in 945,comes from Sl *korosta 'swamp',cf. SSS.2,293 (M.Rudnicki), and not from Scandinavian skarfr 'cut' and -sten 'rock', as suggested by Соболевский РФВ.64,I79 and followed by Vasmer^{2}2, 140, Shevelov 197, a.o.

ІСКРА 'spark, flash' , MUk.,OUk.,OES.искра, BRu.і́скра,Ru. Bu. ,Ma.и́скра, OCS. iskra,SC.ìskra, Sln. ískra, Cz. jiskra, Slk.iskra, Po. iskra/skra, LoSo škra, UpSo.śkra, Plb. jåskra. - Deriv.і́скрина, іскри́нка,і́скорка,іскри́стий,/за/іскри́ти/ся/, і́скріння, і́скровий, іскрявий,іскряний, -но, compounds іскро-вло́влювач,-га́сник,-ме́тний. - FN. І́скра. - Syn.дрібна́ части́на розпе́ченої або́ горю́чрї речови́ни; яскра́вий,блиску́чий ві́дблиск,КТС.100.

PS. *jьsk- related to *ěsk-, cf. Ru.dial.я́ска, Uk. я́сний,a.o.; Berneker 1,433, Vasmer[2]2,140, Шевельов 106,141,201,236,441,444,Шанский 2:7,118,a.o.

ІСЛЯ́М 'Islam', ModUk.; BRu. ts, Ru. ислáм, Po.islam,etc. - Deriv. іслямський, іслямі́зм. Subst. магометанська релі́гія,мусульма́нство, що його́ пропові́дував Магоме́т (VII c.).

From Ar. islām 'submitting oneself to God; surrender,obedience',Klein 1,817,SWO.316.

ІСНУВА́ТИ 'to exist, to be', ModUk.; Po. istnieć.-Deriv.існува́ння,існу́ючий. -Syn. бу́ти в дійсності,бу́ти живи́м, жи́ти, КТС. 100;(діял.:) існі́ти.

Like Po.istnieć, Uk.dial.ІСНІ́ТИ deriv. from І́СТНЙ with basic meaning 'to be real,to exist',cf. Sławski 1,469.

І́СТИЙ 'true ', MUk.,OUk. истыи /1447-1492 CCM.1,452/,истого Gsg./ ts/, истому /1388 ibidem /,истыми Ipl. — /1447-1492 ibidem /,OES. истъ , истыи, Ru. истый, OCS. istъ/jь/. - Deriv. і́сний, і́стина,і́стинний, во-і́стину /воскре́с!/, MUk. истинїи /1499 CCM.1,451/,истинныи /XУ c. ibidem / and истиннии, истин/н/ы, /XIУ c. ibidem /, /ис/тецъ/1453 ibidem/, истцеви Dsg./1435 ibidem/ , истци Npl./1421 ibidem /, и́стинна, и́стинно, и́стинный, истинствую, и́стово,исто́вый, и́стовѣ /all of the XУII c. ЛСЛ.85/ ; FN. І́СТИНІВ /Богдан 101/. - Syn. правди́вий, спра́вжній,згі́дний з дійсністю.

PS.*jьstъ/jь/ with no generally accepted etymology; neither its explanation from *iz-etati > *isst-ati>*istъ (cf. Ru. настоя́щий),nor its affinity with *jestь 'it is (so indeed)' are satifactory, cf. Шанский 134,.a.o.; more persuasive seems to be its explanation as IE. **istos - a suffixed zero grade formation of root **eis- denoting 'passion' and found in such words as Skt. iṣira- 'strong', Gk. hierós 'powerful, holy' with ts root but different suffixes;cf. also such words as G.isarno 'iron', and -deriv. from **eis-: Lith. aistre 'violent passion', ONor. eisa 'to hasten forward', and furthermore deriv from o-grade form **ois-tro-:Gk. oístros 'gadfly', Av. aēšma- 'anger' (** ois-mo-), a.o. cf. Pokorny 299; in this connection Sl. *jьstъ (< **is-t-os) would be an exemplary zero grade continuation of IE. **eis- with specialized Sl. semantics of passion to accordance with reality, truth,verity,frankness.

ІСТО́РІЯ 'history; story', Wd.гісторія, MUk. история (I653 Беринда[2]), гистория (XVII с. Вакуленко I35), OUk., OES. история (XI-XIУ с. Шанский 2:7,I33), BRu. гісторыя Ru.Bu.исто́рия, Po.historia, etc. - Deriv. істо́рійка, історіо́-граф, -гра́фія, -графі́чний; here also: істо́рик, істори́чний, -ність, -но, ІСТМА́Т Sov. (істори́чний матеріялі́зм), істори́зм. - Syn. закономі́рний, послідовний розвиток дійсности, змі́ни в дійсності, процесі життя; ро́звиток, зміна чого́небудь, поді́ї в житті наро́ду, лю́дства, тощо; нау́ка, що вивча́є ці проце́си, історіогра́фія; оповіда́ння, ро́зповідь; поді́я, приго́да, ви́падок і т.ін.; (за:)Слум. 4,5I-52.

From Gk. historia 'ts'; dial.гісторія from Po. historia, cf. Vasmer [2]2,143, Hüttl-Worth 74, Richhardt 58, Вакуленко I.c., Шанский 2:7,I33, a.o.

ІСТО́ТА 'being, creature; essence, substance, nature, entity', ModUk.; BRu. ts, Po. istota, etc.. Deriv. істо́тка, істо́тний, -ність, -но. - Syn. живи́й організм, люди́на, тварина́; есе́нція, ядро́.

Deriv. from і́стий by suffix -ota with orig. abstract meaning 'reality, being', cf. Sławski 1,470.

ІСТО́ТНИЙ, -ність, -но : істо́та, see the preceding entry.

ІСУ́С PN. 'Īsus, Īesus', MUk. ІС, Іисусъ (I627 Беринда), OUk. І[сý]С Х[рісто]С НИКА (К Соф граффіто, n.d.); RU. Іису́с.-

-DERIV. Іису́сик.- Іису́совий.

-SUBST. MUk. є: Сωтиръ: Спсъ, з:л:сā Исцѣлитель: оўздоровля́ючій, заховую́чій; Панъ звлвйтель. сынъ Наги. Аису́съпре́ве нарицаше, I627 Беринда.

From Gk. Iesoûs, the ultimate source being Hb. Yēshūa, later form of Yehōshūa 'Yahweh is salvation', Klein 1, 828, Петровский I20.

/ T.S./

І́СХІЯС, also і́шіяс 'sciatica', ModUk.; BRu. і́шыяс, Ru. и́шиас, Po.ischias, etc. - Subst. сідненерво́вицця, нерве́ць, запа́лення сідни́чного не́рва, Бойків I85; гостре́ць.

From Gk. isxiás 'ts', SWO.316.

ІТА́ЛІЯ 'Italy, ModUk.; BRu. ts, Ru. Ита́лия, Po. Italia, etc. - Deriv. італі́єць, італі́йський, італіяні́зм, Wd. таліянец, таліянка, Ната́лія.

From It. Italia 'ts', the ultimate source being Lat. Italia (from Vitelia), Klein 1,820.

ІТИ́, after vowels йти 'to go, walk' MUk.,OUk.,OES. ити ; BRu.і/с/ці́, Ru. ид/ти́, Bu. ида́, OCS. iti, SC.i̋ti, Sln. íti, Cz.jiti, Slk.jit',Po.iść,LoSo. hyś, UpSo. hić,Plb.eit. - Deriv./віді-,ввіуві-,за-,зі-,піді-,при-/йти,піти́ /<пійти́ < пойти́/,знайти́/ся/,a.o. - Syn. прямува́ти,/на що/вируша́ти,/в що:/ вступа́ти,/з чо́го:/покида́ти,залиша́ти, /про доро́гу:/ма́ти напря́м,ве́сти́,/про ри́чку:/ тек ти́,протіка́ти,/на що/пра́гнути,/про доли́ну:/ простяга́тися,/ма́ти ці́ну́:/ко́штувати,/про грошови́й курс:/ бу́ти встано́вленим,прийнятим, ССМ.1, 454.-455/;манджа́ти, мандрува́ти, просува́тися, крокува́ти, /навкруги́:/кружля́ти, /до лі́жка:/лега́ти,/щасти́ти:/ пово́дитися.

PS. *jiti 'ts', IE. **eitī 'ts', cf. Lith. eĩti, Latv.iẽt,OPr.ēit,Skt.ēti, Av. aēiti, Gk.eĩmi, Lat.īre, Goth.iddja,ToA. i-; Miklosich 94 ,Berneker 1,276,Trautmann 67, Brückner 194,Vasmer[2]2,117, Sławski 1, 473, Pokorny 294,a.o.

ІТІНЕРА́Р 'itinerary', ModUk.; Po.itinerarium. - Subst. о́пис по́дорожі,або́ похо́ду,Кузеля 138;путівни́к,подоро́жник, Бойків 185.

From Lat. itinerārium 'ts'(: itinerārius 'pertaining to a journey), Klein 1, 821, ,SWO.317.

І́ТРІЙ 'yttrium',ModUk.,known to all other Sl.- Deriv.from Ytterby,a Sw.town.

ІУДЕ́Я, іуде́йський see Юде́я,юде́йський.

ІХНЕВМО́Н 'ichneumon', ModUk.;BRu. ихнэўмо́н , Ru. ихневмо́н,Fo.ichneumon,etc. - Subst. єги́петська ми́ша, Кузеля 138.

From Gk. ixneumōn 'tracker, a weasel that hunts out crocodile eggs',Klein 1,764.

ІХНІ́Т 'ichnite',ModUk. ,known also to all other Sl. - Subst. скам'яні́лий слі́д.

From Gk. íxnos 'footprint',Klein 1,764.

ІХТІО- - a compound-forming element 'ichtio-' in such words as іхтіо́-граф,-гра́фія,-за́вр,-лі́т, -лог,-ло́гія,- логі́чний,-фа́г, etc.; here also іхтіо́за, іхтіо́л,іхтіо́рніс, ModUk.; known also: to all other Sl. - Subst.(rarely:) рибо-,e.g.рибозна́вець for іхтіо́лог, рибозна́вство foriхтіоло́гія, etc.

From Gk. ixtýs 'fish', Орел 1,394, Klein 1, 764, SWO. 294 , Шанский 2:7,139,a.o.

І́ЦИК 'Icyk, Isaak', PN. ModUk. - Deriv, і́цик, Ru.и́цка - derogative designation of a Jew ,Горбач 6,9.

Deriv. from Іса́/а̀/k,q.v.

І́ЧНЯ GN. 'Ichnya, city in Chernihivshchyna, NE. Ukraine', first recorded in 1648 (YPE.5,22); BRu. ts, Ru. Ичня ,Po. Icznia. - Deriv. і́чня́нець,і́чня́нка, і́чня́нський; FN, Ічня́нський. - Subst. ми́сто - центр Ічня́нського райо́ну на Черні́гівщині.

Etymology uncertain; most probably it is connected with ts root as in ІКРА́ (cf. UpSo. jikra/jikno and Sławski's 1,447, admission of interchange of -r-/-n- formants); in this connection І́чня might be reconstructed as PS *Jьk-ьnja >*Ičьnja > И́чня > І́чня 'place known for its jьkra (export, production,etc.)' ; re. suffix -ьnja (-ьn'a) see F. Sławski's introductory article to SPS.1, 138-139 and РССтоцький 1,25 ; in view of the relatively late occurrence of the name in Uk. historical sources another etymology might be considered,namely : І́чня - 'people pronouncing i(in lieu of older -o-,-e- in new closed syllables) as opposed to other speakers of Chernihivshchyna using diphtongs (-ûo-,ûe-) or monophtongs (-u-, -ü-) in such instances'; in other words the name of the people based on their dialectal peculiarities would be the basis of the toponym І́ ч н я by the way of a suffixless transfer, cf. бо́йки (= Бо́йківщина),ле́мки (= Ле́мківщина),etc. yet,such explanation would require the admission of an accentual switch:* Ічня́ to І́чня ,because all similar formations are oxytonized,cf.

москаль - москальня́,
лях - ляшня́, etc.;

in confusing І́чня with its later deriv. І́ченька, Іча́нка Стрижак 45 attempts at their explanation from Tk. içis 'drink'; though subsequently accepted by Трубачев 2,254, this etymology is to be considered a failure(like the latter's deriv.of ІКВА).

ІША́К 'mule; donkey', first recorded by Срезневский 2,136 as ишечькъ in 1567 , and as ишак in 1624 (Шанский 2:7,140); BRu. ts , Ru. ишак, wanting in other Sl. - Subst. мул, Кузеля 139.

The word is a borrowing from Tk.; yet,there are different opinions from which Tk. lg. it came to Eastern Europe: according to Miklosich TE. 1, 294 and his ED.97 , Корш ИзвОРЯС 11,Vasmer[2]2, 146,a.o.,ишак was borrowed from Kipchak/Azerb. äsäk 'donkey', Tt.isäk 'ts';cf. also Горяев 25 (: Tt. ешшау); Дмитриев 24 argues that it was taken from a territory where ишак was a common domestic animal, i. e. from Caucasus and Central Asia, cf. Tkm. эшéк, Uzbek эшáк , Old Uigur эшкéк , etc. ; see also Шанский 2: 7,140, Радлов I,905- 906;1552,a.o.

ІША́Н 'chief-priest of various Moslem ascetic orders , high dervish', ModUk.; BRu. ts , Ru. ишáн. - Subst. голова́ де́рвішів.

From Tk.-Ar. 'ts'.

ІШЕ́МІЯ 'ischemia - local anemia caused by obstruction of the blood supply', ModUk.;BRu. ts, Ru. ишéмия. - Subst. місцéве недокрів'я.

New Lat. ischaemia 'ts', the ultimate source being Gk. isxō 'I block' and haima 'blood', YPE. 5,23.

І́ШІЯС ,ее і́схіяс.

ІШТА́Р 'Ishtar - Assyr. & Bab. goddess of love and fertility ', ModUk., BRu. ts, Ru.ИШТАР, Po.Isztar, etc. - Subst. асирі́йсько - вавило́нська боги́ня любо́ви й плодови́тости.

From Akkadian Ishtar 'ts' akin to Phoen. Astarte, Hb. Ashtōreth.

ІЩЕ́ = йще see ще

і́юлій, і́юль see ю́лій, юль.

і́юній, і́юнь see ю́ній, юнь.

ІЯ́ТРИКА 'iatrics', ModUk. - Subst. шту́ка лі́чення, Кузеля 139.

From Gk. iatrikós : iatrós 'healer, physician'.

Ї

Ї, ї — the thirteenth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. modification of i, q.v.

Ї... as a symbol of prothetic й + и ... (e.g. йи́нчий, йи́ва) or й + і... (e,g, йі́ндик) is discussed under й... ;cf.also Зілинський 3,185.

їба́ти Wd. for сба́ти, see s.v.

Їва́н : Іва́н.

Ївга : Євге́нія.

їго́ Wd.for его́ : його́.

їґо́мость Wd. for ґо́мость, q.v.

їда́ = їжа : і́сти.

їдва́бний : е́дваб.

їде́н = еде́н : оде́н, оди́н.

ЇДЕ́ЦЬ : ї́сти

ЇДЖЕННЯ : ї́сти

ЇДІШ 'Yiddish', ModUk. - Subst. одна́ з єврейських /жидівських/ мов, див. іврит.

From Jewish "Yiddish", the ultimate source being MHG. jüdisch diutsch ' Jewish German', see іврит.

ЇДКИ́Й : ї́сти.

ЇДЛО́ : ї́сти.

ЇДО́М Ї́СТИ - безнастанно ля́яти, обража́ти, му́чити доко́рами, Слум.4,59 : ї́сти.

ЇДУ́НКА 1. : їду́н 'good eater' ;

їду́нка 2. Wd. neologism for 'field-pot, tin-plate', see ми́ска, бляша́нка.

ЇДЬ : ї́сти

ІЖ 'hedgehog', OUk., OES, ежь ; BRu. еж, Ru., Bu, Ma. еж, OCS. ježь, SC. jȅž, Sln. jéž, Cz., Slk. jež, Po. jeż, LoSo. jěž, UpSo. jěž, Ca. jèž, Plb. jèz. - Deriv. їжа́к, їжачи́ха, їжа́чка, їжаченя́, їжако́вий, їжакувати́й, -то, їжа́чий, їжачо́к, їжа́читися, /на/їжитися, /на/ їження, /на/їжений; їжа́к-риба; FN. Їж, Їжик (Богдан 335), Їжак, Їжаке́вич, Їже́вський (ЕУ.3,906). - Syn. тварина́ з ря́ду комахоїдних, ЕУ.3,906.

PS.*ježь <*ez-jь 'ts', IE.**eghi-, cf. Lith. ežỹs, Latv.ezis, Gk.exînos, OHG. igil, ModHG. Igel, Du.egel, Ic. igull, AS.igl 'hedgehog'; Miklosich 106, Berneker 1,266-267, Trautmann 73, Brückner 207, Vasmer[2]10, Skok 1,781-782, Kluge 156, Sławski 1,572-573, Pokorny 44,292, a.o.

ЇЖА́К - їж.

Ї́ЗДИТИ - frequentative: ї́хати 'to ride, drive, go, travel', MUk. єздит (1478 ССМ.I, 247), єздили (1487 ibidem), єздя/т/(ХУс. ibidem), OUk., OES. ѣздити; BRu. е́здзіць, Ru. е́здить, Bu. я́здя, OCS. jazditi, SC. jȅzditi, Cz. jezditi, Slk. jazdit', Po. jeździć, dial. jeździać jeździwać, LoSo. jěźdźiś, UpSo. jěźdźić. - Deriv. їзде́ць, їзде́цтво, їзде́цький, їзду́н/ка/, їздови́й, їзда́, їздка́, /на/їзди́тися, /попо/їзди́ти, по́їздка, по́їзд, з'їзди́тися, з'їзд, з'їздови́й, на-, прии́зд, прии́зди́ти, під'їзд, під'їзди́ти, проїзди́ти, про́їзд, переїзди́ти, пере́їзд, ви́їзди́ти, ви́їзд, від'їз-

ди́ти, від'їзд, заїзди́ти, заї́зд, заї́зний (двір), доїзди́ти, до́їзд, наджзди́ти, ітд. - Syn. переміща́тися за допомо́гою яки́хось за́собів пересува́ння, ССМ.I,347; вмі́ти користува́тися яки́м-не́будь за́собом пересува́ння, КТС. IOI; див. теж і́хати.

The word is generally considered a deriv. from *jezda/*jazda related to їду, і́хати.

ЇЇ 1. arch.& Wd. єї́ -Gsg. of ВОНА́ - 'of her;her, hers', MUk. єѫ (XV c. CCM.2,85-86), OUk. єи(4427 ibid.) єє (1446 ibid.), OES. єѣ , єѧ ; BRu. яе , Ru. её, Po. jej, OCS. jeję.

Syn. родови́к одниии́ : вона́.

PS. * jejě 'ts' corresponding to SoSl. *jeję, hence OES. єѧ.

ЇЇ́ 2. arch.& dial. єю́, ю, їю́ - Asg. of ВОНА́ - 'her', MUk. єи (XV c.CCM.2,86), єє, ieie, jeje (XV c. ibidem), ю (1490,1497 ibidem), OUk. иѧ (1401 ibid.), ѧ (1401 ibid.), ie (1407 ibid.); BRu. яе, Ru. её, OCS. jeję.

Syn. знахі́дник одниии́ : вона́.

PS. *jejǫ 'ts', preserved in Uk. dial. as єю́, ю, їю́, — in literary Uk. replaced by Gsg. ЇЇ , see ЇЇ 1.

ЇЇ́ 3. incorrectly used as Dsg. instead of ЇЙ, cf. Бо́же, щасти́ ЇЇ (=ЇЙ)! (1952 Winnipeg, JBR.); such substitution is known to SoE. dialects, cf. Удм. 185.

ЇЙ, arch. & dial. єй - Dsg. of ВОНА́ - єй (XV c. CCM.2,86), юи (1462 ibid.), єи (XIV c.) юй (since 1433 ibid.), OES. єи, Ru. ей, OCS. jejь, Po. jej, etc.

Syn. дава́льник одниии́ : вона́.

PS. *jejь 'ts' .

ЇЙ-БО! abbr. : ЇЙ-БО́ГУ! 'by God! honest to God, verily, indeed', ModUk. - Syn. напра́вду.

From єй-Бо́гу : єй! єй! see s.vv.

ЇЛКИ́Й : іл.

ЇМ[1] Dpl. of ВОНИ - 'to them', MUk. им/ь/, им/ь/ (XV c. CCM.2,86), OUk. имо (1388 ibid.), имъ, имь (XIV c. ibid.), імо, імъ (1388), емъ (1386-1418), ѣмъ (1443-1446 ibid.), OES. имъ, BRu. ім, Ru. им, OCS. jimъ, Po. im, etc. - Syn. дава́льник множини́ : він, вона́, воно́.

PS. *jimъ 'ts'.

ЇМ[2] : ЇСТИ

ЇМ[3] - Isg. of ВІН, ВОНО́ - 'by him', MUk. имъ (1489 ССМ.2,86), OUk.,OES.имь, BRu.ім, Ru. им, OCS.jimь, Po. im,etc. - Syn. ору́дник однини́: ві́н,воно́; ним.

PS. *jimь 'ts'.

ЇМ[4] - a rare Lsg. of ВІН,ВОНО́ - '(on) him', used in some dialects only, seldom in literary Uk. - Syn. місце́вик однини́ за́мість:нім.

PS.*/n/jemь 'ts'.

Ї́МИ - Ipl. of ВОНИ́ - 'by them', MUk. ими (1496 ССМ.2,86), OUk.ими,имї (1401 and ff., ibidem); BRu. ІМІ, Ru. ими, OCS. jimi, Po. imi,etc. - Syn. ору́дник множини́: вони́, ни́ми.

PS. * jimi 'ts',

ЇМО́ : ї́сти.

ї́ппі AmUk. 'yippie', first recorded in 1960s.-Subst. американська противое́нна босячня́.

From AmE. yippie 'ts' being abbr. of Youth International (Peace) Party; also known as ґі́ппі.

ЇР - JBR.'s designation of both ь and ъ, i.e. ер and йор, cf. Рудницький 7,78.- Syn. "глухи́й" звук, JBR. ibidem.

Based on "ikannyя"- the change of e and o in new closed syllables into i, viz.

jer / jor > jir;

in this connection it should be emphasized that e and o in the names ер and йор are considered primary and original(not developed from PS. ь and ъ).

ї́сати (арґо for :) ї́хати.

ЇСТИ - їм,їси́,їсть,їмо́,їсте́,їдя́ть- to eat', MUk.ѣсти (XVIII с. Тимченко 76I), ѣсти жада́ю (I627 Беринда), ѣсти (I596 Зизаній), rarely: ясти;OUk.,OES.ѣсти and ясти (XI с.);BRu.е́сці, Ru. есть, Bu. ям,SC. jȅsti, Sln. jésti,OCS. jasti but:sъn-ěsti, Cz. jisti, OCz.jiesti, Slk. jest', Po. jeść, LoSo. jěsć ,UpSo.jěsć, Plb.jest. - Deriv.вѝ-,від-, з/а/-,над-,під-,по/по/ -,про-їсти, на-, пере-їстися, їдже́ння, .їда́,їжа,їдець,їдло́, їдки́й -їдкість,ко,їдо́м, їдун/ка/,їстівни́й, їстівність,-но, їстки,їстоньки, їсточки,їсту́сі,їсту́ні,їсту́нечки, iter. ви-,від-,з/а/-, над-,під-,про-,пере-їда́ти, -а́ння, їдьма́ (їсти),a.o. - Syn. споживати, (небага́та,по́хапцем:)за-,пере- ку́шувати; (з апети́том:) умина́ти,затира́ти,

трощи́ти,гатели́ти,(стара́нно, все до ре́шти:) (с)тереби́ти, (жадібно:)же́рти,пожира́ти,ли-г а́ти,тріскати,глита́ти,напиха́тися,пе́рти,Дер-кач[2] 86,I92; харчува́тися,; завдава́ти бо́лю, сму́тку,му́чити; ввесь час доріка́ти комусь , гани́ти,свари́ти; їдо́м - їдьма́ їсти,живце́м їсти; їсти очи́ма; по́їдом їсти, Слум. 4,6I; (арго:) ли́гати, їсту́сати, втина́ти, мамали́-гати, JBR.

PS.*ěd-ti /*jěd-ti› *jad-ti 'ts', IE.**ēd-tī,cf. Lith.ėsti,Latv. êst,OPr. ist, Skt. átti 'he eats', Goth itan, OHG.ëzzan, ModHG. essen, OIc.eta,AS.ëtan, Du.eten, E. eat,etc.; Miklosich 12,98, Berneker 1,56, 272,275, Trautmann 66, Brückner 207, Kluge 76, Vas-mer[2]2, 28-29,Skok,1,776-777,Pokorny 287-288,Sławski 1,567-568,a.o.

ЇСТИК / ІСТИК,dial. и́стик,е́стик,е́с-тик' plow-scraper, stick with an iron end';Ru. dial. и́стик, Po.istyk (known in XV-XVIII c., Sławski 1,470), - Syn. па́личка з зали́зним наконе́чником для очища́ння лемеша́ або́ чересла́ в плу́зі від прили́плої земл і́,Слум. 4,50; па́личка з зали́зним наконе́чником для зрі́зування бур'я́ну на по́сівах зла́кових, (Дорошенко, Сумщина),ДБюлетень 9,I09.

The word is generally considered a NoSl. formation *jьz-stykъ,cf. Slk.styk 'ts'; Brückner 193, accepted by Sławski 1,470; see стик.

ЇСТІВНИЙ : їсти.

ЇХ 1. Gpl. of ВОНИ́ - 'of them; their, theirs', MUk.их/ъ/, іхъ (XV c. CCM.1,86), OUk. ихъ (XIV c. ibid.), ѣхь (1436 ibid.) ,іхо (1388 ibid.);BRu. іх , Ru. их,OCS. jихъ , Po. ich,etc. - Syn. родови́к множини́ : він,вона́,воно́.

PS. *jихъ 'ts'.

ЇХ 2.-Apl. of ВОНИ́- 'them', transferred from Gpl., cf. the preceding entry.

ЇХАТИ 'to drive, ride' ,MUk. єхалии (XVI c. KA.5I), ьхати (I466 CCM.2,572), єхать (XУ c. ibidem), OUk. єхати(I439 ibi-dem),єдоучи (XIУ c. ibidem),OES. ѣха-ти (XI c.), seldom:* яхати: ядѧщемъ же (XI c. Остр,єв.); BRu.е́хаць, Ru. е́хать,Bu. я́хам, OCS. jaxati, SC. jȁchati, Sln.já́hati,Cz. dial.jachati, Slk. jachat', Po. jechać, arch.& dial. jachać, UpSo.jěchać,Ca.iachac. - Deriv. ви-,з а-,від-,на-,над-,під-,по-,пере-,про-їхати, -ання, їхало-здибало.- Syn.ру́хатися куди́-не́будь за допомогою яки́х-не́-будь транспортних за́собів в одному́ на-пря́мку; ру́хатися; відправля́тися куди́-не́будь...КТС.I0I; (арго:) їсати, Дзен-дзелівський StSl. 23,306.

PS.*ěxati/*jěxati› *jaxati 'ts', extended * ěti /* jěti› *jati, akin to *jiti 'to go', see іти́.

NB. JBR.'s thesis on *Jachać - jechać in the Polish language* (1936)remains unpublished in the Archives of the University of Львів.

Їхній. їхня,їхнє 'of them; their,theirs', ModUk.; Ru. **и́хний.**- Syn. **їх.**

A deriv. of **їх** ; Vasmer^{2}2,145.

їш Wd. for **їси́ : їсти.**

И

И, и — the fourteenth letter of Uk. alphabet; MUk. й||и, OUk. и, see **и.**

Й conj. 'and,as well as', generally used in Uk. after vowels, otherwise interchanging with **і**, MUk., OUk. and OES. ts.

For etymology cf. **І.**

Й... as a prothetic element is found in such words as **о́сип** - **Йо́сип** (Сімович 72),**е́ва** - **йе́ва, єги́пет- єги́пет** (Зілинський I,I08) , **єпи́скоп, ябе́да** (Shevelov 447); dial. **і́ндик , Іва́н, йо́стрий. йорі́х. и́хо** (Зілинський,l.c.) **йи́ва:йі́ва,йи́нчий:йі́нчий йи́ндик:йі́ндик.**

Й... interchangeable with **і...** after vowels in the beginning of words,e.g. **іна́кше-не йна́кше, іме́ння — на йме́ння, імові́рний —неймові́рний, іно́ — щойно, іти́ - не йти́ , Іва́н - на Йва́на,** etc.

Йме́ння : і́м'я́.

йми́ти dial. for **йня́ти**

ймові́рний : імові́рний.

ЙМУ,йме́ш... see the following entry.

ЙНЯ́ТИ,йму,йме́ш,йме́/ться/, йме́мо́,йме́те́ йму́ть 'to catch, seize,apprehend', MUk.**инáть** (XV c. CCM.1, 446-447), OUk. имоут (I375 ibid.) яти, OES.яти; Ru. in prefixed verbs: **взять,заня́ть,наня́ть,обня́ть,внять,изъ я́ть** ,etc. as in other ModSl.lgs.; OCS. jęti. - Deriv. **здійня́ти, ви́йняти, зайня́ть, поня́ти,прийня́ти,найня́ти,відійня́ти,перейня́ти,пройняти/ся/, йня́тися,**іт**п.; йня́ти ві́ру.** - Syn.**схопи́ти, спійма́ти, взя́ти си́лою; почáти, ста́ти (роби́ти що); взя́ти,пове́рнути,**CCM.I,447.

PS.*jeti: jьmǫ,jьmeši...'ts' extended by n-prothesis in Uk. and other Sl.; as an apheretic **-му,-ме́ш,ме/ться/ -ме́мо,-ме́те,-му́ть** it serves in ModUk. for formation of future tense, cf. **роби́тиму, співа́тимеш,хоті́тиметься, ши́тимемо, писа́тимете, горі́тимуть,** etc., cf. Рудницький 8,76.

Й0! interj. expressing wonder, surprise,etc. ModUk. - Deriv. **йо́кати,-ало,-ання,йо́кнути.**- Syn. **о!**

"Not clear" for РССтоцький 3,158 ; in view of the common Uk. inclination towards prothetic **й-** this interj. might be explained as a variable of **0!**

ЙОА́Н : **Іва́н.**

ЙОАНІ́КІЙ PN. 'Yoanikiy', M Uk.; Ru. **Иоанни́кий** - Deriv. **Йоані́кієвич,Йоані́кіївна.** -Subst.**Іωаникїй:блг^{Д}ти по́лнъ** (I627 Беринда).

According to **Петровский** 122, it is a deformation of **АНІ́КІЙ**: Gk. nike 'victory'.

ЙОАСА́Ф PN. **'Ioasaf', MUk., OUk. Иоасафъ** 1472 CCM.1,447), **Йосафь** (1470 ibidem), **Іоасафъ, Иоасафъ;** Ru. **Иоасаф.** -Deriv. **Йоасафо́вич, Йоаса́фівна.**- Syn.**Йоса́ф.**

A variable of **Йоса́ф** ,q.v.

Йоб! from Ru. **Ёб : еба́ти.**

ЙОВ PN. 'Job', MUk. **Іо́въ** (I627 Беринда), Ru.**Ио́в.**Deriv.**Йо́вович,Йо́вівна.** - Subst. **тве́рдъ, лю́бя́й Ба̄, аб/о/ болѣючїй,аб/о/ вздыха́ючїй, те́рпячїй не́пріязни,** Беринда 1627.

From Gk. Iōvos, the ultimate source being Hb.Iyyobh 'man who endured much suffering pain and patience'; according to some scholars its orig. meaning is "one treated as an enemy,hated, persecuted", Klein 1,830, **Петровский** I22; such interpretation was already known to Berynda.

ЙОВИ́ЛА PN. F. : **ЙОВ.**

ЙОГО́ 1-Gsg. of BIH - 'of him, his' MUk.,OUk.,OES. его, Ru. его́, OCS.jego, Po. jego,etc.

PS. *jego 'ts', in Uk. changed to johó́ under the influence of tohó́ and other Gsg. forms in -oho; details belong to grammar.

ЙОГО́ 2 - Asg. of BIH - 'him',MUk.,OUk. OES. его / и, Ru. его́ ,OCS. jь , Po.jego, etc.

PS. *jego orig.Gsg. which substituted in Uk. jь in Asg.

ЙОҐ,SovUk. Йог'yogi' see the following entry.

ЙО́ҐА , SovUk. йо́га 'yoga', ModUk.; BRu., Ru. йо́га ,Po. joga,etc. - Subst. індуська дисципліна по́вного споко́ю; пра́ктика контролюва́ння ду́мки й тіла.

From Hindi yoga 'ts'.

ЙО́ҐУРТ 'yogurt', ModUk. - Subst. згу́щене ки́сле молоко́ ча́сто з доба́вленими о́вочами.

From Tk.Osm.yoğurt 'ts'.

ЙОД 1.'iode',ModUk., known to all other Sl. Deriv. йоди́на, йоди́д, йо́дний,йодоме́трія ,

йодофо́рм/ува́ти/,йоди́стий. - Subst.хемі́чний елеме́нт VII гру́пи періоди́чної систе́ми Д.

From ModHG. Jod 'ts', the ultimate source being Gk.ἰῶδες 'violet-colored', Vasmer 2, 136, Шанский 2:7,141.

ЙОД 2. 'yōd/h/-letter', ModUk. - Subst. деся́та бу́ква євре́йської абе́тки.

From Hb. yōdh: yādh ' hand'.

ЙО́ДЕЛЬ 'yodel', ModUk. - Deriv.йод/е/люва́ти,-а́ння.-Subst. спів пташи́ним го́лосом.

From ModHG. Jodel 'ts'.

ЙОДИ́НА : йод 1.

ЙОДЛЮВА́ТИ : йо́дель.

ЙОЙ! interj. oh!, ModUk.; Po. joj! - Deriv. йо́йк/іт/, йо́йкати,-ання, йо́йкнути,-нення, йо́йкало, йойку́н.- Syn. ой!

A pre-iotated interj. ой ! ,q.v.

ЙО́ЙКАТИ : йой!

ЙО́ЙКНЕННЯ : йой!

Йо́-Йо́, AmUk. йо-йов 'yo-yo' , ModUk.;Po. jo-jo. - Subst. **шну́ля на ни́тці для заба́ви; "фу́ркало"**,Koshelanyk 322.

From E. yo-yo 'ts', a trade name neologism, Koshelanyk,l.c., Klein 2,1764, SWO.325.

Йо́ЛОП,Wd. **йо́луп** (Стрий) 'fool',ModUk.Subst. **ду́рень,бевзь,недоте́па, Слум.4,62,**

Either from Tk. yoluk'one plucked up,bare' or **волу́х** 'cowboy', the latter being less persuasive, Shevelov 534.

йо́нґстир AmUk. 'youngster', first recorded in 1972 (Koshelanyk 322). - **юна́к.**

From E. youngster 'ts', Koshelanyk, 1. c.

йо́нтик (apго) 'holiday; icon', first recorded in 1970 in Volynia (by Дзендзелівський StSl. 23,306). - Deriv. **йонтихо́вий, йонтикува́тися** 'христи́тися'. - Subst. **свя́то; іко́на.**

From Yi. jontiv/jomtiv < Hb. yom tov 'good day', Дзендзелівський,I.c.

йонтикува́тися (apго) see the preceding entry.

йонтихо́вий : **йо́нтик.**

ЙОР name for the letter ъ ,Ru.ъ,OCS.ъ. Deriv. **йо́рчик, йори́** / ъı /,**йо́рик.** - Syn. **праслов'я́нське коро́тке у** (в істори́чно-порівня́льній грама́тиці); **твердий знак у давні́ших систе́мах украї́нського правопи́су/кулішівка,максимо́вичівка,ярижка** /.

A conventional Uk. designation of PS.*ŭ (ъ) based on its later vocalization into o in strong positions, cf. PS.* rъtъ > POT; see also ер and ïр.

ЙОРДА́Н, dial. **Йо́рда́нь** GN.'Jordan'; also 'feast of the Epiphany' (January 19th); MUk. **Iорда́нъ** (I627 Беринда), OUk.,OES. **Иорданъ** ; Ru.**Иордáн**, Po. Jordan,etc.- Deriv. **йорда́нка, йорда́нський.**- Syn. **рѣка ро^{з}су́дку,а́бо всказа́на,а́бо поруче^{нi}е су́ду, аб(о) оуступе́на** , Беринда I627.

From Semitic Jordan 'flowing away'the ultimate source being Ht. 'flowing continuously' , Staszewski 130-131.

ЙОРЖ, dial. **йорш** 'perch', ModUk.;BRu. **ёрш** , Ru. **ерш**,dial.**ерёш.** -Deriv. **з-,най**о́**ржитися, й**о́**ржик.** - Syn. **рід о́куня.**

Of uncertain origin; most probably it is a G. borrowing, cf. Sw. gers,gärs, Isl. geirr 'ts', Miklosich 105; re other explanations cf. Шанский I:5,263.

Йо́саґ, also **іо/в/саґ, іосак, овсаґ, ювсаґ** SoCp. 'property, estate', first occurrence XVII c. (Дэже 165). - Subst. вла́сність, майно́.

From Hg. jószák 'ts', Дэже, l.c.

ЙОСА́Ф PN. - an abbr. of **Йосафа́т**.

ЙОСАФА́Т PN. 'Josaphat'; Іωсафа́т (I627 Беринда); Ru. Иосафа́т - Deriv. **Йосафа́тович, Йосафа́тівна**. - Subst. пан судья́ аб(о) панскій суд, Беринда I627.

From Hb. Yōšāfāt/ Yehōšāfāt 'God judged', Петровский 123; cf. also **Осафа́т** and **Сафа́т**.

Йо́сип, Йо́сиф, pop. **О́сип** PN. 'Joseph', MUk.OUk., OES. **Иосифъ**, Іосифъ, Ru. **Ио́сиф**, Po. Józef, etc. - Deriv. **Йо́сьцо/Й/Осипо́вич/Йо́сифович, /Й/Осипівна/ Осифівна**; FN. **/Й/Оси́пів, /Й/Осипчу́к, /Й/Осипе́нко, Оси́пко, Оси́пків, Осипи́да, Оси́пик, Осип'юк, Йосифи́шин, Йо́сик, Йосопо́вич**, (from Pl.:) **Юзефо́вич, Ю́ськó, Ю́зик, Ю́зьо, Юзе́нко, Юзете́й, Ю́зів, Юзви́шин, Юз/ь/вя́к, Ю́зич, Ю́зьків/Ю́ськів, Юзю́вський, Ю́зькало, Юз/ь/ке́вич, Ю́зда, Юза́к**, (Богдан 211,232-233). - Subst. Іωси́фъ : помнож[н]ее, а́бо преложо́ный, Беринда I627.

From Gk. Iōsḗf 'ts', the ultimate source being Hb. Yōsēph 'he adds, increases', Klein 2,832, Петровский I23.

ЙОТ = **Йод** 2.; also name of **Й**.

Йо́та 'iota', MUk., OUk., OES. **ѩота**; BRu. **ѣта, ѭйо́та**, Po. jota, etc. - **Йотува́ти, йота́ція, /пре/йото́ваний**. - Subst. **дев'я́та бу́ква гре́цької абе́тки**.

From Gk. iōta 'ts', Шанский 2:7,142.

ЙТИ - **іти́**.

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION
OF PARTS 17 - 22,

IN PARTICULAR LETTERS

К - Я

* *
*

СЛОВО К УЧИТЕЛНИКАМ
справедливы и ѕацны:

... а̀ ѿ бо́лшей [пра́ци] самѝся постара́йте,
йнших̀ мнѣнѐ о̀утвеселя́йте! /JBR./ Л.Ѕ.

К

К, к. — the fifteenth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. name kako from OCS *kako* 'how'; numerical values: Glagolitic — 40, Cyrillic — 20 respectively, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

К, **rarely** ІК, dial.ко,іко 'towards,to', MUk., OUk.,OES. К, **кѣ**; BRu. к, Ru. к,ко,dial.кы,ик, OCS. кѣ, known to all other Sl. - Syn. до.

PS. *kə̄ 'ts', IE. **kom, cf. Skt.kam 'ts'; Berneker 1,658. Trautmann 145, Vasmer^{2}2,147, Pokorny 515-516, Sławski 2,7,Vaillant RES.33, 108-109,a.o.

-КА in such expressions as dial. ту́т-ка, ни́нь-ка,дне́сь-ка,да́й-ка,etc. functions as a strengthening particle; known to other Sl.as well.

PS.*-ka 'ts', IE. ** kə̄ 'ts', Pokorny 515-516.

КА abbr. of ка́же, see каза́ти ; НОСЕНКО 175,a.o.

каб, ка́би dial.for коби́, Лисенко 33, (Полісся).

КАБА́К[1] 'Cucurbita melo pepo:pumpkin,gourd', ModUk.; Ru. ts.- Deriv. кабачо́к, кабачник, -ниця,-ний, кабачко́вий,кабічки́. -Subst. гарбу́з.

From Tk.Tt. kabak 'ts', Vasmer[2]2,148,Огієнко РМ.2,75. РССтоцький Slavia 5,49 (supplementing Berneker 1,464).

КАБА́К[2] ' public house,inn,parlor', ModUk.; Ru.ts. - Subst. корчма́,жино́к.

From G. Kabache,Kabacke 'ts' ,РССтоцький Slavia 5,49 (yet,abandoning this explanation in РССтоцький 4,272); in fact, this word comes from Ru.,cf. Андрусишин-Крет 374, where it originated from Pers. xabāk 'wattling, wattled hedge', Ossetian kabak 'guide post',Потебня РФВ.5,143, Преображенский I,278; no definite etymology of it is offered by Vasmer[2] 2, 148, nor by other Ru. linguists.

КАБАЛА́[1] arch.(in Kievan Rus and later in the legal language of the XV-XVII c.:)'written acknowledgement of debt,a promisory note; obligation, contract of servitude, pledge of individual lifelong service instead of payment of interest for a monetary loan; debt servitude itself' (Pushkarev -Vernadsky-Fisher 33); Ru. ts. - Subst. заборго́ваність, задо́лження , ра́бство.

From Tk.kabalet 'ts', Miklosich TE.1,320; for other etymologies see Vasmer[2]2,148; in any case it is "an Arabic or Turkish word" for Pushkarev-Vernadsky-Fisher,1.c.

КАБА́ЛА́[2]cabal,plot,fortune-telling (by cards)', ModUk., known to other Sl. as well; - Subst. єврейська та́йна нау́ка; воро́жвння з карт, Кузеля I39.

From Hb.kabbalah 'reception'(in the sense of "teaching received"), Klein 1,216; cf. also Vasmer[2]2,149, Sławski 2,8,Berneker 1,464, Lokotsch 78, Brückner 211, SWO.324,a.o.

КАБА́Н [1] 'wild boar,hog,swine', ModUk.;Ru. ts, Po. kaban. - Deriv. кабане́ць, кабанчик, кабани́на, кабаня́тина, кабаня́/тко/; Кабан, Кабанко,Кабани́ця,Кабанюк,Кабанчу́к (Богдан I03).Syn.вепр, Кузеля I39.

From Tt. kaban 'ts', Miklosich 1o7, Lokotsch 78, Berneker 1,464, Vasmer[2]2, 149, Sławski 2,9, Рудницький 3,I27, a.o.

КА́БАН [2] 'derogative designation of a Uk. by Po.' (unknown to Sławski 2,9),cf. JBR. 1929 and Горбач 6,I9. - Syn. кара́їм, ґрек, гайдама́ка, ха́джай,Горбач, 1.c.

An argot transfer of кабан [1] - amongst Po.population in W.Ukraine,JBR.

КАБАНО́С 'thin sausage', ModUk.; known also to Po. and Cz. -Syn. тонка́ го́стро припра́влена ковба́ска.

Most probably deriv. from каба́н; according to Sławski 2,9, perhaps from Rm. cabanos (if Rm. itself is not a Sl. loanword); most recently introduced into Austr.-English Macquarie dictionary (1980).

КА́БА́Т 'coat, skirt; soldier's uniform', ModUk. Po. kabat, Cz. kabát, Slk. kabat, LoSo., UpSo. kabat, etc. - Deriv. каба́тик. - Subt. ве́рхня о́діж, кафта́н, ку́ртка, Кузеля 139.

Most probably borrowed from Hg. kabát 'ts', for other etymologies see Sławski 1,9 as well as Vasmer[2] 2, 150.

КАБЛУ́К 1 'heel-piece of a shoe', first recorded in Eastern Europe in 1508 (Срезневский I, 1170); Ru. ts; Po. kabłąk.- Deriv. каблучо́к, закаблу́к. - Syn. о́бчас, підбо́р, за́п'яток, ко́рок, Наконечна, Symbolae Shevelov 321-328.

Of no certain etymology; according to Преображенский 1,279, it is a borrowing from Tk. kabluk 'ts'; Vasmer [2] 2,154, following Miklosich 153,165, a.o., explains it from Sl. *ka-blǫkъ which is corroborated by Uk. каблу́к; yet, Moszyński JP.39,1, and ВАХРОС 48 defend

the view of Oriental provenance of каблу́к; against phonological data (-y- and accent) A. Brückner ventured to derive Uk. каблу́к from Po. kabłak, KZ,48,221, which was questioned by Sławski 2,10, and rejected by Richhardt 60, a.o.; in her above quoted article on "Absatz" Nakonetschna refers to an oral explanation of it by H.J.Kissling of Munich, viz.

> Nach der mündlichen Auskunft des Turkologen Prof.Dr.H.J.Kissling, München, handelt es sich hier um ein Kompositum aus arab k'ab "Knöchel am Fuss" + Abstrakta-Endung -luk, die auch als Konkretum im Sinne eines Instruments, das mit dem Stammwort in Zusammenhang steht, angewandt wird, z.B. göz "Auge", gözlük "Brille". So auch k'ab "Knöchel am Fuss", kabluk dort angebrachtes Ding = Absatz.
>
> (Symbolae Shevelov UFU, 325)

Though formally without reproach Kissling's etymology is unacceptable in view of geographical repartition of каблу́к (even in Полісся! – see the enclosed map); thus the deriv. *ka-blǫkъ, supported by Vasmer, l.c., must be regarded as a valid one.

КАБЛУ́К 2 'bow, arch; part of a circumference; an instrument, apparatus for scaring away fish; saddle bow', ModUk.; Ru. ts, Po. kabłąk.- Deriv. каблу́чка, каблучо́к - Syn. дуга́; кільце́,

каблу́к, закаблу́к, ETC, IN UKRAINE

Adapted from: Hanna NAKONETSCHNA op.cit.on p.588-9

(Stiefel) Absatz

1. ✲ óbčas
2. ◀ kablúk
3. ● zakablúk
4. ■ pidbór
5. ✱ zápjatok
6. + kórok

Wortgeographische Karten

Zeichen:

Polit. Grenze von 1914: - - - - -

Polit. Grenze von 1939: – – – –

Gouvernement im zaristischen Russland: ...

B1	BUKOWINA	K2	KYJIVŠČYNA
B2	BESSARABIEN	K3	KUBAŃ
CH1	CHOLMŠČYNA	KU	KARPATOUKRAINE
CH2	CHARKIWŠČYNA	K4	KATERYNOSLAVŠČYNA
CH3	CHERSONŠČYNA	P1	PIDLAŠŠJA
Č	ČERNIHIVŠČYNA	P2	PODOLIEN
G	GALIZIEN	P3	POLTAVŠČYNA
H	HORODENČŠYNA	T	TAURIEN
K1	KURŠČYNA	W1	WOLHYNIEN
		W2	WORONIZČYNA
		D	DONŠČYNA

Buh, San, 1914, 1939, Prypjat', Dnister, Pruth, Siret, Desna, Dnipr, Doneć, Bob, Kubań

Zabolottja, Berestje, Pinśk, Sarny, Kuraš, Cholm, Hrubešiv, Bilhora, Zamostja, Cebliv, Tomašiv, Uhniv, Potelyč, Peremyšl', Lemberg, Miljatyn, Staryj, Zoločiv, Sviržova Ruška, Neu Sandez, Jaslo, Chyriv, Sambir, Peremyšljany, Kozova, Vyžnyj Orlyk, Boryslav, Stryj, Rohatyn, Ternopil', Zbaraž, Terebowl'a, Užhorod, Seredňja, Dora, Stanyslaviv, Tovmač, Polivci, Kolomyja, Sniatyn, Kosiv, Chust, Žabje, Kamjaneć Podil'śkyj, Senkivci, Vikno, Czernowitz, Mohyliv, Ovruč, Pylypovyči, Luć̀k, Klevaň, Tiutkovvči, Rivne, Rešuć̀k, Hostomel', Krasyliv, Starokostjantyniv, Chvastiv, Bila Cerkva, Solovijky, Vinnycja, Nemyriv, Tulčyn, Anańjiv, Odessa, Akkerman, Šago, Starodub, Hluchiv, Ryl'śk, Nižyn, Prvluka, Pyrjatyn, Kyiv, Hadjač, Šarivka, Bohoduchiv, Charkiv, Poltava, Čerkasy, Izjum, Verchn'o-Dniprovśk, Oleksandrivśk, Katerynoslaw, Kryvyj Rih, Luhańske, Rostiv, Taurien, Nastasivka, Katerynodar

SCHWARZES MEER

ASOWSCHES MEER

части́на ко́ла, Франко 4,531; карли́чка, Франко 10,507: діял. прут, дуга́ на граб-ка́х.

A neologism compounded of *ka- and*bl̨kъ,cf. Po.dial. błąk 'curve',PF.5,150; Miklosich 153, 165, Malinowski PF. 5,117 ,Matzenauer LF. 8,39, Vasmer^{2}2,151 a.o. ;see also лук.

КАБЛУ́ЧКА : каблу́к 2.

КАБОТА́Ж 'trading along the coast, coasting' ModUk.; known to all other Sl. - Deriv. кабота́жний.Subst.прибере́жне пла́вання,Горбач I, 27.

From Fr. cabotage : caboter ' ts', Горбач I,II.

КАБОТИ́Н 'comedian', ModUk.; Po. kabotyn. Subst. комедія́нт.

From Po.kabotyn 'ts',Sławski 2,10.

КАБРІОЛЕ́Т 'cabriolet',ModUk.,known also to all other Sl. - Subst. легки́й візо́к на двох коле́сах,Кузеля 139.

From ModHG. Kabriolett 'ts'.

кабу́з AmUk. 'caboose', first recorded in 1924 (Bilash 313) - Subst. за́дній вагóн тя-гарового потягу.

From E. caboose 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 326.

КАБУ́КІ 'kabuki', ModUk.; Ru. кабу́ки, Po. kabuki, etc. - Subst. рід старови́нного япóнського теа́тру.

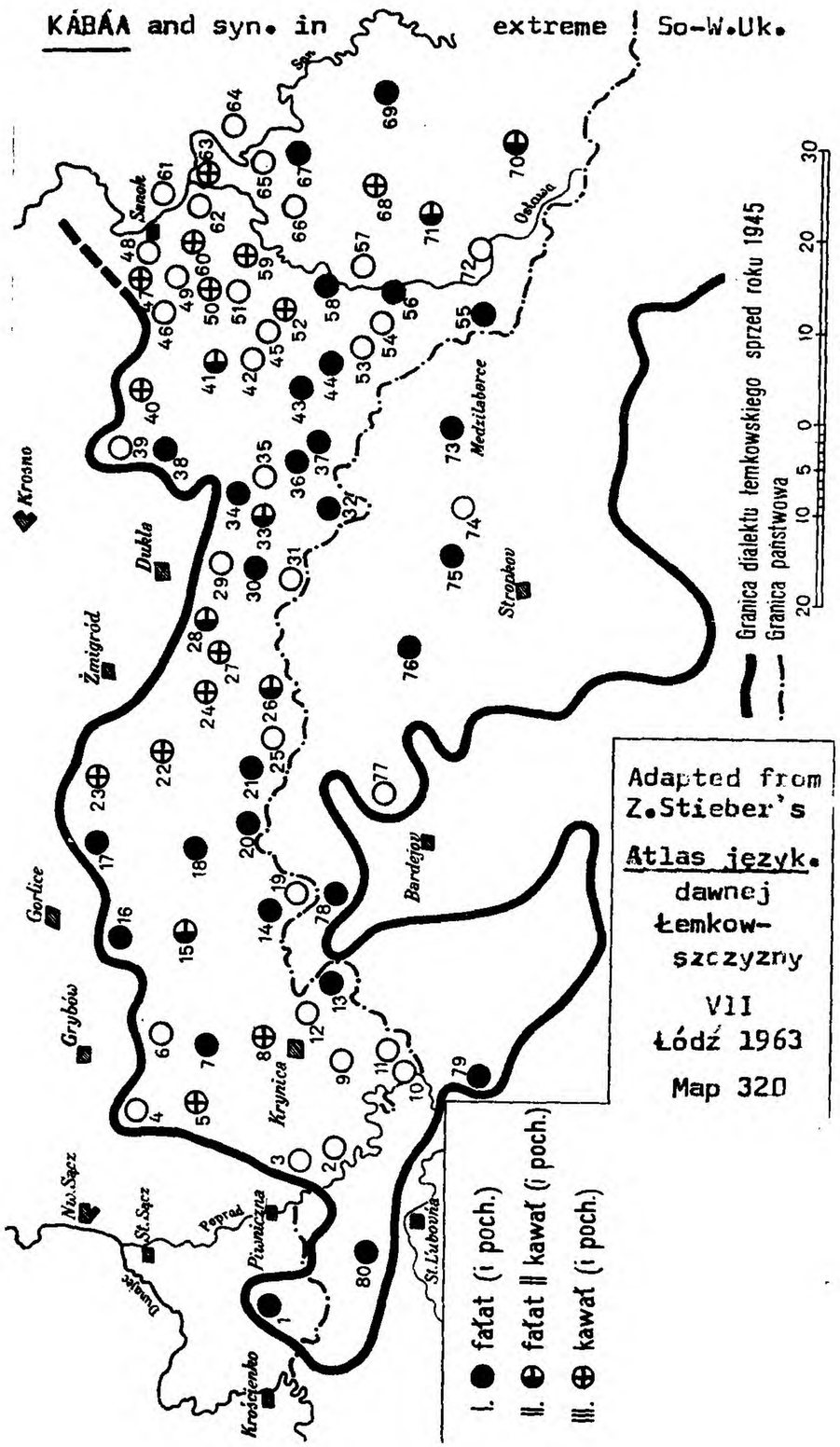
From Japanese kabuki 'art of singing and dancing'(: kabu 'singing and dancing' and -ki 'art' - orally from M.Onishi,Tokyo, 15.2. 1971).

КА́ВА'coffee', ModUk.; BRu. ts, Ru.ко́фе, Po. kawa, Cz.,Slk. kava. - Deriv. кавóвий, ка́вник, ка́вниця, кав'я́рня /кава́рня,кав'-я́рник / кавaрня́ник, -ний, кав'ярéнка Wd./ кавaрéнка. - Subst. кавóве дéрево, кавóвий кущ ; зéрно́ цих рослúн; напúток із /мéленого/ кавóвого зéрна́.

From Po. kawa 'ts', the ultimate source being Tk. kahve - Ar.qahwah 'ts', Brückner KZ.45, 40, Lokotsch 80, АКУЛЕНКО 132, a.o. ; see also ко́фе, ко́ф̣і.

ка́ва,ка́вка Wd. for га́ва,ґа́ва see га́ва 1.

кава́к Wd.(РРСтоцький Slavia 5,49,Горбач 14,81) : кабáк.

КАВА́А, more often: КАВА́ЛОК Wd. 'part, piece, portion; joke', ModUk.; Po. kawał, kawałek. - Deriv. кава́льчик, кава́льчичок, /по/кавальцюва́ти, -а́ння. - Subst. кусо́к, Огієнко РМ. I,315-316.-Syn.(Lk.) фа́лат, Stieber, see map on p. 594.

According to ОГІЄНКО, l.c., it comes from Po. kawał 'ts' the ultimate source being MLG. kavel 'lot, part'; yet, РССтоцький 4,156, considers it a direct borrowing from G. kavele 'ts'; the problem requires further documentation and study; cf. also Шаровольський 1,68, 75, Шелудько 1,32, Горбач 16,163, Kalima RS.5,83, Nitsch ibid. 7,193, a.o.

КАВАЛЕ́Р, rarely: КАВА́ЛІР 'gentleman, cavalier, gallant, lady's partner; bachelor, marriage candidate', ModUk.; Ru. кавале́р ; Po. kawaler, etc. Deriv. кавале́рство, -ський, кавалери́ст, кавале́рія, кавалерійський, кавалерува́ти, -а́ння, кавалерга́рд, -дський; Wd. кавале́рка '/по/ме́шкання неодру́женого па́рубка'. -Subst. дже́нтльмен; партне́р; неодру́жений, па́рубок; ордено-но́сець; /кавалери́ст:/ /арго/ хвостокру́т, хвостопока́жчик, задерихві́ст, пустодзві́н, сметани́ник, Горбач 6,13.

According to РССтоцький 4,205, the word comes from MOdHG. Kavalier 'ts' the ultimate source being Fr. cavalier < LLat. caballārius 'horseman; cf. also Преображенский I,279, Пшепюрська 74, Горбач 8,50 and l.c.; a.o.

КАВАЛЬКА́ДА 'cavalcade', ModUk.; BRu., Ru.ts, Po. kawalkada, etc. - Subst. перемо́нний похі́д, пара́дна проце́сія /звича́йно з ве́ршниками на чолі/.

From ModHG. Kavalkade 'ts', the ultimate source being It. cavalcata 'ts' (: LLat. caballicāre 'to ride on horseback'); see also the preceding entry.

кава́нчіти dial. 'to be sick', ModUk. /Досл Мат.4,12/.-Subst. затя́жно хво́ріти.

Etymology uncertain; its connection with КА́ВА/ТА́ВА/ҐА́ВА, though possible, cannot be substantiated on account of semantics.

КАВАРДА́К colloq. SovUk. 'nonsense'; Ru. ts. - Subst. безглу́здя,.

From Ru. кавардак 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. kavurdak 'fricassee', Преображенский 1,279, Дмитриев 24.

КА́ВЕРЗА 'intrigue ; mean trick',ModUk.; Ru. ts. - Deriv. ка́верзний,-ник,ниця, како-верзува́ти, -а́ння, каверзу́н/коверзу́н. - Subst. інтри́га;капри́з, пі́дступ, ви́думка, при́мха, Кузеля 140.

According to Miklosich 113,Matzenauer 199,a.o., the word comes from MHG. kawerzin 'merchant'; yet, there is more probability of it being a prefixed formation *ka-/*ko- and *v6rzti, see ВЕРЗТИ; Berneker 1,532, Malinowski PF.5,117, Vasmer^{2}2, I53,a.o.

КА́ВЗА 'cause; juridic case', ModUk.- Subst. причи́на,судова́ спра́ва;бі́да́,ли́хо.

From Lat. causa 'ts'.

КА́ВКА see ґа́ва/ґа́ва.

КАВКА́З GN.'Caucasus (mountains)', OUK.,OES. Кавкасійскыѣ горы ; known to all Sl. -Deriv. кавка́зький,кавка́зець, За-,Під-кавка́ззя. - Syn. гірська́ країна між Чо́рним і Озівським моря́ми.

From Gk. Kaúkasos 'ts' akin to Goth.hauhs,G. hoch, E. high, Lith. kaukas 'boil', kaukara 'hill' a.o. cf. Vasmer^{2}2, 153-154, Kretschmer KZ.55,100; Klein 1,252 (< IE.base qreu- 'to be icy'); cf.also Staszewski 141, Мельхеев 40 (: akin to Caspi GN.); Соболевский ИзвОРЯС. 26,43 (:from Av. kahrkāsa- 'hawk').

ка́внті AmUk. 'county', first recorded in 1957 (Bilash 314). - Subst. о́круг.

From E. county 'ts', Bilash, l.c.

ка́ворон → гайворон.

КАВУ́Н 'water-melon ',ModUk.; BRu.,Ru. ts, Po.dial kawon (Vasmer ^{2}2, I54). - Deriv. КАвуне́ць, каву́нчик,кавуно́вий,кавуня́чий. - Syn. ↓ ди́ня,гарбу́з,Кузеля 140.

From Tk.Osm. kaun/kavyn 'melone',Tt.kaun 'ts',cf. Vasmer, l.c., Berneker 1,495, Matzenaue r 200, Miklosich 113,a.o.

кавч AmUk. 'couch', first recorded in 1947(Bilash 314). - Subst. куше́тка.

From E. couch 'ts', Bilash, l.c. , Koshelanyk 336.

КАВ'Я́Р 'caviar', ModUk.; Ru. **кавья́р**, Po. kawior. - Subst. IKPÁ.

In his book on *Ichthyological Terms for the Sturgeon and Etymology of the International Terms Botargo, Caviar and Congeners: A Linguistic, Philological, and Culture-Historical Study* (Pragmateiai tes Akademias Athenon, Tomos 43. Athens, 1978) Demetrios J.Georgakas offers an extensive discussion of the etymology of caviar in Uk. and Ru. and comes to the conclusion that it is derived from Gk. xaviarin, being an abbr. of tarixaviarin 'ts'; in JBR.'s opinion this etymology is most persuasive,ingenious and "final as long as nothing better is offered" cf. CJL/RCL. 25:1,p.102 ; for bibliographical purposes cf. also Brückner 223, Vasmer^{2}2, 154 , Matzenauer 200, Lokotsch 68, SWO. 350, Oper 398, Sławski 2,108, Nitsch JP.34,206, Корш Archiv 9,503, Ильинский ИзвОРЯС.24:I,I23, a. o.; (from Kaffah =Theodosia :) Klein 1,254.

кав'яре́нка Wd. see кав'я́рня.

КАВ'Я́РНЯ : ка́ва.

кав'ярня́ний : ка́ва.

КАГА́Л ' kahal ', ModUk. ; Ru. ts,Po.kahal,etc. Subst. про́відд жидівської ві́роісповідної грома́ди; кліка, Кузеля 140; орга́н самоврядува́ння в в євре́йських грома́дах, Бойків 187.

From Hb. kāhāl 'ts', Lokotsch 80, Преображенский 1,499, a.o.

КАГА́Н ' khan ' , OUk. каганъ /XI c./. - Syn. ХАН, ХАКА́Н.

From Tk.-Tt. ka an 'ts', Miklosich TE.1,306 and his ED.108,Vasmer ^{2}2, I55 ,a.o.; see also ХАН.

КАГАНЕ́ЦЬ 'lantern, lamp', ModUk.; Ru. кагане́ц , Po. kaganiec, Cz.kahanec,Slk.kahan. Subst. сві́тич.

Etymology uncertain ; according to Berneker 1,468, Matzenauer 39,a.o. it comes from Gk. tāgenon/tēganon 'pan'; yet there are serious doubts about this explanation, see Vasmer^{2}2, I55.

КА́ГЛА 'chimney', ModUk. - Subst. ко́мин, Кузеля 140.

From ModHG.

КАДА́ВЕР 'cadaver', ModUk. - Subst. Труп, Кузеля 140.

From Lat. cadaver 'ts'.

КАДА́СТЕР 'cadastre, cadastral survey', ModUk.; known to all other Sl. - Subst. спи́ски землеволоді́ння.

From Fr. cadastre 'ts', Горяев 446, Vasmer^{2}2, 156.

КАДЕ́НЦА 'cadenza', ModUk. known to all other Sl.

Subst. знак, що вимага́є па́взи в му́зиці, такт, ро́змір; ві́льна гра пе́ред ни́зькою но́тою ; акцентува́ння кінце́вих голосівок у ві́ршах; рівнова́га в ру́хах; мі́рна хода́ ви́мушт рованого коня́, Бойків 187.

From It. cadenza 'ts'.

КАДЕ́НЦІЯ 'term of office', ModUk., known to all other Sl. - Subst. час призна́чений на полаго́дження урядо́вих справ, Кузеля 140.

From Lat. cado, cadere 'to fall'.

КАДЕ́Т 'cadet', ModUk., known to all other Sl. - Subst. у́чень військо́вої шко́ли , підофіце́р, Кузеля 140.

From ModHG. Kadett 'ts', the ultimate source being Fr. cadet (from Gascon dialect capdet 'captain, chief' < LLat. capitellum 'small head' : caput 'head').

КАДИ́ТИ '/in/cense; fig. flatter, fawn', M.Uk., OUk., OES. ts , BRu. кадзі́ць, Ru. кади́ть, Bu. кадя, OCS. kaditi, SC. ка́diti, Sln. kadíti, Cz. kaditi, Slk. kadit', Po. kadzić , LoSo. kažiś, UpSo. kadzić. - Deriv. за-, під-, пере-, на-кади́ти, за-, під-, на-, пере- ка́джувати, -ання, ка́дження, кади́ло , кади́льниця, кади́льний, -ик, MUk. кадилница, кадило (XVII с. ЛСЛ.86) , кадельница (1476 CCM.1,459), кадельница (ibidem), кадилницоу (Asg. 1476 ibidem), FN. Кади́ло, Кади́кало, Кадинюк, Кадиня́к, Кадиля́к- (Богдан 104) . - Subst. наповня́ти па́хощами пові́тря /в це́ркві/; хвали́ти кого́, захва́лювати, лести́ти.

PS. * kaditi 'ts' in apophony with чад, чади́ти.

КА́ДІ/Й/ ' kadi, Mohammedan judge', ModUk.; Ru. (since the XVI c.) ка́дий, (older:) ка́дыя. - Subst. /у мусулман:/ спочатку пиві́льний суддя́ із духівни́цтва, /тепе́р:/ осо́ба ви́щого духівни́цтва, Бойків 187. мусулма́нський суддя́, яки́й вирі́шує судові спра́ви на осно́ві феода́льного мусулма́нського пра́ва -шаріяту- і місце́вого звича́євого пра́ва -адату; з 20-их рр. 20 ст. обо́в'язки ка́ді обме́жуються ви́рішенням сіме́йних, реліґі́йних пита́нь і часткó во - пита́нь про спа́дщину /за: УРЕ.6,56/.

From Ar. kādī 'ts', Berneker 1,466, Lokotsch 78, Vasmer^{2}2, 156 , YPE., l.c., Кузеля 140, a.o.

КА́ДІ/В/Б , -а 'large vat, hollow tree trunk'

Ca	=	ка́ді[в]б, Gsg. ка́до[в]ба, dial. ка́дуб, Wd. ка́до[в]б
Ha	=	каді[в]б, кадо[в]б (XIX c.)
Co	=	—
Ho	=	—
Cad	=	ка́довбина
Had	=	—
Cod	=	—
Hod	=	—
Cs	=	діжа́, чан, ту́луб
Hs	=	” ” ”
A_1 x_1	=	BRu. ка́довба
A_2 x_2	=	Ru. кадолб[ь], dial. калдо́ба, колдо́ба
A_3 x_3	=	Cz. kadlub, kadloubek
A_4 x_4	=	Po. kadłub, Hod. GN. Kadłubka (XIII c.)
A_5 x_5	=	UpSo. kadołb, kadłob
A_6 x_6	=	Cas. kadłub.

S

The ultimate source is wanting;

Some etymologists have held that the word derives from **dъlbъ*, see *довбáти* with an augm. - peiorative prefix *ka-* (IE. ***kā-*, Pokorny 515—516), evidenced in such words as Uk. *кацáр : цар* (Огоновский 166), dial. *кáворон: вóрон* (Верхратський Archiv 3, 163), *kagrəličišče : grəličišče* (Matzenauer Lf. 8, 39), Po. *Kaszuba : szuba* (Liewehr Slavia 18, 154), etc. The first part of the compound cannot possibly be derived from **klad;* see *клáсти*, as suggested by Соболевский Slavia 5, 444, nor from cognates of Lat. *cavus*, Machek 186, nor from **kadь* 'vat', Trautmann, GGA 173, 258 . Equally inconceivable is the assumption that it contains a pronom. stem **kъ, *ka, *ko* in the first part with an orig. meaning 'what a hole', Vasmer 1, 501, following Miklosich 108. The Tk. origin of the word, suggested by Karłowicz SWO 238, cannot be proved. The ultimate etymology is wanting.

КАЖА́Н, dial. also кожа́н 'bat', ModUk. - Deriv. кажа́н/ч/ик; кажа́нка.- Syn. ли́лик, пирга́ч, летю́ча ми́ша.

Deriv from ко́жа 'skin', Shevelov 509, with a secondary assimilative -a- (: stressed -á- in the final syllable).

ка́ждий see ко́жен, ко́жний.

ка́за BrazUk. 'house;firm', first recorded in 1971 (JBR.). - Subst. дім, фі́рма.

From Port. casa 'ts'.

казама́т/а/ see каземáт.

КАЗА́Н 'pot, kettle', ModUk.; Ru. ts Deriv. казано́к, каза́нчик; Казанівський. Subst. вели́кий котéл, Кузеля 141.

From Tk.-Tt. kazan 'ts', Miklosich TE. 1, 33C and his ED.114, Berneker 1,496, Vasmer[2] 2, 159, a.o.

КАЗА́РМА 'barrack', ModUk.; Ru. (since 1703) 'ts', Po. kazarma. - Deriv . каза́рмо́вий. Subst. бара́ки, вíйськóві кошáри, Кузеля 141.

From ModHG. Kasarme 'ts', the ultimate source being caserna It. from *caserna; Vasmer [2]2,159 (: via Po. kazarma).

КАЗА́ТИ 'to say, talk; to order', MUk.кажу́ (XVII c. ЛСЛ.87), казалъ (XV c. CCM.1,460), OUk. казали (XIV c. ibidem), казати; BRu. каза́ць, Ru.каза́ть, OCS. kazati, SC. kázati, Sln. kázati, Cz.kázati, Po.kazać, LoSo.kazaś, UpSo. kazaś. - Deriv. вй-,в-,за-,на-, перепід-,про-,с-каза́ти, в/и/-,за-,на-,перепід-,про-ка́зувати, -ання, розка́з,розказа́ти,розка́зувати, прика́з, приказа́ти,прика́зувати,-ання, ви́каз, зака́з,нака́з,наказо́вий /спо́сіб/, до́каз, доказа́ти,дока́зувати,-ання,по́каз,показа́ти,пока́зувати,-ання, показо́вий,пока́зник,(from Ru:) пока́жчик/и/, ука́з ,(from Po) каза́ння,ка́зальниця,ітд.-Syn. говори́ти, мо́вити, бала́кати, гу́то́рити;висло́влювати що; /нака́зувати:/ вели́ти; викрика́ти кого́.

PS. *kazati 'ts', IE. root **k^{u}ōḱ- :**k^{u}eḱ-, cf. Skt. kā́śatē'he appears',kaśa- 'appearance',Av. akasat 'he looked', ModPers.āgāh'knowledgeable', Gk.tékmōr/tékmar 'sign', Pokorny 638-639; see also Brugmann IF.12,29-31, Wiedemann KZ.33,162 - 163, Berneker 1, 497-498, Brückner 223, Vasmer^{2}2, 159,Sławski 2,110111, and furthermore Machek Slavia 16187 and his ED.196;Горяев I27, Преображенский I, 282, Шевельов 367; without any explanation: Miklosich 113.

ка́зда SoCp. see ґа́зда.

Каздо́ба FN. : ґа́зда.

КАЗЕМА́Т 'casemate, jail,dungeon',ModUk. /Шевченко 1,312/,BRu.,Ru. ts and (in 1705:) казама́т , (1709:) казама́тта , Po.kazematy Npl. - Deriv. казема́тний. - Subst.тяжка́ тюрма́, в'язни́ця, кріпость.

From Ru.(or Po.)казема́т 'ts', the ultimate source being It. *casamatta* 'ts', Vasmer 2^{2}, 159-160.

In discussing this word in Київ 15:1,p.36 the author of this dictionary stated as follows:

видання Шевченкового „Кобзаря" дають заголовок над 13 віршами Шевченка, написаними „в третьем Собственном Его Величества Канцелярии Отделении": *„В казематі"*. В давніших виданнях „Кобзаря", як от у виданні з 1867, в виданнях Доманицького, Сімовича й ін., цього заголовка немає.

Ні словник Желеховського, ні Грінченків не подають цього слова; перший увів його в лексикографію Зенон Кузеля в своєму „Словарі чужих слів" (Чернівці 1910), стор. 141:

казамата есп. склеплені пивниці і в'язниці в твердинях; тяжка тюрма.

„Словник чужомовних слів" І. Бойкова, О. Ізюмова й ін. (передрук в Нью Йорку 1955) містить іншу форму й інше пояснення цього слова:

каземат фр. — кам'яна будівля в фортеці чи в'язниці з склепінням для найважливіших злочинців (стор. 188).

Як бачимо, обидва словники подають не тільки різні форми цього слова, але й виводять його один із еспанської, а другий із французької мови.

Тим часом немає сумніву, що до української мови це слово дісталося з російської мови. Воно прийшло десь у 19-ому столітті разом із тюрмами, що їх царський уряд будував у Росії й поза нею. В російській мові воно відоме з часів Петра I й дісталося туди з французької або німецької мови: фр. casematte, нім. Kasematte. Західно-европейські слова походять з італійської мови, де вперше вжив слова *касаматта* в 1520 році Ніколо Макіявеллі (1469-1527), відомий флорентійський політик і письменник.

Для слова *касаматта* в італійській мові немає в науці якогось одного пояснення. Одні вчені виводять його з грецької, де *хасмата* „пропасть", а дальше „замкнуте місце", інші зв'язують його таки з італійськими словами: каса „дім" і матта „очерет",

КАЗИМИ́Р, SovUk.Казімі́р 'Casimir', MUk. Казимиръ, Казимер (XIУ - ХУ с.ССМ. 1, 461), OUk. Казимиръ (/1349 ibidem), Po. Kazimierz, OPo. Kazimir/z/, Ru. Казимир. Subst. "той,що ка́зить мир",ворохо́бник.

From Po. Kazimir 'ts', CCM 1,461.

КАЗИ́ТИ 'to harm,hurt', MUk.,OUk. ts;BRu. казі́ць,Ru. кази́ть, OCS. kaziti, SC. nakáziti, Sln. kazíti, Cz. kaziti, Slk. kazit', Po. kaziċ, LoSo. kazyś, UpSo. kazyċ. - Deriv.скази́ти/ся/, скаже́ний,-ність,-но, покази́тися.- Syn. руйнува́ти,ни́щити; уневажнювати, ССМ.1,461; пошко́джуватишко́дити, кали́чити.

PS. *kaziti 'ts' generally considered a causativum to -ceznoti- щезати; according to Machek 197 it is connected with Lith.kezeti 'to make sour', to become sour'; cf. Miklosich 114, Berneker 1,498, Trautmann 133, Vasmer ^{2}2, 160, a.o.

КА́ЗКА, КАЗКО́ВИЙ : каза́ти.

КАЗНА́[1] 'treasury', ModUk., Ru.ts. - Subst. державна скарбниця.

From Tk.Tt. kazna 'ts'.

КАЗНА́[2], also ка-зна : кат зна/є/.

ка́йворон = ка́ворон.

КАЙДА́НИ Npl. 'shackles'fetters,irons', -MUk. кайданьі (ХУII с. Синонима I55), кайдани (ХУIII с. Інтермедії I08,I70). -Deriv. кайда́нки,кайда́ння,кайданник,кайданницький. - Syn. зали́зні ланцюги́ на рука́х чи нога́х в'язня, зали́зні пу́та, зали́за.

From Tk. kajd 'ts',the ultimate source being Ar.qajdāni , Miklosich TE.1,322, Vasmer^{2} 2,161,Brückner PF.6,630,a.o.

КАЙМА́ 'border,edging', ModUk.;Ru. ts .- Subst.облями́вка,о́бвідка.

From.Tk.kajma 'ts', Корш Archiv 9,507, Berneker 1,469, Vasmer^{2}2,162.

КА́ЙСТРА = ТА́ЙСТРА.

КА́КАТИ 'to excrete' , ModUk.,known to all other Sl. - Deriv.ка́кання, ска́катися,-ання. Syn. сра́ти,випоро́жнюватися.

PS.*kakati 'ts',IE. child's word **kakka 'to void excrement',cf. Gk.kákkan, Lat.cacāre, MIr.caccaim,ME.cakken,E.cack 'ts', Pokorny 521, Klein 1,217.a.o.;the word itself is bowdlerized in SovUk. (Слум.4,75).

КАЛ 'excrement', MUk.,OUk. калъ, BRu.,Ru.,Bu. Ma. ts, OCS. kalъ, SC.kȁo, Sln.kâl, Cz.,Slk. kal,Po. kał.- Deriv. калю́жа,калю́ка,кальни́й,калю́жний, кали́ти,каля́ти-ся ,-яння, калаба́ня,калаба́тина,ка́ловий, кале́ний, FN. Калю́к,Калю́ка,Калю́жний,Каля́ник,Каля́вський,Калу́н,Калу́жка,Калужни́цький,Калу́ський,Калужня́цький,Кальба́, a.o.; GN. Калу́га,Ка́луш;Ка́льна ,Ка́льний,Ка́льниця, Ка́льне, Калаба́ня (Бойк.221). - Syn.ре́штки перетра́вленої їжі,що їх вики́дає ки́шечник назо́вні;бруд,боло́то,грязь, Слум.4,73.

PS. *kalъ 'ts', IE.** kālos 'ts',cf. Lith.kalybas/kalyvas 'with a white neck (re dogs)',Gk.kēlís/kālís 'dirt', Lat.cālīgō 'darkness', Ir.caile 'spot, stain',etc.,; Pokorny 547-548, Trautmann 113 - 114 , Vasmer^{2}2, 163, (extensively:) Sławski 2,32-33.

калаву́р see **карау́л.**

КАЛАМА́Р 'inkstand,inkhorn;phial', ModUk.; BRu. ts, Ru. dial. **калама́рь** ,Po. kalamarz, etc.- Deriv. **калама́рчик.**-Subst.**чорни́льниця.**

From Lat. calamārius/calamārium 'of or belonging to pens' (: calamus 'halm,stock,stem;pen');some scholars derive it from Po. kałamarz,cf. Richhardt 61 and others, however, a direct borrowing from Lat.in Uk. is more persuasive.

КАЛАМБУ́Р 'pun,word-play,quibble',ModUk.;Ru. ts. - Subst. **гра слів.**

From Fr. calembour 'ts', Vasmer^{2}2,164.

ка́ледж AmUk. 'college', first recorded in 1918 (Bilash 317), also **ка́лидж** (1971, Koshelanyk 328). - Subst. **коле́гія.**

From E. college 'ts', Bilash, Koshelanyk,l.c. see **коле́гія.**

КАЛЕНДА́Р, dial. **калантир** 'calendar',ModUk.; Ru. **календарь**, Po. kalendarz,etc. - Deriv. **календа́р/ч/ик, календа́рний.** — Subst. **спо́сіб чи́слення дні́в у році; табли́ця чи кни́жка з перерахува́нням усіх дні́в ро́ку (та ри́зними дові́дко́вими да́ними); розпо́діл у ча́сі окре́мих ви́дів діяльности,** КТС.102.

From Lat.calendarium 'account book (:calendae 'first day of the month'),Klein 1,223; though Ru. word might have come from Po., there is no evidence of its being also borrowed from Po. into Uk.

КАЛИ́НА 'guelder-rose, cranberry, snowball-tree' ,MUk.**калина** (XVII c. ЛСЛ.87), as a FN. **Калина** recorded in 1491 and 1500 (CCM.1,466); BRu. **кали́на** ,Ru.**кали́на**, SC.kàlina, Sln. kalína,Bu. **кали́на** , Cz.,Slk.,Po.,LoSo.,UpSo.kalina. - Deriv. **кали́нка,кали́нонька,-очка,кали́но́вий, кали́ні́вка, кали́нник.** - Syn. **кущова́ росли́на роди́ни жи́молостевих,що має бі́лі кві́ти й черво́ні гі́ркі я́годи,** Слум.I,76.

PS. *kalina'ts' : *kal6, see **кал** ;Berneker 1,473-474, Sławski 1,30-31, Vasmer^{2}2,168, Jakobson Word 8,388,Machek Slavia 23,65,a.o.

КАЛИТА́ 'leather pouch (for money)', OES. калита (I389 Срезневский I,II83), BRu.,Ru. ts, Po. kalita/kaleta. - Deriv. кали́тка, кали́точка, калитко́вий. - Syn. то́рба для грошей.

From Tk.-Tt. kalta 'ts', Miklosich TE.1,324 and his ED. 425, Berneker 1, 474, Vasmer[2]2, 168, Sławski 2,28-29,a.o.

КАЛИ́ТИ : кал.

КАЛІ́КА 'cripple',ModUk.; Ru. кале́ка,-я́ка, Po.kaleka,dial.kalika. - Deriv. кал і́чка, кал і́кувáтий, кал і́чити, с-,по-кал і́чити-,-чення, кал і́кувáти,-ання.- Syn. люди́на,що втрáтила яку́сь части́ну тíлá або здáтність володíти нéю , КТС.I02.

The word is generally derived from Tk.-Pers. kalak 'ts', Miklosich TE.2,106 and his ED. 109 , Berneker 1,473, Hanusz PF.1,461, Vasmer [2]2, 166, Sławski 2,26-27,a.o.

КА́ЛКА GN. 'Kalka-river', first recorded in 1224 in connection with the defeat of Ruś - armies by Tartars.

Deriv from *kalъ, see кал; its connection with Ка́льмíюс was discussed by ОТИН at the III Onomastic Conference in Kiev in 1965, cf. ТЕЗИ of this conference,pp.64 ff.; see also Трубачев in Vasmer[2]2,169.

кама́н, кома́н AmUk. 'come on', first recorded in 1915 (Bilash 318), also комо́н (1963, Koshelanyk 356). - Subst. ходи́.

From E. come on 'ts', Bilash, Koshelanyk,l.c.

кама́ша, also ґама́ша Wd. 'gamashes', first recorded in the XX c. (Кузеля I43). Subst. особли́ва панчо́ха,і́ноді з ґу́дзиками, що її вдяга́ють на черевúк.

From Fr. gamache, Provençal gamacho, the ultimate source being Ar.ghadamasi 'leather from Ghadames - a town in Tripolis', Klein 1, 637.

КА́МЕРА, Wd. каме́ра (Кузеля 143,),BrazUk. кама́ра (Праця 49/1980) 'camera', ModUk.,known also to all other Sl. - Deriv. ка́мерний, -но, камера́льний,-но;here also compounds with КАМЕР-: ка́мер-гер,-дінер,-тон,-юнкер ,etc.- Subst. кімна́та; бюро́,у́ряд, що пильну́є краєви́х дохо́дів; циса́рські до́бра,Кузеля 143.

From Lat. camera 'ts' Ope, 1,404, SWO.333, Klein 1,228,a.o.; see also КОМОРА.

КАМІ́ННИЙ : ка́мінь

КАМІ́НСЬКИЙ : ка́мінь

КА́МІНЬ, Gsg. ка́меня,-ю'stone, rock', MUk.,OUk., OES. камень; BRu.,Ru. ка́мень, Bu. ка́мен, OCS. kamy,Gsg. kamene, SC. kȁmi, Sln.ка́men, Cz.ка́men, Slk.kameń, Po. kamień, LoSo.,UpSo.kamjeń, Plb. komoi. - Deriv. каменю́ка,каменисти́й,ка́мениця,каменисько,-ни́ще, камені́ти,каменува́ти, -ання,каменя́р,-ня,-ський,каменя́стий,-ня́ччя, камінець,кам'і́нчик,ка́мінка,кам'і́нний,-нння, кам'і́ннячко,кам'і́нчик;compounds:камене-дроба́рка,-дроби́льний,-лива́рний,-ри́зальний і́тд.; also : камено-бо́єць,-ло́м,-ло́мний,-ло́мня;FN. Ка́мень,Каменецький,Ка́менський,Каменюк,Камінчу́к,Ка́мінка,Камінівський,Кам'і́нський,Кам'і́сько, Кам'янецький,Кам'янський(Богдан I05-I06); GN. Ка́мінь-Кошири́ський,Ка́мінка Струмилова; Каменище,Камени́стий, Ка́мінь, Камне́ний (Бойк.22I). - Syn. окре́мий ула́мок твердо́ї гірсько́ї поро́ди, КТС.I03.

PS.* kamy.Gsg.*kamene 'ts' (Uk.kamiń based on Asg. *kamenó), with no certain correspondence in IE.; the closest are Lith. akmuo,akmens, Latv. akmens, Skt. aśma,aśman- 'stone,rock;heaven', Av. asman- 'ts'; Miklosich 110, Berneker 1,478,Trautmann 5, Brückner 215, Vasmer^{2}2,173-174, Sławski 2,37-38,a.o.

КАМІО́Н FrUk.,BrazUk. 'light truck', first recorded in 1945 (JBR.) - Subst. ле́гкий грузови́к,

From Fr. camion 'ts'.

КАНА́ДА GN. Canada, BRu.,Ru.,Bu.,Ma. ts,Po., Cz.,Slk. etc. Kanada. Deriv. Кана́до́нька,-о́чка, кана́дець / канаді́єць, кана́дка /канадійка, канаде́нка/тко/, канадизм,канадіянізм,канадизува́ти, кана́дщити, кана́дський/канадійський, по-кана́дському,-ки / по-канадійському /-ки;(also artificial:) Кана́та /ко́ло Оттави/.

In ModUk. Кана́да is a borrowing from E./F. Canada; it was "Ukrainianized" by accent only on the middle syllable -НА-; Ivan Velyhors'kyj devoted a special study on "The Term and Name 'Canada'" in OnUVAN 10,pp.5-28; the following is the E. summary of his findings (pp.5-6):

The question of the origin and meaning of the term and name "Canada" still remains without a definite solution. The reason why it is so lies in the fact that the name was in use for a long time before the people began to trace its origin.

There are three theories about the name "Canada", namely:

1. The theory of local origin.
2. The theory of European origin.
3. The theory of oriental origin.

The theory of local origin branches off into several minor views, depending on what language is considered in regard to the name "Canada": (a) the language of the Indian Huron and Iroquois tribes; (b) of the Algonguins; (c) of the Montagne tribe; (d) or of the Cree Indians. Furthermore, it also depends on what was really called "Canada".

J. Joslin thinks that the name "Canada" is derived from the name of Monsieur Cane.

Before the Union of the Lower and Upper Canadas into one province, in 1867, there were over thirty different suggestions for a new name for the country, viz. United Province of North America, Transatlantia, Vesperia, Cabotia a. o.

КАНҐУ́Р, Wd. ка́нґур (Стрий), SovUk. кенгуру́, AustrUk. кенґуру́, alsoF. кенґу́ра, Ru., Bu. кенгуру́, Po. kangur, Slk., kenguru, etc.. -Deriv. (AustrUk.) кенґуреня́/тко́, кенґуря́тина, кенґу́рин / край= Австра́лія/ Chekaluk 16.-Subst. австрал. ссаве́ць-торбу́н.

From E. kangaroo 'ts' (since 1770), the ultimate source being aborig.ts with uncertain meaning, Klein 1,840; one explanation is: " I do not know", Reed 92.

КА́НІВ, Gsg. КА́НЕВА GN. 'Kaniv (city in Київщина), first recorded in the XI c: вь Каневь (Пономаренко, Мовозн, 2/I98I, 70) BRu., Ru. КАНЕВ, Po. Kaniów. - Deriv. Ка́нівка, ка́нівець, ка́нівка, ка́нівський, Ка́нівщина; FN. Ка́нівський, Ка́нівець. - Syn. мі́сто, розташо́ване на рі́ці Дні́прі́ та його пра́вому до́пливі - Канівці, Пономаренко, l.c.

After a critical survey of all pertaining literature re the origin and meaning of КАНІВ Пономаренко, l.c., viz.

1) from *ХАНІВ : ХАН;
2) from *КОНІВ : КІН6;
3) from EN. *КаНлИ - name of Ohuzy;
4) Tl .kon 'to settle';
5) from the hydronym КАНІВКА;
6) from каня - bird;
7) from *konъ 'edge, frontier';
8) from PN. КАНЪ / КАН,

the author comes to the conclusion that КАНІВ derives from a PN. КАНЪ, being an abbr. of PS. PN. *KAnimirъ -'a person longing for peace'.

КА́НУТИ : ка́пати.

КАНЮ́КА, каню́чити : ка́ня.

КА́НЯ kite' ,ModUk.; BRu., Ru. dial. ка́ня, Bu. ка́няк, SC. kânja, Sln. kánja, Cz. kaňě, Slk. kaňa, Po. kania, LoSo, UpSo. kanja. - Deriv. каню́ка, каню́га, каню́чити, каня́нка; FN. Каню́ба, Каню́га, Каню́к (Богдан I06); GN. Ка́нів see s.v. - Syn. рід пта́хів роди́ни я́струбових.

PS. *kania 'ts', based on o/p. imitation of this bird's voice.

КАПА́РИТИ 'to botch, bungle; to live in misery, (wretchedness)', ModUk. - Deriv. капа́рний, -ник, -иця, капа́рство, капа́рський, капа́рня. - Syn. псува́ти робо́ту, невмі́ло працюва́ти; бі́дувати.

Etymology uncertain; perhaps it comes from капра́вий ; according to Кузеля 146, from ModHG. Kaffer 'blockhead, duffer' the verb being deriv.

КА́ПАТИ 'to drip, trickle' ModUk.; BRu. ка́паць, Ru. ка́пать, Bu. ка́пя, OCS. kapati, SC. kâpati, Sln. kápati, Cz. kapati, Slk. kapat', Po. kapać, LoSo. kapaś, UpSo. kapać, Plb. kóp̨a. -Deriv. ка́пання, ви-, на-, по-, с-ка́пати, -ання, ка́пнути ка́нути, капани́ни, ка́пля, ка́пелька, ка́пка, ка́почка, капли́вий, капли́стий, капну́х, капоті́ж, FN. Ка́пка, Ка́пкало, Капачу́к, Капаці́ла, Капаче́нко (Богдан I06). - Syn. кра́пати.

According to Berneker 1,487,a.o. the word is connected with interj.kap-kap!-an imitative formation for 'dropping water'; see also Vasmer[2]2,184, Sławski 2,50,a.o.

КАПЕЛЮ́Х 'hat', ModUk.; Ru.dial. ts (Vasmer[2]2,184), Po. kapelusz,dial. also kapeluch. - Deriv. капелю́шок, капелю́шний,-ник,-ниця, - Syn. головни́й убі́р (перева́жно чолові́чий) з поля́ми,КТС.I04; бриль,Ед.шля́па.

From Po. kapeluch/kapelusz 'ts', the ultimate source being It. capelluccio (:capello), Berneker 1,484, Vasmer [2]2,184; cf. also Sławski 2,53-54.

КА́ПЕЦЬ 'slipper', ModUk. - Subst. пантофель,ви́ступець,пати́нок,Деркач[2] 128.

Origin uncertain; perhaps it is connected with КА́ПА in the further semantic development: 'covering→ covering of feet→ slipper'.

ка́пировий AmUk. 'copper', first recorded in 1972 (Koshelanyk 333). - Subst. **мі́дяний**.

From E. copper 'ts', Koshelanyk, 1. c.

КА́ПИ́ЦЯ 'crest of a roof; joint of the flail (between the shaft and the beater)', ModUk.; Po. kapica. - Subst. верх кри́ші; ре́мінь,що зв'язує бия́к із ці́пи́лном, Слум.4,93.

From Po. kapica 'ts', Sławski 2,54-55.

КАПРА́ВИЙ 'bleary-eyed, rheumy (of eyes) ', ModUk.; Po.kaprawy, Slk. kapravy. - Subst. що те́рпить на роп'і́ння оче́й.

Most probably deriv. of ка́пати, кра́пати, Sławski 2,59-60; according to Shevelov 509,it is related to dial. ко́pra 'eye-pus',

КАПУ́СТА 'cabbage', MUk. капоуста (I458 ССМ.I,470) ,OES.капуста (1193 Vasmer[2]2,188); Ru. ts, Po.kapusta, Sln.kapûsta,Cz.kapusta.- Deriv. капу́стиця, капу́стище, капу́сточка, капустя́ний,капусня́к,капу́сник,капустя́нка. - Syn. горо́дня рослина,ли́стя яко́ї вжива́ється для їжі, КТС.I04.

From LLat. compos/i/ta 'mixed , preserved cabbage' (:componere 'to compose,mix').

КАПШУ́К, dial. also капчу́к 'tobacco-, snuff-box', ModUk. ; BRu.,Ru. ts. - Subst. гаманець,кисе́т.

From Tk.-Tt. kapčyk 'sack', Радлов 2, 429, Преображенский 1,295,a.o.

КАПЮШО́Н , dial.also капі́шо́н (Стрий) 'hood, cowl', ModUk., known to all other Sl. - Subst. каптур, відло́га, Бойків 195.

From Fr. capuchon 'ts' (:LLat. cappa 'hood,cloak'), Gamillscheg 183, Преображенский 1,294.

Re КА́РА 2 cf. the following:

The common Ukrainian term for « autocar » is *gára* in Western Canada, and *kára* in Eastern Canada and the United States of America. Under the influence of the literary Ukrainian the word « auto » is expanding more and more in the cities and larger settlements. The farm population is using the old *gára* (*kára* respectively) but in special cases, in conversation with the educated people, they use *áuto* as well. Extremely rare is the use of the term *mašyna* (abbreviation of « automašyna ») instead of *gára (kára)* or *aúto*.

The repartition of the above terms is shown on the map (p. 59):

КА́РА 1. : КАРА́ТИ.

ка́ра 2. AmUk. , also га́ра 'car,automobil', first recorded in 1949 (JBR.)- Subst. а́вто/мобі́ль/, маши́на.

From E. car 'ts'; see details on p.618.

КАРА́СЬ 'crucian,crucian-carp', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. karaś. - Sun.**ри́ба** роди́ни кóропуватих.

PS. *karasъ 'ts' of uncertain etymology,cf. Vasmer^{2}2,193, Sławski 2,67.

КАРА́ТИ 'to fine,punish,castigate', MUk.,OUk. ts; BRu. кара́ць ,Ru. кара́ть , Po.karać, known to all other Sl. - Deriv. кара́тися, покара́ти, -а́ння, пока́ра, кара́тель; also b/f. ка́ра,ка́рний. - Syn. відпла́та за пога́ний вчи́нок.

PS. *karati 'ts'related to кори́ти,q.v.

КАРНАВА́Л 'carnival', ModUk., BRu.,Ru.,Bu. ts, Po. karnawał, etc. - Deriv. карнавало́вий , ArgUk. карнавелі́т /та́нець,Свобода ч.103 за 1981/. -

Subst.рід ма́сового наро́дного гуля́ння /звича́йно перед по́стом/.

From It. carnevale 'ts' , OIt. carnelevare 'to put away the flesh, to fast'.

КАРПА́ТИ GN. Npl. 'Carpatian mountains, Carpathians' (in Гоголь's Страшна помста: Nsg. Карпат), MUk.,OUk. ts and горы Угорскыи, Сл. плк. Іг.; known to all other Sl. - Deriv. карпа́тський, За-, Під-При-карпа́ття, /За/Карпа́тська Украї́на, карпа́то-украї́нський; карпа́то-ру́син, -руте́нець, -русна́к (obsolete).- Syn. гірська система в Европі від річки Морави до Залізних воріт на Дунаю.

Etymology of КАРПА́ТИ was extensively treated by Vasmer [2], and J.Rozwadowski JP.2,161; according to Stanisław Łukasik (in 1936):

Etymologja nazwy „Karpaty" została ustalona przez *M. Vasmer'a* i *J. Rozwadowskiego*. Za punkt wyjścia wybrano w tej operacji albańskie słowo *karpe* „skała", do którego dorobiono rzeczownik zbiorowy **karpate*, sięgający przypuszczalnie epoki tracko-iliryjskiej. *W. Tomaschek*,[1]) wychodząc z nazwy podanej przez Ptolomeusza *Karpátēs óros*, uważał pierwiastek *karp-at-* za rdzennie tracki. Ustalił się w ten sposób fakt, że u podstaw tego wyrazu leży źródłosłów indoeuropejski **kerp—, skerp—* „ciąć", „przecina": norweskie *skarv, skjerv* „naga skała"; albańskie *krep, szkrep* „skała"; macedorumuńskie *szkarpa* „skała"; polskie *skarpa* „stroma skała", „przepaść": „Jęczą skarpy głębokie, zapadło doliny" — pisał *W. Potocki* w XVII w.; polskie *karpa* „pień z korzeniami": „...chcąc ową karpę przesadzić" — czytamy u *J. Paska* w XVII w; polskie *charpa* „stroma skała", przepaść"; serbskie *chrpa* „kupa"; greckie *kárpos* „owoc" i t. d.

[1]) W.Thomaschek Die alten Thraker: II:2- Personen ond Ortsnamen. Wien 1894 — (JBR.)

Jako termin toponimiczny słowo występuje po raz pierwszy u Herodota: *Karpis*, dopływ Dunaju w północnej Umbrji. W IV w. przed Chr. został wymieniony przez greckiego historyka *Ephora* lud, zwany *Karpidai*. W II w. po Chr. znalazły się u Ptolemeusza już trzy przykłady: *Karpates oros*, góra na północ od źródeł Cisy; *Karpodakai*, plemię trackie, mieszkające na północ od tej góry; *Karpis*, miasto nad Dunajem w Panonji. *Karpowie* (Karpodakai, Carpi, Carpiani, Karpodacae) atakują w III w. po Chr. Rzymian, jako sprzymierzeńcy Gotów. W tych okolicznościach imię etniczne Karpów, jednego z najpotężniejszych północnych plemion trackich, pozostaje napewno w związku z nazwą miejscową *Karpates oros* i znaczy tyle, co *mieszkańcy gór*. Prymitywna ojczyzna Karpów, czyli górali, musiała wobec tego znajdować się w okolicach masywu skalistego, noszącego podówczas nazwę zbiorową **karpete, karpate* „skały", „skaliste góry", czyli w sąsiedztwie skalistego masywu, który zostanie później nazwany Tatrami...

*

Dla *J. Cezara* góry te są tylko przedłużeniem Hercyńskiego lasu. W starej sadze islandzkiej *Hervarasaga* ukazują się jako *Harfada fjölle*. Znów *Nestor* w ten sposób opisuje około r. 1100 najazd Węgrów na Panonję: „Przybywszy ze wschodu, przewroczyli wysokie góry, które zostały nazwane górami węgierskiemi, i zaczęli prowadzić wojnę z Wołochami i Słowianami, którzy tam mieszkali".

W łacińskich dokumentach średniowiecznych, tak polskich, jak i węgierskich, nazwa „Karpaty" nie figuruje wcale. *„Tartari per alpes et silvas irrunpentes Rodanam quoddam opidum Ungarie intraverunt"* — czytamy w dokumencie z XIII w. o na-

jeździe Tatarów. *J. Długosz* nazywa stale w swojej *Historji* całe zachodnie Karpaty *górami lub Alpami sarmackiemi: „ex summo Alpium Sarmaticarum"; „Item Saan, cuius fons in montibus Sarmaticis"* i t. d. Przytem Długosz wymienia raz górę *Carpeto, wznoszącą się* w górach sarmackich na terytorjum Wołoszczyzny: *„a monte Carpeto"*. Również dla kronikarzy mołdawskich XVII w. Karpaty są tylko „górami węgierskiemi": „Kraj polski... jest odgraniczony od Węgier górami węgierskiemi" *(Grigore Ureche)*. Ale w polskim poemacie *Miron'a Costin'a Opisanie Ziemi Mołdawskiej i Multańskiej* zjawia się już pod wpływem polskim podwójna nomenklatura: „Góry węgierskiemi Wołosza zowią..."; „Już góry *Karpatskie* mijają".

Nazwa „Karpaty" weszła w użycie w Polsce w początkach XVI w. i była przez długi czas mieszana z nazwą „Tatry". W *Rocznikach Świętokrzyskich* czytamy pod r. 1517 o południowej granicy Polski: *„imperium suum Tarpatiis seu Carpatiis montibus... terminantur"*. U *Kromera* w r. 1555: *„ad Sarmaticos montes, sive Carpathum"*. Cenne są pod tym względem dane, zawarte w pismach *S. Twardowskiego* z I. połowy XVII w. Opisując podróż do Konstantynopola przez Wołoszczyznę, zauważa: „Gdzie Bozów bystrym spadłszy z *Karpatu* strumieniem". W przekładzie wierszy łacińskich *Sarbiewskiego* na język polski, zastępuje wszędzie nazwy *„Carpatus"*, *„Carpati"*, oznaczające Tatry, nazwami *„Tatry"*

I *„Krepak"*. Mimo to w dokumentach XVII w. nazwa „Karpaty" wiąże się najczęściej bezpośrednio z tatrzańskim masywem: *„a meridie ad montis Carpathi summitatem"* (r. 1614); *„ad montes Carpatos"* (r. 1697). Ta mieszanina panuje jeszcze przez cały XVIII w. „Karpak, Krapak, albo Tatry, — pisano jeszcze w r. 1782 — pasmo gór między Polską, Węgrami i Siedmiogrodem". Dopiero w XIX w. dokonano ostatecznie obecnej lokalizacji tych nazw miejscowych.

..... Brak ciągłości w używaniu nazwy „Karpaty" w Europie środkowej, a właściwie jednej olbrzymiej luki, sięgającej od nazwy ptolemeuszowskiej *Karpates oros* do szesnastowiecznej *Carpatus, Carpati*. Dowodzi to najwidoczniej dwu rzeczy: dawna nazwa zatarła się zupełnie w pamięci ludów, zamieszkujących te tereny; sięgająca czasów Ptolemeusza toponimiczna nomenklatura została wskrzeszona na przełomie XV i XVII w. przez polskich humanistów, aby stać się zrazu nazwą „nerwową" tatrzańskiego masywu. Przemawia również za tem brak pierwiastka *karp* — w toponomastyce karpackiej, gdyż nic pozytywnego nie dają nam zebrane tu i tam nazwy: *Korpona*, rzeka i miasteczko na Słowaczyźnie; *Karpice*, wieś w pow. tureckim; *Carpacia*, góra (612 m.) na płd. od Huszt; *Carpatin*, dwie góry na terytorjum rumuńskiem. Poza tem istnieją jeszcze dwie nazwy greckie, których stosunek do nazwy „Karpaty" jest trudny do bliższego określenia: *„Karpathos*, wyspa pomiędzy Kretą i Rhodos'em; *Karpathios*, południowa część morza Egejskiego.

Pod względem znaczeniowym nazwa „Karpaty", związana bez wątpienia pierwotnie ze *skalistym* masywem tatrzańskim, wydaje mi się całkiem identyczna z nazwą *„Tatry"*, która musiała powstać w późniejszej epoce. Utrwalenie nowej nomenklatury, tłumaczącej formalnie nomenklaturę dawną, czyli wprowadzenie żywotnego symbolu w miejsce symbolu już wygasłego i martwego, dokonało się z całą pewnością w ciągu pierwszego tysiąclecia po Chrystusie.

(JBR.- Arch. 133)

The first E. survey of the pertaining literature about this onym was given by W.T.Zyla at the X Intern.Congress of Onomastic Sciences in Vienna 8-13.IX.1969, cf. its proceedings - Disputationes ad montium vocabula...pertinentes, Vol.1,

pp.517-523; the author cites some more recent works re Karpaty stating in his conclusion that

> despite the strong arguments to derive the name Karpaty from Celtic, serious consideration must be given to the Slavic source which presents not only the similarity in root but gives a meaning which coincides with the outer appearance of this mountain range. Therefore, the name Karpaty is a descriptive name, collective in nature and as such sometimes unknown to its inhabitants who call them simply mountains or in the western part just Beskyds.
>
> (quoted after JBR.-Arch. 133);

in addition see also: T.Lehr-Spławiński in SSS.2,377; Staszewski 138-139,Мельхеев 43; Brauner in Karpatenland (Kezmarok,12,171 - 175); Kořinek, Carpatica Slovaca,1-2,147-9, a.o.; re Uk. folk-etymologies about this oronym (e.g.Карпáти - "кирпáті гóри") cf. OnUVAN.1,7.

ка́рпендер AmUk. 'carpenter', first recorded in 1959 (Bilash 339), also ка́піндир, ка́пиндер, ка́пиндир, ка́рпинтер (1971-72, Koshelanyk 332-33). - Subst. Тесля́р.

From E. carpenter 'ts'. Bilash, Koshelanyk, l.c., Royick, 80.

карро́зшук SevUk. abbr. for ка́рний ро́зшук 'criminal investigation; detective service', ModUk. Слум.4,109.

карро́са BrazUk.'carroça', first recorded in 1926 (Кармáнський 6).-Subst. Від.

From Port. *carroça* 'ts',JBR.

КА́РТА 'card; map; chart', MUk.ка́рты Npl. (XVII с.ЛСЛ.89); BRu.,Ru.,Bu.,Ma. ts, Po. karta,etc. -Deriv. ка́ртка,ка́рточка, карти́на,карти́нка,карти́нний,карткóвий, -compounds: карто́-граф, -гра́фія,-графíчний,-графува́ти, -те́ка йтп.; here also:карто́н, AmUk., AustrUk. карту́н,BrazUk. ка́ртаз (= афíші). - Subst. ві́дрізок, части́на твердо́го папе́ру із зобра́женими на ній вся́кими фігу́рами, що слу́жить для гри; зобра́ження зе́мної пове́рхні,пове́рхні плане́т або́ зо́ряного не́ба ; листо́к папе́ру взагалí, КТС.105.

According to РОСтоцький 4,215, the word comes from ModHG. Karte 'ts'; yet, Richhardt 63, Sławski 2,88,a.o. consider it a Po. loanword; its use in MUk. dictionary of the XVII с.(ЛСЛ.89): карты...,картникъ, as translation of Lat.chartae might suggest a direct adoption of Lat.; the problem requires further study,JBR.

ка́ртаз BrazUk. 'poster' ,first recorded in 1981 (Хліборóб, 81/1981).- Subst. афíша,cf.

Дані в фóрмі афíшів /"картаз"/, знимок і мап, про Украíну та Украíнську Емíграцію... (ibidem).

From Port. cartaz 'ts', see КА́РТА.

КАРТА́ТИ 'to reproach,upbraid',ModUk.; Po. kartać/karcić.-Deriv. карта́ння. - Syn. го́стро доріка́ти ко́му́-не́будь,ла́яти ке́го́сь, рі́зко критикува́ти,осу́джувати кого́-, що-не́будь,Слум.4,II0.

On account of its vocalic development (-a- instead of -o-) Miklosich 157, followed by others, including Shevelov 292,5-9, considers it a borrowing from Po. kartać 'ts'; the assumed PS. *kъrtiti/ *kъrtati would give in Uk. *КОРТАТИ, not the actually existing КАРТА́ТИ; see also the following entry.

КАРТА́ТИЙ 'checkered', ModUk. - Deriv. карта́тенький,карта́тість, карта́цький. Subst.з малю́нком,візеру́нком у кліти́ку, КТС. II0; строка́тий.

From Po. krat/kowany/ 'ts' ,Shevelov 744.

карта́ч Wd. 'curry-comb,horse-brush',first recorded in the XIX c.(Желеховський 1, 336). Subst.скребло́.

From ModHG. Kardätsche/Kartätsche 'ts', РССтоцький 4,232; cf. also Sławski 2,88 (confusing kartacz with kartecz); see also ModUk. карте́ч/а/.

КАРТЕ́ЛЬ 'cartel', ModUk.; Ru.(since 1703) ts, Po. kartel/usz/. - Deriv. карте́льний.Subst. трест,конце́рн; уго́да між держа́вами про о́бмін полоне́ними,ви́дачу злочи́нців,то́що; поря́док змага́нь на турні́рах;(арх.) листо́вне викликання на поєди́нок,Бойків 197.

From ModHG.Kartell 'ts', the ultimate source being Fr. cartel (< It. cartello : carta), Vasmer^{2}2,203-204, РССтоцький 4,250.

КА́РТЕР 'housing,casing; crank-case', ModUk.- Subst.футля́р,патро́н,чохо́л.

From E. cartridge'ts'.

КАРТЕ́Ч, also карте́ча 'grape-shot,case-shot, canister-shot; buck-shot',ModUk.; BRu.карцеч, Ru. карте́чь , Po. kartacz/kartecz, etc. - Deriv. карте́чний. -Subst. шріт вели́кого ро́зміру для рушниці; артилері́йське стрільно́, розраховане на невели́ку ві́ддаль і напо́внене ку́лями,що ши́роко розсипа́ються пі́сля по́стрілу,(за:) Слум.4,II0.

From ModHG. Kartätsche 'ts' (since 1611), the ultimate source being It. cartoccio 'a roll of paper (: Lat. carta 'piece of pasteboard'), Sławski 2,88, Vasmer ^{2}2,204, Klein 1,244,a.o.

КАРТИ́НА, 'picture; painting, canvas, piece; film' : КА́РТА.

КАРТО́ПЛЯ in Uk. dialects ;

adapted from JBR.'s book

UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE AND ITS DIALECTS, Readings in Slavic Literature No.15,Winnipeg 1977,pp.68-69:

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЕЛЯ ДЕЯКИХ ГОВОРОВИХ ПРИКМЕТ

Наріччя	Говори		
південно-західне	волин.	*карто́пля*	Зілинський 3,43: карто́па, ка́рточох, ка́рчох; бандз, ду́ля, ду́льман, зе́мняк, зі́мняк, зі́мняк, зі

карузе́ля see каруселя.

КАРУ́К 'glue, paste', ModUk.; Po. karuk. - Deriv. карука́рня, карукови́й, карукувати, карýчити. - Subst. ліпи́ло, ліпýчка

As evidenced by Ru. карлу́к the word comes from E.carlock, Matzenauer 196.

КАРУСЕ́ЛЯ, SovUk.каруселъ, Wd. карузе́ля, ModUk.; BRu., Ru. каруселъ, Po. karuzela, etc. - Deriv. каруселька, каруселъний.-Subst./за середніх віків:/ кінні військові вправи й гони, що в них брали участь лицарі й дами; крутілка з дерев'яними кіньми, човнами, тощо, Бойків 198; крутілка, релі, Рудницький-Церкевич 299.

From ModHG. Karussel 'ts', the ultimate source being It.carosello 'kind of tournament', Vasmer^{2}2,205, Sławski 2,90.

каруца dial.for КАРЕТА 'coach, carriage', ModUk. - Subst. коляска, повозка.

Карýца from Rm. căruţă 'ts'; КАРЕТА from ModHG. Karrete, the ultimate source being It. carretta 'ts'.

КАРЦЕР 'prison cell', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. карцерний, карцеровий - Subst. арештантське приміщення.

From Lat. carcer 'ts'.

КАСА 'cash; cash box, till, money drawer', ModUk.,known also to all other Sl. - Deriv. касир,-ка Wd.:касієр,-ка,касовий,-во, here also : касет/к/а, касетний, касино, - Subst. скарбниця,грошова скриня,чи шафа,установа,де видають і приймають гроші; місце в установі,чи крамниці, де видають і приймають гроші; друкарська скринька на шрифти, Бойків I98.

From It. cassa 'ts', the ultimate source being Lat. capsa 'repository, chest,box'.

КАСЕТ/К/А see the preceding entry.

КАСИНО : каса.

каск AmUk.,AustrUk.;

КАСКА 'helmet', ModUk.,known also to all other Sl. - Subst металевий захисник на голову.

From Sp. casco 'postherd,shell,scull,helmet, cask', Klein 1,245; AmUk. каск from E. cask 'ts'.

КАСКАДА 'cascade,waterfall',ModUk.,known also to all other Sl. - Deriv. каскадний. - Subst. природний або штучний малий водоспад; фоєрверкові вогні,що нагадують собою водоспад, Бойків I98.

From ModHG. Kaskade 'ts'.

КАСО́Г , also: каса́к ,каше́т,кеса́к EN. 'Kasoh', first recorded in the IX c.in Byz. documents (YPE.6,235) and since 965 in OUk. Nestor chronicle; in 1022 Mstyslav killed Kasoh prince Rededya in a duel; the last mention of Kasohs in historical sources dates with 1223; in Сл.плк. Іг. Боян'sang glory' храброму Мстиславу, иже зарѣза Редедю предъ пълкы касожьскими. - Subst. черке́с.

The name is generally derived from Ossetian käsäg 'Cherkassian', cf. Vasmer[2]2, 206-2 7, Menges Oriens 9,89-90.

КАСПІ́Й, КАСПІ́ЙСЬКЕ МО́РЕ GN. 'Caspian Sea', ModUk., known to all other Sl. - Syn.Old Uk. Хвалисьское море, Дербеньское море Vasmer[2]2,207 ; Хвали́нське море,УРЕ.6,236.

The name is derived from EN. Gk. Káspioi 'Caspians' who lived in the VI-VII c. B.C. in that area, YPE. l.c., Vasmer l.c.

КА́СТА 'caste', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. ка́стовий, ка́стовість,/по-/ каст6ваний. - Subst.одна́ з чотирьо́х кляс індійського суспільства /бра́гман,кша́стрія,ва́йсія й су́дра/; суспі́льна кля́са рі́зко відді́лена від і́нших.

From ModHG. Kaste 'ts' being itself loanword from Fr. and this from Port,casta 'race, breed',the ultimate source being Lat. castus 'clean'.

КАСТРА́Т 'castrate', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. кастро́ваний,каструва́ти,-а́ння, кастра́ція.-Subst. люди́на позба́влена стате́вих за́лоз.

From It. castrato 'ts' (: Lat. castrāre 'to cut,castrate').

КАСТРУ́ЛЯ 'saucepan, pan (in general)',ModUk. Deriv. кастру́лька. - Syn. ри́нка.

ModHG. Kastrol / Kasserole from Fr. casserole 'ts', the ultimate source being Gk. kýathion 'small laddle'(: kýathos 'laddle ; cupping-glass').

KAT 1.'hangman', ModUk., BRu.,Ru. KAT, Po.kat, Cz. kat. - Deriv. кати́ха,кати́вка,кати́вня, ка-ти́вський,ка́тній, /с/катува́ти, -а́ння; in expressin кат-зна́ (= казна́!), кат-ма́!,к ка́товій ма́тері! - Syn. екзеку́тор.

From Po. kat 'ts', the ultimate source being MHG. gat, Baverian kat/e/ 'companion (of the executioner)', cf. Janko Slavia 7,785-786,Vasmer[2]2, 208; according to Kořinek LF.57, 377-348 the word is connected with ка́ятися, see s.v.

KAT 2. 'cathead; device to raise the anchor to the cathead' , Mod Uk. ; Ru. ts . - Subst.Bирьо́вка, що не́ю пі́дйма́ють я́кір.

From Du. kat 'ts',Meulen 93 ; some etymologists derive it from E. cat, cf. Vasmer[2]2, 208.

КАТА́ТИ 'to drive, roll, convey in a vehicle' ModUk. , Ru. КАТА́ТЬ , Cz. kàceti, Sln. kotáti.- Syn. кача́ти .

Iterative form of КОТИ́ТИ,q.v.

КАТАФА́ЛЬК,Wd. also катафа́льок (Стрий) 'catafalque ', ModUk.; Ru. катафа́лк, Po. katafalk.. - Subst. підви́щення,на яко́му ста́влять мерця́; колісни́ця, в яки́й во́зять мерці́в на кладо́вище, Бойків 199.

From ModHG. Katafalk 'ts' ,the ultimate source being Fr. catafalque/ It. catafalco 'ts' (: LLat. catafalicum 'scaffold').

КАТЕГО́РІЯ 'category', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. категорі́йний,-ність, -но, категори́чний,-ність,-но. - Subst. ро́зділ, ві́дділ,кля́са,що в них згрупо́вані схо́жі одна́ на о́дну ре́чі,лю́ди,то́що; /у філосо́фії/ узага́льнене абстра́ктне розумі́ння,що мо́же заступи́ти ці́лі гру́пи рече́й чи я́вищ, Бойків 199.

From ModHG. Kategorie 'ts', the ultimate source being Gk. katēgoria 'predicament,accusation' (: katēgorein 'to accuse').

КАТЕ́ДРА[1] also Ed. ка́федра 'cathedra, chair' ModUk.; Ru. ка́фе́дра , Po. katedra. - Subst. підви́щення,з яко́го викладаю́ть,виголо́шу - ють до́повіді; профе́сорська поса́да; наукови́й ві́дділ, інститу́т в університе́ті/напр. кате́дра україно́зна́вства/.

From Lat. cathédra,Gk.kathédra 'chair'.

КАТЕ́ДРА[2] 'cathedral', ModUk.; Po.katedra. - Deriv. катедра́льний,-ник. Subst. собо́р.

From Lat. cathedra 'ts', SWO.346.

КА́ТЕР 'cutter', ModUk. ; Ru. КА́ТЕР. - Subst. байда́к,чо́вен.

From E. cutter 'ts'.

КАТЕРИ́НА, rarely Катари́на PN. 'Kateryna, Catherine', M Uk. Екатері́на (I627 Беринда), ска́териньı Gsg. (I484 Пом'яник) .-Deriv. Катери́н /оч/ка, Ка́тря, Катру́ся, Ка́ся,Ка́ська; AmUk. Ке́йда,Ки́йда;FN. Касе́вич,Ка́син,Ка́сик,Кася́к,Касян,Касюра́к (Богдан I,IO); GN. /є/Катериносла́в -Subst.MUk.Наде́жда,Исти/н/на, 1627 Беринда.

From Gk. Aikaterínē : katharós 'pure',Klein 1,251, Петровский I08, a.o.

катери́нка, Wd. катари́нка 'barrel-street-organ, hurdy-gurdy. - Deriv. катери́нщик. невели́кий механі́чний о́рган без клявіші у ви́гляді коро́бки з ля́мкою,що надіва́ється на плече́; (в дореволюці́йній Росії:) креди́тний біле́т ва́ртістю ста карбо́ванців із зобра́женням Катери́ни II, Слум.4,II9.

Deriv. from КАТЕРИ́НА,see the preceding entry.

КАТЕ́ТЕР ' catheter, surgical instrument used to draw off fluid from body cavities', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. катетеризува́ти,-а́ння, катетериза́ція. - Subst. поро́жни́ста тру́бка,яку́ вво́дять у канали́ й поро́жнини ті́ла для їх промива́ння або ви́далення з них рі́дини́,Слум. 4,II9.

From LLat. catheter, the ultimate source being Gk. kathetēr ' something let down; surgical instrument for emptying the bladder' , Klein 1, 231.

ка́тидж AmUk. 'cottage', first recorded in 1972 (Koshelanyk 334). - Subst. **ха́та.**

From E. cottage 'ts', Koshelanyk, 1. c.

КАТЕХИ́ЗМ 'catechism', ModUk.; Po.katechizm. Deriv. КАТЕХИ́СТ,-КА,КАТЕХИ́Т,-КА, КАТЕХИЗУВА́ТИ. - Subst. популя́рний ви́клад осно́в христия́нської ві́ри в за́питах і ві́дповідях;"Христия́нський Катехи́зм"- пе́рша украї́нська кни́жка,друко́вана в Кана́ді (Вінні́пеґ I904) - двомо́вна збі́рка церко́вних пісе́нь.

From LLat. catēchismus 'ts', the ultimate source being Gk.katēxismós 'teaching'.

КАТО́ЛИ́К 'Catholic', ModUk.; Ru. като́лик, Po.katolik,etc. - Deriv. католици́зм,като́ли́цький,като́ли́чка.- Subst. прина́ле́жний до като́л. Це́ркви під головува́нням Па́пи.

From LLat.catholicus,the ultimate source being Gk. katholikós'general,universal',Klein 1,251, Sławski 2,103 (: in Uk.from Po.?).

КА́ТОРҐА 'penal servitude; imprisonment with hard labour; hard labour'; ModUk.,BRu., Ru. ts, Po. katorga. - Deriv. ка́торжний, -ник,-ниця, ка́торжа́нин,-ський. -Subst. ка́ра з найтя́жчими примусо́вими робо́тами; тяжка́ пра́ця; (в старовину́:)ґале́ра з невільниками-веслувачами.

From Ru.КА́ТОРҐА 'ts',ORu.КАТАРҐА - loanword from MGk. kátergon 'galley', cf.Berneker 1,494, Brückner 223, Vasmer^{2}2,210-211,Sławski 2,103,a.o.

катува́ти^1 AmUk. 'to reduce; to diminish', first recorded in 1971 (Koshelanyk 335). - Subst. **зме́ншувати; перебива́ти.**

From E. to reduce; to diminish 'ts', Koshelanyk, 1.c., Royick 80.

КАТУВА́ТИ^2: КАТ 1.

ка́уш , also **ка́вуш** Wd. (Hc.) 'scoop,dipper', first recorded in the XIX c. (Желеховський I,337). Subst. черпа́к на во́ду,Ломацький 9; черпа́к ви́яти збі́жжя, Велигорський РМ.3,276.

From Rm. kauş 'ts', Шаровольський 2 ,58, Шелудько 2 ,58.

КАФЕ́ ,AmUk. ка́фий,ка́фі 'coffehouse, restaurant, ModUk. - Deriv. кафете́рія, кафе́йка. Subst. ка'я́рня,рестора́нчик.

From ModHG. Kaffee(haus)'ts'; AmUk.from E.

КАЦА́П, wd. also кацáб /Стрий/ 'Russian, Moscovite (in scorn); Russophile', ModUk.; from Uk. borrowed into BRu., Ru. (**Гоголь**), Po., Cz., Slk. and other Sl. -

In a special article devoted to this word in **ЗНТШ. 177, 87**, the present author gave the following details re its deriv., meaning and etymology:

Uk. кацáп known to Western dialects also as кацáб (Стрий), 'Russian, Moscovite (in scorn)' has been introduced into Belorussian, Russian (Гоголь), Polish, Czech, and other Slavic languages. There are quite few derivatives of it in Ukrainian: кацапúще, -úсько, кацап'ю́га, кацапеня́, кацáпчик, кацáпчúна, кацапчу́к, кацапня́, кацáпський. кацáпщина, с-, по-кацáпщити (ся), etc., закацáпити 'зарізати' (Свидницький), кацалáп (influenced by лáпа 'hand'), кацáпія, кацáпщина «Russia», etc.

All these words testify a vivid use of the word in Ukrainian, and it is no wonder that the etymology of the basic word кацáп attracted many scholars of Slavic and non-Slavic origin.

The popular explanation of the word: как-цап '(one) like a goat' (= Russian with a beard as opposed to well shaved Ukrainian) is a typical folk-etymology. Equally inconceivable are the assumptions of its being a compound: ка- (pronominal stem) and цап 'big goat' (cf. E. Ogonowski "Studien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache", Lemberg 1880, p. 166), or a prefixed noun: ка-цап (cf. A. Brückner "Słownik etymologiczny języka polskiego", Warszawa 1937, Perwolf, Archiv f. sl. Phil. 8, 5, Matzenauer, Listy Filologické 8, 39, Liewehr, Slavia 18, 154, a. o.). In view of the verb закацáпити 'to kill, slaughter' it is more probable that the word was borrowed from Turkic, cf. Tatar kasar 'slaughterer, butcher', (cf. Karłowicz "Słownik wyrazów obcych"; 237, Є. Онацький «Українська мала енциклопедія», Буенос Айрес 1959, стор. 615 - 616; Митроп. Іларіон «Граматично-стилістичний словник Шевченкової мови», Вінніпег 1961, стор. 115 - 116).

In its original form it is known to Bulgarian: касáп:касáб (also касапúн) 'butcher', Serbo-Croatian kasap[in]

'ts' (cf. E. Berneker "Slavisches etymologisches Wörterbuch", 1, 492).

In this connection also Rumanian casap 'ts', should be mentioned, (cf. K. Lokotsch "Etymologisches Wörterbuch", 89). The ultimate source of all the above words is Arabic kassab 'butcher, slaughterer' as explained by Д. Н. Ушаков in his «Толковый словарь русского языка», т. 1, Москва 1935, стр. 1338.[1])

---

[1]) It is interesting to note that the word кацáп, although included in this and other Russian dictionaries — is voided by the authors of the Soviet Ukrainian dictionaries and encyclopedias, cf. "Українсько-російський словник", т. 2, Київ 1958, "Українська Радянська Енциклопедія", т. 6, Київ 1961, a. o.

*

The change came in 1970's: in vol.4 of **Словник української мови/Слум. 4, p.123/** the following is found:

кацáп, а, ч., заст., розм. Зневáжлива нáзва росіянина / цитáти з твóрів М. Вовчкá, П. Мúрного/;

кацáпка, и. ж., заст., розм. Жін. до кацáп.

кацáпський, а, е, заст., розм. Прикм. до кацáп. /цитáти з твóрів Гóголя, П. Мúрного, Д. Бéдзика/. - Такúй як у кацапá: - Ви б лíпше запустúли собí кацáпську бóроду, вонá б вам бíльше лúчила /Д. Бéдзик, Дніпрó..., 210/; the latter example gives a clear evidence that the word is not "archaic, colloquial" (as stated in Слум., l.c.), but also that the popular etymology with reference to Russian beard is still alive in Ukrainian folklore and literature. Following that almost all Uk. dictionaries published in the Western hemisphere as well as encyclopedias include кацáп in their text/exception: **Енциклопедія українознавства. Словникова частина**; вид. НТШ./; see also **хохóл.**

КАЧА́Н '(cabbage) head' ,ModUk.; Ru.кочáн, Po.kaczan, etc. - Deriv. качани́стий,качáнка, качáнний.-FN. Качáн, Качáник, Качанівський, Кочáн,Кочанóвич (Богдан 103,125);GN.Качанíвка. - Syn. бúло,стóвбур.

From orig. кочáн (still known to some dial.) which is a borrowing from Tk. kocan 'ts',Miklosich 122,Lokotsch 95 a.o.

КАЧА́ТИ (from PS.*katjati) see катáти.

КА́ЧКА 'duckling', ModUk. Ru. (from Uk.) ts, Po kaczka, Cz. ,LoSo.,UpSo. kačka. - Deriv. качення/тко/, кáчечка,кáченька, качáтко,качáчий,качúний,качня́, кáчор/качур,кáчурик, качурúна;compounds: качко-вáл,-нíс,-носúй; FN. Качáк,Качалю́к,Кáчка,Качóла,Кáчор,Кáчур, Качýра, Качуренко,Кáчурик,Кáчурок , Качурóвський, Кáчин,Качиновський (Богдан 103) - Syn. птах із ря́ду гусеподíбних.

Most scholars regard it as Po.loanword, cf. Miklosich 108, Berneker 1,465, Brückner 212,Vasmer ^{2}2, 214 ; in view of the wide distribution and morphological variety it seems more convincing to derive it from o/p. *ka/k/-ka/k/, syn.of ква/к/-ква/к/ imitating voice of this bird, cf. **квóчка** : квок! квóкати.

КА́ША 'kasha,groats, grits,gruel;cereals', Uk. кáша (XVII с.ЛСЛ.89) ,BRu.,Ru. ts, Bu.Ma.кáша, OCS. kašica, SC. kȁša,Sln. káša, Cz. kaše, Slk. kaša, Po. kasza, LoSo.,UpSo. kaša. - Deriv. кáш/еч/ка, кашувáтий; кашовáр/ка/; FN. Кашкó, Кащáк,Кащýк,Кашúнець,Кашковáл (Богдан 110). - Syn. крýп/к/и,лемíшка.

PS. *kaša 'ts', BS.root *kāš-, cf.Lith.kóšti,kóšiu 'to 'to filter',Latv.kāst,kāšu 'ts', Berneker 1,493,Trautmann 120,Brückner 222,a.o.

кашáса BrazUk. 'rum, fire-water',first recorded in 1926 (Карманський 7).- Subst. горíлка з цукрóвої трóщі, рум.

From Port. cachaça 'ts'.

КА́ШЕЛЬ 'cough, hoop' , M.Uk. кáшель (XVII с.ЛСЛ.89), OES. кашель,Ru. кашель, Bu. кáшлица, SC. kȁšalj, Sln. kášelj,Cz. kašel, Po.,kaszel, LoSo.,UpSo.kašel. -Deriv. кáшлюк,кáшливий, /від-, за-, по- / кáшляти,-яння, від-за-,покáшлювати , кашлянýти, - Syn. рефлéкторний акт,що сприя́є самоочúщенню дúхальних шляхíв від слúзу,гнóю,крóви,уся́ких сторóнніх чáсточок,(за:) УРЕ.6,264.

PS.*kašljь 'ts', IE. root **kʷas-:kʷəs-, cf. Lith. kosulys 'cough', kóséti, kósju 'to cough',Latv. kãsus,kâsa,kãsis 'ts', Skt. kásatē 'he coughs', OHG. huosto, Ir. casad, Alb.kolë 'cough', a.o.; Berneker 1,493, Trautmann 119, Vasmer ^{2}2, 215, Slawski 2,95-96,a.o.

КАШКЕ́Т 'cap,peak-,forage-cap', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv.кашкéтик. - Subst. чоловíчий головни́й убíр з дашкóм.

From Fr. casquette : casque 'ts', see КА́СКА.

КАШНЕ́ 'comforter,scarf,muffler',ModUk. - Subst. ху́стка для заку́тування ши́ї, ша́лик,шаль.

From Fr.cachenez 'ts'.

КАШТА́Н 'chest-nut', MUk.каштáнъ (XVII c. ЛСЛ.89), known also to all other Sl. - Deriv. каштáновий, каштануватий. каштáнка, "Каштáн" /магази́н/. - Subst. вели́ке де́рево з роди́ни букува́тих;плоди́ з цього де́рева /де́які/ їстівні́.

From ModHG. Kastanie/ Kastane 'ts',the ultimate aource being Gk. kastanon; Berneker 1,492, Vasmer^{2}2, 215, Sławski 2, 97-98,a.o.

КАШТЕЛЯ́Н 'castellan', MUk. каштелянъ (XVII c. ЛСЛ.89); Ru.кастеля́н, Po. kasztelan. - Deriv. каштеля́нство,-ський. Subst.нача́льник двора́,за́мку.

From Po. kasztelan, the ultimate source being Lat. castellanus 'ts'. РССтоцький Slavia 5,52, Sławski 2,98.

КАШУ́Б EN. 'Cassubian', ModUk.; BRu.,Ru.ts, Po. kaszub/a/. - Deriv. кашу́бка, кашу́бський, Кашу́бія,Кашу́бщина. - Syn. член зах.-слов. етнографі́чної гру́пи, мо́вно спорі́дненої з поля́ками.

From Po. kaszub/a/ 'ts' being a prefixad formation ka- and szuba 'furcoat', Brückner 222, Vasmer ^{2}2,215.

ка́йсик AmUk. 'cayuse', first recorded in 1944 (Bilash 342). - Subst. **індія́нський кінь.**

From E. cayuse 'ts', Bilash, 1. c.

КАЯ́ЛА *GN.* 'Kaiala - river' in **Сл.плк.Іг.** & **Іпат.** (XV c.), hardly identifiable with contemporary Uk. hydronymy. - Subst."**рі́ка ка́яття́, сме́рти**", Виноградова 2,I80.

Contrary to all previous etymologies connecting this name with **ка́ятися** 'to repent',cf. Виноградова,1.c., Menges 28-29 derives this name from Tk.*qajały* 'stony river' - an etymology which is accepted by other onomatologists, cf. Rospond S1Or.29,225-6.

КА́ЯТИСЯ 'to repent', MUk.**не буде^т ся каяти** (XVI c. KA . 51), OUK.,OES . **каяти || каятися** (XI- XIV c.); BRu. **ка́яцца** , Ru. **ка́яться**,OCS. kajati sę, Bu.**ка́я се**, SC.kȁjati, Sln. kájati, Cz. káti se, Slk. kajat' sa, Po. kajać się, LoSo. kajaś se, UpSo. kać so. — Deriv. **пока́ятися**, /по/**ка́яння, каяття́**, **пока́йний**,OUk.,OES.**каязнь** (XI c.), **каязнь-ння** (XII c.), **каяния** (XII c.), **в каянн҃ь** (: *каяньний).-Syn. **жалкува́ти**,**визнава́ти свою́** прови́ну, **виявля́ти жаль із** при́воду **своє́ї** прови́ни; **признава́тися в** свої́х гріха́х, **сповіда́тися**, **Слум.4,I27.**

PS. **kajati /sę/*'ts', by apophony related to **cę́na* 'price', IE. root ** *k^{u}ei-: k^{u}ōi-* 'to pay attention, esteem', cf. Skt. cayate, Av. kay- 'ts', cikayat 'let him revenge', Gk. tínō 'I pay, regret,repent', etc.; Berneker 1,469, Rozwadowski RO.1,105, Vaillant RES.22,189-191, Vasmer^{2}2,216, Skok 2,15-16, Sławski 2,22-23, Pokorny 636-637,a.o.; re **Каяла** as deriv.of **ка́ятися** see the preceding entry; about lack of contraction (cf. Cz. *káti se, UpSo.kać so*) *see Shevelov 112-113.*

КВА́ ! interj. for expressing croaking, ModUk. Deriv. ква́кати, поква́кувати, -ання. - Syn. кво !

An o/p. imitative interj., cf. РССтоцький 3, 160.

КВА́ДРА́НС 'quarter an hour', ModUk.; Po. kwadrans. - Subst. чверть годи́ни.

From Po. kwadrans 'ts', see the following entry.

КВАДРА́НТ 'quadrant', ModUk. known to all other Sl.

From Lat. quadrāns, Gsg.-antis 'fourth part'.

КВАДРА́Т 'quadrate', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. квадра́тний, квадрату́ра, квадра́тик. - Subst. рівнобі́жний прямоку́тник.

From Lat. quadrātum 'square, quadrate'.

КВА́КАТИ : КВА!

КВА́КЕР 'quaker, friend', ModUk., known to all other Sl. - Subst. AmUk. ква́йкер.

From E. Quaker - name given to a member of the religious sect calling itself 'Society of Friends' (1648); deriv. from the saying "to quake at the word of the Lord", Klein 2,1284.

КВАЛІФІКУВА́ТИ 'to qualify', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. кваліфіка́ція. - -Subst. оці́нювати.

From LLat. qualificāre 'ts'.

КВА́ПИТИ[СЯ] 'to be in a hurry, make haste, be eager; tend towards, aspire to', ModUk. - Deriv. ква́плення, кваплйвий, -ість, -во, кваплний, ква́пно. - Syn. поспіша́ти, на́глити, хапа́тися.

An apophonic formation : *kypěti 'to boil', see кипі́ти.

КВА́РТА 'QUART', ModUk. known also to all other Sl. - Deriv. ква́ртовий, кварти́на, ква́рточка. Subst. четверти́на.

From It. quarta 'ts', the ultimate source being Lat. ts.

КВАРТИ́РА 'apartment, flat, suite of rooms; quarters, billets; lodging; tenement', ModUk.; Ru. (since 1704) кварти́ра, also фате́ра, Po. kwatera. - Deriv. кварти́рка, квартира́нт, -ка, квартир'е́р, кварти́рний, квартирма́йстер, квартиронайма́ч, -ка, квартпла́та. Subst. [по] ме́шка́ння, ха́та, житло́.

From ModHG. Quartier 'ts', the ultimate source being Lat. quartārius ; see also КВАТИ́РА.

КВАРЦ 'quartz', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. ква́рцовий, кварци́т, -ний, кварци́товий. - Subst. мінера́л: двоо́кис кре́мнію.

From ModHG. Quarz 'ts'; its relation to Du. kwarts, E. quartz, It. quarzo, Fr. quartz has not yet been explained, Kluge 274; some scholars derive it from WSl. twardy ' hard', Klein 2,1286.

КВАС 'kvas, sour fermented drink', MUk., OCS. kvasъ, known to all other Sl. - Deriv. квасо́к, квасе́ць, ква́сиво, квасі́ння, квасний-, -иця, -ник, кваснíти, ква́снути, ква́сити, /с/ква́шений, /с/ква́шення; here also: квасо́ля from фасо́ля; FN. Квас, Квасни́й, -ни́к, Квасни́ця, etc. - Syn. ки́слий.

PS.*kvasъ 'ts'(- an apophonic formation:) IE. **kuāt-so- : **kūt-so- 'ts', the latter evidenced by Sl.*kyslъjь, see ки́слий; Berneker 1,656,678-679, Pokorny 627-628, a.o.

КВАТИ́Р/К/А see **кварти́ра.**

кве́щен AmUk. 'question', first recorded in 1963 (Bilash 344), also **кве́щин.**- Subst. **пита́ння.**

From E. question 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 377.

КВИЛЬ 'groaning, moaning; mewing', ModUk.; Bu. цвиль, OCS. (and other Sl. in deriv.only:) cviliti, cvilěti 'to cry'. - Deriv. квили́ти, квилі́ти, квиля́ння; here also: цві́ли́ти, кво́ли́й. -Syn. жа́лібно стогна́ти, сти́ха пла́кати, жа́лібно крича́ти (про пта́хів), Слум. 4, I33.

PS. *kviljь :*kviliti/kvilěti 'ts' without traceable kinship in other IE.languages, Berneker 1,657.

КВИТ/УВА́ТИ/:**квітува́ти.**

КВІ́Т/КА/ 'flower', ModUk.; Ru цветы́, BRu. квет / цвет, Bu. цвет, OCS. cvetъ, SC. cvȉjet, Sln.cvêt, Cz. květ, Po.kwiat, LoSo.kwět, UpSo.kwét, Plb.kjot. - Deriv. **кві́точка, кві́тонька, квітини́нка, кві-та́стий, квіти́стий, квітя́стий,- тість, -то, квітни́й, квітни́к, квітника́р, -ка, -ство, -ський, квітни́цтво, -ни́ця, -ни́цький, квітничо́к, кві́тнути,- нення, квіту́чий, /за/кві́тчаний, квітча́стий, кві́тчаний, /за/ квітча́ти, -а́ння, кві́тень;** compounds : **квітко-гриз, -ло́же, --ні́жка, -но́сний,** PN. **Кві́тка;** FN. **Кві́тка-Основ'яненко, Квітко́вський, Квітча́к, Кві́тченко** (Богдан I55). -Syn. части́на рослини́, переважно в ви́гляді пелюсто́к і ма́точки, яка́ ма́є вира́зне забарвлення й за́пах; рослина́ з такими́ о́рганами розмноження, КТС.I07.

From Po.or in general WSl.*květ/ъka/ 'ts' the organic Uk. continuation of PS. * květъ being ЦВІТ, q.v.

квітува́ти AmUk. 'quit', first recorded in 1927 (Bilash 344), also **квитува́ти.** - Subst. **поки́нути пра́цю.**

From E. quit 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 378.

КВО : interj. to express croaking. - Deriv. **кво́кати, -ння, кво́чка,** MUk. **кво́каніє, кво́гчет** (XVII с. ЛСЛ.89). -Syn. **ква!**

An o/p.imitative formation, cf. РССтоцький 3,I60.

ква́дер AmUk. 'quarter', first recorded in 1915 (Bilash 346), also **ква́дир, ква́дра.** Subst. **чверть, чверть до́ляра.**

From E. quarter 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 377, Royick 83.

КВО́ЛИЙ 'feeble, weak, sickly', ModUk., wanting in other Sl. - Deriv. **кво́ленький, кво́литися, кволі́ти, кволі́ння, кво́лість, кво́ло.** Syn. **слаби́й, тенді́тний, фізи́чно нерозви́нутий.**

Of uncertain etymology; its kinship with **квиль/квили́ти** would show a curious semantic development: groaning, moaning (from pain, sickness) → sick l/ly/ → feeble, weak; less persuasive is its connection with **х/в/о́рий**, or **кива́ти/ся/**, Ильинский РФВ.78,206, and **хили́ти/ся/**, Vasmer²2,219-220,228.

кворт AmUk. 'quart', first recorded in 1972 (Koshelanyk 378). - Subst. **літр.**

From E. quart 'ts', Koshelanyk, l.c.

КВО́ТА 'QUOTA', ModUk., known to all other Sl. - Subst. **ча́стка, части́на, припи́сана но́рма.**

From Lat. quota 'ts.

КВО́ЧКА : кво́кати

КЕ abbr. of **ка́же**, first recorded in 1674, cf. Shevelov 684 ; see **казати.**

КЕ́БА, кебе́та 'ability, talent, skill, understanding, dexterity', ModUk., wanting in other SL. Deriv. **кебе́тливий/ кебі́тливий, кебе́тний /кебі́тний.**

In a special article devoted to this word in Київ 12:5,30, the author of this dictionary wrote as follows:

В вірші „До Основ'яненка" Шевченко вживає між іншим слова **„кебети"** в значенні „хист, здібність, талант, дар, уміння". В першому **„Кобзарі"** з 1840 р. це місце надруковано на стор. 94 так:

Эхъ! Якъ бы то... Та що й казать! —
Кебеты не маю.

Те саме находимо в другому виданні „Кобзаря" з 1844 р. (вірш затитульований: „До українського писаки"), а в третьому з 1860 р. на стор. 43:

Эхъ якъ-би то!.. Та що й каза́ть?
Кебе́ти не маю.

Таке саме щодо пунктації й наголосу місце подибуємо в **„Кобзарі"** з 1867 р. (стор. 46). В. Доманицький скомбінував із первісних текстів таке:

Ех, як-би то!.. Та що й казать, —
Кебети не маю. (Видання з 1910 р., стор. 45).

Новіші видання „Кобзаря" теж не однозгідні щодо пунктації цього місця. Проф. Л. Біленький у своєму виданні творів подає:

Ех, як-би то!.. Та що й казать, —
Кебе́ти ие ма́ю. (Видання-Тризуб, Вінніпег 1952, стор. 133), а підсовєтські видання мають:

Ех, якби-то!.. Та що й казать!
Кебети не маю. (Видання „Художньої Літератури", Київ 1958, ст. 51).

Неоднаковість пунктації й правопису не зміняє значення цього слова, воно в усіх наведених контекстах визначає одне й те саме. Як нам відомо, цілість контексту перший пояснив В. Сімович у своєму виданні **„Кобзаря"** (стор. 32):

„Талант, здатність — от тут то та поетична скромність, що, мовляв, у нього немає таланту співати про Україну".

Подібне пояснення подибуємо в Л. Білецького (стор. 303):

„Кебети не маю, — себто таланту. Шевченко ніколи не хвалився, який він поет, навпаки, завши (так! Я. Р.) був скромний, натомість постійно висував на перше місце других".

В протилежність до обох шевченкознавців, Митрополит Іларіон (д-р І. Огієнко) в своєму „Граматично-стилістичному Словнику Шевченкової мови" (Вінніпег, так! Я. Р., 1961), стор. 116, не дає ніяких „граматично-стилістичних" пояснень контексту, а обмежується тільки ляконічного: „Кебета — хист, талант", подібно як це зробив Б. Грінченко в своєму „Словарі" ще в 1908 році.

Як бачимо, ніодин із дотеперішніх шевченкознавців не поцікавився походженням слова „кебета" й його первісним значенням та не втягнув етимології цього слова в пояснення до „Кобзаря", чи в словник Шевченкової мови, хоч в українському мовознавстві були вже спроби в цьому напрямку.

Перший етимологізував це слово А. Кримський. В праці „Древнекиевский говор" (Київ 1907), стор. 12, він виводить „кебету" з турецько-арабського „tebijet" — звичка, природа.

Чи не підо впливом Кримського був В. Кобилянський, що в „Науковому Збірнику Праць І, Мовознавство", стор. 80, виводив слово „кебета" від арабсько-турецького kuwwa — kuwwet "сила, міць, влада'. У Локоча про це гасло читаємо на стор. 101 ось що:

Ar. kuwwa: 'Kraft, Stärke, Macht', tk. kuwwet 'dass.'; hieraus bulg. serb. kuwet, bulg. kowet 'dass.'.

Про обидві етимології є згадка в журналі „Українська мова в школі", т. 10 (1960), стор. 60—61, без якихось нових пояснень.

Це слово проаналізоване тут із становища його структури: Наростки -а (в слові :кеба), -ета (:кебета), -іт (:кибіт) та -ість (:кибість) вказують на те, що це слово не ч у ж о г о, а таки свого, українсько-слов'янського походження. Різновиди пня: кеб- киб- в українській мові, а коб- в інших слов'янських, напр. кобь „геній" у старо-церковно-слов'янській, коба „щастя" в болгарській, коб „добрий знак", „лихе пророцтво" в сербській, куобе „дух" у полабській і т. п., привели нас до висновку, що українська кеба — кебета й інші різновиди, це пізніша деформація праслов'янського кореня *коб — „геній", „дух", що в різних варіянтах зберігся до сьогодні в слов'янських мовах. Обширно займається ним Е. Бернекер у своєму етимологічному словнику, том І, стор. 535, правда, не включаючи сюди української кеби-кебети.

Етимології Кримського-Кобилянського поза фонетичними труднощами (у → е, в → б) не видержують критики головно з тієї причини, що не беруть до уваги всіх форм-різновидів, зв'язаних із цим словом, отже не тільки кеби — кебети, але й киби — кибости — киботи, що їх нотують словники.

КЕВ ! interj. imitating voice of kites. Deriv. КЕВ-КЕВ! КЕ́ВКАТИ. - Subst. кав,кіяв!

An O/p.interj., РССтоцький 3,159.

КЕ́ГЛЯ , SovUk. ке́гля and ке́гель 'skittles, skittle-pin', ModUk. - Subst. дерев'я́ний сто́впчик для по́цілу руч-но́ю ку́лею.

From ModHG. Kegel 'ts',

кедв SoCp.'nicety,delicacy,subtlety',first recorded in the XVII c. (Дэже 165). - Deriv. кедвезовати, кедвешний,-но. - Subst. ми́лість, хоро́шість.

From Hg. kedv 'ts', Дэже ,l.c.

КЕДР 'cedar', M Uk. кедръ (XVII c. ЛСЛ. 89), OES. кедръ (Остр.ев.); Ru. кедр, Po. cedr,etc. - Deriv. ке́дрик, кедро́вий, кедро́вина,кедри́на,кедрі́вка, кедри́нка; Кедри́н-Рудни́цький.-Syn.півде́нне ві́чно-зеле́не де́рево.

From Gk. ké́dros 'ts',
VASMER^{2}2,221.

КЕДРИ́НА see the preceding entry.

кедь Wd.(Lk.) 'when', Slk. ked'. - Subst. коли́.

From Slk. ked' 'ts' being abbr. of kedy 'ts.

Ке́йда AmUk. 'Kathie', first recorded in 1915 (Bilash 347), also **Ке́йді, Ки́ді, Ки́йда.** - Subst. **Катери́на, Ка́тря.**

From E. Kathie 'ts', Bilash, 1. c.

кейк AmUk. 'cake', first recorded in 1909 (Bilash 348), also **кийк, кекс, кикс.** - Subst. **торт.**

From E. cake 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 380, Royick 80.

кейс AmUk. 'case', first recorded in 1963 (Bilash 349), - Subst. **скри́нька; розпра́ва.**

From E. case 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 381, Royick 84.

кек AmUk. 'keg', first recorded in 1907 (Bilash 347), also **кеґ, киґ** - Subst. **бари́ло, боч́лка.**

From E. keg 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 338.

КЕКС 'cake,bun', ModUk. - Deriv. КЕ́КСИК.- Subst.чотирокýтний хлíбчик; бýлочка.

From E. Npl.cakes, see кейк.

КЕ́ЛЕП 'iron stake with handle formed like a hammer; tortoise shell', ModUk.; Ru.dial. ке́леп 'reed, stick,rod ', wanting in other Sl. - Deriv.келепи́ще,ке́леповий.-Subst. старови́нна ручна́ збро́я,що ма́є фо́рму мо́лота,наса́дженого на до́вгий держа́к,СЛум.4,I39.

From Tk. kälärä 'rod,pole', Vasmer^2,2,221, Berneker 1,499.

КЕ́ЛІЯ 'cell';MUk.OUk.келия; BRu. ке́лія,Ru. ке́лья. - Subst. окре́ма кімна́та в манастирí, Тюрмí,тощо.

From Gk. kellíon 'ts' (which in Lat. was borrowed as cella, hence E. cell).

КЕ́ЛЬМА = ке́льня.

КЕ́ЛЬНЕР 'waiter',ModUk.; Po.kelner.-Deriv. ке́льнерка,ке́льнерський. -Subst. прислу́жник у рестора́ні,ґарсо́н.

From ModHG. Kellner 'ts',РССтоцький 4,2I5.

КЕ́ЛЬНЯ 'ladle;trowel',ModUk.; Po. kielnia (XVI c.). - Subst. муля́рська лопа́точка.

From MHG. kelle 'ts',РССтоцький 4,I64.

yet, in view of its form Po. mediation is to be assumed, cf. Berneker 1,499,followed by Richhardt 64,Sławski 2,142.

ке́мпа [1] 'river-island', Wd. first recorded in the XIX c. (Желеховський I,341). -Deriv.**кемпи́на**.- Subst.**о́стрів на ріці́**.

From Po. kępa 'ts',Richhardt 64; according to Vrabie 153 from Rm. cîmp; doubtful.

ке́мпа[2]=**ки́мпа** AmUk. 'camp', first recorded in 1915 (Bilash 350). - Subst. **та́бір; каба́ни.**

From E. camp 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 339, Royick 80.

КЕ́МПІНҐ, SovUk. **ке́мпінг** 'camping'.Subst. **та́бір для автотури́стів**,Слум.4,I40.

From E. camping 'ts'.

кен AmUk. 'can', first recorded in 1963 (Bilash 351). - Subst. **бляша́на ба́нка.**

From E. can 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 341.

кенґуру́ see **ка́нґур.**

ке́нди AmUk. 'candy', first recorded in 1933 (Bilash 352), also **ке́нді, ки́нде.** - Subst. **цуке́рок.**

From E. candy 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 342, Royick 81.

КЕНДИ́Р 'kendyr,Indian hemp', ModUk.;Ru. **кедыр́ь.** - Subst. **рід коно́плі.**

From Tk.-Osm. kendir 'ts', Miklosich TE.108.

КЕНДЮ́Х 'stomach (of quadruped animals)', ModUk. - Subst.**шлу́нок.**

Etymology uncertain; taking into consideration such Uk. -**юх** formations as **калю́х**(: **кал**) 'intestine,gut', **болю́х** (: **біль**) 'excrescence,outgrowth,node,wart', **китю́х** (: **ки́та**) 'fox-tale',etc.,one is inclined to see in **кендю́х** an analogical -**юх** formation with root *ken- /*kyn- : **ки́дати** with -n- after a vowel "either patterned on Po. or inserted independently" like in **ванта́ж, пле́нтатися**, etc.,cf. Shevelov 141; its connection with **ке́ндя**, though possible,cannot be substantiated semantically.

КЕ́НДЯ, **ки́ндя**,usually Npl. **ке́нді**,**ки́нді** 'felt-boot',ModUk. ;BRu.**ке́ньгі**, Ru. **ке́нга**, **ке́ньга.** - Subst. **по́встяна ва́лянка.**

From Finnish kenkä, Gsg.kengän 'boot', Berneker 1,500, Vasmer[2]2, 223.

КЕНТА́ВР 'centaur', ModUk.,known to all other Sl. - Subst.**по́стать із лю́дською голово́ю й грудьми́ й кі́нським ту́лубом.**

From Gk. kéntauros 'ts'.

КЕНУ́, also **КАНУ́**, colloq. **кано́йка**, **кеню́** AmUk. 'canoe', first recorded in 1912 (Bilash 354). - Subst. **ле́гкий чо́вен.**

From E. canoe 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 343.

кеп[1] AmUk 'cap', first recorded in 1930 (Bilash 354). - Subst. **ша́пка.**

From E. cap 'ts', Bilash, 1. c.

КЕП[2] 'stupid', ModUk.; Po.kiep. - Deriv. **ке́пський,-ко,** - Subst. **глу́пий,ду́рень.**

From Po. kiep 'ts', Sławski 2.151.

кепени́к SoCp. 'coat', first occurence XVIII c. (Дэже 166). - Subst. **пальто́, шине́ля.**

From Hg. köpönyeg 'ts', Дэже ,l.c.

ке́п/к/а : **кеп** 1.

кепкува́ти : кеп 2,see **кпи́ти.**

КЕ́РМА, also **КЕРМО́** 'steering wheel;helm; lead', ModUk. - Deriv. **кермува́ти,-а́ння, керма́нич,кермо́вий,кермува́тися.**- Syn. **керівни́цтво; стерно́,керува́льний прила́д.**

From MHG.ker 'turn' see **КЕРУВА́ТИ.**

керни́ця see **крини́ця.**

КЕРОСИ́НА,SovUk. **керосин** 'kerosene',ModUk.; Ru. **КЕРОСИ́Н**, dial.**карасин.**-Deriv.**керосинка.** - Subst. **зе́мний оли́й**,Кузеля 154.

An artificial formation based on Gk. kēros 'wax' and suffix - **ина.**

КЕ/Р/РАТ see **ки́рат.**

КЕРСЕ́Т/К/А see **ґорсе́т,корсе́т/ка/.**

керт SoCp. 'orchard', first recorded in XVII c. (Дэже 166). - Deriv. **ке́ртик,ке́рточка.** - Subst **сад.**

From Hg. kert 'ts', Дэже, 1.c.

керти́на, керти́ця Wd. see **КРІТ.**

ке́рточка : **керт.**

КЕРУВА́ТИ 'to govern,lead,guide,instruct,direct, to rule,manage,control', ModUk.; Po. kierować. - Deriv.**по-,с-керува́ти,-а́ння,керівни́й,-ни́к, -ни́ця,-ни́чий,-ни́цтво-,-ни́цький, керува́тися.** - Syn. **спрямо́вувати,вести́ по яко́му-не́будь шляху́,вчи́ти,як треба ді́яти; управля́ти, завідувати,здійснювати вла́ду (в установі, на підприємстві), КТС.107.**

According to РССТоцький 4,174 it is a direct borrowing from MHG. ker 'direction';yet, Richhardt 64,Sławski 2,156,a.o., consider it a Po.loanword - kierować 'ts'; the matter requires further study and more adequate documentation.

КЕРЧ GN. 'Kerch(in Crimea)', OUk.,OES. Кърчевъ (Тмуторока́нський ка́мінь,XI с.), Ru. Керчь. - Deriv. ке́рченський,ке́рченець, ке́рченка.- Subst. Пантікапе́й (гр.X с.), Крш (араб.).

ModUk. КЕРЧ instead of assumed *Корч/ĭв/ is due to Tk.-Tt.mediation with their vowel harmony, cf. Shevelov 60, Трубачев in Vasmer^{2}2,226 (: кърчь ' mouth,throat'); according to Мельхеев OES.керч meant 'mountains', and Staszewski 143 does not offer any plausible explanation of the name; finally the unacceptable etymology of Абаев , ВЯ. 1,99 (from кърчии 'smith')might be recorded here for bibliographic reasons.

ки́бель Wd.'tub,pail',ModUk :Ro.kibel.-Subst. **ведро́**. -From ModHG. Kübel 'ts', РСЬтоцький4,147.

КИВА́ТИ, кивну́ти 'to nod, beckon', M Uk. кива́ю главо́ю (XVII с.ЛСЛ.90);BRu.ківа́ць, Ru. кива́ть, Bu. ки́вам, OCS.pokyvati, SC. kȉvati, Sln.kívati, Cz.kyvati,Slk.kyvat', Po. kiwać, LoSo.kiwaś,UpSo.kiwać. - Deriv. кива́ння, на-,по-ки́ва́ти,кива́тися,кивну́тися, кив/о́к/.-Syn. роби́ти коливальні ру́хи,похи́тувати з бо́ку на бік; вказувати ру́хом голови́; прикли́ка́ти кого́сь,дава́ти знак кому́сь, КТС.107.

PS. *kyvati/ *kyvnǫti 'ts',IE.root**kū-: **keu̯- 'to bend', Pokorny 588.

КИ́ДАТИ, ки́нути 'to throw, hurl, cast, fling, launch' , M Uk. кидати (I472 ССМ.I,474), кидаюся на кого́ (XVII с.ЛСЛ.90),OUk. кыдати,кидати; BRu. кіда́ць,Ru. кида́ть, Bu. ки́на , SC. kȉdati, Sln.kídati, Cz.kydati, Slk. kydat',Po. dial kidać,LoSo.kidaś, UpSo.kidać. - Deriv. ки́датися,ки́нутися,ки́дання, ки́нення, кидо́к, вѝ-,від-,за-,на-,під,по-,при-,роз-ки́да́ти,вѝ-,від-,за-,на-,під-,по-,при-,роз-ки́нути,-нення,ви́-,по́-кидьок ітп. - Syn. приму́шувати лети́ти.

PS. *kydati(cf. OCS.iskydati, sȍkydati sę 'ts', IE.root ** /s/kŭd- : /s/keud-'to shoot', cf. Lith.skudrùs/skaudrùs 'agile,quick', Latv. skaudrs 'ts', Skt.cȏdati,cōdáyati 'he drives',Gk. kydíás,Hes.(?),Alb. heth 'I throw',OIc.skjōta,AS. scēotan 'to shoot',OHG.sciozan, Goth. (by chance not recorded)*skiutan,etc. ; cf. Kluge 307,Pokorny 955-956, Vasmer^{2}2,230,a.o.

КИЗИ́Л/ь/ 'cornel,cornelian cherry; dog-berry; hound-tree', ModUk.; Ru. 'ts'; кизи́льник,кизи́ловий.- Syn. чагарнико́ва рослина́ або́ деревце́ з жо́втими квітка́ми та їстівними я́годами; я́годи з цього́ де́рева, Слум.I48.

From Tk. kezel 'red' (referring to fruit),Miklosich 116, Berneker 1,506, Vasmer^{2}2,230.

КИЗЯ́К see кізя́к.

КИ́ЇВ, Gsg. Ки́єва (not: Ки́їва), Lsg. у Ки́єві (not: Ки́їві , etc.) GN. 'Kyiv, (arch.) Kiev – capital of Ukraine'; M Uk. Києв (1493 CCM 1,474), в Києво (1465 ibidem) , Кїєва Gsg. (1481 ibidem), в Києве (1571 Петиція київської шляхти до короля – рукопис), в' Кіевѣ (1622 Вѣршѣ К. Саковича), в' Кійовїи (1627 Беринда), Нижній городъ Кіевъ (1695 на пляні Подолу), Кіевъ / Киевъ (XVIII c.); OUk. в Києвє (1433 CCM 1,474), Кїєвь (1446 ibidem); in Hypatian chronicle:

> Поляномъ же живущимъ особѣ и владѣющимъ родьı своими, яже и до сея братья бяху поляне, и живяху кождо съ родомъ своимъ. И бъıша г̃ брата, єдиному имя Кий, а другому Щекъ , а третьему Хоривъ , и сестра ихъ Лыбѣдь. И сѣдяше Кий на горѣ, кдѣ нынѣ увозъ Боричевъ, а Щекъ сѣдяше на горѣ, кдѣ нынѣ зоветься Щековица, а Хоривъ на третьей горѣ оному же прозвася Хоривіца; створиша городокъ , во имя брата ихъ старѣйшаго, и наркоша и Киевъ (XV c. Іпат.7);

OES. Кыевъ, BRu. Кіеў , Ru. Ки́ев , Po. Kijów, Slk. Kyjev, – Deriv. кия́нин, -я́нка, -я́нський, ки́ївський, Ки́ївщина, Ки́євець, Ки́єво-Бра́тський, Ки́єво-Ви́дубицький, Ки́єво-Михайлівський Золотоверхий манастирі́, Ки́єво-Могиля́нська /від 1938: Украї́нська Могиля́нсько-Мазе́пинська/ Акаде́мія, Ки́єво-Пече́рська Ла́вра, Ки́єво-Пече́рський Патери́к (XII c.); MUk. киє/в/ски/й/ (бл. 1500 CCM. 1, 474), Воеводе Кіевъскому (1487 ibidem); OUk. кияне (XV c. Іпат. , l.c.), києвский (1437 CCM. 1, 474), києвъский (1438 ibidem), Киевѣць /на Дунаю, XVc. Іпат. l.c.), a.o. –
Syn. столи́ця Украї́ни, /в давнину́: /столи́ця кня́жої Руси́.

The traditional deriv. of the name Ки́їв from PN. Kyj – a legendary founder of the city, as cited above from Hyp. chronicle, is still being adhered to by historians (e.g. Д. Лихачев, Б. А. Рыбаков, О. Пресняков, М. Брайчевський, a.o., cf. Н. Полонська-Василенко Історія України I т., Мюнхен 1972, стор. 78, 89-90), geographers (e.g. Staszewski 144, Мельхеев 45, a.o.) and even linguists (Vasmer^2 2, 230, Kowalenko SSS. 2, 406, a.o.) despite Грушевський's warning that

> цїле се оповіданнє про київських братів було тільки т. зв. етимольоґічним мітом: з імен місцевостей зроблено історичні особи /Грушевський I, 380/;

perhaps lack of a "non-mythical" etymology in lieu of the above negative criticism of Hrushevs'kyj was the reason why later Uk. historians either avoided toponymic digressions re origin of Kyiv (e.g. M. Antonovych A History of Ukraine, Praha 1942, 2nd ed. Winnipeg 1966), or demonstrated a cautious elusiveness in this matter (e.g. D. Doroshenko in his History of Ukraine published in Munich in 1966 , p. 21; N. Polons'ka-Vasylenko, op. cit., a.o.) .

It was in 1949 that the author of this ED. ventured a new explanation of the name Kyiv, viz.

> треба цій назві надати первісний зв'язок із словом кий у розумінні палиця; вона могла відноситися спершу до к и ї в

- палісади, яким був обгороджений старий город/Пропам'ятна книга УНДому, Вінніпег, 1949, стор. 800/.

This etymology was later repeated in two editions of OnUVAN No.2 (1951, 1957), at the V International Congress of Onomastic Sciences in Salamance in 1955, cf.:

Шведський Київ. - Коли в Саляманці в 1955 р. я прислухався до доповіді одного з шведських ономастів про походження й значення назви "Стокгольму" ("окружений палісадою горб") у мене утвердилося переконання про слушність моєї гіпотези про генезу назви "Києва", яку я висунув іще в 1949 р. ... Стокгольм як тип назви відповідає значенево Києву. /Яр. Рудницький З подорожі до Скандинавії 1957, Вінніпег-Осло, стор. 77 - 78/;

and it was in this spirit that he presented his paper on "Typology of Namelore" at the VIII International Congress of Onomastic Sciences in Amsterdam in 1963, cf. its Proceedings (published later in The Hague-Paris 1966, pp.433-441); as one of the striking examples of popular, non-scholarly, legends the "etymological myth" of Kyj was cited in this paper (p.434); during 1960s and 1970s the above explanation was repeated on various occasions in JBR.'s lectures, seminars, discussions. With appearance of the 2nd volume of Георгиев s.v. кий 'stick' the following GN. in Bu. were brought to attention of the scholarly world: Кий, Кий дол, Киево, Киевица, Кийовец, Киевци, Киеците, Киевото, Кийковското, Кищица, Кевград a.o.; considered as deriv. of кий (p.356) they confirmed JBR.'s etymology of Київ of 1949; moreover, there were no negative responses to it in the etymological research: Київ as an orig. "palisaded settlement" - "киями" /палісадою/ окружене поселення, and П.П. Толочко in his Історична топографія стародавнього Києва /Київ 1972/ reconstructed Kyiv of the VI ff. cc. on p.42 as follows:

"Київські поселення

і городища VI - VIII ст."

(Vignette).

In the Uk. émigré scholarship JBR.'s etymology of Kyiv of 1949 was repeated in 1970 by В. Чапленко (- for unknown reason without reference to JBR.'s above quoted publications), viz.

Значення слова «кий» як дерев'яного кілка могло дати розуміння назви «київ» як фортеці, збудованої з київ, збудованої так, як пізнішого часу будували свої «січі» українські козаки. П. Куліш записав від одного запоріжця спогад про те, як ті січі будовано: «Як зібрались гайдамаки в Мотронинському лісу, то зробили собі січ. Вибрали таке місто, що з трьох боків байрак, а з четвертого поставили башту. Кругом обрубались лісом» ... Покликавшись на цей запис, Б. Грінченко пояснив слово «обрубались» як «обгородили частоколом». А що слово «рубати» семантично майже тотожне із словом «сікти», то звідси легкий перехід і до слова «обсікатись» у такому ж значенні, тим більше, що в того ж Грінченка є й слово «обсікати» в значенні «обполювати» (городину)... У В. Даля є вислів (північний) «осѣчь мѣсто»

— «обнести пряслами, огородить, осѣкать дачу» (в лісі) — робити межові просіки. Є в Даля й слово «сѣча», що його він пояснює як «завалъ изъ деревъ». Даль також написав, що, «можливо, від нього походить і назва Січі Запорізької»... А навколо Киева в давнину були великі ліси, як про це свідчить і наш Початковий літопис, було з чого будувати таку «січу» на наддніпрянських горах.

/Наукові Записки УТГІ, Мюнхен, 21/1970, стор.135/

Though acceptable as an etymological epigonism this explanation stands in a crass contrast to Chaplenko's further haphazardly and inconvincibly presented "Adyghe" affinities, viz.

Utilizing his discovery of the Adyghe substratum of Indo-european languages (or the retention of proto-Indoeuropean status in Adyghe language), author explains the etymology of all known names of Kiev, the Ukrainian capital city, and other names, related to that city. Among these are words «Kyiane», the «Kiev» proper, the reported by Constantine Porphirogenetos name Κιάβα, the word Μητρόπολις (used on Ptolemy's map) and its reflection in the phrase found in historical records: «Kiev — the mother of Rus cities». After establishing that in many various Slavonic countries words «Kiev» or «Kievets» often appear as names of towns or cities, and remarking on the popularity of the name «Kyi» and «Kay» (as in Kaius Julius Caesar) in ancient world, author offers the following explanation: originally, these words were nouns with several meanings, such as a cudgel, a mountain, a robust man, even a hair-style favored by the nobily. All these homonyms were related through a common etymological «ancestor», retained in the contemporary Adyghe as the word «кIы» which denotes a «handle» (as in a vessel) or a «grip», and which derives from the verb «кIын», «to grow». Words «кIы» and «jэ» (a pronoun, 3rd person, which later lost its terminal «э») were the basis for the Ukrainian «Kyi» and Polish «Kij», both meaning «a cudgel». Originally, «Kyi» was used to denote the highest hill or mountain in the area of the present-day Kiev; later, this part of the city was describel by Slavonic word «hora» (a mountain), to differentiate it from the «Podil» (a low-laying part of the city). People who settled on this hill were

known as «kyiane» (meaning, perhaps, «mountaineers»), which word had certain matriarchal connotation, since the suffix «-ane» has its origin in Adyghe «анэ», meaning «mother». When a fortification was built, this mountain came to be known as Κιαβα or Κιοβα (as recorded by Porphyrogenetos in his tenth century manuscript). These words meat «a built-up mountain», since their second component hails to the Adyghe «еуэн», — to hammer together, to build upwards. Eventually, this word transformed to its Slavonic form «киевъ». Initially this was a generic word, denoting any fortified site, as evidenced by its wide-spread usage in various localities. This meaning was retained as late as the tenth century, when Constantine Porphirogenetos used it with an additional word, — Σάμβατας, — which he used as a proper noun, to single aut this particular «Kiev» from among all other «Kievs». Etymologically, this addendum is similar to «Kiev», but is of a different origin, being comprised of words Σαμ- (a head) and -βατας (a stick). Σαμβατας was often used as a person's name, vis., by Anten and Armenians. In the question of legendary alleged founders of the city of Kiev (the three brothers, Kyi, Shchek, and Khoriv), author agrees with M. Hrushevskyj, who states that this is merely an «etymological myth», a case of names of ancient localities being interpreted as names of persons. Author elucidates the etymology of all three names in their original usage: «kyi» (see above), «Shchekovytsia» and «Khorevytsia». He also interprets the name «Libed», that of the sister of these alleged brothers, and points out that this was a name of a river. Author also explains the origin of names of several mountains in Kiev region (still in use to-day): «Batieva», «Lysa», and «Chorna». The first of these is a residual of the component βατας and the other two are but Slavonized copies of Adyghe words.

/ Наукові Записки УТГІ... стор.146-147/

*

While discussing Gk. forms of Kyiv : Κίαβον, Κιοάβα, Κίοβα (X c. Constantinus Porphyrogenitus) Shevelov 156-157 explains persuasively the character of the vowel -e- in the suffix of the name -ev'6; he refers to its Ar. form -āba recorded in 951 by Ar. writer al-Istahrī (full name : Kūjāba)

as well; other Ar. records,e.g.Kujabah, together with LLat. Cuieva of Thietmar (8,74), point to the orig. -ū- in the root of this toponym which is in full accordance with the proto-form of the appellative кий, q.v.; if one assumes the change of long -ū- into -y- for the time around the VIII c.A.D. (cf. Шевельов 634) then the above Ar. and Lat. forms give evidence of the existence of the name of Kyiv before its Gk. or Sl. records,i.e. before the VIII c.A.D.

An important,hitherto unnoticed,argument in support of the present author's etymology of the name of Kyiv is the OUk. and OES. designation of the inhabitants of this city -Кияне'Kievites' (Hyp. 7);although in Ru. it was substituted by киевля́не it had been continuously in use in Uk. through centuries; the ancient кыяне points to the orig.form *Кый or Npl.*Кыи for the name of the city, its extension by the suffix -evъ (and subsequently the new formation киевля́не) being the seccondary phenomenon in its development; thus the deriv. of Ки́їв from кий is confirmed indirectly by Кияне of the Book of Annals (Hyp.chronicle).

Finally,it should be mentioned that the author's deriv. of the toponym Kyiv from an appellative was proposed also by Vernadsky;however, instead of adhering to a Sl. root Vernadsky derived it from "Turkish word kiy ('bank of a river')", Ancient Russia 333; in view of several names of the type of Kyiv on various Sl. territories this explanation of the origin of our toponym is hardly acceptable.

КИЙ 'stick,staff,kudgel', MUk., OES. кий,кый,BRu. кій, Ru.кий,Bu.dial. кий, Po.kij.-

-Deriv. кийо́к,кия́к/а/,кийо́чок,кийкува́тий, кийови́й; FN.Кий,Кия́н,Кия́ш,Кищу́к,Кию́к,Кия́нченко, Кищу́к, Кийо́вський; GN. see Ки́їв.- Syn. лома́/ч/ка, ціпо́к,па́лиця.

PS.*kyjь 'ts', IE. **kū-i̯os : **kāu-/kəu-, cf. Lith. káuti 'to beat', Latv.nuokaût 'to kill', Lat.cūdere 'to beat',ToA.kot, ToB.kaut 'to split',OHG.houvan 'to hew',AS. heawa,OIc.hoggva 'ts'; here also Sl. *kovati see КУ́ТИ, and КУ́ЗНЯ ; Pokorny 535, Kluge 137, Trautmann 122,a.o.

КИ́ЛА 'hernia,rupture',MUk. (XVII c.), CS.kyla, known to all other Sl. - Deriv. ки́лавий,-вість.- Syn.гри́жа.

PS.* kyla 'ts',IE.**kūlā 'swelling, tumour' :** kău/ə/lā 'ts', Pokorny 536, Kluge, 116, Trautmann 144 a.o.

КИ́ЛИМ 'carpet,rug', ModUk.; Ru. ts,Po. kilim. - Deriv. килимо́к, килима́р,-ка,--ство,-ський, кили́мник,-ниця,-ницький, кили́мчик, килимо-тка́ч,-тка́цький,ки́лимсамолі́т; FN.Кили́мник ,Килимня́к. - Subst. дива́н для засте́лювання чого́сь.

From Tk.-Tt. kilim 'ts', Lokotsch 94, Vasmer^{2}2,232, Sławski 2,161 - all following Berneker 1,503-504 and Miklosich TE. 2,111.

КИНДЖА́Л 'dagger,poniard', ModUk.; Ru.кинжа́л,Po. kindżał,etc. - Deriv.**кинджа́лик, кинджа́льний.** - Syn. **меч, ніж.**

From Tk. Osm.xanjar 'ts' Miklosich TE.1,307, Berneker 1,384,Vasmer^{2}2,234, see also **чингал.**

ки́ндирґардин AmUk. 'kindergarten', first recorded in 1972 (Koshelanyk 382).- Subst. **дитя́чий садо́к.**

From E. kindergarten 'ts', Koshelanyk, l.c.

КИ́НДІ, ки́ндя see **ке́ндя.**

КИ́НУТИ/СЯ/ see **ки́дати/ся/.**

КИПАРИ́С 'cypress', OUk.,OES. **кѵ̈парисъ**, Ru. ts, Po. cyprus. - Deriv. **кипари́совий.**- - Subst. **півде́нне ві́чно-зеле́не де́рево пірамі́дної фо́рми.**

From Gk.kypárissos 'ts',Vasmer^{2}2,235.

КИПІ́ТИ 'to boil, bubble, seeth',M Uk. **кипю́** (XVII c.ЛСЛ. 90), OUk.,OES. **кипѣти**; BRu. **кіпе́ць**, Ru. **кипе́ть**, Bu. **кипя́**, SC. kípjeti, Sln.kípẽti, Cz.kypeti, Slk.kypiet', Po.kipieć,LoSo.kipeś, UpSo.kipić, OCS. kypẽti. - Deriv. **кипі́ння**, за-,на-,по-,при-

кипі́ти,-і́ння, кипі́нь, кипля́чий, кипу́чий,-чість, кип'ятто́к, кип'яти́ти/ся/, кип'яти́льний,-ник, -ня, кип'я́ч/ка/,/за/кип'я́чений;FN. Кип'як,Кипі́нський, Кипи́бі́да (Богдан I56), Syn. **клекоті́ти, булькоті́ти, вирува́ти, пі́нитися від га́ряче; па́лко виявля́тися** (про люди́ну).

PS.*kypěti 'ts' , BS. *kūpētēi, cf. Lith. kūpė́ti,Latv. kûpêt'to steam,smoke'; Berneker 1,677-678, Brückner 230, Trautmann 147, Fraenkel 1,325-326, Vasmer^{2}2,235-236, Sławski 2,167-168, Pokorny 596-597,a.o.; see also **ква́пити/ся/.**

КИ́РАТ Wd. ' trestle,winch',ModUk.;Po.kierat. Subst. **ко́лесо-маши́на, крути́лка.**

From ModHG.Kehrrad 'ts'.

КИРИ́ЛО, *arch.* **КИРИ́Л** PN. Kyrylo, Cyrill', MUk. **Кѵрі́лъ** (I627 Беринда), **Кїрдан, Кірі лла** G sg.(I484 Пом'яник), OUk. **мѣ а ноамѣ ра вѣ ѡ ѡ з дньпрьс[та]вса рлѣ ъ бжин митропо лит ъ кюрило** (XIII c. К соф графіто); **RUКирилл.**-

-**Deriv.** **Кири́лович, Кири́лівна, Кири́лець, Кири́лко, Киркó**; Кури́ло, -лович.; **кири́лиця.**

-**FN.** **Кіри́л, Кіри́лів** (Богдан I2I), Курилóвич. -

-**GN.** **Кири́лівка, Кири́лівська.**-

-**SUBST. MUk. почтéнъ, или мл господи́нъ,** I627,Беринда.

FROM Gk. Kyrillos 'lordly, masterly': kyrios 'the Lord', Klein 1, 393, Петровский I32.

/T.S./

КИ́РПА 'nose turned up; flat-nosed man; death', ModUk.,wanted in other Sl. - Deriv. **кирпа́нь, кирпа́тий,-те́нький, кирпоно́сий,** FN. **Керпа́н, Керпля́к (Богдан II3).** - Syn. **коро́ткий,заде́ртий догори́ ніс; люди́на з таки́м но́сом; смерть, Слум. 4,I52.**

According to Janów,JP.23,105-110,the word derives from PS. root **krp-* , IE.** */s/kerp-* 'to cut, chop, hew'; accordingly the orig. meaning would be:'a cut nose'; see also **пер-ка́тий,пирка́тий.**

КИРПИ́Ч 'fuel of dung and straw (in the shape of bricks); peatblock', OUk.,OES.кирпичь; Ru. ts; Syn. **це́гла-кізя́к.**

From Tk.-Tt.kirpič 'ts', Miklosich 115,Berneker 1,501, Vasmer^{2}2,238,a.o.

КИ́СЛИЙ see the following entry.

КИ́СНУТИ 'to turn sour', M Uk.**ки́сну** (XVII c. ЛСЛ.90),OUk., OES. **киснути**,BRu.**кі́снуць**, Ru. **ки́снуть**, Bu. **ки́сна**, Ma.**ки́сне**, OCS. **vъskysnǫti**, SC.**kȉsnuti**, Sln.**kísniti**, Cz.**kysnouti**, Slk. **kysnut'**, Po. **kisnąć**, LoSo.**kisnuś**, UpSo.**kisnyć**. - Deriv.**за-, о-ки́снути, ви-, за-, про-кисати, -а́ння, кисля́тина,** /с/**ки́слий, кислота́, кисле́нький, кисли́ця, кисли́чка, кислува́тий,-тість,-то, кисло́чий, кисля́к, кісіль, ки́сень, кисене́вий, киснева́тий** і**тд.** -FN. **Кися́к, Кисе́лко, Киселиця, Киселю́к, Кісіль, Кісіле́вський, Кісіле́вич, Кисле́нко, Ки́слий, Кислю́к (Богдан I56).** - Syn. **става́ти ки́слим. кваснíти.**

PS.*kys/nǫ/ti 'to become wet,to soak',IE. root **kuat- :** kūt- extended by -s- with Sl. simplification of t+s > s (cf. apophonic PS. *kvasъ* - КВАС); Vasmer^{2}2,239-240, Sławski 2,173-174, Pokorny 627,a.o.; Machek's deriv. from PS. *kypěti* 'to boil',i.e. *kyp-s-ati* > *kysati*, though bold and original,is less persuasive, cf. his ED.254.

КИСТЬ 'hand', MUk. **кист** (XVII c. ЛСЛ.90); BRu. **кісць**,Ru. **кисть**,CS. **кисть**, SC. **kȉst**, Sln. **kist**, Cz. dial **kyst'**, Slk. **kyst'**, Po. **kiść**, - Syn. **кінці́вка руки́,що склада́ється з трьох части́н: зап,я́стя, п,я́сти й п,яти́ па́льців; рука́,доло́ня;** /**перено́сно:/пе́нзель, доло́то.**

PS.* **kystъ** < ***kyt-tъ**,cf. **ки́та.**

КИТ 'whale', OUk.,OES. **китъ** (rarely:) **китосъ**;OCS. **kitъ** .- Subst.**рід морсько́го ссавця́ ,**/**популя́рно:/"ри́ба-кит".**

From Gk. **kētos**'ts', Berneker 1,506, Vasmer^{2}2, 240.

КИ́ТА 'cluster ,tuft; heap of straw;fox-tale', ModUk.; Ru. dial.**ки́та** ,BRu. **кі́т/к/а**, Bu. **ки́тка** ,SC. **kȉta**,Sln. **kíta**, Cz.,Slk.**kyta**, Po. **kita**, - Deriv. **ки́тиця, ки́тичка, ки́тка, китча́стий, ки́точка, китю́х.** -Syn. **в,я́занка, пучо́к, буке́т; ли́сячий хвіст.**

PS. *kyta 'ts', with no certain IE. affinity ; most scholars refer it to Чуб, cf. Berneker 1,679,Brückner 231, Sławski 2,178,a.o.

КИТА́Й/КА/'taffeta', ModUk. ; Ru. китáйка, Po. kitaj/ka/. - Subst. рід шовкóвої матéрії, Кузеля 155.

Deriv. from GN. Китáй 'China', the name itself coming from Tk.-Osm.Xytaj 'northern China', the ultimate source being EN. K'itan 'a Tunghuz tribe which conquered China in the X c.', Vasmer^{2}2, 240-241.

ки́тель also кíтель 'single-breasted jacket', ModUk. - Subst. однобóртна кýртка.

From ModHG. Kittel 'ts'.

КИ́ТЯГ, ки́тях : ки́та.

КИХ! interj. expressing cough, laughter, ModUk. - Deriv. ки́х/к/ати, - ання, ких-ких! - Syn. КАХ! КАХИ́!

An imitative primary interj.

КИЦ! interj. for scaring cats: scat! ModUk.

See **киць!**

КИЦІБА́БА 'blindman's buff' (game), ModUk.

A compound: киц/ь/! + ба́ба, see s.vv.

КИЦЬ! interj. for calling cats, ModUk.- Deriv. ки́ця, ки́цькати, -ання, киць-киць!

An o/p. interj. based on кіт.

КИ́ЧЕРА ' bushy mountain top', ModUk. ; Po. dial kiczera. - Deriv. ки́черка; GN. Ки́чера, Ки́черка (several oronyms in the Carpthians - Hc., Bk., Lk.). - Syn. гора́ покри́та аж під вершóк лíсом, Кузеля 155.

From Rm. chicerã 'ts', Шелудько I34, Cioranescu 169, Vrabie 158, Hrabec 39, Tiktin 338 and JBR. in Бойк.24.

КИШЕ́НЯ 'pocket', M Uk. кише́ня (XVII c. ЛСЛ.90), BRu. кішéнь/кішéня, Ru. кише́ня, CS. kišeň (XVI c.), Po. kieszeń/kieszenia, Slk. kešeň', Plb. késén 'stomach'. - Deriv. кише́нька, кишенéвий, кишенькóвий, GN. Кише́ньки. - Syn. полотня́ний мішéчок вши́тий (із-спóду) в óдяг.

Deriv. from ки́шка, see s.v.

КИШИНІ́В GN. 'Kyshyniv, Kyshinev (in Bessarabia)', Ru. Кишинёв. - Syn. столи́ця Бесарáбії.

From Tk.-Tt. Kyslanäv, Crimean-Tt. Kyslakanäv : kysla 'winter-quarters', cf. Радлов 2,838, Vasmer^{2}2, 242.

КИШІ́ТИ 'to swarm, seethe, move about in crowds, quantities', ModUk.; BRu. кішáць, Ru. кишéть. - Syn. рýхатися, воруши́тися в вели́кій кíлькості.

PS. * kyšěti 'ts', BS. root * kūs- , cf. Lith. kušėti, kušù 'to get excited', Latv. kustêt 'to move', Matzenauer LF.8,165, Miklosich 158, Brückner 278, a.o.

КИ́ШКА 'intestine, gut', M Uk. кишка (XVII c. ЛСЛ90), Ru. ки́шка, Po. kiszka, Plb. koisa. --- Deriv. ки́шечка, ки́шечний, -ик, кишковий; FN. Кишаке́вич, Ки́шка. - Syn. частина віджи́влювального апара́ту люди́ни й звіря́т; ну́трощі, те́льбухи́; елясти́чна тру́бочка для переда́чі води́, вуж.

PS. *kyša/*kyšьka 'intestine, stomach' without certain IE. affinities; according to Berneker 1,679, it is related to Skt. koṣṭha- 'intestine', perhaps also to Gk. kýstia 'sack', etc.; cf. also Vasmer^{2}2, 242, Sławski 2,174-175, the latter rejecting decisively Brückner's deriv. from Ки́шíти, cf. his ED.231.

КІ́БІЦ 'kibitzer, onlooker at a card game', ModUk.; Po. kibic, etc. - Deriv. кібіцува́ти. - Subst. непро́шений гляда́ч і дора́дник.

From ModHG. Kiebitz 'ts'.

КІБУ́Ц 'kibbutz', ModUk. - Subst. колекти́вна осе́ля й господа́рство в суч. Ізраї́лі.

From Hb. qibbūtz 'ts' (: qibbetz 'he gathered'), Klein 1,844.

КІВШ 'scoop (shallow cup)', M Uk., OUk., OES. ковшь, BRu., Ru. ковш. - Syn. кру́гла посу́дина для че́рпання й пиття́.

The word is generally considered a borrowing from Lith. káušas/kiáušas 'scoop; cup', Latv. kaûss 'tin plate', big spoon', akin to Skt. kóṣa- 'container', Gk. kaukíon 'goblet', cf. Vasmer^{2}2,273.

КІ́ГОТЬ 'claw, talon', ModUk.; BRu. ко́коць, Ru. ко́готь, UpSo. kocht 'thorn'. - Syn. па́зур.

From orig. ко́готь, Gsg. кі́гтя, PS. *kogъtь 'ts', akin to OHG. hachit/hechit 'pike', AS. hacod 'pike', OSax. hacud 'ts', cf. Walde 139, BERNEKER 1, 538, Trautmann 112, Vasmer^{2}2,275, a.o.

КІЗЯ́К, also кизя́к 'dung, droppings', ModUk.; Ru. кизя́к. - Subs кал, по́слід тварин; цегли́на з ка́лу й соло́ми.

From Tk. tezek 'cs', Miklosich TE. 2,55.

КІЗЬ! interj. for calling goats, ModUk. - Deriv. КІЗЬ-КІЗЬ!

Based on КОЗА́, q.v.

КІКС 'miss in cuing (in billiard); false tone; card game', ModUk. - Deriv. /с/кіксува́ти, -а́ння. - Subst. поми́лка, схи́блення в білья́рді; схи́блена но́та в спі́ві; гра в ка́рти на чоти́ри осо́би, Кузеля 155.

From ModHG. Kicks 'ts'.

кікува́ти AmUk. 'to kick; complain', first recorded in 1933 (Bilash 359). - Subst. **ко́пати; наріка́ти**.

From E. kick 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 381.

КІЛ , Gsg. Кола́ 'picket, stake,pale,pile' , M Uk.колъ (XVII c. ЛСЛ.94),OUk.,OES. колъ,BRu., Ru.,Bu.,Ma. кол, OCS. kolъ, Sln. kol, Cz. kůl, Po. kół, LoSo.kôł, UpSo.koł. - Deriv. кілóк,кíльчик, жíлéць, кíлля,кілóчок, кíльчитися, кíльчення. - Syn. дрюк,пáля, тúчка; частокíл.

From orig. колъ, PS. *kolъ : *kólti, see колóти.

КÍЛЛЯ : кіл.

КÍЛО abbr. : кілográм.

КІЛО- - a compound-forming element kilo- in such words as кíло-вáт,-калóрія,-тóн,-цúкл ітд. - Subst. тúсяча,Кузеля 155.

From Gk. xílioi 'thousand' via Fr. or ModHG. kilo- ; see also the following entries.

КІЛОГРÁМ , Wd.кільоґрáм, abbr.кíло, Wd.кíльо 'kilogram', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. кілограмовúй. - Subst. 1000 грáмів, Кузеля 155; основнá мíра вагú в метрúчній системí.

Compounded of Gk. xílioi 'thousand' and -gram,see under грам , EDUL.1,718.

КІЛОМÉТР, Wd.кільóметр 'kilometer', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. кілométрóвий, кілометрíвка 'біг на одúн кілométр'. - Subst. 1000 мéтрів, мíра віддáлення, Кузеля 155.

Compounded of Gk. xílioi ' thousand ' and metron 'meter', cf. кіло- and метр.

КÍЛЬКА 'some,several,a few', M Uk. кол/ь/ко (XV c.ССМ.s.v.),кулко (1453 ibidem), колико (XVII c. ЛСЛ.94),OUk.кол/ъ/ко, колúко (XIV - XI c.),OES. колико; Ru. скóлько, Bu. кóлко, OCS. koliko, SC. kôliko, Sln. koliko, Cz. koli/o/,kolika, Slk. kol'ko, Po. kilka, OPo.ki/e/lko(exclusive form up to the XVI c.,Sławski 2,161), dial. kielko,kiela,kila, LoSo.UpSo. kelko. - Deriv. дéкілька, /с/кільки, кількись, /с/кíлько, кількóро, кíлькість,кíлькúсний, -но; compounds : кілька-десúть,-жúльний,-крáтний, -но,-лíтній,-нáдцятеро,-нáдцять,-сóт,-сóтний, -сотýсний,-цівкóвий ітп. - Syn. небагáто, мáло, в малíй кíлькості.

ModUk. кíлька replaces MUk.and OUk. колько and/or колико, PS. *kolikъ/*koliko 'how many,how much?', IE. root **kʷo-, cf. Lith. keli 'how many; some', Gk. pēlíkos 'how high?',a,o.; cf. Meillet,Ét. 3,29,412, Berneker 1,674, Vasmer 2,291, Sławski 2, 139-140.

КІЛЬО/ҐРÀМ/ see кíло/грàм/.

КІЛЬТ AmUk.,AustrUk. 'kilt', ModUk. - Subst. коротка сýкня ,що її нóсять шотлáндські верхóвúнці, а тáкож шотлáндські вíйськóві частúни, Бойків 203.

From E. kilt 'ts',

КІМЕРÍЙЦІ EN. 'Cimmerians, the first known tribe in ancient Ukraine', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. кімерíйський. - Subst. найдавнíша ідентифікóвана нáзвою éтнодержáвна грýпа мéшканців півд.Украíни /1000 до 700 рр. перед Хр./, мовно індоєвропéйська,споріднена з трáками./ пор. індоєвропéйські мóви, стор.514/.

Against A.Baschmakov who in his work Cinquante siècles d'evolution ethnique autour de la Mer Noire (Paris 1937),p.140, tried to identify Cimmerians with Caucasian Circassians,M.I.Rostovtzeff 34, followed by Vernadsky Ancient Russia 419,considers them and their name IE. - closest to ancient Thracians; the ethnonym itself,first recorded by Herodotos in the V c.B.C. and subsequently as Gk.Kimmerioi, adopted by Lat. as Cimmerii,was supposed orig. to mean 'people from the land of perpetual darkness'.

КІМНА́ТА, dial.also КОМНА́ТА 'room,chamber', ModUk.; Ru.(since 1471,Novgorod) ко́мната, Po. komnata,etc. - Deriv. кімна́тка, кімна́тний. -Subst. /пара́дна:/світли́ця,/розм./го́рниця, /заст./ поки́й, /невели́ка бічна́,обл.:/ванькир, Деркач^2 88.

From MHG.kem(e)nate 'ts', the ultimate source being Lat. (camera) camīnāta 'a heated room'.

КІМО́НО 'kimono, wide-sleeved Jap. robe',ModUk. known to all other Sl. - Deriv. кімо́новий.-Subst. халáт із широ́кими рукава́ми; взагалі́:назве́рхній о́дяг із широ́кими рукава́ми.

From Japanese kimono 'thing for wearing'(:KI- 'to wear' and -MONO 'thing' - orally from Hidemaro Nakajima, Tokyo,13.2.1971)

КІНДРА́Т PN. 'Kindrat', M Uk. ,OUk. Кондратъ, Кундратъ (XV c.CCM.1,493), Ru.Кондра́т.- Deriv.Кіндра́тович,Кіндра́тівна; FN. Ко́ндра.

From Gk. Kodrātos : Lat. Quadrātus,Vasmer^{2}2, 309-310.

КІНЕ́ЦЬ 'end; termination, close; distance, journey, way; aim, purpose' ,M Uk. коне́ць(XVII c. ЛСЛ.95),конец/ъ/,конець (XV c. CCM.1,493),OUk. коньць (1349 CCM.1.c.), конець (1400 ibidem), коньць(XI-XIII c.), OES., OCS. konьcь, Ru.,Bu. коне́ц, SC. kònac, Sln. kônec, Cz. konec, Slk., Po. koniec, LoSo. kóńc, UpSo. kóńc. - Deriv. кі́нчик, /при/кінце́вий,-вість, кінці́вка, кінча́к, кінча́ти,-а́ння, /с/кінчи́ти, коне́чний, -ність,-но, ко́нче, доко́нче, наконе́чник; FN. /На/Коне́чний,Коне́цький,Кі́нчик, Кінчи́ло (Богдан 120,130).- Syn. край,Деркач ^{2}88.

PS. *konьcь 'ts', IE.root **kon-:**ken-, cf. e.g. Skt. kaníṇas 'young', Gk. kainós 'new', Lat. re-cēns 'fresh', a.o.; Berneker 1,561,Trautmann 134, Vasmer^{2}2, 310 ,Pokorny 563-564,a.o.

кінджа́л see кинджа́л.

КІНО́ , Wd. also КІ́НО 'cinema, movies', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. compounds:кіно-апара́т,-виробни́цтво,-дра́ма,-зі́рка,-рома́н,-сеа́нс,-сцена́рій,-теа́тр,-мисте́цтво,-мисте́цький, -копіюва́льний апара́т, -опера́тор/ка/, -пліvка,-проекці́йний апара́т,-промисло́вість, -режисе́р, -сту́дія,-сцена́рій,-те́хніка,-фі́льм, -фільмува́ння. - Subst.буди́нок, у яко́му висві́тлюють фі́льми; фі́льм.

Abbr. of KINEMATOIPÁΦ 'cinematograph' of Gk. orig. formation: kinema/t/- 'motion' and grafeĩn 'to write,record'; cf. Sławski 2,166 (:via ModHG. Kino),Трубачев in Vasmer^{2}2,234.

КІНЧА́ТИ,-чи́ти : кіне́ць.

КІНЬ, Gsg. коня́ 'horse', M Uk.,OUk. конь (ЛСЛ.96, ССМ.1, 494-495), OES конь, see also комонь ; BRu., Ru. (arch.) КОНЬ, OCS. konjь, SC. kȏnj, Bu кóньт , Sln. kònj, Cz. kůň, Slk. kon', Po., LoSo. koń, UpSo. kóń. - Deriv. кон/ен/я́, коня́тко, ко́ник, кі́нний, кінни́ця, кінно́та, -о́тний, -о́тник, -о́тчик, коню́ший, -ю́шня, конезна́вство, коно-ва́л, -кра́д; FN. Коновáлець, Коновáлов, Кон/н/и́ський, Коню́ший, Коню́х, Коня́х; Конюський (1444 ССМ.1, 495); GN. Конюхи (XV c. ibidem). - Syn. одома́шнений ссаве́ць ро́ду Equus.

ModUk. КІНЬ from M Uk. and OUk. КОНЬ goes back to PS. *komnjь 'ts' and is related to комóнь , коби́ла, see s.vv.

КІОСК 'kiosk', ModUk., known to all other Sl. - Subst. бу́дка для дрібно́ї торгі́влі.

From ModHG. Kiosk or Fr. kiosque 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. kösk 'pavilion', Miklosich TE.2,112, Vasmer^{2},2, 235.

КІС, Gsg. ко́са 'blackbird', M Uk. КОСЪ (XVII c. ЛСЛ.98), Ru. dial. КОС (Vasmer ^{2}2,344), Bu. ts, SC. kȏs, Sln. kȏs, Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. kos. - Deriv. ко́сик, косеня́/тко/, ко́совий; FN. Кіс, Ко́сик. - Syn. пта́х ро́ду Meruli.

PS. *kosъ < *kop-sъ 'ts', IE. ** kopsos 'ts', cf. Gk. kópsixos 'ts' (with retention of -ps- cluster); Sl. word continues the IE. designation of this bird with simplification of -ps- into -s-, cf. Pedersen IF.5,57-58, Pokorny 614-615, Шевельов 188, Sławski 2,515, a.o.

кіс AmUk. 'kiss', first recorded in 1951 (Bilash 361), also кис. - Subst. поцілу́нок.

From E. kiss 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 383.

КІ́СТКА : кість.

КІСТЬ 'bone', M Uk., OUk., OES. КОСТЬ, Ru., ORu. КОСТЬ, Bu. КОСТ, OCS. kostь , SC. kóst , Sln. kȏst, Cz. kost, Slk. kosť, Po. kość, LoSo., UpSo. kość. - Deriv. кі́стка, кі́стонька, кі́сточка, кістко́ви́й, кістля́вий, кістя́к, кістя́ний, кістя́р, костови́тий, кости́стий, -тість, -то, кости́ль, кости́ще, косто-гри́з, -їда, -кри́л, -ма́ра/-ма́ха, -лу́з; Костома́ров, Костéнко, Костéцький, Кістякі́вський / Костяко́вський. - Syn. основни́й скеле́тний елеме́нт люди́ни й тварин.

PS. *kostь 'ts' with no certain IE. affinity; some scholars suggest an IE. prefix **k- and kinship with Skt. asthi 'bone', Av. ast- 'ts', Gk. osteon, Lat. os, Gsg. ossis 'bone', cf. Meillet Et.262, RS.(9,74, RES.3,197, a.o.; cf. also Berneker 1,582, Vasmer^{2}2, 349, (extensively:) Sławski 2,554-556.

КІСЬБА́ : коси́ти, see коса́ 2.

КІТ, Gsg. кота́ 'male cat, tom, tom cat', OUk. (in deriv.:) котъка; BRu., Ru., Bu. КОТ, SC., Cz., Slk. Po., LoSo. kot. - Deriv. кі́тка, кі́тна, кіто́к / ко́тик, котя́чий, ко́то́вий, котолу́п/івна/, котолу́пня, коти́сько, -и́ще, -и́на, котеня́/тко/. - Syn. рід ссавця́ роди́ни котя́чих, УРЕ.6, 458.

PS. * kotъ 'ts' considered by most linguists as a borrowing: from Lat. cattus 'wild cat', Vasmer RS.3,272-273, Brückner Archiv 42,141; from Goth. *katts,Stender-Petersen 354; from Gk.katta, LoG. katt,etc.,see Berneker 1,120, Vasmer^{2}2,350 ,Sławski 2, 558-559,a.o.

кі́тель see **ки́тель**.

кіч Wd. 'bad,poor painting,writing;trash, garbaga', ModUk.; Po.kicz. - Subst. **смі́ття**.

From ModHG. Kitsch 'ts'.

кі́чинь AmUk. 'kitchen', first recorded in 1915 (Bilash 358), also **ки́чен, ки́чин, кі́чен, кі́чень, кі́чин, кі́чін.** - Subst. **ку́хня.**

From E. kitchen 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 348, Royick 81.

кі́чка Wd. (Стрий) 'short stick; game in which one short stick is being struck by another (longer one) twice', first recorded in 1920s by JBR. - Subst. хлоп'я́ча гра,в я́кій одни́м /до́вшим/ кие́м підбива́ється дві́чі коро́ткий.

From Po. kiczka 'ts', cf. Sławski 2,134-135.

КІЧКА́С GN. 'Kichkas,(now:)Dnipro-HES (Hydro)' MUk.,OUk. Кочкас,Кучкас,Кичкас (УРЕ.6,460).

An ancient fording place over Dnipro-river, known already to Constantinus Porphyrogenitus (X c.), derives its name from (later) Tk.-Tt. koč , see **кочува́ти.**

КІШ 'kind of box or basket for flour or grain; corf (for fish) ; camp ; headquarters'; MUk.,OUk.,OES. кошь;BRu.Ru.Bu. кош,SC.koš, Sln.koš, Cz.,Slk.,LoSo. UpSo. koš, Po.kosz. - Deriv.**ко́шик, ко́шичок, ко-ша́лка, ко́ш/ик/івка,кошіль,коше́лик;** кошови́й.- Syn. **ко́роб;** /ручни́й з ли́ка:/**ко́зуб,луб,я́нець,** коробо́к, Деркач ^{2} 92-93; **головна́ кварти́ра,по-сті́й.**

PS.* košъ < *kos-jo-, IE. root **kʷas-, cf. Lat. qualum 'basket',quasillus 'ts'; Berneker 1,586-587, Pedersen IF.5,53, Trautmann 119, Walde- Hofmann 2,397, Vasmer^{2}2,359, a.o.; there is no need to derive Uk. **кіш** from Tk.,as suggested by Millosich TE.1,335 and ED.135,a.o.: both, the actual structure of Uk. **кіш** (wattled hedge strangthened by clay) and its figurative ,symbolic meaning (centered,like in one basket, people) point to orig. Sl. character of the word the more that Tk. words, quoted by Радлов 2,636, seem to be Sl. borrowings (<*košъ).

КІ́ШКА 1. 'female cat', ModUk.; Ru. **ко́шка** .- Deriv.**кі́шечка,**FN.**Кі́шка.** - Syn.**кі́тка.**

Deriv. from KIT - * koša: diminutive of *kotъka, like Ru.**Ма́ша** : **Мари́я,**cf. Vasmer^{2}2, 360.

кі́шка 2. also **ке́шка** Wd. for **ки́шка.**

КЛА́Д/ОВИЩЕ/ : **кла́сти.**

КЛА́/М/ЦАТИ, also **кла́нцати зуба́ми** 'to chatter with the teeth', ModUk. - Deriv. **кланца́тий,-то,** b/f.**кла́нці.** - Syn. **скреготі́ти /зуба́ми/.**

Deriv. from interj. клац! expressing chattering of teeth.

КЛА́НЯТИ[СЯ] 'to bow, greet, send one's respects, send one's compliments' - iterative verb of клони́ти/ся/.

кла́питися Uman dial. for: ква́питися, Shevelov 74o.

КЛА́ПОТЬ 'bit,tuft,lock', ModUk.- Deriv. кла́птик.-Syn. шмато́к,Деркач^{2}89.

An apophonic formation : клепа́ти.

кларне́т SovUk. for клярне́т.

клас SovUk. for кля́са.

КЛА́СТИ, ПОКЛА́СТИ 'to lay, put, place, set, deposit', MUk. класти (XV c. ССМ.1,476),OUk. класти; BRu. класць,Ru. класть, Bu. кладѣ, SC. klȁsti , Sln.klásti, Cz.klásti, Slk.klast', Po. kłaść , LoSo. klasć. - Deriv. /по/кла́дення, покладáти, ви-,від-,за-,до-,під-, попри-,с-кла́сти, ви-,за-,від-,до-,під-про-при-,с-кладáти,-а́ння, прокла́сти,прокладáти,-а́ння,/в/клад,ви́клад,ві́дклад,за́клад, пі́дклад,при́клад,склад,на́клад,кладі́й,кладі́льник, кла́д/оч/ка,кла́дня, кладо́ви́сько, -и́ще,кла́жа,кладь; закла́дник,-иця;клада (XVII c. ЛСЛ.90); FN. Кладáш,Кладшу́к,Кладю́к (Богдан 122) . - Syn. ста́вити,виводити, будувáти, Декач^{2}27; пред'яви́ти,навантáжувати ,ССМ.1,476.

PS.*klasti < *klad-ti 'ts',IE. root **kl-: **kel- ,cf. Lith. kélti 'to raise,lift'; Matzenauer LF.8,165-167, Berneker 1,506-507, Trautmann 135-136,Brückner 236, Vasmer^{2}2,244, Sławski 2,252-254,a.o.

КЛАЦ! see кла́/м/цати.

КЛЕВЕТА́ 'libel, slander',M Uk. клевета́ (XVII c. ЛСЛ.91), OUk.клевета, Ru.Bu.клевета́, OCS. kleveta, SC. klèveta, Cz.kleveta,Slk. klebeta. - Deriv. клеве́тний,-ик,-иця,клеветáти,оклеве́чувати, клеветýха,-ýшка.- Syn. на́клеп, нагові́р,обмо́ва,на́шепт,я́беда,Деркач^2 106.

Deriv. from *klevati, see клюва́ти.

КЛЕЙ 'glue, paste',M Uk. клій(XVIIc.),Ru.Bu. клей, SC.klȉja, Sln.klẹ́j, Cz. klij/klej, Po.klej, LoSo.,UpSo. klij. - Deriv. клейкúй,клéйкість, клéйко, в-,за-,по-,при-,с-клеї́ти, -і́ння, клеї́льний,-ик,-иця, клейови́на,-и́нний,клеєва́рня,клейотík,; клию (XVII c. ЛСЛ.91).-Syn. ліпи́ло,ліпу́чка,Wd. кля́йстер.

PS. *kȏl-ôj6/*kȏl-ĕj6 'ts', IE.root ** kol- : kol(ē)i-, cf. Gk. kólla (< *kólia) 'ts', MHG. helen 'to glue', etc., Berneker 1,659-660,Trautmann 145, Brückner 223, Sławski 2,200-201, Pokorny 612,a.o.

клеїм AmUk. 'claim', first recorded in 1930 (Bilash 362). - Subst.**вимóга посíлости.**

From E. claim 'ts', Bilash, l. c..

КЛЕН 'maple', MUk. клен ъ (XVII c. ЛСЛ.91), Ru. клён, Bu. клен, SC. klën, Sln. klén, Cz., Slk. klen, Po., LoSo., UpSo. klon. - Deriv. кленóк, клено́вий, клени́на, клень; FN. Клен, Кленови́й. - Syn. рід рослúн родúни Aceraceae.

PS.* klenъ 'ts', IE. root **kel-, see колóти, Pokorny 545.

КЛЕПА́ТИ 'to rivet; to slander', MUk. клепа́ю, (XVII c. ЛСЛ.91), OUk., OES. клепати, known to all Sl. - Deriv. клепа́ч, клепа́ло, кле́пка, клепа́ня, клепа́ння, клепа́льний, -ик. - Syn. би́ти молотко́м, кува́ти.

PS. *klepati 'ts', of o/p. origin, cf. ModUk. interj. клеп! клеп-клеп!

КЛЕР, also : клир/клір 'clergy', MUK., OUk. клиросъ, Ru. клир. Deriv. кле́рик/кліpик, клерика́льний, клерикалíст, -ка, клерикáл, -ізм, cf. also крúлос. - Subst. духове́нство, духівни́цтво, свяще́ничий чин, свяще́ники.

From Gk. klḗros 'ts', Berneker 1,520, Vasmer^{2}2, 251, a.o.

клерк AmUk. 'clerk', first recorded in 1920 (Bilash 362). - Subst. дрібни́й урядо́вець, писарчу́к.

From E. clerk 'ts', Bilash, 1. c.

КЛИК, КЛИ́КАТИ see клич.

КЛИМЕ́НТІЙ PN. 'Clemens, Klymentiy', MUk., OUk Климентъ (I627 Беринда), OUk. Климентьій (I322 ССМ.I,476), Клементъ (I408), Климантъ. Deriv. Климе́нтієвич, Климе́нтіївна; Клим, Климе́нт, Климе́ць, Кли́мусь, Кли́мчик; FN. Клим, Климе́нко, Кли́мик, Климо́чко, Климо́вич, Климо́вський, Климко́/вич/, Кли́мків, Климáк, Климáчко, Климáцький, Климáш/ко/, Кли́мченко, Климчу́к (Богдан I25-I26). GN. Климе́ць, Климкі́вка, Климчáт Кут (Бойк.222), Клементовъ (I476 ССМ.I,476) Клима Gsg. (1448 ibid.). Subst. Поко́рный, ла́скавый, скро́мный, I627 Беринда.

From Lat. Clēmēns, Gsg. Clēmentis 'merciful, mild, good-hearted' (ССМ.1,476), cf. also Петровский I34, Klein 1,298.

КЛИН 'wedge, frow; gore, gusset; field; key; quoin', MUk. кли́нъ (XVII c. ЛСЛ.9I), OUk., OES. клинъ ; BRu. клін, Ru. клин, Bu. клин, SC. klîn, Sln. klín, Cz. klín, Slk., Po., UpSo., LoSo. klin. - Deriv. клине́ць, клино́к, клино́чок, кли́ння, клино́вúй, клин/к/ува́тий, клинцюва́ти/й/, клинча́стий, кли́нчик; compounds клино́-пис, -писний, -подíбний; FN. Клин, Клиндýх, Клинко́, Клино́чко, Клинчáк, Клинчýк, Клинюк (Богдан I24), GN. Клин (Бойк.222). - Syn. загóстрений із одного́ кíнця шмато́к дéрева або́ мета́лу для розко́лювання, розщеплення чого́-нéбудь, Слум.4,I82.

PS.*klīnъ 'cuneus' - an apophonic formation to *kolti, see колóти.

КЛИЧ 'slogan' : КЛИ́КАТИ 'to call',MUk., OUk.**кликати**,known to all other Sl. - Deriv.кли́чний,-ик; вѝ-,за-,від-,по-,на-,при-,с-кли́ка́ти,-а́ння. - Syn. гука́ти, вола́ти.

PS.*kličь :*klikati/klicati 'ts',IE.root** kleik-:**klīk- 'ts', cf. Lith. klìkti/klỹkti, Latv.klìekt 'to shout', AS.hlīgan 'to attribute', etc., Pokorny 600, Trautmann 136, Berneker 1,519, Vasmer[2]2,250.

КЛІЄ́НТ 'client', ModUk., known to all other Sl. - Deriv.**кліє́нте́ля, кліє́нту́ра**.- Subst.**ві́дві́дувач, покупе́ць**.

From ModHG. Klient 'ts'.

КЛІ́ЗМА 'enema, clyster', ModUk., known to all other Sl. - Subst.прочи́щувальна рідина́; апара́т для прочи́щування кишо́к.

From Gk. klýsma 'ts'.

КЛІ́КА 'clique', ModUk. known to all other Sl.- Subst.гурт люде́й з недо́брими,кори́сними,низькими на́мірами, Бойків 205.

From Fr. clique 'a small,exclusive group of persons (: cliquer 'to make a noise'),Klein 1,301.

КЛІ́МАТ ,AmUk. кла́йма 'clima', known to all other Sl. - Deriv. кліматичний. - Subst. підсо́ння.

From Gk. klíma,Gsg. klímatos 'ts',Vasmer[2]2,250.

КЛІ́НІКА 'clinic', ModUk.,known to all other Sl. as well. - Deriv.клініч́ний,-но. - Subst. наукóво-влашто́вана лікарня,звича́йно при університе́ті.

From ModHG. Klinik coming from Lat. clīnicus, the ultimate source being Gk.klīnikós 'pertaining to a bed'(:klínein 'to incline'), Klein 1,300.

клі́нува́ти AmUk 'to clean' first recorded in 1933 (Bilash 363), also **клинува́ти**.- Subst. **чи́стити**.

From E. clean 'ts', Bilash l. c. Koshelanyk 351, Royick 81.

КЛІТЬ, КЛІ́ТКА 'cage,hutch,stack,crate', MUK.,OUk.,OES. клѣть;Ru. клеть, OCS. klětь,klětъka,, SC.klijet , Sln.klẽt , Cz. kletka, Slk. klietka, Po.kleć, klatka, LoSo.,UpSo.klětka.- Deriv.кліточка, клітин/к/а, клітковина, -винний. - Syn.закри́те примі́щення для тварин.

PS. *klětь 'ts' with no certain affiliation in IE.; Machek's reference to IE. **klēu- 'to press, limit', was rejected by Трубачев in Vasmer[2]2,249 (cf. Machek 202 and ВЯ.1/1957,99-100); see also Berneker 1,518, Pokorny 602 (:**klei-:**kloi-), Trautmann 308-309, a.o.

КЛІФ 'cliff', first recorded in 1958 (А.С. Барков Словник довідник з фізичної географії, Київ 1958, s.v.),Ru.клиф,Po. klif .- Subst. висо́кий бе́рiг ,кру́ча.

From E. cliff 'ts', Jurkowski 106.

КЛОБУ́К 'fowl,hood', MUk.,OUk.клобукъ,known also to all other Sl. - Subst. ша́пка; черне́чий капелю́х.

From Tk. kalpak 'cap', Miklosich 120,Berneker 1,474, Vasmer[2]2,252,a.o.

КЛОНИТИ 'to bend, bow down', MUk.ts, OUk. клонѧть (XI c.);BRu.кланiць,Ru.клонить, Bu.клоня ,SC. klȍniti, Sln. klȏniti, Cz.kloniti Slk. klonit', Po.kłonić, LoSo.kłoniś, UpSo. kloniċ, OCS. kloniti 'ts'; - Deriv.на-,по- ,склони́ти/ся/, приклони́ти, покли́н;here also: кла́нятися. - Syn. хили́ти, схиля́ти.

PS. * kloniti 'ts', IE. root**/s/kel-:** /s/klŏ- 'to bend', Pokorny 928.

КЛЮБ, SovUk.клуб, ModUk.;

ключ AmUk. 'club', first recorded in 1963 (Bilash 361). - Subst. **клюб**.

From E. club 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 349.

КЛЮВА́ТИ, КЛЮ́НУТИ 'to peck,pick', M Uk.клюю (XУII с.ЛСЛ.92) ,BRu. клюва́ць, Ru. клева́ть, CS. кльвати, Bu. кълва́ , SC. kljȗvati,Sln.kljuváti, Cz. kliti (< *kljuti), Po.klwać ,kłuć ,LoSo.kluwaś, UpSo. kluwać. - Deriv. (b/f.:)клюв/о́к/, клюйде́рево,-ду́б, за-,по-клюва́ти,-а́ння; here also: клевета́ ,see s.v.- Syn.дзьоба́ти.

PS. *klьvati 'ts' without certain IE. affiliation, cf. Berneker 1,528 and IF. 8,284.

КЛЮ́СКА 'noodle, macaroni', ModUk.; Po.kluska. Subst. ло́кшина,макаро́ни.

From Po. kluska 'ts'.

КЛЮЧ 'key, lock; spring,fountain; flock of birds; a few villages forming a community; strong frontier town', M Uk. ключъ -clavis (XVII c. ЛСЛ.92; XV c. ССМ.1,478), OUk.,OES. ключь,known to all Sl. - Deriv. ключик, ключник,- иця, ключеви́й, заключи́ти,заключувати,-ання,приключи́тися,приключа́тися, ви́ключити,виключа́ти,-а́ння, ви́ключний,-ність,-но; FN. Ключ,Ключа́к,Ключе́вич, Ключе́вський, Ключи́й,Ключко́ /-Франко/,Ключко́вський, Ключний,-ик (Богдан 124); GN.Ключ /гора,Бойк. 222 /. - Syn. при́стрiй для замика́ння; джерело́; зграя птахів; адміністрати́вна одини́ця посе́лостей,сіл; погранична твердиня.

PS. * ključь with differentiated meaning in various spheres of usage,yet with one basic notion of /en/closure, the act of closing; some etymologists make also formal distinction between various meanings connecting each one with other IE. correspondences; according to Vasmer [2]2, 258 such specifications are unnecessary; cf. also Berneker 1,528-529, Sławski 2,234 , Jurkowski 39.

кля́йстер 'glue, paste', ModUk. ; Po. (since 1613) klajster, etc. - Subst. **клей**.

From ModHg. kleister 'ts', Sławski 2, 184.

кляре́т AmUk.,AustrUk. 'claret',first recorded in 1949 (Winnipeg JBR.). - Subst. англ. **на́звa для вина́ бордо́**.

From E. claret 'ts' ; in the E.-speaking World it is the name by which the Red Wines of the Bordeaux District, probably the finest wine-bearing group of vineyards in France, have been known in England since the twelfth century; the French never use the word Claret so it will never be found on the label, where the French term Vin de Bordeaux will appear or else the name of the district. The main subdivisions of the Bordeaux District include the Médoc, Graves, St. Emilion, Entre-deux-Mers and Palus, but when the name of the specific Château which produced the wine is shown on the bottle it gives a more acceptable indication to quality than the vague territorial description. Claret is called by many the 'Queen of Wines', and is a light, soft and delicate wine, unfortified by any spirit, and of great sensitivity; the ultimate source is OFr. claret used as a noun for *vin claret* 'clear wine',Klein 1, 295, (JBR.-Arch.133).

КЛЯРНЕ́Т, SovUk. кларне́т 'clarinet',ModUk. known to all other Sl. - Deriv. кларнети́ст, -ка.-Subst. рід музи́чного інстру́менту, Кузеля 157.

From Fr. clarinette 'ts'.

КЛЯ́СА, SovUk.клас 'class', ModUk.; Ru.класс, Po.klasa,etc. - Deriv. кля́совий,клясо́вість,-во, кля́сик,клясичний,-ність,-но, клясифікува́ти, -ання, /по/клясифіко́ваний, клясифіка́ція,клясифікаційний. - Subst. суку́пність люде́й,тварин,рече́й,що ма́ють спільні прикме́ти; /в шко́лі: /гру́па у́чнів одного́ рі́вня; кімна́та, де відбува́ються ле́кції; AmUk. ле́кція.

From ModHG. Klasse 'ts'; SovUk. from Ru. and this,in turn,from Fr. classe 'ts', the ultimate source being Lat. classis , Vasmer^{2}2, 244.

КЛЯ́СТИ, кляну́,-не́ш/ клену́,не́ш 'to curse, swear', MUk. кляcти, OUk.,OES. кляти ,BRu.кля́сці, Ru. клясть, Bu.къ́ль на́, OCS. klęti, klьnǫ,-neši, SC. kléti, Sln.kléti, Cz. klnouti, Slk. kliat',Po. klą́ć, dial. klnąć, LoSo. kleś, UpSp.kleć, Plb. klánĕ. - Deriv. вѝ-,за-,про-кля́сти, ви-,за-, про-клина́ти,-а́ння, ви-,за-,про̀-кля́тий, кля́тва, ви-,за-,про-кля́ття,клятьба́,кля́ння,кля́стися; клѧли сѧ есмо (1435 ССМ.1478).- Syn. заклина́тися,божи́тися, Деркач ^{2}89.

PS.*klęti, *klьnǫ 'ts', IE. root **kel-'to cry, shout', cf. AS. hlimman/hlymman 'to sound',ONor.hlymja 'ts', Gk. klónos 'shout', Berneker 1,525-526,Pokorny 548-550; this etymology is rejected by Vasmer^{2}, 259,Sławski 2,194, a.o.,inclined to accept Brückner's explanation which relates the word to *kloniti 'to bow (the hand down to earth during oat-giving)',cf. KZ 48,204 and his ED.232; this etymology was further developed by Machek 205 who added Lat. in-clinō mē 'I bow down' and Gk.klínomai 'ts' to the picture; the ultimate etymology is wanting.

КЛЬОЗЕ́Т 'W.C., toilet,washroom',ModUk. Deriv. кльозе́тик, кльозе́тний,кльозе́товий.-Subst.відхі́дник, вихо́док,лятри́на; here also:

кла́зит AmUk. 'closet', first recorded in 1972 (Koshelanyk 350). - Subst. **ша́фа**.

From E. closet 'ts', Koshelanyk, 1. c.

КМИН 'Cuminum cyminum:caraway', MUk. **кмѣнъ**(XVII c. ЛСЛ.92.),OES. **кюминь** (XII c.), BRu. кмін, Ru.кмин/ти́мон,OCS. kymiǹъ,Cz.,Po. kmin. - Deriv.кми́нок, кминкува́тий.-Syn.рослина́ роди́ни зонти́чних: насі́ння ці́єї рослини,(за:) Слум.4,I95.

From Lat. cuminum,perhaps via OHG.kumin 'ts' (and Po.?), cf. Berneker 1,681, (extensively:) Sławski 2,281-282.

КНА́ЙПА 'inn', ModUk.; Ru.кне́йпа,Po.knajpa, etc. - Deriv.кна́йпочка.-Subst. корче́мка,підря́дний ресторан.

From ModHG. Kneipe'ts'.

КНЕ́БЕЛЬ 'gag', ModUk.; Ru.dial. кне́бли, Po. knebel, etc. - Deriv. /за/кнеблюва́ти,закнебльо́вувати,-ання. - Subst. прила́д,яки́м наси́льно затика́ють уста́, Кузеля I57.

From ModHG. Knebel 'ts'.

кне́дель see **кни́дель**.

КНЕ́СЕТ 'Knesset/h/, the Israeli parliament', ModUk., known to all other Sl. - Subst.сойм, парля́ме́нт суч. Ізра́їлю.

From Hb.knéseth 'gathering,assembly',Klein 1,849.

КНИ́ГА, КНИ́ЖКА 'book',MUk.**книгу** Asg.(XVII c. ЛСЛ.92);1492 ССМ.1,479, OUk.,OES.**къ̀нига**, BRu.,Ru. Ma.,Bu. кни́га,OCS.kъ̀niga, SC.knjȉga,Sln.knjíga, Cz.Slk. kniha, Po.księga, LoSo.knigwy Npl., Up So. kniha. - Deriv. кни́жечка,кни́жний-ик, книга́р,-ня,-ський,-ство, книго-збі́рня,-лю́б, -скла́д,-схо́вище. - Syn. зши́та в одне́ пе́вна кі́лькість задруко́ваних або́ запи́саних сторіно́к (а́ркушів папе́ру,перга́мену тощо).

PS.*kъ̀niga 'ts' of non-Sl. origin; according to Miklosich 155,Mikkola BB.22,247,a.o., it comes from an older *kъ̀ninga the ultimate source being OIc.kenning 'note'; against this etymology Armenian-Accadian source: knik 'stamp', Tk.*kuinig'bundle', Assyrian kunukku 'seal,stamp', a.o. are suggested by scholars, cf. Vasmer^{2}2,262-263 and Трубачев ibidem; having in view the fact that *kъ̀niga orig. (in OES. up to the XIVc.) meant 'letter' and that Po. księga suggests the Miklosich's reconstruction *kъ̀ninga (see above) one is inclined to relate it to OHG.chunig/chuning, MHG.kǘnic/kǘnc(g) 'king' and interpret it as originally 'king's signature; ruler's seal' in opposition to *buky (cf. бу́ква)-the designation of all other letters; this simple and phonologically satisfactory explanation is supported by the fact that both words *kъ̀ninga and *buky are of Teut. origin;
cf. also **князь**.

кни́дель, also : кне́дель Wd.'dumpling', ModUk.;Po. knedel. - Subst. галу́шка.

From ModHG. Knödel 'ts'.

КНИ́ЖКА : кни́га.

кни́п/ель/ see ґни́п/ель/.

кніт,кнот see ґніт.

кно́пка Ed. 'button', ModUk.; Ru.ts. - Subst. ґу́дзик.

From ModHG. Knopf 'ts', perhaps via Ru.

КНЯЗЬ 'prince,duke', MUk.,OUk.,OES. **князь**, BRu.,Ru. ts, Bu.КНЕЗЪ, OCS.kъnędzъ, SC.knêz,Sln.knêz, OCz.kněz, Slk.kňaz , Po.ksiądz 'priest', LoSo.knez, UpSo.knjěz, Plb.k'nąz 'nobleman'. - Deriv. **князьо́к, князі́вство**, **-ський, кня́жий, кня́жити, кня́жна́**, here also : **кня́гиня, кня́гинин**; GN. **Кня́же, Кня́жолу́ка**. - Syn. **прави́тель князі́вства; ти́тул даро́ваний корол**е́м; (фолкл.:)**молоди́й**.

PS.*kъnędzъ generally considered a borrowing from Teut. (G.) ,viz. "the high antiquity of of the term is attested by its being borrowed at an early period by Finn.and Esth. as kuningas 'king',by OSlov. (=PS.,JBR.) as kŭnęgŭ,kŭnęzĭ 'prince',Lith as kùningas 'Lord,pastor'...", Kluge 186; semantic switch in PS.:from 'king' > 'prince' was conditioned by two factors:(1) discriminatory attitude of the Romance & Germanic western world towards Slavs ("slavus-sclavus") with denigradion of orig. 'king' to the Sl. 'princely status' of Sl. rulers and (2) a subsequent adoption of the term *kórlјъ (коро́ль,q.v.) for Sl. designation of 'kings'.

КОБИ́ЛА 'mare, filly', MUk.,OUk.,OES. кобы́ла,- Deriv. **коби́лка, коби́лячий, кобильча́, кобильчи́на**. Syn. **са́мка жереб**ця́, **лоши́ця**; Wd.(from Po.) **кляч**.

PS. *kobyla 'ts' , IE. root **kob-: **kab- 'cavity', ts as in **коби́та**; for other attempts to etymologize this word see Sławski 2,305-307.

коби́та, куби́та Wd. 'women',ModUk.; Po.kobieta. Subst. **жі́нка**.

From Po. kobieta with variety of derivations,cf. Sławski 2,300-303.

КОВА́Ль, КО́ВАНИЙ etc. see КУ́ТИ.

КОВБО́Й , AmUk. **кавбо́й** (since 1937,Bilash 313) - Deriv. **ковбо́йчик, ковбо́йський** - Subst. **пасту́х худо́би**, Bilash,l.c.

From E. cowboy 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 336.

КО́ВЗАТИ/СЯ/ 'to skate;to slip, glide', ModUk. -Deriv. **ко́взанка, ковза́н, ковзу́н, -ка, по-, с-ко́взатися, по-, с- ковзну́тися, ковзь! ковзький, ко́взько**. - Syn.**ру́хатися по гладкі́й, слизькі́й пове́рхні**.

PS.* sъkъlzati /sę/ 'ts', with now certain IE. correspondences, cf. Brückner 227-228, Vasmer^2,3, 646-647; see also **хо́взатися**.

КОВБАСА́ 'sausage, salami', MUk.,OUk.,OES. колбаса́/къ́лбаса, BRu. каўбаса́, Ru. колбаса́, Bu. къ́лба́са, SC. kobàsica , Sln. klobása, Cz. klobása, SLk. klbása, Po. kiełbasa, LoSo. kjałbas, UpSo. kołbasa. - Deriv. ковба́с/оч/ка, ковбаси́сько, -и́ще, ковба́сний, -ик, -иця, ковбася́нка, ковбася́; FN. Ковбаса́/ Коба́са́, Ковбасю́к.- Syn. ки́шка ви́повнена сі́чеником м'я́сом.

On account of great variety of forms postulating PS. reconstruction (*kŏlbasa/*klobasa/*kobasa) one is inclined to see in it a borrowing: from Hb. kŏl-bāśār 'meat', Fr.calebasse 'calabash', Tk.-Osm. kŭlbasty 'roasted meat', etc., cf. Vasmer^{2}2,286 , Sławski 2,144; its etymology remains obscure.

КО́ВБЕЛЬ 'goby (fish)', M Uk. (from Po.:) келбъ(XVII с.ЛСЛ.89); Ru. dial.колбь, ко́лба, Po. kiełb , Ca. kełp. - Deriv. ко́вблик/ко́блик, ко́вбень: FN. Ковбе́ль. - Syn. дрібна́ ри́ба з роди́ни ко́ропуватих.

PS. *kŏlbjь 'ts' with few IE. affinities, cf. Alb. kulp 'kind of fish'; Miklosich 154, Berneker 1,659, Sławski 2,143, a.o.

КО́ВДРА , WD. ко́лдра (Стрий) 'padded bed cover ,quilt', ModUk.; BRu. ко́ўдра , Po.kołdra 'ts'. - Subst. Те́пле накрива́ло на ліжко.

From Po. kołdra 'ts', Richhardt 68, Sławski 2,366.

коверзува́ти = каверзува́ти : ка́верза.

КОВИЛА́ 'feather-grass', ModUk.; Ru. ковы́ль, Bu. ковил , Sc. kòvilje. - Deriv. ковил-трава́.- Syn. ти́рса.

Of uncertain origin; perhaps it is connected with verb ковыля́ть Ru.dial. 'to bend', i.e.:'grass bending down', see the following word.

КОВІ́НЬКА 'bending;hook, ModUk. wanting in other Sl. - Syn. па́лиця з загну́тим кі́нце́м, Слум.4,205.

According to Berneker 1,598, it is connected with Ru. dial ковыля́ть 'to bend', which is perhaps a borrowing from Fin. kävellä 'ts', Погодин РФВ. 47,209.

КОВТ AmUk. 'coat', first recorded in 1951. (Bilash 364). - Subst. плащ, пальто́.

From E. coat 'ts', Bilash l. c., Koshelanyk 367, Royick 82.

КОВТА́ТИ 'to swallow down, gulp, devour', ModUk. Ru. колтну́ть, Po. kłtać (?:Vasmer^{2}2, 297). - Deriv. ковтну́ти, ковто́к, ковтону́ти; here also: ковту́н.- Syn. глита́ти.

PS. *kŏltati, kŏltnǫti 'ts' without certain IE. correspondences.

КОВТУ́Н see the preceding entry.

КОВТЬ! interj.expressing the act of swallowing, gulping', ModUk. : КОВТА́ТИ.

КОВУ́Ї, OUk.,OES. ко/в/уи 'Kovui - a Tk. tribe in So.-E. Ukraine in the XII c.' (mentioned, a.o., in Сл.плк.Іг.). - Syn.кочові́ тю́ркські племе́на в півд.-сх. Україні в XII ст. "чо́рні клобуки́".

From a Tk.-Tt. EN. Kobyj, Vasmer^{2}2, 272.

кову́ла dial. for ковила́.

ковча́н see колча́н.

КОВЧЕ́Г arch. 'arc' , M UK. ковче́гъ (XVII c. ЛСЛ. 93),OUk.OES. ковъчегъ; Ru.ковче́г, Bu. ts, OCS. kovъčegъ, SC.kòvčeg, - Subst. рі́зних форм посу́дина, а́рка, M Uk. кора́бль (XVII c. l.c.)

From OCS. kovъčegъ 'ts', the ultimate source being uncertain.

ков'я́знути : в'яза́ти.

КОГУ́Т 'cock,rooster',MUk.когут/ъ/(XVI-XVII c.); Ru.dial.когу́т , Cz. kohout, Slk. kohut, Po.kogut, OLoSo.kogot. - Deriv. когу́тик, SoCp. когуто́к , когути́сько,-и́ще; FN. Когу́т,Когу́ч,Когута́нич, Когу́ський, Когу́тик,Когутя́к (Богдан 126).-Syn. пі́вень.

Like квочка it is an o/p.formation:*kokotati/ *gogotati 'to croak' and suffix -uk, cf. Sławski 2, 328-29.

КОАЛІ́ЦІЯ 'coalition' , ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. коаліці́йний,-ні́сть,-но.- Subat.об'є́днання, сою́з держа́в, у́ря́дів ітд. для ося́гнення одні́є́ї мети́.

From Lat. coalitio'fs' (:coalescere 'to grow up').

коа́ля,коа́ла AustrUk. also коа́ла-бер, first recorded in 1955 (Chekaluk 17).-Deriv. **коа́лочка** (JBR.).-Subst. **австрал.ведмі́дь.**

From E.koala,'ts', the ultimate source being aborig. colac, colah, coola, kool-la 'native bear',Reed 95; cf. also Klein 850.

КО́БЗА ,a kind of lute with 8 or more strings: kobza', ModUk., BRu. Ru. ts, Po.kobza. - Deriv.кобза́р,-ський; "Кобза́рь" Т. Шевче́нка (I840 і д.). - Subst. банду́ра.

From Tk.kopuz 'kind of guitarre',Tt.kubyz 'violin', Радлов 2,654, Miklosich 122, Berneker 1,534,Vasmer^{2}2,268,a.o.

КОБИ́ ,also коб 'that, in order that;if, in case', ModUk.,wanting in other Sl. - Syn.аби́.

A Uk. neologism based on PS.*ko-:*ka- and би,see s.v., the former being found in Ru.кабы́, cf. Vasmer^{2}2,152.

КО́ДЛО 'breed', ModUk.; Ru.dial. ts. - Subst. рід, поро́ддя.

Origin obscure; according to Vasmer^{2}2,275, it comes from Po. godło'coat of arms;symbol', cf. Brückner 148; hardly acceptable; Ильинский relates it to ки́дати and connects it with 'excrements', PM.1,169-170 which is equally inconvincible.

КОЕДУКА́ЦІЯ, AmUk. коедюке́йшен 'co-education', known to all other Sl. - Deriv. коедукаці́йний. - Subst. спі́льне навча́ння хло́пців і дівча́т.

Formed from co- 'together' and educātio 'education'.

КОЕКЗИСТЕ́НЦІЯ 'coexistence', ModUk., known to all other Sl. - Subst. співжи́ття.

Formed from Lat.components: cō-'together' and existentia 'existing'.

КО́ЖА 'skin, hide', MUk. ко́жа (XVII с. ЛСЛ. 93), OUk., OES. кожа, OCS. koža, known to all other Sl. -Deriv. кожа́нка, кожу́х, кожушо́к, кожуши́на, кожушисько, -и́ще, кожуха́р, -ка, -ство, -ський, кожу́шник, -иця, кожум'я́ка; PN. Кожум, я́ка, GN. Кожом'я́ки (части́на Ки́єва). - Syn. шкура́, шкі́ра.

PS. *kozja 'ts' derived from *koza, see коза́.

КО́ЖЕН, КО́ЖНИЙ, dial. ко́ждий, ка́ждий / ка́жний, ку́ждий / ку́жний / ку́ждний 'each; everyone, everybody; each one', MUk. кождо (XVII с. ЛСЛ. 93), кождый (XVII с. Синонима I56), кождый (I627 Беринда, I596 Зизаній), кожьдыи (I487, I488, I489 ССМ.I,484), каждыі (I459 ibidem),), кажныі(й) (XV с. ibidem), etc.; according to Shevelov 516 the following (approximate) statistical data about MUk. use of kóždyj as opposed to káždyj might be presented:

– percentage of texts with:

	kóždyj	káždyj	kóždyj/káždyj
XVIII c.	67	22	11
XVII c.	50	11	39
XV-XVI c.	50	30	20;

OUk. каждыи (I352, ССМ.I,460), кажныи (XV с. ibidem) кождыи (XV с. ibidem), комуждо (I350 ССМ I,534), КЪЖЬДО (XI с.), кождо, къждо, подъ цѣмьжде (XII с.), OES. кождо, комоуждо,; BRu. ка́жен / ко́жен, ко́ждыі / ко́жныі, Ru. ка́ждыи, dial. ка́жныи, ка́жинныи, ко́жныи, кажо́дныи, OCS. kъždo, kъžьde, kyjьžьde, Cz., Slk. každy, Po. każdy, dial. kuždy/n/, LOSo. koždy / kuždy, UpSo. koždy, Plb. Dpl. kozdüöm . - Syn. всяки́й, бу́дь-яки́й, оди́н з усі́х (узя́тий окре́мо), Слум.4,208,

PS.*ko-žьdo /*kъ-žьdo 'ts' derives from IE. **kʷo-ghidho /**kʷu-ghidho respectively and is related to -ka, k and жда́ти, see s.vv.;

re Uk. neologism ко́жен, ко́жний opinions of etymologists are divided:

against the generally accepted derivation of it from *kъžьdnyj with simplification of -dn- into

-n- (e.g.ти́ждень-ти́жня), cf. Огоновський 81, Berneker 1.675,a.o., Shevelov 489 advances the view that d in kóždyj "was replaced by the adjectival suffix n, possibly with some influence of Br. kóžny"; in his opinion, the form kóžnyj (~ kážnyj ~ kóžen ~ kážen)known to Polissian dial. is attested since the XV c.,but it was extremely rare at that time expanding in the XIX c.only "in a trend toward adjectivization of the pronominal declension" (ibidem).

КОЖА́Н = ка̀жа́н : ко́жа.

КОЖУ́Х : ко́жа.

КОЗА́ 'she-goat, nanny goat', MUk.,OUk.,OES. ts, known to all Sl. - Deriv. козе́л,ко́зонька/ кі́зонька, козу́ля,козу́ня,-нька,козеле́ць, козельо́к, козеня́/тко/, коз́и́ний,коз́и́ця, козли́ний,козля́чий,козя́тина,козоли́ст,козодо́й (XVII с.ЛСЛ.93), козольповый (ibid.); FN. Козі́й,Козланю́к,Козі́цький,Козі́нський, Козінюк, Ко́зьол,Ко́зло,Козло́вський,Коз - ло́цький,Козлу́н,Козля́к,Ко́злик,Козли́нка, Козли́нський іт.п. (Богдан I39-I40) ;GN. Козя́тин,Козеле́ць; Козорі́г. - Syn.ссавець родини би́чачих,ряду парнокопи́тних.

PS.*koza 'ts', with no certain IE. affiliation,cf. Vasmer^{2}2,279-280, (extensively:) Трубачев 3,83-9I; the most persuasive etymology is offered by Brückner in his ED. 262, explaining koza as *ozka with reference to Lith.ožka 'she-goat', OPr.woze,'ts' with metathesis or prothetic k-.

КОЗА́К 'kozak, cossack', first recorded as КАЗАКЪ in 1395 (Срезневский I,II74), known to all other Sl. - Deriv. козачо́к, коза́че́нько, коза́цтво,-цький, коза́чка,козачня́,козачи́на,коза́чий,козарлю́га,козакува́ти, -а́ння, коза́чити,коза́чення; FN. Коза́к, Козако́вич, Козаче́нко,Козачи́нський, Коза/ч/кі́вський, GN. Коза́цьке. - Syn. ві́льна люди́на, ли́цар-степови́к,конкіста́дор сте́пу.

From Tk.-Tt. kazak 'free man' Радлов 2, 364-365, Miklosich TE.13330, Berneker 1,496, Vasmer^{2}2,158, a.o.; as far as Uk. f/e. are concerned the following article by В.Онуфрієнко might be quoted exempli gratia:

Спроби пояснити слово «козак», його походження, були віддавна, з тих часів, коли почали появлятися історії козацтва, виявлялися й намагання пояснити походження цього слова. Польські дослідники козацтва виводили слово «козак» від слова «коза» — мовляв, ці люди гарячі й готові бійки та шкоди, як коза.

Літописець Г. Грабянка (помер 1734 р.) заперечував таке пояснення і виводив «козак» від слова «козар» — від назви племени скитів, що колись жило в Середній Азії й перекочувало на українські землі. Але він вважав козаків не окремою нацією, а суспільним станом українського народу. Козари, на його погляд, жили не в праці, а в постійних військових вправах і від часу переселення на українські землі стали називатися козаками. Коли поляки й литовці почали закріпачувати в Україні селянство, козаки не захотіли терпіти неволі й повтікали за дніпровські пороги.

Інший дослідник козацтва П. Симоновський (нар. на початку 16 стор.) у творі «Короткий опис про козацький малоро-

сійський народ» (рос. мовою) відкидає спроби пояснити походження слова «козак». Він вважав їх нащадками слов'янського племени, чи народу, відомого ще з княжих часів під назвою «косогів»; це слово вимовлялося, мовляв, як «козаки». Козаки, на його погляд, були відомі вже на початку 11-го сторіччя. Після захоплення Києва Литвою в 1320 році, на думку Симоновського, козаки повтікали на нижче Придніпров'я, а за ними почали втікати туди й інші люди, включно з українською шляхтою.

Автор «Історії Русів» вважав, що козаки — це українські воїни, і з хозарами мають спільне лише одне — назву. Козаки — це люди вибрані, це воїни, лицарі. Те, що про них немає згадки в літописах, — це, на думку автора «Історії Русів», велика непримемність, бо виходить, що вони «впали з неба». В кожного народу були свої воїни, і мав їх і український народ: кінні називалися козаками, а піші — сердюками.

При відриві української мови від її прамови, про яку ми майже нічого не знаємо, тяжко пояснювати походження не лише застарілих слів, а й тих, що збереглися до сьогодні. Наприклад, і сьогодні майже ніхто не знає походження таких слів, як «коровай» чи «купало». Не диво, що й слово «козак» пояснюється порізному. Але мені здається, що яскраве світло на походження цього слова кинув Лев Орлигора в своїх дослідженнях нашої прамови (його зацікавлення відновленням дохристиянської віри лишаю збоку — це цілком інша проблема). Він звертає увагу на те, що в санскриті (мати індоевропейських мов, найближче зв'язана з нашою мовою) є слово «коса» й «сака». Коса — це довге волосся. Коли хлопцеві на свято Купала обголювали волосся й лишали лише «оселедець» (як у запорозьких козаків), його називали «косака». «Сака» на санскриті означає «воїн», «друг», «охоронець». Він має зброю — «сакиру» (сокиру).

Отже, можна думати, що поєднання слів «коса» й «сака» дало «козак». Можна також думати, що «козак» походить від санскритських «ку» (такий) і «сака» (воїн) — «кусака».

Якщо слово «козак» виводити з санскриту, тоді відпадають всякі «косоги», «кози» й т.д.

Цікаве при цьому й те, що запорозькі козаки мали на головах «оселедці», так само, як воїни князя Святослава, і мали, як за княжих часів, вічевий устрій. Чи не були це нащадки втікачів на Запорожжя ще з тих часів, коли монголи зайняли Україну, та ті, що поповнювали їхні ряди? І чи не слід початок Січі шукати в давніші часи, ніж кінець 15 сторіччя? Можливо, ще з княжих часів?

Але це, ясна річ, лише здогади. Врешті, багато дечого в нашій історії побудоване на здогадах, більш чи менш вірогідних.

«УКРАЇНЕЦЬ В АВСТРАЛІЇ», ч.15 за 1975

/JBR.-Arch.133/

КОЗЕ́Л : коза́.

КО́ЗИР 'trump (in cards)', ModUk.; Ru.КО́ЗЫР 'ts'. - Deriv. ко́зир-дівка, козири́стий, козирко́вий, козири́ти ,-рення,- Subst.ка́рта, що б'є всі інші;перева́га.

A definite etymology is wanting; the word is usually derived from Tk.koz 'ts', Miklosich TE. 1,335, Berneker 1597, Vasmer^{2}2, 279 a.o.

КОЗЛО́В MUk. Kozlov GN. for Eupatoria in Crimea; Ru.ts. - Subst. Євпато́рія.

From Tk. Gözleve, "affected of course also by a folketymological leveling",Shevelov 624; cf.also Vasmer^{2}2,278.

КО́ІТУС 'coitus', ModUk. known to all other Sl. - Subst. **полові́ зно́сини**, Кузеля I58.

From Lat. coitus 'ts'.

КОЙО́Т, AmUk. also кайо́т, кают (since 1931, Bilash 315). - Deriv. **кайотеня́** (1946, Bilash, 1.c.) - Subst. (Canis latrans) **хижа́к роди́ни соба́чих; лугови́й вовк**, Слум. 4, 2I4.

From E. coyote 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 327, Royick 79.

ко́ко AmUk. 'cocoa', first recorded in 1943 (Bilash 364). - Subst. **какао́**.

From E. cocoa 'ts', Bilash, 1. c.

КОЛА́Ч, Ed. **кала́ч** 'twistad (braided) bread', MUk. **кола́чъ** (XVII С. ЛСЛ. 94), O Uk. OES. ORu. **колачь** ; BRu. **кала́ч**, Ru. **кола́ч**, Bu. **кола́ч** ,SC. **kòlač**, Sln. **koláč**, Cz. **kólač**, Slk. **koláč**,, Po. **kołacz**, LoSo. **kołač**, UpSo. **kołač**. -Deriv. **кола́чик**, **кала́чик**. - Syn. **кру́глий**, **звича́йно бі́лий**, **хліб**

Deriv. from **КО́ЛО** because of its round form, Vasmer^{2}2, 285.

КОЛЕ́ҐА, SovUk. **коле́га** 'colleague', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **коле́ґія**, AmUk. **ка́ледж/ко́ледж**, FrUk. **коле́ж**; **колеґія́льний**, **-ність**, **-но**, Wd. **коле́жка**, **колеґи́ня**. - Subst. **друг**, **това́риш**; **спі́льник**, Кузеля 159.

From Lat. collēga 'ts'.

КОЛЕ́ҐІЯ see the preceding entry.

коле́жський, **коле́зький** : **коле́ґа**.

КОЛЕ́КТА '(church) collection', ModUk.; Po. **kolekta**. - Subst. **збі́рка** в це́ркві "на Бо́же".

From Lat. **collēcta** : Npl. of **collēctum**, see the following entries.

КОЛЕКТИ́В 'collective', ModUk. ; Ru. **коллекти́в**, Po **kolektyw**, etc, - Deriv. **колекти́вний**, - **ність**, **-но**, **колективі́зм**, **-і́ст**, **-і́стка**, **-і́стський**, **колективі́зувати**, **-а́ння**, **колективіза́ція**, /с/**колективізо́ваний**, **-ність**, **-но**; here also SovUk.: **колго́сп** for : 'колекти́вне господа́рство' and SovUk. deriv. **колго́спний**, **-ик**, **-иця**, (from Ru.:) **колхо́з** 'колекти́вне хазя́йство', **колхо́зний**, **-ик**, **-иця**. - Subst. **спільно́та**, **збір**, **склад**.

From Lat. **collēctivum** 'ts' (: colligo, colligere 'to collect', Part. pass. **collēctus**).

КОЛЕ́КТОР 'collector', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. **коле́кторка**, **коле́кторство**, **коле́кторський** - Subst. **збира́ч**.

From Lat. **collēctor** 'ts', see the preceding entry.

КОЛЕ́КЦІЯ ModUk ; **колекса́н** BrazUk.;

коле́кшен AmUk. 'collection', first recorded in 1963 (Bilash 365). - Subst. **збі́рка**.

From Lat. **collēctio** 'ts'; BrazUk. from Port. **colecçaõ**; AmUk. from E. collection ; see also the preceding entries.

КО́ЛЕСО : ко́ло.

КОЛИ́ 'when; if' , MUk. коли, колы, OUk. коли; Ru. коли́, коль, OCS. koli, kolь, Cz. koli, Po.-koli, -kol-wiek, dial. kiele, kiela. Deriv. відкі́ль, -іля́, до-кі́ль, -кіля́, за́кля 'як довго?' Syn. як; якщо́.

PS.*koli 'ts', IE.**kᵘalī 'how', Berneker 1, 673-674, Pokorny 645-646, a.o.

КОЛИ́БА 'hut, shanty', M Uk. колиба (XVII c. Алфавит 31); Po. kolíba, Slk., Cz. koliba, SC. kòleba, Sln. kolíba, Bu., Ma. коли́ба. - Subst. шала́с.

From Rm. colíbă 'ts', the ultimate source being Gk. kalýbē 'hut' (extensively treated by:) Vrabie 154.

КО́ЛИВО : КО́ЛО 1.

КОЛІ́НО 'knee', M Uk. коле́но, OUk., OES. КОЛѢНО; BRu. кале́на, Ru., Ma. коле́но, Bu. коля́но, OCS. коле́но, SC. kòljeno, Sln. koléno, Cz., Slk. koleno, Po. kolano, LoSo., UpSo. koleno, Plb. tül'onə. - Deriv. коліне́це, коліне́чко, колін/к/ува́ти, -а́ння, коліне́чити, колінча́стий, поколі́ння й тп. ; FN. Колінча́р, Колінчу́к, Коліня́к, Коліне́ський (Богдан 127) .- Syn. оди́н із су́глобів ни́жньої (або за́дньої) кінці́вки ті́ла; згин, згиб.

PS. * kolěno 'ts', IE. root **kᵘel-: **kᵘol-, cf. Lith. kelỹs, kelė́nas 'knee', Gk. kōlon 'member', with an apophonic formation in Sl.*čьlenъ, see член; Berneker 1, 545- 546, Trautmann 125, Brückner 245 a.o. re. коліно ріки́ cf. Jurkowski 50 - 51.

КО́ЛО [1] 'wheel', Npl. коле́са, therefrom: ко́лесо, M Uk. колесо́ (XVII c. ЛСЛ. 94), OUk. коло, коле-са ; BRu. ко́ла, Ru. ко́ло, колесо́, Bu. ко́лело, Ma. ко́ло, SC. kȍlo , Sln. kolọ́, Cz., Slk. kolo, Po. UpSo. ko-ło, LoSo. kolo, Plb. t'ȍla . - Deriv. кільце́, коліщя́/тко, колови́й, колува́ти, -а́ння, колісни́й, колісни́ця, колесува́ти, ко́ливо, коле́шня́, FN. Коле́с/с/а, Колеса́р, Колесниче́нко/Колісниче́нко, Колесня́к, Колещу́к, Коломи́єць, Коломи́ло (Богдан 127-128); GN. Коломи́я /:"ми́ти ко́ла"/. - Syn. круг; середо́вище, Деркач 90.

PS.*kolo, Gsg.*kolese 'ts' — result of a contamination of IE. **kᵘel-es- and **kᵘol-os- 'ts', cf. OPr. kelan 'ts', Gk. pólos 'axis', ONor. hvel 'wheel', Lat. colo 'I cultivate, a.o. , cf. Meillet Ét. 357-358, Berneker 1, 549, Trautmann 125, Brückner 247-248, a.o.

КО́ЛО [2] 'around, circa, about' , ModUk., known to all Sl. - Deriv. око́ло, довко́ла, довколі́шній, довкі́льний, -но, довкі́лля. - Syn. бли́зько, бі́ля, побі́ля, край.

A secondary prepositional formation dariv. of ко́ло, see preceding entry; according to Sławski 2, 369, it is a later abbr. of PS.*okolo = *o- and kolo.

КОЛО́ДА 'log, beam; fetters, chains; watering trough, deck of cards; beehive', M Uk. кла́да, (XVII c. ЛСЛ. 90), колода (XV c. ССМ. 1, 490), OUk. колода (XIV c. ibidem), OES. клада; BRu. Ru. ts , Bu. кла́да, SC. klàda, Sln., Cz. kláda, Po. kłoda, LoSo., UpSo. ts. - Deriv. коло́д/оч/ка, коло́ддя, колода́ч, коло́диця; FN. Коло́дка, Коло́дин, Колодинський - Syn. ба́лка; ди́би; пи́йло; до-бі́р, компле́кт карт; ву́лик.

Derived from коло́ти ,q.v.

КОЛО́ДЯЗЬ, dial. колодя́зь,колоді́зь,колоде́з,колоде́дз,колоде́нь,колоде́ж,колоде́ць,колодзя́ць,колоде́с,ко́лозь (cf. Jurkowski 176) 'well, draw-well,spring', M Uk. кла́дязь (XVII c. ЛСЛ.90), OUk. колодази Apl.(1415 ССМ.1,491), колодазѧ Gsg.(1443 ibidem), колодазем (1366 I sg. ibidem), OES. кладазь;BRu. кало́дзезь ,Ru. колодязь/колодец,Bu. Ma.кладенец , OCS. kladędzь , SC. klädenac, Sln.kladénec,kládez . -Deriv. коло́дязний,-ик, FN.Колодя́жний,GN.Колодя́жне, Колодя́жин. - Syn. крини́ця.

PS. *koldędzь 'ts' generally considered a loanword from Goth. kaldings 'cold ; cold well' ,cf.Jurkowski,l.c. (with pertaining bibliography); yet, K. Būga in his Славяно-балтийские этимологии I, 444,582, refers it to *kólda, see коло́да,analogically to Lith. šulinỹs 'well' deriv.from šulas 'beam'.

КО́ЛОС 'ear or spike (of grain)', M Uk.клáсъ,OES. ts; BRu. ко́лас,Ru. ко́лос,Bu., Ma. клас, OCS.klasъ, SC. klȁs, Sln. klàs, Cz.,Slk. klas, Po.kłos,LoSo. ts, UpSo. kłós, Plb.klå̀s . - Deriv. колосо́/чо/к, колоси́на, коло́сся, колоси́ти/ся/,колоси́ти,колосува́ти ; FN. Ко́лос,Коло́са, Колоси́вський,Колосю́к (Богдан 128).- Syn. суцві́ття,квітоста́н.

PS. *kȍlsъ 'ts' : *kólti ,see коло́ти.

КОЛО́ТИ 'to prick, stab, thrust, pierce',M Uk. колю́ (XVII c. ЛСЛ.95), OUk.,OES. колоти,колю; BRu. кало́ць, Ru. коло́ть,OCS. klati, SC. klȁti , Sln.,Cz. kláti, Slk. klat', Po. kłuć, LoSo.kłojś, UpSo.kłóć. - Deriv. вѝ-,за-,на-,по-,про,с-коло́ти, ви-,від-,за-,на-,над-,по-,про-ко́лювати,-ання,ко́лотий,ко́лений,кіл,ко́лос, колю́х, ко́лька,колоти́ти,за́колот,колод/к/а й тп.;FN. Ко́лик,Коликі́ш,Колиба́ба,Колиба́й,Колиба́ч,Колю́к,Колю́га (Богдан 129).-Syn. пшига́ти, штри́кати, Деркач[2] 90.

PS.*kólti 'ts', IE.** kel-tī ; ** kol-tī, cf. Lith. kálti, Latv. kalt 'to strike', Lat.percellere, Gk. klaein 'to break', Berneker 1, 552, Trautmann 114-115, Pokorny 545-546,Sławski 2,274-275, a.o.

КОЛЧА́Н, arch.&dial.ковча́н 'quiver, case for arrows', M Uk. ковчанъ (XVII c. Синонима I56), Ru. колча́н, Po.kołczan. - Subst.сагайда́к, Кузеля I60.

From Tk.-Tt. kolčan/kulčan 'ts', Miklosich 123, Berneker 1, 543, a.o.

КОЛЯДА́ 'Christmas caroling' , M Uk.,OUk.,OES. ts, BRu. каляда́ , Ru.коляда́. , OCS. koleda 'New Year's celebration', Bu.Ко́леда'Christmas', Ma. kolе́да 'Christmas eve; caroling',SC. kóleda'Christmas caroling', Sln. koléda 'ts', Po.kolęda 'ts', Cz. koleda, Slk. koleda/kol'ada 'ts', LoSo.koloda 'New Year's gift'. - Deriv. коля́дка,колядни́к, колядни́ця, колядува́ти,-а́ння,ви-,від-, за-, по-колядува́ти,-а́ння; FN. Коляда́,Колядин,Колядни́к. - Syn. Різдвя́на коля́дка-пі́сня;збі́рка гро́шей на яку́сь ці́ль з одночасним співа́нням колядо́к; /ірон.:/ грошова́ збі́рка взагалі́; MUk.даръ (XVII c. ЛСЛ.95).

PS.*kolęda - an old borrowing from Lat.calendae 'first day of the month' developed in Sl. into 'New Year → Christmas → New Year's or Christmas gift → celebration → customs and songs during Christmas (→ collection of money on such occasions)';cf.Потебня РФВ. 11,33-37, Miklosich I 23, Meillet Ét. 186, Bernaker 1,544, (extensively:) Sławski 2, 353-354.

PS.
As one might expect,there are many "domestic" folk-etymologies of коляда́ among Uk. patriotic members of the community who are not pleased with derivation of this word from a "foreign" source; as few examples the following might well serve:

ДО ЕТИМОЛОГІЇ СЛОВА "КОЛЯДА"

В навечер'я Христового Різдва сплелися з християнськими звичаями відсвяткованням народження Христа і давні дохристиянські звичаї, які аж ніяк не відносяться до культу християнського свята, а саме: згадується душі усіх денебудь померлих (членів роду), запрошуючи їх взяти участь у цих поминках. (Гуцули здмухували лави, сідаючи до вечері, щоб не присісти якоїсь душі). Приношено в жертву душам померших плоди природи, головно варену пшеницю, приправлену медом (символом життя) і маком (символом сну-смерти). Це звалося К о л и в о. Наросток -иво, -як у печиво, м'ясиво і т. д. Цю сумішку плодів природи перед жертвуванням споживали члени родини (кушали), при чому згадувалося душі померших і ворожилося, (як тепер при куті), а решту ставилося як жертву душам померших. (Християни теж лишали на столі страви, щоб душі мали чим поживитись, дещо зі страв розсилали теж своякам — рід жертвування). Якщо взяти під увагу християнські парастаси, ті задушні церковні відправи, на які теж ставили всяке вариво (головно пшеницю) і печиво (теж з пшениці), то це теж дохристиянський звичай жертв за душі померших.

Припускати треба, що обопільне споживання (живими і мерцями) К о л и в а і звалося к о л я д а (яда — ідження колива). Очевидно — це покищо тільки обґрунтований здогад. Коли появилося це слово "коляда" тяжко тепер без відповідних матеріялів ствердити.

Пояснювання походження слова коляда від латиського KALENDAE (— перший день кожного місяця) аж ніяк не обґрунтоване в зв'язку з українськими звичаями.

Є ще слово к а л я н д и, яким в мовах західньої Европи, визначалося релігійне середньовічне товариство, яке сходилося кожного місяця в перших днях на молитви за померших і на пиятику.

В. Винницький

/Розбудова Держави, ч.2I I957/

A more plausible interpretation of the whole problem is found recently in an anonymous article in Канадійський фармер - Вільний Світ ч. 2 за I98I; it reads,a.o., as follows:

Що таке каляда і звідки вона і нас взялася?

Слово коляда і похідні від цього слова — колядувати, колядник, колядниця, колядка надзвичайно давні. В Україні це слово уживали тоді, коли наші предки вірили в сили природи й ці сили величали піснями, що їх називали колядками.

Саме слово коляда вчені пояснюють різно: одні кажуть, що воно походить від грецького "каляндай" і латинського "календе" — назва першого кожного місяця. Новорічні "календе" справлялися дуже урочисто і співалися (колядували) особливі пісні (колядки). Це продовжувалося й за часів християнства, тому Церква поєднала свято Різдва зі старим Святом Нового Року, так що пізніше новорічні колядки зовсім перенесено на Різдво. Від грецького "каляндай" пішли всі відповідні назви слов'янські; так само Рим свої "календе" поширив по цілій Європі.

Такої самої думки є український літературознавець Леонід Білецький. Він каже: «Саме слово "каляда", "календа", яким означалися давні грецько-римські поганські обряди, перенесено на Різдвяні Свята і зробилося своїм словом у всіх романських, германських та слов'янських народів. Таким чином старе (поганське) свято і нове (християнське) стали поруч, обопільно впливаючи одно на друге: елементи ворожіння, привітань, переодягу, данини у християнському обряді пояснюється лише впливом поганського обряду, водохреща (хрещення водою), святі гості (Божа Мати, Ісус Христос, апостоли й інші святі), ходження Богородиці і багато інших лише під впливом християнських молитвенних сюжетів проникли в колядкові пісні, що мають на меті привітання поганського новоліття.»

Зовсім іншої думки про слово коляда є Ксенофонт Косенко. Він каже, що слово коляда походить з іранського джерела й означає "сонце готове", "сонце тут". Свято Коляди означало принос жертви божеству сонця.

Іранські впливи в Україні признає також у своїй "Малій Українській Енциклопедії" професор Євген Онацький.

Проф. С. Килимник є тієї думки, що в Україні перед тим, ніж прийшло слово коляда, було слово корочун, яке означало свято дня, що ступнево збільшується, а ніч скорочується. Але запевнити, що саме від того пішла назва корочун, проф. С. Килимник каже, дуже трудно, та й не можливо. Він є тієї думки, що наш цикл зимових свят наближається і нагадує цикл подібних грецьких та римських. "Врумалії" — від 24 листопада до 17-го грудня на честь Діоніса; "Сатурналії" від 17-го до 24-го грудня; "Воти" від 24-го грудня до 1-го січня. Цьому циклу відповідають наші —

. . . . . .

Стародавні назви свят, крім Калити та Корочуна, забуті в пам'яті народній, а з прийняттям християнства всім цим святам дано вже і християнські назви.

Що наступила зміна назв, то це зрозуміло, бо християнська церква з давніх часів вела завзяту боротьбу з "врумаліями", "вотами" й "календами". Ця рішуча, на жаль, боротьба з дохристиянськими святами провадилась і в Русі-Україні. Найдовше втрималися в Європі "календи". Таким чином припускаємо, що згадані свята могли прийти з Азії через Грецію та Рим в Европу. Тут перетравилися, прибрали європейської особливости, змісту та ідейности — кожний нарід уклав у ці свята свою особливу притаманність, свою психіку, свої ідеї, свої вірування.

Не бракувало також таких дослідників, які слово коляда виводили від українських слів. Наприклад, Д. Щепкін казав, що слово коляда, це злінка двох слів — коль — еда, тобто їда в колі, колова їда.

Дослідник П. Безсонов слово коляда виводив від слова колода, запалений пень довкола якого сідали давні предки й відбували ритуальні церемонії.

Микола Костомарів слово коляда виводив від слова колесо, коло, яке символізувало сонце, бога тепла.

Були такі, як Номис, що слово коляда виводили від слова коливо, яке означає кутю.

. . . . . .

коля́стра, кура́стра, кура́йтра, кура́ства, куля́йстра, a.o. in Wd. 'colostrum; beestings', ModUk. - Subst. моло́зиво, пе́рше молоко́.

From Rm. corastră 'ts' the ultimate source being Lat. colostrum; (extensively dealt with by:) Vrabie 157.

КО́ЛЬКА : коло́ти.

ко́льдомпа AmUk. 'coal dump', first recorded in 1915 (Bilash 366). - Subst. **на́сип ву́гілля.**

From E. coal dump 'ts', Bilash , 1. c.

кома́дре BrazUk. 'godmother', first recorded in the XX c. (Борушенко Снс.13,9).- Subst. КУМА́.

From Port. comadre 'ts'.

кома́н AmUk. 'come on', first recorded in 1915 (Bilash 318), also **кама́н, ком, ком-а́н, комо́н.** - Subst. **ходи́.**

From E. come on 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 356.

КОМАНИ́ЦЯ 'clover', ModUk.; SC.komònika, Cz.komonica, Slk.komonica, Po.komonica.-Deriv.КОМА́НКА. - Syn. конюши́на.

Derived from КО́МОНЬ, like конюши́на from КІНЬ.

КОМА́Р 'mosquito, gnat' ,M Uk. кома́ръ (XVII c. ЛСЛ OUk.,OES.ts,known to all Sl. - Deriv.кома́рик, комари́стий, комаро́вий, комарня́; Кома́р,Кома́ра,Комари́нський,Комарни́цький,Кома́рн/и/ця, Комари́чко,Комарчу́к ;GNКома́рно, -ники. - Syn. москі́то/.

PS. *komarъ/*komarь 'ts' with no firm IE. affiliation except Lith. kamãnė 'wild bee', Latv. kamane 'ts' cf. also ажміль, Berneker 1,552, Trautmann115,Vasmer[2], 301,Sławski 2,378.

КО́МИН 'chimney', M Uk. ко́минъ (XVII c. ЛСЛ. 95), Po. komin,etc. - Deriv.ко́минок, комина́р/-ня́р,коминарчу́к/коминярчу́к, Wd. коминя́рка. - Subst. дима́р.

From Po. komin 'ts', the ultimate source being Lat caminus 'owen', Sławski 2,385,a.o.

КОМИ́Ш 'reed', ModUk.; Ru. камы́ш , Po. (from Uk.:)komysz. - Deriv. комише́вий,комиши́нник, комиши́т. - Syn. очере́т.

From Tk.-Tt. kamyš 'ts', Miklosich 110,Berneker 1,478-479,a.o.

комі́н AmUk. 'come in', first recorded in 1931 (Bilash 367). - Subst. **увійти́.**

КО́МІР, also ко́внір 'collar; cape of a cloak', ModUk.; BRu. каўне́р , Ru.dial. ко́внер/ь/ 'ts', Po. kołnierz. - Deriv. коміре́ць/ковніре́ць, комі́рчик/ковні́рчик. . -Subst. нашийна частина о́дягу.

From Po. kołnierz 'ts', cf. Richhardt 68, Sławski 2,367.

КОМІ́СІЯ ModUk.,
комі́шен AmUk. 'commission', first recorded in 1959 (Bilash 367), also **коме́шин, коми́шин.** - Subst. **комі́сія; комісійне (винагорода).**
From Lat. **commissio** 'ts';
AmUk. From E. commission 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 358.

ко́монь **arch.** 'horse', OUk.,OES. ts ; Ru. ко́монь, Cz. **komoň** 'ts'. - Subst. КІНЬ.

PS. * **komonjь** 'ts', related to *konjь, see кінь.

КОМО́РА 'pantry, store-room' MUk. КОМОРА (XVI-XVII с.), OUk., OES. камора, комора, комара; known to all other Sl. - Deriv. комі́рка, комі́рчи́на , комі́рочка, комі́рний, -не, -ник, -ниця; here also закама́рок. - Subst. кімна́та-схо́вок, спижа́рня, магази́н.

From Lat. camara/camera 'room', the ultimate source being Gk. kamárā 'ts', cf. Vasmer[2] 2,305, Sławski 2,391.

КО́МПАС 'compass', MUk. компасъ (XVII с. ЛСЛ.95), known to all other Sl.. - Subst. магне́товий прилад визнача́ти части́ни сві́ту, Бойків 2I2 ; буссо́ля.

From LLat. compassus 'ts', Sławski 2,395.

КОМПАТРІО́Т 'compatriot', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **компатріо́тка** Subst. земля́к, люди́на з одно́ї краї́ни, Бойків 2I2.
From Fr. compatriote 'ts'.

КОМПЕ́НДІЙ, also **компе́ндіюм** 'compendium', ModUk., known to all other Sl. - Subst. **основни́й підру́чник.**
From Lat. compendium 'ts'.

КОМПЕНСУВА́ТИ 'to compensate', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **компенсува́ння, компенса́тор, компенса́ція, компенсаці́йний.** - Subst. **винагоро́джувати, відшкодо́вувати,** Бойків 2I2; **надолу́жувати.**

From Lat. compēnsāre 'to weigh together', Klein 1,323.

КОМПЕТЕ́НТНИЙ 'competent', ModUk.; Ru. **компете́нтный, Po.** kompetentny, etc.- Deriv. **конмете́нтність, -но, компете́нція.** - Subst. **відпові́дний, нале́жний, правомо́чний** (згі́дно з знаннями, здібностями, повноваженнями) **розв'я́зувати пе́вні спра́ви,** Орел 1,442.

From Lat competens,Gsg.competentis 'ts', Opeл ,1c., Klein 1,323, SWO.372.

КОМПІЛЮВА́ТИ 'to compile', ModUk.; Ruкомпили́ровать,Po.kompilować, etc. - Deriv.компілюва́ння, компіля́тор,-ка,-ський,компіля́ція. Subst.писа́ти несамості́йно з всіля́ких гото́вих книжо́к, Кузеля I62.

From Lat. compilāre 'to gather together',Opeл 1,442, Klein 1,323, SWO.373.

КОМПЛЕ́КС 'complex', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. компле́ксія,компле́ксний,-ність,-но. - Subst. ці́лість із кількох складникі́в.

From Lat. complex 'ts'.

КОМПЛЕ́КТ,Wd. компле́т 'complete set', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. компле́ктний,-ність,-но,/c/комплектува́ти.- Subst. скла́дена ці́лість,доповнення, добира́ння до напере́д ви́значеної кі́лькости люде́й або́ рече́й, Бойків 2I3.

From Lat.complectī 'to fold together,complete,include'.

КОМПЛЕКТУВА́ТИ, компле́т,etc., see the preceding entry.

КОМПЛІМЕ́НТ 'compliment', ModUk.; Ru. комплиме́нт, Po. kompliment/komplement,known to all other Sl. - Deriv.компліментува́ти, -а́ння.Subst.повіта́ння,че́мне сло́во, підхлі́бство, Кузеля I63.

From ModHG. Kompliment 'ts', the ultimate source being LLat.*complire/ complere 'to fill up,complete', Klein 1,324, Opeл 1,443,SWO.373.

КОМПОЗИ́ТОР, КОМПОЗИ́ЦІЯ,etc., see the following entry.

КОМПОНУВА́ТИ 'to compose', ModUk.;Ru.компони́ровать, Po. komponować, etc. - Deriv.компону́вання;here also:компоне́нт,-ність,-но, компози́тор,-ка,-ський,компози́ція,композиці́йний.- Subst. склада́ти,твори́ти, розташо́вувати матерія́л, Бойків 2I3.

From Lat. componere 'to put together'.

КОМПО́СТ 'compost' , ModUk.- Subst. перегні́й,до́бриво з рі́зних по́кидів,земли́ та гно́ю, Бойків 2I3.

From Fr. composte 'ts'.

КОМПО́Т 'compote', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. компо́тик. - Subst. узва́р, Бойків 2I3.

From Fr. compote 'ts'.

КОМПРЕ́С 'compress', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. компре́сик, компре́совий; компре́сор,-ний.

From Fr. compresse 'ts'.

компрі́ст BrazUk. 'buyer', first occurrence: 1980 (Праця 80/1980). - Subst. **купува́льник.**

From Port. compristo : comprar 'to buy'.

КОМПРОМІ́С 'compromise', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. компромісо́вий,-вість, -во. - Subst. зго́да, порозумі́ння, пристосува́ння до обста́вин.

From Fr. compromis 'ts'.

КОМУ́НА 'commune', ModUk., known to all other Sl.- Deriv. комуна́р,-ка, комуні́зм, комуні́ст, -ка, комуністи́чний,-но; compounds with ком-: e.g. комсомо́л, комсомо́лець, комсомо́лка, комсомо́льський, комсо́рг. - Subst. грома́да; наси́льний згін селя́н до колекти́ву в СССР.

From Fr. commune 'community', the ultimate source being Lat. communis 'common', Орел 1,444.

КОМФО́РТ 'comfort', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. комфо́ртний, комфорто́вий, (from Ru.:) комфорта́бельний,-ність,-но.-Subst. виго́да, вигі́дні умо́вини життя́.

From E. comfort 'ts'.

КОМЮНІКЕ́, Wd. **комуні́ка́т** 'official communication; official statement', ModUk., known to all other Sl. as well. - Subst. **офіці́йне повідо́млення про урядо́вий або́ дипломати́чний акт.**

From Fr. communiqué 'ts'.

КОНА́ТИ 'to be in comma, to die, agonize', MUk. **конаю** (XVII c. ЛСЛ.95); Ru. **кона́ть**, Po. konać. - Deriv. **кона́ння, /с/ кона́ти, ско́наний**, - Syn. **вмира́ти, кінча́ти життя́.**

Derived from *kon-, see **кіне́ць.**

КО́НВА, dial. **кі́нва** 'bucket, pail', M.Uk.; Ru.dial. коно́вь, Po. konew, Cz. konev, Slk. konva. -Deriv. коно́ва, коно́вка **кові́вка, коно́вочка**, коно́вонька; FN. Коно́вка, Коновче́нко. - Subst. -відро́

The word is generally considered a Po. borrowing, cf. Richhardt 65, Sławski 2,412,a.o.; the ultimate source is OHG. channa (> ModHG. Kanne 'can'), cf. Kluge 164, Schwarz Archiv 41,126,a.o.

конва́ер see **конве́ер.**

КОНВА́ЛІЯ 'Convallaria majalis: May lily, lily of the valley', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **конва́лійка, конва́ліевий, конвалі́йний.** - Subst. **гладиш, кукурі́чка, купи́нка, лендиш, маївка, ра́нник**, etc., cf. Makowiecki 107-108.

From Lat. convallaria 'ts'.

конве́єр AmUk. 'conveyor', first recorded in the XX c. (JBR.). - Subst. **би́нда або́ ланцю́г, що безпере́рвним ру́хом пересува́є ви́роби або́ матері́ял від робітника́ до робітника́ в проце́сі виробни́цтва або́ взагалі́ в ме́жах фабри́чного примі́щення,** Орел I,445 (під:"конва́єр").

From E. conveyer/conveyor 'ts',Klein 1, 347, Vasmer^{2}2,308, Орел ,1.c.

КОНВЕ́НТ 'convent', ModUk.,known to all other Sl. - Subst. **зага́льні збо́ри.**

From Lat. conventus 'ts'.

КОНВЕ́НЦІЯ,AmUk. **конве́ншон** 'convention',ModUk. known to all other Sl. - Deriv. **конвенці́йний,конвенціона́льний,-ність,-но.** -Subst **уго́да,порозумі́ння між у́рядами держа́в;** AmUk. : **зага́льні збо́ри,з'їзд.**

From Lat.conventic'meeting,assembly;agreement', Орел 1,446,Klein 1,347,SWO.388.

КОНВЕРЗА́ЦІЯ, AmUk. **конверзе́йшон** 'conversation', ModUk.,known to other Sl. as well.-Deriv. **конверзаці́йний.** - Subst. **розмо́ва.**

From Lat.conversātio 'ts'.

КОНВІ́КТ 1. 'hostel, residence',ModUk.;Po.konwikt. - Subst. **гуртожи́ток.**

From Lat. convictum 'ts',Sławski 2,444.

КО́НВІКТ 2. 'convict, person found guilty', AmUk., AustrUk. - Subst. **засу́дженець.**

From E.convict 'ts',the ultimate source convictus 'ts'.

конві́нор AmUk. 'convenor', first recorded in XX c. (JBR. Winnipeg). - Deriv. **конві́норка, конві́норський,** - Subst. **організа́тор збо́рів, прийня́ття, ітп. імпре́з.**

From E. convenor/convener 'ts'.

КОНВОКА́ЦІЯ, AmUk. **конвоке́йшон** 'convocation', ModUk., known to other Sl.as well. - Deriv. **конвокаці́йний.** -Subst.**скли́кання збо́рів; зібра́ння.**

From Lat. convocatio 'ts'.

КОНВУ́ЛЬСІЯ 'convulsion', ModUk.,known to other Sl. as well.- Deriv. **конвульсі́йний,-но.** Subst. **скорч,ко́рчі,судо́ми.**

From Lat. convulsio 'ts', Орел21,446,Klein 1,348, SWO.390.

конгломера́т see the following entry

КОНҐЛЬОМЕРА́Т, SovUk. **конгломера́т** 'conglomerate', ModUk.,known also to other Sl.-Deriv. **су́мішь, змі́шання ріжних неорганічно пов'я́заних елеме́нтів; мінера́л із різноріднних части́н.**

From Lat.conglomerātus 'ts'.

КОНҐРЕҐА́ЦІЯ, AmUk. **конґреґе́йшон** 'congregation', ModUk., known also to other Sl.-Deriv. **конґреґаці́йний.** - Subst. **церко́вна грома́да; релігі́йне това́риство; кардина́льські збо́ри при Ватика́ні.**

From Lat. congregātio 'ts'.

КОНҐРЕ́С ,AmUk. **ко́нґрес** 'congress', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. **конґресо́вий, конґреси́ст,-ка;** here also : **ко́нґресмен,** (псевдоні́м:) **Конґре́сович./-** Subst. **з,їзд; законода́тна пала́та США, скла́дена з депута́тів і сена́торів.**

From Lat. congressus 'coming together'.

ко́нда SoCp. see **ґо́нда**

КОНДА́К 'church song marking a feast',MUk., OUk.,OES. **кондак** ,Ru.ts. - Deriv. **кондачо́к, кондака́р.** - Subst. : **церко́вна пі́сня з нагоди пра́зника.**

From Gk. kontáki/on/ 'ts', Vasmer^{2}2,309.

ко́ндо : кондомі́ній.

КОНДОЛЕ́НЦІЯ 'condolence', ModUk., known to other Sl. as well. - Deriv. **кондоленці́йний.**- Subst.**ви́слови співчуття́.**

From ModHG. Kondolenz 'ts',the ultimate source being Lat.condolere'to feel another's pain',Sławski 2,410.

КОНДОМІ́НІЙ,alsoкондомі́ніюм, abbr. **ко́ндо,** AmUk. 'condominium', ModUk. - Subst.**спі́вжи́тла.**

An artificial formation based on Lat.condominium 'joint sovereignty'.

КОНДО́Н 'preservative', ModUk.;Po.kondon/ek/. Deriv. **конд**о́**нок, конд**о́**нчик.** - Subst. **ґумо́вий запобі́жний препара́т при статеви́х зно́синах; ґу́мка (Львів).**

From E. condom 'ts'.

коне́кція Wd., ModUk.; **коне́кшен** AmUk. 'connection', first recorded in 1963 (Bilash 369), also **коне́кшон.** - Subst. **зв'язки́.**

From Lat. connectio 'ts'; AmUk. from E. connection 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 358, Royick 81.

коне́ць : кіне́ць.

КО́НИК, коню́ший, etc. see **кінь.**

КОНКЛЯ́ВА 'conclave',ModUk.,known also to other Sl. - Deriv.**конкля́вний, -но.** - Subst. **зібра́ння кардина́лів.**

From Lat. conclāve 'room locked up'.

КОНКЛЮ́ЗІЯ 'conclusion', ModUk.,known to other Sl. as well. - Subst. ви́сновок.

From Lat. conclusio 'ts'.

КОНКОРДА́Т 'concordat', ModUk.,known to other Sl.as well. - Subst. **уго́да між Ватика́ном і і́ншими держа́вними у́рядами.**

From LLAt. concordātum 'ts'.

КОНКРЕ́ТНИЙ 'concrete,real', ModUk.,known also to other Sl. - Deriv, **конкре́тність,-но, конкретизува́ти,-а́ння, конкрети́зм.**- Subst. **протиле́жний до абстра́ктного, ді́йсний, спра́вжній.**

From Lat. concretus 'ts'.

КОНКУБІНА́Т 'concubinage', ModUk., known to all other Sl. - Subst. **життя́ на ві́ру,** Кузеля I66.

From Lat. concubinātus 'ts'.

КОНО́ВКА see **ко́нва.**

КОНО́ПЛЯ 'hemp', **OES.** конопля, **BRu.** **кано́пля,** **Ru.**коно́пля, **Bu.** **КОНО́П**, **SC.** **ко̀nоplja**, **Sln.** **копо́р-lja, Cz.konopě, Slk.konope, Po. konopie,OPo.konopia, UpSo. konopje.** - **Deriv.** конопе́лька, конопли́на, коно́пли́сько, коно́пли́ще, конопе́льний;compounds: конопле-джу́товий,-збира́льний,-м'я́лка,-обро́бний,-ті́пальний;*PN.*Конопе́льний, Коно́пка, -ко, Конопійчу́к, Конопле́нко,Коно́плів,Конопни́цький (Богдан I31). - Syn. росли́на роди́ни шовкови́чних.

PS.*konopja /*konopь 'ts' considered a borrowing from LLat.*canapis/*cannapus 'ts', the ultimate source being Gk. kannabis 'ts', Vasmer2, , Sławski 2,425, a.o.

ко́нор see **ко́рнер.**

КОНСЕ́РВА 'conserve', ModUk.,known also to other Sl. - Deriv. **консервува́ти,-а́ння, консерва́ція, консерваті́зм,консерват і́ст, -ка,консерваті́вний;** here also:**косерваторія,консерваторі́ний. -** Syn. **презе́рва.**

From Lat.conservāre'to preserve'.

КОНСТАНТИ́Н : **Костянти́н.**

КОНСТРУ́КЦІЯ **ModUk.;**
констра́кшин AmUk. 'construction', first recorded in 1972 (Koshelanyk **360**), also **конс-тра́кшон, констру́кшон.** - Subst. **будівни́цтво.**
From Lat. constructio 'ts'; AmUk.
from E. construction 'ts', Koshelanyk, 1. c., Royick 82.

КО́НТРА 1. **'against', ModUk. known to all Sl. - Subst.** про́ти.

From Lat. contra 'ts'.

ко́нтра[2] AmUk. 'country', first recorded in 1917 (Bilash 363), also **ка́нтрі, ко́нтри, ко́нтрі.** - Subst. **край.**

From E. country 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyk 332, Royick 82.

КОНФЕДЕРА́ЦІЯ 'confederation', ModUk., known also to other Sl. - Deriv. **конфедерати́вний, конфедерува́ти, /с/ конфедеро́ваний.** - Subst.

— союз більш або менш суверенних держав, створений для певних цілей, напр. зовнішньополітичних, монетарних, митних, воєнних; залежно від умов поодинокі держави-члени конфедерації є підметами міжнародного права; див. федерація (JBR.-Arch. 133).

From Lat. confoederatio 'ts'.

КОНФЛІ́КТ 'conflict', ModUk., known to other Sl. as well. - Deriv. **конфлі́ктний.** - Subst.

— вияв, маніфестація розбіжних інтересів, протилежних поглядів на вартості, загострення суперечностей; конфлікт може бути індивідуальний (і) та груповий (колективний, гр.) за схемою: конфлікт між **І** : і
Гр : і
І : Гр.
Гр : Гр. (JBR.-ARch.133)

From Lat. conflictus 'ts'.

КОПА́ 'three-score, sixty', MUk., OUk., OES. Копа, known to all other Sl. - Deriv. **копи́ця, копови́й, кі́пка, кі́пний, кіпни́на.** - Syn. **60 одини́ць чого́сь; сти́рта зі́жжя, сі́на,**

PS. *kopa 'ts', IE. root **/s/kop-, see **копа́ти I.**

КО́ПАНЕЦЬ, копани́ця, ко́панка, ко́пань see **копа́ти 1.**

КОПА́ТИ[1] 'to dig, delve, excavate', MUk. (XVII с. ЛСЛ.96), копати (1472 ССМ.1, 495), OUk., OES. копати ; ; BRu. капа́ць, Ru. копать, Ru. копая, SC, kòpati, Sln. kopati, Cz. kopati, Slk. kopat', Po., UpSo. kopać, LoSo. kopaś. - Deriv. ви-, за-, на-, під-, п/р/о-копа́ти, -а́ння, ви-, за-, на-, під-, п/р/о-ко́пувати/ся/, ко́панка, -нь; FN. Копа́ч, Копаче́нко, Копаче́вський/Копачі́вський, Копачу́к, GN Копа́йгород, Перекоп, Перекопський пере́шийок /"перекопувався"- укріплювався, звідки й на́зва, УРЕ.11,53/.

PS. *kopati 'ts', IE. root **/s/kop-: **/s/kep-, cf. Lith. kapóti, Latv. kapât 'to cut, carve', OPr. encopts 'interred'; Pokorny 932, Vasmer[2] 2,317, Sławski 2, 450-451; Machek 219, Berneker 1,562-564, Brückner 254-255, Trautmann 116-117, Fraenkel 1, 217, Skok 2,146, a.o.

КО́ПАТИ 2 'to kick', ModUk., Po.kopać. - Deriv. ско́пати, ко́пну́ти, копу́н/ка/, копи́т/к/о́, MUk. копы́сть, копыса́ю (XVII с. ЛСЛ. 97). - Syn. би́ти, ударя́ти ного́ю.

PS. *kopati with specialized meaning, see the preceding entry.

КО́ПИК AmUk. 'cup', first recorded in 1929 (Bilash 371). - Subst. горня́тко.

From E. cup 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 362, Royick 82.

КОРА́ 'bark,rind', MUk.,OUk.,OES. kopa, known to all other Sl. - Deriv. кори́ця, кори́чнявий,-во. - Syn. ве́рхня оболо́на, що вкрива́є рослини.

PS. *kora 'ts', IE.root**/s/ker- ts as in шкі́ра/шку́ра.

КОРАБЕ́ЛЬ 'ship,boat', MUk.,OUk.,OES. кора́бль, known to all other Sl. - Deriv. кора́блик, корабе́льний. - Syn. вели́ке суд но́.

The word is generally considered a Gk. borrowing, cf. Gk. karábion 'ts', Vasmer^{2}2, 321; re. other etymologies cf. ibid. 321-322.

КОРА́ЛЬ 'coral', MUk. кораль, known to all Sl. Deriv. кора́лик, кора́льчик, корале́вий/коралльо́вий. - Subst. скаменілі ме́шкання дрібних створінь; прикра́са з кора́лів, Кузеля 171.

From G. Koralle 'ts', the ultimate source being Gk. korállion 'ts', Sławski 2,474, Vasmer^{2}2, 322.

КО́РВО BrazUk. 'crow,raven', first recorded in 1926 (Карманський7) . - Subst. вели́кий бразилійський крук.

From Port. corvo 'ts'.

КО́РИСТЬ 'gain,profit', MUk.,OUk.,OES. користь; known to other Sl. as well. - Deriv. кори́сний, кори́сливий, користа́ти, кори́стуватися. - Syn. до́брі на́слідки; хосен.

PS. *koristъ 'ts', IE.root**/s/ker- 'to cut', cf. Pokorny 938-940.

КОРИ́ТИ 'to subjugate,conquer', MUk. коритися (XVII с. Синонима 156), Ru. кори́ть, OCS. koriti, etc. - Deriv. по-,під-,с-кори́ти /ся/, по-,під-с-коря́ти/ся/, покі́рний,-но, покі́рність, поко́ра. - Syn. підбива́ти, присмиря́ти; докоря́ти, доріка́ти, Деркач^{2} 118.

PS. *koriti generally considered a denom. formation: *korъ 'contempt', Sławski 2,511; cf. also Trautmann 118, Pokorny 530,615-616.

КОРИ́ТО 'trough;deep tray;river-bed', MUk. **корито (ХУІІ с.Синонима І56)**, OUk.,OES.**корыто**, Ru.**корыто**, Po.koryto,etc. - Deriv. **кори́тко,кори́тце,кори́тний**;FN. **Кори́тко,Кори́тник.-** Syn. **дерев'я́на довга́ста посу́дина; рі́чище;но́чви.**

PS.*koryto 'ts', IE.root **/s/ker-:**/s/kor- 'to cut',cf.Pokorny 938-940.

КОРИ́ЦЯ, кори́чнявий : кора́.

КО́РІНЬ,Gsg.**ко́реня**'root', MUk.,OUk.,OES. **корень**; Ru. **ко́рень**, OCS. korenj6 , Po.korzeń ,etc.- Deriv. **кори́ння, кори́нчик,корене́ць,корени́сько, -и́ще, корени́стий,-тість,-сто,корена́стий,коренево́вий,в-,за-кореня́ти/ся/,в-,за-корі́нювати /ся/, кори́нний,корінча́стий;** FN **Корене́ць,Кори́нний.** - Syn. **части́на росли́ни, що росте́ в землі́;почато́к,джерело́;основна́ части́на сло́ва,** КТС.ІІ8.

PS.*korę,Gsg.*korene 'ts', Uk. form being orig. Asg.

КОРМ 'food,nourishment', MUk. **кормъ** OUk.,OES. **кърма, кръма** , BRu. **корм,** OCS.krъma/krъmlja, Po. karmia, etc. - Deriv. **ви́-,на-,по-,про-корми́ти /ся/, кормови́й, корми́льниця,корми́тель.** -Syn. **харч , пожи́ва.**

Etymology uncertain;some scholars refer it to IE.**/s/ker- 'to cut'; others compare it with OIr. coirm/cuirm 'beer', Lat. cremor 'brew', Vasmer^{2}2, 329;a survey of the pertaining literature offers Sławski 2,80-81.

КО́РМЛЕННЯ : корм/и́ти/.

ко́рнер AmUk. 'corner', first recorded in 1911 (Bilash 369) also **ко́нар, ко́нер, ко́нор, корнор.** - Subst. **ріг ву́лиці, кут.**

From E. corner 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 359, Royick 81.

КО́РОБ 'basket', MUk.,OUk.**коробъ**, OES. **коробъ/крабии;**Ru. **ко́роб,** OCS.krabijь,SC. krȁbulja, Sln.krabúlja, Cz.krabice,Slk.krabica, Po.krobia. - Deriv.**коро́бка,коро́бочка,коро́битися;**FN. **Коробáк,Коробáн,Коробáй,Коробчу́к,Коробе́ць,Коробе́йко,Коробі́й,Коробінчу́к,Коро́бко (Богдан І34)** - Syn. **ко́зуб.**

Most probably an old borrowing from MHG. korb 'ts',cf. Miklosich 130,Schwarz Archiv 40,290,Berneker 1,568,a.o.; some etymologistsderive it<Lat.corbis; yet,Kluge 188 suggests that "it is not impossible that,in addition to an inherited OTeut.word,the Lat. term was borrowed at a later period;OHG.churib,..points perhaps to Lat.corbis (E.corb)". re.other,less persuasive,etymologies, cf,Vasmer^{2}2,330-331.

коро́бо́рі AustrUk. 'corroboree', first recorded in 1978 (Chekaluk 18).-Subst. **церемоні́яльний та́нець; збо́ри.**

From AustrE. corroboree, also corobboree 'tribal dance', Endacott 15, 'dance, meeting', Reed 81, the ultimate source being aborig. ts.

КОРО́ВА 'cow', M Uk. **кра́ва** (XVII c. ЛСЛ.99), **коровъ** Npl. (1471 CCM.1,497), OUk. **корова**, OES.**крава**; BRu.**каро́ва**, Ru. **коро́ва**, Bu. **кра́ва**, SC. **krȁva**, Sln., Cz. **kráva**, Slk. **krava**, Po., LoSo. **krowa**, UpSo. **kruwa**, Plb. **korvó**. - Deriv. **коровка**, **корови́н/к/а**, **коро́вня**, **коро́в'яний**, **коров,як/а/**, **коров,яр/ка/**, **коро́в,ячий**; here also : **корова́й**; FN. **Коровéць**, **Коро́вський**, **Коро́вич**, **Коровúцький** (Богдан 134).- Syn. **поро́да** жуйно́ї парнокопи́тної моло́чної тварини.

PS. * **kórva** 'ts', IE.root **koru- with a variable **kóru-, evidenced by СЕРНА, q.v., and other IE. cognates, cf. Pokorny574-577.

КОРОВА́Й 'loaf, wedding bread, bridecake'- see КОРОВА.

КОРОГВА́, arch. **корого́в**, Wd. **хору́гва/хору́гов** (Стрий) 'banner', MUk. **хоруговъ (XVII c.ЛСЛ. 283)**, OUk., OES. **хоругъва / хоругы**; Ru. **хоруг/о/вь**, Bu. **хоръгва**, OCS. xorǫgy, SC. choruga, Sln. karóla, Cz. korouhev, Slk. koruhev, Po. chorągiew, LoSo. chorugoj, UpSo. khorhoj. - Deriv. **короговка**; **хору́нжий**, **підхору́нжий** (both from Po;;Uk.subst.:) **хору́жий**, **підхору́жий**. - Syn. **пра́пор**.

PS. *xorǫgy, Gsg. xorǫgъve 'ts'"ultimately from Mongol orungo 'sign, flag'", Shevelov534; cf. also Vasmer^{2}2,268-269, a.o.

КОРОГО́В see the preceding entry.

КОРО́ЛЬ 'king', MUk., OUk. **король**, also (from OCS.:) **краль** and (from Po.:) **крол/ь/**, **кроль**, **круль**, **кроул** (cf. CCM.1, s.vv.), OES. **король/краль**; - BRu. **каро́ль** , Ru. **коро́ль** , OCS. **kraljь**, Bu. **кра́лят**, SC. **krâlj**, Sln. **králj**, Cz. **král**, Slk. **kral'**, Po. **król**, LoSo. **krol**. - Deriv. **коро́лик**, **короленя́**, **королéва**, **королíвна**, **королíвство**, **-ський**, **королíвщина**, **королюва́ти**, **-а́ння**, **королéвич**, **короля́/тко/**; FN. **Коро́ль**, **Корольчу́к**, **Короленкó** , **Королéвич**, **Короліщу́к**, **Короля́к**, **Королянчу́к**, **Коро́лик**, **Короли́шин**, **Короли́цький**, **Коро́лько** (Богдан 134), Крал (1461 CCM.1,510), GN. **Королéве**. - Syn. **голова́ королíвства**, **волода́р**, **мона́рх**; див. теж **князь**.

PS. *kórlj6 comes from the name of Charles the Great (742-814) in its OHG. form Karl, cf. Miklosich 131, Berneker 1,372-373, Mikkola 1,88,183, Brückner 269, Lehr-Spławiński PF.12,44-45, Birkenmajer JP.23,175-176, a.o.;

КОРО́НА 'coronet; crown', M Uk. **КОРО́НА (XVII c. ЛСЛ.)**, **КОРОНА**, **КОРОУНѢ** кролєвства полского (1488 CCM.1 s.v., OUk. **КОРОНА** (1435 ibidem), **КОРОУНЬ** (XIV c. ibidem), etc. ; BRu. **КАРО́НА**, Ru. **КОРО́НА**, MRu. also **КОРУ́НА** (Vasmer^{2}2, 334), Po. **korona**, OCz. **koruna**.- Deriv. **коро́н/оч/ка**, **коро́нний**, **коронува́ти**, **-а́ння**; here also : **корона́рний**, **корона́рія**; FN. **Корон/а́цький/**, **Коронíвський**, **Коро́нка**, **-ко**, **Корончу́к** (Богдан 134) - Subst. **вінéць із мета́лю з озло́бами - си́мвол монархíчної вла́ди**; **верхо́вна вла́да**; **срíбна монéта**; **верхови́на де́рева** ; /в да́вній По́льщі:/ **Коро́на-означе́ння вла́сне По́льщі, відрізня́ючи її від Литви́**, Бойків 222.

From Lat. **corona** 'crown' with secondary specialized meanings in Sl. and in Uk. particularly.

КО́РОП 'carp', ModUk.,Ru.ко́роп ,Po. karp,etc. - Deriv. **ко́ропець,ко́роповий. FN.Коропе́цький,Коропчу́к.** - Subst.**рід прісново́дної ри́би.**

PS.*korpъ 'ts',being a borrowing from G. karp(ModHG.Karpfen)'ts', cf. Sławski 2, 82, Vasmer^{2}2,334.

КОРО́ТКИЙ 'short',MUk.,OUk.**коротькы́й/ /кра́ткій (XVII с. ЛСЛ.100),** OES. **кратъкы́й;**Ru.**коро́ткий,** OCS.**кратъкъ ,** Po.krótki, -etc. - Deriv. **коротéнький,коротýн,коро́тшати,** /c/ **короти́ти, скоро́чувати,-ання, корота́ти,-а́ння;** compounds: **коротко-зо́рий, -голо́вий,-мо́вний,-но́гий,-реченде́вий, -терміно́вий,-хвильови́й,-ча́сний,-ши́ї́й,** etc. FN.: **Корота́р,Корота́ш,Коротéнко,Коро́тко,** Коротня́к,Коротчу́к,Коротóвич,Коротушак, Коротуща́к,Коротутя́к (Богдан 134).** -Syn. **недо́вгий, мало́ї довжини́.**

PS.*korъtъk/j6/'ts',IE.root **/s/ker-:**/s/kor- 'to cut (=shorten)', Pokorny 938-942.

КОРОТУ́Н see the preceding entry.

КОРОЧУ́Н , SoCp. also **крачу́н** 'Christmas', MUk.,OUk.,OES.**корочунъ,** Ru. **корочу́н.**- Subst. **Різдво́.**

Derived from **коро́ткий** ,q.v.

КОРСЕ́Т 'corset,bodice', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv.**корсе́тка,корсе́тний,-ик,-иця.** -Subst.**жіно́че убра́ння на грудну́ клітину,без рукаві́в; банда́ж для ви́правлення хиб та́лії,** Бойків 223.

From ModHG. Korsett 'ts', the ultimate source being Fr. corset (: Lat. corpus 'body').

КО́РСУНЬ GN.'Korsuń', OUk.OES.**Корсунь;** Ru. **Ко́рсунь,**Po.Korsuń. - Deriv. **ко́рсунський;** FN.**Ко́рсунський.** - Syn. **мі́сто ко́ло Ка́нева; в старі́й Русі́-Украї́ні:мі́сто на Криму́.**

From Gk. Xersón,Gsg.Xersõnos 'ts'.

корт AmUk. 'cord, court', first recorded in 1915 (Bilash 372), also**корд.** - Subst. **мі́ра дров; суд.**

From E. cord, court 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 363, Royick 82.

КО́РТИК 'dirk',ModUk.; Ru. ts.- Subst. **вузький коро́ткий кинджа́л.**

From It.cortello/coltello 'ts',Berneker 1,569.

КОРТІ́ТИ 'to have a desire, urge' , ModUk.; BRu.**карце́ць,**Ru.**корте́ть,**Bu**къртя́** ,SC.kŕtiti.- Syn. **си́льно бажа́ти,хоті́ти; забага́тися.**

Of uncertain etymology; some scholars refer it to **коро́ткий** , cf. Vasmer^{2}2,339.

КОРЧ 'bush;cramp' , M Uk. in FN.: Корча (1457 CCM.1,501), Корчакъ (XV c. ibidem), and OUk.:Корчичане (1401 ibidem),Корчикъ (1437 ibidem) OES.кърчие, Ru. корч ,Sln. krč, Cz.krč, GN.Krkonoše, Po. karcz. - Deriv. ко́рчик,корчувáти,-áння, корчáстий/корчúстий,корчáк,корчíвка,корчáга; Npl. корчí/с/ко́рчити,/с/ко́рчений; FN.Корч/àк/, Корчáвський,Корчéнко, Корчéвський,Ко́рчúнський,Корчу́к,Корчиня́к,Ко́рчик (Богдан 113); GN. Ко́рчин;here alsoКерч. - S y n.кущ; конвульсíйна судóма.

PS. *kъrčъ<*k6r-k-j6 'ts' , in apophony with IE.**/s/ker-, evidenced by Ru. КОРГА́ 'bent tree', Pokorny 936; see also Sławski 2,73,157, Vasmer^{2}2, 340,a.o.

КО́РЧМА́ 'inn, public house', M Uk. КОРЧМЫ Apl. 'alcoholic beverage' (1487 CCM.1,501), 'inns'(1489 ibidem), OUk. съ коръчмою (1359 ibidem), etc.; Ru. корчмá, OCS. (in deriv.:)krъcьmljavati, Bu. кръчма,SC. krčma, Sln. kŕčma, Cz.,Slk. krčma,Po. karczma, LoSo.kjarčma, UpSo. korčma. - Deriv.корчéмка,корчéмний,корчмáр/ка/,корчмáрство,-ський,корчмóнька,корчмарювáти,-áння;dial.кóршмá; FN. Коршмáк, Коршмáн (Богдан 135).- Syn. шинóк,трактúр,кабáк;/обл.:/орáнда, Деркáч^{2}, 92.

From корч,корчувáти 'tavern on a cleared land', cf.Потебня РФВ.5, 143-144, Желтов ФЗ. 2/1876, 67, Jagic Archiv 7,484-485, a.o.; about other, less persuasive, etymologies cf. Vasmer^{2}2,342, Sławski 2, 73-74,a.o.

кóршмá see **корчмá**.

КОСÁ 1.'tail of hair, braid', ModUk., known to all other Sl.- Deriv. кíска, кíсонька,кíсочка,/за/косúчити,косúця, косúчка, - Syn. **жмут заплéтеного волóсся.**

КОСÁ 2. 'scythe', MUk.,OUk.,OES. **коса;** known to all other Sl.as well.- Deriv.**косáр,** косáрка,косáрський;FN. **Косáр, Косарéвич,** Косарéнко,Косáрський. - Syn. **сíльськогосподáрське знарядля для стинáння трави́, збíжжя,**ітп.

КОСÁ 3. 'sand-bank', ModUk.,known to all other ModSl. - Subst. **вузькá смýга суходóлу в рíцí,морí,óзерí.**

All three words are usually referred to PS. *kosa, IE.root **kes- 'to cut',Pokorny 586; pertaining literature is extensively discussed in Sławski 2,516-518.

КÓСИЙ : косá 2.

КОСТИ́СТИЙ,Костомáров,костомáха etc. see **кість.**

кóстумер AmUk. 'customer', first recorded in 1929 (Bilash 374), also **кóстимер, кýстумер.** - Subst. **покýпець.**

From E. customer 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyk 366.

КОСТЯНТИ́Н, also КОНСТАНТИ́Н PN. Kostjantin, Konstantin, Constantine; MUk. КѡNCTѦNTINЪ (1627 Беринда), KOSTANTINA, KOSTA(N)TINA, KOSTANDINA, KOSTA(N)DINA G SG. (1484 Пом'яник), OUk. КЪСНАТНИЪ КЪСНАТНИЬ ОТРОКЪ (XII c., к софграфіто); Ru. Константи́н.-

-Deriv. Костянти́нович, Костянти́нівна, Константи́нович, Константи́нівна, Ко́стик, Ко́сть, Костю́к.-

-FN. Ко́сть, Ко́ста, Коста́ль, Костантинюк, Костанюк, Костапчу́к, Костарóвий, Коста́ш, Костащу́к, Костецько, Косте́цький, Косташу́к, Ко́стек, Костéль, Костеле́ць, Костеля́к, Костеля́нський, Костело́к, Косте́льний, Костельню́к, Косте́нко, Костенюк, Ко́стерева, Косте́вич, Ко́стій, Ко́стів, Костівський, Костійчу́к, Ко́стра, Кострakéвич, Костре́ба, Костро́вський, Костру́б, Кострубя́к, Коструко́в, Костручу́к, Костуцький, Костуленець, Ко́стур, Костура, Костурівський, Костя́к, Костич, Костичу́к, Ко́стик, Ко́стиків, Костиле́ба, Костильник, Костильнюк, Ко́стин, Костина, Костинчу́к, Костинський, Костиня́к, Костиний, Костинник, Костинюк, Костирія, Костирка, Костирко, Костирський, Костиря, Ко́стис, Костиш, Костишин, Костюк, Костюх, Костючок (Богдан I36, I37).-

-GN. Константино́поль, Константі́на, Констáнца.-

-SUBST. MUk. ТВЕРДЪ, КРѢПОК, 1627 Беринда.-

FROM Gk. Kōnstantinos, THE ULTIMATE SOURCE BEING LAT. constans 'firm, steadfast, constant', Klein 1, 339, Петровский I35.

/T.S./

КОТЕНЯ́/тко/, ко́тик, кото́чок: кіт.

кото́рий see the following entry.

КОТРИ́Й, arch. кото́рий 'who,which,what; some; other/s/,any', MUk.,OUk.,OES. который, Ru. кото́рый, OCS. kotorъ, Po.który, etc.- Syn. яки́й-са́ме?; оди́н із кількóх.

PS.*kotorъ/jo/,'ts',IE.**kᵘoteros'which one of the two?', cf. Pokorny 645.

КОХА́ТИ 'to love,to have a deep affection; to make love', MUk. (XVII c.); BRu. каха́ць, Po. kochać,Cz. dial.kochat', Slk. dial. kochat'. - Deriv. за-,по-кохáти,-а́ння, запо-кохáтися, закóханий,кохáнець,-ниця, -нка,кохáнок,-нка,-ночка; FN. Кóхан. - Syn. бу́ти глибоко прив'я́заним до ко́го, ма́ти вели́ку симпа́тію до осо́би і́ншої ста́ті,люби́ти; старáнно плека́ти,виро́щувати що-не́будь,дба́йли́во доглядáти щось, KTC.I20.

Against the generally accepted view that the Uk. word comes from Po. kochać, cf.Richhardt 66,following Vasmer [2]2,356,Berneker 1, 538,a.o., Sławski 2,312, raises doubts re. such deriv., inclined to see in Uk. кохáти a genuine Uk. formation based on PS.*koxati a parallel form to *kasati /*kosnǫti 'to touch,pet',cf. Pokorny 585.

КОЦЮБА́, dial.коці́ба,куці́ба/и/'oven-rale,-fork',MUk. коцюбка, Po. kociuba. - Deriv. коцю́бка,коцюби́сько,-и́ще; here also: коцюрби́ти, коцюрга́; FN.Коцю́ба,Коцюби́нський.-Subst.кочерга́.

From Tk.kösübe: köse-'to stoke a fire (in stove,etc.)',Sławski 2,319; see also кочерга́.

КОЧЕРГА́ 'oven-rake,-fork', ModUk.;BRu. качарга́,Ru. кочерга́, Po. koczarga/koczerga. Deriv. кочержи́лно,кочере́жник;FN. Кочерга́. - Syn. коцюба́.

From Tk. köse- ,see коцюба́; re.other derivations cf. Vasmer22,358,Sławski 2,322.

КОЧОВИ́К see the following entry.

КОЧУВА́ТИ 'to wander, lead a nomadic life', OUk. кочуютъ (1438 CCM.1,508), OUk.,OES. кочевати; BRu. качава́ць, Ru.кочева́ть, Cz.kočovati, Slk. kočovat', Po. koczować. - Deriv.кочовик,-и́чка,кочі́вля, кочівни́й,-и́к,-и́ця, кочови́ще,кочови́й. -Subst. мандрува́ти,жи́ти неосі́лим життя́м, таборува́ти,мі́грува́ти; — (про тварин:) перехо́дити стада́ми або зґра́ями з мі́сця на мі́сце,КТС.120.

From Tk.-Tt. koč/mek/ 'ts', Корш Archiv 9, 501, Berneker 1,537, Brückner 243, Sławski 2, 324-325, a.o.

КОША́РА, dial.alsoко́ша́р,коши́ра'pen, enclosure;sheepfold;hurdling (for cattle)',ModUk.; known to all other ModSl.- Deriv. коша́рка,кошари́сько,-и́ще,коша́рний,-ик; GN.Коша́ри,Кошарки,Коша́рища. - Syn. загоро́дження мі́сце для ове́ць або́ і́ншої худо́би під відкри́тим не́бом; крите́ примі́щення для худо́би або́ ове́ць,КТС.120;каза́рма, Франко I,428.

Deriv. from PS.*košь with suffix -ara,see кіш.

КО́ШИК, кошіль,etc. : кіш.

КОШОВИ́Й : кіш.

КОШТ'cost,expense,charge/s/,outlay', MUk. кошть (XУ - УIII с.),BRu. кошт,Ru.dial.ts; Po. koszt,OCz.košt, SC. kȍšta.- Deriv.кошто́вий,кошто́вний,-ність,-но, коштува́ти,-а́ння,кошторис,-ний.- Subst.утри́мання,су́ма, Бойків 224; вида́ток,витра́та; забезпе́чення, постача́ння.

From Po. koszt 'ts',the ultimate source being MHG.koste,kost 'ts', Richhardt 68,Sławski 2,544,a.o.

КПИ́ТИ 'to jeer,make a fool of', ModUk.;Po. kpić. - Deriv. за-,по-кпи́ти,ви́кпити,кпи́ни. Syn. кепкува́ти.

From Po. kpić (: kiep, cf.кеп 2).

КРАВА́ТКА 'tie,cravatte', ModUk.,known to all other Sl. - Subst. **зав'язка під ши́єю.**

From Po. krawatka, the ultimate source being Fr. cravate ‹ Cravate 'Croatian',Klein 1,368.

КРАВЕ́ЦЬ 'tailor',ModUk.; Po.krawiec.-Deriv. **кравчи́ня,краве́ччина,кравцюва́ти,FN.Кра́вчен-ко,Кра́вців,** - Syn. **фахіве́ць від шиття́ о́дягів.**

From **кра́яти,** see **край.**

кравт AmUk. 'crowd', first recorded in 1963 (Bilash 374), also **кравд** . - Subst. **на́товп.**

From E. crowd 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 368.

КРАДУ́,кра́діж : кра́сти.

КРАЙ 'country,land; edge', MUk.,OUk. OES. **краи,**OCS. krajь, Po. kraj,etc. - Deriv. **краї́на, украї́на, кра́йний, кра́яти;** ; **краєви́д,-зна́вство;**FN. **Кра́йник,** GN. **Кра́йна,** see also : **Украї́на.** - Syn. **земля́; держа́ва, грань,грани́чна лі́нія чого́;припи́нення чого́сь.**

PS. * krajь, IE.root ** /s/krei- 'to cut', Pokorny936.

крак AmUk. 'crock', first recorded in 1972 (Koshelanyk 367). - Subst. **гладу́щик.**

From E. crock 'ts', Koshelanyk, 1. c.

КРА́КІВ,SovUk. **Кра́кув** GN. 'Kraków,Cracovia',MUk.,OUk.,OES. **Краковъ,** Po.Kraków, known to all other ModSl. - Deriv. **кракі́в'я́нин,-нка,кра́кі́вський;**(from Po.)**крако́в'як,** краков'я́нка; GN.**Кра́ковець/Кра́кі́вець.** Subst. **да́вня столи́ця По́льщі.**

According to Rymut 119 the first mention of the city belongs to Ar. Ibrahim ibn Jakob of 966; later it is mentioned as Lat.Cracoua in 973; as far as the origin of this name is concerned "najbardziej rozpowszechniona jest teza,że nazwa pochodzi od nazwy osobowej Krak. Źródła historyczne zaświadczają istnienie nazwy osobowej Krak"; cf. also Staszewski 153-154,**Мельхеев 48** (:from Po. kruk 'crow'!).

КРА́ПАТИ : ка́пати.

КРАСА́ 'beauty', MUk. krpaca (XVII c. OCS. krasa, known to all other Sl. - Deriv. **кра́сний,краси́вий,красува́ти /ся/,** GN.**Кра́сне.** Syn. **властивість того́,що га́рне у фізи́чному й мора́льному відно́шенні,** (за:)**КТС 121.**

PS. *krasa 'ts', with no certain IE. affinity, cf. Berneker 1,608, Vasmer^{2}2, 367, a.o.

КРА́СТИ, краду́, краде́ш 'to steal', MUk. **краду́** (XVII с. ЛСЛ.99), OUk.OES. **красти**, OCS. krasti, Po.kraść, etc. - Deriv. **ви-, на-, по-, с-кра́сти, ви-, на-, по-, с-крада́ти/ся/, кра́діж, крадькома́, крадьма́.** - Syn. **привсво́ювати собі́ чуже́, бра́ти та́йно чуже́, бу́ти зло́дієм, займа́тися злодійством,** КТС.121.

PS.*krasti < *kradti 'ts' - an apophonic formation to *kryti, see **кри́ти.**

КРА́ТА dial. for ґра́та.

кре́йзі AmUk. 'crazy', first recorded in 1915 (Bilash 375), also **кре́зі, кри́зі.** - Subst. **безглу́здий, ду́рень.**

From E. crazy 'ts', Bilash, l. c.

крет Wd. for кpот.

КРИВИ́Й 'crooked', MUk. **кривы́й** (XVII с. ЛСЛ.101), OUk., OES. **кривъ**, Ru. **крово́й**, OCS. krivъ, known to all other Sl. - Deriv. **криве́нький, кривина́, кри́вда, ви-, за-, покриви́ти, ви-, за-, по, -с-кривля́ти/ся/,** compounds: **криво-гу́бий, -но́гий, -пи́ский, -пу́цький, -ру́кий,** etc.; FN. **Кривий, Кривцу́н, Кривко́, Кривна́к, Кривобе́дрий, Кривобо́кий, Кривобородá, Кривокоби́льський, Кривоко́льський, Криволáн, Криволáп, Кривоні́с, Кривоню́к, Кривоносю́к, Кривопáс, Кривопу́ск, Кривору́чко, Кривору́ка, Кривоши́енко, Кривоу́с, Кривов'я́з, Кривýцький, Кривýлич** ... etc. (Богдан 146); GN. **Кри́вка, Кривого́ри.** -Syn. **непро́стий, закру́чений, зі́гну́тий.**

PS.*krivъ/jo/'ts', IE. root **/s/krei- Pokorny 936, a.o.

КРИ́ЖМА 'crism', MUk., OUk., OES. **крижьма, крижьмо,** Ru. **крижмы,** Po.krzyżmo, etc. - Subst. : **подару́нок хре́сних батькі́в.**

From MHG. chrismo 'ts', the ultimate source being Lat.chrisma from Gk. χrῖsma 'baptism', Miklosich 141, Berneker 1,619, Vasmer^{2}2,376, a. o.

КРИ́ЗА 'crisis', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **кри́зовий,** - Subst.

> — стан складного, конфліктно-загостреного існування, різкий стан суперечностей, наглий переліт, занепад; урядова криза — стан, коли уряд мусить уступити через «вотум недовір'я»; енергетична криза — стан недостатніх енергетичних ресурсів й невміння уряду зарадити цьому.
>
> (JBR.-Arch.133)

From ModHG. Krise 'ts', the ultimate source being Gk. krísis, Gsg. kríseōs (:krino) 'separating, putting apart; deciding, determining; judgement, sentence; trial; dispute, quarrel'.

КРИК 'shout, cry; call; hollo, outcry, clamour, vociferation; brawl; scream, shriek, yell, screech; bray, hee-haw; hoot; squawk'; MUk.крикомъ Isg. (XV c. CCM.1,514), OUk.,OES. крикъ, OCS. krikъ, Bu.крик, SC.krȉk, Sln.krík, Cz.křik, Po. krzyk, LoSo. kšik, UpSo.křik. - Deriv. крикýн.крикýха, крикли́вий,-виця,крикня́ва, /за-,на-,по-/крича́ти, ви́кричатися,ви-,по-кри́кувати,-ання, кри́кнути; FN.Крикýн,Кликли́вець,Крико́вич,Криколо́вич (Богдан 145).- Syn. /прони́зливий:/ве́реск; /змі́шаних голосі́в:/га́лас,зик; /розм.:/гвалт;/з плаче́м:/зойк,йойк; /багатьо́х:/ле́мент,Деркач^2,93.

An o/p. imitative formation like Lith.kryksti, Latv. krika, Gk. kríkē,a.o.,cf. Berneker 1,616-617, Vasmer^{2}2, 376-377,a.o.

КРИКУ́Н, крику́чий ,etc., see the preceding entry.

КРИ́ЛАС 'choir-loft (in the church)', MUk. OUk. ,OES. крилосъ ,клиросъ ; Ru. кри́лос. Deriv. : крилоша́нин. GN. Кри́лос, see s.v.- Subst. підви́щене мі́сце для хо́ру в це́ркві.

A f/e. deformation (: крило́) of Gk.klḗros 'clergy'.

КРИЛА́Ш : крило́.

КРИЛО́ : кри́ти.

КРИ́ЛОС GN. 'Krylos (an old part of Halych)'. Subst.

Головні укріплення Галича за княжих часів були не у теперішньому місті, але в Крилосі. Крилос має назву від того, що тут засідав „клирос" — вище духовенство, з митрополитом. Але ця назва повстала пізнійше, в давні часи у теперішнім Крилосі був княжий город, Галич. У Крилосі є висока гора над рікою Луквою, добра до оборони. Гора обведена довкола валами; з одного боку вали ідуть у три ряди, — це останнє укріплення старого города. Церква Богородиці у Крилосі, це стара галицька катедра, пізнійше перебудована; у ній спочивають Володимирко, Ярослав, Роман. Довкола города знаходяться урочища, як Іванівське, Воскресенське, Данилівське, Юріївське, Ілійщина, — все **те місця, де були колись старі церкви, в землі відкопано їх фундаменти. В різних місцях віднаходять багато тесаного каміння, підлоги з поливаної цегли...**

(JBR.-Arch.133)

For etymology see кри́лас, and furthermore : клер/клир/клір.

КРИМ GN. 'Crimea', Ru. Крым, Po. Krym,etc.- Deriv. кри́мка, Кри́мський; FN.Кри́мський.- Syn. півóстрів на Чóрному мóрі; (арх.:) Таври́да

From Tk.-Tt. Kyrym : kyrym 'ditch,trench, bank,traverse', Радлов 2,745-746, Мельхеев 40, Staszewski 155,a.o.

КРИНИ́ЦЯ 'spring, source, well', Wd. керни́ця, кирни́ця, M Uk. кринúца (1627 Беринда), крънúца, (ХУ с. ССМ 1,519), OUk. крънница, -ица, -иць, кърница (ХУ с. ibidem), OES. кърница/ крънница; BRu. кринúца, Ru. кринúца/крынúца, Po. dial. krynica / kiernica, OPo. krnica. - Deriv. кринúчка, кринúченька, кринúчина, /діял.:/ керни́чка, GN. Криниця, Кринúчка, Криничкú, Кринúчний, Керни́ця, Керничкú; FN. Кринúцький/Керни́цький, Кринúчин. - Syn. джерелó.; Wd. стýдня, колóдязь.

PS. *krъ̀nica/*krinica 'ts', Berneker 1,617; according to Miklosich 140, Uk. word is genuine and Po. from Uk.; Brückner 278, on the contrary, assumes that Uk. word was borrowed from Po.; cf. Jurkowski 39-40.

КРИ́ТИ 'to cover, roof, hide, conceal', M Uk., OUK., OES. крыти, BRu. крыць, Ru. крыть, OCS. kryti, Bu. крия, SC. krîti, Sln. kríti, Cz. kryti, Slk. kryt', Po. kryć, LoSo. kšyś, UpSo. kryć. - Deriv. в-, ви-, від-, за-, на-, по-, с-крúти, -кривáти, -áння, /с/крúтий, /по/крúтка, крúття, крúтник, вивід-, на-, при-крúття, скрúтка; here also: крилó, покрóв/а/, крúша; скритовбúвство, FN. Крúтюк. - Syn. хováти, прихóвувати; таїти, затáювати.

PS. *kryti 'ts', IE. **krou̯-ti (:** kreu̯-) cf. Lith kráuti 'to pack', Latv. kraũt 'ts', Gk. krýptō 'I hide', etc.; Berneker 1, 633, Trautmann 140, Vasmer[2] 2,390, a.o.

КРИЧА́ТИ : крик.

КРИ́ША : крúти.

крівáвий = кривáвий : кров 1.

крúвля : кров 2.

[illegible]вця : кров 1.

КРІЗЬ, also СКРІЗЬ 'through; everywhere' ModUk.; Ru. СКРОЗЬ, dial. СКРЕЗЬ, Bu. КРОЗ, SC. kròz/krèz, Sln. krèz, Slk. krez/kroz. - Deriv. /нà/скрізь, наскрізний, -но, скрізняк.

A PS. blending of *skvozě 'through' and *čerzъ (< **kers-) 'ts', cf. ModUk. чéрез.

крік AmUk. 'creek', first recorded in 1933 (Bilash 377). - Subst. потік.

From E. creek 'ts', Bilash 1. c., Koshelanyk 370, Royick 83.

КРІ́КВА : крóква.

КРІ́КЕТ, also крúкет, крóкет 'cricket', ModUk. Subst. гра дерев'яними кýлями крізь дротяні воріття.

From E. cricket 'ts', Kirkconnell 7.

кріксколе́га Wd. 'war-colleague', first recorded in the XX c. (Горбач 6). - Subst. това́риш із війни́.

From ModHG. Kriegskollege 'ts', Горбач, l.c.

КРІЛИК, КРОЛИК : коро́ль.

КРІМ [1], кро́мі 'aside, apart from, except' MUk. кро́мѣ (XVII c. ЛСЛ.101), OUk., OES. ts. Ru. кро́ме. - Syn. опрі́ч.-

крім [2] AmUk. 'cream', first recorded in 1963 (Bilash 377). - Subst. **смета́на.**

From E. cream 'ts', Bilash 1. c., Koshelanyk 370.

КРІ́ПКИ́Й 'strong, firm, hard', MUk., OUk. **крѣпкый/крѣпъкый / крѣпъкъ ;** Ru. **кре́пкий,** OCS. krěpъ /krěpъkъ, known to all other Sl. - Deriv. **кріпке́нький, кріпко;** here also (without -ъkъ suffix): **кріпа́к, кріпи́тися, кріпшати, кріпость, кріпосний ;** FN. **Кріпа́к, Кріпчу́к, Кріпки́й, Кріпка (Богдан I42).** - Syn. **си́льний, ду́жий, виде́ржливий.**

PS. *krěpъ /*krěpъkъ/j6/ 'ts' with IE. cognates only in Teut. (cf. OIc. krappr 'narrow'), Pokorny 630 (: **krēp- 'strong').

кріс Wd. 'gun', ModUk. - Deriv. **кріси́к.** Syn. **рушни́ця, Франко I0, 508**

A Wd. neologism based on **креса́ти** 'to strike fire', IE. root **/s/ker:**/s/kre-, 'to cut', Pokorny 938.

КРІ́СЛО, Wd. **кре́сло** 'chair'; MUk. **крѣсль,** (XVII c. **ЛСЛ.**91), known to all other ModSl. - Deriv. **крісе́лко, крісе́льце; крісла́тий,** - Syn. **сиді́ння, стіле́ць із спи́нкою; фоте́ль.**

PS. *kreslo 'ts', IE. root **kred- , also known to Teut. and Baltic lgs., Pokorny 617-618.

Крісмес AmUk. 'Christmas', first recorded in 1942 (Bilash 378), also **Крісмис, Кріс-мус, Крістмес.** - Subst. **Різдво́.**

From E. Christmas 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 371, Royick 83.

КРІТ, dial. also **кретъ, крот** 'mole', OUk., OES. **крътъ,** BRu. Ru. **крот,** Bu. **кръ́т,** SC. **kȓt,** Sln. **kȓt, Cz., Slk. krt, Po. kret, LoSo. kšet, śkret, UpSo. krot.** - Deriv. **кротови́на, кро́тів, кротови́ння, кротови́й, кротя́чий; керти́ця,** etc.; FN. **Кроте́нко, Крото́вич, Крет** (Богдан 143), **Кроте́вич.** - Syn. **рід ссавця́ роди́ни кротових, ря́ду комахої́дних, УРЕ.7, 416.**

PS. ***krъtъ** 'ts', IE. root **kreu-t- 'to move', cf. Lith. krutus 'quick ,movable', kruteti 'to move quickly', MHG. rütten 'to shake', E. rudder, ToA. kru, etc., Pokorny 623, Kluge 293, a.o. ;

Wd. крет is obviously borrowed from Po. kret, cf. Richhardt 69; the organic Uk. form КРОТ was substituted by secondary КРІТ like МІХ from МОХ, etc. (see chapter on "excessive i" in Shevelov 604-605).

КРОВ 1.'blood' MUK. **кро́вь (ХУІІ с. ЛСЛ. 101), кров (ХУІ с. КА.55, ХУІІ с. Гептаглот 30), кро^{в} (1596 Зизанiй), кровь (1583 АКЖМУ.70),** M Uk. **кровь/кровъ (ХІУ-ХУ с. ССМ.І,515,** MUk.OES. **кровь / кр'ьвь ХІ-ХІУ с.)**; BRu. kroŭ, Ru. kroвь, Bu. kr'ъв ,OCS. krv̂, SC. krv̂, Sln.krv̂,Gsg.krvî, Cz. krev, Slk. krv, Po. krew, LoSo. kšew̆,UpSo.kréj, Plb. k/a/rój. - Deriv. **крова́виця,кровин[к]а,кровиночка,кровиця,кр'івця, крива́вий/крова́вий,-iсть, -во, кро́вний,-нiсть,-но,кровистий,-тiсть,-то, крова́вити/ся/; крово-: кровожер,-ливий,-ливiсть, -ливо,-ний,-нiсть,-но, кровозмiшення,-шнiсть, -шно,-шник,-шниця,кровоно́сний,-но,кровообiг, кровопивець,-вця,кровопiй,-ний,-нiсть,-но,кровопролитний ,-нiсть,-но,-ття, кровопускальний, -но,кровопускання,кровосисний,кровосос,кровоспинний,-нiсть,-но,кровоссальний, кровотворний,-нiсть,-но, кровотеча,-чний,-чнiсть,-чно, кровоточити,-ивий,-ивiсть,-иво,кровохаркання, кров'яний,-нистий,-тiсть,-сто, кров'янити,-нiти,кров,янка;** FN.**Кров,Кровак,Кровченко,Кровчук, Кров'як, Кровоший (Богдан І44). - Syn. червона рiдина в системi органiзму; (арго:) юха, юшка, псяюха,мазка;(див. теж:) руда.**

PS.*kry, Gsg. *krv̆ve 'ts', IE. **krūs(: root ** kreu-) with cognates in various IE. lgs.,cf. Pokorny 621-623,a.o.

КРОВ 2. also **покро́в** 'cover', MUk. КРОВЪ (XVII с. **ЛСЛ.** 101), OUk.,OES. КРОВЪ (XI.c. ff.) - known to Ru. and some other Sl. - Deriv. **кр'івля; (Свята) Покрова.**

PS.*krovъ 'ts' - an apophonic formation from *kriti, see **кри́ти.**

КРО́КВА, also КРÍКВА 'roofspar,rafter,truss', ModUk. ,known to some other ModSl. - Deriv. **кро́квина,-иця,кро́квівка.** - Syn. **два бру́си,на яки́х трима́ється дах.**

PS. *kroky,Gsg.krokv̆ve ,stick', with no certain IE.cognates,cf. Berneker 1,621, Machek 236,a.o.

кроп AmUk. 'crop', first recorded in 1942 (Bilash 375), also крап. - Subst. **урожа́й.**

From E. crop 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 367, Royick 82.

КРУЗЕ́ЙРО, BrazUk. also **крузе́ро** 'cruzeiro', ModUk.; Ru.,Bu.,Ma.**крузе́йро**,Po. kruzejro. - Subst. **моне́тна одини́ця в Бразилiї.**

From Port. cruzeiro 'ts', from cruz 'cross' (depicted on coins),the ultimate source being Lat. crux 'cross'.

кру́кид AmUk. 'crooked', first recorded in 1930 (Bilash 379). - Subst. **нече́сний.**

From E. crooked 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyk 372.

ky Wd. = ko, see **K,IK.**

ку́гу́т Wd. 'penis', first recorded in 1926 (Janów 175). - Subst. чоловíчий статевий о́рган.

A dial. deformation of КОГУТ with figurative transfer of meaning.

КУДИ́, dial. **куда́** 'where, whither', MUk. **куди** (XVII c.), **коуда** (1499), OUk., OES. **кудꙑ, куда**; Ru. **куда́**, OCS. kǫdu, etc.- Deriv. **кудись, куди-не́будь, /ні/куди́шній.** Syn. **в яко́му напрямі?** PS.*kǫdy /:kǫda:kǫdě:kǫdu/'ts', Sławski 2,125.

ку́длай see **гу́длай.**

КУЙО́ВДИТИ 'dishevel', ModUk. - Syn. **кошла́тити.**

According to Shevelov 416, the word comes from Persian yalda ' membrum virile'.

кукаба́ра, also **кокабу́ра** AustrUk 'kookaburra', first recorded in 1954 (Chekaluk 19).- Subst. **австралі́йська бруна́тно-ряба́, галаслі́ва пти́ця.**

From AustrE. kookaburra, also goburra, gogobera 'laughing jackass', the ultimate source being aborig. ts., Endacott 20, Reed 96.

КУКУРУ́ДЗА 'maize', ModUk.- Deriv. **кукуру́дзяний, -нка.** Subst. **рослина́ роди́ни зла́кових.**

From Rm. cucuruz 'ts', Vrabie 156 (with extensive discussion of the pertaining literature).

КУ́ЛЯ 'ball; globe, bullet', ModUk.; BRu. ts, Po. kula. - Deriv. **ку́лька**; **кулеме́т, -ний, -ник**, FN. **Куль, Ку́лька** (Богдан 149-150).- Subst. **кру́гле ті́ло, пре́дме́т; стрільно́.**

From Po. kula, the ultimate source being MHG. kule 'ts', Miklosich 145, Vasmer^{2}2,413, Sławski 2, s.v., a.o..

КУМ 'godfather; friend, neighbour', MUk **кумъ** (XVII c. ЛСЛ.103), OUK. OES. **коумъ**, known to other Sl. - Deriv. **КУМА́, кумува́ся, кумува́ця, /с/кумо́матися, кумі́вство, кумува́ти, кума́сь, -а́ся, кумка́ти.**

The word is usually explained as an abbr. of *kъmotrъ 'godfather', cf. Berneker 1,662, a.o.; this etymology, though acceptable from semantic viewpoint, leaves unsolved the ralationship of u: ъ and other formal-structural difficulties; according to Brückner 281 it derives from Tk. kuma 'prostitute', which is rejected by Vasmer^{2}2,414 and other scholars ; cf. **компа́дре, кумпа́дре.**

кума́дре see **кома́дре; кумпа́дре.**

кумпа́дре BrazUk. 'friend'; also **компа́дре** 'godfather' (Борушенко Снс.13,9).- Subst. **прия́тель: пор.** Оповідав мій покійний тато, як то одного разу поїхав до "кумпадра" у відвідини. (Кажу до кумпадра, а не до кума, бо кого іншого називаємо кумом, а кого іншого кумпадром).
Приїхав тато до кумпадра і питається кумадру: А кумпадре де?
А вона відповідає:
— Вигрівається, має грипу.
/Праця, ч.14 за 1981/

From Port. compadre 'godfather', developed into 'friend' in BrazUk.

КУ́РВА 'whore, prostitute', MUk. КУ́РВА, known to all Sl. - Deriv. КУРВА́РСТВО, КУ́РВИТИСЯ, /С/КУ́РВИЙ, Wd. курве́ґа (JBR.). - Syn. повія́ , проститу́тка.

PS.*kury,Gsg.kurv̆ve connected with *kurv̆ with orig. meaning 'hen,chicken', Vasmer ^{2}2, 423- 424; its deriv.from G. : Goth.hōrs,OHG.huora,ONor.hora etc., cf. Miklosich 149, Berneker 1,651, a.o., has been rejected by majority of later etymologists.

KYT 'angle; corner'; MUk.,OUk. коуτ, OUk.OES. коутъ , кѫ̆тъ, кѧтъ, OCS. kǫtv̆, known to all other Sl. - Deriv. куто́к, куто́чок,за́куток, ку́тний, трику́тник,чотирику́тник... FN.Кут, Ку́тний, Кутня́к, Кутчу́к; GN. Ку́ти. Syn.геометри́чна фігу́ра,утво́рена двома́ лі́ніями,що вихо́дять із одні́єї то́чки, Слум.4,417.

PS. *kǫtv̆ 'ts',IE. **konp-tos 'bend', cf. Hirt BB. 24,266; re.other etymologies see Berneker 1,602-603, Vasmer^{2}2,432-433,a.o.

КУТЕРНО́ҐА 'crooked-shanks, knock-kneed', ModUk., Po.kuternoga. - Deriv. кутерно́гий. -Syn. криво-ні́г,кривоно́гий.

The word has been extensively discussed by Johann Knobloch in ZslPh. 41,194-195 who refers it to Sl.peiorative prefix *ku- and the words: *tri "three' and *noga 'leg'; against Brückner 285 he derives Po.kuternoga from Uk.In conclusion he states as follows:

Eine überraschend genaue Parallele hierzu führt MAURICE GRAMMONT (Étymologie populaire dans les langues romanes) an: da Hinkende (*boiteux, pieds bot*, ferner auch Prothesenträger: *jambes de bois*) *estropiés* sind und dies als (**estro-pieds*) aufgefaßt wird, gibt es für Einarmige den Ausdruck: *voilà un estrobras*. In: Revue bourguignonne de L'Enseignement supérieur, Jg. 4, 3. Heft, S. 1.

Knobloch's etymology, though formally without reproach, poses some questions re. presence of the word *tri which has no connection with the whole semantic content of кутерно́га ;it seems more persuasive to relate -ter- to *torti and to interpret this compound as *kǫtv̆ (see KYT), -ter- (: ТЕ́РТИ) and НОГА́.

КУ́ТИ, also КУВА́ТИ 'to hammer,forge', MUk.,OUk. OES. ковати/кути: кову,ковеши / кую,куєши; OCS. kovati: kovǫ,koveši, known to all other Sl.- Deriv. кова́ль,-ський, підку́тий, ку́зня; кова́рство; FN. Кова́ль,-ський,Ковальчу́к, Кова́ленко,Кова́лиcько. Syn. ма́йстер, що обробля́є на гаря́чому мета́ль.

PS.*kuti /*kovati 'ts', IE.root ** kou-:**keu- 'to hew,chop,carve', cf.Lith.kauti 'to strike' , Teut.(G.)*haw- from pre-Teut.* kow-, Pokorny 587, Kluge 137, Berneker 1,592-593,a.o.

КУТЯ́,Wd. ку́тя 'kutya, boiled wheat with honey and ground poppy seeds (eaten at Christmas eve,or after a Mass for the dead)', MUk.,OUk.,OES. кѫ̆тьꙗ; BRu. куця́, Ru. кутья́, OCS.kucija. - Subst. ко́ливо з ме́дом і ма́ком.

According to Vasmer^{2}2,435, it comes from Gk. koukia : kókkos 'grain'; cf. also Berneker 1,654.

КУЩ 'bush, shrub',ModUk. ; Ru.куст.- Deriv. ку́щик, ку́щичок,куща́вий,куща́стий,ку́щитися. Syn. дерев'яни́ста рослина́ з гі́лка́ми від ко́реня.

A Uk. neologism derived from КУСТ = *kustj6 of uncertain etymology, cf. Berneker 1,652.

ку́я 1. BrazUk. 'cask, vat, barrel', first recorded in 1926 (Карманський 7). - Subst. **посу́да, з якої п'ють гірки́й бразилійський чай.**

From Port.cuia 'drinking cup'.

куя́ 2. Wd. 'old grumbler', ModUk. - Subst. **куйо́н.**

A deriv. from **КУ́ТИ /КУВА́ТИ.**

ку́ява Wd. 'secluded hut; steep hill; little known region', first recorded in the XIX c. (**Желеховський I,394**). - Deriv. **Куя́ва (назва річки на Гуцульщині,** Hrabec 82,246). -Subst. **опу́щена ха́та; ма́ло відо́ма око́лиця; стрімка́ гора́; Желеховський,** 1.c. **; пусте́, незалю́днене мі́сце, Рудницький Бойк.24; верхі́в'я гір ,** Hrabec 41 (: **Гуц."ку́ява").**

Like Po. kujawa, dial.for 'unfruitful field', and Kujawy, GN. (part of Poland), this word does not have any certain etymology; **Соболевский**'s reference to a Scytian origin, cf. **ИзвОРЯС. 26,IO-II,** as well as Moszyński's explanation from **ковиль** and Sławski's attempt to derive it from PS.*kujati 'to murmur' (cf. his ED. s.v.) are scarcely acceptable.

-- * --

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION
OF PARTS 17 - 22 /pp.401 & ff./

Л

Л, л — the sixteenth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name **люди** from OCS. *ljudi* 'people'; numerical values: Glagolitic — 50, Cyrillic — 30 respectively, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

ла AmUk. 'law', first recorded in 1971 (Koshelanyk 384). - Subst. **зако́н.**

From E. law 'ts', Koshelanyk, 1. c.

ЛАД 'order; regime; way, manner', MUk. **лад** (XVI c.KA.56), Ru. dial. **лад** 'gossip', Deriv. **ла́дний, /з/ла́дити, ла́до** 'husband', **ла́да** 'wife'; OUk., OES. 'husband'; FN. **Ладоми́р, Ладя́та; Ла́до, Ла́да.** - Syn. **поря́док.**

PS. *aldъ 'age, life', IE. root **al- 'to grow', cf. E.old, OHG. ,MHG. ModHG. alt, etc.; this root was orig. used in reckoning age, but afterwards it was also employed to denote 'experience', 'order ,regime', etc. ; cf. Pokorny 26-27, Kluge 7, Berneker 1,682.. 683, Vasmer^{2}2,447, a.o.

ладува́ти Wd. 'to load', ModUk.- Deriv. **ладува́ння, ладу́нок.** - Subst. **вита́ж.**

From ModHG. laden 'ts', **РССтоцький 4, I45.**

ЛА́ЗАР, ЛА́ЗОР PN. Lazar, Lazor, Lazarus, MUk. Ла́зарь (I627 Беринда), Лазарім, лазорім G.sg. (I484 Пом'яник) OUk. Гнпомозиграбу своему лазоревнзаконнику (XII–XIVc. К Соф граффіто); Ru. Ла́зарь.-

- Deriv. Ла́зарович, Ла́зарівна, Ла́зорович, Ла́зорівна, Ла́зурь.-
- FN. Ла́зар, Лазарчу́к, Лазаре́нко, Лазаро́вич, Лазе́бник, Лазе́чко, Лазе́нбій, Лазе́нко, Лазе́та, Лажа́к, Лаже́вський, Лазня́к, Лазьо́, Лазо́к, Лазо́р, Лазора́к, Лазоре́нко, Лазо́рко, Лазо́рик, Лазовчу́к, Лазо́вський, Лазуре́нко, Лазу́рко, Лазу́рок, Лазя́р, Ла́зич, Лазинський, Лазю́к (Богдан I59, I60).
- GN. Лазаре́нки.-
- Subst. MUk. кому́ помо́чни ост бъ[к]а[б]накимитвъ связлнъ, I627 Беринда.

From Gk. Lázaros the ultimate source being Hb. Elázār 'God has helped', Klein2, 872, Петровский I38.
/T.S./

ЛА́ЗИТИ 'to climb, crawl; to creep', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. в-, ви́-, за-, з-по-, під-лази́ти, і́тп. - Syn. пересува́тися всім ті́лом; підійма́тися вго́ру або́ спуска́тися вниз.

PS. *laziti 'ts', deriv. from *lazъ - лазъ 'crawl, crawling; pathway (through a thicket)'; IE. root **lēgh- 'to crawl', Pokorny 660, Berneker 1,697, Trautmann 161, Vasmer 2,450, Machek 260, a.o.

лай AmUk. 'lye', first recorded in 1929 (Bilash 383). - Subst. луг.

From E. lye 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 386.

лайкува́ти AmUk. 'to like', first recorded in 1915 (Bilash 383). - Subst. подо́батися.

From E. like 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 387.

лайм AmUk. 'lime', first recorded in 1972 (Koshelanyk 387). - Subst. вапно́.

From E. lime 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЛА́ПА, dial. ла́ба 'paw', MUk. лапа (XVIII c.); Po. łapa. - Deriv. ла́пка, ла́почка, лапко́, ла́пати, лапну́ти, ла́пу-ла́пу!, лапчасто́гий, лапани́на, лапайду́х; FN. Ла́па/Ла́ба, Ла́пка/Ла́бка, Лапка́н, Лапко́, Лапо́вський, Лапко́вський, Лапови́й, Ла́пщенко, Лапши́нський, Лапсю́к, Лапту́та, Лапу́к, Лапушня́к, Лапу́та, Лапи́тський, Лапю́к (Богдан I56). - Syn. стопа́, нога́ тварини́, пта́ха та ін., КТС. I27.

PS. *lapa 'ts', IE. **lōpā: **lēpā 'ts' with cognates in Baltic and Teut. (G.) lgs., cf. Pokorny 679, Trautmann 160, a.o.; Wd. (SoCp.) ла́ба is to be considered an "excessive voicing", although Shevelov 482 is inclined to treat it as a borrowing from Hg. láb 'foot', probably via Rm. laba; doubtful.

ЛЕҐА́ЛЬНИЙ 'legal', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **леґа́льність, -но, леґалізува́ти, леґалізація́:** узаконення, формально-правне визнання одиниці (індивідума), групи, установи, тощо; в українській діяспорі є два роди леґаліза́ції: (1) визнання своїм, тепер екзильним, урядом і (2) визнання місцевими звичайно крайовими (стейтовими, провінційними) правліннями; на найвищому, федеральному (або «національному») рівні українці в розсіянні мають здебільшого індивідуальну леґаліза́цію, приймаючи державну приналежність на місцях свого поселення; групової (колективної) леґаліза́ції на федеральному рівні добилися тільки українці в Югославії (Бачка), хоч у деяких країнах були заходи в цьому напрямі, наприклад в Канаді (заходи Яр. Рудницького в Королівській Комісії 1967, П. Юзика в Конституційній Комісії 1972 й ін.); тільки в небагатьох країнах поселення українці добилися федеральної леґаліза́ції деяких аспектів свого життя, напр. Церко́в, Фунда́цій, запомогових братств, тощо (в Америці, Канаді, Австралії); JBR.-Arch.133.

From Lat.lēgālis 'ts'.

ЛЕ́ДВЕ, dial.**ле́дви́, ле́дво** 'almost,hardly, narrowly,scarcely', MUk.**ледве (ХУІ-ХУІІІ с.), ледво(ХУІ-ХУІІІ с.),** Po.ledwo,ledwie. - Deriv. **ле́дви-ле́двиськи, ледь.** -Syn.**наси́лу,ма́йже.**

From Ps. *jedъva 'ts' "with j-replaced by l-" Shevelov 166, and suffix change: -a → -e/o.

ЛЕ́ДІ, also AmUk., AustrUk. **ле́йді, лийда** 'lady', first recorded as **ле́ді** in 1910 (Кузеля 180). - Subst. **ти́тул жіно́к ви́щого ста́ну, дружи́н ло́рдів,** Бойків 232; **про жі́нку взагалі́,** Слум 4. 468.

From E. lady 'ts', Bilash 388, Koshelanyk 405.

ледь, ледь-ледь dial. for **ле́дви>*ледвь,** see **ле́две.**

ЛЕЖА́ТИ 'to lie, recline, repose', MUk. **лежати (ХУІІІ-ХУІІ с. Інтермедії 78), лежать (1583 АЮЖМУ.66),** OUk., OES. **лежати/лежяти;** Ru. **лежа́ть,** OCS. ležati, known also to all other Sl. - Deriv. **лежа́ння, лежа́чий,/по/ле́жати, ле́жак, лежма́ і тд.** - Syn. **знахо́дитися в горизонта́льному поло́женні.**

PS.*ležati,IE.**legētī 'ts', Pokorny 659, Berneker 1, 705, a.o.

лейдо́ф AmUk. 'lay off, laid off, first recorded in 1924 (Bilash 389), also **лийдо́ф** (Koshelanyk 406). - Subst. **звільнення з праці.**

From E. lay off, laid off 'ts, Bilash, 1.c.

лейк AmUk. 'lake', first recorded in 1918 (Bilash 389), also **лийк** (Royick 85, Koshelanyk 406). - Subst. **о́зеро.**

From E. lake 'ts', Bilash, 1. c.

ЛЕ́КСИКА, ле́ксико- etc. see the following entry.

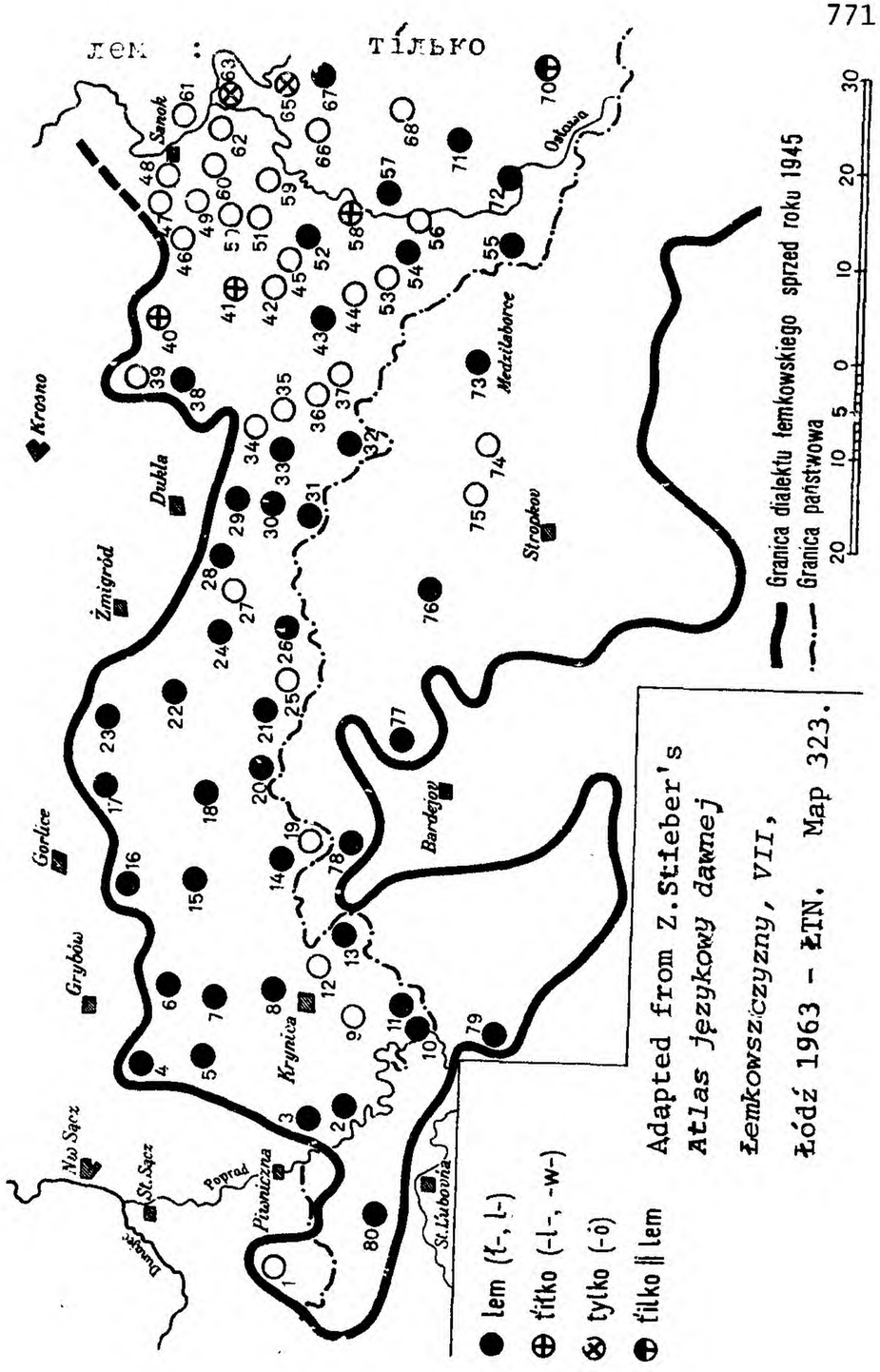
ЛЕ́КСИС arch., 'lexis', MUk. Лекꙋис (1596 Зизаній). - Deriv ле́ксика, лекси́чний, -но, лексико́н, лексе́ма, лексико́граф, ле́ксикографі́чний, -но, ле́ксикогра́фія, лексико́лог, ле́ксикологі́чний, -но, лексиколо́гія, лексика́льний, -но, ле́ксикостати́стика, -статисти́чний, ітп. - Subst. слови́ник, MUk. Лексис Сѝрѣчъ Рече́нїѧ (1596 Зизаній).

From Gk. léksis 'word, phrase, speech, diction' (: légein 'to speak'), Klein 2,884.

ЛЕМ, ЛЕ́МАК see ле́мко.

ЛЕ́МКО, also ле́мак Wd.(Lk.) 'Lemko (inhabitant of the W. central region of the Carpathian Mountains)', ModUk.; Po., Slk., Cz. Łemko. - Deriv. лемки́ня, лемчи́ха, ле́мківський; FN.: Ле́мко, Ле́мків /Богдан 161/; GN. Ле́мки, Ле́мківщина.

Derived from лем 'only' which, in turn, comes from Slk. jen 'ts'; re. literature see under бо́йко, cf. also the map on the following page taken from Z. Stieber *Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny, Zeszyt 7*, Łódzkie T-wo Naukowe. Prace Wydziału I - Językoznawstwa, Nauki o literaturze i Filozofii, Nr.56, Łódź 1963, Map Nr.323 ("tylko").

лен Wd. see **льон.**

ле́нлорд AmUk. 'landlord', first recorded in 1959 (Bilash 391), also **ле́ндлорд** (Koshelanyk 395). - Subst. **домовла́сник.**

From E. landlord 'ts', Bilash, l.c.

ЛЕТІ́ТИ, літа́ти 'to fly, flutter',MUk. **лечу́; лі́та́ю(ХУІІ с.,ЛСЛ.І05,І08),** OUk. ,OES. **лете́ти,лі́тати;**Ru. **лете́ть,лета́ть,** OCS. /po/letě-ti, lětati, Po.lecieć,latać,etc. - Deriv. **політ, лету́н/літу́н,-ка,-ство,-ський,літа́к,лето́вище,ітд.** - Syn. **пересува́тися в повітрі.**

PS.*letěti, iterrative formation:*lětati'ts'; IE. root **lek-:**lēk- 'ts', Pokorny 673, Berneker 1,703-704, a.o.

ЛИН 'tench', first recordings from the XVII c. (Leder 96),known to all other Sl.- Deriv. **ли́ник,ли́нище,ли́новий;** FN.**Ли́ник / Ле́ник.** - Syn. **рід ри́би** - Tinca tinca (L.).

PS.*linz /*linъ 'ts',IE. root ** lei-:slei- 'slime',Pokorny 662-663,(extensively:)Leder,l.c.

ЛИ́ПА 'linden tree', MUk. **ли́па (ХУІІ с. ЛСЛ.І06),** Uk.,OES **липа,** known to all ModSl.- Deriv.**ли́пка,ли́почка,ли́пень,ли́повий,липне́вий ітд.** ;FN.**Ли́па,Ли́пський,Липове́цький, Ли́півський,Липи́нський, Ли́пківський,** GN. **Ли́пки, Ли́повець,**Syn.**рід де́рева:** Tilia.

PS.*lipa : BS.*lēipā 'ts',Trautmann 155.

ЛИ́ПЕНЬ, dial.**ли́пець : ли́па.**

ЛИСТ 'leaf, sheet (of paper); letter',MUk. **листъ (ХУІІ с.ЛСЛ.І06),** OUk.,OES. **листъ ,** Ru. **лист,**OCS. listъ, Po. liść/list,etc. - Deriv. **листо́к,листо́чок,ли́стик,листови́й,листува́тися,-а́ння; листо-но́ш/а/, -па́д,-падо́вий, ітд.** -Syn.**тонка́ зелена́ пласти́нка рослини́; тонки́й шмато́к папе́ру.**

PS.*listъ 'ts',IE. **leiktos 'ts', Berneker 1,724.

ЛИСТОПА́Д : лист і па́дати.

ЛИ́ТИ, dial.also **лля́ти** 'to pour',MUk.,OUk. OES. **ли́ти,**Ru .**лить,** OCS. liti,lijati, Po.lać, OPo. lić, Cz. líti, SC.lìti,etc. - Deriv. **в-,ви-з-,за-,під-,-по-ли́ти,в-,ви-,з-,за-,під-, по-лива́ти,-а́ння, ітп.** Syn. **спричиня́ти текти́.**

PS.* liti/*lijati 'ts',IE.**leitī 'ts',Pokorny 665,Vasmer^{2}2,504, Trautmann 156,a.o.

ЛИ́ХО 'misfortune', **ЛИХИ́Й** 'unfortunate', known to all other Sl. - Syn. **бі́да́,неща́стя; (лихи́й:)злий,недо́брий,пога́ний.**

PS.*lixo,*lixъ/jь/ъ,IE.root **leik-so-, Pokorny 667,Vasmer^{2}2,505,a.o.

ЛИЦЕ́ 'face',known to all other Sl.-Syn. **пере́дня части́на голови́ люди́ни,КТС.І30.**

PS.*lice :*likъ 'ts', cf. Uk.arch. **лик,** MUk.,OUk. **ликъ** 'ts'.

ЛІВИ́Й 'left', MUk.,OUk.,OES. **лѣ́вый, ле́вый**, OCS. lěvъ, Po. lewy,etc. - Deriv. **лівиця, лівизна, лівору́ч, лівобере́жний, лівобі́чний; GN. Лівобере́жжя. - Syn. по серцево́му бо́ці ті́ла; протиле́жний до пра́вого.**

PS. *lěvъ/j6/'ts', IE.**laiu̯os 'left', Pokorny 652, Berneker 1,714-15,a.o.

ЛІД,Gsg. **льо́ду** 'ice', MUk. **лѣдъ** (XVII с. Синонима I58), **лед** (I456 ССМ.I,542), OUk. **ледъ**; Ru. **лед**, OCS. ledъ, Po.lód,etc.- Deriv. **льоди́на, льоди́нка, льоди́стий, льодови́й, -и́к, льодо́вник/ледівни́чка, льодо-рі́з, -ру́б, -схо́вище, льодяни́й, -и́к.** Syn. **замерзла вода́.**

PS. *ledъ 'ts', BS.*leda-/*ledu-, Trautmann 154, Berneker 1,699,a.o.

ЛІК, also ЛІКА́РСТВО 'medicine,drug', MUk. **лікарства** (XVII с. **Гептаглот 3I**), **лѣками** Ipl. (I747 **Інтермедії** I78), OUk. **лекарство**; OES. **лѣкъ**; Ru. **лек**, Po.lek/lekarstwo,etc. - Deriv. **лі́кар, -ський, лікарня́, лікарня́ний, лікува́ти /ся/** - Syn. **оздоро́влювальний за́сіб.**

PS. *lěkъ 'ts', generally considered a borrowing from Goth.lēkeis 'medical man',cf. Berneker 1,710,Vasmer^{2}2,478,a.o.

ЛІ́КОТЬ 'elbow;cubit,ell',MUk.,OUk.,OES. **локоть**, known to all other Sl. -

PS. *olkъt6 'ts',IE.root**ol-:el-,Pokorny 307-309.

ЛІНҐВІЦИ́Д,SovUk. **лінгвіци́д** 'linguicide', first occurrence: 1967; BRu. **лінгві-цы́д**, Ru. **лингвици́д**, Po.lingwicyd,etc. - Deriv. **лінгвіци́дний.** Subst. **мововби́вство.**

Semantics:

The term and concept of *linguicide* (originally:*linguocide*) was introduced first by the author of this dictionary in the 1st Volume of *Report of the Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism* in Ottawa in 1967,pp. 163- 164, and subsequently reprinted in separate editions in 1968,1976 and in *The Ukrainian Review*,London, No.4/1978,pp.24-42; the following are excerpts from the latter:

Any of the following acts committed with intent to destroy in whole or in part or to prevent the natural development of a language or dialect should be considered as a linguicidal act:

a) killing members of a community speaking a respective language or dialect (genocide);

b) imposing repressive measures intended to prevent the natural, organic development of a language or dialect;

c) forcibly inflicting on a bilingual community conditions of cultural development calculated to transform it into unilingual groups;

d) against the will of an ethno-lingual group, denying the right of a language to be taught in public schools, to be used in mass media (press, radio, television, etc.);

e) against the demand of an ethno-lingual group, refusing moral and material support for its cultural endeavours and language maintenance efforts.

(P. 38).

Etymology:

An artificial compound of Lat. *linguo-/lingui-* : *lingua* 'language' & *-cide* : *Lat.cīdere* < *caedere* 'to strike down,slay', based on such formations as *genocide (1944), fratricide, regicide, suicide*,etc.; cf. Onions 910, Klein 1,288.

ЛІ́НІЯ 'line', ModUk.;
ла́йна AmUk. 'line', first recorded in 1918 (Bilash 384). - Deriv. **зла́йнуватися** (I98I,OB.) - Subst. **лі́нія.**

From E. line 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 387, Royick 84.

ЛІ́ПСТИК (JBR.), also
ли́пштик AmUk. 'lipstick', first recorded in 1924 (Bilash 394), also **ли́пстик** (Koshelanyk 408. - Subst. **губна пома́да.**

From E. lipstick 'ts', Bilash, 1. c.

ЛІ́РА 1. 'lyre', OUk., OES лvра, Ru., Bu. **ли́ра**, Po. lira, etc. -Deriv. **лі́р/н/ик, лі́рика, ліри́чний, -но, -ність, ліроznав-ство, -вчий.** -Subst. **музи́чний інстру-мє́нт**, Ц-Р.338.

From Gk. lýra 'ts', Преображенский 456, Vasmer 2,500, Klein 2,916.

ЛІ́РА 2. 'lira', ModUk.; Ru., Bu. **ли́ра**, Po., Cz. lira, etc. - Subst. **моне́та**, Ц-Р.338.

From Rm. lira 'ts', the ultimate source being Lat. libra 'pound', Klein 2,916.

ЛІ́РА 3. 'lyre-bird', ModUk.; Ru., Bu. **ли́ра**, Po. lyra (ptak). -Subst. **пти́ця**, Ц-Р.338.

From E. lyre/-bird/ 'ts', Chekaluk 38.

ЛІ́РА 4. AustrUk. 'dweller of Queensland', first recorded in 1954 (Chekaluk 21). -Subst. **ме́шканець субтропі́чного Квінсляндy.**

According to Chekaluk, l.c., from Austr. E. lyrebird, cf. also Reed 37; another deriv. from lirra-lirra 'wren' might also be considered, cf. Cooper 20, Reed 101.

ЛІТА́ТИ : лети́ти.

ЛІ́ТО 'summer', MUk., OUk., OES. **лѣто**, Ru. **ле́то**, OCS. lě̄to, Po. lato, etc. - Deriv. **лі́течко, лі́тній, літува́ти-, -а́ння, лі́товище, -исько, літо́пис, -ний, -ець, літочи́слення, лі́тошній, одно-, дво-, три-...сто-лі́тній, -лі́ття, многолі́ття, (арх.:) многолі́тствіе.** - Syn. **пора́ ро́ку між весно́ю й осі́нню.**

PS.* lěto 'ts', IE** lēto 'a warm time', Pokorny 680, Berneker 1,713-714, a.o.

ЛІФТ 'lift', ModUk. - Deriv. AmUk. only: **лефтува́ти**, also **лифтува́ти** ' to lift', first recorded in 1927 (Bilash 392). - Subst. **підійма́ти.**

From E. lift 'ts', Bilash, 1. c.

ЛІЦЕНЗІЯ, ЛІЦЕ́НЦІЯ 'licence', ModUk.;
ла́йсенс AmUk. 'license', first recorded in 1929 (Bilash 385). - Subst. **ліце́нзія (дозві́л).**

From E. license 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 388, Royick 84.

лля́ти : ли́ти.

ЛОБ 'forehead',MUk. **лобъ**,OUk.,OES. **лѫбъ**; Ru. **лоб**, OCS.lъbъnъ,Po.łeb,etc. - Deriv. **ло́бик,лобо-ви́й**; FN.**Лоба́й,Лоб,юк.** -

PS.*lъbъ 'ts',IE.**lub-:**leub/h/-'to shave', cf. Pokorny 690,(extensively:)Sławski JP.36,72.

лобаї́вець AmUk. 'follower of Danylo Lobay' (former leader, later a dissident of the communist group in Canada), first recorded in 1960 (Bilash 397). - Subst. **однодумець Лобая́ в Кана́ді.**

From the name of **Лоба́й** in Winnipeg.

лов AmUk. 'low', first recorded in 1929 (Bilash 397), also **ло** (Koshelanyk 402). - Subst. **ни́зький; ни́зько.**

From E. low 'ts', Bilash, 1. c.

ловд AmUk. 'load', first recorded in 1939 (Bilash 397). - Subst. **вантаж.**

From E. load 'ts', Bilash, 1.c. Koshelanyk 403, Royick 85.

лоґ, also **льоґ** (Bilash 398), **лаґ** (Koshelanyk 384) AmUk. 'log', first recorded in 1927. - Subst. **колода.**

From E. log 'ts', Bilash 1.c., Royick 84.

ло́ер AmUk. 'lawyer', first recorded in 1930 (Bilash 399), also **ло́яр** (Koshelanyk 403), - Subst. **адвока́т.**

From E. lawyer 'ts', Bilash 1. c. Royick 84.

ло́кі AmUk. 'lucky', first recorded in 1930 (Bilash 386), also **ла́кі**. - Subst. **щасли́вий.**

From E. lucky 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 390.

лонч AmUk. 'lunch', first recorded in 1911 (Bilash 400), also **ланч.** - Subst. **пере́куска.**

From E. lunch 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 391, Royick 85.

лорікі́т AustrUk.'lorikeet', first recorded in 1977 (Chekaluk 21).-Subst. **весе́лка-рід австралі́йського кора́лю.**

From AustrE.lorikeet 'ts',Chekaluk,1.c.

ЛОТ 1.plumb, sounding lead,plummet',ModUk.- Subst. **глибомі́р,прила́д вимі́рювати глибину́ мо́ря,Бойків 237.**

From ModHG. Lot 'ts', Kluge 220.

ЛОТ 2.'half an ounce', ModUk. - Subst.**мі́ра ваги́, Бойків 237.**

From ModHG. Lot 'ts', Kluge 220.

лот з. also **льот** AmUk. 'lot', first recorded 1907 (Bilash 402).-Subst. **земе́льна ділянка,**Koshelanyk 400, **ділянка,** Royick 85.

ЛУК 'bow,arch',MUk.,OUk.,OES. **лукъ**, Ru. **лук**, OCS. lǫkъ, Po.łuk/OPo.łęk(but:kabłąk), etc. - Deriv. **лучо́к,лучкува́тий, лу́чни́й,** here also: **лука́,лу́чка; лука́вий,-ити,лука́вець,лука́нь,лука́вство, лука́вний,-но, ність, луко́ви́/с/тий, -тість,-во;** GN. **Довголу́ка, Лука́,Лу́кавець,Лука́ни,Лу́кавиця/Лу́ковиця,Лу́цьк/е/;** FN. **Лукаве́цький, Лука́вий, Лу́цький.** - Syn. **дуга́; ручна́ зброя́ в ви́ді дуги́ з тяти́вою для стріля́ння.**

PS. lǫkъ 'ts',IE.**lonkos 'ts', root **lenk- with several cognates in IE,lgs.,cf. Pokorny 676-677,Berneker 1,739-740, a.o.

ЛУКА́ PN, 'Luka, Lucas, **МИКЛУКА́** (1627, Беринда), **ЛУКИ, ЛУКІ** G sg. (1484 Пом'яник), OUk. **мѣ лавъгоуста въ кв прьстависѧ рабъ бжи лукы епп̃ъ бѣленьнбългородъскыи** (XI c), (к соф графіто); Ru. **Лука́.- Deriv. Лукич, Лукі́вна, Лука́нь, Лука́ш, Лукач.- Лукачу́к, Луканчу́к, Лука́невич, Луканóвський, Луканóвич, Луканю́к, Лука́с, Лукасе́вич, Лука́ш, Лукашéнко, Лука́щенко, Лукащу́к, Лукашів, Лукашéцький, Лука́нич, Лукинащу́к, Лукенчу́к, Лукий, Лукінéць, Лукінюк, Лу́ків, Луківча́к і тд.(Богдан 167).** -Subst. Muk. **ѣг:[въскрша́лъ] самóмъ зъ мéртвыхъ встанье : ла̃: ѿ свѣтлости, N. ма̃; разумѣ)** 1627 **Беринда.**

FROM OK. Loukas, abbreviated from of Loukios the ultimate source being Lat. Lucius : lux 'light', Klein 2, 910, Петровский 144. /T.S./

ЛЮ́БИЙ 'beloved,dear,lovely,darling',MUk., OUk.,OES. **любы́й,любъ;** Ru. **лю́бы́й/любо́й,** OCS. ljubъ/jь/, Po.luby, etc. - Deriv. **любо́в,** Ukd. **любва́/люба́; люби́ти/ся, любува́ти/ся/, люби́тель,-ка, люба́с, лю́бка,не́люб,/у/любле́ник,-иця, любому́др, люб'я́зний;** PN. **Лю́ба, Лю́бка, Любоми́р,Любосла́в.** - Syn. **бли́зький се́рцю, дороги́й,КТС.133.**

PS. * ljubъ/jь/ 'ts' , IE.**leubhos'desired, beloved', Pokorny 683-684.

ЛЮБИ́СТОК 'Levisticum officinale:sweatheart', ModUk.;BRu. **любі́ста,**Ru.**люби́ста,люлюби́стра,** (from Uk.:)**люби́сток,** Po.lubistek. -Syn.**лю́бчик,любиме́не,приворо́тне зі́лля, зоря́,каште́анчики**,etc., see Makowiecki 209.

A f/e. deformation (:**люби́ти**)of Lat. term Levisticum, the ultimate source of which is Lat.ligusticum 'belonging to Liguria', Klein 2, 884.

лю́бра Austr Uk. 'lubra',first recorded in 1971 (Chekaluk 21).-Subst. **жі́нка.**

From Austr.E.lubra 'ts',the ultimate source being aborig.lubra for 'woman',Reed 101.

ЛЮБУВА́ТИ/СЯ/ : лю́бий.

ЛЮД 'people; humanity', MUk.,OUk.,OES.людъ; BRu.,Ru. люд ,OCS.ljudije, Po. lud, etc. - Deriv. люди́на,лю́дство,-ський,лю́дяний,лю́дний,лю́дність,лю́дськість, люде́ць; людо-же́р/ний/,-їд/ство/, людні́ти, залю́днювати,-ання,перелю́днений,-ння,не́люд,-ський, ітд.;PN. Людми́ла,Людосла́в, Людоми́р. - Syn.наро́д; лю́дські права́,у відрі́зненні від індивідуа́льних прав люди́ни,

> відносяться до групових (колективних) прав; ці останні основані на доктрині про природні вроджені права, з якими люди приходять на світ і мають їх власне силою своєї приналежности до людської раси й існування на землі; Генеральна Асамблея ОН прийняла в 1948 р. Універсальну Декларацію Прав Люди́ни, сконфузивши її із «лю́дськими» (колективними) правами; щойно в 1968 р. започатковано дискусію над різницею прав людини — індувідума й людських прав — колективних; останньо почалися серіозні заходи з цьому напрямі, зокрема після Гельсінкського акту 1975 р.
>
> (JBR.-Arch.133)

PS.*ljudъ 'ts',IE.root **leudh- 'to grow up; Pokorny 684-685,with cognates in Skt.ródhati 'it grows', Av. raoδa- 'growth',Gk.eléutheros 'free', Alb.polem 'people', OHG.liut 'nation', Goth. liudan,OSax.liodan, AS.leódan 'to grow', ModHG. Leute, Kluge 215; cf. also Vasmer^{2}2,545, Berneker 1,758,Trautmann 160, Brückner 303,a.o.

ЛЮ́ЛЬКА 'pipe', ModUk., Ru.dial. ts,Po.lulka. - Deriv. лю́лечка, лю́льник,лю́льок,лю́льочник (Makowiecki 245); FN. Лю́лька,Люльчу́к. - Subst. тру́бка для ку́рення,фа́йка. (арґо́:) ди́мка, Горбач 6,33.

From Tk.-Azerb. lülä 'ts', Miklosich 176, Радлов 3,762,Макарушка II, Акуленко I38, Дмитриев 28, Lokotsch 106, Vasmer^{2}2,546.

ЛЮМБА́ҐО, AmUk. ломбе́ґо (since 1959 Bilash 399) 'lumbago', ModUk. - Subst. фо́рма ревмати́зму в м'я́зах, Бойків 238; про́стріл, Подвезько 337.

From E. lumbago 'ts', Bilash, l.c., the ultimate source being Lat. lumbus 'loin', Klein 2, 911.

лю́мбер, also лу́мбер, ло́мбер (Bilash 403), лю́мбир (Koshelanyk 401) AmUk. 'lumber', first recorded in 1929. - Subst. дошки́.

From E. lumber 'ts', Bilash, l.c.

See also люмбредже́к.

люмбредже́к, also ло́мберджек, лю́мберджек AmUk. 'lumberjack', first recorded in 1924 (Bilash 403). - Subst. деревору́б, робітни́к у лі́сі.

From E. lumberjack 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 402, Royick 85.

лю́тень = лю́тий see the following entry.

ЛЮ́ТИЙ 'fierce,cruel,severe'; February';MUk. лютий, OUk.,OES. лютый,Ru. лю́тый,OCS. ljutъ, Po. luty,etc. - Deriv. лю́тість,лють, лю́тощі,лю́то,/роз/лю́тити/ся/, розлю́чений, -ність,-но,лютува́ти,-а́ння; Wd.лю́тень (= лю́тий 'February'),лютне́вий; PN. Лютосла́в; FN. Лю́та,Люта́к,Лю́тень,Лютомський,Лю́тий,Лютик,Лю́тек (Богдан I7I); EN.лю́тичі; GN. Лютовиська/Лю́товище, Лю́тча.-Syn.(про тварину́:) хи́жий,кровоже́рний,злий; (про людину:) безжа́лісно жорсто́кий,неща́дний,нелю́дський; по́вний зло́би,зло́сти...(про мороз,ві́тер та ін.:) ду́же си́льний,КТС.I34.

PS. *ljutъ/jь/ 'ts', IE. **lēutos 'ts'with very few cognates in other lg.groups,cf. Cymr. llid 'ira,iracundia',Pokorny 691,Berneker 1, 760, Fraenkel IF.50,14,Vasmer^{2}2,547,a.o.

лю́фа Wd. 'barrel of a gun,cannon', ModUk.; Po. lufa. - Subst. ду́ло рушни́ці,Франко 2,43I.

From ModHG.Läufe 'ts', РССтоцький 4,208.

люфт, люхт dial.'air',ModUk.- Subst. повітря ; віддуши́на (в гру́бі),Жилко 304.

From ModHG. Luft 'air',РССтоцький 4,2I6.

ЛЮ́ШНЯ , dial. also лушня́ 'curved piece of wood supporting the waggon ladder ', ModUk.; Ru.люшня́, Po. lusznia,etc. - Subst. дрюк,що підде́ржує бічни́цю /полу́драбок/ во́за.

From MHG. liuhse, Bavarian leuchse 'ts', Miklosich 176, Brückner 304,a.o.; Wd.лю́шня , perhaps,via Po. lusznia.

ЛЯ́ВН-ТЕНІС , SowUk.лау́нтеніс 'lawn-tennis', ModUk., known to all other ModSl. - Subst. ТЕ́НІС.

From E. lawn-tennis 'ts', Kirkconnall 7.

ЛЯ́ВФЕР 'bishop (chessman)', ModUk. - Subst. бігу́н, слон.

From ModHG. Laufer 'ts',

ЛЯГТИ́, ЛЯГА́ТИ 'to lie down', Ru.лечь, OCS.lešti: lęgo, SC. lèći. - Deriv. ви-,з-, по-,при-ляг/а́/ти́,-а́ння, лягови́ти/ся/, наляг/а́/ти́, наполяг/а́/ти́, наполе́гливий, -вість,-во; ля́га, лягла́вий. - Syn.покла́стися, положи́тися;/полягти́:/ уме́рти.

PS. *lęg/a/ti 'ts' being causativum of *leżati, see лежа́ти.

ЛЯ́ДА 1. - ля́до.

ля́да 2. Wd. 'counter (in a store)', ModUk., Po.dial lada. - Subst.прила́вок; скри́ня.

From ModHG. Laden 'ts'.

ля́да-3. arch. 'some, any', Muk. ляд, ля́да- (XVII-XVIII c. Інтермедії; Байки 198) Subst. якийне́будь.

From Po. lada- 'ts'.

ЛЯ́ДО, ЛЯ́ДА 'field ; hill covered with pines', Muk. ляды NPl. (XVII c. Тимченко 119), ляди́на - поле (XVII c. ЛСЛ. 111), OUk., OES. лядо, лядина; Ru. ля́да, SC. ledina, Sln. ledíns, Cz. lada/lado, Slk. ľado, Po. ląd, LoSo. ledo, UpSo. lado. - Deriv. ля́дик, ляди́на, ля́дник (Makowiecki 180,202), лядо́вник, лядува́ти (Андрусишин-Крет 471), ля́дський/ля́цький (Огієнко PM.3,34-35) ; here also : лях , see s.v.- Syn. по́ле; висо́ке мі́сце в лі́сі зарóсле сосно́ю, Жилко 164.

PS. *lędo/*lęda 'field', IE. root **lendh- with cognates in Baltic, Teut.(G.), Celtic, Romance, corresponding to E. land with orig. meaning 'open space, open land, heath, prairie', Pokorny 675.

ЛЯ́ДСЬКИЙ, ля́цький : ля́до see the preceding entry.

ЛЯК 1. 'fear', Muk. лякатися (XVI c. KA.58), ляка́юсь (XVII c. Синонима 159), лякаєш (XVIII c. Інтермедії 192); Po. lęk, Cz. lek. Syn. страх, боя́знь, спо́лох; побо́ювання.

PS. *lękъ 'ts', related to *lękъ (Uk. ляк) with orig. meaning 'to bend oneself , to bow (from fear)', Doroszewski SymbRozwadowski 1,34.

ЛЯК 2. 'gum-lack , sealing wax', ModUk., known also to other ModSl. - Deriv. /за/лякува́ти, /за/лако́ваний, /за/лякува́ння. -Subst. розчин смоли́ в спи́рті, шпиґина́рі, тощо, що ним ґлясують рі́зні ви́роби, Бойків 240.

From ModHG. Lack 'ts'.

ЛЯ́КМУС 'litmus paper', ModUk., known to other ModSl. as well. - Deriv. лякмусо́вий Subst. си́ня фа́рба, що червоні́є від кисло́т.

From ModHG. Lackmus 'ts'.

ЛЯ́ЛЯ 'doll, dolly', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. ля́лька, ля́лечка/ля́лічка; PN. Ля́ля, Ля́лька, Ля́лічка; FN. Ляля́х, Лялю́к, Ля́льків, Лялько́, Ляльчу́к (Богдан 168). - Syn. і́грашка; дити́на.

From children's language: *ljalja 'ts'.

ЛЯ́РВА 'larva'; mask; whore'; ModUk., known to all other ModSl. - Subst. ма́ска, замаско́вана люди́на, Франко 11,565; ву́личниця, шлю́ха, Горбач 6,17.

From Lat larva 'mask', Горбач l.c.

ЛЯ́СИ abbr. of баля́си.

ЛЯ́СЬКИЙ for ля́шський : лях.

ЛЯ́ТИ Wd. for лля́ти, see ли́ти.

ЛЯ́ЧНИЙ, -но : ляк I.

ЛЯХ 'Pole; (derogative:)Polack', MUk.лях (1736 Інтермедії 108,111),ляхи Npl(1599 Худаш 94),Ляхы 'По́льща,По́льське королі́вство'(ХУ с. ССМ 1, 569),OUk.OES.ляхы 'ts'; BRu.,Ru. лях, Po.(from OES.) lach , (artificial:)lech, Lechita (instead:*lech/ita/).-Deriv. ляшо́к, ляшу́ра, ляхва́/ляшва́,ляшня́,ля́шка, ляхі́вка;FN.Лях (first recording already from 1144,cf. ССМ.1,569), Ляхі́мець,Ля́хман,Ляхо́вий,Ляхо́вич,Ляху́та, Ля́шка,Ляшкі́вський/Ляшко́вський,Ляшу́к,Ляшо́нко (Богдан 168-169),MUk.Ляховицки (1473 ССМ. 1,569); GN. Ля́хівці,Ля́ховичі,Ля́ховка; /гідроніми:/ Ля́хів, Ля́хів Ко́втун, Ля́хівка,Ля́хівський струмо́к, Ля́ховець , Ляше́ва, Ляші́в, Ляшкі́вка, Ляшу́л,Ляшу́лець (СГУ.334-335).-Syn. поля́к; (derogative) полячи́на.;(in folklore) во́рог,Онацький 2, 879-880.

PS. *lęchъ < *lęd-chъ ; *lędo 'field' with suffix -chъ < IE. **-so- or **-kho- extensively discussed by Sławski SPS. 1,70-71; cf. also Buga ZfslPh. 1,33, Vondrak I ,723 , Nehring Archiv 3,467-468, Perwolf Archiv 4,63, Miklosich 164,428, Brückner 289, Taszycki ZfslPh.9,231, Rudnicki SO.8,515-524, Zborowski Lud 31,65-92, Vasmer 2, 553 , Ильинский ИзвОРЯс. 4,1129, Мациевич КСт.1:2,301, a.o.; like forms of other ethnonyms ЛЯХ had also many "learned " f/e., among others, the well known legend of three brothers: Lech,Czech i Rus, who gave the origin to three nations: Lechia,Czechia and Rus, cf. the present author's article in Proceedings of the 6th Intern.Congress of Onomastic Sciences ,p.433;or the following Uk. pseudology:

"Влахи - ляхи"...

Поверх тисячі літ до нашої ери в Україні, котру наука рахує колискою аріїців, тобто індоєвропейців,або, як іноді називають, індо-германців, зформувались кельтські племена Валоно-Волохів. Вони поширились по цілій Європі і решткн їх знаходимо ще й сьогодні. Це ірляндці та шотляндці. Їх племінні назви вони залишили і досі яко історичні пам'ятки.

Наша Волинь від валонів, Полудньова Шотляндія (Велс), стара Валенсія, провінція в Еспанії — Валенсія, Полудньова Белыя заселена валонами. В Полудневій Австралії ще й досі містечко Велс. Це усе від валонів. Колись могутне кельтське плем'я валонів перше озвоїло рогату худобу, і нам залишило ім'я воли, та земля, де воно жило — Волинь. А на північ, де вони оселились, яко осадники — залишилась назва Олонец — через втрату В. З тієї ж доби — чи те саме плем'я, чи йому рідне, знане під назвою волохів, або влахів, що осіло в східній частині Европи...

Щодо назви поляки, то, здається, це ті нащадки, що постали по ляхах. Поляки найпізніше за всіх слов'янізувались. Назва по-ляхи (поляки) аналогічна назві литовського народу, що сьогодні є германізований: пруси або прусаки.

Пруси — це нащадки русів (По-руси). Це ті, що залишились, коли руси вийшли в Україну.

С. СТЕП

(JBR.-Arch. 133)

* * *

Very interesting is the semantic transfer:'Pole → enemy'in Uk. folklore; according to Онацький , l.c.:

В українських народніх пісняx «ляхами» називають не тільки поляків, а взагалі ворогів, от як у пісні про Сем. Палія, якого підступом схопив Ів. Мазепа: «Ой під дубом, стародубом, там ляхи суд збирали, того Семена, того Палія на баль зазивали...»

З цього приводу М. Драгоманов писав: «Вороги Палія повернуті вже просто в ляхів, — бо така вже звичка неписьменних українців всяких ворогів обертати в ляхів: так в однім варіянті про руїну Січі в 1709 р. Галаганові козаки і москалі повернуті в ляхи. Єсть варіянт пісні про руїну Січі 1775 р., у котрому і тут винні ляхи, а в однім галицькім варіянті пісні про Саву Чалого і цього слугу ляшського вбивають не запорожці, а «ляхи-гайдамаки».. («Історичні пісні...» ч. I, розд. II, ст. 25).

ЛЯХВА́, ляшня́ see the preceding entry.

ЛЬВІВ, Gsg. **Льво́ва** GN. ʻL'viv, Lwiw, arch. Lvov'; BRu., Ru. Bu., Ma. **Львов**, Po. Lwów, Cz., Slk. Lvov, etc. – Deriv. **львівський, по-львів-ськи, -ському, львов'я́нин, львов'я́нка, Львівщина.** – Syn. **Льва го́род.**

Named after Prince **Лев** – Leo, son of WUk. King Danylo (1272-1301). In his study of the history of the name in *Zeitschrift für Namenforschung*, Vol. 17, pp. 63-57, the author found the following:

Die geschichtlichen Quellen[1] liefern uns über den Ortsnamen[2] folgendes Material:

Zuerst wurde der Name in den altukrainischen Urkunden notiert und zwar als:

a) L(ъ)vovъ: со Львова (1259) XIV PSRL[3] II 195; Львовъ (1261) XIV PSRL II 198; въ Львовѣ (1292) XV Kr[4] I 420 *μ*; по Львовскую горору 1366 Kr I 501; соцкий львовский 1386 Kr I 420 *ε*; во Львовѣ 1400 Kr I 420 *θ*; AJZR[5] I 3; AGZ[6] VII 207; съ Львова 1407 AGZ VII 207; Львовчане 1407 AGZ VII 207; Львовчане AGZ VII 217; боургаре львовскии 1460 AGZ VII 237; мѣста львовского 1463 AGZ VII 243; о Львовской земли 1654 AJZR XIV 176; AJZR XIV 558; во Львово 1669 AJZR VIII 144; подо Львовомъ 1671 AJZR IX 612; подо Львовъ 1673 AJZR IX 159; Львовъ 1764 Kordt Nr. 29. —

b) **Lvovъ horodъ (hradъ):** на городъ на Львовъ (1283) XIV PSRL II 212: городъ Львовъ 1648 AJZR VIII 278; VIII 282; въ городѣ Львовѣ 1648 AJZR VIII 282; 1649 AJZR VIII 299; въ городѣ во Львовѣ 1649 AJZR VIII 297; близу града Львова 1654 AJZR XIV 326. —

c) **Ylvovъ**[1]: при . . . воеводѣ Илвовскомъ 1371 Kr I 420 *β*; воіть Ілвовскый Кундратъ 1400 Kr I 420 *ϑ*; воевода Илвовскій 1400 AJZR I 3; до Илвова 1407 AGZ VII 205; илвовского мѣста 1407 AGZ VII 205; мѣстичи илвовстїи 1434 AGZ VII 116. —

d) **Liovъ:** *ѡт*(ь) Лїѡва 1504/17 AGZ VII 244; старшим(ъ) лїѡвским(ъ) 1501/17 AGZ VII 244.

Die polnisch oder lateinisch geschriebenen Urkunden liefern uns folgendes Material über *Lemberg*:

a) **Lwów:** in castro *Liwow* 1340 Mon[2] II 860; in castrum *Lywow* vel Lamberg 1342 Mon III 200; civitas nostra *Lwow* 1356 AGZ III 13; ze *Lwowa* 1564/5 Zer[3] III 328; Lwowyanie 1565 Zer II 77; Miasto *Lwow* — myesczanie *lwowszczi* 1564/5 Zer III 338; we *Lwowie* . . . z miasta *Lwowa* 1564/5 Zer III 341; kn *Lwowu* 1564/5 Zer III 359; Miasto *Lwów* 1649 AGZ XXIV 80; *Lwow* 1674 Karte der Ukraine entworfen von Gebrüdern Sanson, Kordt[4] Nr. 3; *Luwow* 1685 Karte von Polen entworfen von Sanson, Kordt Nr. 5; *Luwow* 1696 Karte von Polen gezeichnet von Hubert Jaillot, Kordt Nr. 7; *Lwow* XVIII Jh. (das zweite Viertel) Karte der Ukraine gezeichnet von Joh. Homann; Kordt Nr. 20; *Luwow* XVIII Jh. (das zweite Viertel) Karte der Ukraine gezeichnet von M. Sentter, Kordt Nr. 21; *Lwów* 1764 AGZ XXIII 451; *Lwow* 1769 Karte der Ukraine nnd des östlichen Teiles von Polen gezeichnet von G. Facins, Kordt Nr. 26; z ziemi *lwowskiej* 1770 AGZ XXIII 606. —

b) **Lvovia:** processerat *Livociam* 1351 Mon II 885; in civitate *Lwovensi* XV. Jh. Mon IV 684. —

c) **Leo(na):** Ciutat de *Leo* 1375 Katalonier Weltkarte, Haliczer l. c. civitas nostra *Leona* alias Lembnrg 1389 AGZ V 24; actnm in *Leona* alias Lembvrga 1397 AGZ IX 9; hierher gehört anch kyrillisch geschrieben: *ѡт*(ъ) Леѡ 1390 AGZ VII 200. —

d) **Leopol(is):** civitatis *Leopoliensis* 1389 AGZ III 85; *Leopolis* 1422 AGZ IX 33; 1424 AGZ III 187; in *Leopoli* 1423 AGZ III 186; *Leopoli* et circa *Leopolim* 1426 AGZ III 191; *Leopoliensi* (instr.) 1439 AGZ VI 30;

---

[1]) Näheres darüber s. Mychajlo Hruševśkyj: Istoryja Ukrajiny-Rusy, Lemberg 1905, Bd. II, S. 471—2; die wichtigste Literatur ibid. S. 572. Vgl. auch: Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, Warschau 1880—1902, Bd. I—XV, Józef Haliczer: Słownik geograficzny, pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych, Tarnopol 1935, S. 154 und Ivan Krypjakevyč: Istoryčni prochody po L'vovi, Lemberg 1932, S. 3 ff.

[2]) Über das Suffix vgl. Witołd Taszycki: Rzekomo dzierżawcze nazwy miejscowe. Znaczenie przyrostków *-ów, -owa, -owo, -in, -ina, -ino.* „Język Polski", 1937, Bd. XXII, S. 104—11.

[3]) Polnoje sobranie russkichъ lětopisej izdannoje Archeografičeskoju Kommisijejn, Petersburg 1843, Bd. II.

[4]) A. Krymskij: Ukrainskaja grammatika, Moskau 1908, Bd. I.

[5]) Akty otnośaščieśa kъ istorii Južnoj i Zapadnoj Rossii, sobrannyje i izdannyje Archeografičeskoju Kommisiejn, Peterburg 1863 bis 1892, Bd. I—XV.

[6]) Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwnm t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie, Lemberg 1868 bis 1931, Bd. I—XXIV.

[1]) Diese Form ist noch bis hente in den westukrainischen Ma. üblich, vgl. *Yl'viu* bei Eugen Żelechowski: Rnthenisch-dentsches Wörterbnch, Lemberg 1886 Bd. I, S. 322. Nicht selten kann man aber auch die Form *L'viu* dort begegnen, vgl. z. B.: *Ej, pojichaų mij myleńkyj, Z Berežyn di L'wowa* — „Ej, mein Liebster ist von Berežany nach Lemberg gefahren" (ans eigenen Notizen in *Verbiu* bei Pidhajci, Galizien, im J. 1937). S. auch Emil Ogonowski: Stndien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache, Lemberg 1880, S. 35.

[2]) Monumenta Poloniae Historica, Lemberg — Krakau 1864 — 93, Bd. I—VI.

[3]) Žerela do istoryji Ukrajiny-Rusy vydaje Archeografična Komisyja Naukovoho T-va Ševčenka u L'vovi, Lemberg 1895—1900, Bd. I—III.

[4]) V. Kordt: Materijaly do istoriji kartohrafiji Ukrajiny, Archeohrafična Komisija Vseukrajinśkoji Akademiji Nauk, Kiew 1931, Bd. I.

Leopoliensia 1454 AGZ IX 78; *Leapoliensis*(!) neben: *Leopoliensis* 1460 AGZ VI 54; nltra *Leopolim* . . . in *Leopoli* 1460 AGZ VI 55; *Leopolis* 1674 Karte der Ukraine entworfen von Gebrüdern Sanson, Kordt Nr. 3; 1696 Karte von Polen, Litauen, Wolhynien, Podolien und der Ukraine gezeichnet von J. Dankers, Kordt Nr. 9; 1701 Karte von Polen gezeichnet von P. Schenk, Kordt Nr. 11; *Leopol* 1704 Karte von Polen entworfen von G. Delisle, Kordt Nr. 12; *Leopolis* 1781 Generalkarte von Polen gezeichnet von Peters, Kordt Nr. 33. —

e) **Leopolia:** versns *Leopoliam* 1453 Mon[1]) M V 221.

Deutsche Belege für diesen Namen:

a) **Lamberg:** in castrnm Lywow vel *Lamberg* 1342 Mon III 200. —

b) **Lamburg(a):** vastaverunt *Lamburg* 1351 Mon II 885; in terra *Lamburgensi* 1364 AGZ I 3; ultra *lamburgam* . . . duo de civibus *Lamburgensibus* . . . in *Lamburga* 1366 Mon M V 113; in *Lamburg* 1389 AGZ III 84; in *Lamburga* 1396 AGZ III 114—118; in *Lamburg* 1396 AGZ III 115; in *Lamburga* 1408 AGZ IV 9; 1405 AGZ IV 16; 1407 AGZ IV 31; civitatis *Lamburgensis* 1424 AGZ III 189; in terra Rnssiae *Lamburgam* alias Lwow civitatem XIV.—XV. Jh. Mon II 626; terram *Lamburgensem* XIV.—XV. Jh. Mon II 630. —

c) **Lemburg(a):** *Lemburge* (gen statt Lemburgae) 1552 AGZ I 2; civitatis *Lemburgensis* 1360 AGZ III 27; de civitate nostra *Lemburgensi* 1363 Mon M V 42; circa *Lemburgam* 1365 AGZ III 33; ad castrnm nostrnm *Lemburgensem* 1368 AGZ III 43; de *Lemburga* ad Trembowl 1368 Mon M X 224; actum et datum in *Lemburg* 1374 AGZ VII 17; actum et datum in *Lemburga* 1375 AGZ VII 20; vicary *Lemburgensis* . . . in *Lemburga* 1376 AGZ III 49; in districtu *Lemburgensi* 1387 Mon M XII 12; Actum in Leona alias *Lembvrga* 1397 AGZ IX 9; mercatores *Lemphurgenses* 1409 AGZ VII 203; in pretorio *Lemburgensi* 1425 AGZ IX 37; in *Lemburg* 1437 AGZ IX 51; *Lemburg* 1584 StA Danzig 300 IX Nr. 38[2]); der *Lemburgische* Ertzbischof 1591 StA Danzig 300 IX Nr. 45; *Lemburg* nach dem J. 1696 die Karten von Polen, Kordt Nr. 8 und 10; XVIII. Jh. Karte der Ukraine gezeichnet von Joh. Homann, Kordt Nr. 20.

d) **Leonburg:** *Leonburg* 1387 AGZ VII 203; ωτ(ъ) Леω[нбурга](?) 1390 AGZ VII 200; civitatis *Leonburgensis* 1409 AGZ VII 214. —

e) **Lemberg(a):** in *Lembergа* 1403 Mon M V 144; czwuschen Luczsk nnd *Lemberg* im Rnschessem Lande 1417 Mon M VI 384; von der *Lemberg* 1596 StA Danzig 300 IX Nr. 47; bey der Renßischen *Lembergk* 1620 StA Breslan 134 Worbs Mscr. 4; *Lemberg* 1674 Karte der Ukraine entworfen von den Gebrüdern Sanson, Kordt Nr. 3; 1685 Karte von Polen entworfen von Sanson, Kordt Nr. 5; 1696 Karte von Polen gezeichnet von H Jaillot, Kordt Nr. 7; 1701 Karte von Polen gezeichnet von P. Schenk, Kordt Nr. 11; 1704 Karte von Polen entworfen von G. Delisle, Kordt Nr. 12; 1781 Generalkarte von Polen gezeichnet von Peters, Kordt Nr. 33; XVIII. Jh. Karte der Ukraine gezeichnet von M. Seutter, Kordt Nr. 21[3]). —

[1]) Monnmenta Medii Aevi Historica res gestas Polonorum illustrantia, Krakau 1844—1908, Bd. I—XVIII.

[2]) Das aus den Staatsarchiven in Danzig nnd Breslau zitierte Material hat mir freundlicher Weise Dr. M. Antonovyč, Assistent am Osteuropa-Institut Breslan, aus seinen eigenen Notizen znr Verfügung gestellt.

[3]) Um das Material erschöpfend darzustellen, müßte man hier anch

Es gab eine Zeit, daß in allen hier vorkommenden Sprachen der Ortsname *Lemberg* dieselbe Bedeutung hatte, also etwa „Burg, Stadt Leos"; in der ukrainischen Sprache: *Lvovъ* (scil. *horodъ*)[1]), in der polnischen: *Lwów* (scil. *gród*)[2]), in der lateinischen *civitas de Leo* neben *Leopolis*, was im Deutschen zunächst als *Leonburg* wiedergegeben werden müßte. Ob es sich hier um eine Übersetzung aus der ukrainischen, polnischen oder lateinischen Sprache handelt, ist schwer zu entscheiden. Wenn man aber die Tatsache berücksichtigt, daß schon zur Zeit Leos im XIII. Jh. die deutschen Kolonisten in dieser Stadt gewesen sind[3]) und somit in unmittelbare Berührung mit der ukrainischen Bevölkerung kamen, so ist wohl anzunehmen, daß es sich hier um eine direkte Übersetzung aus dem ukrainischen *Lvovъ horodъ* handelt.

Was die Formen *Lamburg* und *Lemburg* betrifft, so scheinen sie aus der Form *Leo(n)burg* entstanden zu sein, was lautphysiologisch bedingt ist, vgl. z. B. *Šymbark*, das auf das deutsche *Schönberg* zurückgeht (Haliczer op. cit.). Die letzten Spuren der Formen *Leonburg* und *Lamburg* gehen nicht weiter als bis in das XV. Jh. zurück; die Form *Lemburg* hat sich bis in das XVIII. Jh. erhalten.

Am schwierigsten sind die Formen *Lam-berg* und *Lemberg* zu erklären. Es ist unwahrscheinlich, daß diese Formen auf rein mechanischem Wege oder in Verbindung mit etymologischen Möglichkeiten, die Burg und Berg in Zusammenhang bringen[4]), enstanden sind. Da aber *Lamberg* sehr früh bezeugt ist (schon im XIV. Jh.), kann man wohl annehmen,

das griechische: *Λεόβιος, Λεοντοπόλις* (SG V unter: „Lwów"), das türkische: *Ilı, Il(ı)bo(t), Ilıbow, Ilbadır* (SG ibid.), nnd das armenische: *Ilof* (SG ibid.) erwähnen. Da diese Formen für unser Thema von geringer Bedeutung sind, kann man sie in diesem Anfsatz beiseite lassen.

[1]) Bis hente noch in den feierlichen Redewendungen als *L'viv* (*L'va*) *horod* im Ukrainischen gebrancht.

[2]) Bis heute manchmal als *Lwi gród* im Polnischen im Gebrauch.

[3]) Laut geschichtlicher Angaben kamen die deutschen Kolonisten gleich nach den Tartareneinfällen im XIII. Jh. nach Lemberg und gründeten dort ihre Viertel mit eigener Selbstverwaltung, dem sog. Marbnrger Recht. Znr Regierungszeit des Fürsten Leo haben die Deutschen in Lemberg ihren eigenen Landvogt, Berthold Stecher, gehabt. Auch das erste römisch-katholische Pfarramt mit der Schnee-Maria-Kirche gehörte der deutschen Gemeinde. Vgl. Krypjakewyč op. cit. S. 12.

[4]) Vgl. Walde-Pokorny: Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen, Berlin-Leipzig, 1927, Bd. II, S. 173.

daß die Formen mit *-berg* den Berg bezeichnen sollten, auf dem das alte Fürstenschloß gestanden hat. Analoge Bildung findet man noch heute im ukrainischen *Lvyna hora* und im polnischen *Lwa góra*[1]), das einen von den vielen Hügeln in Lemberg bezeichnet und das schon für das XVI. Jh. belegt ist[2]).

Von den beiden Formen *Lemburg* und *Lemberg* (*Lamberg*), die bis in das XVIII. Jh. nebeneinander herlaufen, hat die Form *Lemberg* den Sieg davon getragen und hat sich vom XVIII. Jh. an in der deutschen Sprache eingebürgert[3]).

---

[1]) Vgl. Hrnševśkyj op. cit. S. 472, SG V S. 498 und Krypjakevyč op. cit. 96 ff.

[2]) Hier sollte auch die Lösung der strittigen Frage (Hruševśkyj l. c.), auf welchem Berge ursprünglich die alte Burg gestanden hat, zu suchen sein.

[3]) Die deutsche Form *Lemberg* hat eine slavisierte Form *L'embryk* (do *L'embryka, l'emberskyj*) ergeben, die heute noch in der Lemberger Gaunersprache und scherzweise in der Umgangssprache üblich ist.

ЛЬОН ,Wd. **лен** ,Gsg. **льо́ну/льну** 'Linum usitatissimum L.: flax', MUk. **ле́нъ** (XVII c. ЛСЛ.105), OUk., OES. **льнъ,ленъ**, known to all other Sl. - Deriv. **льоне́ць, льо́ник,льоничо́нько, льо́нище,льоно́к,льо́нний,/i/льня́ний,лянни́й.** - Syn. **росли́на: Linum.**

PS.* lьnъ 'ts', IE.**li-no- 'ts', cf. Lat. linum, Lith. linai 'flax',Latv. lini, Apr.linno, Gk.línon,Alb.liri, OIr.lin, Cymr.llin, OHG.,Osax. lin, Goth.lein ("doubtful whether the term is cognate with or borrowed from the similarly sounding words in Lat. and Gk.",Kluge 212); "perhaps we may regard Scythian as the source of the cognates, as is indicated by the absence of the word among the Eastern Aryans",Kluge,l.c.; cf. also Pokorny 691, Trautmann 162, Vasmer^{2}2,481.

M

M, м — the seventeenth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name мислѣте from OCS *myslěte* 'think'; numerical values: Glagolitic — 60, Cyrillic — 40 respectively. Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

МА! 1. abbr. of МА́МО! Vsg.: МА́МА,see МА́ТИ 1.

МА! 2. abbr. of МАРІЄ! Vsg.: Марія.

МА 3. abbr. of МА́Є 'he has, there is' :МА́ТИ 2.

МА́БУТЬ ' perhaps' : МА́Є and БУ́ТИ, see s.vv.

МА́ВКА 'nymph,dryad', ModUk. - Subst. мітологі́чна по́стать:руса́лка.

A dial. deformation of the orig. НА́ВКА 'ts' which,in turn, comes from PS.*navь 'dead',cf. OES.навь 'dead', Cz. unaviti 'to kill', etc., cf. Vasmer^2 3,35 ; in this connection the orig. meaning of МА́ВКА/НА́ВКА would be 'a dead girl turned into a water spirit, nymph', cf. also ма́вський/на́вський Вели́кдень 'nymphs' Easter, (Thursday of Pentecost week)'.

МА́ВПА , dial also ма́лпа, 'monksy', Po.**małpa.** Deriv. ма́впочка, мавпува́ти,-а́ння,ма́вп'ячий, мавпу́н. - Subst.**найви́ще розви́нутий ссаве́ць мі́ж звіря́тами.**

From Po. małpa 'ts',the ultimate source being ModHG. Maulaffe ' ts ', Berneker 2,111, Richhardt 78,a.o.

МАГДАЛИ́НА PN.Mahdalíjna, Magdalene', MUk.магдалúны (I627 Беринда), магдалиніб sg. (I484 Пом'яник), OUk. мαρια μαγδαλινα (XII.), (K Соф графіто); RU. Магдали́на.-

-DERIV. Магдали́нин, Ма́гда, Магду́ня.-

-FN. Магда́н, Магда́нко, Магда́тор, Магдя́к, Ма́гдик, Магди́р, Магде́нко (Богдан I73).
-GN. Магдале́на, Магдали́нивка.
-SUBST. MUk. велмо́жная, а ѣ ѣвежа, або велúно бѣлл, I627 Беринда.

FROM Gk. Magdaléne. 'woman of Magdala', THE ULTIMATE SOURCE BEING ARAM. MAGHDELÁ 'TOWER', PLACE ON THE SEA OF GALILEE, Klein 2, 922, Петровский I46.
/T.S./

МАГНЕ́Т, Wd. **маґне́т** 'magnet', ModUk.; Ru. **магне́т**, Po. magnet, etc. - Deriv. **магне́тний, магнети́зм, /на/магнетизува́ти/ся/, магнетоло́гія, магнето́метр**; here also: **магне́зія, магнези́т.** -Subst. **зали́зна руда́, що притяга́є до се́бе зали́во, кри́цю, ні́кель, ко́бальт і ін. і мо́же цю власти́вість переда́ти де́яким із них; (перен.:) все, що ма́є притяга́льну си́лу, приваб не.**

From Gk. Magnētis líthos 'stone from Magnesia (a town in Asia Minor)', Klein 2, 922, SWO.443.

МАҐАЗИ́Н 1. SovUk. **магази́н** 'storehouse', ModUk.; BRu. **магази́н**, Ru. **магази́н**, Po. magazyn, etc. - Deriv. **/за/маґазинува́ти, -а́ння, маґазина́ж, -не́р.** - Subt. **комо́ра, склад**, Кузеля I89.

From Fr. magazine 'ts'.

маґази́н 2. AmUk. 'magazine', first recorded in 1935 (Bilash 406). - Subst. **журна́л.**

From E. magazine 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyk 411, Boykiv 243.

маґу́си AmUk. 'moccasins', first recorded in 1918 (Bilash 407). - Subst. **мокаси́ни, в америка́нських індійців - взуття́ без під́ошов із оле́нячої шкі́ри**, Бойків 266.

From E. moccasins 'ts', Bilash, 1. c.

МАЙ 'may', MUk., OUk., OES. май, known to all other Sl. as well. Deriv. ма́ївка, ма́євий/ма́йовий, /за/ма́яти/ся/, ма́йський. - Subst. тра́вень, dial. я́рець.

From Lat. Māius(mensis) 'month of Maia', It. goddess, Hołyńska-Baranowa 44-45.

ма́йла AmUk. 'mile', first recorded in 1965, (Royick 86).- Deriv. **ма́йлидж** (1972 Koshelanyk 412).-Subst. **ми́ля.**

From E. mile, mileage 'ts', Royick, Koshelanyk, l.c.; see **ми́ля.**

ма́йна AmUk. 'mine', first recorded in 1927 (Bilash 408). - Subst. **копа́льна, ша́хта.**

From E. mine 'ts', Bilash, 1.c., Royick 86, Koshelanyk 412.

майт AustrUk. 'mate', first recorded in 1974 (Chekaluk 21).- Subst. **друг, прия́тель.**

From AustrE. mate 'ts', Chekaluk,1.c.

МАК 'poppy', MUk.,OUk.OES. **макъ** ,known to all other Sl. - Deriv. **ма́ковий, ма́ківка, макі́вни́к; Мак, Мака́н/ський/.** - Syn. **рід** одно- або багато-рі́чної росли́ни: **Papaver.**

PS.***makъ** 'ts', IE.**mak- 'ts', with very few IE. cognates, cf. Pokorny 698.

МАКСИ́М 'PN. 'Maxim', MUk. **Ма҂ксі́мъ** (I627 Беринда), **Максима** Asg. (I484 CCM.I,57I), **Максимъ** (I480 ibidem) , **Максима** Gsg. (I430 ibidem) ,also **Максинь** (I479 CCM.I,572) **Максимо́вич, Максимі́вна; Максимо́вич, Максо́им, Максимів, Максимо́ць,** ітд. (Богдан I74). Subst. **Вели́кий:** Сла́вєнъ... Вєлича́йшїй, I627 **Беринда.**

From Lat. Maximus 'the greatest'.

МАКСИМОВИЧІ́ВКА 'orthographic system of **Мих.Максимо́вич'** (I804-I873).

малє́йта BrazUk. 'malaria', first occurrence: 1926 (Карманський). - Subst. **жо́вта пропа́сниця**, Карманський 9.

From Port. **maleita** 'ts'.

МАЛИ́Й 'little, small', MUk. **малыи**, OUk., OES. **малъ, малыи**; known to all other Sl. - Deriv. **ма́лість, ма́ло, мале́нький, малі́сінький, малю́сінський,** and several compounds with **мало-: ва́жний, -ва́жити, -ві́р, -ві́рний, -земе́льний, -земе́лля, -лі́т, -лі́тній, -лі́ток, -лі́ття, -лю́дний, -лю́ддя, -мо́вний, -мо́вність, -ро́слий, -си́лий, -си́лля;** FN. **Мале́ць, Ма́лик, Мале́нький, Мале́нко/Мали́нко, Мали́цький, Ма́лич, Малю́ца, Малю́га, Малю́к, Мали́й** ,etc. (Богдан I75-I76); GN. **Малопо́льща; Малоро́сія** see s.v.- Subst. **неве́ли́кий.**

PS.*malъ/j6/ 'ts', IE. root **/s/mē-lo-: /s/mō-lo-, cf. E. small, OHG. smal, ModHG. schmal 'narrow', Goth. smals 'small, trifling', OIr. mil 'animal', OIc. smale 'small cattle', Gk. mêla 'small cattle', etc., Pokorny 724, Kluge 314, Berneker 2,13-14, Vasmer[2] 2,564, a.o.; see also the following entry.

Малоро́сія, Малору́сь - opposed to **Великоро́сія, Великору́сь** and **Білоро́сія, Білору́сь** as designations of Ukraine, Russia and Byelorussia are extensively discussed under **РОСІ́Я** ,q.v.

малору́ський : Малору́сь see **Росія.**

малядо́р BrazUk. 'threshing-floor', first recorded in the XX c., cf.

Найперше запрягли до трачки. Треба було поставити "каріжу" (там, де гербу сушать) і малядор (молотільню).
/Праця ч.10 за 1981/

From Port. malhadouro 'ts'.

МА́ЛЯ́Р 'painter', ModUk.,known to some other ModSl. - Deriv. **маля́рка, маляр чу́к, маля́рство, маля́рський : малюва́ти, малюва́ння.**

From ModHG. Mahler, mahlen 'ts', РССтоцький 4,162.

МАЛЯ́РІЯ, 'malaria', ModUk.,known also to all other ModSl. - Deriv. **маляр ійний.** - Subst. **боло́тяна пропа́сниця.**

From It. malaria lit. 'bad air' ; the term was probably introduced by It. physician Fr. Torti (1658-1741),Klein 2,927.

МАЛЯ́СА, also **моля́са, моля́са** 'molasses, thick,dark-colored syrup', ModUk.,known also to other Sl. - Subst. **цукро́ва па́тока, Бойків 255.**

From Port. melaço'ts', the ultimate source being LLat. mellāceum 'must' (: mel, Gsg. mellis 'honey'), Klein 2,993; according to SWO.464, from Sp. melaza via Fr. mélasse 'ts'.

МА́ЛЬВА 'Althea: hollyhock', ModUk., Po. malwa. In reacting on A.Vovk's article about this plant and its name in CHC.4,15-18, N. Osadcha-Janata wrote as follows:

Назва м а л ь в а не є народня назва, як це видно, з Словн. 1928 р., для Althea rosea Cov. — Alcea rosea L.; назву мальва пропонують тільки Маковецкій, М. Мельник; більш ніхто з літературних джерел не подає цю назву і в народніх матеріялах трапляється вона тільки у Маковецкого.

За новим ботаніко-систематичним описом родина Malvaceae за Словн. 1928 - калачикуваті, і за Словн. 1962-і Флорою УРСР, т. VII, - 1955, 261 ст. мальвові поділяється на кілька родів: Lavathera, Malva, Althea, Alcea; тепер з роду Althaea виділено рід Alcea. В Словн. 1962 навіть не згадується різні рослини, що належать до роду Malva, а тільки так: "мальва, см. шток-роза, стр. 224, а на стр. 290 "штокроза р о ж а Alcea L.; ш. розовая р о ж а р о ж е в а — Alcea rosea L."

Ботанический Словник Н. Анненкова. 1878, пише про рід: Althaea Cav. Malvas. От греч. althaenein, помогать, по действию". І про "Althaea rosea Cav. Греція. Вост. Alcea rosea L. Взят. из др. яз. — Р о ж а . Красная рожа. Огородная рожа (Сред.), Штокроза (в Сад.) — Пол. Malva, ружа, чарна ружа, райска ружа".

А. Вовк пропонує дати для Althaea rosea назву м а л ь в а, що її вживають поляки для цієї рослини. Навіть Словн. 1962 р. подає для цієї рослини назву р о ж а р о ж е в а, перекладаючи rosea на рожева. Хоч було б краще приняти назву подану в Словн. 1928 р. р о ж а г о р о д н я. Її подають літературні, словникові джерела й народні матеріяли. Квітки у цієї рослини бувають різного кольору від темночервоного до білого, тому в народі темні екземпляри звуть р о ж а ч о р н а (Верхратський, Осадча, різні словники). Слово мальва залишити, як перекладове з латини, відповідаючим до роду Malva L. Родині Malvaceae ми дали назву к а л а ч и к у в а т і, і роду Malva к а л а ч и к и, тому що рослини цієї родини мають плодики розміщені правильним колом і нагадують приплюснутий калачик. /Снс.13.,3/

МА́МА 'mother' - from baby talk for **МА́ТИ**1.

МАМАЛИ́ҐА 'cornmeal gruel', ModUk.,Bu.мамали-га́р,SC.**mamaljùga**, Po. (from Uk.)**mamałyga**. - Subst. ка́ша з кукуру́дзи,за́тірка , Бойків 246; поле́нта.

From Rm. **mămăligă** 'ts', Berneker 2,15, (extensively:) Vrabie 160-161.

мандьо́ка BrazUk. 'manioc, cassava', first recorded in 1965 (Wouk 60). - Subst. рід бразилі́йської карто́плі, Снс.13,11.

From Port. **mandioca** 'ts' the ultimate source being Tupian manioca.

маніґра́нт, also **маліґра́нт**, **маніґра́нт**, **маніґру́ла**, **маніґру́ла** AmUk. 'immigrant', first recorded in 1915 (Bilash 410). - Subst. **іміґра́нт-посело́нець в чужі́й країні**, Бойків I75 .

From E. **immigrant** 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 413.

маніко́мія BrazUk. 'asylum, mental home', first recorded in 1926 (Карманський 28).- Subst. **прию́т для божевільних**,Карманський,I.c.

From Port. **manicomio** 'ts'.

МАНІФЕ́СТ 'manifesto', ModUk.,known to all other ModSl. - Deriv. **маніфестува́ти,-а́ння,-та́ція.** Subst. **проголо́шення,універса́л.**

From Fr.**manifeste** 'ts',the ultimate source being Lat.**manifestāre** 'to manifest',Klein 2,993.

МАРІЯ PR'**Maríq, Máry**,MUK.**MP'íA** йлй **Маріа́мъ** (I627 Беринда), **м(а)ріа** (I484, Пом'яник), **Марії** G sg. (I484 Пом'яник), OUK-**МАРНА БЫТЬ ЗЪЛА** (XIIc), **МАРНА МАГДАЛИНА** (XIIc), (К Соф графіть); RU. **Мари́я**.-

- Deriv. **Маріїн,Маріечка,Марійка,Маріка,Маріччка,Маричка,Маня,Манька,Манюся,Маюся, Манюта,Марусина,Маруся,Маруська,Маруня,Марунька,Маруненька,Марусенька,Марусечка,Маруська,Маруха,Маруша,Марушка.**-

- FN. **Марусь, Марусечка, Марусенко,Марусеняк, Марусевич,Маруш,Марущак,Марушка,Марушик, Марушин,Маруськевич,Маруський,Марусняк, Марусяк,Марусик,Марусинюк,Марян,Марянський,Марянич,Марич,Маричко,Маригляд,Маричка,Марик,Марикон,Марикуца,Марикуса,Маринчук,Мариндюк,Маринович,Маринівський,Маринський,Мариняк,Маринюк,Мариш,Марищак, Маришук,Марисюк** (Богдан I79).-

- GN. **Марянівка,Маньківка,Манівський.**-

- Subst. MUK. **владу́щая, йлй г҃жа, маѯ: фларіалкт: й ве-рам: таврам: А҃ Г҃ Б҃ С҃ В ПАѪНѢ. ДША. ПОЙНЫХ ПОѮВСЕНДА. А҃ Б҃ ГОРКОСТИ МОРЕ, А҃ Б҃ МУРРА МОРА, А҃ Б҃ НАѮЧИТЕЛКА МОРА, З҃ З҃ СТ҃ Р҃ Й Б҃ Т҃: ПАНН МОРСКАА, И ПР҃ Т҃ Б҃ Ч҃,** I627 Беринда.

FROM Gk. **Maria** FR. ARAM **Maryām**, THE ULTIMATE SOURCE BEING HB. **Mĕryām** 'rebellion, obstinacy', Klein 2, 943, Петровский I5I.

/T.S./

маркéт, also **маркéта, маркéти, маркúт, маркúти** AmUk. 'market', first recorded in 1924 (Bilash 419). - Subst. **я́рмарок.**

From E. market 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 415.

МА́РКО PN. 'Marko, Marcus' MUk. Ма́рко (I627 Беринда), Ма́рка G.Sg. (I484 Пом'яник), OUk. МЦАЙ ЄПАРХ ВЗ·Л·СТГО НПОЛИТА КРИЛАЗЕМЛЮ КНАГЪИНЬ НВОМАНЮ ЄСВОЛОЖА ПОРЕДЪ СТОЮ СОФИЮ ПОРЕДЪ ПОПЫ АТУ БЫЛЪ ПОПИНЪ НАКНИЪ ДЪМИЛОПАТРЬЕВ СТНПЪКО МИХАЛЬКО НЕЖЬНОВИЧ МАЛДАННЛО МАРКОСЬМЬЮНЪ МИХАЛЕЛИСАВИННЧЬ ИВАНЪ НАЗЪЧЬИНЪ ТУДОРЪ ТОЧ БЪЫНОВЪ·ИЛЬЯ КОПЪЫЛОВИЧЬ ТЬДОРЪ БЪРЗАТИЧЬА ПЕРЬДЪТИМИНПОСЛЬХЪ ЗЫ КУПИ ЗЕМЛЮ КНАГЪИНИ БОМИЮ ВЬСЮ·АБЪДАЛАНАНКИ СЕМЬДЬСЯТЪ ГРИВЬНЪ СОБОЛИИ А ВЪТОМЬ ДРАНИЦЬСЕМЬСЪТЪ ГРИВЬНЪ- (XII c), (К СОСФ ГРАФІТО); RU. Ма́рк. -

-Deriv. Ма́ркович, Ма́рківна, Ма́рк, Ма́рочко.-

-FN. Маркевчу́к, Марке́вка, Марке́вич, Мархі́ца, Мархі́вський, Мархи́лка, Мархи́вка, Маркі́шак, Ма́рків, Маркі́вський, Маркі́ян, Марко́, Марко́вський, Марко́вич, Маркуца, Маркусь, Маркус, Маркуш (Богдан I78).-

-GN. Ма́рке, Ма́рківка.-

-Subst. MUk. [Съвръшѣ.] оуглаженый, выглаженый, w рѫкѣ вытерты, I627 Беринда.

FROM Gk. Márkos, THE ULTIMATE SOURCE BEING LAT. Mārtkos, relat. to Mars, NAME OF THE ROMAN GOD OF WAR, Klein 2, 938, Петровский I52.

/T.S./

МАРТ, dial. ма́рот, ма́рчик, марц, ма́рець, ма́рціюш ' merch', MUk., OUk., OES. маръть „known to all other Sl. - Deriv. ма́ртовий. - Subst. бе́резень, березі́ль/березо́ль, сухи́й, полю́тий, сокови́к, Holyńska-Baranowa 33.

From Lat. Mārtius (mensis) '(month of) Mars', Klein 2, 938; other forms: ма́рець and deriv. from Po. marzec.

МАТВІЙ, arch. МАТЕЙ PN. 'Matviy, Matey, Matthew' MUk. МА[Т]ѳЕЙ, МА[Т]ѳІЙ (I627 Беринда), МАТѳЕА, МАТЬѲЕА, МАТѳЄА, МАТЬѲЄА, МАѳЕА, МАТѳІА, МАТВЕА G Sg. (I484 Пом'яник), OUk. МАТѢН ѰЛЪ (XI-XII c.), (К СОФ ГРАФІТО); RU. Матвей.-

-Deriv. Матві́евич, Матві́евна, Матеєвич, Матеївна, Матфе́й, Матві́йко, Матяш, Матій, Матей, Махтей, Махтейко, Мацько́.-

-FN. Матейче́нко, Матейчик, Матейчук, Матеєнко, Матеєйко, Матейовський, Матій, Матільчак, Матіящук, Матійчук, Матійців, Матійцьо, Матієць, Матієк, Матієшин, Матіїв, Матіїшин, Матійка, Матійко, Матійовський, Маткалюк, Маткóвський, Маткуляк, Ма́тла, Матлак, Матлашевський, Матлюк, Матошенко, Матьовський (Богдан I80).- Матіяш.

-Subst. MUk. да́ный, дарова́ный; да́рьпа́нскі, I627 Беринда.

FROM Gk. Matthaios, fr. Matthias, CONTRACTION OF Mattathiás, THE ULTIMATE SOURCE BEING Hb. Mattiyyāh, SHORTENED FORM OF Mattithyāh, Mattithyāhū 'gift OF THE Lord', Klein 2, 948, Петровский I54.

/T.S./

МА́ТИ 1. 'mother', MUk.,OUk.,OES. МАТИ, Ru. МАТЬ, OGS. mati,Gsg.matere, Po. mać, known to all other Sl. - Deriv.ма́тка,ма́точка,ма́тінка,ма́тіночка/ма́тіконька, матуся, матусенька; ма́ма, ма́мка, ма́мочка,мамуня,мамунечка, мамуся,мамусенька/мамусечка, ма́мця, ітп.; матюк, ма́точник, ма́тірний, материк,; FN. Ма́тас,Матчак,Ма́тчин,Матчук,Матчишин,Ма́терин/чак/,Матерук, Матейко,Матковський,Матусевич, Ма́мчин, Мамчур, ітд. (Богдан 176, 180); Ма́ти Бо́жа, Богома́тір; хре́сна ма́ти,; Syn. роди́телька,жінка,що привела́ дитину на світ; не́нька, не́ня.

PS.*mati,Gsg.matere 'ts', IE. **mātḗr known to all lg. groups, cf. p. 513.

МА́ТИ 2. 'to have', MUk. ма́ю (XVII c. ЛСЛ. 113),име́ю ,при и́мамъ,ibid.83-84 , OUk., OES. имѣти/имати, Ru.име́ть,OCS. iměti: imamъ, Po. mieć: mam,etc. - Syn. бу́ти вла́сником, володі́ти, посіда́ти.

PS.* jьměti : *jęti, jьmǫ, see **Йня́ти**.

МА́ТИЦЯ : ма́ти 1.

МАТРА́Ц ,Wd. also мате́рац 'mattress', ModUk. Subst. сінни́к.

From ModHG. Matratze (Wd.via Po.materac),the ultimate source being Ar.matrah 'ts',Berneker 2,27.

МАТЧ,AmUk. меч,мач (Bilash 430),ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. mecz,etc. - Subst. спорто́ві змага́ння.

From, E. match 'ts', Bilash,1c.,SWO. 462.

маши́нґан AmUk. 'machine gun', first recorded in 1971 (Koshelanyk 417). - Subst. **кулеме́т**.

From E. machine gun 'ts', Koshelanyk, 1. c.

маши́ншапа AmUk. 'machine shop', first recorded in 1972 (Koshelanyk 417). - Subst. **машина́рня**, ОВ.

From E. machine shop 'ts', Koshelanyk, 1.c.

ме́ґпай AmUk.,AustrUk. 'magpie',first recorded in the XX c.(in Australia:1955,Chekaluk 21).-Subst. **соро́ка**.

From E. magpie 'ts',JBR.

МЕД 1.Wd. **мід**'honey', MUk.,OUk.,OES. медъ, known to all other Sl. - Deriv.**медо́к, медо́вий, медівни́к**, FN. **Медо́вий**. - Syn. **- сировоподі́бна речови́на бджіл із перетво́реного нектару квіто́к; напій із ме́ду.**

PS. *medъ, IE. medhu 'ts' with correspondences in Baltic,Teut.(G.),Ce.,Gk. and Indo-Ir. lgs.,cf. Pokorny 707.

мед 2. & **мет** AmUk. 'mad', first recorded in 1915 (Bilash 421). - Subst. **зліснúй.**

From E. mad 'ts', Bilash, 1. c.

мéйор AmUk. 'mayor', first recorded in 1930 (Bilash 423), also **мáйор** (Royick 86), **мúйор** (Koshelanyk 434). - Subst. **мер, посáдник мíста.**

From E. mayor 'ts', Bilash, 1. c.

мелонгенíда AustrUk. 'melongenide', first recorded in 1977 (Chekaluk 22).-Subst. **фальшúва сурма - мушля.**

From AustrE.melongenide 'ts', Chekaluk, 1.c.

МЕНАЖЕ́Р, AmUk. **мéнеджер, мéниджир** 'manager', ModUk., BRu. **менажóр**, Ru. **менажéр**, Po. menażer, etc. - Deriv. **менажéрія, менажéрство.** - Subst. **дíловóд.**

From Fr. menageur 'ts'; AmUk. from E. manager 'ts'; SWO. 466, Bilash 428, Koshelanyk 425, Royick 86.

МЕНТРÝЗ BrazUk. 'Lepidium: swine-cress', first recorded in 1965 (Wouk 60). - Subst. рíд бразилíйської лободú.

From Port. mentyuz/mastruz 'ts'.

МЕРКУ́РІЙ PN. 'Merkury, Mercury', MUk. **Меркýрí** (1627 Беринда), OUk. **гн помозгнабоу своемоу меркурию** (XIIc.), (Ксоф графіто); Ru. **Меркýрий.**-
-Deriv. **Меркýрієвич, -ий, Г. с Меркýріївна.**
-Subst. MUk. **проповѣдалы**, 3 **ерме**, 1627 Беринда.

FROM lat. Mercurius THE ULTIMATE SOURCE BEING ETRUSCAN "Mecrems, A DIVINITY INTRODUCED FROM ETRURIA INTO ROME CA. END OF THE SIXTH CENTURY B.C., Klein 2, 965, Петровский 156.

/T.S./

МЕ́РТИ 'to die', MUk. **мертвость, умирав** (XVII с. Синонима 160, 191), OUk., OES. **мерети, мьрѣти, мрети;** Ru. **мереть,** OCS. mrěti, Po. mrzeć, etc. - Deriv. **в-, вѝ-, зав-, но-, у-мéрти, в-, вѝ-, зав-, но-, у-мирáти, -áння, мéртвий, умéртвити, умертвля́ти, смерть, смéртний, безсмéртний, -нíсть, -но** íтд. - Syn. **кíнчúтися, сконáти, дíйти, переста́нитися, упокóїтися, спочúти, спустúти дýха, загúнути, /по/лягтú, Деркач**[2] 2, 191-192; **дáти дýба, задубíти, задéрти нóги / ногáми, застúгнути, вíдíйтú на другúй свíт** íтд.

PS.*merti: mbrǫ 'ts', IE.**mertI 'ts' with cognates in all IE.lgs. Pokorny 735.

МЕРЩІЙ, Ed. мерщи́, мырщи́ /Вороніжчина, Меркулова Зт.1974,60/ 'quickly, hastily, speedily', ModUk. only, wanting in other Sl. - Deriv. мерще́нько, FN. Мерщи́й - Syn. хутчі́й, ху́тче, шви́дше, скорі́ш/е/, прудкі́ш/е/, бистрі́ш/е/, діял. боржі́й, Деркач^2,101,204.

In her special article on the etymology of this word Merkulova,op.cit., connects it with Uk. dial. мо́рскати 'to beat,strike', мо́рскатися 'biting,trenchant,scathing', морсону́ть 'to kick', BRu. нама́рскацца 'to overwork oneself', Ru. морсну́ть 'to beat,strike', ORu. мърскъ /1434/ 'whip', Po. arch. merskać, myrsnąć 'to beat,strike', myrsk 'stroke', Cz. mrskati 'to lash,switch', Slk. mrskat', mrštit' 'to beat,strike', SC. dial. mrsnuti 'to jump out' (against o/p explanation by P. Skok 2,470) and finally UpSo. morskać, morsnyć 'to beat,strike' - all of which leads her to a PS. reconstruction of the root as *mъrsk- instead of an expected *mьrsk- warranted by Uk. мерщі́й < *mьršč̌ějь; for this and other (semantic) reasons Merkulova's explanation must be considered a failure; the same might be said of Shevelov's attempt to derive it from Uk. метчі́й : мети́й 'dexterous' (Shevelov 491-492); the most persuasive explanation of мерщі́й is its deriv. from the root *mьrk- connoting instantaneousness, an essential and constituent semantic aspect of the word, cf. Lith. mė́rkti 'to wink,give a wink', mirkčioti 'to blink,wink,twinkle', mirka viena akies 'in the twinkling of an eye, in a moment, in an instant', Latv. mirkli 'moment, instant', viena mirklī 'instantly', mirkšķināt 'to blink, wink,twinkle' mirdzēt 'to spark,glitter'..., Fraenkel 441, Pokorny 734; as far as ModUk. мерщі́й is concerned its orig. form must have been *merčij out of which by change of -č- to -šč- (like in

злю́чий : злю́щий, погану́чий : погану́щий, etc., for intensification of quality) the contemporary мерщі́й emerged; Чапля 58 refers Uk. dial. метчі́й (with correspondence: мерщі́й), хутчі́й (: without correspondence *хурщій), швидчі́й, боржі́й to Л.А.Булаховський, Мовозн. 8, 54-55; cf. also РСТоцький 2,72 and his Нарис словотвору українських прикметників, Прага 1923, 76-81 / re.-чий: -щий/.

МЕСТИ́, мету́, мете́ш 'to sweep', MUk., OUk. OES. **мести**, Ru. **мести́**, OCS. mesti, Po. mieść, etc. - Deriv. **ви́-, за-, під-, по-мести́**, iter.: **ви-, за-, під-, по-мі́та́ти, -а́ння, поміт, мету́ти, мітла́, кмітли́вий, -вість, -во, і́тп.** - Syn. **віддаля́ти з яко́їсь пове́рхні сміття́, сні́г, тощо.**

PS. *mesti < *met-ti 'ts', akin to МЕТА́ТИ, q.v.

МЕСТЬ 'revenge', MUk., OUk., OES. **месть/мьсть**, Ru. **месть**, OCS. mьstь, Po. zemsta, Cz. /po/msta, - Deriv. **пі́мста/по́мста, мсти́ти/ся/, ме́сник, -иця, і́тд.** - Syn. **відпла́та, рева́нш.**

PS. *mьstь 'ts', IE. **misth-: **mizdh-, cf. OUk. **мьзда**, Ru. **мзда** 'ts'. with cognates in Latv. mit 'to change', Skt. mithati 'he alternates', Ay. miθa- 'wrong,false', etc.; Berneker 2,62-63, Trautmann 176, Vasmer^{2}2,608, Matzenauer LF.10,326, Zubaty IF.3,136, Pokorny 746, a.o.

МЕТ : МЕТА́ТИ, see the following entry.

МЕТА́ТИ 'to throw, fling, cast', MUk.,OUk.OES. **мета́ти**, known to all other Sl. - Deriv. **мет-ну́ти/ся/, мети́й, ме́ткість,-ко.** - Syn. **ки́дати, ки́нути.**

PS.*metati 'ts', IE.root met- with cognates in most IE. lgs., Pokorny 703,a.o.

МЕТО́ДА ,SovUk.**ме́тод** 'method', ModUk.;Ru. **ме́тод** and **мето́да** (Vasmer ^{2} 2,610),Po.metoda, etc. - Deriv. **мето́дик, методи́чний,-ність, -но, мето́дика, методо́лог, методоло́гія, методологі́чний, -ність, -но;** here also **мето́дист** see s.v. - Subst. **Спо́сіб пізна́ння я́вищ, спо́сіб-шлях до́сліду, пе́вний лад або́ плян, потрі́бний, щоб досягти́ яко́їсь мети.**

From ModHG. Methode 'ts', the ultimate source being Gk. méthodos 'pursuit, scientific inquiry, method of inquiry, method'; **ме́тод** from Ru. **ме́тод** ; see also the following entry.

МЕТОДИ́СТ 'Methodist', first recorded in 1930 (Bilash 429). - Subst. **1) осо́ба, що** доде́ржується пе́вного пля́ну, мето́ди; 2) член англі́йської релігі́йної се́кти, що поста́ла на поча́тку 18го стол. і виголо́шувала духо́вне відро́дження че́рез пе́вну мето́ду життя́ й робо́ти згі́дно з вимо́гами Євангелії, з то́чним розпо́ділом по́сту, моли́тви (Бойків 260).

From E. Methodist 'ts', Bilash, 1. c.

МЕТРО́ 1. 'metro, subway', Mod.Uk.; Bru., Ru., ts, Po. metro, etc. - Subst. **пі́дзе́мка.**

From Fr. metro 'ts',being an abbreviation of metropolitan, SWO. 472.

МЕ́ТРО́ 2. Wd. and AmUk. for **Митро́**, see **Дмитро́.**

ме́тро 3. AmUk. 'Metro', first recorded in 1963 (Bilash 429). Subst. **спі́льний у́ряд довкі́льних міст і сіл у Кана́ді.**

From E. Metro (short for: Metropolitan government) 'ts', Bilash, 1. c.

МЕЧ 1. 'sword', MidUk. **мечь** (XУ c.),**мечи** Npl. (I460 CCM.I,587), **мечь** (XУII c. ЛСЛ II5), OUk., OES. **меча** Gsg. (I408 CCM. I,587), **съ мечи** (XI c.), **мечь** (XIУ c.); BRu., Ru., Bu. **меч,** Po. miecz, etc. - Deriv. **ме́чик, ме́чник, меч-ри́ба;** compounds: **мечови́дний,-ні́с,-но́сець,-хві́ст;** FN. **Ме́чник, Мечета́р,Мече́тник** (Богдан I82). - Syn. **старови́нна холо́дна зброя́ у ви́гляді двосі́чного прямо́го до́вгого клинка́ з руко-я́ткою,** Слум.4,697.

An early PS. borrowing from G.,cf. Goth. *mekeis* 'ts,' PCCтоцький 4,23,Vasmer^{2} 2, 612-613, Menges Oriens 9,92, a.o.

меч 2. see **матч.**

меч 3. AmUk. 'match', first recorded in

1951 (Bilash 430).- Deriv. ме́чек,ме́чи [чо] к. - Subst. сірни́к.

From. E. match 'ts', Bilash,1.c., Koshelanyk 420.

Меш AmUk. 'mash', first recorded in 1930 (Bilash 430). - Subst. **пі́йло.**

From E. mash 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 425.

МЕ́ШКАТИ 'to live,dwell', ModUk.;Po.mieszkać. - Deriv. **/по/ме́шкання, ме́шканець,-нка, мешкане́вий,мешка́льний,-ність.**- Subst. **жи́ти, перебува́ти.(постійно).**

From Po. mieszkać 'ts' with no ultimate etymology, cf. Miklosich 193, Berneker 2,30, Bruckner 335, Richhardt 78,a.o.

ме́шти Wd. 'half-shoes;slippers', ModUk.; Po. meszty. - Deriv. **ме́штики.**- Subst. **півчереви́ки; череви́чки.**

From Po. meszty 'ts', the ultimate source being Tk. mest 'shoes without heels',SWO.468.

МЖА 'drizzle,misty rain', **мжи́ти,мжи́чка мжи́чити** (with root *mбg-)see under **мла.**

МИ 'we', MUk.,OUk., OES. **вы**, known to all other Sl. - Syn. **займе́нник пе́ршої осо́би множини́.**

PS.* my 'ts'; BS.* nā, orig.Ndu. PS.*na, Apl.*ny which formed the basis for *my under the influence of ending -mъ /-my; cf. Hujer LF.45,192-193,Vasmer[2] 3,23; see also **ви.**

МИГДА́Л/Ь/ 'almond', ModUk.,known to all other ModSl. - Deriv. **мигда́лик,мигдале́вий,мигдалюва́тий.** - Subst. **де́рево сере́днього ро́зміру, ро́дом із Мало́ї Азії,Африки,Закавка́ззя; горі́хи його́ соло́дкі - їдя́ть, гіркі́ -вжива́ють у медици́ні, Бойків** 26I.

From Gk. amygdálon 'ts', SWO. 474.

МИ́ГКАТИ, ми́гати,мигті́ти,мигкоті́ти 'to wink,blink,glimpse,glance', ModUk. - Deriv. **ми́г-/к/ання, мигцем,миготли́вий,-вість,-во, миготі́ння, мигуне́ць, мигу́шка;** FN. **Ми́галь.** - Syn. **бли́кати,бли́мати,мерехті́ти,дрижа́ти, тремті́ти, Деркач**[2] I02.

PS. *mig-/k-/ati 'ts', IE. root ** meigh-'ts', Pokorny 712.

МИКИ́ТА PN.'Mykyta,Nicetas',MUk.**Ніки́та** (I627 **Беринда**). Deriv.**Мики́тович,Мики́тівна;** FN. **Микито́вич.** -Subst. MUk.Побѣдитель (1627).

From Gk. Nikētēs'ts' with initial "M" under the influence of **Мико́ла** , see the following entry.

МИКО́ЛА, *arch.* МИКОЛА́Й, НИКОЛА́Й PN. Мукóла, Мукóлаі, Nукóлаі, Nicolas, MUk. Нікóла, Ніколáй (1627 Беринда), Ніколи, Міколи, Мікулиgs. (1484 Пом'яник), OUk. (с)азъгрешнъı|н|Ннкола|на|псахъмъ|л|аса́гуибгсвоемудазбавить|ма|-ψнслснъıхъ|гре|хъмонхъ (XIII–XIVc), Нікола (XIc), (к Софграфгто); RU. Николáй.-

– Deriv. Микóлович, Микóлівна, Миколáйко, Миколáйчик, Микóлка, Микóля, Николáйцьо, Никóлко, Николýньо, Никóльцьо.-

FN. Міколáш, Мікольчýк, Мікорчýк, Мікóвич, Мікýла, Мікýльський, Миколáєнко, Миколéнко, Миколíнський, Микóлів, Миколя́к, Миколя́шок, Микóлич, Миколи́шин, Миколю́к, Миконéцький, Микорáк, Микрéй, Микулéвич, Микулóвець, Микýльський, Микуля́к, Микýлик, Микýлин, Микулíнський, Микули́шин, Никóла, Николасю́к, Николáт, Николáй, Николайчýк, Николаéнко, Николаéшин, Николáїв, Николаїшин, Николáївський, Николаю́к, Николáз, Никольчýк, Николíéшин, Никóлов, Николя́к, Николю́к, Никóлик, Никóлин, Николи́шин, Николийчýк, Никýла, Никýлів, Никýлин, Нікýльський (Богдан I85, I94, 20I, 203, 204).-

– Cf. Мікýнь.-

– SUBST. MUk. звúтство посполúтва, побéда людéй, побéда людскáя, I627 Беринда.

FROM Gk. Nikólāos: níke 'victory' AND lāós 'people', Klein 2, 1045, Петровский I66. /T.S./

МИ́ЛИЙ 'beloved, darling, sweetheart', MUk., OUk., OES. **милый**, **милъ**; Ru. **мúлый**, OCS. milъ, Po. miły, etc. - Deriv. **милéнький**, **мúлувати**, **ітп.** – Syn. **любúй**, **коханúй**, Деркач^2 I02.

PS-*milъ/jъ/ 'ts', IE.root **meiH- 'ts', Pokorny 711-712.

МИ́ЛЯ 'mile', OUK. **две мили** (I322 ССМ.I, 594), **болше милѣ** (I377 ibid.), cztiry myly (1395 ibid.); MUk. **миля** (XV c. ibid.); Ru. **мúля** (since 1702 Vasmer^2 2, 622), Po. mila. - Deriv. **мúлька**, **мúленька**, **-ечка**, Wd. **мúльочка**, **милéвий**, compounds: **одно-, дво-, три-... милéвий**. - Subst. **мíра довжúни, неоднáкова в рíзних крáїнах, Слум.** 4,707; **мíра вíдстані блúзько 7 км.**, ССМ.1.c.

From OHG. *mîla, mîlla* 'ts', the ultimate source being Lat. *milia (passuum)* 'a measure of a thousand paces', РССтоцький 4,115, Kluge 232, Klein 2, 979; in Ru. from MUk. not Po. as suggested by Vasmer^2 2,622; cf. also Richhardt 81; re. AmUk. **мáйла** see s.v.

мистúйк, also **миштúк**, **мíстик**, **мíштúк** AmUk. 'mistake', first recorded in 1924 (Bilash 436). - Subst. **помúлка.**

From E. mistake 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyk 438, Royick 86.

МúТИ 'to wash', MUk., OUk., OES. **мыти**; Ru. **мыть**, OCS. myti, Po. myć, etc. - Deriv. **в-, вúвід-, про-, у-мúти**, iter. : **в-, ви-, від-, по-, про-мивáти, -áння, мúтий, мúття, мúло, милúти, намилятú/намúлювати, мило-вáрня, -вúрібня ітд.** - Syn. **прочúщувати водóю.**

PS. *myti 'ts', IE.root **meu- 'to dampen' with cognates in some IE.lgs., see Pokorny 741; cf. also Trautmann 191-192, Vasmer^2 3,26, Brückner 350, a.o.

МИХА́ЙЛО, arch. МИХАЇЛ PN. 'Mykhajlo, Mykhajil, Michael', MUk. Міха́йлъ, (I627 Беринда), Міхаилъ (I484, Пом'яник) Міхаіла, G sg. (Пом'яник), OUk. МЇХАЇЛЪ. Л·СТГОМП|ОЛН| ТА КРИЛА ЗЕМАЮ КНАГЗЫН-НБОМИНЮВСЕБОЛОЖАЯ ПЕРЕДЪ СТОЮ СОФИКЮ ПЕРЕДЪПОПЪІАТУБЪІАЪПОПИНЪ ЦАКНИЖДЪМИЛО ПАТЕЛЕНСТИПЪКОМИХАЛЬКО И ЄЪЬНОБИЧ МЇЛАДАННЛОМОР КОСЬМЬЮПЪ МИХАА ЕАНГАВИИНЧЬНЗАНЪЇАНЪЧЫИЪТУ ДОРЪТРУБЪІНОВЪ·ИЛЬЯКОПЗІЛОБИЧЬТЪДОРЪБЪРЗЯТИЧЬЯ ПЕРЕДЪТИМИ ПОСЛУХЪІКУПИЗЕМАЮ КНАГЗІННБОНАЮЯЬСЮ· И ЯЗДАЛА НАИНСЕМЬДЕСАТЪГРИВЬІЪСОБОЛИННА ЪТОМЬДРАИН ЦЬСЕМЬСЪТУГРИВЬІЗ-(XIIc.), ГН ПОМОЗИ РАБУСВОЕМОУ МИХАИАУ (XIIc.), МИХАЛЬ УБОГЫН АГРЪХОЛ|БОГАТЫНЧЛЪ |ГН|ПОМОЗНЕМЪ (XI-XII c), (K Соф графіто); RU. Михайл.-

-Deriv. Михáйлович, Михáйлівна, Михáв, Михáй, Михáйлик, Михáйличок, Михáйлонько, Михайлúньо, Михáлко, Михáль, Михальо, Михальок, Михáнь, Ми-Михáсь, Михасько́, Михáсьо, Михлик, Мись, Мúсько, Мíсько.-

-FN. Михальчáк, Михальчáн, Михальчýк, Михальчúшин, Михáльців, Михалéць, Михалéвич, Михалéйко, Михалíнський, Михалíшка, Михáлів, Михалíвський, Михалкéвич, Михáлко, Михальницький, Михалóвич, Михáльский, Михалúцький, Михалéцький, Михалéвич, Михáлик, Михалúшин, Михалюк, Миханчýк, Михасíв, Михаськів, Михаський, Михасúн, Михасюк, Михайчýк, Михайлéнко, Михайлéвич, Михайлíцький, Михáйлів, Михайлíвський, Михáйлов, Михайлóвський, Михайловович, Михайлунíв, Михáйлицький, Михáйлиця, Михáйлик, Михайлúна, Михайлúнка, Михайлúшин, Михайлюк, Михельчýк, Мúхно, Мúхнич, Михорýк, Михóвський. (Богдан I93, I94).-

-Subst. MUk. Бѣгій воєводаи, и гнѣвъ вселѣ даша англа, и перегна малотне, кто́х мѣ бѣ; а покорá ѣ кѣ́возство бѣже, а ѣдарѣе бѣже, хѣо ѣдарúючій бѣ, I627 Беринда.

From Gk. Mikaíl, the ultimate source being Hb. Mīkhāēl 'who is like God?' Klein 2, 976, Петровский I60. /T.S./

МІЖ, also **мéжи** 'between, among/st/, amid', MUk. **межи** (XVII c. **Синонима I60**), OUk., OES. **межь, между/междю**, known to all Sl.-

-Deriv. **міжбрíвний, міжвікóння, міжгíр'я, міждержáвний, міжетнíчний, міжнарóдний, міжозéрний ітн.**- Syn. **посéред, пóміж.**

PS.*medji 'ts', deriv. from *medja > **межá** 'border, dividing furrow, division', extensively discussed in ESSJ.1,108-110.

мíлкшейк AmUk., AustrUk. 'milk shake', recorded first in 1950's (in Australia: 1974, Chekaluk 22).-Subst. **рíд морóзива.**

From E. milk shake 'ts', JBR.

мíльрейс arch. BrazUk. 'milreis', first recorded in 1971 (JBR.). - Subst. **дáвня бразилíйська монéта з-пéред 1942.**

From Port. milreis 'ts', being a compound of mil- (< Lat. mille 'thousand') and reis (< Lat. rēgālis 'regal'); see also **крузéйро.**

мíніскірт AmUk., **мíніскíрта**, also **мíніскéрта** AustrUk. 'miniskirt', first recorded in the 1960's (in Australia: 1974, Chekaluk 23). Subst. **коротка спідниця.**

From E. miniskirt 'ts', JBR.

МІНІ́СТР 'minister', ModUk.,known to all other ModSl. - Deriv. **міністе́рство,міністе́рський, прем'є́р-міні́стр.** - Syn. **керівни́к реcо́рту (в у́ряді).**

From Lat. minister 'servant',Klein 2,984.

МІНУ́ТА 'minute', ModUk.,known to all other ModSl. - Deriv. **мінут/оч/ка, мінутний,мінутовий.**-Susbt. **хвили́на.**

From Lat.minūta 'small part',Klein 2,985.

міньк AmUk. 'mink', first recorded in 1958 (Bilash 435). - Subst. **но́рка.**

From E. mink 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 428.

МІСТ,Gsg.мо́ста 'bridge', MUk.,OUk.,OES. **мостъ** ,known to all other Sl. - Deriv. **місто́к, мо́стик, мостовий, мости́ти,промо́стувати** ;FN.**Мостови́й,** GN. **Мости́.**- Syn. **-спору́да для перепра́ви че́рез во́ду.**

PS.*mostъ 'ts', IE.root**mazd- with a parallel voiceless variable**mast-;cf. Pokorny 701-702.

МІСТО 'city', MUk.,OUk.,OES.МѢСТО; Ru. **мо́сто** ,OCS. mĕsto, Po.miasto,etc. - Deriv. **місте́чко, міський, міщани́н,міща́нка,міща́нський, в-,за-,по-місити́/ся/,в-,за-по-міща́тися/ітд.;** FN. **Міщак,Міщу́к,Міщенко, Міщачу́к.** - Syn. **великий насе́лений пункт,го́род.**

PS *mĕsto 'ts', IE.root **meit/h/- 'place for stay', Pokorny 715; cf. also Vasmer^{2}2,607-608.

МІСТО́К : **міст .**

МІСТРА́ЛЬ 'mistral'(cold dry northerly wind on the Mediterranean coast of France). - Subst. **холо́дний та сухи́й північний або північно-за́хідний вітер (найчастіше віє на середземномо́рському узбере́жжі Франції), Слум.4,751.**

From Provençal mistral,OProv.maistral/maestral 'predominating wind', the ultimate source being Lat.maistre/maestre 'master' (: Lat. magister 'master'), Klein 2,988.

МІСТЯНИ́Н, rarely for : **міщани́н** 'dweller of a city', **Слум. 4,751.**

МІ́СЦЕ 'place,spot,location',ModUk.; Po. miejsce. - Deriv. **місцево́вий,місцево́вина,місцево́вість,місцезмі́нність. - Syn.простір зе́мної пове́рхні,за́йнятий кимсь; поса́да, станови́ще.**

A diminutive deriv. of МІСТО(:*mĕstьce) considered by some linguists a Po.loan, cf. Richhardt 79.

МІСЯЦЬ 'month; moon' , M Uk. мѣсяць (XVII c. ЛСЛ.), OUk.,OES. мѣсяць; Ru. мéсяц , Po. miesiąc, OCS. mĕsęcь ,etc.-

In a special article in Збірник за-ходознавства[2] 211-212, Antoine Meillet explained Sl. *mĕsęcь and *luna as follows:

Des deux anciens noms slaves de la lune, m ĕ s ę c ĭ et l u n a, l'un est masculin, l'autre féminin. Il y a lieu de se demander comment cette différence inattendue peut s'interpréter.

L'étymologie des deux noms est claire. Le nom ancien, m ĕ s ę c ĭ, est un dérivé de la forme indo-européenne m ē s— qui est conservée aussi par l'indo-iranien: skr. m ā s i—, iran. m ā h-. Dans- ę c ĭ, on reconnaît une nasale et un suffixe -ko-; à ceci près que le nom est masculin, la formation est comparable à celle du nom du soleil: v. sl. s l ŭ n i c e, qui est neutre.

Quant à l u n a, c'est un ancien adjectif dont l'Avesta a le représentant, r ą o x š n a-«brillant». Le même adjectif a fourni au latin son nom de la lune: l u n a à Rome, l o s n a à Préneste, et au prussien un nom des étoiles: l a u x n o s. Le genre féminin de sl. l u n a concorde avec celui de lat. l u n a; le synonyme grec σελήνη (dérivé de σέλας) est aussi féminin.

On s'attendrait à voir l'adjectif pris substantivement avoir le même genre que le substantif qu'il évoque. Or, partout, le nom propre de la lune, souvent employé pour désigner le «mois», ainsi dans gr. μήν, est masculin. Cette discordance pose un problème.

En indo-européen, un astre peut être envisagé soit comme une chose, et alors le nom est de genre neutre, ainsi gr. ἄστρον, ou comme un être animé, en tant qu'il est agissant, divin. Si le nom est du genre «animé», l'indo-européen le présente soit comme masculin soit comme féminin. Gr. δατήρ est masculin, lat. s t e l l a est féminin. Les noms du soleil illustrent aussi cette différence: véd. s (u) v a r, gāth. h v a r ə, got. s a u i l sont neutres: véd. s ū r (i) y a h., gr.hāFελιος (hom. ἠέλιος, att. ἥλιος), lat. s ō l sont masculins; got. s u n n o, lit. s a u l é sont féminins. La lune dont les variations continuelles évoquent l'idée d'un être vivant est toujours du genre animé mais elle a des noms masculins et des noms féminins.

A en juger par des noms comme gr. δατήρ, lat. s o l, véd. m ā s, gr. μήν etc., le nom propre de l'astre considéré comme un agent est masculin, ainsi qu'on doit l'attendre. La question qui se pose est de savoir pourquoi, en face de ces noms masculins, il a été formé des dérivés de genre féminin, comme lat. s t e l l a, got. s u n n o, gr. σελήνη. Elle ne peut se résoudre que si l'on trouve quelque conception indo-européenne qui à côté de l'être considéré en lui-même comme mâle, fasse place à un principe femelle.

Or, dans ce qui subsiste de la mythologie baltique, les «mères» ont un grand rôle. Dans les C h a n s o n s m y t h o l o g i q u e s lettonnes (Paris, 1929), p. 15 et suiv. M. Jonval montre comment, d'après ces chansons, derrière chaque force active, il y a une «mère»: à côté du vent, dont le nom propre est masculin, on a une v ē j a m ā t e; à côté de la forêt, dont le nom est masculin, une m e z a m â t e, et ainsi toujours. On comprend maintenant pourquoi, à côté de masculin ἄνεμος, on a le féminin ἄελλα et l'on s'explique la différence de valeur entre lat. a n i m u s et a n i m a.

Il y aura lieu d'expliquer ailleurs, par ce fait, pourquoi les noms d'action et les noms de qualité indo-européens, comme skr. v ā k, lat. u o x, sont féminins. Il suffit de noter ici que, à côté de v. sl. s n ĕ g ŭ got. s n a i w s, qui sont masculins, le nom latin n i x, qui est un ancien nom d'action, est féminin.

Les anciennes épithètes féminines, lat. l u n a, v. sl. l u n a et gr. σελήνη, s'appliquent donc au principe femelle qui était associé à l'astre conçu comme mâle.

/In view of the fact that the above article remained unknown to scholars it is reprinted here in extenso from a copy

preserved in JBR. — Arch.133 /.

МІТІНҐ, also **мітинґ, мітінь, мітлинґ** AmUk. 'meeting' first recorded in 1907 (Bilash 436). - Subst. **публічні збори, віче** (Кузеля 205); **масові збори з приводу обговорення якихось злободенних питань, переважно політичних** (Слум 4. 755).

From E. meeting 'ts', Bilash, 1.c., Boyko 265, Koshelanyk 429, Royick 86.

МІТЛА́ : мести́.

МІТРА 'mitre',ModUk.,known to all other ModSl. - Deriv. МІТРАТ. - Subst. **парадний капелюх священика.**

From Lat. mitra 'cap,turban',Klein 2,989.

MIX 1. see MOX.

MIX 2. 'sack, bellows', MUk.,OUk.,OES. **мѣхъ** ;Ru. **мех** , Po,miech,etc. - Deriv. **міш́ок; міху́р.** - Syn. **тканинне вмістище.**

PS. *mexъ 'ts', IE.moisos 'ts',Pokorny 747.

МІЦЬ 'power,strength',MUk. **моцъ (XVII c. Синонима 161); Po. moc. - Deriv. міцний, міцність,-но,Wd. моцний, моцува́тися,міцні/ша/ти, /з/міцни́ти,міцнúвий,міцне́нький,-ко; FN. Моценю́к,Моцняк,Моцню́к (Богдан 187).** - Syn. **си́ла.**

From Po. moc 'ts', Richhardt 78.

A SAMPLE OF METHODOLOGICAL PROCEDURE: applying etym. formula, cf. Vol. 2, p. 292.

МЛИН 'mill', Wd. also 'pancake';

Ha	=	MUk. млын (XVII c.), млин (1657), OES млинъ (1357)
Co	=	GN. Млин
Ho	=	—
A_1 x_1	=	BRu. млын
A_2 x_2	=	SC. mlin, SCS. mъlinъ
A_3 x_3	=	Cz. mlýn
A_4 x_4	=	Po. młyn
Cad	=	млине́ць, -ни́ця, мли́нище, млини́сько, млині́вка, млино́к, -о́чок, млина́р, -ка, -ський, млинови́й, млинський́й, млинкува́ти, etc.
Cod	=	FN. Млинаре́нко, Млинаро́вич, Млина́рський, Млиновéцький, etc.; GN. Млині́в, Млині́вка, Млині́вці, Млин[к]и́й, Млино́к, Мли́ниська, Мли́нища, Мли́нище, etc.
Hod	=	**Млиновци /1482/, Млынищи/1452/, Млин Бецин /1497/, Млинъ Воулпашевь /1468/,Млинъ Косицинъ / 1468/, Млин Оиичковъ / 1493 /, Млинъ Сновидовский /1454/, Братановъ Млинъ,**
Cs	=	Буди́нок, заве́дення, ви́вінування прила́ддям моло́ти збі́жжя на муку́, крупу́ то́що.
S	=	From OHG. *mulîn* 'mill', the ultimate source being common Rom. *môlina* from Lat. *mola.*

МО́ВА 'language', MUk. **молва́** (XVII c. **ЛСЛ.** 118), МОВА (XVII c. **Синонима** 160), OUk., OES. **мълва ;** Ru. **мо́лва́**,dial.**мо́лва**, OCS. mlъ̄va, Po. mowa,etc. - Deriv./**по/мо́вка, мо́вити, про-,роз-мовля́ти, в-,ви́-,з-,за-,від-,на-мо́вити,в-,ви-від-,з-,за-,на-мовля́ти, вимо́ва, мо́вний,-ик,мо--вля́нин,-я́нка, мово-зна́вець,-зна́вство,-зна́вчий,-лю́бець,-лю́бство;** perhaps here: **мо́вкнути, мовча́ти.** -Syn. **здатність люди́ни говори́ти,висло́влювати свої́ думки́,бажа́ння,почува́ння;** arch. **язи́к.**

PS. * mɔ̄lva 'ts', IE.root **mel-u-, corresponding to **mel-dh- in other IE.lgs.,e.g. OHG.mëldôn, ModHG. melden 'to mention,notify,announce',AS.mëldian 'to inform against,betray', *Ht.* meld- 'to read'promise', Gk.melpein 'to praise',etc. ;cf. **Трубачев** in Vasmer^{2}2,642, Kluge 234.

МО́КРИЙ 'wet, moist',MUk. **мо́крый** (XVII c., **Л СЛ.**118) OUK.,OES. **мокрый, мокръ ;** Ru. **мо́крый,** OCS. mokrъ̄, Po. mokry,etc. - Deriv.**мо́крість, мо́кро, мокрота́,мокря́вина,мокре́нький,мокре́ць,/з/мокрі́ти,мокрі́шати,мокрува́тий,мокру́ха, і тп.;** FN. **Мокри́цький,Мокрі́й, Мокре́нко,Мо́крий,Мокри́нський,Мокри́на, Мокреню́к (Богдан** I87). - Syn. **просяка́нутий водо́ю; сири́й,дощови́й; пов'я́заний із застосува́нням рідини́ (кисло́т,води́ і т.ін.), Слум.4,782.**

PS.*mokrъ̄/jɔ/ 'ts' being a deriv. of *mok-, cf.e.g. **мо́кнути,** OUk. **Мокоша,** ,etc. and furthermore **мочи́ти,мача́ти**,etc.,IE. root**măk- 'wet,moist',cf. Pokorny 698.

МОЛ 'mole, quay', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **мо́ловий.**- Subst.**захисна́ споруда́ в порту́ в ви́гляді стіни́ або́ да́мби, що виступа́ють у мо́ре, Слум. 4,783.**

From Fr. mole, the ultimate source being Late Lat. mōlēs 'heavy mass,load,burden',Klein 2,993.

МОЛИ́ТИ/СЯ/ 'to pray',MUk. **молю́ ся** (XVII c. **ЛСЛ.**II8), OUk.,OES.**молити/ся/**; Ru. **моли́ть /ся/,** OCS. moliti /sę/,Po. modlić /się/,etc. - Deriv.**моля́ння, моли́тва,молито́вник / молитве́нник, молитвосло́в, молитовка,молитовний,-но.** - Syn. **дуже проси́ти, блага́ти.**

PS.*modliti /sę/ 'ts', IE. root **meldh-: moldh- 'ts', Pokorny 722.

МОЛОДИ́Й 'young', MUk. **млады́й** (XVII c. **ЛСЛ.**II6), **молодый (XVII с. Синонима** I60),OUk.,OES.**молодый, молодъ;** Ru.**молодо́й,** OCS. mladъ̄, Po.młody, etc. - Deriv. **мо́лодість,-до, мо́лодощі,молоди́к,-и́ця, -и́чка, молоде́нький,молоде́ць,-кий** і**тд. мо́лод-коваче́нько;** FN. **Молоди́к, Молодо́вич,Молодю́к, Молоди́ня, Моло́дко, Молодча́к, Молодожа́нин (Богдан** I88), - Syn. **ю́ний,нестари́й.**

PS. *moldъ̄/jɔ/ 'ts',IE.root**mel-d-: **mol-d- 'ts' with cognates in most IE.lgs., cf. Pokorny 718.

МОЛОКО́ 'milk', MUk. **млеко́** (XУII с.ЛСЛ. II6), **молоко** (XУI с. КА.62), OUk.OES.**молоко, мл̑ко;** Ru. **молоко́**, OCS. mlěko, Po. mleko, etc.- Deriv. **молечко́, молоча́й, -а́р/ка/, молоча́рня, молоча́рство, -ський, молоко-віддача, -во́з, -гі́нний, -мі́р, -поста́вка, -со́с, -со́сик;** FN. **Молоча́й, Молочі́й, Моло́чко, Молочу́к, Молочи́ло (Богдан I88).** - Syn. **бі́ла рідина́ жіно́к і самиць ссавці́в.**

PS.*melko 'ts', IE.root **melk- parallel to melgh- the latter being evidenced by Uk. **моло́зиво** 'first milk', cf. Pokorny 722-723.

мо́ни, also **мо́ней** AmUk. 'money', first recorded in 1929 (Bilash 436). - Subst. **гро́ші.**

From E. money 'ts', Bilash, 1. c.

монта́к, also **ма́вні** AmUk. 'mounted police', first recorded in 1963 (Bilash 419). - Subst. **кі́нний поліцай.**

From E. mounted police 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyk 419

морангі́ньо BrazUk. 'strawberry', first recorded in 1965 (Wouk 60). Subst. **полуни́ця**, Снс. 13,11.

From Port. moranghinho 'ts'(: morango 'straw - berri').

мо́рґедж, also **мо́рґеч, мо́рґидж, мо́рґич, мо́рґіч, мо́ртґедж** AmUk. 'mortgage', first recorded in 1915 (Bilash 443). - Subst. **гіпоте́ка, акт заста́ви, заста́ва.**

From E. mortgage 'ts', Bilash, l.c.

МО́РЕ 'sea', MUk., OUk., OES. МОРЕ, known to all other Sl. - Deriv. **морський, моря́к, -а́цький, морячо́к, море-зна́вство, -пла́вство;** FN. **Мо́рський.** - Syn. **во́дний про́стір з гірко-соло́ною водо́ю; части́на океа́ну.**

PS. *more 'ts', IE**mori : **mōri 'ts', Pokorny 748, Vasmer^{2}2,654.

МОРО́З 'frost, MUk. OUk. МОРОЗЪ, OES. МРАЗЪ; Ru. МОРО́З, OCS. mrazъ, Po. mróz, etc. - Deriv. **морози́ло, -и́ще, моро́зний, з-, за-, ви́-, від-, пере-, по-моро́зити,** etc.; FN. **Моро́з, Моровенко, Морозю́к.** - Syn. **хо́лод із температу́рою ни́жче зе́ра.**

PS. *mórzъ 'ts', IE.root ** merĝ- 'ts', Pokorny 740, Vasmer^{2}2, 656, a.o.

МО́РЩИТИ/СЯ / 'to wrinkle', OES. **съмърщенъ;** Ru. **мо́рщить,** Po. marszczyć /się/.- Deriv. **мо́рщина, мо́рщка/мо́ршка, мо́рщений.** - Syn. **роби́ти/дістава́ти мо́ршки на шкі́рі.**

PS. *mъršči ti <*mъrxkiti, IE.root **mār-sk-, Vasmer^{2}2,659.

МОСКВА́ GN. 'Moscow', OES. МОСКОВЬ (1377Лавр.), **из Москве,до МосквѢ (ХУ с. Іпат.),** known to all other ModSl. - Deriv. **Моско́вія,Моско́вщи́на, моско́вський, москви́ч; моска́ль,моска́лик,москале́нко, москальчу́к, москвофі́л,москвофі́льство,-ський,** Wd. **москальофі́л,москальофі́льство-,-ський.** — Syn. **Моско́вщи́на, Росі́я; столи́ця СССР.**

Orig. hydronym МОСКВА́ (since the XIV c.,cf. **Соболевский РФВ.64,159-160)** was transferred upon the city built on its banks in earlier c.; etymology of the orig. river-name is uncertain; most of the etymologists connect it with root *mosk- 'moisture', cf. Vasmer^{2}2,660-661, **Черних Историч.I4,97,a.o.**; cf. also Staszewski (:from Finnish mŏsk-wa 'blood- water') 194; **Мельхеев** 60(:"точного объяснения данного названия нет").

москви́тин arch. 'Moscovite',MUk **москви́тинъ (XVII с. ЛСЛ.II9).** — Subst. **москви́ч; моска́ль** ; Moschus (XVII c.).

From LLat. Moscovita : Moscovia.

мо́скеґ, also **ма́скиґ** AmUk. 'muskeg', first recorded in 1935 (Bilash 445).-Subst. **мо́чар.**

From E. muskeg 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 431, Royick 87.

москето́н BrazUk. 'musket', first recorded in the XX c., viz.

> Одного разу забули повідомити поліцію (представлення було про війну з голляндцями — дивись історію Бразилії) і ми мали до 20 карабінів, москетонів і як одночасно зачалася стрілянина, то поліція прибігла, бо не знала що діється... /Праця ч.9 за 1981/.

Subst. **мушке́т.** — From Port.mosque*tão* 'ts'.

МОСКІ́Т, AmUk. **москі́то** 'mosquito',ModUk.; BRu. **маскі́т** , Ru. **моски́т**, Po. moskity, etc., - Subst. **кома́р**, Bilash 446 .

From E. mosquito'ts', the ultimate source being Sp. mosquito - dimin.of mosca 'fly' (< Lat. musca 'ts'), Klein 2, 1007, SWO. 493, Bilash 1. c.

МОТОПЕ́Д 'motor bicycle', first recorded in 1979; BRu., Ru.,etc. ts. - Deriv. **мотопеди́ст/ка/,мотопе́дний.** - Syn. **моторо́вий велосипе́д,моторо́лер.**

An artificial formation compounded of **мото/ро́вий/** + **/вело/сипе́д,** Фещенко Кс. 17,35

МОТО́Р 'motor', first recorded in the XX c.; BRu. **мото́р**,Ru. **мото́р** , Po. motor, etc. - Deriv. **моторо́вий, моторі́ст/ка/, моторизува́ти, /з/моторизо́ваний , моториза́ція.**- Subst. **руші́й, двигу́н.**

From ModHG. Motor,Fr. moteur 'ts', the ultimate source being Lat. motor (:movere) 'ts', Vasmer^{2},2,664, Klein 2,1008, SWO.493, Opel, 2,95.

МОХ, dial. МІХ 'moss',MUK.,OUk.,OES. **мохъ/мъхъ**, known to all other Sl.- Deriv. **мо́шок, мохува́тий, мохна́тий,-тість,-то; FN. Мох/Мех, Мо́шко.** - Syn. **сно́рова росли́на без корі́ння та квіті́в,що росте́ на дере́вах,ками́нні, то́що.**

PS. *mъxъ 'ts, IE.**musos 'ts', Pokorny 742.

МУЖ 'husband' ,MUk.,OUk.,OES. **мужъ, мужь;** Ru. **муж,** OCS. mǫž6, Po.mąż,etc. - Deriv. **мужи́к, му́жній, му́жеський,мужчи́на, і́тп.;FN.Муж,Му́жа,Муханю́к,Мухичо́к,Мужи́цький, Мужи́к,Мужи́ло, Мужило́вський (Богдан I95).** - *Syn.* **держа́вний,науко́вий,громадський і ін. діяч; чолові́к.**

PS.* mǫž6 'ts', IE**manus:**monus 'ts' with PS. suffixation -gios, cf.Pokorny 700, Vasmer^{2}2, 670-671,a.o.

мускаре́т, also **ма́скрет** AmUk. 'muskrat', first recorded in 1959 (Bilash 448). - Subst. **водяни́й щур.**

From E. muskrat 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 418.

МУТИ́ТИ 'to muddle,muddy',MUk.,OUk.,OES. **мутити;** BRu. **муці́ць,** Ru. **мути́ть,** OCS. mǫtiti, Po.mącić,etc. - Deriv. **мутни́й,мутні́ти, баму́тити/ся/, каламу́тити, каламу́тний ,-но.** Syn. **тьмя́ний, непрозо́рий.**

PS.*mǫtiti 'ts', IE.root **menth- 'ts', Pokorny 732.

МУ́ХА 'fly', MUk.,OUk.,OES. **муха моуха;** BRu., Ru.,Ma. **му́ха,** OCS. moucha,Po. mucha,etc. -Deriv. **му́шка,мушня́,му́шечка;FN.Му́ха,Му́ся,Мусяло́вич, Мусяно́вський.** - Syn. **ко́маха ря́ду дволи́лих.**

PS.*muxa'ts', IE.**mousā 'ts',root**mus-,cf. Pokorny 752.

мухува́ти, also **муфува́ти** AmUk. 'move', first recorded in 1915 (Bilash 448).-Deriv. **з-, пере-, пири-, по-мухува́тися, перемуфува́тися.** - Subs. **перено́ситися.**

From E. move 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 433, Royick 87.

М'ЯЗ 'muscle', ModUk. - Deriv. **м'язи́стий, м'язи́сько,-и́ще, м'я́знути.** - Syn. **му́скул.**

PS.*męzъ 'ts', IE.root **mēmso- with voicing of -s-, cf. *męso without it, Pokorny 725.

М'ЯКИ́Й, Wd. **м'ягки́й,м'яхки́й** 'soft,tender, mellow',MUk. **мя́ткїй (ХУІІ с.ЛСЛ.І22),** OUk.,OES. **мягъкъıй/мягькъıй;** Ru.**мя́гкий,** OCS.mękъkъ,Po. miękki,etc. - Deriv. **м'якéнький,-ко,м'я́кість, м'я́ко,м'якувáтий,м'яко-зернúстий,-сéрд/н/ий, сéрдя,,-тíлий іт п;FN.М'ягки́й,М'ягкóта,М'я́куш (Богдан І93).**-Syn. **який угинáється,подáється, нетвердúй.**

PS.*mękъkъ/j6/'ts',IE. root**menk- 'ts',cf. Pokorny 730-731.

М'ЯСО 'meat; flesh', MUk.,OUk.,OES.**мясо;** Ru. **мя́со,** OCS. męso, Po.mięso,etc. - Deriv. **м'ясцé, /без/м,ясни́й,м'ясúстий,-тість,-то,м'ясни́ці, м'ясо- заготíвля,-їд/ний/,-комбíнат, -рýб; м'ясáр,-ня,-ство,-ський,** FN.**М'ясни́й, М'яски́й (Богдан І93). -** Syn. **тýша; частúна тýші забúтих тварúн,(за:)Слум.4,,39.**

PS. *męso 'ts', IE. mēmso 'ts',Pokorny 725, Vasmer^{2}3, 30-31,a.o.

М'Я́ТА 'Mentha:mint', MUk. **мята(ХУІІ с. Синонима І6І),**OUk.,OES. **мята;**Ru.**мя́та,** Po. mięta, etc. - Deriv. **м'я́тка,м'я́тковий.** - Syn. **запашна́ рослúна родúни губоцвíтих.**

PS.* męta 'ts' borrowed from Lat.mentha,the ultimate source being Gk. mínthē.

м,ятéжний arch. 'rebellious,restless, passionate', MUk.**мятéженъ-** conturbatus(XVII с. ЛСЛ.І23), OUk.,OES.**мятéжьныйъ;** Ru.**мятéжный.** - Deriv. MUk. **мятéжникъ** -seditiosus (ХУІІ с.ЛСЛ.І23). - Syn.**ворохóбний,неспокíйний,зáколотний.**

Deriv. from **мятéжь,** OCS. męteže6 'rebellion, disturbance', coming from *meto - mesti 'to cause mutiny,revolt', cf. Berneker 2,44, Trautmann 181-182, Vasmer^{2}3,32, **ЛСЛ.** l.c.,a.o.

М'Я́ТИ, мну,мнеш, Wd.also **мня́ти** 'to press tightly, rumple, crumple', MUk.**мну (ХУІІ с.ЛСЛ. ІІ7);** Ru. **мять,** OCS. męti: mǫnǫ,mǫneši, Sln.mẽti, OCz.mieti, Slk.mäť, Po. mią̨ć. - Deriv.**ви-,зі-, по-м'я́ти, ви-,з-,по-,про-минáти, ви-,зі-, по-м'я́тий, м'яття́.** - Syn. **тиснýти,стискáти, вимúнати кістри́цю з конопéль льóну ногáми,** cf. MUk. **мну ленъ** - pedibus calco linum (XVIIс. ЛСЛ.ІІ7).

PS.*męti< *mǫnti 'ts', IE. root **men- 'ts', cf. Pokorny 726, Trautmann 185, Vasmer^{2}2,634,a.o.

М'Я́ТНИЙ : м'я́та.

М'ЯТТЯ́ : м'я́ти.

м'я́цкати, also **мня́цкати,мнéцкати,м'éцкати** Wd. 'to rumple,crumple;to mash,crush',ModUk. Ru.**мя́чкать,**Sln.mečkati, Cz. mačkati. - Subst. **м'я́ти.**

A Uk.neologism based on **м'який** with the orig. meaning: 'to make soft,mellow'; the same refers to other Sl. formation,for example Ru. **мя́чкать**, Vasmer[2]3,32.

М'ЯЧ 'ball', MUk.OUk. **мячь**; Ru. **мячь**, SC.meča, Sln.mẽč, Cz.míč. - Deriv. **м'я́чик, м'я́човий.** - Syn. **суці́льна поро́жня ку́ля з пружно́го матерія́лу,що відбива́ється від твердо́ї пове́рхні.**

PS.*mękj6 'ts', derived from *mękъ, ModUk. **м'який**, q.v.; Berneker 2,42, Miklosich 189, Vasmer [2]3,32.,a.o.

М'Я́ЧИК : м'яч.

\- * -

СЛОВО К УЧИТЕЛНИКАМ
справедливым и ѕацным:

... а ѡ бо́л҃шей [пра́ци] сами́ся постара́йте, йн҃шихъ мнѣнѐ ѡ҆весели́йте!

JBR. / Л.Ѕ.

Н

Н, н — the eighteenth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. name нашь from OCS *našь* 'our'; numerical values: Glagolitic — 70, Cyrillic — 50 respectively; Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

НА prp. 'on,upon,at,by,in,for,against,with, MUk.,OUk.,OES. НА; known to all Sl. -Syn.В,У, при, для итп.

PS.*na 'ts',IE.**nā:nō,cf. Pokorny 39,(extensively discussed in:)ESSJ.1,115-123.

НА! ' interj.'here!',Ru. ts,Po.na! ,etc. - Deriv. **на́те!**

PS.*nā 'ts',(uncertain)IE.**nā!,Pokorny 320.

НА- prefix in such words as **нагоро́да(:горо́д), намо́ва (:мо́ва),напере́д(:пере́д) ітд.**;see НА prp.

НАД prp. 'above,over,beyond',MUk.,OUk.,OES. **надъ** known to all Sl.- Deriv.**по́над,на́дто.**

PS. *nadъ'ts',being an extended *na with suffix -dъ, cf. ESSJ.1,123-128.

НАД- prefix in such words as **надда́ти(:да́ти),надужи́ти (:ужи́ти),ма́дмір (:мі́ра) іти.**; see the preceding entry.

НАЗОВНИ́ЦТВО, назовни́цтво : на́зва, называ́ти, cf. зва́ти; in his articles on Uk. names the author of this dictionary distinguished between topo- and anthroponymic formations.

Here are his views re Uk. t o p o n y m y as discussed in the first volume of Енциклопедія українознавства НТШ, Мюнхен – Нью Йорк, 1949, стор.366-367:

Місцеві назви (топонімія, топоніміка). Укр. географічні назви двоякі: тотожні з загальновживаними іменами (апелятивними), напр., Городище (: апелятив—городище), Рівне (: рівне), Заліся (: заліся) і т. ін., або з назвами, напр., Володимир (: назва особи — Володимир), Ярослав (: Ярослав), Золотоноша (: назва ріки — Золотоноша) та ін., і такі, що постали з апелятивів, напр., Замістя (: міст), Підгородці (: город) чи назв, напр., Сянік, Сянки (: назва річки — Сян) тощо.

В назвах, однакових формою з апелятивами чи назвами, відрізняємо такі, які мають відповідники в теперішньому словнику укр. мови, напр.: Броди (: броди), Коломия (:коломия), Біла Церква (: біла церква), Харків (: назва річки — Харків), Стрий (: назва річки — Стрий) та ін., і такі лексикальні відповідники, які у мові вже не існують, напр.: Холи (: староукр. — холи — 'гора, горб'), Стрий (з незасвідченого — стрий — 'струм, струя'), Борислав (з особової назви — Борислав, сьогодні невідомої), Самбір (: особова назва — Самбір, відповідник гр. Автомакос) та ін.

В назвах, що постали з апелятивів або назв, основним творчим процесом було в і д р і з н ю в а н н я (варіянтизація), ф о н о л о г і ч н е, напр., наголосом, пор.: Я́рок (ярóк), Пі́ски (: піски), Толі́р (: особова назва — То́дір) й ін., м о р ф о л о г і ч н е, напр., наростками, пор.: Дубно (дуб-ьно), Перемишль (: основна назва — Перемисл-jь), Бузьк (: Буг-ьскъ) й ін., приростками, пор.: Підви́соке (: під-високе), Прилу́ка (: при-лука), наростками й приростками одночасно, пор. Переворськ (: пере-вор- 'долина, звір' -ьскъ), Підгайці, Загайці (: під-, загай-ці), складанням слів, пор. Білгород, Бишгород, Красно́пуща (: красна пуща), Новомиргород (: новий Миргород) та ін.; пропуском слів (еліптизацією), пор.: Київ (: Київ брід), Львів (: Львів город), Стефкова (: Стефкова воля); словами, коли назва складена, напр.: Біла Вода: Чорна Вода, Старе Село: Нове Село, Синевідсько Вижне: Синевідсько Нижне, — а також: Дмитровичі: Гнатковичі, Рогатин: Хотин, Немилів: Немирів, — чи врешті: Долина: Калуш (: кал 'болото'), Густ(е): Берегове та ін.

З уваги на свою будову, деякі назви творять окремі т о п о н о м а с т и ч н і типи як щодо форми й географічного поширення, так щодо змісту, напр., назви на -ичі, -енки, -ята визначають здебільшого родово-патровімічний тип із значенням: сини, спадкоємці особи, поданої в основі назви, напр., Вишатичі (: сини, спадкоємці Вишати), Тустановичі (сини, спадкоємці Тустана), Остапенки (сини Остапа), Лукатчата (сини Луки) й ін.; назви на -ів, -ова, -ове — присвійний тип, пор. Романів (: Романів, напр., двір), Чернігів (: город Черніга), Устіянова (Воля), тощо; назви з приростком під- чи за- означають ближчу або дальшу місцевину від первісної, звідки йшла колонізація: Загір'я, Підлісся, Залісся й ін.; подібне значення мають складні назви з прикметниками »старий«, »новий«, напр.: Старе Місто — Нове Місто, Старий Самбір — Новий Самбір тощо, чи й такі з здрібнілими відповідниками, як Тернава — Тернавка, Коросно — Коростенко, що вказують на первісність »старих« чи нездрібнілих назв.

Тоді як граматичне відрізнювання й будова назв виявляють більше закономірности, словникове (лексикальне) відрізнювання визначається повною випадковістю; воно зумовлене об'єктивними даними довкілля, напр., топографічними прикметами околиці: Кам'янець, Довгополе, Кривий Ріг; тваринами й рослинністю: Рибниця, Бобринець, Берестя, Березне тощо; проявами людської культури: Городище, Січ, Просік, Спас та ін. Деякі місцеві назви сумнівні: Турів (: назви родової Тур чи апелятива тур), Чаплі (: назви Чапля чи апелятив чапля), деякі неясні, напр., Гайсин, Дібще. Деякі походять із прозв мешканців: Товстобаби, Печихвости, Передриміхи й ін.

Є й назви ч у ж о г о походження, здебільшого колонізаторського характеру. Найстаріші між ними іранські назви: Дін, Дніпро, Дністер, з місцевостей Ясси (старе: Яський Торг). По грецьких колоніях лишилися такі назви, як: О л ь б і я (Ὀλβίη), Феодосія (Θεοδοσίη) Пантікапея (Παντικάπαιον); як на вислід модної в XVIII ст. грекоманії треба дивитися на такі штучно створені тоді назви, як: Одеса, Херсон, Севастополь, Ольвіополь та ін. Південь України особливо багатий на назви турецько-татарського походження, як: Інгул, Базавлук, Гаджібей (тепер Одеса), Ахтіяр (тепер Севастополь) й ін. З новіших колонізаційних назв треба згадати німецькі: Ряшів (Reichshof), Кульпарків (Goldbergshof), Розенталь (1789 на місці козацького села Григорівки над Дніпром); румунські: Рунґури, Акреширі, Кімполюнґ; угорські: Белдіж, Угерці; польські: Мазури, Ляшки, Єзуполь, Станиславів, Ґермакувка й ін. На окрему увагу заслуговують назви деяких укр. колоній в Азії чи в Америці. Це або »переміщені« назви, напр., Україна (в півн. Дакоті в США й у Манітобі, Канада), Новий Київ (в Алті, Канада), Галич (у Манітобі, Канада), Одеса (в Саскачевані, Канада) й ін., або новостворені на основі перенесення назв особових, напр. Куліш (у Манітобі, Канада), Богдан (там же), Петлюра (там же) й ін.

У зв'язку з історичним розвитком мови назви можуть втратити свій первісний вигляд і зазнати т р а н с ф о р м а ц і й: Снятин із Коснятин, Дроговиже з Дороговичі, Борислав із Бориславль, Білогорща з Білогоще, Терка з Тернка, Черче з Черниче й ін.

About Uk. a n t h r o p o n y m y the author wrote as follows:

/На чужині - альманах, Авґсбурґ 1947, стор.38-43/

Особові назви (первісно ймення, пізніш імення й прізвища) відрізняють з найдавніших часів людину від довкілля й від інших людей. Найперші ймення, староукраїнські особові назви, містили ще й відповідне побажання новонародженій дитині, бажання опіки богів, слави, добрих прикмет, лицарськости й т. д., одне слово, означали все те, що дитина мала згідно з батьківською волею осягнути в житті. Зміст таких імен, що своїми початками сягають сивої давнини й повстали ще на староукраїнському передісторичному ґрунті, нам іще сьогодні ясний. І так:

Володимир — володіти світом, миром,
Всеволод — володіти всім,
Ярослав — славний із ярости, гостроти,
Святослав — славний із святости, сили,
Святополк — сильний полком, дружиною,
Богумил — милий богу, богам,
Домарад — гостинний вдома,
Сам(о)бор — сам, боротися,
Бог(о)дар — божий дар,
Бог(о)дан — даний богом, і б. ін.

Ці первісні українські назви збереглися до наших часів у дуже малій кількості. До згаданих угорі можна ще додати такі, як: Болеслав, Б(о)ронислав, Брячислав, Вишеслав, Володар, Володислав, Всеслав, В'ячеслав, Добролюб, Доброслав, Доброніга, Добромир, Добриня, Ізяслав, Казимир, Любомир, Людмила, Мирослав, Мстислав, Остромир, Ростислав, Станислав, Судислав, Яромир, Ярополк.

Багато таких первісних, староукраїнських особових імен можна відтворити на основі місцевих назв, де вони зациліли до сьогоднішнього часу. І так:

Білогост — н. м. Білогоща (т. зв. Білогорща к. Львова),
Борислав — н. м. Бориславль (сьогодн. Борислав у Галичині),

Городислав — н. м. Городиславичі (к. Львова),
Горислав* — н. м. Гориславичі (к. Мостиськ),
Доброгост — н. м. Доброгостів (к. Бориславa),
Добромил — н. м. Добромиль (к. Перемишля),
Добромир — н. м. Добромиричі (к. Грубешева),
Добромисл — н. м. Добромишль (к. Холма),
Добростан — н. м. Добростани (к. Львова),
Добротвір — н. м. Добротвір (к. Камінки Струм.),
Ждан — н. м. Жданна (к. Дорогобича),
Домажир — н. м. Домажир (к. Львова),
Дорогобит — н. м. Д(о)рогобич, Д(о)рогобичка (в Галичині),
Дорогогост — н. м. Дорогоща (к. Кам'янця, Под.),
Мирогост — н. м. Мирогоща (к. Рівного),
Миролюб — н. м. Миролюбівка (к. Харкова, к. Запоріжжя),
Неdан — н. м. Неданчичі (к. Чернігова),
Немир — н. м. Немирів (к. Львова),
Немил — н. м. Немилів (к. Радехова),
Перелюб — н. м. Перелюб (к. Чернігова),
Перемил — н. м. Перемиль (к. Берестечка), Перемилів (к. Количинець),
Перемисл — н. м. Перемишль, Перемишель (к. Славути),
Переслав — н. м. Переславичі (к. Поріцька, Волинь),
Радорост — н. м. Радороща (к. Житоміра),
Радомисл — н. м. Радомишль,
Семигин — н. м. Семигинів (к. Стрия),
Станимир — н. м. Станимир (к. Перемишля),
Тумир — н. м. Тумир (к. Станиславова),
Турад — н. м. Турад (к. Дорогобича),
Тустан — н. м. Тустань, Тустановичі (к. Дорогобича),
Щедрогост — н. м. Щедрогоще (к. Ратна, Волинь) і інші.

Про деякі давні українські особові ймення свідчать і сьогоднішні українські прізвища, нпр.:

Семимир — прізв. Семиренко (з Семимиренко),
Сімовит — прізв. Сімович,
Домазар — прізв. Домазар та ін.

* Пор. назву князя Олега Гориславича з „Слова про Ігорів похід".

З розростанням і множенням давніх українських родів розростались й особові назви. Творено т. зв. відвернені ймення, нпр.:

Миролюб — Любомир,
Славомир — Мирослав,
Радогост — Гостирад,
Славобор — Борислав і ін.

Скорочувано двочленні ймення, розбудовуючи їх за те різними наростками. Так повстала велика кількість назв, засвідчених у наших літописах, грамотах, метриках, реєстрах ітд. Пор.

Славко — Яро-, Миро-, Свято-...слав,
Станько — Стани- слав, -мир, Не-, Ту-стан,
Ярош — Яро-слав, -полк, -мир...
Милош, Милята — Могу-, Добро-мил,
Славута — Яро-, Миро-, Свято-...слав,
Ярота — Яро-слав, -мир-, полк і. б. ін.

З жіночими ймennями не було в давнині ніяких труднощів: їх творили здебільшого від чоловічих при допомозі наростна -а, отже Ярослав — Ярослава, Боронислав — Бороніслава й ін. Та були й окремі жіночі ймення без відповідників у чоловічому назовництрі; згадати б тут хочби Добронігу, що „добрістю" й „ніжністю" (нігою) мала визначатися в житті й ін.

Політичні й культурні зміни в давньому українському житті принесли з собою чуже особове назовництво. З найдавніших чужих імен на українському ґрунті треба назвати германські (нордійські) ймення: Ігор, Аскольд, Дир, Ольга й ін.

Найважніші зміни в українському особовому назовництві зайшли з уведенням в Україну християнства 988 р. На місце досьогочасних староукраїнських імен уводиться ймення грецькі й жидівські (гебрейські). Отак дістається в українську мову велика кількість імен, вживаних у грецькій церкві. Вони втискаються насамперед у первісній грецькій (чи жидівській) формі, згодом приймають звукові звички української мови й українізуються. Нпр. із Василевса вдомашнюється Василь, Афтанасія — Опанас, Космаса — Кузьма, з другого ж боку, з Іоанна повстає Іван, Авраама — Оврам, Іеремії — Ярема й т.д. Подібно й жіночі ймення: Євксенія — дає Оксану, Євфросинія — Пріську, Євдокія — Віводю,

Євгенія — Ївгу, Анна — Ганну й б. ін. Тут і там подибуються ймення латинського походження, хоч вони назагал рідші на українському ґрунті, пор. Павло, Ігнатій (опісля Гнат), Наталія (Наталка), Юліянна (-Уляна) й ін.

А проте своя староукраїнська система особового назовництва довго й уперто змагалася з чужою, нові ймення приймалися поволі й нерадо. У висліді бачимо, що напочатку наші перші князі мають звичайно подвійне ймення: одне старе, українське, друге нове, грецьке: нпр. Володимир — Василь, Ярослав — Юрій і т. д. В сьогоднішній популярній, ненауковій термінології називають староукраїнські ймення — поганськими, грецькі — жидівські й латинські — християнськими. Тимчасом справа не зовсім так: українська церква допускала й староукраїнські ймення в уживання побіч нових і тим санкціонувала їхне становище в українському реєстрі імен. Деякі з них, як, нпр. Володимир, вивищено до гідности святих. Зоврема важні для нас із цього погляду назви типу: Богдан, Богдар, Богумил, Богуслав, Богута, Божена й. т. п. Вони відповідають своїм змістом таким „християнським" іменам, як Теодор, Теодот, Теофіл, Теоклес, отже могли мати з боку церкви навіть підтримку.

З бігом часу, з ходом століть українські ймення, себто а) староукраїнські й б) чужі українізовані устійнюються в двох традиціях: церковній і народній. Тоді як церква намагалася закріпити повні формою ймення, отже Атанасій, Євтимій, Єлисавета й ін., народна мова щораз більше їх деформувала згідно з своїми законами й розвоєвими тенденціями, отже: Опанас, Юхим, Лисавета й т. д. Зокрема важні в цьому останньому випадку згрубілі й здрібнілі наростки, що віддзеркалюють собою чуттєву наставу того, хто їх уживає. В літературній мові вживаються в одному випадку старі повні форми, в другому — українізовані, найчастіше ж і одні, й другі, залежно від ситуації, в якій даного ймення вживаємо: при офіційному назовництві — повні ймення, при неофіційному, дружньому, родинно-інтимному — скорочені назви.

В останніх часах запримічуємо тенденцію повороту до староукраїнського назовництва, до всіх отих Володимирів, Ярославів, Сятополків, Любомирів і т. д. При цьому витворено деякі штучні ймення, як, нпр. Квітослав(а), Звенислав(а), Звенигор(а), Доброгор(а), Красислав(а), Віроslав(а), Гнівор(а), Боригнів(а), й т. д. Крім того, відновлено такі ймення, як Буйтур, Лада, Ждан, Марена тощо.

Ось найчастіші особові йменння з додатком матеріялу з наших повищих міркувань про староукраїнські йменння:

Авакум, Август,-а,Августин, Авенір, Агапон /рідше:Агатон/, Агатангел/Агафангел, Агафія,Адам,Акулина,Амалія,Амвросій,Анастасій,-ія, Анатолій, Анатоль, Андрій, Анна /частіша форма:Ганна/,Антін /стара Антоній/ Антонина, Аполінарій,-ія, Артем, Архип, Атанасій /старе Афанасій/, Богдан,-на, Богдар,Богумил,-ла, Богута, Богуслав,-ва, Божена,Болеслав,-ва, Боніфатій, Боригнів,Борис, Борислав, Боронислав,-ва, Білогост, Брячислав,-ва, Буйтур, Вадим, Валентин,-на, Валерій,-ія, Валер'ян, Варвара, Варфоломій, Василина, Василь,Венедикт, Віталій, Вишеслав, Вікентій, Віктор,-ія, Віра, Віорслав,-ва, Віссаріон, Володар, Володимир,-ра, Володислав,-ва, Всеволод, Всеслав -ва, В'ячеслав,-ва, Гаврило /старе:Гавриїл/ Галактіон, Галина, Галя,Ганна, Гарасим і Герасим, Гліб, Гнат, Гнівобор, Гордій, Гор/од/ислав, Горпина, Гостирад, Григір,/старе Григорій, Данило /старе:Даниїл/, Даромир Дем'яи, Денис /старе:Діонисій/, Дмитро/старе:Димитрій, Добриня,Доброгост, Добролюб,-а, Доброслав,-а,Добростан,Добротвір,Докія,Домажир,Домазар,Домарад,Домаха,Домет,Домінік,-а, Дорогобит,Дорого/гост,Доротей,-ея,Едуард,Емілій,Емануіл,Ева,Євген/старе:Євгеній ,-ія/, Євдоким,Євдокія,Євтимій/старе:Євфимій/, Євтихій,Єлисавета,Єремія,Єронім,Ждан,-ма,Жизнобуд,Захар/старе:Захарій/,Звенислав,-а,Зинаїда, Зиновій,-ія,Зосим,-а,Зоя, Іван,Ігор, Ігнат,Ізмаїл,Ізяслав,-а,Іларіон,Ілля,Ін/н/а, Іоан,Іполіт,Іраїда,Ірина,Ісай,Ісая,Ісак,Євга, Йов,Йосафат,Йосип,Казимир,-а,Каленик,Калина, Калістрат,Карло,Каролина,Карпо,Катерина,Квітослав,-а,Килина,Кипріян,Кирило,Кіндрат,

Клавдій,-ія,Клара,Клим, Климент,-ина, Конон,Корній,Костянтин,Кость,Красислав, -а,Ксен/і/я,Ксенофонт,Кузьма,Куперіяи, Купріян,Лаврентій,Лавро,Лада,-до,Лазар, Лариса,Лев,Леонид,Леонила,Леонтій,Леся, Ликера,Ліда,Лука,Лукаш,Лукіян/Лук'ян, Любина, Любов, Люба, Любомир,Любомира, Людмила, Макар (старе: Макарій), Максим, Максиміліян, Маланія, Маланка, Марина, Марія, Маркіян, Марко, Марта, Мартин, Маруся, Мар'яна, Матвій, Меланія, Меланка, Мелетій, Методій, Микита, Микола, Миколай, Мина, Мирон, Мирослав, Мирбслава, Митрофан, Михайло, Модест, Мотря, Мстислав, Мстислава, Надія, Назар, Настя, Наталія, Наталка, Наум, Недан, Немил, Немир, Неонила, Нестан, Нестір, Никандр, Никодим, Никін, Никонор, Нимидора, Ничипір, Ніна, Оверко, Овдій, Овсій, Огій, Одарка, Оксана, Оксен (старе: Оксентій), Олег, Олекса, Олександер, Олександра, Олексій, Олена, Ольга, Омел'ян, Онисим, Ониська, Онисько, Онопрій (старе: Онуфрій), Опанас, Орест, Орися, Осип, Остап, Остромир, Охрім, Павлин, Павлина, Павлох, Палажка, Палладій, Панас, Пантелеймон, Панько, Параска (стара: Параскевія), Парфен (старе: Парфеній), (старе: Пелагія), Палажка, Передслав, Передслава, Перелюб, Перемисл, Переслав, Переслава, Петро, Пилип, Пилипина, Платон, Полікарп. Порфир, Порфирій, Пріся, Прокіп, Прохір, Пульхера, Пульхерія, Радогост, Радомисл, Радомир, Радомира, Радослав, Радослава, Раїна, Раїса, Рафаїл, Рогніда, Розалія, Роман, Ростислав, Ростислава, Сава, Саватій, Сак, Самійло (старе: Самуїл), Самобор, Свирид, Світозар, Святополк, Святослав, Святослава, Северин, Семен, Семирін, Семимир, Серафим, Серафима, Сергій, Сидір, Сила, Сильвестр, Симон, Сімовит, Славко, Славобор, Славомир, Славута, Соломія, Софія, Софрон, Спиридон, Станислав, Станислава, Станимир, Станько, Стасько, (старе: Стефанія,) Степан, Степанида, Судислав, Судислава, Таїса (старе: Таісія), Тарас, Тетяна, Текля, Теодор, Теодора, старе: Теодосій, старе: Теодосія, Теоктист, Теоктиста, Теодот, Теофан, Теофил, Теофілакт, Теофраст, Терентій, Терешко, (старе:) Тимофій, Тимиш, Тит, Тихон і Тихін, Тодось, Тома Трофим, Тумир, Турад, Тустан, Улас, Улян, Уляна, Устин, Устина, Федір (старе: Феодор), Федора, Федот, Филимон, Філарет, Фотій, Харита, Харитина, Харитін і Харитон, Хведір, Хведора, Хведот, Хима, Хівря, Хома, Христина, Христофор, Христя, Щедрогост, Юлій, Юлія, Юліян, Юліяна, Юрій, Юрко, Юстин, Юстина, Юхим, Юхима, Явдоха, Явтух, Яким, Яків, Ярема, Ярина, Ярош, Яромир, Ярота, Ярополк, Ярослав, Ярослава.

The first survey of Uk. family names (surnames) in E. was made in 1966 by Larysa Zales'-ka-Onyshkevych in OnUVAN 47,pp.11-30. Here are excerpts from her study

Ukrainian family names may be derived from these sources:

a) Christian names (own or parental), whether in regular, deminutive or hypocoristic forms. Thus from the masculine name *Pavlo,* we find family names such as *Pavlenko, Pavlychenko, Pavlyuchenko, Pavlyk, Pavlus', Pavliv, Pavlyuk, Pavlychko, Pavlykiv, Pavlychkiv, Pavlychuk* (all patronymic derivatives) and *Pavlyn, Pavlyshyn, Pavlysyshyn* (matronymic derivatives).

In this manner surnames are formed from traditional, popular Christian names, or from rather unusual ones, which were occasionally given by the baptising priest as means of punishment: e. g. Ahafon — *Haponenko,* Iov — *Ivchenko,* Kharyton — *Kharchenko.*

b) One's own, or one's father's occupation: *Kushnir* (Tanner), *Koval* (Blacksmith), *Sklyarenko* (Glasscutter's son), *Vynnychenko* (Vinegrower's son), *Shevchenko* (Shoemaker's son). In many areas occupational names were used as appellatives even after hereditary family names were introduced ("Hello taylor", "Hello teacher").

c) Names of locality or its description: *Trypil's'kyj* (from Trypillya or Tripole), *Ternopil'skyj* (from the city Ternopil'), *Myrhorods'kyj* (from Myrhorod, *Bayrak* (lived near a ravine), *Piddubnyj* (under an oak tree), *Hayevyj* (lived in a or near a grove); *Novokhats'kyj* (lived in a new house), *Krynychnyj* (lived near a well).

---

*) In her text the author uses the Library of Congress Ukrainian - English transliteration; it is retained in this book without changes.

d) Physical description or character traits: *Khraplyvyj* (the snoring one), *Solodkyj* (the sweet one), *Khyzhnyak* the carnivorous one), *Shypylyavyj* (a lisper), *Haryachyj* (the hot one), *Kryvoruchko* (one with a crooked arm), *Dovhan'* (the long one), *Bezborod'ko* (one without a chin), *Zabud'ko* (the forgetful one), *Zakhod'ko* (one who comes visiting often). Sometimes a name was derived from a person's inability to pronounce certain letters, or from stuttering: e. g. *Hnushka* from hnushka.

e) Numerals: *Polovychenko* (son of the one who has half of something), *Odynets'* (the lone one, or the single one), *Pervak* (the first born, or the one who is always first), *Pivtorak* (the one and a half of something), *Tretyak* (the third one), *Pyatak* (one who has five of...), *Semerenko* (son of one who has seven of something), *Desyatyn* (one who has a tenth of something), *Sorokovyj* (the fortieth one).

f) Semantically formed or nominal derivatives (from names of plants, birds, animals, food, domestic utensils, etc.): *Verba* (the willow), *Kalyna* (cranberry highbush), *Berizka* (the little birch tree), *Kulibaba* (dandelion), *Khmel'* (the hop), *Sokyrka* (a little axe), *Maslo* (butter), *Krupa* (a groat), *Bul'ba* (potato), *Yavornytskyj* (from the sycamore maple tree), *Borshch* (red beet soup), *Kvitka* (flower), *Horobets'* a sparrow, *Vovk* (a wolf).

g) Humorous description, incidents or opposites (a tall man called *Malyuta* — the little one), *Mukha* (a fly), *Babiy* (lover of women), *Plaksa* (cry-baby), *Kryvoshapka* (crooked cap), *Mara* (a phantom), *Otchenash* "Our Father", (referred to one who either quoted this often, or prayed often), *Prodayvoda* (one who could sell even water), *Syroyid* (one who often eats cheese).

h) Compound words: *Vertyporokh* (twist the dust), *Palyvoda* (burn the water — or one who could even burn water), *Samosiy* (self-seeder), *Bilodub* (white

oak), *Nahnybida* (bend the misfortune), *Panibud'-laska* (please madam), *Vernyhora* (turn the mountain).

i) Historical events or famous personages (copied even in areas which were not affected by these events or people): *Khmel'nyts'kyj* (het'man of Ukraine), *Bohun* (a famous cossack officer), *Sahaydachnyj* (het'man of Ukrainian cossacks), *Mazepa* (het'man of Ukraine; this name was found even in the Kharkiv area, where Mazepa never resided, nor had any descendants) ([17]).

j) Foreign names: *Sulyma* (from the German graf Solm), *Bayun, Dzedzalyk, Kochubey, Buzuk, Sahaydak* (all five are of Turkish origin), *Ferentsevych* (from Hungarian Ferentsy), *Gensyorenko* (from Polish "gęś" a goose), *Poletyka* (Greek), and *Narbut* (Lithuanian).

k) Description of ethnic origin: *Lytvyn* (from Lithuania), *Turchyn* (from Turkey), *Tatars'kyj* (from the Tartars) and *Nimchuk* (from Germany):

Another classification of Ukrainian family names may be made according to their suffixes. In 1884 N. F. Sumtsov divided them into thirty four major types. The examples given for these suffixes are from contemporary Ukrainian family names in Canada and the USA, compiled by the present writer.

1) -ko *(Dudko, Red'ko)*
2) -ka *(Korobka, Savoyka, Styranka)*
3) -ak, -yak *(Shcherbak, Hirnyak)*
4) -yk *(Sokolyk, Hulyk)*
5) -ok *(Tsapok, Rachok)*
6) -uk, yuk, yukh *(Zakharchuk, Havrylyuk, Artyukh)*
7) -ay *(Shyray, Veresay)*
8) -ha, -aha, -yaha *(Shul'ha, Dubyaha, Davaha)*
9) -an' (Shcherban', Cherewan')
10) -al', -ar *(Myhal', Svichkar)*
11) -akh, -akha *(Banakh, Cherepakha)*
12) -ach *(Surmach, Horbach)*
13) -ash *(Kardash, Klymash)*
14) -esh *(Deresh, Melesh)*

15) -ysh *(Hladysh, Chornysh)*
16) -ets' *(Martynets', Labunets')*
17) -tsya *(Varenytsya, Dublyanytsya)*
18) -iy *(Bahriy, Paliy)*
19) -yn' *(Hryn', Dobrochyn')*
20) -ych *(Pavych, Onyshkevych)*
21) -un, -yun *(Bohun, Bayun)*
22) -na, nya *(Tychyna, Potebnya)*
23) -no *(Makhno, Sakhno)*
24) -ym *(Radym, Hudym)*
25) -ol', -yal' *(Ihol', Mnyal')*
26) -lo *(Murmylo, Shypalo)*
27) -s'kyj, -ts'kyj *(Zalis'kyj, Nehrebets'kyj)*
28) -styj *(Kytastyj, Yarmystyj)*
29) -ra, -rya *(arahura, Hmyrya)*
30) -nyj *(Bahryanyj, Budennyj)*
31) -da *(Hayda, Dyrda)*
32) -ys' *(Nomys', Chuplymys')*
33) -us' *(Pavlus', Stus')*
34) -bey *(Halibey, Kotsubey)*

To this list, we feel, that the following often used suffixes should be added:

1) -enko (not the same as -ko) *Kovalenko, Rudenko*
2) -z'kyj *(Ostroz'kyj, Zaporiz'kyj)*
3) -yn *(Bardyn, Wasylyshyn)*
4) -an *(Sokhan, Drahan, Bataban)*
5) -ey *(Mykytey, Koropey)*
6) -yr *(Tatomyr, Kozyr)*
7) -ukh *(Starukh, Makukh)*
8) -ish *(Kulish, Lemish)*
9) -iv, -ov *(Mykhayliv, Hryts'kov)*
10) -a, -ya *(Krupa, Varenytsya)*
11) -ylo *(Terpylo, Shumylo)*
12) -ar *(Hubar, Chubar)*
13) -at, -yat *(Shchurat, Protsevyat)*
14) -enya, -lya *(Krupenya, Veresklya)*
15) -eta *(Kushpeta, Sheremeta)*

The above forty-nine suffixes represent only the major types of Ukrainian family name endings. There are quite few archaic non-productive suffixes, as e.g.

-epa in such names like Mazepa, Kucherepa... (cf. JBR in CSP.4,115-120),

-ura in Stecura, Kicura, Petljura... (cf. Shevelov 640, see also s.v.)

НАЙЛО́НОВІ ПАНЧО́ХИ; на́йлонс AmUk., Austr-Uk. 'nylons', first recorded in the 1950s (Koshelanyk 440). - Subst. панчо́хи з тонко́ї шту́чно-шовко́вої мате́рії.

From E. nylons 'ts', Koshelanyk l.c., Bilash 450.

НАМ Dpl. 'to us', MUk.,OUk.OES.**намъ**,known to all Sl. -

PS. *namъ, IE.root**nō- 'we',Pokorny 758.

НА́МИ Ipl. 'with,by us',MUk.,OUk.,OES.**нами**, known to all Sl. -

PS.*nami 'ts', IE.root **nō-'we',Pokorny 758,Vondrak 1,70-71, Vasmer^{2}3,47.

НАМИ́СТО ,dial**моние́сто** 'necklace',MUk. **намиста** Gsg. (I737 **Інтермедії І37**),Ru.,Bu. **моние́сто**, OCS. monisto,Plb.mūnéista. - Deriv. **нами́стечко, намисти́н/а/,-** Syn. **наши́йна прикра́са жіно́к (з дорогоці́нних ка́менів, кора́лів, моне́т то́що).**

PS. *monisto 'ts', deriv.from IE.root ** monī- 'neck'with suffix -isto, cf. Pokorny 747, Berneker 2,76, Trautmann 169,a.o.; Uk.**нами́сто** is a metathetic formation "with a semantic association with the prefix НА-",Shevelov 744.; re. antiquity of necklaces ("jüngere Steinzeit") cf. H.Güntert in Sitzungsberichte der Heidelb. Akademie der Wissenschaften, 5 (1941),Abhandlung 13,pp.23-24.

НАРКО... - a word-forming element in such ModUk. words as **нарко́за,наркоти́зм,наркотизува́ти,-а́ння,нарко́тик/а/, наркоти́на, наркома́н/ка/,наркома́нія, і́тд.**

From Gk. narkē 'numbness', Klein 2,1028.

НАРЦИ́З, *dial. also* марци́з (Дзендзелівський Sl+Sl. 22, 290) 'narcissus', Mod Uk., known to all other Sl. - Deriv. нарци́зик; PN. Нарци́з; here also dial.: нарци́зки (Makowiecki 238), нарци́зник (Дзендзелівський, l.c.). — Subst. рід кві́тки.

From Lat. narcissus 'ts'; dial. нарци́з (and deriv.) influenced f/e. by ма́рець 'march': цві́те в кінці́ бе́резня, Дзендзелівський, l.c.; the ultimate source is Gk. νάρκισσος: νάρκη 'numbness' (alluding to narcotic, sedative, properties of this plant), see the preceding entry.

НАС Gpl.&Apl.'us', MUk.,OUk.,OES. НАСЪ, known to all Sl. -

PS. * nasъ, IE. **nōs-sōm 'ts', Pokorny 758.

НАСТУ́РЦІЯ 'nasturtium',ModUk.,known to all other Sl. - Subst. **росли́на з роди́ни хрестоцві́тих, Бойків 273.**

From Lat. nasturtium 'ts' (: *nāsi - tortium 'nose-pain', i.e. causing burning sensations in the nose); according to Klein 2,1030 : 'nose-twister'.

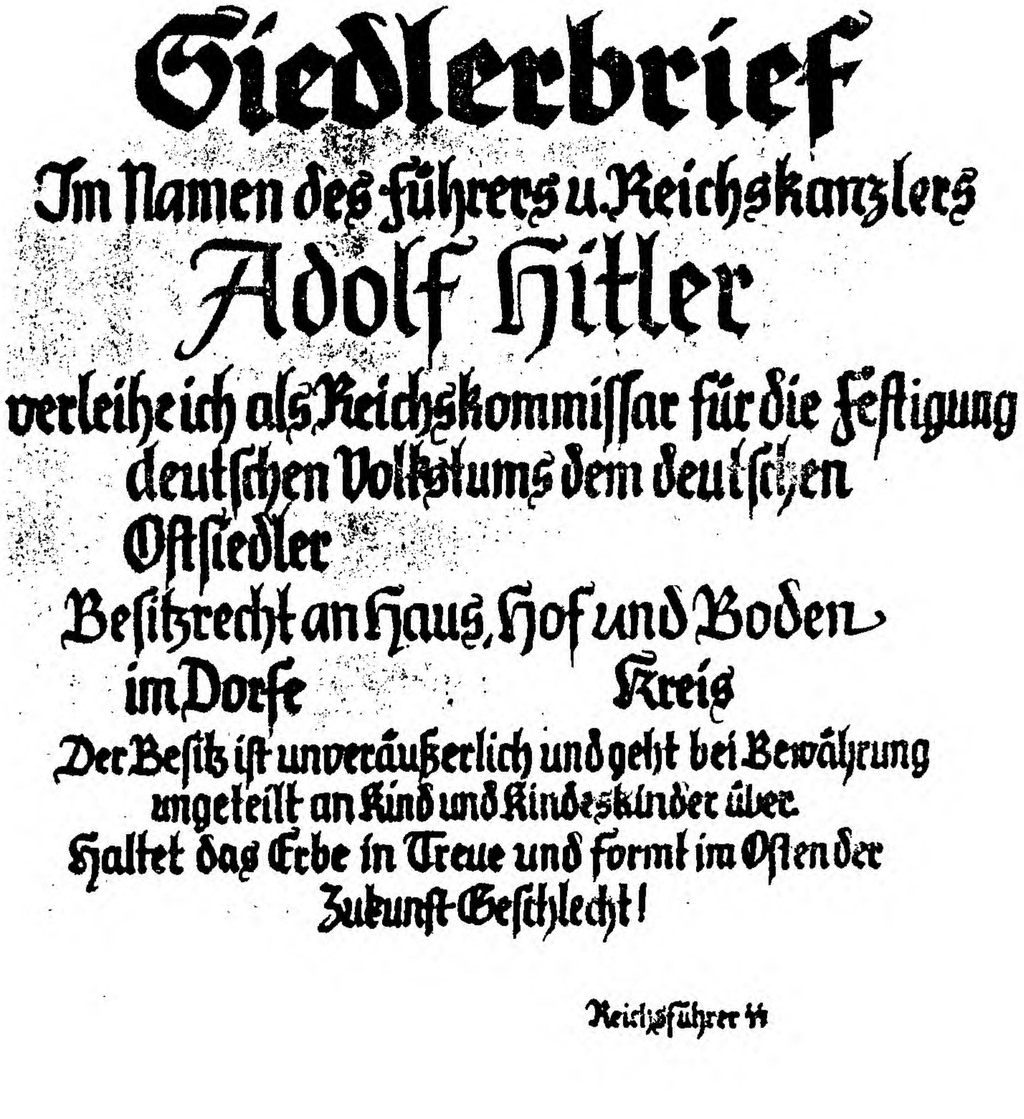
НАТА́Л/І/Я,Ната́лка (< Lat.nātālis),cf.p.845.

НА́ФТА 'naphta, petroleum, petrol', MUk. На́фта (1627 Беринда); Ru. нефть (since 1625, Vasmer²3, 70), Po. nafta, Cz. nafta, etc.-Deriv. нафту́ся, нафтя́нка, нафтяни́ця, dial. нафто́вка (Азенд.-Зелівський AL. 25, 197), на́фто́вий, нафтяни́й. - Subst. попа́; AmUk. пе́троль.

From ModHG. Naphta 'ts', perhaps via Po. nafta, the ultimate source being Lat. naphta which, in turn, goes back to Av. napta- 'wet', cf. Miklosich 212, Matzenauer LF. 11,184, Vasmer² 3, 70 a.o.; according H. Zimmern the ultimate source of this word is Akkadian naptu 'h', cf. Klein 2, 1027.

на́ці, націона́л-соціялі́зм see **на́ція.**

Nazi politics re Ukraine are best illustrated by Hitler's plans to colonize Ukraine after a "siegreich" WW II; in the Himmler Papers (Box 409,File 144) in the Library of Congress the following colonization document is preserved:

Siedlerbrief

Im Namen des Führers u. Reichskanzlers

Adolf Hitler

verleihe ich als Reichskommissar für die Festigung deutschen Volkstums dem deutschen

Ostsiedler

Besitzrecht an Haus, Hof und Boden

im Dorfe Kreis

Der Besitz ist unveräußerlich und geht bei Bewährung ungeteilt an Kind und Kindeskinder über. Haltet das Erbe in Treue und formt im Osten der Zukunft-Geschlecht!

Reichsführer SS

НА́ЦІЯ 'nation', ModUk.; BRu.ts,Ru.**на́ция**, Po.nacja,etc. - Deriv. **на́ці́йка, націона́льний, -ність, -но, націона́л, націоналі́зм, -і́ст, -і́стка, -істи́чний, /де/націоналізува́ти/ся/, -а́ння, /де/націоналізо́ваний;** here also : **нацмен, наци́ст, -стський, наци́зм,** AmUk. **на́ці**. - Subst. **наро́д, на́рід; гру́па люде́й, що істори́чно створи́лася на осно́ві спі́льности мо́ви, культу́ри, терито́рії, економі́чно-політи́чного життя́ й на осно́ві спі́льних іде́й щодо майбу́тнього.**

From Lat. nātiō 'breed,race,people,nation', cf. Opeл 2,106, Klein 2,1030,a.o.; some scholars consider it Po. borrowing, Vasmer^{2}3,51, Richhardt 81,a.o.

НЕ 'not; no, none', MUk.,OUk.,OES. ts, known to all other Sl.

PS.*ne 'ts', IE.**nĕ 'not', cf.Lith. nè, Skt.nă, Goth.nē, Lat. nē, Gk. nē ,etc. cf. Pokorny 756-757, Vasmer^{2}3,52,a.o.

НЕ́БО 'sky, heaven, firmament', MUk.,OUk.,OES. **небо,** known to all other Sl. - Deriv. **небе́сний, підне́бний, під небі́ння; небо-скліи́, -зві́д, крайне́бо.** -Subst. **види́мий над пове́рхнею землі́ повітряний про́стір, КТС.157; рай, парадиз.**

PS.*nebo,Gsg.*nebese 'ts', IE.root **nebh-,cf. Skt.nábhas 'mist,cloud', Gk.néfos 'ts', Lat.nebula 'mist', OSax.nĕbal,Du.nevel, OHG.nĕbul, MHG.nĕbel, ModHG.Nebel 'mist,haze,fog',a.o., Kluge 249,Vasmer^2 3,53,a.o.

НЕВІГЛА́С : **не + во + глас** 'not in the (proper) tone;not to the point;ignoramus', see s.vv.

НЕ́ВІД : не + вода́, see s.vv.

НЕВІ́ЖА : не + віда, see s.vv.

невірка dial. 'squirrel', first recorded in the XXc (Дзендзелівський StSl. 22, 276, 290) - Subst. бúбірка, бíлка.

A f/e. deformation of бúбірка 'ts', based on не- and -бúрати : бíлка тíкає, коли побачить та ін., "не довíряє", Дзендзелівський, l.c.

НЕВІ́СТ/К/А : **не + ві́сти (:ві́да).**

НЕДІ́ЛЯ : **не + діла́ти /:ді́ло/.**

НЕ́КРУТ dial. for РЕ́КРУ́Т, q.v.

НЕРВ 'nerve', ModUk.,known to all other Sl.- Deriv. **нерво́вий, -вість, -во, нерво́зний, -ність, но, /де/нервувáти/ся/, -а́ння, нерва́ція.** -Subst. **тоне́ньке волокно́, розмі́щене в ті́лі люде́й та тварин, що приймає зо́внішні подрáзнення й передає́ їх до мо́зку.**

From Lat. nervus 'cord,sinew,vigor,force', via ModHG. Nerv or Fr. nerf 'ts',cf.Vasmer^{2}3,64.

НЕСТИ́, Wd.also **не́сти** 'to carry,bear;to lay; to smell', MUk.,OUk. OES. **нести**, Ru. **нести́**,OCS. nesti, Po. nieść,etc. - Deriv. **в-,ви́-,від-,з-,за-,під-,по-,про-,у-нести́, в-,ви-,від-,з-,за-,під-,по-,про- носи́ти, -но́шення, но́ша, листоно́ш/а/**; FN. **Богоно́с /Богоні́с**. - Syn. **перемі́щати,пересува́ти,доставля́ти куди́сь; розповсю́джувати,пошире́ювати; вико́нувати обо́в'язки; відклада́ти (я́йця); па́хнути, воня́ти,смерді́ти.**

PS. *nesti 'ts', IE. root **nes- 'to join', cf. Lith. nèšti 'to carry', Latv. nest 'ts',Skt. náçati 'he receives', Av. nasaiti 'ts',Gk.enegkeĩn 'to carry',Lat.naciscor 'I ripen', Goth,ganah,ModHG. genug 'enough', ToB. eṅk-'to carry', Ht.ninikzi 'he lifts up'; Vasmer^{2}3,67, Trautmann 198, Pokorny 766-767,a.o.

НЕ́СТОР PN. 'Nestor', MUk. Не́сторъ (1627 OUk.,OES. **Несторъ**)known to all other Sl. -Deriv. **Не́сторович,Не́сторівна, Не́сторко, Не́сторцьо,Не́сторик, Нестору́ньо / Нестуньо, Не́сторів**; FN. **Не́стор, Несторе́нко,Несторо́вич, Нестору́к, Несторо́вський, Нестру́к** (Богдан 201); here: **Не́стір** and **Не́стер**,from which GN. **Не́стерово** (1951: **Жовква́**). -

From Gk. Nestōr 'one who blesses', Klein 2, 1042, Vasmer^{2}3, 67,a.o.; see also **Петровський** I65.

ни arch.& dial.for НІ,q.v.

НИЗ 'lowest part'; bottom' , OES.**низъ**,BRu. **ніз**,Ru., OCS. nizъ, SC.niz,Sln.niz, Cz.niz,Po. niz/ina/. - Deriv. **низина́,ни́зький,-кість, -ко, низови́й, низ/с/хідний**, many compounds: **низько-во́льтний,-вольта́жний,-ло́бий,-льо́тний/-лі́тний,-поклоннний,-про́бний,-ро́слий, -со́ртний** і**тд.**; here also : **ни́жчий,нижче-ви́кладений,-зга́даний,-під**пи́**саний,-по́даний** і тп.; **ни́жній**. - Syn. **невисо́ка части́на,око́лиця;долішня течія́ ріки́; (низи́:) широ́кі ма́си (звича́йно неосві́ченого) насе́лення.**

PS.*nizъ 'ts', being an extension of IE.root **ni-;nei-, Pokorny 312,767.

НИК! interj. 'look', ModUk. only. - Deriv. **ника́ти, ни́кнути.** - Syn. **глип!**,**РССтоцький** 3,I66.

A "new interj.",according to **РССтоцький**,l.c.

НИ́КІН, Gsg.**НИКОНА** dial. **НИ́КОН** PN. 'Nykin, Nykon' MUk. Никонъ (1627,Беринда) OUk. (в помозн рабоусвоемоуникону (XIII с.), (Ксофграфиу); RU.**Ни́кон**.-

-Deriv.-**Ни́конович,Ни́конівна**.-

-FN: **Ні́кон,Ніконе́ць,Ні́кота,Ни́кон,Никончу́к,Никоне́ць,Никоню́к,Никора́к,Никорчу́к, Нико́рчик,Нико́ровський,Нико́рович,Нико́ру́к, Никоря́к,Нико́рик** (Богдан,201,203,204).-

-GN. **Ни́копіль / Ні́копіль/Ні́кополь.**

-Subst. MUk. Побѣдникъ, I627 Беринда.

From Gk. Nikōn : nicaō 'to conquer', Петровский I66, Беринда 224. /T.S./

ни́клюк, also **не́їк**, **не́кіль**, **ни́кіль** AmUk. 'neck-yoke', first recorded in 1924 (Bilash 458). - Subst. **ярмо́**.

From E. (neck)-yoke 'ts', Bilash l.c. Koshelanyk 444.

НИРЯ́ТИ, НИРНУ́ТИ 'to dive, plunge; to duck', OUk., OES. **нирѣти**, Ru. **нырять, нырнуть**, OCS. vъnrěti, iznъretъ, SC. pònirati, Sln. pondréti vs. Po. wy-, za-nurzać /się/, LoSo. nuriś. - Deriv. **ви́нирнути, ви́ниряти, прони́ра, нора́, пону́рий; зану́рити, зануря́ти/зану́рювати, -ання**. -Syn. **в-, по-, заглиблюватися**.

PS.*nyr-ěti, -noti 'ts', IE. root **ner- 'ts', Pokorny 766, Vasmer^{2}3, 91-92, a.o.

НІ 'no, not, not any' НІ ... НІ ... 'neither, nor', MUk. **нѣ** (XVI-XVIIIc. cf. Shevelov 663-664), OUk ts. - Deriv. **ні́де́, ні́ко́ли, ніхто́**. - Syn. **не**, MUk., OUk. **ни**.

PS.*nĕ, IE.**nē 'not', see НЕ; the relationship between **не, ні** and **ни**, in historical perspective, is persuasively explained by Shevelov, l.c.; cf. also Vasmer^{2}3, 71-72, Zubaty IF.4, 471, Trautmann 195, Pokorny 312, 760, a.o.

НІ́ВЕЧ 'nothing', MUk. **НІВЕ́ЦЬ** (Shevelov 620), Po. niewęcz, dial. niewec. - Deriv. **в-, на-ні́вечі, /з/ні́вечити**. - Syn. **ніщо́**.

A MUk. borrowing from Po. niewecz/niewiec 'ts', Shevelov, l.c.

НІ́ГОТЬ, dial. **но́готь** 'nail', MUk., OUk. **ноготь**, BRu. **но́гоць**, Ru. **но́готь**, OCS. nogъtъ, SC. nȍkat, Sln. nôhet, Cz. nehet, Slk. neht, Po. nogieć, LoSo. nokć, UpSo. nohć. - Deriv. **ні́гтик, ні́гтьоїда, ні́гтьовий**. -Syn. **рогове́ захисне́ покриття́ па́льців**.

PS.*nogъtъ 'ts', with IE. root as in **нога́**, see s.v.

НІЖ, Gsg. **ножа́** 'knife', MUk. **ножь** (XVII с. ЛСЛ. I43), OUk. OES. **ножь**, BRu. Ru. **нож**, OCS. nožъ, Po. nóż, etc. - Deriv. **но́жик, но́жичок, но́жиці, но́жички, ножі́вка, ножівни́к, ножа́ка**, FN. **Ножа́к, Ножи́цький, Ножало́вський** (Богдан 203). - Syn. **знаря́ддя для рі́зання, різа́к**.

PS.*nožъ < *nozios 'ts' with no certain IE. cognates, cf. Vasmer^{2}3, 80, Matzenauer LF.1, 330, Walde-Hofmann 2, 155, a.o.

НІ́КЕЛЬ 1. 'nickel', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **ні́кле́вий**. - Subst. **Ni - хемі́чний елеме́нт**.

From Sw./coppar/nickel 'copper, nickel', a term formed by Sw. mineralogist Axel Fr. von Cronstedt in 1754, cf. Klein 2, 1045.

ні́кель 2.also **ни́кель, ни́кля, ні́кля** AmUk. 'nickel' (a five-cent coin), first recorded in 1917 (Bilash 458). - Subst. **п'ять -це́нтова моне́та.**

From E. nickel 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 446.

НІС, Gsg. **но́са** 'nose', **MUk. ,OUk.,OES.носъ, BRu.,Ru.,Bu.,Ma. нос, SC. nȏs, Sln.nós,Cz.,Slk. Po.LoSo. nos, UpSo.nós, Plb.nûs. - Deriv.но́сик, носи́ще, носа́тий,нося́тина, носа́ч,носа́ль,etc. носо-гло́тка,-рі́г,-ро́жець; FN.Носе́нко,Носо́вич,Но́сик,Носю́к,Нося́к,Носко́,Ніс. - Syn. о́рган ню́ху й /у де́яких тварин/ди́хання.**

PS.*nosъ 'ts', IE. **nas- with cognates in most IE.lgs.,cf. Pokorny 755.

НІХТО́, ніщо́ : ні + хто, ні + що, see s.vv.

НІЧ 'night', **MUk.** ночь, **нощь** (XVII с.ЛСЛ. 144), **OUk.**ночь, **OES.**нощь, **Ru.** ночь, **OCS.noštь ,Po.noc,etc. - Deriv.** ні́ч/ень/ка,нічни́й, нічни́ця, нічлі́г,/за-,пере-,про-/ночува́ти, -а́ння, ночі́вля,ночесві́тка; Нічла́ва /річ-ка/. -Syn.безсо́няшна,те́мна,части́на доби́.

PS. *noktь 'ts', IE. ** nokᵘti 'ts', known to majority of IE.lgs.,cf. Pokorny 762-763.

НО, also **НОВ** AmUk. 'no', first recorded in 1946 (Bilash 459). - Subst. **ні.**

From E. no 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 448.

но́боді AmUk. 'nobody', first recorded in 1959 (Bilash 460). - Subst. **ніхто́.**

From E. nobody 'ts', Bilash, 1. c.

НОВИ́Й 'new; novel; fresh', **MUk. но́вый** (XVII **с.** ЛСЛ.I42), **OUk.,OES. нов/ы́й/, Ru. НОВ/НО́ВЫЙ, OCS. novъ , Po. nowy, known to all other Sl. -Deriv.** нове́нький,нові́сінький , но́вість,нови́на,во-ви́зна, но́ва́к, /від-,по-/новити, /від-,по-/ новля́ти, -я́ння, відно́ва;**compounds:** ново-же́-нець,-наро́джений,-прибу́лий,-спе́чений,-твір, -тво́рення,-сі́лля,-бра́нець ; **FN.** Нови́й,Нови-че́нко, Новико́вич; **GN.** Новогра́д/Но́вгород, Новоми́ргород,Новосе́лиця, Новоукраї́нка, Но-вочерка́ськ; /арх.:/ Новоро́сія. - **Syn.** сві-жий,неда́вній.

PS.* novъ/jь/ 'ts',IE.**neuos 'ts', known to most IE.lgs.,cf. Pokorny 769.

НОГА́ 'foot, leg', MUk.,OUk.,OES. **нога** ,Ru. **нога́**, OCS. noga,Po.noga etc. - Deriv.**ні́жка,ні-женька,-ечка,ножи́ще, нагави́ці (< нога-ви́ці), ніжни́й, дво-,три-,чотиро-но́гий , безно́гий, трині́жок;FN.Нога́,Нога́ч,Ногаче́-вич,Ногаче́вський(Богдан 202).-Syn.одна́ з ни́жніх кінці́во́к люди́ни, твари́н.**

PS.*noga 'ts',IE.**noghā :root **onogh-'nail', cf. Pokorny 780,Vasmer^{2}3,78-79,a.o.; see also **ні́готь.**

но́йва BrazUk. 'bride' , first recorded in the XX c.(Борушенко Снс.13,9).- Subst. **наре-чена́.**

From Port. noiva 'ts'.

норд е́нд, also **норте́нд** AmUk. 'north-end', first recorded in 1907 (Bilash 467). - Subst. **північна части́на мі́ста Вінніпе́ґу.**

In context, the term 'north-end' means to Ukrainians the north part of Winnipeg where a great number of them settled as newly arrived immigrants at the turn of the 20th century. Many Ukrainian churches, cultural and community organizations as well as business establishments are located in this part of the city. A synonym 'Ukrainian Winnipeg'is sometimes used (ОВ.).

From E. north-end 'ts', Bilash 1. c.,Koshelanyk 452.

но́рса AmUk. 'nurse', first recorded in 1915 (Bilash 466). - Subst. **меди́чна сестра́.**

From E. nurse 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 451, Royick 87.

норт AmUk. 'north', first recorded in 1915 (Bilash 467). - Subst. **пі́вніч.**

From E. north 'ts', Bilash 1. c., Koshelanyk 451.

НОСА́ТИЙ : ніс.

НО́ТА, AmUk. **но/в/т** 'note', first recorded in 1915 (Bilash 469). - Subst. **заміт́ка, нота́тка, ве́ксель.**

From E. note 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 453 ; the ultimate source is Lat. nota 'ts'; deriv. **від-,за-,по-нотува́ти,-а́ння, від-,за-,по-ното́вувати,-ання й ін.**

НУ! interj. 'well,why,now;yes,indeed',ModUk. known to all other Sl. - Deriv. **ану́!,ану́-ко! ну́кати,-ання,по-,при-спо-ну́ка,-ати,-ання, ну́м/о/!, ну́те!** - Syn. **гей!,ой!**

PS.*nu, IE.**neu-:**nou- a deep grade of** neuo- 'new', Pokorny 770, see **НОВИ́Й.**

НЮХ 'scent,flair;sense of smell',ModUk.;BRu. Ru. ts. - Deriv.**/вй-,за,по-/ню́хати-ання,нюши́ти,нюхальний,ню́хальник,нюхну́ти. - Syn. зда́тність люди́ни й тварин сприйма́ти й розрі́зняти рі́зні за́пахи,УРЕС.2,649.**

PS.*njuxъ 'ts', IE.root ** neus-, evidenced a.o. in E.nose,Norv.nūs 'smell',etc.cf. Pokorny 768-769.

НЯ/В/ ! interj. for mewing,barking,etc.,ModUk. Deriv. **ня́/в/кати,-ання, виня́кувати,-ання.**

An o/p.interj., **РССтоцький 3, 167.**

НЯ́ТИ : йня́ти.

НЬО! interj.'come now! well!, ModUk.only. -Deriv. **нь́окати,-аннЯ,нь́окнути,-неннЯ.-** -Syn. **ві́сьта-вйо́! гей!**

A palatalized variable of НО! - a primitive interj. of recent date.

НЬЮ-ЙО́РК GN. 'New York', ModUk.,Ru. ts, Po. New York/Nowy Jork,etc. - Deriv. **нью-йо́ркський, нью-йоркча́нин,-а́нка.** - Syn. **Нови́й Йорк, Н.Й.**

From AmE. New York'ts!

* * *

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION
OF PARTS 17 - 22
(pp.401 and ff.)

O

O, o — the nineteenth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name онъ from OCS *онъ* 'he'; numerical values: Glagolitic — 80, Cyriliic — 70 respectively; Оnієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the [pre]historic changes of *je* > *o* and *e* > *o* after *č, ž, š, šč* belongs to grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 77.

O! interj. 'oh,ah',ModUk.,known to all other Sl. - Deriv.

A primitive interj. of a recent date,cf. Pokorny 772.

O. = abbr. of **отецЬ** 'father'.

-O suffix 'here,there',see the following entry.

O, OБ prp. 'of,at,for,about,on,upon,against, over', MUk.,OUk.OES. ts, known to all other Sl.

PS.*o/*ob[6], IE. **obhi'ts', extensively discussed in ESSJ,1,132-141 ;cf. also Pokorny 287, Vasmer ²3,96,a.o.

O,OБ- prefix = preceding entry.

ОБА́,ОБІ́,ОБО́Є 'both', MUk.,OUk.OES.**оба,** Ru., Bu.**оба́**,OCS. oba, Po. oba,etc. - Deriv.**оби́два,**

оби́дві, обидво́е. Syn. **два, дві, дво́е.**

PS. *oba,*obě,*oboje, IE.root **bhō 'ts', Vasmer [2] 3,96-97.

ОБА́ХТА 'mainguard; guard-house', ModUk. Subst. **головна́ сторо́жа; її примі́щення.**

From ModHG. Hauptwache 'ts', **РСТоцький 4,204,** see also **аба́хта.**

обергó́лі, also **вобергó́лі, обергóвзи, обергó́зи, обергó́лси, о́бирговзи, обирго́зи, обирго́лі, о́вералс, оверго́ли, оверго́лі, оверо́лі, овиро́лі** AmUk. 'overalls', first recorded in 1915 (Bilash 472). - Subst. **робо́чий о́дяг.**

From E. overalls 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 459.

ОБЖИ́НКИ : об + жина́ти, deriv of **/об-+/ жа́ти.**

ОБІ́Д : об + і́сти, see s.vv.

ОБІ/й/СТЯ́ : обі + йстя, SEE **об-** and **йти = іти́.**

О́БОЛОК : об-+ во́лок, see s.vv.

ОБО́РА : об-+ во́ра, see **об-** and **вір 3.**

ОБРУ́Ч : об- + рука́, see s.vv.

О́БУВ, обува́ти : взува́ти.

О́БЦАС 'heel', ModUk.; Po.obcas. - Syn. **каблу́к,** see p.588 ff.

From Po. obcas 'ts', the ultimate source being ModHG. Absatz, cf. Brückner 369, Nakonetschna 77.

О́БШИВКА : об-+ ши́ти.

ОВ! interj. expressing disappointment, astonishment: 'my,my! so that's it!', ModUk.- Deriv. **о́вкати,-ання; овва́!** -Syn. **ой-ой!**

A primitive interj. of recent date, **РС Стоцький 3,167.**

ОВЕР'Я́Н, Ове́рко PN. folk-forms of **Валері́ян**, q.v.

ОВЛУ́Р, also **Влур** PN.'Ovlur,Vlur (name of a Polovcian warrior)', OUk. and OES./O/**Влуръ** known from **Сл.плк.Іг.**

According to Menges 24-25 Vlur (< *V6lurъ) "might be the original form, as the alliteration V6lurъ v6lkъmъ suggests"; it could be explained as an aor. of Tk.ulu-'to howl (wolves,dogs etc.)'; in Mongolian this word is known as uli- 'ts', cf. the comparison of Ovlur with the wolf in **Сл.плк.Іг.** (in the Hypatius chronicle under 1185 this name is replaced by **Лаворъ** < **Лавъръ** from Gk.Laũros); should Ovlurъ be the orig. form then it might be explained as nomen aoristi *av-la-ur > av-lur in Tk. meaning 'hunting'; in offering two etymologies of this name Menges admits its two forms Ovlur / Vlur without indication of their prior/posterior - status.

о́всаг SoCp. cf.**йо́саг**.

о́вшем,о́вшім Wd. 'yes,OK!as well'; Po. owszem. - Subst. **так.**

From Po. owszem 'ts'.

ОГА́ФІЯ for **АГА́ФІЯ** s.**АГА́ПІЙ,АГАПО́Н.**

О́ГКР,О́ГИР , Wd. **о́ґер,о́ґир** 'stallion', ModUk.; Po. ogier. - Syn. **жереб'я́ць.**

From. Tk.ajger 'ts', Brückner 382.

ОГІРО́К 'cucumber', MUk.,OUk. **огуро́къ (XVII с. ЛСЛ.I52)**,OES.**огурець**, Ru.**огуре́ц**, Po. ogórek/ogurek,Sln.ogûrék. - Deriv.**огірочок,огірковий, огірчи́ще,** MUk. **огурко́вый огра́д XVII с. ЛСЛ.I5I)**;FN.**Огі́рко,Огірча́к,Огура́к, Огурцо́в (Богдан 205)** - Syn. **овоче́ва огоро́дня росли́на роди́ни гарбузо́вих, Слум.5,6I4.**

From MGk. ágouros 'ts' (:áōros 'not ripe'), Vasmer^{2}3,120, Bruckner 376,a.o.

ого́нь Wd. for **вого́нь.**

ОГУ́ДИНА 'creeping part of some plants',ModUk.; Ru. **огу́дь,огу́дина.**-Deriv.**огудиння.**- Syn. **стебло́, ві́тка повзу́чої росли́ни.**

Of uncertain etymology; Osten-Sacken's etymology :**гуди́ти**'to blame',cf.KZ. 44,155, as well as Vasmer's reference to **гидки́й**'nasty,vile',cf. his ED.^{2},3,119,do not fit here on account of semantics; more persuasive would be its explanation from **дуга́** 'bow'; arc/h/' with metathesis:***о-ду́г-/о/вина > огу́дина.**

ОГУ́РНИЙ 'obstinate,stubborn,refractory', MUk.**огуре́нство** (XVII с.ЛСЛ.I5I), Ru. **огу́рный,** Po. ohurstwo (1629). - Deriv. **огу́рність, -но.** - Syn. **впе́ртий.**

According to Vasmer^{2}3,120, from Gk.gauros 'proud'; less persuasive is Brückner's explanation from ModHG. irren 'to err' , cf. his ED.376.

ОД, од- see **від,від-**

ОДА́РКА PN. 'Odarka' being a dimin. form of **Да́рія** (see **Да́рій**) with an initial 0-extension explained by Shevelov 453,q.v.;see also p.845.

оде́жа see **о́дяг.**

ОДЕ́РЖАТИ,оде́ржувати : **о + держа́ти, о + де́ржувати** see **держа́ти.**

ОДЕРЖИ́МИЙ : **держати.**

ОДЕ́СА GN. 'Odessa', Ru.**Оде́сса**,Po.Odessa,etc.- in a recent article about this name,published in The Ukrainian Reyiew,vol.29,No.2,London 1981,W.T.Zyla offers the following data on this city and its name:

Odessa is located on a shallow indentation of the Black Sea coast (the Black Sea Lowland) and has all the facilities needed for a major port. Although a settlement, Istrion, existed on the site of the present Odessa in ancient times (from the second to the fourth century A.D.) and was then desroyed and forgotten for ten centuries, the history of the city begins in the fourteenth century when the Tartar fortress Kachibej (or Kakubija) was established there. During the fifteenth and sixteenth centuries Kachibej belonged to Lithuania and Poland and in 1453 played an important role in providing Constantinople with food supplies when the Turks laid siege to its walls. With the fall of Caffa and the conquering of the Crimea by Mehmed II of the Ottoman Empire, the northern coast was in ruin and

Kachibej was among many settlements and fortresses also destroyed. When rebuilt by the Turks at an unknown time, it appeared under a new name Hadzhibej (Khadzhibej), and then, for centuries, it played an insignificant role as a Turkish observation post surrounded by Tartar settlements. In 1789 Hadzhibej was stormed by the Russian armies and finally ceded to Russia by the treaty of Jassy in 1791. In its place a new fortress was built in 1792-93, followed by a naval base and a commercial quay in 1794. In 1795 the new port was named Odessa. [1-5]

The name Odessa originated within the Imperial Academy of Sciences in order to commemorate the ancient Greek colony of Odessos (Ordessos in Ptolemy)[6] which, according to Russian beliefs, existed in antiquity in the present place of Odessa. This belief, however, has later on been corrected by archaeological uncoverings which proved that the ancient Odessos was located some 34 miles (50 km) from Odessa in the corner between Taligula Liman and the Black Sea. Furthermore, it should be mentioned here that at the end of the eighteenth century there was some mania in Russia to name all new places in the South, especially along the Black Sea, in a Greek style, and this is the main reason why the name Hadzhibej was changed to Odessa.[7]

Boris Unbegaun in his interesting article "Les noms des villes russes: La mode Grecque" writes: "It seems that in the eighteenth century one attempted to link the name of Odessos (=Odissos) with that of Odysseus".[8] Moreover, he quotes a certain Vigel' who wrote in *Zapiski o Kerchi* (Notes about Kerch): "There was on the Liman of Taligula a small Greek town Ordissos or Odissos built in honour of Odysseus, who it is said had visited these places in the course of his long peregrinations. This was enough to seduce the imagination of the empress [Catherine II], an imagination still ardent

1-5) Smol'janinov, *Istorija Odessy* (The History of Odessa), in *Zapiski Odesskago obschestva istorii i drevnostej* (Proceedings of the Odessa Association for the Preservation of History and Antiquities), Vol. III (Odessa: Gorodskaja tipografija, 1853), pp. 338-339, 353.

6) "Der Form Ordessons bei Plinius und Ptolemaios steht Odessos bei Arrian gegenüber. Arrians Schreibung dürfte die urgundliche sein, da sein Verzeichnis auf persönlicher Erkundigung beruht. Ordesson scheint ein Schreibfehler der mittelbar gemeinsamen Quelle von Plinius und Ptolemaios zu sein". See *Paulys Real-Encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft*, 34 Halbbad (Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1937), p. 1886. There is also an opinion that "es ist unsicher, ob diese Odessos das heutige Warna, oder eine andere Kolonie gleichen Names ist". *Der Grosse Brockhaus*, 15th ed. Vol. 13 (Leipzig: F. A. Brockhaus, 1932), p. 603.

7) For example, the settlement Ol'viopol' was named to commemorate the ancient Greek settlement Ol'via, the remnants of which were then uncovered on the coast of the Black Sea, near village of Parutina. See M. Levchenko, "Haidamackij kut", in *Kievskaja starina*, Vol. II (Kiev, 1882), Note 1, p. 347. See also Note 1, p. 346.

and flourishing in spite of her old age [she was then 66][9] Ribas[10] knew it and and he hurried to propose the building of Odessa in the place where the old settlement of Hadzhibej was founded".[11] It is also possible that the little known Odessos in the Taligula Liman obtained its name from the famous Odessos (today Varna), whose name as Unbegaun stresses "has been given in honour of Ulysses".[12]

Thus the name Odessa is directly derived from the name of Odysseus (Greek form; Latin — Ulixes; English — Ulysses) — a noted king of Ithaca and one of the leading heroes of the Trojan War. In the *Iliad*, Homer portrayed him as a man of outstanding wisdom, eloquence, resourcefulness, courage and endurance. In the *Odyssey*, he manifests his talent for tricks, frauds, deceptions, but besides this he is loyal and magnanimous.[13]

The above mentioned qualities of the legendary hero after whom the city was named, its geographical location as well as the convenient time for growth, paved for Odessa a rich and glorious future. Its growth was rapid, especially after the coming of railways in 1866. Grain, in particular wheat, formed a major export. Odessa's population in 1803 was 9000, in 1827 —

8) *Revue des e'tudes Slaves*, Vol. 16 (Paris, 1936), p. 231. The Greek form of *Odysseus* is apparently found in an alternate form of *Odisseus;* the parallel form Ὀλισεύς is cited by Henry George Liddell and Robert Scott, *A Greek English Lexicon*, 9th ed. (Oxford: Clarendon Press, 1940). From this form it seems that the place-name *Odissos* (*Odessos*) was derived. The form is apparently a noun. The adjectival form of the feminine gender *Odisseia* (derived from a classical Greek form *Odysseia* because of the *y/i* variatioin) or Odissia (*ei* can become *i*) produced the for Odessa (in Ukrainian Odesa). This and all other translations are mine.

9) Catherine II (1729-1796) was an enthusiastic patron of the arts, she corresponded extensively with Voltaire and Diderot, and founded schools and literary reviews. She was also interested in the history of the ancient Greece.

10) Ribas, a Russian admiral; he is also known in Russian sources as de-Ribas (Deribas).

11) *Revue des e'tudes Slaves*, p. 231. The official document for renaming Hadzhibej to Odessa was never located. K. Smol'janinov the author of "Istorija Odessy" hopes that such a document existed. He writes: "We meet the word 'Odessa' for the first time in the title of the document which approves the amount of salt reserves to be stored in the city of Odessa". (p. 352) The document is dated January 10, 1795.

12) Ibid.

13) A mention should be made that Odysseus, in different periods of human development, has been viewed differently. At the time of naming Odessa (1795)(his intelligence and wisdom were very much admired in Russia, as well as were his political potentialities.

more than 32,000, in 1836 — 54,000, in 1858 — 104,000,[14] in 1970 — more than 892,000,[15] and in 1980 more than 1,000,000. Odessa became also a large industrial centre with many important cultural facilities.

Another city of the same name located on the North American continent some 14 degrees 37 minutes more south than Ukrainian Odessa is Odessa in Texas — a city about 100 years old. (Zyla,op.cit.pp.85-87).

Still another city on the North American continent is ODESSA in Ontario,Canada,named after ModUk. **Оде́са** after the Crimean War in 1856, cf.JBR. OnUVAN.2,56.

ОДИ́Н ,dial.**одéн,єдéн,їдéн,єди́н** 'one;alone', MUk. **ѡден** (I584 АЮЖМУ.79),**ѡдна** (ibidem 76),**ѡдин** (I583 АЮЖМУ.65)**один** (ХУІ с.КА.77), **одинъ**(I498 ССМ.2,75), OUk. **одино** (I349 ibidem),**одинъ** (I408 ibidem),OES. **єдинъ** I076 Ізб.Св.) ,Ru. **один,** OCS. jedĭnŭ, Po.jeden, etc. - Deriv. **о́дність, одно́та,одина́к,-а́чка, одино́кий,одине́ць,одини́ця,одина́дцять:** FN. **Оди́н, Одине́ць,Одна́кий/єдна́кий.** - Syn. **еди́ний, сам.**

PS.*jedinŭ 'ts',with later abbr. of i>6,cf. OCS. jedбnŭ; in its second part it is related to inŭ, cf. **і́нший.**

ОДНА́КОВИЙ,-во : оди́н.

ОДОЛІ́/ВА́/ТИ : до́ля.

О́ДУД : у́ду́д.

О́ДЧАЙ, відча́й 'despair', ModUk.- Deriv. **о/д/-чайду́х/відчайду́х, одчайду́шний/відчайду́шний, -ність,-но.** - Syn. **розпу́ка,ро́зпач.**

A prefixed formation **од-** and**чай : ча́яти** 'to think,suppose,hope',од-having negative function: 'without (any) hope,hopeless'.

О́ДЯГ 'clothing, dress, attire, garments'ModUk. Ru. **одежа,** OCS. odezda, Po.o dziew/odziedza/o-dzież. - Deriv. **одяга́ти/ся/, одягну́ти/ся/.** Syn. **оде́жа,оді́ння,о́діж.**

A secondary, hyperistic, formation based on PS. root *dě-, ts as in **ді́ти,дію,дінеш : дівáти, -áю,-áєш** see s.vv.; furthermore,cf.: **оді́ти-одівáти, оді́ння** and **оде́жа-о́діж**; in **о́дяг**, instead* **о́дів,-в** was substituted by **-г** cf. Shevelov 353.

ОЖЕРЕ́Д dial.also **ожере́т,озере́д,озере́т** (see map on p. 871)'stack, rick', ModUk. -Deriv. **ожере́дити,ожере́дник.**- Syn. **ку́па сі́на,со-ло́ми, ски́рта.**

A prefixed formation *o-ǯerd-ŭ - deriv.: **же́р-дка,жердь** ,q.v. with **secondary pleophony in Uk.; the** variable **озере́д...** influenced by **ОЗЕРО**; cf. Дзендзелівський Slavia 47,276-278.

ОЖИ́НА, ожи́ця : жáти, жну.

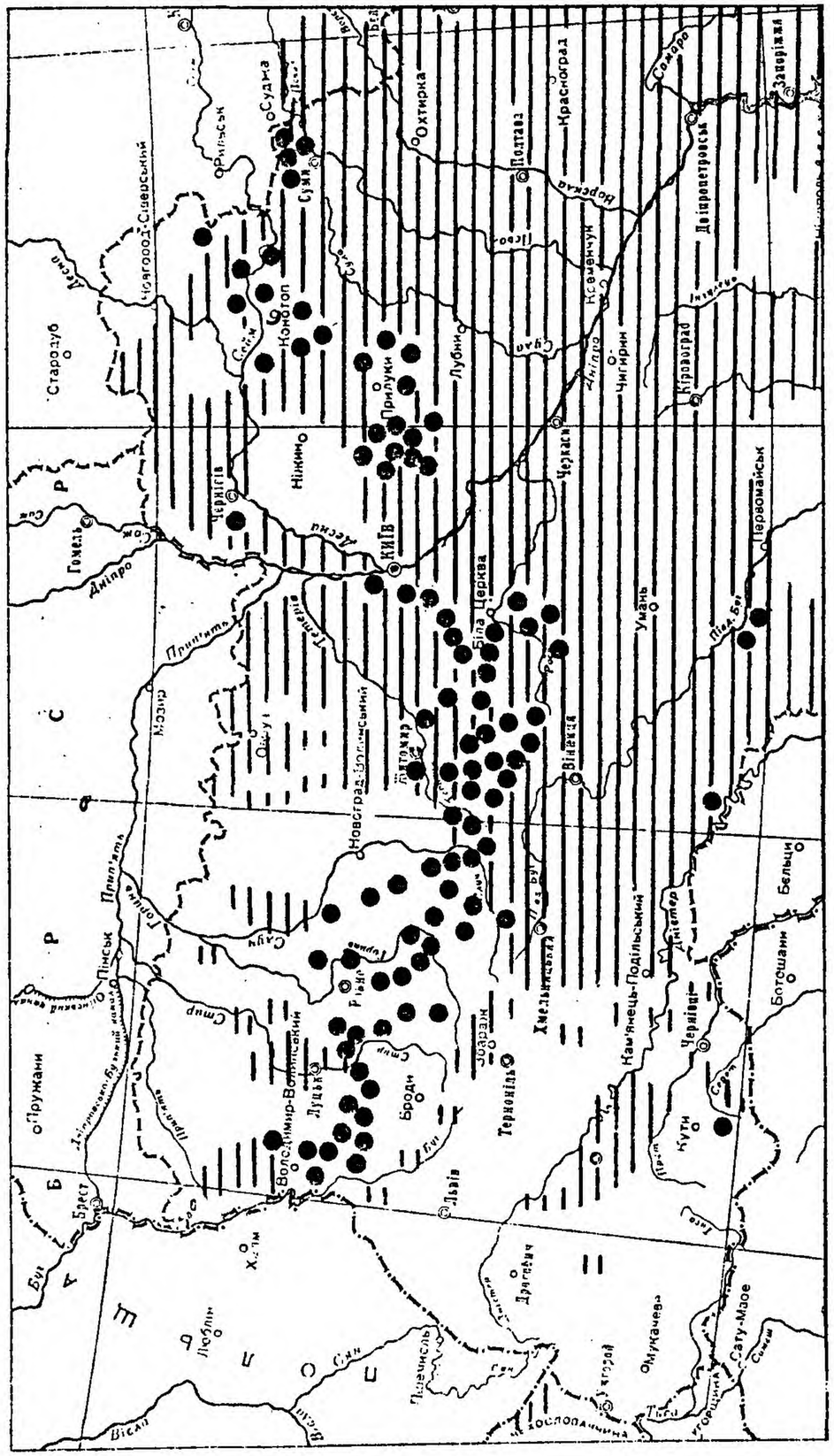
ОЖИРІ́ННЯ, ожирі́ти : жир.

ОЖИ́ТИ : жи́ти.

ОЗБРО́ЇТИ,озбро́ювати : зброя́.

ОЗЕЛЕ́НЕННЯ,озеле́нювати : зеле́ний.

Adapted from: Й. О. Дзендзелівський 's article in Slavia 47,278

Карта поширення *озеред, ожеред* та ін. в укр. говорах складена на підставі відповідей на питання № 30 та 441 «Програми для збирання матеріалів до Діалектологічного атласу укр. мовн», Київ 1949 (Картотека АУМ).

● озеред, озеред, озеред

▨ ожеред, ожеред, ожеред

ОЗДО́БА : **доба́.**

О́ЗЕРО 'lake', MUk.,OUk. ОЗЕРО, Ru.О́ЗЕРО, OCS. jezero,Po. jezioro,etc. - Deriv. ОЗЕ́РЦЕ, **озеря́вина, озе́рний;** GN. **О́зеро,Озе́рце, Озеря́ни,Озеря́нка;** FN. **О́зеро,Озеря́нський.** - Syn. **приро́дня або́ шту́чна загли́бина, напо́внена водо́ю, Слум.5,653.**

PS. *jezero 'ts',IE.**eġhero,cf. Lith.ezeras,Latv.ezers 'ts',OPr.assaran 'lake',Gk.Axerōn GN.(hydronym in Greece) a.o.; Berneker 1,455, Trautmann 73, Brückner 207, Vasmer[2]3,125,Moszyński JP.37,299, Pokorny 291-292,a.o.

ОЗІ́В, also **Азо́в** GN, 'Oziy,Azov' since the XVII c.,Ru. АЗО́В, Po. Azów. - Deriv.**озі́вський/ азо́вський.** - Syn. **осе́ля на мі́сці да́внього Танаї́са.**

From Tk.-Tt. Azaw/ Azak 'lowland', **Радлов I,** 559,563, Vasmer[2]1,63,a.o.

ОЗІ́ВСЬКЕ МО́РЕ GN. 'Oziv/Azov Sea',ModUk., Ru. **Азо́вское мо́ре,** Po. Morze Azowskie. - Syn.: It. Mare delle Zabache (XV-XVII c.,Vasmer[2] 1, 63), Tt. Aẓaw dānizi (Vasmer l.c.).

Deriv. from ОЗІ́В/АЗО́В GN., see the preceding entry.

оке́й AmUk. 'O.K., all right, correct', first recorded in 1932 (Bilash 475). - Subst. **до́бре, пра́вильне, гара́зд.**

From E. O. K. 'ts', Bilash, l. c.

О́КО 'eye', MUk.,OUk.OES. OKO, Ru. (arch.)**о́ко**, OCS. oko, Po.oko,etc. - Deriv. **о́чко / ві́чко, очи́ці,оченя́та,очи́ща,-и́ська,о́чі/ві́чі,очка́стий,-тість,-то,очко́вий,очкува́ти,-а́ння, о́чний,очни́к,-и́ця, окомі́р, ві́ч-на́-ві́ч.**-Syn. **о́рган зору.**

PS.*oko,Gsg. *očese 'ts', IE. root **okᵘ-'to see' with cognates in all IE.lgs.,cf. Pokorny 775-777.

ОКРА́ЇНА'borderland', ModUk., Ru. **окра́ина**, Deriv. **окра́їнний.** -Syn.**кра́йна части́на яко́їсь терито́рії,край; части́на держа́ви(звича́йно прикордо́нна); око́лиця,Слум.5,676. прикордо́ння,пограни́ччя.**

A ModUk. formation *o-kraj-ina : **окра́їна ;** in view of its semantic evolution not to be confused with the term **украї́на** which developed its content to 'land,state' see s.vv.

ОКСАМИ́Т, 'velvet',MUK.,OUk.,OES.**оксамитъ**, Ru. **аксами́т**, Po. aksamit. - Deriv.**оксами́товий, оксами́тний.** - Syn. **бархат.**

From Gk. heksamitos 'ts', Vasmer²1,66,Brückner 3, Shevelov 169 (without reference to Vasmer,Brückner ,a.o.).

ОКСА́НА, dial.**Оксе́нія,Оксе́ня**(Носенко 250) 'Oksana, Xenia', MUk.**ѯе́нн, нїа** (**Кс́е́нн, Ксе́ннія** I627 **Беринда**), Ru.**Ксе́ния,Акси́нья** (**Петровский** I37).-Deriv.**Окса́нка,Окса́очка,О́кса,Ксе́нія,Ксе́ня,Ксе́нька,Ксе́на** (**Левченко** 83).-Subst. MUk. **стра́нна**,I627 **Беринда**, ModUk.:**слава;благослове́нний той,хто йде в і́м'я Го́спода; нащадок Оксо́на, Ірклі́євський** I9I; **гости́нна**,JBR.

According to **Левченко**,l.c., **Петро́вский**,l.c. a.o.,the name comes from Gk. Ákse/i/na 'inhospitable'; yet, some scholars derive it from Gk. Ksénia 'hospitable' with addition of an initial O-, cf. **Кримський ИзвОРЯС II:3,384**(reprinted in : **Кримський 3,** 22I) later repeated by Shevelov 148 and 453 (without reference to **Кримський**);in this connection **Ірклі-**
євський,l.c., states: **йме́ння ко́нче потребу́є да́льшого дослі́дження, бо на́віть і́стор. збіг з осо́бою не нада́ється нія́к до ви́яснення. Само́ ж йме́ння ду́же ча́сте на Украї́ні ще й в на́ші часи́.**

ОЛЕ́Г PN. 'Oleh, Oleg';OUk.**мцѧ декемв рѧ вѣ·д·есъ Бориша мнрѣ на желмнсватопълк Володимрѣ н Ольгъ** (XIc.), (K Cоф графіто);Ru. **Оле́г.**-

-*Deriv.* **Оле́гович,Оле́гівна.**-
-FN. **Олегбвський,Ольга,Ользе́вський,Ольжич, Ольжи́цький** (**Богдан** 207).-
-GN. **Ольгинка.**

FROM OSl. **Олѣгъ**, THE ULTIMATE SOURCE BEING OSc. Helgi 'holy', **Петровский** I69, **Фасмер** 3,I33. /T.S./

Оле́на, arch.**Еле́на** PN.'Olena,Helen/a/',MUk. **Еле́на (I627 Беринда),** Ru. **Еле́на / Оле́на,**Po. Helena,etc. - Deriv. **Оле́нка, Оле́ночка;** FN.**Олен/ь/чу́к. -** Subst. **покрови́телька льо́ну.**

From Gk. Helénē 'torch of reeds', Vasmer^2, 2,44, Klein 1,715.

Олі́й, Олія́ 'oil',MUK.,OUk.,OES. **оль́й,**Ru. **оле́й,** OCS. olěj6, Po.olej,etc. - Deriv.**оліи́ний, ник;** FN.**,Оліи́ник,Оліи́ничу́к. -** Syn. **речовина́ ,яку́ добува́ють із дея́ких рослин.**

Most probably from MHG.olei, the ultimate source being Lat. oleum 'ts', Brückner KZ. 45,307, Vasmer^{2}3,134,a.o.

олра́йт, also **алра́йт, ора́йт, цора́йт,** AmUk. 'alright, all right', first recorded in 1915 (Bilash 477). - Subst. **до́бре, гара́зд.**

From E. all right 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 72.

О́льга, AmUk. **О́лґа** PN.'Ol'ha,Olga', MUk. **О́лґа (I627 Беринда),** Ru. **О́льга,** Po. Olga. - Deriv. **О́лечка/О́лічка, О́льдзя,Ольдзу́ня,** *dial.* **/В/О́льґа, Во́льдзя,-льдзу́ня, О́лька, О́льженька,О́льжечка (Ірклієвський I9I).-** *Subst.* **всемогу́ча (:Володи́мира),ду́же си́льна (: Святослава), си́лою вибо́рює життя́-буття́ (: Мечисла́ва),щасли́ва (:Щасливосла́ва),Ірклієвський I9I.**

From ONor. Helga 'ts', Vasmer^{2}3,137; see also **Оле́г.**

Ома́р, Wd. **гома́р** 'lobster', ModUk., Ru. **ома́р.-** Subst. **морськи́й рак із ря́ду десятино́гих, Бойків 285.**

From Fr. homard 'ts', Vasmer^{2}3,138, Gamillscheg 517.

она́,оно́ dial. for **вона́, воно́** see **він.**

о́них dial. for АНІС (Makowiecki 2680,see s.v.

Ону́фрій PN. 'Онуфрій' MUk. **Онýфрій (I627 Беринда),** Анýфра, Анофріа G.Sg. (I484,Пом'яник), OUk. СТЫ|О|ПОУФРНИСЄНА ПРАВНМАНАПУТЬНСТЬNЪЫНСЪПЛАСНДШЎГРЪШЂNЎ (XIII-XIVC), СТЫНОПОУФРНЄМОЛНЪБАМНОСТИВАГО ЗАРАБОУСВОЮЄЛЄПОУНБ---ПОМОЩНН--ЪРАБОУСВОЄМОУФСЪЫПОРОВНАМНЊ (XII c), (К Софграфіті); Ru. **Ону́фрий.-**

-Deriv. **Ону́фрієвич,Ону́фріївна,Ону́прій, Ону́фрійко,Ону́хрій,Ону́хро, Оно́прій,Оноприє́ць,Оно́прійко,Оно́йко,Оно́шко,Ону́шко.**

-FN.Оно́ферко,Оно́шко,Ону́чко,Ону́ферків, Ону́фе́рко,Ону́фре́нко,Ону́фрейчу́к,Ону́фре́їв,Ону́фре́йко,Ону́фрійчу́к,Ону́фріїв,Ону́фріюк,Ону́фрич,Ону́фрик,Онушак,Онушкане́ць, Ону́шко,Онущак (Богдан 208).-

-GN. Ону́фріївка.-

ETYMOLOGY OBSCURE, PROBABLY OF PERSIAN ORIGIN, EVIDENCED IN EGYPT., Тарнавецька, 64.

/T.S./

ОНУ́ЧА ' foot cloth', MUk.ОНУЧА (XVII c. **Синонима** 168), Ru.**ону́ча** ,OCS. onoušta, Po. onuca,etc. - Deriv. **ону́чка**,**онучка́р/ський/**,**ону́ччя**, *dial.* **вонучки́ на но́ги (Ракобути в Галичині,Лисько РМ.I,397).**- *Syn.***шмато́к тканини́,яки́м обмо́тують но́ги пе́ред взува́нням (перев. в чо́боти),Слум.5,699; (арґо́:)портоя́нки (< портя́нки),носовики́,загорта́лки,конве́рти, Горбач 6,I5.**

PS.*onutja a variable of *obutja : *obuvati 'to put shoes on'someone', Vasmer[2]3,142,(extensively discussed by:) Hujer LF.46,340-345,cf.also **Ильинский РФВ.70,274-275,a.o.**

ОПАНА́С, Пана́с (< Gk. Athanásios 'immortal') see in this vol. p.845.

ОПАНЧА́,dial.**вопанча́,епанча́** 'short overcoat', OES. **епанча** (Vasmer[2]2,20). - Subst.**коро́тка на́кидка.**

From Tk. japunža 'ts', Miklosich TE.1,315, Lokotsch 74, **Макарушка 8,Регаль I80.**

ОПА́Т 'abbot', since the XIV c., Po. opat.- Deriv. **опа́тський (Носенко I79,263).** - Subst. **аба́т,авва́.**

From Po. opat 'ts' the ultimate source being MHG.abbat 'ts', Korbut PF.4,511,РССтоцький Slavia 5,7, **Кримський 3,307, Шелудько I,4I, a.o.**

ОПЕ́НЬОК, пі́дпе́нька : о/б/-,**під-+ пень** 'stump,stub' and suffixes -*bkъ,-bka.

ОПЕРА́ЦІЯ; AmUk., AustrUk., **опере́йшен,** also рипира́ція , 'operation', first recorded in 1963 (Bilash 479). - Subst. **хірурґі́я.**

From E. operation 'ts', Bilash, 1.c. Koshelanyk 479.

опи́р see **упи́р.**

ОП'Я́ТЬ ,dial. **вп'ять,уп'я́ть** 'again,anew, afresh,once more,over again', OES. **опять,въспять,** OCS. vъspętь, Ru.**опя́ть,** SC.òpêt, Cz.opět, Slk. opät'. - Syn. **зно́в/у/.**

A prefixed O- formation with **п'ята́**>*pęta 'heel'.

ОРА́ВА : **ора́ти.**

ОРА́ТИ 'to plough,till, furrow',MUk.ope/т/(XV c. ССМ.2 91), ора/л/ (XV c.ibidem),орали (1453 ibidem), OUk.,OES. орати (XI c.), Ru ора́ть, OCS. orati, Po. orać, etc. - Deriv.**/о/ра́ло,ора́ння, ви-,з-,запо-,про-ора́ти, ви-,з-,за-,пере-,про-,по-о́рювати, -ання,о́ранка,ора́ч;** *FN.***Оран,Орач,Оранчук, Оранський (Богдан 209).**-*Syn.***обробля́ти землю плу́гом,соха́ю,Слум.5,737.**

PS.*orati 'ts', IE.root**ar/ə/- 'ts' with cognates in Arm.,Gk.,Lat.,G.,Lith.,cf. Pokorny 62, Trautmann 13,a.o.

ОРА́Ч : **ора́ти.**

ОРҐА́Н 'organ (musical instrument), ModUk., Ru. орган, Po. organ,etc. - Deriv. *орга́нчик.*- Subst.**музи́чний інструме́нт.**

From LLat. organum 'instrument' the ultimate source being Gk. órganon 'ts',Vasmer[2]3,149, Bruckner 381,a.o.

ÓРГАН 'organ;media-instrument,press-media', ModUk.,Ru.**о́рган** ,Po.organ,etc. -Syn.**за́сіб.**

From Po. organ 'ts' with origin as the preceding entry.

ОРДА́,Wd.**г/о́рда** 'horde', MUk.орДа, OUk.oy ордѣ (1392-1393 CCM,1,91), Ru. орда́, Po. horda/orda. - Deriv. **орди́нець,орди́нський,ордина́щина.** - Subst. **об'є́днання кількох кочови́х племе́н під вла́дою ха́на.**

From Tk. ordu 'army; war camp', CCM,1.c., Vasmer^{2}2,150, a.o.

ОРЕ́Л , Wd. **воре́л** 'eagle', MUk.opéлъ (XVII c. **ЛСЛ.**156)m, Ru. opéл , OCS. orьlъ, Po.orzeł,etc. - Deriv. **о́рлик,орленя́, о́рлій, орля́/тко/ ,орля́к, орли́ця, орли́ний,орло́вий,орля́чий,** FN. **Оре́л,Орлик,Орли́цький,Орелецький,** - Syn. **вели́кий хи́жий птах роди́ни я́струбуватих.**

, PS.*orьlъ 'ts',IE.root**er-:**or-, cf.Lith.erélis 'eagle', Gk. órnis,'bird', Corn.,Bret. er,eryr 'eagle', Goth.ara, OIc.are 'eagle',OHG.aro, ModHG. Aar 'eagle', AS.earn 'eagle',Du.arend 'eagle',etc., Kluge 1,Pokorny 325-326, a.o.

ОРЕ́НДА, dial **аре́нда** -'lease' first occurrence: XVII c.,Ru.аре́Нда, - Deriv. **оренда́р, орендува́ти,-а́ння.** - Subst. **ви-,пі́д-наєм.**

From Po. arenda 'ts', the ultimate source being LLat. arrenda:arrendāre 'to lease', Bruckner 6,Vasmer^{2}1,85,a.o.

ОРЯ́БКА,

о́рябок : ряби́й.

ОСА́ННА 'Hosanna! Hail!' ,MUk.,OUk.,OES. ОСАННА, Ru. ts., OCS. osanna, known to all other Sl. - Subst. **спаси́! помоги́!**

From Gk. hōsanná 'ts', the ultimate source being hoša'nā 'help!',Vasmer^{2}3,156,'save, we pray!, Klein 1,745(: from Hb.).

ОСАУ́Л 'deputy het'man, captain',OES.**насаулъ**(Vasmer^{2}2,27), Ru.есау́л . - Subst. **чин пі́сля ге́тьмана.**

From Tk.jasaul 'ts', Miklosich 414 ,Vasmer,1.c.

ОСИ́КА 'poplar-tree,aspen-tree', OES.**осина,** Ru.**оси́на** ,Bu. **оси́ка,** Po.osina. - Deriv **оси́чка, оси́ковий, оси́чина.**- Syn.- **топо́ля тремтя́ча,** AmUk. **па́пля.**

PS.*ops-īka :*opsa ,like ОСА́,from IE.** apsā 'wasp', Pokorny 55, Vasmer^{2}3,159.

О́СИП : Йо́сип.

О́СІНЬ 'autumn,fall',MUk.,OUk.,OES. **осень,** Ru.**о́сень** ,OCS. jesenь, Po. jesien,etc. -Deriv. **осі́нній,осі́нка,во́сени́.** -Syn. **пора́ ро́ку між лі́том і зимо́ю.**

PS. *jesenь 'ts',IE. root **es-:**os-:**er- cf. OPr. assanis, Goth. asans 'harvest,autumn', OHG.arnon 'to harvest, E.earn 'to earn',a.o., Pokorny 343, Kluge 75, a.o.

ОСКІ́Л GN. 'Oskil (river)', OUk. **Осколъ** Ru. Оско́л .-Syn. **лі́ва прито́ка Дінця́.**

From OUk. **осколъ** 'rock', Vasmer^2,3,160.

ОСЛІ́Н 'bench', ModUk. - Deriv. **осл́інчик, осліне́ць.** - Syn. **ла́ва**, Носенко 204.

Deriv. from **осло́на** 'cover,veil'.

ОСО́БА 'person, individual', MUk. **особа** (XVII с. ЛСЛ.I58, I596 Зизаній), **особа** (XVI с. Тимченко I,843, КА.80), Po. osoba. - Deriv. **особо́вий, -вість, -во, особли́вий, -вість, -во, осі́бний, -ність, -но, особня́к, осо́бина, осо́бистий, -стість, -сто, безособо́вий, одно-, дво-, три-, чотиро-...особо́вий**, FN. **Осо́ба.** - Syn. **індивід/уум/, персо́на.**

A PS.formation: *o sobě 'about oneself', like Lat. per se : persona, Brückner 384.

ОСОКА́, Wd. **госо́ка** 'sedge,carex', ModUk., Ru. ОСО́КА. - Deriv. **осокі́р, осоко́рина, осочня́к.** Deriv. **бага́торі́чна боло́тна трава́ з до́вгими го́стрими листка́ми.**

PS. *osoka 'ts', IE. root *aḱ- like in **о́стрий**, see **го́стрий.**

ОСТА́ННІЙ : оста́ти/ся/.

ОСТА́П : євста́хій.

ОСТА́ТИ/СЯ/, остава́ти/ся/ 'to stay,remain', MUk., OUk, остати, OES. остати/ся/, Po. zosta/wa/c. - Deriv. **оста́нній, оста́нов,** dial. **оста́тній, оста́ток.** - Syn. **залиша́ти/ся/, залиши́ти/ся/.**

From **о- ста́/ва́/ти-ся**, see s.vv.

О́СТРИЙ : го́стрий.

О́СТРІВ, Gsg. ОСТРОВА 'island', MUk., OUk. OES. **островъ**, Ru. **о́стров**, Po. ostrów, etc. -Deriv. **острівець, острівчик, остров'я́нин, острівний, -ність.** Syn. **части́на су́ші, оточе́на з усіх сторі́н водо́ю.**

PS. *ostrově 'ts' with IE. root ts as in **стрий**, q.v.

ОСЬ 'here,there; here is' ModUk. - Deriv. **ось-ось.** - Syn. ОТ.

Derived from o-ce, see s.v.

ОТ 'there', ModUk. Deriv. ОТ-ОТ. - Syn. осьо.

Derived from О-ТО, see s.vv.

ОТ, От- = од, од- see **від, від-.**

ОТА́ВА 'second hay-crop', ModUk. known to all other ModSl. - Syn. **дру́га трава́ пі́сля поко́су.**

PS. *otava 'ts' : *tyti 'to grow,get fat', cf. Vasmer^{2}3,168.

ОТА́К : о + так.

ОТАКЕ́ЧКИ : dimin. of ота́к.

ОТАКИ́Й, -ка, -ке : о + таки́й, -ка́, -ке́.

ОТАКСО́ВУВАТИ : о + та́кса.

ОТА́М : о + та́м.

ОТА́МАН,also АТА́МАН 'otaman,ataman (a title held by elected kozak military commanders)'; in the XVI and XVII c. also:'village elder'; the term was used later as a name for the 'head of a workers' or craftsmen's cooperative association' (XIX c. Pushkarev-Vernadsky-Fisher 2); in the army of the Ukrainian National/Democratic Republic of 1918-1920:'commanding officer of a division, corpus, group'; in WU.:'mayor'; in the Ukrainian National Government in exile (since 1920): Holovnyj Otaman = Head of State , President'(EY.5,1904-1905); according to L. Bazin the first record of Taman/Ataman goes back to 715,cf. HUS.3-4,61; Ru. АТА́МАН, Po. ataman/otaman. - Deriv. **ота́ман, ота́ник, ота́нчик, ота́ниха, ота́ненко, ота́нівна, ота́нити, ата́нення, ота́нувати, -а́ння, ота́нство, -ський, ота́нщина, ота́ня, ота́ння**; FN. **Ота́ман, Ота́нець, Ота́новський**. - Syn. **нача́льник (у заса́ді ви́борний) коза́цького ві́йська чи окре́мих його́ части́н у I6-I7 вв. на Запорі́жжі...; за Гетьма́нщини: сотє́нний або́ городо́вий ота́ман - помі́чни́к со́тника; (по се́лах:) цивільний нача́льник; в а́рмії УНР I9I8 - I920 - означення ви́щого ві́йсько́вого нача́льника - команди́ра дивізії, ко́рпусу, гру́пи; в Легіо́ні УСС. і УГА. -ра́нґа рівнозна́чна з ма́йором; ві́йсько́вий ти́тул Голови́ Директо́рії УНР. (зго́дом Президе́нта УНР.) був Головни́й Ота́ман (за:УЕ.5,I904-I905)**.

The word is generally derived from Tk.ata 'father' and -man 'big,elder', cf. Bazin,lc.c Преображенский I,9, РССтоцький Slavia 5,44, Brückner 8, Дмитриев I7,a.o.

ОТА́РА 'herd', ModUk. - Ru. ts., Po. otara. Deriv. **отарний**.-Syn. **ста́до**.

From Tk.-Tt. utar 'ranch', Преображенский I,668, Дмитриев 28, Макарушка I2,a.o.

ОТЕ́ЦЬ ,Gsg. **вітця́** 'father; priest', MUk.,OUk. отець (CCM.2,I02-I03), OES. **отьць** ,OCS.otъcъ, Ru.,Bu. **отец** ,Po.ojciec, Cz.,Slk.otec. - Deriv. **вітчи́м, вітці́вський, вітчи́зна/отчи́зна, вітчизня́ний**, - Syn. **ба́тько**.

PS. *otъcъ *otьkъ,IE.**attikós, root **at- designating 'father' in the children's language, cf. Pokorny 71, Трубачев I,25-26, Бурячок I7,a.o.

О́ТРОК arch. 'servant; esquire', OUk., OES. **отрокъ**, Ru. **о́трок** , OCS. otrokъ 'boy', Bu. **о́трок** 'boy', Cz.,Slk. otrok'slave', Po. otrok 'labourer'.- Deriv. **отроча́/тко/**.- Syn. **слу́га; хло́пець-підлі́ток; моло́дший дружи́нник**.

PS.*ot + rokъ(: *rekǫ) 'he who has no right to speak', cf. Hujer LF.40,3o4, Miklosich 274, Трубачев I,46-47, a.o.

О́ТРУБИ ' bran ' ,OUk.,OES. **отрѫбы**, BRu. во́тработи, Ru. **о́труби**, sc.otrubi, Sln.otrôbi, Cz. otruba , Slk. otruby, Po. otręby, LoSo. wótšuby, UpSo. wotruby, Ca. otrąbë. - Deriv. **о́трубки**. - Syn. **ви́сівки**.

PS.* ot + rǫbi (: rǫbiti 'to cut').

о́шар SoCp. ' market', ModUk. - Subst. **торго́виця, крами́ниця.**

From Hg. vásár 'ts', **Горбач 0,35.**

ощу́ла, also **ошу́ла, /в/ушу́ла** dial. 'pillar with a vertical hollowing in its centre', first recorded in 1961 (**Полісся Лисенко 23**)- Subst. **стовп із ви́довба́ним глибо́ким па́зом, у який вставля́ються дошки́, зате́сані коло́ди і т.ін. при спору́дженні огоро́ж або́ стін буді́влі, Лисенко,** l.c.

A pefixed formation 0-**шу́ла** 'pillar,pole with a controversial etymology,see s.v.

о́шуст , ошу́ста Wd. 'swindler,deceiver,cheat', ModUk., Po. oszust. - Subst. **ошука́нець.**

From Po. oszust 'ts',Brückner 385.

- * -

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION
OF PARTS 17 - 22
(pp.401 ff.)

П

П, п — the twentieth letter of the Uk. alphabet, MUk, and OUk. name покой from OCS. *pokojь* 'peace'; numerical values: Glagolitic — 90, Cyrillic — 80 respectively, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

П. п. abbr.: **пан.**

ПА 'step', ModUk.,known to all other ModSl.- Subst. КРОК.

From Fr. pas 'ts'.

ПА́ВА 'peahen; peacock's feather', MUk.,OUk. **пава,** Ru. **па́ва,** Po. pawa, Cz.,Slk. pav, LoSo.UpSo. paw. - Deriv. **па́ви́ч, павичка, павин, павиний, папави́чий, павиче́вий.**- Syn. **вели́кий півде́нно - азія́тський птах роди́ни фаза́нових.**

From OHG.pfāwo 'ts',the ultimate source being Lat. pāvo 'peacock',Miklosich 234,Vasmer^{2}3,181,Kluge 264,a.o.; according to the latter:

"the peacock...may have been known in Germany about the VIIth or VIth cent.or even earlier" (Kluge,l.c.); the same might be stated about Sl. lands in that time, JBR.

ПАВЛО́ PN. 'Paulo, Paul', MUk. ПА́ВЕЛЪ (I627 Беринда) ПАВЛА, ПАВЪЛА G sg. (I484 Пом'яник), ОУКЕВАТЫЄ НН|КОЛ|АСПА'СН|МА ГРѢШН|НКІА ПАВУ (XIII–XIV c.), ГНПОМОЗИ РАБОУ СВОЕМОУ ПАВЗЛОВИ (n.d.), (К'СОСФ ГРАФІТО); RU. Па́вел.–

–DERIV. Па́влович, Па́влівна, Па́влик, Па́личко, Павли́ш, Павлі́й, Павло́нько, Павлу́нь, Павлу́ньо, Павлу́сь, Пашко́, Пово́лька.–

–FN. Павельчу́к, Паве́лкі́в, Паве́лко, Павле́ць, Павленчу́к, Павло́нко, Павле́сь, Павле́й, Павлі́ца, Павлі́чу́к, Павлі́цький, Па́влі́й, Па́влін, Павліна, Павлінець, Павлінський, Па́вліш, Павліщак, Па́влів, Павлівець, Павлівський, Павлон, Павло́нько, Павло́сь, Павло́вський, Павло́вич, Павлу́нь, Павлуш, Павлу́стин, Павля́к, Па́влич, Павличе́нко, Павлічка, Павли́чко, Павли́чин, Павлицький, Па́влик, Павлики́вський, Павлико́вський, Па́влин, Павлинчу́к, Павли́нців, Павли́нський, Павлинюк, Па́влиш, Павлиша́к, Павлища́к, Павли́шкі́в, Павли́шин, Павли́сько, Павли́ст, Павлюча́к, Павлюче́нко, Павлю́чко, Павлюк, Павлюке́вич, Павлю́х, Павлю́сь, Павлю́ш (Богдан 218).–

–GN. Па́влово, Павлогра́д, Павлода́р.–

–SUBST. MUk. оустà трꙋбы, ѧбо спокóйны зꙋ: нє: покóй людскíй ѧ: слабы; I627 Беринда.

FROM CK. Paulos, THE ULTIMATE SOURCE BEING LAT. Paulus, paulus 'little', Klein 2, 1141, Петровский I72. /T.S./

ПА́ВОЛОКА 'costly silken material', OUk., OES. паволока, Ru. па́волока. – Deriv. дорогоці́нне шовко́ве полотно́; покрива́ло з тако́го полотна́.

A prefixed formation: па- + волок, see s. vv.

ПАВУ́К, dial. паю́к, пау́к 'spider; candelabra', MUk. паукъ (XVII c. ЛСЛ. I66), OES. паукъ, Ru. паук, OCS. paǫkъ, SC. pȁuk, Sln. pajok, Cz. pavouk, Slk. pavuk, Po. pająk, LoSo., UpSo. pawk, Plb. pojak. – Deriv. павучи́на павути́на, павуче́к, павучи́ха, -ище, павуччя, FN. Пау́к, Па́вуш, Павуша́к, Пау́к, Паучо́к, Паучи́шин, Па́уш, Паушня́к, Пау́х (Богдан 217–218). – Syn. членистоно́га тварина́, що живи́ться кома́хами, ловлячи їх у сі́тку своє́ї павути́ни.

PS. *paǫkъ 'ts' – a prefixed *pa- formation of *ǫkъ 'bandy-legged one': IE. root **ang- 'to bend' Pokorny 45, Vasmer^2 3,218, a.o.

паву́н I. : па́ва.

па́вун$_2$ also павн, павнд, па́унд, повн AmUk. 'pound', first recorded in 1933 (Bilash 484). – Subst. фунт; мі́ра ва́ги.

From E. pound 'ts', Bilash, 1.c.

ПАДИША́Х =great shah : шах.

ПАЙ I. 'share, portion, part; fortune', ModUk., Ru. ts. – Deriv. пайо́чок, па́йка, пайови́й, пайови́к, /роз/пайва́ти, -а́ння. – Syn. частина, ча́стка; доля.

From Tk.-Tt. pai 'ts', Miklosich 230, Lokotsch 129, Vasmer^2 3,187, Макарушка I2, a.o.

пай^2 AmUk. 'pie', first recorded in 1917 (Bilash 485). – Subst. пиріг.

From E. pie 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyk 476.

ПАЙ! 3. also **пай-пай!** 'sleep (in the children's language)', ModUk.,Po. paj!-Deriv. **пáйкати,-ання, пáйцi,пайцюнi,спáйкати,-ання.** -Syn. **спати.**

Based on **спáти** 'to sleep', **Горбач I6,I73.**

пайдá I. 'luck,fortune' (діял. **ЛБюлетень** 6,I6) : **пай** I.

пáйда 2. = **байда** 'thick slice of bread'. ModUk. : **пай** I.

пáйор BrazUk. 'store-room', first recorded in the XX c. (Борушенко Снс.13,9). -Subst.**стодóла.**

From Port. paiol 'ts'.

пáйпа AmUk. 'pipe', first recorded in 1917 (Bilash 486). - Subst. **рýра.**

From E. pipe 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 476.

пак! пáкати = пах! пáхкати!

ПАЛЕЦЬ 'finger', MUk., OUk. **палець,**OES. **пальць,** Ru. **палец,** OCS. pal6c6, Po.palec,etc. Deriv.**пáльчик,палюх,-кшок,пальчáтка,-áстий,пáльцевий, пальцювáти** . Syn. **одна́ з п'ятú кінцівóк рукú абó ногú людúни.**

PS. *pal6c6 'ts' with various IE. correspondences (e.g.Lat.pollex 'finger'; OHG. fuolen to feel'; Gk.psallō 'I touch, I twang with the fingers',etc.) yet, with no ultimate etymology.

ПАНТЕЛЕ́ЙМОН PN. Pantelejmón', MUk. Пантелеймwнъ (I627 Беринда), **пантелемона** G.sg. (I484 Пом'яник), OUk. рабъ бжи гобшьıı панътелеимонъ лът (XIII-XIV c.) стъ пантелѣимоне помнлю раба своего (XII c.), пантелеимоне амнь (XII c.), мц ке наравъ·л· стго нп|оли|та крила землю кнгы ин-нбоа ню всеволожа а перьа ъ стою софнею передъ попы атъ бълъ погинъ накнмъ дъмнло пателеи стнпъкомнхалькоиѣьковнумнл дани ломаркосьмьюпъмнхаелнсавнинцьнванъ нанъчинътъдорътоубыновънльнакопыло внцьтъдоръбързатиць а перьа тнмн послъ хыкупиземлюкнгынибоанювысю.а въда лананиенсемьдесатъгривьнъ соболнна въ томьдранницьсемьсътъгривьнъ (XII c), (Кьоф графіті); Ru. Пантелéймон.-

-Deriv. Пантелéймонович, Пантелéймонівна, Панталéймон, Панталéймін, Пантелéмон, Пáлій, Палтимíн, Палтóн, -

-FN. Пантелеймóн, Пантелюк (Богдан 2I5).-

-GN. Пантелеймóнівка.-

-Subst. MUk. Всемлтивъ, »I627 Беринда.

From Gk. panteleimon : pan (G.pantos) 'all and eleemōn 'merciful, compassionate', Тарнавецька 50, Петровский I74.

/T. S. /

па́пля AmUk. 'poplar', first recorded in 19 (Bilash 487). - Subst. **оси́ка.**

From E. poplar 'ts', Bilash 1.c., Koshelanyk 480, Royick 88.

ПАРКА́Н ,dial **барка́н** 'fence', ModUk. Ru. **парка́н,** Po.parkan. - Deriv. **парка́нчик,о-парка́нти/ся/.** - Syn. **огоро́жа.**

From MHG. parkan 'ts' perhaps via Po.parkan .

ПА́РТІЯ; AmUk.,AustrUk.: **па́рті,** also **па́ртія** 'party', first recorded in 1930 (Bilash 488). - Subst. 1) **вечі́рка, гости́нне зібра́ння;** 2) **політи́чна гру́па.**

From E. party 'ts', Bilash 1.c., Koshelanyk 481.

ПАРТНЕ́Р, AmUk. **па́ртнир,па́тнер** 'partner, playmate', ModUk.; BRu.,Ru. **партнёр,** Po.partner, etc. - Deriv. **партне́рка, партне́рство,парт-не́рський.** - Subst. **учасник,това́риш гри,** (у торгівлі:) **компаньйо́н,**Бойків 306.

From Fr. partenaire 'ts'; AmUk. from E.partner'; Vasmer^{2}3,210,SWO. 554.

ПА́РУБОК < **па́робок : роби́ти** 'to work'. influenced by **руба́ти** 'to cut'.

ПА́СПОРТ (< E.)'passport',ModUk.; abbr.: **пас** AmUk. 'pass', first recorded in 1946 (Bilash 489). - Subst. **залізни́чна або́ і́нша пере́пустка.**

From E. pass 'ts', Bilash, 1. c.

ПАСТУ́Х,пастушо́к: па́сти 'to herd'.

ПАТА́ТА BrazUk. 'potato', first recorded in the XX c. (JBR.-Arch.133) . - Subst. рід бульвистої росли́ни,пор. **Перша дивізія шкробала бараболю, патати, мандьоку, тощо і то в строгім мовчанні. Ми при роботі ніколи не говорили і це залишилося зі мною по сьогоднішній день.** /Праця, ч. 8 за 1931/.

From Port. batata 'ts'.

ПАХ! , interj. 'puff', ModUk. - Deriv. **па́хкати, -ання, спа́хнути.** Syn. **пих!**РССтоцький 3,167.

An old o/p. interj. **РССтоцький,**I.c.

ПЕ́ЗО, dial.also **пез** 'peso' , ModUk. ; BRu. **пе́зо,** Ru.,Bu.,Ma.**пе́зо,** Po.peso, etc.-Subst. **моне́тна одини́ця в Еспа́нії й півд.Аме́риці.**

From Sp. peso 'ts', the ultimate source being Lat. pēnsum : pendere 'to weight'.

пе́йда,also **пей, пи́йда** AmUk. 'pay', first recorded in 1915 (Bilash 490). - Subst. **платня́.**

From E. pay 'ts', Bilash , 1. c. Koshelanyk 525.

пе́йло, also **пи́йло, пі́йло, пі́ло** AmUk. 'pail', first recorded in 1915 (Bilash 491). - Subst. **відро́.**

From E. pail 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 488, Royick 89.

ПЕ́КЛО : пекти́.

ПЕКТИ́ , Wd. **печи́** 'to burn; bake,scorch;to be hot', MUk.OUk. **печи**, OES. **пещи**, BRu. **пячы́**, Ru. **печь**, OCS. pešti,pekǫ, SC. pèći, Po. piec. Deriv. **ви-, за-, на-, під-, по-, про-, с-пекти́ /ся/, пече́ня, пе́че́ний, пече́ра, піч** Gsg. **пе́чі, пі́чка, печа́ть, печа́тка, печа́ль/ний /, печери́ця;** FN. **Пече́нко, Печенюк, Пецу́н** (Богдан 219). - Syn. **пали́ти, жа́рити, припіка́ти, Деркач**[2]**129.**

PS.*pekti 'ts', IE. root ** pekᵘ-, cf. Lith. (metathetic) kepti,Latv.cept, Skt. pácati, Av.pačaiti 'he cooks',Gk. péssō/péttō 'I am cooking', etc., Pokorny 798,a.o.

ПЕ́НЗЕЛЬ 'brush; pencil',ModUk.,Po.pendzel. - Deriv. **пе́нзлик.** - Subst. **щі́точка з ру́чкою до малюва́ння.**

From ModHG. Pensel/Pinsel 'ts',the ultimate source being Lat. penicillus/pinsellus'ts', Brückner 402.

ПЕНЬ, Gsg. **пня** 'stump,tumb,trunk' ,MUk.,OUk. tъ, OES.,OCS. pъnъ, Ru. **пень** ,Po.pień,known to all all other Sl. - Deriv. **пне́вий, пня́к, о-, під-пе́нька.** -Syn. **ни́жня части́на сто́вбура в де́реві.**

PS. *pъnъ 'ts',,IE.root **pin- 'piece of wood', cf. Pokorny 830, Vasmer[2]3,233,a.o.

ПЕРЕ- in such words as **переда́/ва́/ти, перейма́ти, перепро́д/ув/ати, перестра́тися, перето́плювати, перетра́влювати, перетру́шувати,** etc. - Syn. in some instances: **про-.**

PS *per- 'through,via', cf. ESSJ.1,163-169.

ПЕРЕ́Д 1. 'front, forepart', , MUk.,OUk. **передъ**, OES. **пръдъ предъ** , Ru. **пере́д** ,OCS. prědъ, Po. przód. - Deriv. **передо́к, передо́вий, пере́дній, передува́ти, -а́ння, передня́к,** - Syn. **лицева́ части́на, сторона́.**

PS.*perdъ 'ts',being a compound of *per- (see the preceding entry) and -*dъ (particle), cf. ESSJ.1,173.

ПЕРЕД 2. 'in front of',known to all other Sl.

PS.*perdъ, see the preceding entry.

ПЕРЕД- 3. prefix in such words as **передбача́ти, передбу́р'я, передвесня́ний, передосі́нній, переддень, передпліччя, передпла́та, передпла́чувати, -ання, передча́сний, -но, передчуття́, пере́дше, попере́д, впере́д!**

Etymology ts as in the two preceding entries.

ПЕРЕЛЮБ see p.841,845.

ПЕРЕМИ́Л : Перемилів, Перемиль see p. 841.

ПЕРЕМИ́ШЛЬ, Wd.also **Пере́мишль**, GN. 'Peremyshl, Premysl (name of a WUk.city)'; MUk., OUk. **Перемышль**/1447-1492/, оу **перемышли**/1390/; Po. Przemyśl. - Deriv. **переми́ський**, **перемишля́нин**, **-нка**, **перемишля́к**, **-я́чка**, **по-переми́ському**, **-ки**; **Переми́щина**, **Перемишля́ни**, **перемишля́нський**; **Переми́шль-Зася́ння**, **перемышлскїи** /1453/, оу **перемыскоѣ** /1443-1446/, у **Перемыской**/1408/, **перемышльский** /1366/, **перемыскоѣ волости** /1349/... - **премыски** /1404/, **премышлескый** /1422/... /ССМ.2,138,230/. - Syn. "**Переми́шль - за́хідний бастіо́н Украї́ни**" (title of a symposium, published in New York - Philadelphia in 1961, see below).

A special article on the origin and meaning of the name of Peremyshl was published by the present author in the symposium, quoted above, pp.106-109; the following is its text:

Історично-політичне й економічно-стратегічне значення старого княжого города **Перемишля** викликало здавна інтерес до його минулого. Не на останньому місці стояло теж і зацікавлення походженням та значенням самої назви Перемишль. Ономастичну літературу до половини 19-го ст. обговорив докладно А. Добрянський у статті „Відомість историческая о місті Перемишли і окрузі того же імени" в календарі-альманахові „Перемишлянин на р. 1852", Перемишль 1852, стор. 4 і д.[1] Згадавши коротко пояснення Длугоша („a Premislao fundata"), Сарніцького („Premislia urbs... a Premislo duce ab ejusdem nomine denominationem sortita est"- та ін., Добрянський подає своє пояснення:

„Ім'я звідки Перемишль отримав, чи від Перемишля князя, як кажуть одні, чи від слова »перемишляю«, як хоче преданіе людей, незвісно. Розказують, що коли жителі ново-заложеного міста радили, як би оно назвати, старенька якась женщина сказала: »Мишль, не мишль, буде Перемишль« — і так зістало" (стор. 4).

Кілька літ пізніше Франц Міклошич опублікував свою монументальну працю „Die Bildung der slavischen Personennamen" vorgelegt in der Sitzung der Philosophisch-Historischen Classe am 11. December 1859, Denkschriften der Akademie der Wissenschaften, Wien, а п'ять літ пізніше другу: „Die Bildung der Ortsnamen aus Personennamen im Slavischen", vorgelegt

in der Sitzung der Philosophisch-Historischen Classe am 2.Juni 1864, Wien.[2] В обидвох цих працях згадується особове ймення **Перемисл** та похідна від нього місцева назва: (надсянський) **Перемишль**. Іншими словами вже в другій половині минулого століття назва **Перемишль** була в своїй основі вияснена в науковій літературі: є це понад усякий сумнів стара слов'янська назва, деривована від особової назви **Перемисл** при допомозі присвійного наростка -й (-jь), відомого поза цим у таких назвах, як **Ярославль** (від особової назви: **Ярослав**), **Дорогобич** (від ос. н.: **Дорогобит** [3]), **Перемиль** (від ос. н.: **Перемил**) і ін.

Всі пізніші дослідники, що займалися чи то місцевою назвою **Перемишль**, чи особовою назвою **Перемисл**, повторяли пояснення Міклошича, тільки вийнятково вносячи деякі нові подробиці до справи. На дві речі — на нашу думку — треба б звернути окрему увагу під цим оглядом. По-перше на багатющий матеріял і його пояснення в праці В. Ташицького: „Najdawniejsze polskie imiona osobowe", Polska Akademja Umiejętności. Wydział Filologiczny. Rozprawy T. LXII, Nr. 3, Kraków 1925 (тут мова виключно про особову назву **Перемисл**, поль. **Przemysł**). По-друге, на теорію А. Брюкнера, мовляв, назви осель із основною: ос. назва **Перемисл**, поль. **Przemysł** — це твори виразно західньо-слов'янського (в випадку Перемишля над Сяном: польського) походження.[4]

Коли до матеріялу й пояснень Ташицького не доводиться багато додати, чи справляти, то до погляду Брюкнера треба ставитися дуже критично і з великими застереженнями.

Насамперед етнографічно-мовне довкілля міста Перемишля було в старовину східньо-слов'янське, як це однозгідно стверджують українські, польські, російські й ін. вчені.[5] Не можна отже припустити, щоб назва **Перемищль** із виразно українським вокалізмом (повноголосся), була західньо-слов'янського походження, зн. повстала на західньо-слов'янському (польському) грунті. Та крім цих етнічно-мовних аргументів, є ще й порівняльно-назвознавчі. Крім надсянського **Перемишля** на чисто-українській мовній території є ще місцевість **Перемишель** у районі Славути, Кам'янець-Подільської области, а теж є багато назв із приростком **пере-** (напр. **Перемиль, Перемилів, Перелюб, Перенятин, Переяслав** і ін.), чи теж із коренем **-мисл-** (напр. **Мислів, Мислятин, Мислятичі** й ін.). Крім цього можна тут пригадати придомок князя Ярослава Галицького — „Осмомисл" [6] і з „Слова про Ігорів похід", що в другому члені має слово **-мисл.** Так отже з чисто назвознавчих міркувань треба визнати особову назву типу **Перемисл** (а в слід за цим і похідні від неї) за спільне назовниче надбання слов'ян, а коли йде про надсянський **Перемишль** — за старе українське утворення, що своїми початками сягає до передісторичних часів. Треба теж підкреслити, що ця назва тільки й єдина в українській місцевій вимові зберігає стару свою форму в закінченні другої частини **-мишль**, що є правильний розвиток старої слов'янської сполуки -ysl+jь. В польській мові ми ожидали б теж форми Przemyszl,[7] тим часом

від найдавніших часів маємо тут нову, другісну форму Przemyśl, чи в латинізованім виді Pr(a)emislia.[8] Це вказує на факт, що польська мова не засвідчує ані сьогодні, ані в історичній перспективі первісної назви **Перемишля** й ставить під сумнів, чи вона первісно знала її взагалі, чи може перейняла її з української, польонізуючи приросток (пере- на prze-) та закінчення (-мишль на -myśl). Явище польонізації українських назв у Галичині загально відоме, як ми це виказали в працях: „Zur Frage der zwischensprachlichen Beziehungen auf dem Gebiete der Toponomastic", Actes et memoires Premier Congres International de Toponymie et d' Anthroponymie. Paris 1938, pp. 209-14, і „Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny", Львів 1939, ст. 197 і д.[9] Отак не можна ніяк заперечувати східньо-слов'янського (українського) походження назви **Перемишля,** коли власне тільки українська форма цієї назви зберігає правильне органічно розвинене закінчення -иль із первісного -sl+jь.[10]

Вище названі праці Міклошича розв'язують справу формального походження назв **Перемисл** (особи) й **Перемишль** (місцевости). Вони одначе не дають відповіді на питання: коли приблизно могла виникнути назва місцевости, яке значення особової назви — ймення, хто був носій цієї назви, серед яких обставин зродилася місцева назва, тощо.

На всі ці питання покищо не може бути однієї відповіді, вона може бути тільки здогадом, гіпотезою. Ані історія, ані археологія, ані мовознавство, чи ономастика не можуть (покищо) точно вияснити й подати переконливі факти, які свідчили б про одне чи друге. Під цим оглядом до сьогодні важать слова М. Грушевського: „. . . На жаль, наші відомості тут дуже короткі . . . ним (Перемишлем, Я. Р.) літописи наші, навіть Галицька — займаються дуже мало. Судячи по знахідках предметів кам'яної культури, місцевість се була здавна залюднена; але з руських часів находок у нім доволі мало. Знаємо, що се була важна кріпость, ключ від Галичини від Заходу, на головнім шляху, що вів поперек Галичини . . ." (Історія України-Руси", т. II, Нью Йорк, 1954, стор. 461). Ніяких історичних, чи передісторичних свідчень про **Перемисла** — людину, з якою зв'язане повстання назви, не маємо. Немає теж якихсь рекордів про традицію, народне передання про цю особу. Міг це бути якийсь передісторичний князь, що був власником города й його оселю називали „Перемишль город". Міг це одначе бути тільки перший поселенець у цій стороні — звичайний собі боярин Перемисл і його двір назвали довколишні сусіди „Перемишль двір". Термін „город", „двір" (а може ще й інші) заникли ще в передісторичну добу — так, як напр. „Львів город" — „Львів" уже в історичну добу — й залишилася тільки перша частина назви: „Перемишль". Пам'ять про „Перемисла" затратилася, осталася тільки сама місцева назва, як єдине (досі) свідоцтво його існування. Аналіза самого ймення (так як і подібного „Осмомисл") вказує на побажання батьків, щоб дитина була „непересічної мисли", тобто розуму, щоб перевищала інтелектуальними вартостями всіх інших людей. Це одна гіпотеза. Не виключений одначе й інший здогад: носій цього ймення (князь, боярин, перший переселенець?), назвався первісно інакше, в своєму житті одначе визначився непересічними умовими здібностями й довкілля перейменувало його „Перемислом", так як Ярослава Галицького кілька століть пізніше „Осмомислом". Так чи сяк: назва особи, від якої походить „Премишль", інтелектуального забарвлення, свідчить про духові, моральні вартості її носія.

Коли йде про час повстання місцевої назви, то тут теж можна керуватися тільки здогадами. Одне певне, а саме, що вона рішуче давніша від перших історичних згадок про місто (т. зв. Несторів літопис під р. 981).[11] Своїм характером ця назва належить до складених, отже до найстарших типів слов'янського назовництва, як і назви **Тустань, Переяслав** тощо. Того типу особові й місцеві назви сягають до праслов'янської доби в розвитку слов'янських мов і племен. Наявність назв типу **Перемишль** і по південному боці Карпат (напр. в Чехії), а брак їх на Балканах, може свідчити про пізньопраслов'янське існування їх у слов'янському назовництві, тобто на терені слов'янської прабатьківщини між Дніпром і Вислою. Щойно після вимандрування племен, що з них повстали теперішні південно-слов'янські народи, отже після 6-го століття по Христі,[12] почалася продуктивність цього типу особових і місцевих назв на теренах старої слов'янської прабатьківщини. Отак можна прийняти з великою правдоподібністю повстання назви (назви, не оселі!) **Перемишль** на 6—7 стол. по Христі. Відступ 200—300 літ, що ділить початок назви від її першого літописного рекорду під р. 981, міг бути вистачальний для заniку другого члена місцевої назви: „город", „двір", тощо. Історичні свідчення знають цю назву власне без цих апелятивних складників, хоч з природи речі вони мусіли існувати в первісній формі назви.

Як сказано вгорі, всі подробиці про цю назву можуть мати виразно гіпотетичний, і покищо тільки такий, характер. Що залишається певне, то це можна схопити в ось-які ствердження:

1. Назва **Перемишль** — стара слов'янська назва, східньо-слов'янського (українського) походження.
2. Є це присвійна прикметникова формація відома поза цим у слов'янському (в тому й українському) назовництві.
3. Основа місцевої назви — особове ймення **Перемисл** — відноситься до наймаркантнішої постаті того місця й часу, коли надано назву оселі.
4. Місцева назва **Перемишль** рішуче старша, як перші згадки про неї в історичних джерелах (10 стол.).
5. Всі інші пояснення належать до т. зв. народньої етимології.

---

[1] Цю виписку, як теж і деякі інші матеріяли автор статті завдячує проф. Б. Загайкевичеві з Розелл, Н. Дж., за що складає йому свою сердечну подяку. Матеріяли друковані старим, т. зв. етимологічним правописом подано тут у сучасній правописній системі.

[2] Обидві праці передруковано в 1927 році в Гайдельберзі п. н. „Die Bildung der slavischen Personen — und Ortsnamen".

[3] J. B. Rudnyćkyj: „Beiträge zur ukrainischen Ortsnamenkunde", Zeitschrift für slav. Philologie, Bd. XIX, Berlin, 1944, S. 69—72.

[4] Усно в дискусії з автором дня 27. березня 1938 в Берліні, а теж і в одній із праць, недоступній на еміґрації авторові цих рядків.

[5] Пор. М. Грушевський: „Історія України-Руси", т. 1, стор. 485 і д., т. 2, стор. 461 і д., Нью Йорк 1954; Z. Stieber: „Polska i ruska nazwa Sanu", Język Polski, t. 21, Kraków 1936, str. 172-4; Б. Д. Греков: „Киевская Русь", Москва — Ленинград 1949, стор. 467; В. В. Мавродин: „Образование древнерусского государства", Ленинград 1945, стор. 298 і ін.

[6] Пор. авторову статтю: „Чому Ярослав Галицький названий Осмомислом", Життя і знання, Львів 1936, стор. 278-9.

[7] Такі форми засвідчує напр. чеська мова для аналогічних чеських місцевих назв, пор. А. Профоус: „Mistni jmena v Cechach, jejich vznik, puvodni vyznam a zmeny", Praha 1951, str. 466-7.

[8] На польську й латинську форму цієї назви багато прикладів знаходимо в різних томах видання: „Akta grodzkie i ziemskie z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego" T. I—XXV, Львів 1868—1935, passim, а теж у таких як: „Жерела до історії України-Руси", т. II, Львів, НТШ, 1897, чи в новіших виданнях старих документів, напр. „Documenta Pontificium Romanorum historiam Ucrainae illustrantia (1075-1953), Рим 1953, passim.

[9] Із терену Гуцульщини прикладів достачає Ст. Грабец у праці: „Nazwy geograficzne Huculszczyzny", Prace onomastyczne PAU, nr. 3, Kraków 1950, str. 230 і d.

[10] Ближче про це явище пише Ян Лось у своїй граматиці: „Gramatyka polska. Część 1: Głosownia historyczna", Lwów—Warszawa—Kraków, 1922, str. 175.

[11] Пор. М. Грушевський: „Історія України-Руси", т. I, Нью Йорк 1951, стор. 485, 488.

[12] Пор. авторів „Вступ до слов'янознавства", УВУ, Мюнхен 1948, стор. 66 і д.

ПЕРЕСЛА́В PN. 'Pereslav', see p.841.

ПЕРЕЯ́СЛАВ GN.'Pereyaslav', OUK. **Переяславль**, Ru. **Переясла́вль**, Po. Perejasław. - Deriv. **переяславський; Переяславські статті́ (договір)** із 1654 року **між коза́цькою старши́ною й ца́рським посо́льством О.Трубецько́го,"які́ обме́жували автоно́мію України" (УРЕС.2,769) були уневажнені** І. **Вигове́ським (Гадя́цький догові́р** 1658) і **війно́ю з Росі́єю (Конотопська перемо́га** 8.7.1659),**остато́чно зліквідо́вані четве́ртим універса́лом** 22.I.1918 **ро́ку в Ки́єві.** - Syn. **Хмельни́цький.**

GN. is an old PS. -jo formation based on PN. *Переяславъ* < PS.*Per-ję-slavъ 'he who took over the glory', cf. Vasmer[2]3,241.

перка́тий, пирка́тий Wd. 'pug-,flat-nosed; with straight horns', first recorded in the XIX c. (Желеховський 2,263); Po.(from Uk.) perkaty, pyrkaty (cf. M.Wojtyła-Świerzowska JP.60, 24-30). - Deriv. **перко-,пирко-но́сий,перко-пирко-ні́с,** FN. **Перкалю́к, Пиркалю́к** (Богдан 221, 240).- Subst. **кирпа́тий; рога́тий.**

According to Janów,JP.23,105-110, the word is to be considered a dial. deformation of the orig. **кирпа́тий** ,q.v.; yet M. Wojtyła-Świerzowska,l.c.,referring it to SC. pŕčav,pŕčast 'ts' , Ma. prczi 'he puffs up', prczko 'self - praiser',etc., and Slk. pŕčiti se 'ts', recon - structs a PS. form ***pr̥čiti : pr̥čati** 'to puff up, to blow,raise' and derives from its root Po. pyrkaty // perkaty; see also **ки́рпа.**

ПЕ́РЛА,' pearl',MUk. **„Перло многоцѣ́нное"**1646 **Кири́ла Транквілліо́на-Ставрове́цького.** -Deriv. **перли́на,перли́нка ,перли́нний,перли́стий,перли́тися, перло́вий, перлі́вка/перло́вка.**- Syn. **перламу́трове зе́рно́,що використо́вується як дорогоці́нна прикра́са.**

From ModHG. Perle or Fr. perle 'ts'.

пермі́т, also **пі́рмит, пиримі́т** AmUk, 'permit', first recorded in 1955 (Bilash 493). - Subst. **пере́пустка, до́звіл.**

From E. permit 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 492, Royick 90.

пермі́тник AmUk. 'permittee' (permit teacher), first recorded in 1955 (Bilash 493). - Subst. **люди́на з до́зволом учителюва́ти.**

From E. permittee 'ts', Bilash, 1. c.

ПЕРО́ feather',MUk.,OUk.перо, known to all other ModSl.lgs. - Deriv. **пе́рце,пе́рко,перо́вий. Syn. рогове́ нашкі́рне утво́ре́ння в пта́хів.**

PS.*pero 'ts' connected with **пе́рти,** q.v.

ПЕ́РСИК 'peach; nectarine', ,ModUk., Ru. ts. - Subst. **соковйтий о́воч рослйни з роди́ни розоцві́тих; саме́ де́рево,Бойків ЗІ7.**

From MHG. persik (ModHG. Pfirsich)'ts', Vasmer^{2}3,243.

ПЕ́РСТ arch.'finger', ,MUk.,OUk. **перстъ,** OES.**пьрстъ** ,Ru.**перст,** OCS. pǒrstъ, Po.parst, Cz.,Slk.prst,UpSo. porst. - Deriv. **пе́рстінь / пе́рстень, перстенёць, персте́ник,перста́ч,** Subst **па́лець.**

PS.*pǒrstъ 'ts' with no certain IE.cognates, cf. Vasmer^{2}3,244.

ПЕ́РТИ, пру,прешй 'to press',Ru. **пере́ть,** Po. przeć. - Deriv. **в-,ви-,від-,за-,по-,під-пе́рти/ся/, в-,ви-,від-,за-,по-під-пира́ти /ся/, впе́ртий-тість,-то.** - Syn.**тиснути,не́сти тягар; тіка́ти.**

PS. *pǒrti 'ts',with no ultimate cognates in IE. lgs. , cf.Vasmer^{2}3, 240-241.

ПЕРУ́Н 1. 'lightning, thunderbolt', MUk. **перу́нъ** /ХУІІ с.ЛСЛ.168/, OUk. **перунъ,** BRu. **пярун** ,Ru. **перу́н** ,Po. piorun, Cz. perun,SC. (deriv.only:) perùnika, Sln. (-:) perunîka. - Deriv. **перу́нський,** FN. **Перу́н,Перуняк**/Богдан 221/. - Syn. **грім.**

PS.*perunъ 'ts'; for details see the following entry.

ПЕРУ́Н 2. PN. Perun (Sl.god of thunder), MUk.,OUk.,OES. Пероунь /ХУІ с./, Перунъ /ХУ с./, Перуна / Пероуна Asg./ ХУІ с. /, в Перуна /971/, ѿ Перуна/945/, Пероуно᷑ бг̑омъ Isg./907/.- Deriv.**Перуновий;** OES. GN. **Перуна рѣнь.** - Syn. /східно/слов'я́нський бог дощу́, бли́скавки й гро́му, Слум.6,334.

Like the preceding entry this name derives from PS. root **per- : pǒr-* 'to strike, splinter', cf. Vasmer 3^2,246-247; in reviewing Vasmer's etymology of this entry in *Slavic Word* 11: 4, pp.615-616 Roman Jakobson stated the following:

Perun is aptly regarded by Vasmer as a common Slavic god. Filipović's discoveries of further traces of *Perun's* worship among the Southern Slavs support this view (see *Glasnik Zemaljskog Muzeja u Sarajevu*, 1948, 63ff, 1954, 181f.). The connection of the OR place name *Peryn'* (cf. also Bulg. *Perin planina)* with Perun is corroborated by the recent discovery of the great pagan sanctuary in Peryn' near Novgorod (see *Kratkie soobščenija Instituta istorii material'noj kul'tury*, L, 192ff.). Furthermore, generations of linguists, from Grimm to Meillet and his followers, brought together the necessary material for elucidating the Indo-European ties of the Slavic god. The verbal root **per-* meaning 'strike, splinter' and occurring either with or without the extension -k-/-g- and followed by an *n*-suffix unites the Common Slavic *Perun* with the Baltic *Perkunas*, the Vedic *Parjanya*, the Norse *Fjǫrgynn*, the Al-

banian *Peren-dī* and the Hittite *Perun-* (see *Language* XXX, 356f.). The same root appears in the Latin *quercus*, name of the oak traditionally consecrated to this deity. The Greek *κεραυνός* is a rhymeword substituted for a tabooed **peraunós*. The communality of name and functions attached to this deity, along with striking correspondences in its worship, support the hypothesis that it is of Indo-European origin.

In the Slavic world, the name *Perun* presents a series of changes partly due to taboo: vowel alternation, suffixal variation, root reduplication, dissimilation of the liquids, etc. Cf. *Perušice* in the Novgorod Chronicle, *Porun* in the OR Alexandreis, the verb *poropriť sja* in Russian writings attacking paganism; forms like *Perone*, *Prone*, *Porenutius* and even *Pripegala* in the Latin sources on the religion of the North Western Slavs; *Peron*, *Parom* in Slovak curses, *Perušan* in Bulgarian folklore, and finally, in Balkan folk magic, *Perperuna* with various modifications, e.g. *Preperuša*, *Prporuša*, *Preperuda*, *Papaluga*. An Old Russian sermon assigns to *Pereplut* the same ritual which is linked to *Peperuda* in Bulgaria: *Perun* becomes *Pereplut* by root reduplication and dissimilation (vowel—zero and *r*—*l*). It seems, moreover, that in his turn the bookman distorted the name for a derogatory pun connecting the deity with *plut* 'swindler'.

The Common Slavic **pergyni* 'wooded hill', reflected in OCS *prěgynja* and in Polish and Ukrainian toponymy, appears in OR as *peregynja* (or *beregynja*, distortion by scribes who linked it with *bereg* 'shore'). That these wooded hills were sacred is evident from the fact that the Christian preachers condemned their worship: *moljaščix čelověk rodu i roženicam . . . i mokoši i peregini i vsjakim bogom merz'kim trebam ne približajsja* (*FF Communications* XLIII, 305).

ПЕТЛЮ́РА FN. 'Petlura', see p.849.– Deriv. петлю́рівський, петлю́рівець, -івка, петлю́рівщина, петлюрознáвство, "Петлюріяна". – Syn. Петлюра як символ модерного українства зображений у багатьох працях, напр. у новому виданні серії "Петлюріяна" ч.I, Вашінґтон-Філядельфія 1981: М.Степаненко "Борець за ідеї української нації"; в короткому огляді можна схопити заслуги С.Петлюри ось-як:

Українська держава періоду 1917-1921, беручи як хронологічну цілість всі три періоди її тяглости та існування (Центральна Рада, Гетьманська Держава, Директорія), мала всі державні атрибути міжнароднього права: 1. територію, 2. населення, 3. владу.

Існувала густа мережа дипломатичних і консульських представництв іноземних держав в Україні та українських представництв за кордоном.

У час державности України існувала консульська сітка з 70-ти консульських установ, генеральних консулятів, звичайних тощо, які були призначені до 47 европейських та 23 азійських міст і місцевостей.

У той період державности України (1918-1919 р.р.) у Києві урядували дипломатичні представництва від 46-х держав світу. Українських дипломатичних товариств за кордоном було 35. Українську державу визнало 11 держав де юре, а десятки інших держав — де факто.

Крім відносно спокійного 7-місячного періоду гетьманської влади, більшість часу з періодів Центральної Ради і Директорії доводилося провадити у боротьбі з безнастанною аґресією червоної Москви, з білою армією ген. А. Денікіна та анархічними отаманами — Н. Махном... та іншими. У наслідок чергової аґресії червоної Москви на Україну переважаючими силами, уряд і військо УНР змушені були в лютому 1919 року відступити з Києва до західніх областей України. У липні 1919 року обидві українські армії — Наддніпрянська Армія УНР і Українська Галицька Армія — об'єднуються під верховним командуванням Головного Отамана Симона Петлюри, маючи один штаб. Узгідненою блискавичною операцією у боротьбі з червоною армією, яка панічно тікала і була розбита, було здобуто серце — столицю України, Київ 30-го серпня 1919 року.

* * * * * * *

Користуючися з ситуації, що склалася восени 1919 року на Правобережжі й півдні України, коли зав'язалася взаємна боротьба між білими і червоними російськими арміями, Голова Директорії й Головний Отаман С. Петлюра дав наказ головному ядру армії УНР піти збройним походом у глибоке запілля ворожих армій. Була створена Армія Зимового Походу з трьох груп, кількістю з 5,000 вояків, де головне командування очолював генерал М. Омелянович-Павленко, а дві інші групи — генерал О. Загродський та Отаман Ю. Тютюнник.

На армію було покладене завдання робити глибокі рейди у ворожe запілля, нищити комунікації, склади, залізничні вузли тощо. Політичною метою цього походу було — продемонструвати серед населення України і перед державами Европи живучість Української

Державницької Ідеї. Похід було почато 6-го грудня 1919 року і закінчено після п'ятимісячного успішного рейду. Решта армії УНР змушена була перейти на терен Польщі...

Закінчилася епопея визвольної боротьби за Українську Державність мілітарною поразкою, але Уряд УНР і його військо не скапітулювали перед воротом, а далі готувалися до відновлення боротьби.

Симон Петлюра, що жив на еміграції в Парижі, був маривом небезпеки для червоної Москви. Бо він ще за свого життя став Прометеєм і легендою у свідомості українського народу. Він став персоніфікацією, уосібленням ідеї Української Суверенної Державности.

Він був смертельною небезпекою для червоної Москви на випадок міжнародніх ускладнень чи війни. Тому Москва відрядила до Парижу Шльому Шварцбарда, в минулому контрабандита і кримінального злочинця, з дорученням фізично зницити С. Петлюру; 25-го травня 1926 року в Парижі, на вулиці Расіна, серед білого дня Ш. Шварцбард сімома кулями вбив С. Петлюру. Окультивно, і життєво, і словотворно, знаменним є те, що слова Петлюра і Україна складаються з 7 літер. Стріляючи в С. Петлюру, вбивця стріляв в Україну....

(С.Байбак
Вільна Думка,Лідкомб,
за 1979 р.)

As far as the etymology of the name Petlura is concerned the generally accepted hypothesis is that by V.Simovych deriving it from *Petr-ura : Petro; it was accepted by JBR., cf. OnUVAN.2,59-60, Shevelov 640,a. o. - In 1979 V.Chaplenko advanced an Adyghe-theory according to which Petlura = petsiure ' a man with a long nose',cf.

з адигейського „пеціюре" - великий, гострий ніс. (Канадійський Фармер - Вільний світ ч. 41 за 1979).

In reply to this JBR. in his article in America ,No. 168,Philadelphia1979 wrote as follows:

Це правда, що поважні мовознавці (включно з Сімовичем) пояснювали пояснюють і будуть пояснювати цю назву, як відподібнену форму українського *„Петрури", що всі інші пояснення належатимуть до „псевдологій",

тобто до довільних мовних спекуляцій, основаних на штучному зіставленні звуків з тієї, чи іншої мови. Про ці справи я докладно пишу в своєму етимологічному словнику, том II, ст. 292-301.

Недавно вийшла праця Юрія Шевельова п. з. „Історична фонологія української мови" (по- англійському). В цій праці автор пояснює назву „Петлюра" теж із „Петрури", отже від „Петра".

Після цього немає вже сумнівів, що поважні мовознавці, починаючи з В. Сімовича, а кінчаючи на Ю. Шевельову, правильно виводять назву Петлюри з українського матеріялу, а не з адигейського словника. Здається, що після виходу книги Шевельова, що вияснює походження й історію української фонології взагалі, всякі теорії про її адигейське коріння належатимуть до літературних фантазій.

In a postscript to this article B/ohdan/ R/omanenchuk/ tried to advance a third etymology connecting Petlura with **петлюва́ти/питлюва́ти**'to bolt,sift',viz.

На мою думку,... походження назви Петлюра від Петрури таке ж неперконливе й штучне, як адигейська теорія Чапленка. По-моєму цю назву найпростіше і найприродніше виводити від дієслова „петлювати" (у вимові „питлювати") що означає молоти зерно пшениці на найкращу білу муку. Млинський камінь який молов власне, петлював дуже швидко обертався і від того обороту виходила петльована мука (борошно), з якої пекли білий хліб, а з непетльованої муки пекли разовий хліб темніший і „грубший",бо й мука разова була не така тоненька, як петльована. Потім дієслово петлювати стало метафором — про людину, що скоро говорить казали, що вона меле або петлює язиком, як у млині питель (камінь, що петлює). І з того пішло слово „петлюра" (як танцюра, мішура), яке можна було почути нераз серед народу.

Unfortunately, this etymology has very little chance to survive both from the onomastic (formal) and semantic reasons.

ПЕТРО́ PN.' Petro Petiĭ, MUk. Пе́тръ (I627 Беринда), Петра, Пе(т)ра, Петра G Sg. (I484 Пом'яник), OUk. Аѣ ☧ Ѵ К Ф преставн рабъ бнї подьнакъ Петрѣ (XIII c.), гн помозн рабоусвоему Петру Феодулоу (XII c.), (K Соф граффіто); Ru. Пётр.-

-Deriv. Петро́вич, Петрі́вна, Пе́трик, Петру́нь, Петруньо, Петру́сик, Петру́сь, Петру́сичок, Петру́хно.-

-FN. Петраче́нко, Петрачу́к, Петра́к, Петра́н, Петрано́к, Петра́ш, Петраше́нко, Петрашу́к, Петрашо́к, Петра́шко, Петра́шок, Петра́шин, Петрасю́к, Петра́жник, Петра́зник, Петре́нко, Петреня́к, Петрі́в, Петрі́вський, Петрійчу́к, Петро́, Петро́нський, Петроня́к, Петроно́к, Петрось, Петросю́к, Петро́в, Петро́вський, Петро́вич, Петро́вий, Петроє́нко, Петруґа, Петру́к, Петруке́вич, Петру́х, Петруха, Петрухо́вич, Петру́н, Петру́нь, Петру́на, Петрунчак, Петруневський, Петруне́вич, Петрунько, Петру́ня, Петруняк, Петрусь, Петручко́вський, Петрусе́нко, Пе́труш, Петруше́нко, Петруше́вський, Петруше́вич, Петрущак, Петру́шка, Петрушо́к, Петру́сів, Петруся́к, Петру́сик, Петриня́к, Петри́ця, Пе́трич, Петри́ча, Петричальський, Петриче́нко, Петри́чка, Петри́чко, Петричу́к, Петри́цький, Петри́га, Петри́ґа, Петригу́ра, Пе́трик, Петрикі́в, Петрико́вський, Петриля́к, Пе́трин, Петри́на, Петринчу́к, Петри́нка, Петри́нко, Петрино́к, Петрише́нко, Петрищак, Петришке́вич, Петри́шин, Петрю́к, Пету́ла, Петущук, Петя́х, Пе́тик, Петю́к (Богдан 222,223).-

-GN. Петрикі́вка, Петрі́вське, Петро́вське, Петроград, Петродворе́ць, Петропавлі́вка, Петропавловськ, Пе́трос.-

-SUBST. MUk. ōпо́ка ѿ ōпо́ки Зрн Ки́фа: CV: Пе́тръ, ѥ: ка́мень мѣ: Твёрдость. I627, Беринда.

FROM Gk. Pétros : pétros 'stone rock' THE ULTIMATE SOURCE BEING CALQUE FROM ARAM. kepha, Klein 2, 1167, Петровский I78. /T.S./.

ПЕТРУ́ШКА, Petroselinum sativum:parsley', MUk. петрушки Gsg. (XVII с. Гептаглот 25), петрушку (I747 Інтермедії), Ru. петру́шка, Po. pietruszka, Cz.petržel. - Deriv. Wd. петрушкува́ти = продава́ти петру́шку. - Syn. горо́дня росли́на роди́ни зонти́чних, слу́жить для припра́ви страв і в медици́ні.

From Po. pietruszka 'ts', the ultimate source being Lat.Petroselinum/Gk.petrosélinon, Miklosich 245, Brückner 412, Vasmer^{2}3,253,a.o.

ПЕЧА́ЛЬ 'despair', MUk.,OUk.,OES. печаль, Ru. печа́ль , OCS.pečalj6, Bu. печа́л. - Deriv. печа́льний, /o/печа́лити, опеча́лений, печа́луватися, -ання. -Syn. вели́кий сму́ток, журба́; кло́піт.

PS. * pečalj6 <*pekělj6 'ts', root *pek- ts as in пекти́ ,q.v.

ПЕЧА́ТКА, печа́ть : пекти́.

ПЕЧЕРИ́ЦЯ : пекти́.

ПЕЧІ́НКА : пекти́.

ПИ́ВО : пи́ти.

ПИЛИ́П, arch. **Филип** PN.'Philip', MUk. ѳ҃ілі҃ппъ (I627 Беринда), Ru. **филипп, филипп́ий,** Po. Filip. - Deriv. **Пилипович, Пилипівна;** FN. **Пилипенко, Пилипович, Пилипівський, Пилип,як, Пилип'як, Пилипчак, Пилипів, Пилипник, Пилипа, Пилипаш, Пилипчук,** also: **Филип, филипак, филипів, филипович, филипівський, филипович, филипчак, филипчук, филипин, филипишин, фифилип'як (Богдан 67, 239).** GN. **Пилипче;** Rel. **Пилипівка.** - Subst. **конолюб;** MUk. Конелюбецъ, **Беринда I627.**

From Gk. Fílippos ' fond of horses', Klein 2,1173, **Петровский 222, а.о.**

ПИР 'fiest, banquet, regale', MUk., OUk. OES. **пиръ,** Ru. **пир,** OCS. pirъ, SC. pȋr, Sln. pȋr, Bu. пир - Deriv. **пирува́ти, -а́ння, пирува́льник, -иця,** here: **пиріг, пиріжо́к, пиріже́чок, пиріжко́вий, пиріжний, -ик, пирого́вий, пирожи́тися, пирожне, -ниця; пири́ще.** - Syn. **у́чта, бенке́т.**

PS. *pirъ 'ts', being a deriv. from **пи́ти** 'to drink' — suffix -rъ.

ПИРІ́Г see the preceding entry.

ПИТА́ТИ 'to ask, question', MUk., OUk., OES. пытати, Ru. **пыта́ть** 'to torture', OCS. pytati, Po. pytać 'to ask', known to other Sl. - Deriv. **ви-, за-, по-, с-пита́ти, -а́ння, за́пит, пита́льний, -ик, за́питник,** etc. - Syn. **звертатися до ко́го за вістка́ми, інформа́ціями, довідка́ми.**

PS.*pytati 'ts', IE.root **pūt-'to think', cf. Lat.putō, -āre 'to think', ToA.put-k 'ts', Vasmer[2]3,421, Brückner 450, a.o.

ПИ́ТИ 'to drink', MUk., OUk., OES. **пити**, Ru. **пить**, OCS. piti, Po. pić etc. - Deriv. **ви-, за-до-, під-, по-, про-, с-пи́ти, ви-, за-, до-, під-, по-, про-, с-пива́ти, -а́ння, ви́пивка, напи́ток, пи́во, пивни́й, пивни́ця, питво́, пите́ць,** etc. - Syn. **ковта́ти якунебудь рідину.**

PS.*piti, IE. **pī-tī 'ts', root **pei-: **poi-, evidenced in **пої́ти** 'to offer drinks', **напій** 'drink', etc., Trautmann 228, Vasmer[2]3,269, a.o.

ПИ́ХА 'pride', known to other Sl. as well, -Deriv. **пи́шний, пиша́тися, пиха́тий, -тість, -то, пихови́тий, -тість, -то; пишномо́вний, -ність, -но, пишно́та́,** etc. - Syn **го́рдість, зарозумі́лість, зазна́йство.**

PS.*руха 'ts' being an apophonic form of **пу́хнути** 'to swell'; according to Brückner 449 it is related to **бу́хати, бу́хнути,** see **бух!** cf. also Vasmer[2]3, 421, Trautmann 233-234, **а.о.**

ПІВ 'half', MUk.,OUk.,OES. **полъ**,OCS.polъ, known to all other Sl. - Deriv. **полови́на, пі́втора,-ри, пі́втретя, пі́вчверти, пі́вп'ята, -півку́ля, півмі́сяць, - пі́всві́та, пі́врік, півріччя , півли́ха, півсло́ва, пі́всо́тня, півціни́, ітд.**; here: **полу́дне, полу́панок, полу́кіпок, полу́драбок, ітд.** - Syn. **одна́ з рі́вних (одна́ко́вих) части́н.**

PS. * polъ 'ts' with doubtful IE. affiliations,e.g. Alb.palë 'side,division', cf. Vasmer^{2}3,306.

ПІД prp.'under', MUk. **пудъ ,подъ ,** OUk.,OES. **подъ ,** known to all other Sl. - Deriv.**пі́ді, пі́до, по́під.** -Syn. **ни́жче чо́го, на спо́ді, внизу́.**

The word is generally considered an extended PS.*po- by the suffix -dъ, cf. (extensively:) ESSJ.1,192-198.

ПІД- prefix in such ModUk. words as **підва́жити, підда́ти/ся/, підне́сти/ся/,підперева́ти/ся/, підси́лювати/ся/, підсиха́ти, підсисте́ма, підвла́дний, підпоряд-ко́ваний, підчи́щений, пі́дфальшо́ваний,підшиття́, підшта́н/и/ки, пі́дштанці, підсовє́тський,під'яре́мний ітд.**

PS. *pod- see the preceding entry.

піка́да BrazUk. 'path cut through the woods', first recorded in 1926 (Кармансь-кий 10). - Subst. **прору́бана сте́жка в гу-ща́вині лі́са.**

From Port. picada 'ts'.

ПІ́ЛЬГА 'relief' **: по+льга:ле́гкий.**

пі́нац, also **пі́нас** AmUk. 'peanuts', first recorded in 1933 (Bilash 498). - Subst. **земляни́й горі́х, ара́хіс.**

From E. peanuts 'ts', Bilash 1. c., Koshelanyk 98, Royick 89.

пінсе́тія, also **пойнсе́тія** AmUk. 'poinsettia : Euphoria pulcherrima', first recorded in 1949 (Winnipeg JBR.). - Deriv. **пінсе́тка, пінсе́тієвий.**-Subst. Різдвя́на кві́тка, О.Кордуба Ільяшенко, Жін. світ, Торонто, 3/1981,13.

From E. *poinsettia* 'ts',named after J.R.Poinsett (1799-1851), Am. diplomat in Mexico , Klein 2, 1207.

Cf.: Мехіко, звідки походить ця рослина, і де вона росте дико, ще королі Ацтеків (стародавніх жителів Мехіко) плекали її при дворах, як символ чистоти і непорочности. Місцеві ж індіяни називали її Cuetlaxachitl і виробляли з прицвітників червоно-пурпурову фарбу, а з соку рослини виготовляли ліки на простуди.

Різдвяна квітка дістала свою назву від прізвища першого американського амбасадора до Мехіко Roberta Poinsetta, який привіз її до США в 1825 році і від тоді почали її тут плекати.

Назва Пінсетія закріпилася серед народів, що говорять англійською мовою.

Звичайно сучасна Пінсетія, яку ми бачимо, своєю якістю багато відрізняється від тої, яку, у свій час, привіз до США Poinsett. Науковці генетики за минулий час добре попрацювали і вивели багато високоякісних довгоцвітучих сортів (cf. Кордуба Ільяшенко, l.c.)

піньо́р, піньо́р/к/а BrazUk. 'pine-tree', first occurrence in 1929:

З могутніх пінейрових пнів
Ріс храм на Божу хвалу (Карманський 17);

піньори́на (1981); Subst. сосна́. 4.: В нашій колонії є багато піньорів, дерева і різні ябка. Вона називається Барракас. (1931)

From Port. pinheiro 'pine-tree'.

ПІТ , Gsg. по́ту 'sweat, perspiration' ,MUk. потъ (XVII c. ЛСЛ 189),OUk.,OES. потъ, known to all Sl. - Deriv. пітни́й, поти́тися, с/по́чений. - Syn. прозо́ра рідина́, яка́ виділя́ється назве́рх особли́вими підшкі́рними зало́зами, Слум. 6,546.

PS* potъ < *poktos 'ts', IE. root **pokᵘ- : ** pekᵘ- contained in пекти́ , q.v.

ПІЧ : пекти́.

план, планува́ти → плян, плянува́ти.

ПЛАСТ[1] 'layer; stratum; bed, seam, pan', MUk.,OUk.,OES. пласть; BRu.,Ru.,Bu. **пласт**, Sln. plâst, SC. plȃst, Cz.,Slk. plást, Po.,UpSo. płast. - Deriv. **пласти́на, пласти́н/оч/ка, пласти́нковий, пластинча́тий, -тість, пластинча́стий, -тість, пла́стир, пластове́ць, пластови́й, пластува́ти, -а́ння, пласту́н, -ський.** - Syn. **суці́льний шар яко́ї-не́будь однорі́дної ма́си; горизонта́льна, ущі́льнена ма́са осадо́вої гірсько́ї поро́ди; шар сні́гу,** (за:) **Слум.** 6,564.

PS. *plastъ 'ts', IE. root **plăt-:**plăt-: **plŏt-:**plət-, cf. Lith. plõtyti 'to stretch', Arian *pleth- 'ts', Arm.lain 'broad', Gk.platýs 'ts', plátanos 'platane', Lat. planta, Cymr. lled, Corn.les, Bret.let/led, 'broadness', Oir. leth 'side', OHG.flâdo 'offering-cake', MHG. vlade 'broad,thin cake', ModHG. Fladen 'flat cake', Du.vlade vla 'pancake', MidE.flaƿe 'ts' (cf. "Pre-Teut. platan- or plathan- would have to be assumed, perhaps with the primit.sence 'surface,flat thing'", Kluge 89); Trautmann 222, Vasmer[2]3,273, Pokorny 835, a.o.

ПЛАСТ [2]. Wd., AmUk.,AustrUk. BrazUk.,ArgUk. 'Plast' - scouting-like youth organization in West-Ukraine and the Uk. diaspora; ModUk. - Deriv. **пластови́й, пласту́н-ка, пласту́нський, пластува́ти, від-, за-, по-пластува́ти, -а́ння.** - Syn. **організа́ція мо́лоді на скава́тінґових осно́вах.**

Akin to the preceding entry with specialized semantics: 'an elitarian social layer of the Uk. youth'.

ПЛА́ТА 'payment,reward', MUK. **плата** ,OUk., OES. **платежь**, Ru. **платеж** Po./za/płata. -Deriv. **запла́та,підпла́та,допла́та, плати́ти,в-, ви-,за-,від-,по-,при-, с-плати́ти, в-, ви-,від-,за-,по-,при-,під-,с-пла́чувати,-аннѧ,пла́тність,платня, пла́тний,-ник, -ниця, платіж,-ний.**- Syn. **ви́нагорода за пра́цю,прислу́гу то́що.**

PS.*plata 'ts',related to **пла/ст** 'layer', IE.root **/s/p/h/el- 'to split' cf. Pokorny 985-987, Brückner 420,a.o.

ПЛЕ́М'Я 'breed; tribe', MUk., OUk., OES. **племѧ**, known to all other Sl. - Deriv. **племі́нний, племі́нник | племʼя́нник | dial. племня́нник, племі́нниця, -ничка.** -Syn. **рід, ко́дло.**

PS.*plemę 'ts', IE. **pleə-men, root**ple- **pel- 'to beget; produce', Бурячок 73, Трубачев 1, 14, a.o.

пле́нтатися, Wd. also **пльо́нтатися(Стрий)** 'to rove around', first recorded in the XIX c. - Po. plątać się. - Deriv. **попле́нтатися,попле́нтач.** -Syn. **іти́, їхати,пересува́тися повільно, че́рез си́лу, Слум.6,575.**

According to Shevelov 141 deriv. from **плести́** 'to twist' with a "later irregularity in nasality'; yet, as indicated by **пльо́нтатися**, the Uk. word might be well considered as a Po. loanword, cf. Richhardt 88, Brückner 417.

плоть arch.for **тіло** 'body' from OCS. plotь 'ts'.

ПЛУ́ТАТИ from Po. plątać 'to mix up', see **пле́нтатися.**

плюме́рія AmUk.'plumeria', first recorded in 1970 (JBR.). - Subst. **рід кві́тистої росли́ни тропі́чних краї́н.**

Plumeria, Hawaii's favorite lei flower, was actually misspelled when it was documented. A French botanist named Plumier discovered the plant.

When the finding was recorded, it was written erroneously as Plumeria instead of Plumier, after its discoverer. The mistake was never corrected and the flower remained Plumeria.

In Hawaiian, the name for Plumeria is pumeli or melia.

In Ceylon and India, where the beautiful flower grows extensively, it is referred to by its romantic name of "frangipani." It blooms in the spring.

There are different types of Plumeria, and many bloom right here in Hawaii.

The most popular type of Plumeria used for making leis in the islands is the P. obtusa, which is a white flower with a yellow center. Although it is not the most colorful example of the species, it is definitely the most fragrant.

The P. obtusa is the Singapore Plumeria, but it is also American in origin. (JBR.Arch.133).

ПЛЮЩ 'ivy', ModUk., Ru. ts, SC.pljust,Plb. pl'aust'. - Deriv. **плющови́й**. - Syn. **повзу́ча рослина́,що чіпля́ється за опо́ру,по яки́й в'є́ться, Слум.Є,60І.**

A voiceless form of **бли́щ**, q.v.

ПЛЯН,SovUk. **план** 'plan', first recorded in the XIX c., known to all other ModSl. lgs. - Deriv. **пля́нува́ти,-а́ння, ви-,за-,по-пля́нува́ти,-а́ння, пля́новий, спля́но́ваний,-ність, пля́нува́льний,-ик,-иця.** - Syn. **за́дум, про́є́кт.**

From ModHG. Plan 'ts', РССтоцький 4,209.

пля́со фі́хо Arg.Uk. 'fixed term certificate' first recorded in the XX c. (JPP.Arch.133). - Subst. **термі́но́ва по́зи/ч/ка**, пор.

«Пля́со фі́хо» — це річ добра
Ще й дуже практична — —,
Чи на місяць чи на два
Все добре платиться.

/Українське слово,ч.11 за 1981/.

From Sp. plazo fixo 'ts'.

ПЛЯТО́Н, Плато́н see vol.2,845.

ПНЕВМО́НІЯ ModUk.;
нюмо́внія, also **нюмо́нія** AmUk. 'pneumonia' first recorded in 1971 (Koshelanyk 447). - Subst. **запа́лення леге́нів.**

From Lat.pneumonia,the ultimate source being Gk.pneumonia 'disease of lungs'.

ПО prp. 'after; according to',MUk.,OUk. OES. ts, known to all other Sl.- Deriv. **по́під, по́зад,поми́мо**, etc. - Syn. **пі́сля.**

PS.*po 'ts',extensively treated in SESSJ. 1,178-192.

ПО- prefix in many ModUk.,OUk.words as **по́під, по́за/д/, попере́д/у/**,and futhermore : **пода́ти, пододава́ти,полі́чити, попонавига́дувати**, etc.

See the preceding entry.

ПОВОРО́ЗКА : вересло́.

ПОЗУ́МЕ́НТ, dial. **брузуме́нт** 'lace,galloon', ModUk.; Ru. (since 1706) **позуме́нт.** - Subst. **гапто́вана сріблом або́ сухозлі́ткою та́сьма для оздо́блення о́дягу,м'яки́х ме́блів і т.ін., Слум.6,828.**

From ModHG. Posament 'ts', the ultimate source being Fr.passement 'trimmings', Matzenauer 272, Klein 2,1136, Vasmer^{2}3,303-304, a.o.

ПОІ́НШАТИ : і́нший.

ПО́ЇЗД : ї́здити.

ПОЇ́М - пої́сти : ї́сти.

ПОЇ́ХАТИ : ї́хати.

ПОЛЕ́ТИКА - на́зва гори́ на границі Аля́ски й Брита́нської Колю́мбії в Кана́ді й США, OnUVAN 2,61.

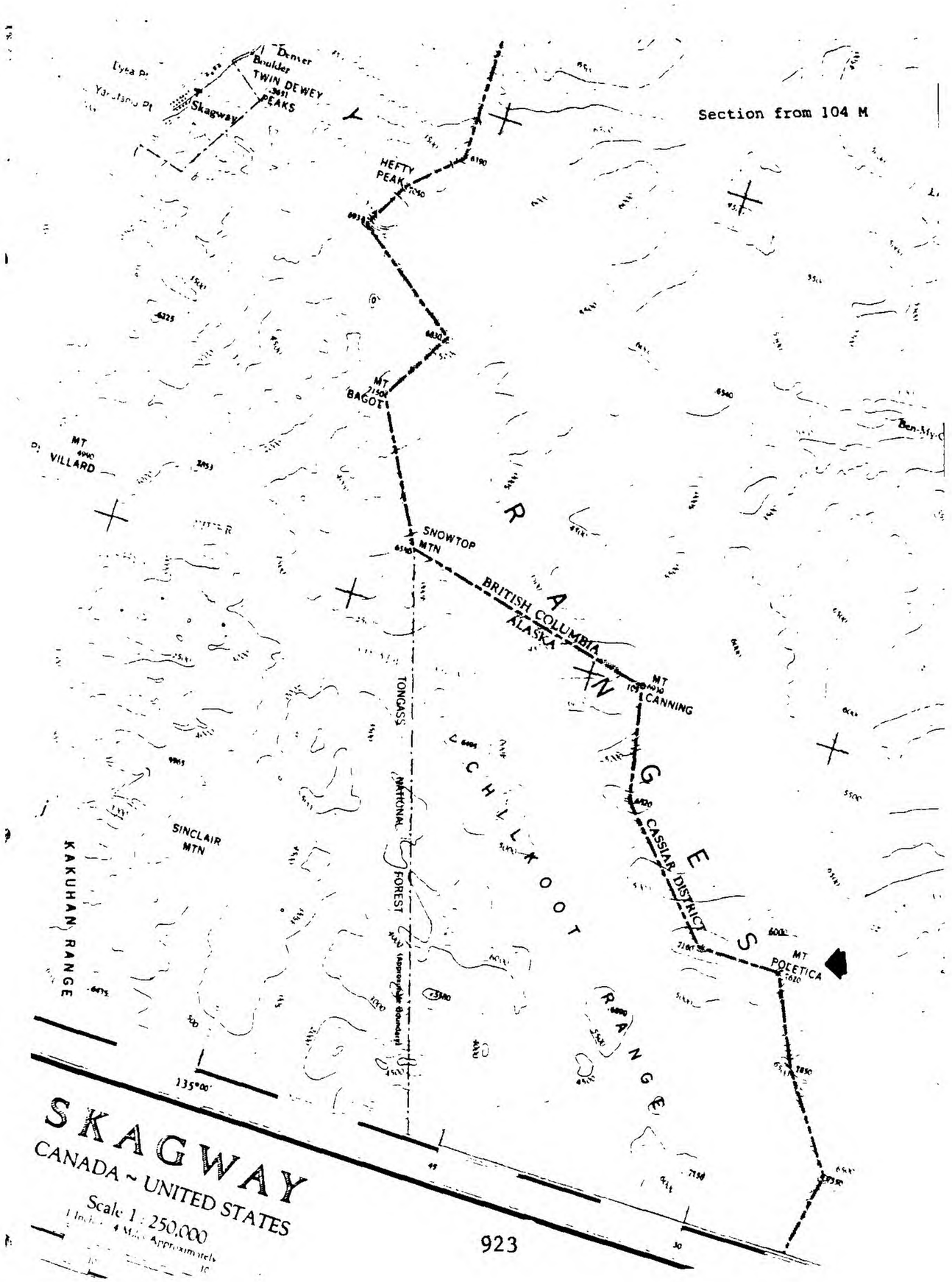
The oronym *Mount Poletica* is on the boundary of Alaska and British Columbia. With an elevation of 7,620 feet, it is located 11 miles southeast of Mount Canning at 59° 07' 55" N, 134° 29' 00" W. Mount Poletica does not present any difficulty in its explanation. According to Orth it was "named in 1923 by Lawrence Martin for M. Pierre de Poletica, Russian minister to the U.S. and a plenipotentiary in the Alaska boundary negotiations with Great Britain in 1824". [1]

Mount Poletica, as a geographical name, belongs to the category of "transferred place names", like Vancouver (: surname Vancouver), Mackenzie River (: surname Mackenzie), Bering Strait (: surname Bering), and further St. Boniface, St. Agathe, Olha, Ignace and many others. [2]

The surname Poletica requires a dual explanation: its etymology and the significance of its bearer, which led to his posthumous recognition in naming a geographical feature in North America after him.

The name *Poletica* is doubtessly of Ukrainian Cossack provenance. It must have been a jocular nickname of a Cossack gifted with diplomatic qualities in politics, in addition to his intellect, but never recognized in recorded history. Nonetheless, the name testifies to the intellectual qualities of its original bearer, which are essential for the designation of "Political man". As far as the name Poletica is concerned, the original ' i ' is substituted (Политика 'politics') by ' e ' perhaps under the dialectal identification of the lowered i > y > e under the influence of the stress. Another possible explanation: Полетика derives from Полѣтика with artificial "knyzhne" (book) reading of ѣ like e. In both cases the name is a unique creation in the Ukrainian language, its ultimate source being Greek politikos, "political'.

More fascinating than the derivation of the name is the history of its bearer, Petro Poletica. As is known from other sources [3] Petro Ivanovych Poletica (in diplomatic and scholarly documents known in the French form of Pierre de Poletica) was born in 1778, the son of a Ukrainian doctor. His father, Ivan Andrijovych, one of the first Ukrainian professors in medicine, lectured at the University of Kiel, Germany and other institutions of higher learning in Europe. He came from a distinguished military family known as "bunchuzhkovoe tovarystvo". Petro's cousin, Vasyl' (1765-1845),

son of Hryhorij, was a collector of documentary materials dealing with the history of Ukraine in the sixteenth to eighteenth centuries, and author of works in this field. He and his father are credited with the authorship of the History of Rus' (O. Lazarevskyj, L. Maykov, M. Hrushevskyj, E. Onatskyj, et al.).

Petro Poletica was a diplomat in the service of Russia. His first known professional assignment was with the diplomatic mission at the Kingdom of Naples. The proposal to go there was made to him by Prince A. Chartoryski, the Minister of External Affairs in St. Petersburg. The Neapolitan mission was headed by Poletica's friend, Dmytro Pavlovich Tatischev, with whom he travelled to Italy via Kiev, Dubno, Radyvyliv, Lviv, Olomouc, Brno to Vienna. Further details of this journey and his impressions of it are unknown as for some reason Poletica's further memoirs in this respect remained unpublished.

In 1808 Poletica became a counsellor of the Russian legation in Philadelphia. In 1811 he had a similar position at Rio de Janeiro, Brazil and a year later in Madrid, Spain. From 1817 he held the post of secretary of the Russian legation in the United States. In 1819 he replaced Andre Dashkow as charge d'affaires and Consul General. He was known as a competent diplomat of long experience and was greatly interested in art and literature, becoming the intimate of such men as Pushkin, Karamzin, and Zhukovsky. In Washington he was a busy, bustling figure. John Quincy Adams found him too inquisitive, likely to be "troublesome", and somewhat prejudiced against the United States.

1 D.J. Orth, Dictionary of Alaska Place Names. Geological Survey Professional Paper 567. U.S. Government Printing Office, Washington, 1967, p. 765. Orth has Pierre de Poletrica, decisions of both the U.S. and Canadian authorities refer to him correctly as Poletica.

2 Cf. J.B. Rudnyckyj, Canadian Place Names of Ukrainian Origin. Onomastica 2, Winnipeg 1951, pp. 11-12; and Studies in Onomastics: II Toponymy. Onomastica 15, Winnipeg, 1958, p. 9

3 M. Huculak, A Ukrainian, Pierre de Poletica, co-Author of the Canadian-Alaska Boundaries. Shevchenko Scientific Society. Ukrainian Studies, Vol. 24, Toronto, 1967.

M. Huculak, When Russia Was in America. The Alaska Boundary Treaty Negotiations, 1824-25, and the role of Pierre de Poletica. Mitchell Press Limited, Vancouver, 1971.

ПО́ЛОЗ, dial. **бо́лоз** 'sledge-slide, skate, patten; boa', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **полозо́к.** -Syn. **о́бід; змія́.**

PS.*polzъ 'ts' with no certain IE. correspondences.

ПОРО́ТИ 'to undo; to rip, unstitch, unpick' dial. 'to make love (about males)'; MUk., OUk. **пороти**, known to all other ModSl. - Deriv. **ви-, від-, по-, роз-поро́ти, ро́зпір/ка/. - розрі́зувати те, що зши́те.**

PS. *porti 'ts', IE.root **per-, cf. Gk. peirein 'to pierce through' ; Trautmann 206, Vasner[2]3, 332, a.o.

ПОТО́МОК 'descendant' MUk. потомокъ (1582, 1687 Бурячок 64); Po. potomek. - Deriv. **пото́мний, пото́мство.** - Syn. **нащадок**, MUk. **дитя́... або́ пото́мство**, Берында 1627.

According to Бурячок, l.c., the word is derived from adv. потомъ by suffix -къ > -ок.

ПОЧА́ТИ 'to begin, start', MUk., OUk. **почати**, Ru. **нача́ть**, OCS. načęti, načьnǫ, Po. począć, etc. Deriv. **поча́ток, над-, роз-поча́ти, над-, роз-починя́ти, по́чин/а́ння/.** - Syn. **започатку́вати, заініці́ювати.**

PS.*po-/na-ćęti, -ćьnǫ 'ts', IE.root **ken-: kon-, cf. **кіне́ць** ; Pokorny 563-564.

ПРА- prefix in such words as **праба́ба, пра́дід, прама́ти, праро́дич, праіндоевропе́йський, праслов'я́нський, праукраї́нський, прагерма́нський, прамо́ва,** etc.- Syn.(rare) **прото-.**

PS.*pra- corresponding to *pro-, cf. (extensively:) ESSJ.1,205-210.

ПРАВ, ПРА́ВИЙ 'right', MUk.,OUk.,OES. **правы́й** ,known to all other Sl. - Deriv. **пра́вда, правди́вий, справува́ти/ся/, ви-, на-, по-, с-пра́вити/ся/ і т д. -** Syn. **некриви́й, протиле́жний лі́вому.**

PS.*pravъ/jь/'ts', IE.**prou-os/**pro-bhu-os'ts', Vasmer[2]3,352, a.o.

ПРА́ВДА, ПРАВИ́ЦЯ : пра́в/ий/.

ПРА́НЦІ 'syphilis', ModUk., BRu. **пра́нцы**, Ru. dial. **пра́нец** (Vasmer[2] 3, 353). — Subst. "французька недуга" — sífilis.

From Du. frans 'French', Vasmer, l.c.

ПРИ 'at; by', MUk.,OUk.,OES. ts, known to all other Sl. - Syn. (rarely:)

PS.*pri 'ts',extensively treated in ESSJ.1,210-215.

ПРИ- prefix in such words as **прибо́рк/ув/ати, приб/и/рати, прида́/ва/ти, призна́/ва/ти, привіт/ати/, пристара́ти, притупи́ти, прихва́лювати, прихиля́ти, прихо́дити, причаща́ти/ся/, причи́на, при́від, прика́з, присяга, причастя, при́глухуватий, при́дуркуватий, -то, принево́лений, -ність, -но, прив'і́льний, -но, прида́тний, -ність, -но, прико́ваний, -но, придоро́жній, і т д.**

PS.*pri- see the preceding entry.

ПРИБО́РКАТИ see the preceding entry

ПРИВІ́Т : при- + вітати.

приміція BrazUk. 'first solemn mass', first recorded in 1971 (JBR.). - Deriv.:

ПРИМІЦІЙНІ СВЯТКУВАННЯ

Приміція о. Петра Залуцького відбулася дня 25-го січня в парафіяльній церкві Св. Йосафата в Пруденгополі, в місті де живе родина Залуцьких.

Гарно відбулась його перша врочиста Служба Божа. Церква була переповнена, людей було багато зблизька і здалека, гарна погода допомагала веселому настрою. Як на свяченню, так і на приміції обидва брати о. Тарасикій і о. Боніфатій дияконували своєму рідному братові. На приміції були також о. Августин і о. Карло при престолі разом у сослуженні 8 священиків.

(Праця 7/1981)

From Port. primicia 'ts', deriv.from Lat. primus 'first'.

ПРИП'ЯТЬ GN. 'Prypyat', Pripet (river)', ModUk.; BRu. Прыпяць, Ru. Припять.

The origin of this hydronym was extensively discussed by W.Kuraszkiewicz in SlOr.17:3,339-342; here are views on the problem:

Українська назва Прип'ять/Припеть,

Rosyjska nazwa *Припять* i białoruska *Прыпяць* łatwo kojarzy się z formą prasł. *pri-pętь*. Tak też tłumaczył już Pogodin, kojarząc z nazwą *Prypeci* nazwę rzeki *Gniłopjata* d. Teterewa. A. Koczubinski w 1897 r. wyraził przypuszczenie, że nazwa *Pripiat'* oznaczała granicę między Bałtami i Słowianami, bo wiąże się z formą *pę-ti* 'obstaculum'. Jan Rozwadowski[1] nie odrzuca zdecydowanie tego wyjaśnienia, omawiając nazwę *Prypeć* w uwadze do rozdziału o rzekach: *Piatka*, *Gniłopiat'* czy *Hnyłopjat'*, urobionych od pie. rdzenia *pent-* 'iść', 'przychodzić' z apofonią do *pont-* jak prasł. *pǫtь*. Wysuwa jednak wątpliwości wobec tego wprost narzucającego się wyjaśnienia: „Nie jest to zbyt prawdopodobne, bo forma staroruska jest *Pripetь* (Nestor Ław. l.3 itd.), a więc forma *Pripjatь* jest po prostu akającą białoruską, polska *Prypeć* małoruską". Przy staroruskiej formie *Pripetь* wspomina Rozwadowski polskie zapisy kronikarskie: *Perepecz*, *Perepieca*, też *Perepetowe pole* z mogiłami *Perepet* i *Perepetycha* na płd. zachód od Wasylkowa między Kijowem i Białocerkwią, również wzgórze *Perepetie* wśród mokradeł w nizinie górnej Prypeci. Ale zestawienie to kończy Rozwadowski z rezygnacją: „nie na wiele to się przyda".

Max Vasmer[2] w rosyjskim słowniku etymologicznym II 433 zdecydowanie wyjaśnia staroruską formę *Pri-petь* zestawieniem z greckim wyrazem ποταμός 'rzeka' oraz πέτομαι 'lecę', z łacińskimi *petō -ere* 'szukam, wychodzę', *impetus*, *perpetuus* itp., odrzucając hipotezę Koczubińskiego o rdzeniu *pę-ti* dla rzeki granicznej. Podobnie wyjaśnia K. Buga[3].

To wyjaśnienie Vasmera przyjął za podstawę swoich obszernych wywodów o Prypeci Kazimierz Moszyński[4] w pracy o pierwotnym zasięgu języka prasłowiańskiego z 1957 r. Wbrew wątpliwościom Rozwadowskiego zdecydowanie powiązał z nazwą Prypeci też nazwy: *Perepecz*, *Perepetie*, *Perepetowka* itp., wskazując na greckie ποταμός, προπετής. Pisze on: „Otóż wydaje się, że w członie *pet-* czy *pot-* kryje się apelatyw znaczący ongiś dla Słowian mniej więcej tyle, co 'potok, rzeka', albo co najmniej mniej więcej tyle, co np. polskie *ciecz* (z **tekjь*) 'tok' w wyrazie *po-tok*. W tym świetle nazwa *Prypetь* mogłaby się dosłownie tłumaczyć 'przytok', co — zwłaszcza z punktu widzenia (dawnych) mieszkańców znad środkowego Dniepru — byłoby bardzo stosownym imieniem dla rzeki oddającej Dnieprowi (wiosną) tak olbrzymie masy wód". Dla obocznego przez *a* brzmienia białoruskiego i rosyjskiego *Pripiat'* oraz dla nazw *Hnilopiat'*, *Piatok*, *Perepiat*, także mistycznego kniazia *Perepiata* i *Perepiatycha* z kurhanów nad Dnieprem przyjmuje K. Moszyński wtórne przejście rdzenia *pet-* w *pat-*, co „zaszło najprawdopodobniej wskutek skojarzenia niezrozumiałego już rdzenia *pet-* z pospolitymi wyrazami: *pjata*, *perepjatyty* (= *perepjat ustaty*), *pjat'* ".

Toporow i Trubaczow[5] w pracy o nazwach rzek górnego Podnieprza z 1962 r. omawiają Prypeć wśród nazw niejasnych na s. 18. „Название реки *Припять*, учитывая ее возможную роль как естественного рубежа, а также названия типа *Гнилопять* допускают возможность этимологии от *пну*, *пять* (**pę-ti*), однако древнерусские формы на *-е* (Припеть), далее польское (из украинского) *Prypeć* сразу же делают невозможным выше сказанное толкование, заставляя искать объяснение в других направлениях". Na stronie 215 powtarzają objaśnienie Vasmera i Moszyńskiego o pie. rdzeniu *pet-*, gr. ποταμός, ale dodają: „Несмотря на славянский вид приставки *при-* не исключена возможность иного происхождения". Nie godzą się na hipotezę Wierzbowskiego z 1960 r., że *Pripiat'* pochodzi ze wschodniobałtyckiego *Prei-pait-is* (приполуденная): „едва ли верно из-за корневого вокализма (Припеть); не оправдано с фонетической точки зрения".

Z tego zestawienia widać, że główną trudność objaśnienia nazwy *Prypeć* stanowi wahanie samogłoski *e* — *a*, więc staroruskie *Припеть*, ukraińskie *Prypet'* i polskie *Prypeć* obok rosyjskiego *Pripiat'* i białoruskiego *Prypiać*. Dawne objaśnienie Pogodina i Koczubińskiego łatwo tłumaczy postać *Pripiat'* jako prasł. **pri-pętь* od czasownika **pri-pę-ti*. Ale nowsi badacze za podstawowe przyjmują najstarsze zapisy ruskie z Latopisu i formę ukraińską *Prypet'*, objaśniając niejasny w perspektywie słowiańskiej rdzeń *pet-* nawiązaniem greckim ποταμός, staroindyjskim *pra-pat*, łacińskim *im-petus* itp.

Wszyscy wskazują jako najstarsze zapisy z *Powieści lat doczesnych*, czyli z tzw. Kroniki Nestora. W redakcji Wawrzyńca (*Ławrientijewskij spisok*) z 1377 r. sporządzonej dla suzdalskiego księcia Dmitrija występują zapisy: *Припеть*, *Припетью*, *в Припетѣ*[6]. Również w nowogrodzkiej redakcji z XIII—XIV wieku[7] mamy: *в Припетѣ*, *на Припетѣ*. Natomiast w innych rękopisach XIV—XV wieku, więc w tzw. Radziwiłłowskim występuje *Припять*, *Припятью*, również w rękopisach: Arch. Komisji, Duchownej Akademii, Tołstoja jest też *в Припятѣ*. Więc jedne rękopisy (nieco starsze) mają *Припеть* — drugie, nieco młodsze, mają *Припять*. Zachodzi więc pytanie, czy ta różnica chronologiczna dostatecznie tłumaczy zmianę formy *Припеть* na *Припять*.

Moszyński przypuszcza tu proces kontaminacji niejasnej formy *Pripetь* z wyrazami *pjat'*, *pjata*. Rozwadowski sugerował akanie białoruskie. Myślę, że i jedno i drugie wyjaśnienie budzi wątpliwości. Zjawiska akania w rękopisach Latopisu Nestora nie stwierdzono. N. P. Niekrasow[8] w pracy o języku Latopisu z 1896 r. przytacza na s. 888 ledwie kilka przykładów pisowni а zamiast є lub raczej zamiast ѣ, np. *рамяно* 6/12 obok *рамено* 139b/1, *пламянъ* 20/5 obok *пламени* 5/31 ale grupa *-мян-* często była w stororuskich tekstach zamiast *-мѣн-* i to nie jest przejaw akania. Również przykłady: *чалядинъ* 24/16, *чалядь* 28/4 zapisane przez *ча* zamiast *че* nie świadczą o akaniu. Moim zdaniem nie dowodzą też akania przykłady: *изнемагаху* 152b/9, *изнемагати* 99a/24, *изнемагающю* 125/20, *стаяху* 80/27, w których formy częstotliwe są urobione przez *а—а*. W przykładach: *к своима женома* 98b/7, *по обѣма странома* 142/5 mamy w formach dualu przeniesioną końcówkę męską *-ома* zamiast żeńskiej *-ама*. Również luźne przykłady: *пагани* 34/28, *оукаряги* 96a/15, 19b/21, *карабъцю* 62/1 nie świadczą o akaniu przepisywacza. Wobec tego zapisów *Припять* w niektórych rękopisach latopisu też nie można tłumaczyć akaniem. Natomiast zastanawiające są przykłady z pisownią є zamiast а w sylabie nieakcentowanej.

W 3 pl. aor. *не покаяшеся* 56/5, *стояше* 146b/22, w przykładach *гражены* Instr. pl. 48/6, *не хожеше* (zamiast *хождаше*) 9/16, *отвѣщеваті* 16/13, *под вежеми* 182a/24.

Zapisy te pozwalają przypuszczać, że również nazwę *Припеть* niektórzy kopiści zapisali w latopisie zamiast *Припять*.

Właśnie w dorzeczu Prypeci na Polesiu, i na Podlasiu, w gwarach ukraińskich nie ma akania, ale istnieje wymowa *.e* po twardej spółgłosce zamiast *'a* po miękkiej spółgłosce w sylabach nieakcentowanych, np. *d'evet'*, *d'eset'*, *p'amet'*, *pet'a*, *kol'odeż*, *per'evesło*, *vez'aty* itp. Nie jest to już dziś konsekwentny proces fonetyczny, tylko sporadyczne przykłady zleksykalizowane wobec coraz bardziej uogólniających się form ogólnoruskich z *'a* niezależnie od akcentu, np. *dévat'*, *deśat'*, *pamat'*, *pata* itp.[9] W gwarach tych również wymawiają nazwę *Prypet'* zamiast pierwotnej i ogólnoruskiej *Pripat'*. Również J. Szerech (Shevelov) w pracy o genezie języka białoruskiego w 1953 r.[10] wymienia *Pripet'* wśród przykładów pisowni i wymowy *e* zamiast prasł. *ę* w pozycji nieakcentowanej.

Północnoukraińskie i południowobiałoruskie zjawisko wymowy *e* zamist prasł. *ę* pierwszy opisał W. Hancow[11] na materiale z Czernihowszczyzny, przypuszczając, że w przykładach typu: *devet'*, *deset'*, *peta*, *pamet'* prasł. *ę* bez akcentu rozwinęło się w tych narzeczach wprost w *e*, więc bez pierwotnego stadium wymowy przez *'a*. Objaśnienie to powtarzają za Hancowem również Szerech i Georgijew[12]. Pogląd Hancowa o rozwoju prasł. *ę* wprost w *e* bez stadium ogólnoruskiego *'a* starałem się sprostować na podstawie materiału z Podlasia i dowodziłem, że w tym narzeczu jak i na całej Rusi prasł. *ę* przeszło w *'a*; dopiero potem około XIII—XIV wieku w drodze redukcji nieakcentowanego wokalizmu w gwarach środkowo-ruskich nieakcentowane *'a* po miękkiej przeszło na Polesiu i na Podlasiu w *e*, przed którym z kolei stwardniały spółgłoski zgodnie z ogólną tendencją ukraińską. Redukcją nieakcentowanego wokalizmu w XIII—XIV w. w tych narzeczach tłumaczą się również przykłady opozycji takich jak: *biednyj* obok *byd'a*, *pieč* obok *z'apyk*, *mûost* obok *mustk'a* itp.[13]

Widocznie więc w latopisie u niektórych pisarzy mamy gwarową poleską nazwę rzeki *Prypet'*, u innych natomiast zachowaną ogólnoruską postać *Pripat'*.

Wobec tego należy wrócić do starej etymologii nazwy *Prypeć* od formy prasłowiańskiej *pri-pętь*, ku której skłaniał się też Rozwadowski oraz Toporow i Trubaczow. Ich wątpliwości z powodu stororuskich zapisów *Припеть* w Latopisie można wyjaśnić ówczesną wymową gwarową, zamiast ogólnoruskiej *Припять*.

Sprowadzając nazwę *Pripiat'* czy gwarową *Pripet'* do rdzenia czasownikowego **pьnǫ — *pęti*, por. st.prus. *pintis* 'droga', lit. *pintis* 'pięta', należy z nią wiązać zarówno nazwy rzek *Piatka* i *Gnilopiat'* jak też nazwy kurhanów na *Perepetowym* polu: *Perepet* i *Perepetycha*, czy *Perepiat* i *Perepiatycha*.

Apofoniczna postać rdzenia **pęti* z formy częstotliwej **za-pin-ati* może być podstawą nazwy rzeki *Pina*, dopływu górnej Prypeci, też nazwy miasta *Pińsk* i nazwy ludzi *Pińczuki* w znaczeniu 'Poleszuki'. Nazwy *Pripętь* i *Pina* powstać mogły jeszcze w epoce bałtosłowiańskiej, jak przypuszczają Toporow i Trubaczow[14]. Nazwa *Pripętь*

jest tematem miękkim na *-is* jak wiele innych nazw dorzecza górnego Dniepru, np. dopływy Prypeci: *Ptycz*, *Łań*, *Słucz*.

Wyjaśnienie nazw *Prypeci* i *Piny* zestawieniem do bałtosłowiańskich rdzeni: lit. *pent-is* i *pint-is*, słow. **pę-ti* i **pri-pin-ati* jest bardziej prawdopodobne niż nawiązania wskazane przez M. Vasmera: dla *Prypeci* do rdzenia greckiego ποταμός, dla *Piny* do rdzenia st.ind. *pīnás* 'tłusty'[15] i w dalszej perspektywie do słowiańskich różnych rdzeni *ciec* i *pić*[16].

Footnotes:

[1] J. Rozwadowski, *Studia nad nazwami rzek słowiańskich*. Kraków 1948, s. 188—189.
[2] M. Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, II 433. Heidelberg 1955.
[3] K. Buga, *Rinktiniai raštai*, III 886, Vilnius 1958.
[4] K. Moszyński, *Pierwotny zasięg języka prasłowiańskiego*. Wrocław 1957, s. 173—175.
[5] В. Н. Топоров и О. Н. Трубачев, *Лингвистический анализ гидронимов верхнего Поднепровья*. Москва 1962, с. 18.
[6] *Полное собрание русских летописей*. 1. *Лаврентиевская летопись*. Вып. 1: *Повесть временных лет*. Ленинград 1926.
[7] *Новгородская первая летопись старшего и младшего изводов*. Москва 1950.
[8] Н. П. Некрасов, *Знаметки о языке „Повести временных лет"*. Изв. Отд. рус. яз. и слов. ИАН 1896, 4, 886—891.
[9] W. Kuraszkiewicz, *Rozwój 'a na tle dyftongów i palatalizacji w dawnych gwarach ruskich Podlasia i Chełmszczyzny*. Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej, III 211—241. Warszawa 1958.
[10] Y. Sherech, *Problems in the Formation of Belorussian*. Word, december 1953, s. 10, uwaga 6.
[11] В. Ганцов, *Діалектологічна класифікація українських говорів (з картою)*. Записки Істор. Філол. Від. УАН 4. Київ 1923, s. 80—144.
[12] В. Георгиев, *Аканье и иканье в истории русского языка*. Сборник статей к семидесятилетию академика В. В. Виноградова. Москва 1965, s. 74.
[13] W. Kuraszkiewicz, *Przyczynek do iloczasu małoruskiego*. Lud Słowiański III A 1. Kraków 1933, s. 40—48.
[14] В. Н. Топоров и О. Н. Трубачев, op. cit., s. 201.
[15] M. Vasmer, op. cit., II 358.
[16] K. Moszyński, op. cit., s. 179.

* * *

Courtesy of the author (23.XII.1968, cf. JBR:Arch.133 :

Wł. Kolberg Jarosławowi Rudnickiemu,

and:
Slavia Orientalis 3/68
Nadbitka autorska
pp.339-342

ПРИСК! interj. denoting a sudden spray, spurt,spout,gush, ModUk. - Deriv. **приск, прискавка,прискати, приснути,по-,с-прискати-ання,заприсканий,ітд.** -Syn. **бризь! прись!прісь!**

A voiceless variable of **бризь!** ,q.v., with -k extension, secondarily formed under the influence of **бризькати/приськати,** cf. **РССтоцький 3,147,169.**

ПРИСЯ́ГА 'oath,vow,swearing',MUk.,OUK. OES. **присяга**,OCS. prisęga, known to all Sl.- Deriv.**присяга́ти, присягну́ти,присяга́ння,присяжний,присягти́/ся/;** FN.**Присяжний, Присяжник,Присяжнюк (Богдан 236).** Syn. **обі́т,клятва: урочи́ста офіці́йна обіця́нка додержувати пе́вних зобов'я́зань (за:) Слум.8,54; в передісторичну добу́ слов'яни складали присягу "/при/сягаючи = торкаючися рукою землі"**, Brückner 490.

PS. *prisęga : *pri-sęgati/*pri-sęgnǫti a prefixed formation of *sęgati/*sęgnǫti,Uk. **сяга́ти/сягну́ти**'to reach,stretch,to touch', known to all Sl.,IE.root **se/n/g- 'ts',cf. Pokorny 887,Brückner,l.c.,a.o.

ПРИСЯ́ЖНИЙ see the preceding entry.

ПРИ́ХВОСТЕНЬ **: хвіст.**

при́чер, also **прічир** AmUk. 'preacher', first recorded in 1930 (Bilash 521). - Subst. **проповідник.**

From E. preacher 'ts', Bilash, 1. c.

ПРО prp. 'about.of,concerning,re.', MUk.,OUk.,OES. ts, known to all other Sl.- Deriv. **про́між,про́ти,напро́ти,супро́ти, пріч,о́пріч опро́че,проч. - Syn.за,о.**

PS.*pro'ts', IE.**pro 'forward' known to many other IE.lgs.,cf. Pokorny 813-814, (extensively:)ESSJ.1,216-220; see also **пра** (< **prъ).

ПРО- prefix in such words as **прода́/ва́/ти, прогна́ти,пропові́дувати,прополі́скувати, про́від/ник/,про́пасть, про́даж, про́сік, пропа́щий, прода́жний,-ність,-но, просві́та: Просві́та, про́руб,про́стір,про́стуно́к,прочуття́, прочуха́н ітд.**

PS.*pro- see the preceding entry.

ПРО́СТИ́Й 'simple,easy;plain,ordinary, common; rude; bare; unsophisticated',MUk., OUk.,OES. **простъ,**OCS.prostъ, known to all other Sl. - Deriv. **про́сто, прости́ти, проща́ти,простува́ти,-а́ння, ви́простуватися, проста́к,проста́цтво,проста́чка, проста́цький, проста́чо́к,простакува́тий,-тість,-то;**compounds: **просто-воло́сий,-ду́шний, -лю́ддя, -рі́ччя,-се́рд/н/ий,** FN. : **Простибі́г (Богдан 235)** - Syn. **некривий,звича́йний, щирий, відве́ртий, неважний,ле́гкий,нескладний, однорі́дний,(за:) Слум.8,295- 296.**

PS.*prostъ/jo/'ts' deriv.from pro-+ *sto, Vasmer^{2}3,280,ESSJ.1,222,a.o.

ПРУС БН. 'Prussian', MUk.,OUk. проусъ (ССМ.2,268). - Deriv.**прусáк, прýський, Прýсія.** - Subst. **нáзва одногó з балтíйських племéн.**

Via Po. Prus from Lith.prūss, prūsis 'ts'; cf. etymology by S.Karaliunas in Baltistica 13, 373:

The attested adjective OPr. *prūsiskan* "Prussian" evidently is derived from the Old Prussian noun **prūsis* resp. **prūsas*. It is also assumed that the Old Prussian ethnic name might have developed by the semantic change "increase, grow, rise", "crowd, throng, multitude" which may be illustrated by several examples (cf. the etymologies of Lith. *tautà, liáudis*, Lat. *plēbs*, Gr. πλῆθος etc.). It is Lith. *prùsti* and Latv. *prauśtiês* that just have the needed meaning "increase, grow, rise";

see also Vasmer^{2}2,389, Fraenkel 2,659, W.La Baume "Der Name Preussen" in Alt-Preussen 4, 77, E.Keyser "Der Name der Preussen", ibid.5, 9-10,a.o.

ПУ́ГА 1. 'whip,knout', ModUk. Ru. **пу́га.** Deriv. **пу́гати.** - Syn. **кнут.**

Origin uncertain, perhaps connected with the following entry.

ПУГА́ 2. = **ПУ́ГАЧ** 'horned,screech-owl', ModUk. - Deriv. **пу́гало, пу́гати, -ання.** - Syn. **сова́.**

Of o/p.origin, see the following entry.

ПУ́ГУ! interj.imitating cry of the horned owl; watchword of the Zaporozhian kozaks.-Deriv. **пу́гу-пу́гу! пугу́кати, -ало, -ання.**

Of imitative origin; according to **РССтоцький** 3,169, an extension of interj. **пу!**

пу́кель, бу́кель Wd.'tuft of hair',ModUk., Po. pukiel/pukla, - Subst. **в'я́зка.**

From Po. pukiel 'ts',the ultimate source being ModHG. Buckel 'ts',Brückner 447.

ПУЛЮ́ЄВІ or ПУЛЮ́ЇВСЬКІ ПРО́МЕНІ 'X-rays', first introduced by JBR.in 1950s, wanting in other Sl. - Deriv. **пулюєгра́м, пулюєгра́фія, пулюєло́гія, пулюєско́п/ія/, пулюєтера́пія,** GN. **Пулю́ївка** (all neologisms of JBR. in 1970s) - Syn. **ікс-про́мені, Рентге́н/івські про́мені/.**

Derived from the name of Uk. inventor IVAN PULUJ who discovered x-raye ten years before W.K. Roentgen, viz.:

> Іван Пулюй (1845-1918), родом із Грималова, Тернопільської області, відкрив так звані Х-промені, або Рентґенівські промені, на 10 років раніше, ніж професор Рентґен, але не запатентував свого винаходу, бо не вважав його чимсь незвичайним. Наприкінці 1895-го року, після опублікування Рентґенового повідомлення «Про новий вид променів», яке викликало величезне зацікавлення серед медиків, професор Іван Пулюй вернувся до свого відкриття і з допомогою збудованого ним апарату одержав чіткі знімки різних об'єктів. У свій час «рентґенівські знімки» Пулюя обійшли всю західно-европейську пресу і були широко коментовані.
>
> (JBR.-Arch.133)

пуля́рес Wd.'purse',ModUk.,Po. pu-/gi/lares. - Subst. **калúтка.**

From Po. pulares 'ts',Brückner 447.

пуша́да BrazUk. 'trailer', first occurrence: XX c. - Subst. **прича́пка, причепа́:**

I завела до причепи (пушади) /Праця,число 14 за 1981/.

From. Port. puxada 'ts'.

ПУ́ШКА 'cannon', MUk., OUk., OES. (1382) пушка; Ru. ts', Po. puszka. - Deriv. **пушка́р**; FN. **Пу́шкин, Пушкаре́нко, Пушка́р.** — Syn. **гарма́та.**

According to Одинцов Эт. 1978 it is a b/f. from orig. **пу́щиця** < **пу́ска** (p. 113 - 124) which, in turn, comes from OHG. buchsa 'box', Miklosich 268.

пушка́ра AmUk. 'pushcar, pushcart', first recorded in 1939 (Bilash 525). - Subst. **двоколе́сний візо́к для торгі́влі на ву́лиці.**

From E. pushcart 'ts', Bilash, 1. c.,

пушува́ти, also **пу́ша** AmUk. 'push', first recorded in 1933 (Bilash 525). - Subst. **пха́ти(ся), штовха́ти(ся).**

From E. push 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 524.

ПХА́ТИ, ПХНУ́ТИ 'to push,poke', MUk.,OUk. OES. **пхати/пьхати/пъхати, пхнути/пьхнути/пъхнути,** Ru.dial. **пхать**, Po.pchać, etc. -Deriv. **в-, ви-, від і-, за-, на-, по-, про-пха́ти, -пхну́ти, -пиха́ти, опиха́ти,** here also: **пшоно́** from orig. **пьшено, пшени́ця** from orig. **пьшеница.** - Syn. **штовха́ти, штовхну́ти, підштовхувати, підштовхну́ти.**

PS.*pьxati/*pьxnǫti 'ts', IE.root **pis-: **peis-, with correspondences in several IE. lgs., cf. Pokorny 796, Vasmer^{2}3,269-270, a.o.

П'ЯТА́ 'heel', MUk.,OUk.OES. **пята,** OCS. pęta, known to all other ModSl. - Deriv. **п'я́тка, за́п'яток.** -Syn. **за́дня части́на ступні́; части́на панчо́хи, шкарпе́тки, взуття́, яка́ закрива́є цю части́ну ступні́, Слум. 8,419-420.**

PS.*pęta 'ts', IE.root **pent- 'to step, to go', cf. Pokorny 808, Vasmer^{2}3,424, a.o.

П'ЯТНА́ДЦЯТЬ (15) : п'ять.

П'Я́ТНИЦЯ, dial. **п'я́ток (= п'я́тий день у ти́жні) : п'я́тий,** see **п'ять.**

П'ЯТЬ 'five', MUk.,OUk.,OES **лять**,OCS. pętь, known to all Sl. - Deriv. **п'я́тий, п'я́теро, п'яти́на, п'я́тка, п'я́тковий, п'ята́к, п'ятако́вий, п'ятачо́к, п'ятачко́вий, п'ятíрко, п'ятíрний, п'ятíрня́, п'я́тниця, (діял.:) п'я́ток, п'я́тничний, п'ятдеся́т, п'ятна́дцять, п'ятсо́т/ий/**; compounds: **п'яти-ве́рстний, -ве́рхий, -голо́вий, -гра́нник, -де́нний, -деся́тниця, -кля́сник, -кля́сниця, -кра́тний, -ку́тний, -лíтнiй, -лíття, -па́лий, -рíчний, -рíччя, -со́тий, -сотлíтнiй, -сотрíчний, -сто́пний, -ти́сячний, -хвили́нний**; — FN. **П'я́тий, П'ятьóха, П'я́тник, П'я́тка, П'ятко́, П'ята́к, П'ятко́вський, П'я́точка, П'ятю́х** (Богдан 236). - Syn. **на́зва числа́ 5 та його́ цифрово́го зна́чення, Слум.8,424.**

PS.*pętь '5', derived from *pętъ 'fifth', goes back to IE. **penkʷ-tos 'fifth', known to all IE. lgs., cf. Pokorny 808, Vasmer^{2}3, 426, a.o.

- * -

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION
OF PARTS 17 - 22
/pages 401 and ff./

Р

Р, р — the twenty first letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name рцы from OCS *rьci* 'say'; numerical value — 100, Огієнко Азб. 52 ff., Истрин 50 ff.

РАД, РА́ДИЙ 'pleased, glad, happy', MUk., OUk. OES. **радъ/ ра́дьiй**, OCS. radъ, known to all Sl. - Deriv. **ра́дість, радо, /з/ради́ти, ра́дуватися**, FN. **Радоми́р/а/, Радосла́в/а/** (see also p.845). - Syn. **задово́лений; гото́вий щось зроби́ти; прихи́льний.**

PS.*radъ/jo/ 'ts', IE.root **rēd-:**rōd- 'pleased, glad', evidenced in BS. and G.only, cf. Lith.rods 'willing', AS.rōt 'happy, good', OIc. rotask 'to become bright, cheerful', Pokorny 853, Trautmann 235; re. other otymologies see Brückner 452 (**ārdā-), Vasmer^{2}3,429 (: Gk. Ardameri = PS.*Radomĕrъ, etc.).

РА́ДА counsel, advice; meeting; council', assembly, session; help' first occurrence :1388 (CCM.2,284); Po.rada, Cz., Slk. rada.- Deriv. **ра́дний, /до/ра́дник, ра́дити, зра́да, зра́дити, зра́джувати, радя́нський, Радя́нщина. -Syn. вказíвка, як дíяти; організа́ція або́ устано́ва, що розпоряджа́ється, керу́є чимне́будь; о́рган держа́вної вла́ди; (у козакíв на Сíчi:) зага́льні коза́цькі збо́ри, (за:) Слум.8,426-427.**

According to majority of scholars the word comes from Po. rada 'ts', the ultimate source being MHG. rat 'council', cf. Miklosich 271, Korbut PF.4,440, Brückner 452, Vasmer[2]3,429, Richhardt 93, РССтоцький 4,II5, a.o.

РАДИ́МИЧІ Npl. 'Radymitians' (name of OES. tribe), OES. **радимичи (I377 Лавр.I, I4)**, BRu. **радзі́мічы**, Ru. **ради́мичи**, - Syn. **східнослов'я́нське пле́м'я між Дніпро́м і Десно́ю, Слум.8,428.**

The name is usually derived from PN. **Ради́м** - an abbr. of *Radomirъ, *Radoslavъ, see Radymicze by W.Kuraszkiewicz in SSS.4:2,455; Vasmer[2]3, 430, a.o.

РАДОГО́ЩА mGN.: **Радогост**, see **рад/ий/.** in this connection cf. **Білого́/р/ща** in EDUL.vol.1,133.

РАЗ 'once;one'; MUk., OUk., OES. **разъ**, known to all other Sl. - Deriv. **ра́зом, разпо́раз, /з/рази́ти/ся/, разови́й, разура́зний.** - Syn. **однокра́тно, коли́сь, якщо́.**

PS.*razъ 'ts', IE.**rōǵos :**reǵ-'right', known to most IE.lgs., cf. Pokorny 853-855; also Vasmer[2]3,432-433, a.o.

РАЗО́/ЧО/К : **раз.**

РАНЧ, SouthAm. **ра́нчо**, **ренч** AmUk. 'ranch', first recorded in 1930 (Bilash 539). - Deriv. **ре́нчар, ренча́рство, ренчарува́ти, ренчо́вання.** - Subst. **вели́кий про́стір землі з пасо́виськом, переважно в західній Канаді та США; часто, як синонім, заступає сло́во "фа́рма".**

From E. ranch 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 538.

ра́нша BrazUk. 'hut, cabin, shack', first recorded in 1926 (Карманський 12). - Subet. бу́дка лісова́, " "

From Port. rancho 'ts'.

РАХМА́Н, рахма́ни́н 'holy, sinless, happy people (living somewhere in the South)', BRu. рахмани́на, -ю́га, Ru.ts, Po. (from Uk.) rochmanny (Brückner 459). - Deriv. **рахма́нний, рахма́нський, folkl. Рахма́нський Вели́кдень** '25th day after regular Easter Sunday'.

For syn. and etymology see EDUL Vol.1, p. XLVII; in pursuing his research of this word the author presented a special paper at the Xth International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences in India, December 10-21, 1978; the following is the summary of the paper as printed in the Congress' Proceedings:

The author analysed in his paper the meaning of the Uk. appellative formations *raxmán|ýn|*, *raxmánnyj*, *raxmáne* kyj referring to holy, sinless, happy people (living somewhere in the South). He presented his etymology of those words referring to O. Indian *brahma-/ brahman* (in Hinduism:) a member of the high caste. The author explained the ways and means how the word came into Ukraine and discussed the evolution of its meaning. (No.1465)

РАХМА́ННИЙ FN. - a Ukrainian Canadian pseudonym of Roman Olijnyk in Montreal, author of articles, brochures, books in Ukrainian, English and French; deriv. of рахма́н, q.v.

РА́ШПІЛЬ 'rasp, file', ModUk., Po. raszpla. -Subst. пи́льник із вели́кими й рі́дко розмі́щеними зубця́ми.

From ModHG. Raschpel 'ts', Vasmer^{2}3,451.

РВА́ТИ 'to tear, lacerate, rip; to pull; to pick, pluck', MUk. OUk. OES. P/Ъ/ВАТИ, known to all other Sl. - Deriv. ви́-, за-, зі-, на-, наді-по-, про-рва́ти, ви-, за-, з-, на-, над-, по-про-рива́ти/ся/, -а́ння, на́рваний, рвач, -ка, рва́чкий, -кість, -ко, рві́йний, -ність, -но, here also : /і/рвону́ти ся, рву́чий, -чість, рвучки́й, рву́чкість, -ко, рвя́ний-ність, -но. Syn. рі́зко розділя́ти на части́ни; розділя́ючи на части́ни, умертвля́ти, Слум. 8, 460.

PS. *rъ̄vati 'ts', IE. root **reu- :** rŭ-: **rū-, the latter being evidenced by Uk. ри́ти 'to dig, root up'.

РЕВМАТИ́ЗМ 'also ре́вма , ModUk. — рома́тус, also рома́тис, риматизм AmUk. 'rheumatism', first recorded in 1971 (Koshelanyk 550). - Subst. ревмати́зм.

From Lat. rheumatismus 'ts', the ultimate source bein Gk. rheumatismós 'suffering from a flux'.

РЕЙД 'raid', ModUk.; BRu. рэйд, Ru. рейд. - Subst. мі́сце в при́стані недале́ко бе́рега, де стаю́ть вели́кі кораблі́, що не мо́жуть приста́ти до само́го бе́рега, Кузеля 260; на́прямок, путь, доро́га, що її пройшла́ кінно́та у воро́жому запіллі, Бойків 368.

From E. raid 'ts'.

РЕКТИ́, Wd. рече́ arch. 'to say', MUk., OUk. рече, OES. рещи :-рече, Ru. речь, OCS. rešti, Po. rzec, rzekną̨ć, etc. - Deriv. ре́чення, зре́чення, приректи́, приче́чення, приріка́ти, -а́ння, проректи́, проріка́ти, -а́ння; here also : пі́ч (Gsg. ре́чі - мо́ва) - Syn. мо́вити, промовля́ти, говори́ти.

PS. *rekti 'ts', IE. **rek-tī 'to order' with few IE. affiliations, cf. Pokorny 853.

рент AmUk. 'rent', first recorded in 1930 (Bilash 539). - Deriv. рентівни́к, рентова́ний, рентува́ти. - Subst. ви́наєм за опла́тою (поме́шкання, ме́блів, тощо); оре́ндна пла́та.

From E. rent 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 539, Royick 90.

РЕНТГЕ́Н, SovUk. **Рентге́н** for **Пулю́еві / Пулю́ївські про́мені**, see s.v.

РЕСТОРА́Н AmUk. **реставра́нт, рестиран, рестира́нт, реставра́ція, рестора́ція** 'restaurant'. -- Subst. **гости́нниця**, Кузеля 264; **приміщення ..., де пода́ються страви та напо́ї**, Слум. 8, 515.

From Fr. restaurant (: **рестора́н**) and/or ModHG. Restauration (: **реставра́ція**), РССтоцький 4, 214, Орел 2, 306.

РЖА, ІРЖА́, Wd. **иржа́** 'rust', MUk., OUk., OES. **ржа : ръжа**, Ru. **ржа**, dial. **иржа́, аржа́**, OCS. **rъžda**, Po. **rdza**, etc. - Deriv. **/і/ ржа́вий, /і/ ржа́віти, Іржа́вець, нержа́вний**. - Syn. **червонобу́рий о́сад на залі́зі як на́слідок його́ оки́слення**.

PS. *rъdja 'ts', being an apophonic formation of **руда́**, q.v.

ри́вер, also **ри́вор, рі́вер** AmUk. 'river', first recorded in 1933 (Bilash 542). - Subst. **ріка́**.

From E. river 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 547, Royick 91, Рудницький 6, ХУ.

РИ́ЖИЙ, рижок і под. akin to **/і/ ржа́, руда́, руди́й**, etc., see s.vv.

РИСУВА́ТИ 'to draw, sketch, design', ModUk.; Po. rysować. - Deriv. **в-, ви́-, від-, за-, нарисува́ти, -ання, в-, ви-, від-, за-, нарисо́вувати, -ання, рисівни́к, -и́ця, рисува́льний, -ик, -иця, рисівня́**. - Syn. **кресли́ти, начерка́ти; (діял.:) малюва́ти**.

According to **РССтоцький 4, 163** a direct borrowing from MHG. rîz/z/en'ts'; yet, Brückner 472, Vasmer[2] 3, 485, Richhardt 97, a.o., admit Po. mediation in the process of this borrowing.

РИ́ТИ see **рвати**.

РІД, G sg. **ро́ду** 'clan, stem, gender', MUk., OUk., OES. **родъ**, BRu., Ru., Bu. **род**, OSS. **rodъ**, Po. **ród**, etc. — Deriv. **родина, ро́дич, рі́дний, рідня́, [в-, ви-, від-, з-, за-, на-, по-]родити, рожа́ти**, (from OCS.:) **ражда́ти[ся]**, e.g. **Христо́с ражда́ється** (not: *рождає́ться!), **[с]поріднити́ся, спорі́днений, -ення**; here also **Різдво́**, arch. **Рожд[ж]ество́, різдвяни́й; наро́д | нарід, наро́дній | -ний, наро́дність, народ[н]опра́вний, родоначальник, -иця, родовід, -ний, родово́дство**. — Syn. **сім'я́, похо́дження, поколі́ння; плем'я́, наро́д; вид, сукупність предметів, покоління тощо, із спільними ри́сами; божество́ в давніх слов'ян**, Бурячок 99-100.

PS. *rodъ 'ts', IE. **ûrādos 'ts'; re. other explanations cf. Трубачев 1, 151-152.

РІЗДВО́, різдвя́ний see the preceding entry.

РІКА́ 'river' < PS.* rěka 'ts'

рінґ AmUk. 'ring', first recorded in 1924 (Bilash 547). - Subst. пе́рстень.

From E. ring 'ts', Bilash, l. c.

ріф, also рів AmUk. 'reeve', first recorded in 1924 (Bilash 545). - Subst. вій́т.

From E. reeve 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 544.

ро́бери, also ро́бири AmUk. 'rubbers', first recorded in 1971 (Koshelanyk 549). - Subst. кало́ші, гу́мові чо́боти.

From E. rubbers 'ts', Koshelanyk, l.c., Royick 90.

РОБИ́ТИ 'to make, to do; to exert; to operate; (AmUk.:) to work, labor, to be employed', MUk., OUk. OES. робити, Ru. dial. роби́ть, otherwise: рабо́тать, OCS. rabotati, Po. robić. - Deriv. вѝ-, від-, з-, за-, на-, по-, про-роби́ти, ви-, від-, за, на-, по-, про-рабля́ти / -робля́ти, ви́ріб, заробі́ток, доро́бок, пророблений; here also: робо́та, ро́бот, SovUk. роббфа́к, робо́чий, робітко́м, робітни́к, робітни́чий. - Syn. дія́ти, вигитовля́ти, чини́ти; викликати щось дією. обслуго́вувати кого́сь пра́цею, функціонувати.

PS.*orbiti 'ts', IE. root **orbh- 'slave; child', child' with few IE. correspondences, cf. Pokorny 781-782.

РО́БОТ 'robot, a mechanical man-automat', ModUk. - Syn. автома́т, схо́жий на люди́ну, або́ і́ншу тварину́; електри́чний ро́бот, нор.:

In 1979 American auto manufacturers announced the installation of computer controlled electric welding robots on their assembly lines. Chrysler in 1980 had 100 such "robots" working. It is interesting to note that back in 1970 Ukrainian scientists had started research and development of such machines. FORUM was unable to determine whether the development of these machines took place independently in Kiev and Detroit or whether there was any exchange of information between Ukrainian and American scientists.

IN THE EARLY 1970s THERE appeared at the Yevhen Paton Electric Welding Institute in Kiev an original apparatus. This very complicated machine, having numerous devices and mechanisms, was erected on a vertical axle "foot" and somewhat resembled a large bird, particularly when in motion. Thus, submitting itself to a given program, which has been programmed on a magnetic tape by the control panel, it "independently" raises its "trunk", and turns towards the required side. Then it turns its "neck" sideways, as if looking over the situation, sharply lowers its "head" and "pecks" with its steel "beak", a forty pound welding tongs. This operation is repeated again and again, in different programmed directions.

This is not the first robot designed for pressure contact welding processes. Their designers are workers from the Paton Institute: departmental head of programmed control, Doctor of Technical Sciences Hlib Spina; Candidate of Technical Sciences Vsevolod Timoshenko and Senior Engineer Valeriy Fedorov.

THEIR BRAINCHILD HAS FIVE controlled coordinates, and is connected through a hydraulic device to the programmed control electronic system. The preciseness of electric welding is up to one millimeter. Such an automat is

automatic welding is considerably better.

"The main initiator of, and person who headed the work connected with constructing such an electric welding automat was Academician Boris Paton, President of the Ukrainian Academy of Sciences and director of our institute,,' said Hlib Spina. "At the beginning we had to verify the correctness of our ideas and theoretical calculations. By 1972, that is only a year after the preliminary investigations had been ratified, a model of the robot was created in our laboratory. It underwent all types of tests with the aim of ascertaining the speed of its operations, precision, hardiness of its construction, and a number of other features. And only then was the obtained information scrupulously analyzed, and the engineering tasks for constructing the details of the robot worked out."

Such robots can be implemented widely in various branches of industry where they will successfully work under conditions that are harmful to workers: under high temperatures, and where the air is highly saturated with toxic vapors. — **Boris Yenevich** ▼

FORUM,No.46/1980,p.34.

рог AmUk. 'rug', first recorded in 1959 (Bilash 550). - Subst. **кúлим.**

From E. rug 'ts', Bilash, 1. c.

РОДОДЕ́НДРОН, бердулéць L. (see this ED., vol.1,107) 'RHODODENDRON '*Bluebird*' — an Aberconway hybrid of 1930 (*R. augustinii* x *R. intricatum*)'-one of many derivatives from Chinese and other Asiatic species, which are said to represent the highest developments in the evolution of garden rhododendrons.

(JBR. Arch. 133).

From Lat. Rhododendron,the ultimate source being Gk. rhodódendron 'rose-tree', Klein 2, 1344.

РОЗ- prefix in such words as **розда́/ва́/ти, розки́да́ти, розкопа́ти,розкрада́ти, розляга́тися, розмазня́, ро́зум , розми́вина, ро́змір, розмо́ва,розпа́лений, розпа́рений, розп'я́тий; Розп'яття, Рогі́рче, Розумо́вський, і́тп.**

PS.*orz- 'ts' akin to PAЗ - extensively dealt with in ESSJ.1,145-149.

РО́ЗА, Wd. **ро́жа ,ру́жа** 'rose',MUk. po a (XVII c. **ЛСЛ.**219), known to all other ModSl. - Deriv. **розе́т/к/а, ро́зовий,** Wd.**рожéвий,рóжечка,** PN.**Ро́за, Роза́лія.** - Syn.**троя́нда.**

From ModHG. Rose 'ts',Wd.**ро́жа,ру́жа**from Po. **róża.**

розáрія AmUk. 'rosary', first recorded in the XXc. (JBR). - Subst. **вéрвиця, чóтки.**

From E. rosary 'ts'.

розві́д[ув]ати see **ві́да.**

РОМ, ALSO **рум** 'rum', ModUk. ,known to all other Sl. - Subst. **мі́цний спи́ртовий тру́нок, ви́готовлений із тростинного цу́кру з до́мішкою паху́чих трав, Бойків 378.**

From E. rum 'ts'.

ронтова́ти SoCp. 'to spoil, damage, injure' MUk.**ронтовати** (XVI - XVIII c. **Дэже**, 170). - Deriv. **из-, зронтова́ти, из-, зронто́ваний.** FN. **Ронто.**-Subst. **псува́ти, пошко́джувати.**

From Hg. ront 'ts'.

РОСА́ 1. dew, MUk. роса́ (ХУІІ с. ЛСЛ. 220), OUk., OES. роса; BRu. раса́, Ru.,Bu.роса́, SC. ròsa, Sln. rósa, Cz.,Slk., Po. LoSo., UpSo rosa. - Deriv. роси́ця, роси́н/к/а, роси́ночка, роси́стий,-тість,-то,/з/роси́тися,/з/ро́шувати/ся/, а.о. - Syn. кра́плі води́, що з'явля́ються на земля́ при зу́стрічі з холо́дним ша́ром пові́тря.

PS.*rosa* 'ts', IE. root **rōs- 'to flow', cf. Lith. rasà, Latv. rasa, Skt. rasā, Lat.rōs, Gsg. rōris 'ts', Trautmann 237, Vasmer[2] 3,503, Pokorny 336-337,a.o.

ро́са 2. BrazUk. 'cleared field, plantation, estate', first recorded in 1926 (Карманський 5).-Subst. згото́влена земля́ під упра́ву, Карманський,1.c.

From. Port. *roça* 'ts', JBR.

РОСА́ДА < розсада (:роз-сади́ти).

РОСІ́ЙСЬКИЙ : Росія́.

РОСІ́ЙЩЕННЯ, росі́йщити, ітп. : Росія.

РОСІ́Л < розсі́л (: роз-соли́ти).

РОСІ́Я GN. Russia ,MUk. Рос/с/ія,Русія, BRu.Расія́, Ru.Росси́я, Po. Rosja. - Deriv. росія́нин, росія́нка, росі́йський, по-росі́йському, -ськи, /з-,по-/росі́йщити, /з-,по-/росі́йщення,/з-,по-/росіянізува́ти, росіяні́зм.- Syn. Моско́вія, Моско́вщина, Москва́.

An artificial ESl. neologism based on Gk. Rōssía from older hoi Rōs for Rus' ,see Русь; its first occurrence, according to Vasmer3[2],505, goes back to 1517; it was accepted by MUk. writers, e.g. Ioanikij Galiatovśkyj,who even tried to explain it from россѣанѧ 'dispersion', cf. EDUL Vol.2, p.299;Мик.Ро́ссїя /ХУІІс. ЛСЛ.221/.

Another artificial Gk. formation was the designation of Ukraine as Mikrà Rōssía Мала́ Росія, Малоро́с/с/ія 'Little Russia' and of Moscovy as Megálē Rōssía Вели́кая Росси́я 'Great Russia' (starting in the XIII c.).

In a special study of this problem in *Slavistica No.10*,pp.9-20, Geo W. Simpson had this to say:

...By the rising imperial power of the Moscovite Tsars the term "Ukraine" was dropped in official usage and slowly faded into a twilight haze of memory prolonged by the poignant strains of old songs and verse.

The Russian rulers adopted a new designation for the area which they now proceeded to reduce, in spite of prolonged local resistance, to a regular administrative part of their social and political imperial system. The name applied to the region was "Little Russia" and the people were called "Little Russians". This name had its origin in ecclesiastic language to distinguish an original area of administration from its later area of development and organization. Thus the patriarch of Constantinople had applied the name "Micra Rosia" or in Latin "Rossia Minor" to the old Rus territory about Kiev. The territory radiating from

Moscow had received by way of distinction the designation "Great Russia" (Rossia Magna) and the people were alluded to as "Great Russians". This was similar to the terms "Asia Minor" and "Asia Major", or in ancient history, the distiction between the Greece of the Balkan peninsula and the "Magna Greece", referring to the outer colonized area of the southern Italian peninsula.

The name "Little Russia" adopted by the Imperial administration was designed to indicate an affinity between the two people and to emphasize the fact that six centuries previously there had been a common dynastic state. The mass of the people in the Ukrainian area continued to regard themselves as "Rusins" without any qualifying adjectives. Unfortunately in the Western European languages no distinction in translation was usually made between "Rusin" and "Russian" (Rossiayanin), the latter being the term properly applied to the "Great Russians." Thus a continuing popular distinction was lost in translation and served to conceal from Western political observers an important political factor in Eastern European politics. It is true that in the eighteenth century when the term "Little Russia" became current official usage the society in that area was being more and more forced into an aristocratic mould with the common country folk being reduced to serfdom. (pp.15-16)

РОСТИ́ 'to grow',MUk.,OUk.,OES. рости,known to all other Sl.- Deriv. **в-,ви́-,від-,за-,на-рости́, розрости́ся,розраста́тися/розроста́тися, за-,на-ріст, на́росток(=суфікс), вро́сток (= інфікс); PN. Ростисла́в,Ро́стик, Ростисла́вич;** here also **рослина (*ростлина)** Wd. **рости́на, рости́ти/ся/.** - Syn. **збі́льшуватися фізи́чно й (перено́сно:)духо́во,розвива́тися,поси́люватися.**

PS.*orsti'ts'IE.**ord-tī 'ts', Vasmer^{2}3,505, Brückner 463,a.o.

ротарі́єць // ротарія́нець AmUk.,BrazUk. first recarded in 1981:"873 000 **ротарійців ... ва́рта зна́ти,що ротаріянці це організа́ція збли́жена до масо́нської"**; Праця ч.9/1981.

From E. Rotarian - member of a Rotary Club.

рото́ SoCp. see **грот.**

рошти́ль SoCp. 'grate', ModUk., first recorded in XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 346).- Deriv. **рошти́льош** 'stewed sirloin cutlet'; **рошти́льошний, рошти́лька.** -Subst. **кра́ти.**

From Hg. rostely 'ts', **Гнатюк** , l.c.

РУБА́ТИ 'to cut,fell,split,chop,hew',MUk., OUk. **рубати** (I389 ССМ.2,304), BRu.**руба́ць**, Slk. rubat', Po.rąbać, LoSo.rubaś,UpSo. rubać, vs. Ru.**руби́ть**,Bu. **ръ́бя** ,SC. rùbiti,Sln.rôbíti. -Deriv. **в-,ви́-,від-,з-,за-,на-,над-,по-,про-руба́ти, - ру́бувати,-ання, руба́ль,руба́ць, рубі́ж, ру́бка, руб/о/ну́ти;** here also: **руби́ти;** FN. **Руба́к,Руба́н,Руба́ха,Руба́с,Рубча́к, Руба́ч/о́к/, Рубанчу́к, Рубче́нко,Рубашевський, Ру́бель,Рубля́к,Ру́бочка,Руби́на, Рубинюк, Рубо́вський** (Богдан 247-248). Syn. **розсіка́ти на части́ни;би́ти,ротина́ти холо́дною зброє́ю,(за:) Слум.8,89I.**

PS.*rǫbati/*rǫbiti 'ts',IE.root**romb-'ts' with few IE.affinities,cf. Pokorny 864-865.

РУБЕ́ЛЬ see the preceding entry.

РУДА́ 'mine; mineral ore; rusty swamp',as adj.'blood'; MUk. з роудами (1451 ССМ.2,305) роудою Isg. (1488 ibid.), OUK. z rudami (1430 ibid.),из рудами(1437 ibid.),OES.роудь Gsg. (1073 Ізб.Св.), роудоу Asg. (XII с.), вь роудахь (XII c.); BRu.,Ru.,Bu. руда́, OCS. ruda ,SC. rûd, rúda, Cz. ruda, Po. ruda,etc. - Deriv. **ру́дка, ру́дний, руди́й,ру́дник, -иця, руда́вий,руде́нький, руди́зна,ру́дня,** рудува́тий, руд**я́**вий, руд**я́**к;compounds **рудоборо́дий,-бро́вий, -во́з, -воло́сий,-ву́сий, -зна́вець, -ко́п,-ко́пний,-но́сний,-но́сність, -пі́дйо́мний, -промива́льний, -промивни́й , -спу́ск, -управлі́ння, -ше́рстий,** etc.; GN. **Руда́, Ру́дка, Ру́дниця, Ру́дники, Ру́дянці, Ру́дня** ,etc.; FN.**Ру́дин, Ру́дка, Руди́й,Ру́дик, Рудим,Рудин,Рудинський,Рудисяк,Рудзяк,** Рудзю́к, **Ру́дський, Ру́дник, Ру́дній,Рудко́вський,** Рудь/ко́/, **Руда́, Руда́чик,Руда́чок, Руда́к,Рудакевич,Руда́н, Руда́нець, Руда́вський, Руде́вський, Руде́нко, Руденчу́к, Руде́й, Рудейчу́к,Руде́їв, Рудкі́вський,Рудачу́к, Рудни́цький** ,etc. (Богдан 248),see also **Рудницькія́на, Рудницькознáвство.**- Syn. **мі́сце видо́бування корисних копа́лин** ССМ.2,305; **гірська́ поро́да або́ мінера́льне утво́рення, що мі́стить у со́бі мета́ли та їх сполу́ки ; іржа́ве боло́то, багно́ ; кров.**

PS. **ruda : rudъ*, IE.root ***roudh-:reudh-* 'red', cf. Lith. rauda : raúdas 'ts', Latv.raúdas, Av. raoδita 'red', Gk. éreuthos, Lat.ruber, Gaul Roudus, Anderoudus,Campi Raudii, Goth.raups, OIc.rauðr,Du. rood,OSax. rôd, OHG.rôt, AS. reád, E.red, G.rot,etc.; Miklosich 284, Trautmann 238, Brückner 467, Kluge 289, Skok 3,165, Pokorny 872, Vasmer 23, 513, Шевельов 106, a.o.

РУДНИЦЬКІЯ́НА 'Rudnyckiana: documentation re. J.B.Rudnyckyj and his family', first recorded in 1971, cf. **"Кажуть, що у Вінніпеґу має почати виходити новий український часопис під назвою "Рудницькія́на", Новий Шлях,Вінніпеґ,ч.26 за 1971. -** Syn. **Рудницькознáвство: "Не буде перебільшенням як стверджу..., що напевне прийде час , коли українська й канадська наука буде гордитися РУДНИЦЬКИЯНОЮ і рудницькознáвство буде символом українсько-канадської науки, бо проф. Рудницький був основоположником і успішним науковим організатором студій українознавства на академічному уровні в Канаді", Ст. Радіон, Вільна Думка, Лідкомб, ч.20 за 1978.**

From FN.Rudnyćkyj, author of this dictionary, see **руда́.**

руж 1. Wd. 'lipstick', ModUk. - Subst. **черво́нило, черво́на кра́ска на гу́би.**

From Fr. rouge 'red colour'.

руж 2. AmUk. also **рудж** 'rouge', first recorded in 1924 (Bilash 554). - Subst. **рум'я́на фа́рба для губ.**

From E. rouge 'ts', Bilash, 1.c., Koshelanyk 552.

РУКА́ 'hand; arm; palm', MUk.,OUk.,OES.PYKA/POYKA, known to all Sl. - Deriv. **рука́в/ѐць,рукави́ця,-и́чка,рукі́в'я,ру́чка,руч**и́**сько,-и́ще, руч**и́**ця, ру́ченька,-ечка, руч**ни́**й, руч**и́**ти/ся, ру́чкатися,** compounds: **руко-блу́дник,-блу́дниця,-блу́дство, -да́йний,-ді́лля,-дільний,**

дільничати,-крилі,-месло́ (=ремесло́),-ми́йник,-ні́жка,-паш/ний/,-пис/ь/, -писа́ння, -пи́сний,-пле́скати,-стиска́ння,-тво́рний,-я́тка,-я́ть;FN. Рука́,Рукарчу́к,Рукару́к,Ру́чка,Ручи́нський,Ручко́вський (Богдан 248). - Syn. ко́жна з двох ве́рхніх кінцівок люди́ни,ма́впи; складова́ части́на автома́тів, що нага́дують люди́ну (ро́ботів ітп.); мане́ра писа́ння, по́черк; си́мвол вла́ди,панува́ння; (Бо́жа рука́:) до́пуст Провиді́ння;(перено́сно:)одру́ження,шлюб.

PS.*rǫka 'ts', BS. root *renk- 'to collect',cf. Lith. rankà, Latv.ruóka,OPr.rancko 'ts', and Lith. riñkti-rankióti 'to gather', Fraenkel 2,697.

РУМ 1. see РОМ.

рум 2.AmUk. 'room', first recorded in 1911 (Bilash 555). - Deriv. ру́мер, ру́мінґ-гавз, румо́вий. - Subst. кімна́та.

From E. room 'ts', Bilash, Koshelanyk 552, Royick 91.

РУ́СИЙ 'blond,fair-haired,light-coloured', MUk. русый,русъ (XV c.), OUk.OES. рꙋсъ (XI c.), BRu.русы,Ru. русый ,OCS.rusъ , Bu. рус, SC.rûs, Sln. rûs, Cz.,Slk. rusý, Po., LoSo.,UpSo.rusy.- Deriv. руся́нький,-кість,-ко, руся́вий,-вість, -во, руся́вець, -вка, руса́к, русо-боро́дий, -воло́сий,-голо́вий,-ко́сий,-чу́бий ,etc.- GN. Руса́нів, Ру́снів,Руса́ва, Ру́сів, Руси́вль,Руси́лів,Ру́сий Яр; FN. Рус,Руса́к, Руса́цький,Русе́цький,Русе́нко, Русі́вський, Русі́цький,Русько́вський,Ру́сов, Русо́вський,Русані́вський,etc. Syn. свíтло-кори́чневий з жовтува́тим ві́дтінком /про воло́сся/. Слум.8,911.

PS.*rusъ/jь/ < *rudsъ/jь/,IE. **roudh-s-os 'reddish' extensively discussed in this work under русь ,q.v.; see also руда́; Herne 24-27.

РУ́СИЧІ /Сл.плк.Иг./, РУ́СОВИЧІ - "сини́ Ру́си" /да́вня на́зва украї́нців/; /ethnic name:/ Rusychi, Rusovychi for Ukrainians; extensively dealt with by Святослав Гординський in:"Назви 'русичі' й 'русовичі'", OnUVAN 25,5-12, where folkloric and historical data as well as the pertaining literature are quoted; in his English summary on p. 13 he states as follows:

The name R u s y c h i — sons of Rus', is known solely from the "Slovo", and only in the plural form. The singular form known from the chronicles was R u s y n — the Ruthenian. This caused some scholars to doubt the authenticity of the term R u s y c h i and thus, refer the origins of the "Slovo" to later times, or suspect a falsification of the entire poem. Especially B. Unbegaun found this name ending with -ych (instead of usual Russian -itin) a suspicious neologism, but other authors proved that this is a type of patronymic name and fully in accordance with the laws of the Ukrainian language. Besides, in Ukrainian ritual songs, a similar name, R u s o v y c h i was mentioned, but only one quotation of it was known. The author of the article quotes parts of other ritual songs where the name R u s o v y c h i appears, along with the epithets "the chosen ones", "finer youths", and this proves that they were the members of ancient military elite of Rus' — the druzhyna (princely retinue).

РУ́СІВ : ру́сий

РУ́СОВИЧІ see ру́сичі.

РУСЬ, Ру́си, EN. & GN. 'Rus' (incorrectly: "Russia", see Росія) ; MUk., OUk., OES. Русь; BRu., Ru., Ma., Bu. ts, Po. Ruś, Cz., Slk. Rus & Rusko...- Deriv. ру́син, русна́к, ру́синка, русна́чка, ру́сич / see ру́сичі/, руси́зм, ру́ський, руси́нський, русна́цький, /з-, по-/ру́щити, /з-, по-/русифікува́ти, /з-, по-/ру́шення, /з-, по-/русифкува́ння, русифіка́ція, русофі́л, русофі́льство, -ський, русофо́б, русофо́бство, -ський ; GN. Ру́сино, Ру́ська Гу́та, Ру́ська Поля́на, Ру́ська Лозова́, Ру́ський Бани́лів, Ру́ський О́рчик, Ру́ські Тички́, Ру́со-Крикли́вець, Ру́совичі / see Ру́сичі/, Ру́ська ву́лиця /у Льво́ві/; FN. Ру́син, -ський, Русна́к, Русначо́к; MUk. Руси/н//1456/, OUk. Русъ/1368/.

The origin of the name is disputable; the most persuasive is its explanation from adj. ру́сий, advanced by P. C. Стоцький , *Slavistica* No. 6, pp. 5-18; here are his findings:

W. A. Moshin in his study: Variago-Ruskii Vopros (Slavia, vol. X, 1931, p. 109-36, 343-79, 501-37) gave a survey of the linguistic explanations thus far offered. He showed that the word Rus' according to the various theories, comes from a wide diversity of sources. It is supposed to come (1) from the Ukrainians, (2) from the ancient Baltic Slavs, (3) from the ancient Finns of the Volga, (4) from the Finns of Finnland proper, (5) from the Lithuanians, (6) from the Magyars, (7) from the Khazars, (8) from the Iranians, (9) from the Goths, (10) from the Georgians, (11) from the Yaphetides, (12) from an unknown people, (13) from the Celts, (14) from the Hebrews.

As a particular view regarding this problem we should like to mention the opinion of W. Brim (Proiskhozhdenie termina Rus', Rossiya i Zapad, 1 1923) who maintains that the origin of the name is not in one sphere of civilization, but in several. Two other theories do not try to solve the problem of the origin of the word but limit themselves to the explanation of

the social group termed Rus'. The first of the Ukrainian scholar M. Korduba (Najnowsze teorje o poczatkach Rusi, Przeglad Historyczny, X, 1930) which supposes that Rus' was similar to the army of Wallenstein during the thirty years war. It consisted of soldiers of many races, nations and beliefs, amongst whom, during the ninth and tenth century, the Slavic element assumed the leadership. The second theory comes from the Soviet scholar S. W. Iushkov ((a) K voprosu o proiskhozhdenii russkogo gosudarstva, Uchenye zapiski moskovskogo iuridisdicheskogo instituta, N. k, IU. SSSR, 1940; (b) Do pytannia pro pokhozhennia Rusi, Zapysky Akademii Nauk USSR, Instytut movoznavstva, 1941). He regards the Rus' originally as a merchant class, which bought goods in Slavic territory and then sold them in Byzantium, Khazaria, and even Arabia. At the same time they were professional soldiers, who entered the services of the Byzantine emperors and the Khazarian Kagans. This merchant-soldier class was the organizing force behind the new Rus' state, then emerging.

At present the problem of the origin of the word Rus' is a subject of lively discussion in the Soviet Union as anyone can see from the book of N. S. Derzhavin: Proiskhozhdenie Russkogo Naroda, (subtitle) velikorusskogo, ukrainskogo, belorusskogo, Moskva, 1944. The old battle between the Normanists and the Antinormanists is going on merrily. The authority of the great A. A. Shakhmatov (Drewneishie Sudby Russkogo Plemeni, Petrograd, 1919) is unceremoniusly set aside and the etymological theory of N. T. Mar (Rus' related with: et-rusk; Etruscans) is erected into a dogma of Soviet philology, together with his fantastic views about the Goths (from Gog-Magog of the Bible). On page 76 Derzhavin writes: "against the theory of Shakhmatov as representing the Norman theory in general, we uphold the theory of state development as represented by Marx, Engels, Lenin, and Stalin..."

We prefer to defend the theory of Shakhmatov and to propose a new explanation using semantic material. Therefore we should like to add to the etymologies presented still another explanation from the point of view of Slavic semasiology.

In thinking over the explanations hitherto offered we have come to the conclusion that these etymologies have partly disregarded two important methodical principles for the clearing up of the word Rus':

(a) the first principle has to do with the history of Ukraine. By this we mean that we must always bear in mind the continuity of the historical process of this territory with a part of which the term Rus' was so closely connected. That is to say, we must take into consideration not only that historical period whose records first contain the word, but we must also examine the question of whether the preceeding period might not have already created it;

(b) the second principle is concerned with the linguistic explanation of the word. The importance of this principle became evident to us while engaged in semantic study of Slavic words and their mutual relations. It is a well-known fact in the life of languages that every word, especially a noun, has reciprocal relations not with all the words of the language in question, but only with a limited circle of words and meanings, which taken together constitute the semantic field of the word. As a human being living in a large city does not know all its inhabitants, but from thousands knows only a hundred and keeps friendship perhaps with a dozen, often only with several persons, just this same phenomenon do we meet in the life of the words of a language. Therefore if we wish to revive and understand the original meaning of a word, we must take into consideration not only the word itself but also the semantic area in which it is or has been rooted.

Coming now to our attempt to explain the word Rus' — while rejecting W. Brim's explanation, we regard his idea about the "necessity of looking for the sources of this word not in one, but in several cultural spheres" as correct and proven by the course of historical events. In our opinion we must look for the origin of the word Rus' and its meaning in the following cultural spheres:

(I) The maritime expeditions of the Vikings from their Scandinavian mother country to the West, South, and East resulted in the latter quarter in the establishment of Viking

settlements in Finnish territory and in the Dvina river basin. Here developed the centres of their power to which the Finns were compelled to pay tribute.

The Finns called these Vikings: "Ruotsi", in conformity with their clan traditions concerning their origin from Ros-lagen. This word means "seashore" and the old Scandinavian words: rors-folk, rors-maen, "fishermen, inhabitants of the seashore" form the basis for arriving at the original meaning of Ruotsi, with which the Finns even to this day call the Swedes.

These Ruotsi-Vikings sailed down the Volga to the Caspian Sea, later down down the Don, perhaps also down the Dnieper. On reaching the Black Sea they probably mingled with the remnants of the Goths who held Crimea. On the present Kuban-peninsula they establish the Tmutorokan Rus'. Due to historical events the importance of the Volga as an avenue of commerce later decreased and the Dnieper became the principal route of trade between the North and the South. Therefore a new trade and power centre arose and developed south of the Finnish Ruotsi territory, namely Holmgard - Novgorod. In the occupation of Kiev another rival Viking force under the leadership of Hœskuld - Askold and Dyri-Dyr anticipated these Ruotsi until Helgi - Oleh, probably a Viking of princely descent, overpowered them and established the rule of the Ruotsi-Vikings also in Koenugard - Kiev.

Thus we see that the designation Ruotsi traveled from the North to the South along the Volga, the Don and the Dnieper, while on the other hand the same term was carried from the Kuban-peninsula along the shores of the Black Sea northwards along the Dnieper.

Ruotsi, in a slavisized form, was the clan name of these Vikings. Their professional name as an armed force, as a retinue of soldiers attendant upon their leader was: варяги, also from the Scandinavian: waering "one who has taken an oath of allegiance"; the members of the retinue took a mutual oath of fidelity. The word is related with: war "oath, sworn fidelity".

The slavisized form of Ruotsi was only one of the old Scandinavian Viking words which during the Viking period

were transplanted to the Eastern Slavic territory. This etymology is approved by Shakhmatov and these facts may not be ignored in studying our problem.

(II) This word denoting the derivation, this tribal mark of the Ruotsi - Vikings encountered in its slavisized form in the basin of the Dnieper the ancient original word rus' which was similiar to it in sound and had in this region its own primitive meaning.

Owing to the similiarity of sound the foreign, old Scandinavian Ruotsi, in its slavisized form, merged with the ancient original rus', resulting in the Kievan Empire in the new Rus'-word (written capitalized).

It is possible, in our opinion, to discover the original meaning of the ancient word rus' if we carefully survey the semantic field in which the new term Rus' yet lived in the chronicles and documents.

Every social and political organism has its hierarchy, its classes of higher rank which govern the lower classes. In our semantic field we have as the designation of these classes the following terms: Rus', the ruling class with its princes (дружина "retinue", бояри "nobility", люди "free citizens") while at the bottom of the pyramid is the: чернь "the governed class".

We are not concerned here with the rise and development of the later classes and their names. Our important concern here is to establish the fact that in this ancient hierarchy the terms Rus' and čern' constitute a semantic antithesis. These words stand in mutual contrast like: God and devil, day and night, warm and cold, upper and lower, etc.

What does čern' mean? According to the oldest chronicles (cf. I. I. Sreznewski: Materialy dlia slovaria drevnerusskogo iazyka, 1909) this word means "the multitude, the masses of the common people, the lower classes". Only in modern Ukrainian the word acquired the meaning of "mob". Cf. Nestor's Primary Chronicle (sub 6712): **černь ne chotěšа dati čisla, no rěšа: umrem čestno za sviatuju Sofiju** — "the common people wished not to give the number (of soldiers) but said: let us honorably die for the holy Sophia"; (sub. 6848): **vъstaša černь na bojar**, "the common people rose against the bojars (nobility)." The meaning of **černь** as a social class is here quite clear. We had also a collection of quotations in which the social contrast of čern' to Rus' was quite apparent, but they were lost in the conflagration after the raising of Warsaw and it is impossible to replace them. However, the text of one of them (a letter of a Moscow prince) we remember and it runs thus in translation: "this writes to me the **Rus'** (Kievan territory), the bojars and the cern", = the common people"; the bojar class developed later, originally Rus' and čern' opposed each other.

This word is formed by the suffix - ь from the adjective (given as example) old Bulgarian: čьrnъ as a collectivum: čьrnь — černь. Here it is important to add that this adjective from the most ancient times was a special term to denote the color of black hair.

From this fact we conclude that the designation of the governed or oppressed classes in the Kievan Empire took its rise from the color of their hair. What meaning this word had before this period we shall explain later.

Let us now examine by the same method the meaning of the word Rus'. Naturally it is clear that during the Kievan Empire it meant the "ruling class" including the retinue of soldiers and partly the nobility. But what was the original meaning of this ancient word rus', which, in our judgment, existed together with čern' long before the Kievan Empire and was the basis of the amalgamation with the foreign Ruotsi?

The natural linguistic feeling, the instinct of every Ukrainian for his mother tongue may serve us here as a guide post. Without reflection the Ukrainian at once perceives that rus' is formed from русий — русявий, a special adjective denoting the blond color of the hair. According to Walde-Pokorny: Vergleichendes Wœrterbuch der Indogermanischen Sprachen, Vol. II, 1927 p.359 ukr. rusyj, old-Bulgar. rusъ (*reudh-s-o or *roudh-s-o) "reddish color of fair hair" is from the stem reudh - "red" related with *reu-t-, Lat. rutilus "reddish", Rutuli "a people's name: the people with the reddish fair hair". This word rus' is also formed with the suffix -ь as a collectivum. This evident connection of the word rus' with русий is the reason why several

scholars also derived the term Rus' of the Kievan Empire from this adjective. This we consider incorrect. Before we discuss the original meaning of this word we should compare rus' and čern' in order to present the following common features:

(a) the common suffix in their formation;

(b) the common basic meaning of the adjective stem, namely the color of the hair;

(c) the common collective meaning in a common semantic field;

(d) the common mutual antithesis of the meaning which we are going to describe.

All these common features are evidence that such an ancient rus' word existed (it belonged to the color-group which in present Ukrainian is represented by: зелений "green" — зелень, білий "white" — біль, etc.) and that together with čern' it originated about the same time as the latter in the ancient Slavic territory.

The rise of these two terms with their original meanings was the result of special historical circumstances, at which we can only guess.

We think that these words are a distant echo from the Gothic Empire in these regions. About 166 A.D. the Goths began their migration from the shores of the Baltic Sea to the present Ukrainian territory. Moving partly through the marshes of Pinsk they reached the Dnieper and here in the following decades established their supremacy by force of arms. The centre of this powerful state was Dniepranstad on the Dnieper. By virtue of their military prowess the Goths eventually became the ruling class probably of the whole Slavic world of that time. In the first place they subdued the ancestors of the present Ukrainians who were fated to be the oppressed class in this victorious foreign regime.

Nature itself established a difference in this state between the ruling and the oppressed classes by a strikingly sharp difference in the color of their hair. Reche (in M. Ebert: Reallexicon der Vorgeschichte, s.v. Haar) declares that blonde hair is a natural feature of the peoples of northern Europe. In all

other parts of Europe and the world in general the natural color of the hair is a variety of black.

Regarding the Goths all classic accounts emphasize as their characteristic feature the blond, even reddish color, of their hair. Cf. also the generally accepted etymology of Ostro-gothae from a u s t r o-, cf. Lat. a u r o r a "dawn", Lith. a u s z a, E. e a s t; the original meaning "the radiant (the bright) Goths"; Wisi-gothae, according to S. Feist is from an original meaning "worthy, good attribute, excellence". In our opinion in both terms the basis of the meaning has something to do with the blond hair of the Goths and its magical interpretation in sun-worship as the "representatives or childen of the light-sun".

In contrast with this W. Shcherbakiwsky and other scholars maintain that the ancestors of the Ukrainians certainly had black hair. Therefore also the Ukrainian folksongs even at the present day glorify as the ideal of beauty: čorni oči "black eyes", čorni browy "black brows", čorni kosy "black braids of hair", etc. Only in the Kievan Rus' period, that during the rule of the Rus', do we find in the "Tale of the Host of Ihor" a new ideal of beauty mentioned, namely "the braids of blond hair of the Gothic girls". This shows how the ancient Gothic period lived on in popular tradition and how deeply felt was the difference in the color of the hair.

It is therefore natural and quite intelligible that this characteristic feature of the blond-haired Gothic rulers was used as the designation of this ruling class. It was the most conspicuous mark in the physiognomy of the Goths, semantically speaking: the dominant attribute. Thus there originated during this period the ancient word rus' (we write it with a small letter) as the name for these blond guests from the North, from Scandinavia. On the other hand, the ancestors of the Eastern Slavs, in the first place the ancestors of the Ukrainians, became keenly aware that their own black hair marked them off as a people distinct from the dominant invaders. Hence the word čern' came to be used as the designation of their own class, i.e. that of the subjugated and governed. On the one hand were the humbled Slavic čern', on the other the dominant Gothic rus'.

From what has now been said we may safely infer that the original meaning of these words included the following:

(a) the racial difference (blond hair with corresponding complexion and black hair with corresponding complexion);

(b) the "national" difference: Goths and Slavs (the term national used cum grano salis...);

(c) the social difference, the dominant rulers and the subjugated masses;

(d) the "national" and social antagonism between these two classes during the Gothic period in the country now held by Ukrainians;

(e) a possible secondary antithesis between soldiers and cultivators.

We should also like to express our view as to the time when these words were formed and their respective meanings finally took shape. The realities of life must have necessitated their rise and the development of their meanings as early as the Gothic invasion. But our attention is drawn to the fact that a similar meaning as the Ukrainian: čern' does not exist in other Slavic languages. But it existed respectively exists in White Ruthenian and Russian. (The Polish: czern' is supposed to be of Ukrainian origin.)

Therefore we assume that the ancient rus' and čern' finally crystallized when the ancestors of the present Ukrainians, the Antes, began their fight against the Goths after the defeat of King Ermanarich by the Huns and the expansive migration of the Slavs to the West and South was in full swing. The western and southern Slavs did not experience the bloody antagonism of interests between the ruling and oppressed classes, the enmity of the čern' against the rus', as did the ancestors of the eastern Slavs. Consequently we hold that during the 3rd and 4th centuries the words rus' and čern' acquired their final connotation, though the primary roots reach back into the second.

As already explained, we believe that the words Rus' — rus' and čern' are inseparable. There is ample reason to assume that the word rus' was formed at the very beginning of Slavic history and that when the Vikings of the Finnish and the Tmutorokan territories took possession of the present Ukraine, bring-

ing, of course, the word Ruotsi with them, they found there the old word rus' in actual use. This old word was by its meaning peculiarly suitable as a name also for the new blond conquerors, the Vikings. Thus rus' and the slavisized form of Ruotsi were side by side.

These two coalesced to form a single word. Thus the old Slavic word rus' which originated in the Gothic period and the foreign Scandinavian term Ruotsi constitute the sources of the new word: Rus'. This again, in the IX — X centuries became the name of the ruling class of the Kievan Empire and later the name of the state, the nation, the country, and the language.

With a few further remarks we shall close this discussion. With the growth of state-consciousness due to the rule of great personalities such as Woldemar - Vladimir - Volodymyr and Jarisleif - Jaroslaw the word Rus' acquired the meaning of State and Nation. Then the new Rus'-word which by the original rus'-word had a close association with русий "blond", began to be felt as unsuitable, because the course of events had given this word another meaning. The black- and the blond-haired people had become citizens of the Rus'-Empire: Русини, along the Dnieper from Novgorod down to Kiev. The Code of Jaroslaw in particular represented a great advance toward the establishment of a constitutional state (Rechtsstaat). This change in the meaning of Rus' was encouraged and accepted by the ruling class.

But the primitive outlook of the common masses, who subconsciously think in symbolic images, surely felt the necessity of keeping the old difference alive. This again it seems to us, gave rise to two other terms in course of time, namely: Bьla - Bila Rus' and Černa - Čorna Rus', the White Rus' and the Black Rus'. (The later Polish term: Czerwona Rus' "Red Rus" has originally no connections with adjective červonyj "red', but is derived from the name of the town: Červen').

In explaining these terms the striking contrast must be noted between the blond hair of the present White Ruthenians and the equally conspicuous black hair of the inhabitants of the territories of White Ruthenia and Ukraine which were called: Čorna Rus' (the first around Nowogrodek, the second around Lemberg-Peremyshl including Cholm-land; cf. Beauplan's

"Carte de l'Ukraine", Paris, 1665, "Russie Noir", reproduced at M. Hrushewsky: A history of Ukraine, edited by O. J. Frederiksen, 1943.)

The old tradition was still alive in the popular consciousness. Hence the blond Rusin-s felt the need of making a line of distinction between themselves and their dark-haired brothers. Since "rusa" Rus' would constitute an unpleasant tautology, the expression: Bьla — Bila Rus' was formed, for in Ukrainian and White Ruthenian the adjective is employed to denote fair or blond hair. Then in antithesis to this expression Čorna Rus' arose.

An attempt was made to explain these terms by E. F. Karskij in his monumental work on the White Ruthenians. He explains the term "white" by referring to the white garments which the Ruthenians wore and connects the word Black-Rus' with the black coats of the people.

But this explanation cannot stand a critical test:

(a) in the first, the white garments have been worn in many other parts of Eastern Slavic lands;

(b) again, the same applies to the black coats;

(c) finally, if color is made the determining factor in explaining the terms, is it not more logical to apply this principle to the hair with which nature has so characteristically endowed its children, than to the color of the clothes?

Already Karskij reached partly the same conclusion, defending his view by referring to the most prominent characteristic of the White Ruthenians, that is, their bright blond hair and their blue or grey eyes. But he failed to see the real reason for the origin and application of these terms. N. S. Derzhavin believes the problem of these terms is not yet solved.

This we attempt to do in this discussion together with a "working hypothesis" of the origin of the word Rus' for the use of historians and linguists.

Into the same color-problem belongs in our opinion also the term "White Chorvatians" mentioned in the Kievan Chronicle. J. Brutzkus, the Khazar Origin of Ancient Kiew, The Slavonic and East European Revue, Vol. XXII, derives the word Croats-Chorvatians from the hill-name Khoriv — in the Kievan

neighborhood. The term "White Croats" supposes also a "čern' " in the Kievan territory or a black-haired Croatian tribe. We draw the attention also to the old terms "White Serbia— White Serbs" originally located on the northern slopes of the Carpathian mountains. As we see not only the Rus' was divided in black and white, but also the Croats and Serbs.

We are conscious of the many problems connected with our explanation and should like, at the end, to present some suggestions which were excluded from the foregoing lines in order to limit the investigation of the problem to the old Rus' territory.

The color of the hair and eyes together with that of the whole complexion is even now a very peculiar characteristic of races and plays a decisive role in the esthetic feelings of men. It must be accepted that the esthetic value of blond hair was greater in earlier times, because it had certain cultic and even magical aspects. Cf. Wilhelm Koppers (Pferdeopfer und Pferdekult der Indogermanen, 1936, p. 292) uotes from Slavic cults this important fact: to Svantevit was sacrificed a white, to Triglav a black horse. Greek women treated their hair with special creams and bleached it in the sun in order to achieve the favorite reddish blond color. In the Old Turkish language the adjective s a r y s y n exists, derived from s a r y "yellow", "pale" with the meaning "blond, beautiful". These facts may suffice to show the esteem for blond hair existing in a black-haired nation.

We believe that the primitive Slavs were from the point of view of race, rather mixed at the beginning of the Christian Era. The western Slavs intermingled with the Nordic race and blond hair and blue eyes were no rarity amongst them. It is also reported that Budini had "reddish hair and bright eyes", but Tacitus is not sure whether they were Slavs*. The remaining Slavic tribes, however, were predominantly black-haired with dark eyes. The Celts, Thracians, and Iranians were also similarly endowed.

---

* F. Paudler: Die hellfarbigen Rassen ihre Sprachstaemme, Kulturen, und Urheimaten, Heildelberg, 1924.

The oldest name for the Western Slavs in history is V e n e d a e, a term the etymology of which is still insufficiently explained. But one etymology, accepted also by the American Slavist S. H. Cross*, is that V en e d a e is based on the old Celtic word v i n d o-s "white". The dark-haired Celts gave this name to the blond Western Slavs.

A special problem lies in the background of our explanation of the term R u s'. That is, the fact that we have (a) a report about 160 B.C. concerning the O s u n (W u-s u n) people in Asia, who according to the Chinese Chronicles had blue eyes and blond hair; (b) that the A l a n s, according to Ammianus Marcellinus, were tall, handsome and their hair inclined to blond. Much has been written about the bright race of Alans, and some scholars attribut their fair features to the close contact with the Goths. In addition, the "reddish hair" which is found in Central Asia and the Caucasus (Ossetians) constitutes a special problem according to K. Moszynski**.

This Polish scholar has investigated these facts, and came to the following conclusions:

(a) The traces of a fair-haired race in Asia are a proof of the influence of Europe on Asia.

(b) It is an established fact that in the centuries of the first millennium A.D. there were a fair number of representatives of the blond and blue-eyed race in central Asia.

(c) The reports and later traditions about the blond Scythians, Sarmatians, and Alans present no conclusive evidence because they are either too general or date from times in which the expansion of the northern European peoples had already begun. Therefore we cannot be absolutely sure that the description of the Alantic, Scythian and Sarmatian "blonds" (the old reports say little about the eyes) actually refer to the newcomers from the Baltic Sea.

---

* Samuel Hazzard Cross: Slavic Civilization Through the Ages, Harvard University Press, 1948.

** Kazimierz Moszynski: Badania nad pochodzeniem i pierwotna Kultura Slowian. Rozprawy Wydzialu Filol. Polskiej Akademii Umiejetnosci, v. LXII, No. 2, Krakow, 1925.

(d) The report, however, which proves that in Scythia the custom of dyeing the hair blond-gold and reddish existed, Moszynski believes to be decisive for the conclusion that the population was a black-haired race.

(e) With the exception of Pliny, all information about the autochtonism of the blond race in Asia is dated later than 500 A.D. Therefore, historically, there can be no proof of the existence of blond races in the steppes of Europe and Asia in the pre-Christian Era. On this point the date of the Chinese reports deserves to be carefully checked.

Generally speaking, and cum grano salis these observations exclude the possibility of the existence of the fair-haired, blue-eyed human beings in Eastern Slavic territories in the period preceding the invasion of the Goths. The black-haired and black-eyed Slavic people therefore regarded the blue-eyed and blond Goths as a contrasting and amazing race and called them "the Blondes" and themselves „the Blacks". In this connection it is very instructive to remember that in Indian „caste" originally meant "color".

These names may thus be said to have been created by the imagination of the Slavic people and it does not seem possible that they could have been influenced by similar examples of names found amongst the non-Slavic peoples — for example "White Ugrians — Black Ugrians" or "Black Bulgars — Silver Bulgars" and the Chinese tradition, according to which the four directions of the horizon had each its specific color (black for the north). Such a term as the "White Tzar" must be discounted, since it is of Mongol-Tartar origin. In addition, according to the Polish orientalist V. Kotowicz, the expression "white bones" means "aristocratic origin", similar to the phrase "blue blood". So the name "White Tsar" means the aristocratic heir of Genghiz Khan, and serves to distinguish sharply from the subordinate vassals or "black bones". The Muscovite-Russian Tsars used to confer the titles of their Tartar predecessors such as the "Great Beg", the "White Khan", etc. upon themselves, because for centuries they were obedient servants of the Tartars.

For the sake of bibliographic completeness of Uk. works dealing with the origin of the name *Rus'* the following titles should be mentioned:

Орест Ф. Купранець, ЧСВВ: Походження назви "Русь"в "Хроніці руської землі" Олександра Ґванінуса з 1611 року, Записки ЧСВВ Серія II: Секція 1, Рим-Торонто 1977 (296 p.) being an extended and updated version of the same author's treatise on *Guaninus' Toponymy of 1611* in OnUVAN No.8 (1954).

Василь Чапленко: Походження назов "Русь", "Рось" та споріднених із ними назов і слів. Український Технічно-Господарський Інститут, "Наукові Записки", Мюнхен 1973, pp. 105 - 121, being a bizarre attempt to explain this name from Adyghė language data, viz.:

The first component of "Ruś" originated in a participle "ooə" (in English transcription) which meant "something that fell" and,semantically,may have had connection with things like a staff made from a fallen branch, with hair, falling over one's shoulder, or with a waterfall. This may be the origin of many homonyms. The component could have been combined with a nominative case flexion "r", - a strictly formal, grammatical addition, contributing nothing semantically. According to phonetic regularities retained in the modern Adyghė, the "ooə" could change to sound "oo" or "o", and thus this component became a single sound,such as found in Adyghėan and Turkmenian names for Russian "oorys","ors". The second component,which also became a single sound "s", originated in participle "sy",which in Adyghė means "burned" and,when applied to human hair or beard,could denote "shorn" or

"shaven". In combination, the two components acquired the meaning of "shaven head"; this was the original meaning of "orys"... or "ors". The head-shaving process resulting in a ritualized haircut characterized by a prominent remaining tuft of hair,as worn by the Kievan Prince Sviatoslav, was denoted by the word (compare with English "ruse") with in modern Adyghė retained the meaning of "twisted". Thus, eventually, the word "ooroos" was formed. First,this could have meant the headman of a tribe, who favored such haircuts, then, the entire tribe - an ethnonym. Later,the"oo" or "o" part became a preposition and the part "rus" alone was used to denote the head with tufted haircut...(verbatim from an E. summary on pp.120-121); on account of linguo-historical, onomastic and factual data Chaplenko's "haircut"-theory of the origin of "Ruś" is unacceptable. The same might be said of Omeljan Pritsak's "inaugural lecture" at Harvard: *The Origin of Rus'*. Harvard Ukrainian Research Institute, Cambridge, Massachusetts,1976 (28 p.):In discussing briefly the Normanist controversy from its start in 1749 the author recognizes three elements which contributed to the emergence of Ruś on the historical scene: (1) the desertion of the Roman "limes" in Eastern Europe; (2) the Avar empire (568-799) and (3) the intrusion of the Arabs into the basin of the Mediterranean Sea (c.650); in his opinion, the Rūs in Rodez Gaul ("Rusi" in Middle French) went north and became *Rus'* by 770 (Bravellir battle). He states literally:

> Helped by Frisian intermediaries the Rodez/Rūs trading company had at their disposal skilled navigators,disciplined by fierce Scandinavian kings,the *konungar*.They soon developed a "Danish" society..."the nomads of the sea"and by the end of the eight century started their atractivity as Vikings. (p.21).

In reviewing briefly Pritsak's lecture in SEER. 56:1(1978),pp.135-136,David M.Wilson termed it "nonsense" - "not helpful to those who are struggling with the main political problems of the Baltic in the ninth and tenth centuries" (p.156).- Apparently Chaplenko's Adyghè etymology of Ruś-name remained unknown to Wilson: in fact, there are two "nonsenses" in this respect, not one : Chaplenko's "haircut"-theory and Pritsak's "Rodez/Rūs"-hypothesis —both extravagant in argument, statical in logic, sclerotic in outlook and therefore scholarly unacceptable.

*

One of the serious arguments against the Norman-theory of Ruś < OFinnish r/u/otsi is the linguistic consideration of the necessity of the change of -ts- into Sl. -c- should the name really derive from Scandinavian; this difficulty was partly removed by **Шевельов**'s supposition, viz.:"

> The cluster ts was still not tolerated in Sl at the time of the first Slavo-Scandinavian contacts: OR Rusь if it is to be derived from OFi rotsi (from OSw roPs (gen sg) (**Шевельов** 189).

Unfortunately,the author does not include the -ts->-c- transformation in his chronological table on pp.635-636 thus leaving the whole problem in the air; the matter requires further comparative-historical study.

- * -

РУТЕ́НЕЦЬ EN.'Ruthenian',BRu.**руте́нец**, **Ru.,Bu., Ma. руте́нец, Po.** Ruteniec ... **Deriv. руте́нка, руте́нський, по-руте́нському,-ськи, руте́нщина, руте́нськість. Syn. /в А́встро-Уго́рській име́рії:/офіці́йна на́зва украї́нського населе́ння Буковини́,Галичини́,Закарпа́тської Украї́ни; /істор.:/на́зва украї́нців і білору́сів у церко́вних ри́мських доку́ментах; /ірон.:/ призирлива на́зва вислу́жників австрі́йського у́ряду.**

In his series *ONOMASTICA* (OnUVAN) No,5 (1953),pp.5-12 JBR.reprinted B.O.Unbegaun's study of the origin and history of this name ; here are his findings in this respect:

Le nom des *Ruthènes* est celui par lequel les Occidentaux désignent parfois les Ukrainiens, moins fréquemment les Blanc-Russes, mais qu'ils appliquaient, au moyen-âge, aux Slaves orientaux. Alors que les noms slaves de *Russes et d'Ukrainiens* ont été l'objet de nombreuses études, l'origine de celui de Ruthènes, de façon paradoxale, n'a pas retenu la curiosité des chercheurs. Si même un savant comme M. Hruševśkyj n'y a pas prêté la moindre attention, on comprendra que l'excellente et si bien informée *Enciclopedia Italiana* n'a pu qu'écrire en 1936: «. . . Rutheni non è altro se non la forma latina, o meglio latinizzata — di formazione però non ben chiara — di Russi» (XXX, p. 350). L'auteur de cette notice prudente n'a pas voulu, apparemment, faire sienne l'assertion catégorique de D. Dorošenko: «Es ist sicher, dass Ruthenia aus den griechischen Ῥουθῆνοι, Ῥωσία entstanden ist» (1). Il est évident que cette

(1) «Die Namen Ruś, Russland und Ukraine», *Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin*, III, 1931, p. 7, note 1. Cette assertion a été reprise récemment par Elie Borščak, dans la *Revue des Etudes Slaves*, XXIV, 1948, p. 171, note 1.

étymologie est indéfendable non seulement parce qu'un mot ne peut pas provenir à la fois de deux mots différents, mais aussi, et cela est plus grave, parce que les sources grecques, tout en offrant les termes de Ῥῶς, Ῥωσοί, Ῥωσία et les adjectifs Ῥωσικός, Ῥουσικός, Ῥωσιακός (nous laissons à l'écart les fameux Δρομῖται), ignorent la forme Ῥουθήνοι (*sic*) ; si les sources l'avaient connue, ajouterons-nous, elles l'auraient, au moins, accentuée correctement. Il est vrai que Strabon parle des Ῥουτηνοί, mais ce sont les Ruteni celtes (²). Il faut donc chercher ailleurs qu'en grec l'origine de notre terme.

On la trouve facilement en latin et elle n'a rien d'énigmatique: c'est le nom d'une tribu gauloise, celle des *Ruteni* de César, appliqué aux Russes en vertu d'un procédé courant au moyen-âge et qui consistait à donner aux peuples nouvellement apparus sur la scène historique des noms familiers de l'antiquité. Les mêmes Russes n'ont-ils pas été appelés Scythes, Tauro-scythes, Sarmates, Roxolanes, etc.? Plus tard, lorsqu'ils-ont été connus sous leur véritable nom, toutes ces dénominations sont devenues, pour ainsi dire, vacantes. Et c'est ainsi que Thietmar de Merseburg a pu s'emparer, au xr^e^ siècle, de celle des Scythes pour désigner les Lapons. Les Petchénègues ont été baptisés Daces et Parthes, les Prussiens — Gètes, et ainsi de suite. Le *h* après le *t* n'est qu'un ornement orthographique que l'on trouve fréquemment au moyen-âge, même dans le nom des *Rut(h)eni* celtes ainsi que dans celui de leur ville, la *Rut(h)ena civitas* (Segodunum, aujourd'hui Rodez) (³).

Il ne s'agit plus que de savoir quand et comment le nom de *Ruthènes* est entré dans l'onomastique de l'Occident.

(²) Paully-Wissowa, *Real-Encyclopädie*, II. Reihe, 1, col. 1246.

(³) Voici ce qu'on lit à ce sujet dans l'ouvrage le mieux documenté sur les Ruthènes celtes: «Les auteurs latins, jusqu'au ve siècle, donnent tous la forme Ruteni et les auteurs grecs les formes Ῥουτηνοί, Ῥουταυοί et Ῥουταινοί. L'*h* fautif apparaît pour la première fois dans Grégoire de Tours (civitas *Ruthena*, urbs *Ruthena*, terminus *Ruthenus*) et il s'est maintenu dans *Ruthénois*, nom des habitants de Rodez» (A. Albenque, *Les Rutènes: études d'histoire, d'archéologie et des toponymie gallo-romaines*, Rodez, 1948, p. 24, not 4.)

Le premier nom sous lequel nous découvrons les Russes dans les chroniques latines est *Rhos;* il figure dans les *Annales Bertiniani* sous l'année 839 et désigne encore Russes normands (⁴). Ce terme, qui correspond au grec Ῥῶς, n'aura été qu'un hapax dans la littérature latine.

Dès les xe et xie siécles nous enregstrons déjà la forme moderne à orthographe variée: *Rusci, Rusi, Ruci, Russi, Rusii, Ruzi,* pour le peuple, et *Ruscia, Rusia, Rucia, Ruzia, Ruzzia,* pour le pays. On pourra en trouver plusiers exemples dans les *Annales Hildesheimenses* et *Quedlinburgenses,* dans les *Lamberti Annales* (⁵), Chez Liutprand (⁶), dans les *Annales Barenses* (⁷), dans la *Vita Chounradi II Imperatoris* de Wipo (⁸), dans le *Chronicon Universale* d'Ekkehard (⁹), dans le *Chronicon* de Thietmar de Merseburg (¹⁰), das les *Gesta Hammaburgensis Ecclesiae* d'Adam de Brême (¹¹), et ainsi de suite. Il serait initule d'énumérer tous les exemples.

Les textes du xe siècle connaissent encore un autre nom pour les Russes, plus rare, mais suffisamment attesté: *Rugi.* On le trouve, par exemple, dans le *Continuator Reginonis*: ce texte mentionne quatre fois les Russes (aux années 959, 960, 962 et 966) et chaque fois sous le nom de Rugi (¹²). De même dans les *Annales Magdeburgenses* (à l'année 959) (¹³) et dans l'*Annalista Saxo* (à l'année 968) (¹⁴). Plus tard ce nom figurera également dans la *Historia Normannorum* de Guillaume de Jumièges (vers 1070) qui parle d'un «Juliusclodius rex Rugorum» (c'est-à-dire le Grand-prince Jaroslav) (¹⁵). Enfin, la *Genalogia Welforum,* un texte du premier quart du xiie siècle, mais fait avec des élé-

(⁴) *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores,* I, 434; abrégé dans la suite en *M.G.H., SS.*

(⁵) *M.G.H., SS.,* III, pp. 60-61, 63, 80.

(⁶) *Ibid.,* pp. 277, 331.

(⁷) *Ibid.,* V, pp. 53, 54.

(⁸) *Ibid.,* XI, pp. 264, 269.

(⁹) *Ibid.,* VI, pp. 207, 216.

(¹⁰) *M.G.H., SS.,* Nova series, IX, 1935, *passim.*

(¹¹) 3e éd. de B. Schmeidler, Hamburg und Leipzig, 1917: 12 fois *Ruzzia,* 2 fois *Ruzia,* 2 fois *Ruzzi.*

(¹²) *M.G.H., SS.,* I, pp. 624, 625, 628.

(¹³) *Ibid.,* XVI, p. 147.

(¹⁴) *Ibid.,* VI. p. 622.

(¹⁵) *Recueil des Historiens des Gaules et de la France,* XI, p. 48.

ments anciens, contient le même terme (16).

On a ici un exemple de plus d'un nom anciennement connu et appliqué à un peuple nouveau à la faveur de l'identité de la première syllabe. Les véritables Rugi étaient des Germains orientaux venus des rivages de la Mer Baltique s'établir sur le Danube, en face du Noricum Ripense. Nous possédons sur eux des renseignements abondants dans la biographie de saint Séverin par Eugippius, du Ve siècle. Le même nom apparaît aussi, tout au début du Xe siècle, dans l'*Inquisitio de theloneis* de Raffelstetten, de 906 (17). Y désigne-t-il vraiment les Russes ou n'y est-il qu'une survivance littéraire des Rugi germaniques, disparus bien avant le Xe siècle? Il existe une abondante littérature sur cette question controversée (18). Ce qu'il faut écarter résolument, c'est l'hypothèse qui voit dans les Rugi les habitants de l'île de Rügen, dans la Baltique: ces derniers n'ont jamais été appelés de ce nom (19).

Le terme de *Ruteni*, appliqué aux Russes, semble apparaître pour la première fois dans les *Annales Augustani* sous l'année 1089: «Imperator [Henri IV] Praxedem, Rutenorum regis filiam, sibi in matrimoniam sociavit» (20). Depuis Ruteni/Rutheni devient extrèmement fréquent, surtout au XIIe siècle. Suger, dans la *Vita Ludovici VI*, parle de «rex Ruthenorum» (21), de même qu'un *Excerptum historicum* de la mème époque (22). L'*Annalista Saxo* (vers 1139) mentionne les Rutheni (23), et la *Vita Chunradi Archiepiscopi Salisburgensis* (vers 1177) donne à la Rus' subcarpathique le nom de «marchia Ruthenorum» (24). La chronique polono-latine de l'Anonyme Gallus, de 1110-1113, mentionne elle aussi fréquemment les Rutheni (25). Il serait

(16) *M.G.H., SS.*, XIII, p. 734. Le même récit (d'ailleurs entièrement fantaisiste) est répété dans la *Historia Welforum, ibid.*, XXI, p. 460.
(17) *M.G.H., Capitularia*, II. p. 251, 6.
(18) La mise au point la plus récente se trouve dans l'étude d'Erich Zöllner, "Rugier oder Russen in der Raffelstettener Zollurkunde?", *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, LX (1952), pp. 108-119. L'auteur lui-même défend la thèse germanique. Pour la thèse slave, voir, entre autres, A. Florovskij, Чехи и восточные славяне, I, Prague, 1935, pp. 159-161 (*Práce Slovanského Ustavu*, XIII).

facile de multiplier des exemples pour ce nom qui est en passe de devenir la dénomination officielle des Russes.

Les textes que nous venons de citer, tout en employant le nom de Rutheni pour le peuple, continuent à se servir de Rusia, Ruscia, etc., pour indiquer le pays. Ce fait nous aiderait peut-être à comprendre pourquoi précisément le nom des Ruthènes celtes a été choisi pour désigner les Russes. Certes, l'identité de la première syllabe *Ru-* a été décisive et a servi de point de départ. Mais il se peut que le suffixe *-n-* y ait contribué également. En effet, le vieux russe opposait le collectif ***Ruś,*** qui désignait à la fois le peuple et le pays, au singulatif *Rusin* qui désignait «le Russe». On peut se demander dès lors si, en vertu d'une phonétique approximative, l'opposition : *Ruś/Rusin* ne se reflète pas dans l'opposition *Rusia/Ruthenus*. Dans quelques textes on trouve la forme *Rucenus* qui est encore plus proche de *Rusin* que ne l'est *Ruthenus*: la deuxième partie (1040-1077) des *Lamberti Annales* mentionne à quatre reprises le grand-prince Izjaslav appelé «Ruzenorum rex» (26). Le Codex 2 de Thietmar de Merseburg, c'est à dire, le remaniement de son *Chronicon* fait à Corvey au XIIe siècle, offre un «Ruscenorum rex» (27). Enfin, la *Chronica Slavorum* de Helmold (1169) donne a la Mer

(19) Voir T. Milewski, «Pierwotne nazwy Rugji i słowiańskich jej mieszkańców», *Slavia Occidentalis*, IX, 1930, pp. 292-306; W. Steinhauser, 'Rügen und die Rugier', *Zeitschrift für slavische Philologie*, XVI (1939), pp. 1-16.
(20) *M.G.H., SS.*, III, p. 133.
(21) *Recueil des Historiens des Gaules et de la France*, XI, p. 61.
(22) *Ibid.*, p. 157.
(23) *M.G.H., SS.*, VI, p. 770.
(24) *Ibid.*, XI, p. 74.
(25) *Monumenta Poloniae Historica, ed. Bielowski*, I, Lwów, 1864, pp. 390-484.
(26) *M.G.H., SS.*, V, pp. 219, 230.
(27) *M.G.H., SS.*, Nova series, IX, p. 529.

Noire le nom de «Rucenum mare» ([28]). L'adjectif *Rucenus* est à la fois proche de *Rusin* et formé correctement sur *Rucia* à l'aide du suffixe *-enus,* fréquent au moyen-âge dans les noms de peuples (comme *Saraceni, Sclaveni*). C'est cet adjectif qui a pu déterminer le choix de la forme *Ruthenus.*

Le terme de *Ruthenia* pour *Russia* n'apparaît que vers le milieu du XIIe siècle. Le premier exemple semble se trouver dans une lettre écrite vers 1150 par Matthieu, évêque de Cracovie à saint Bernard de Clairvaux: «. . . in Ruthenia, quae quasi est alter orbis» ([29]). Vers la même époque on trouve un autre exemple dans la biographie de l'évêque Otto de Bamberg par Herbord (1159: «Ruthenia tota» ([30]). Mais cette forme, rare durant tout le moyen-âge, n'aura aucun succès et la combinaison courante restera celle de *Rutheni/Russia.*

Le terme de *Ruthenus* a été appliqué également au nom dynastique de la famille princière de Reuss (en Thuringie), et cela dès sa fondation, a la fin du XIIIe siècle, par Henri de Plauen-Reuss, fils de Henri Ier de Plauen. Le nom de Reuss apparaît pour la première fois en 1289 ([31]) et la forme Ruthenus, qui n'en constitue que la traduction latine, en 1292 ([32]). L'origine même du nom de Reuss n'est pas tout à fait claire. Il existe une thèse qui le met en rapport avec les anciens noms allemands pour le terrain défriché, *reuth, riute, geriute, geroit,* etc., qui

([29]) Ed. B. Schmeidler, Hamburg und Leipzig, 1909, p. 6. (*Scriptores rerum germanicarum in usum scholarum*). Pour désigner le pays, Helmold ne se sert que de la forme *Rucia.*

([30]) *Monumenta Polonaie Historica,* II, Lwów, 1872, p. 16.

([31]) *Monumenta Bambergensia,* ed. Ph. Jaffé, Berlin, 1869, p. 147 (*Bibliotheca Rerum Germanicarum,* V).

([32]) Henricus dictus Ruze; Henrich von Plawen, den man der Ruse nennit; *Urkundenbuch der Vögte von Weida, Gera und Plauen,* I. Band, herausgegeben von Berthold Schmidt, Jena, 1885. No. 236, p. 117; No. 241, p. 119.

([32]) Henricus advocatus de Plawe dictus Ruthenus, *ibid.,* No. 259, p. nennit: *Urkundenbuch der Vögte von Weida, Gera und Plauen,* I. Band, 132. Les chartes No. 136 (de 1266). No. 172 et 174 (de 1274), qui attestent les formes Ruthenus et Russze, sont des faux du XVe siècle (voir Willy Flach, *Die Urkunden der Vögte von Weida, Gera und Plauen,* Greiz, 1930, p. 122).

ont donné d' innombrables noms de lieu (*Rodungsortsnamen*) ([33]). La thèse traditionelle, cependant, continue à mettre le nom de Reuss en rapport avec celui de Russe. N'oublions pas que le fondateur de la dynastie avait pour épouse une petite-fille du prince Daniel de Galicie ([34]). Quelle qu'ait été la véritable origine du nom dynastique de Reuss, il ne fait pas de doute que dès le début ce nom a été compris comme l'équivalent de *Russe,* d'où sa traduction en latin par *Ruthenus.* Le doublet Reuss/Ruthenus a été courant jusqu'à l'époque moderne.

Il convient d'ouvrir ici une parenthèse pour dire que le terme de Rutheni pouvait désigner au XIIe siècle non seulement les Russes, mais aussi les habitants slaves de l'île de Rügen dans la Mer Baltique. Le nom latin de l'île figure ordinairement sous la forme de *Rugia, Rogia, Rugiana, Ruiana, Rana,* celui de ses habitants sous celle de *Rugiani, Ruiani, Ruani, Runi, Rani.* C'est encore le début *Ru-* qui a dû mettre les chroniqueurs sur la piste des Rutheni. Cette forme n'est pas fréquente; je ne l'ai trouvée que chez deux biographes d'Otto, évêque de Bamberg: Ebo (1158) et Herbord (1159); on a vu que ce dernier emploie Rutheni également pour les Russes. Les deux auteurs se servent également du nom de Ruthenia pour désigner l'île elle-même ([35]).

L'évolution du couple *Rus(s)i/Rus(s)ia* vers *Rutheni/Rus-(s)ia* semble avoir déterminé aussi celle de *Prussi/Prussia* vers *Prutheni/Prussia* «Prussiens/Prusse». Lorsque les deux nations sont mentionnées dans un même texte, elles accusent ordinairement des formes parallèles: Rucia/Prucia chez Thietmar de

([33]) F. V. Resch, *Über den Ursprung des dynastischen Namens Reuss. Beitrag zur Kenntnis der Urgeschichte des Voigtlandes,* Gera, 1874, p. 11. C'est grâce à l'obligeance de M. Günther Stökl, de Vienne, que j'ai pu utiliser les données de cet ouvrage très rare.

([34]) Robert Hänsel, *Russische Genealogie* . . ., Jena, 1940, p. 57 (*Beiträge zur Mittelalterlichen und Neueren Geschichte,* Bd. 13).

([35]) *Monumenta Bambergensia,* pp. 665, 684; 821-823. On notera que dans l'*article cité* de T. Milewski, consacré spécialement aux anciens noms de l'île de Rügen et de ses habitants, on ne trouvé aucune mention des formes examinées, pas plus d'ailleurs que des formes curieuses *Verani et Verania* employées par le même Herbord (pp. 808, 809). Celles-ci sont étudiées par Steinhauser, *art. cit.,* p. 15.

Merseburg, Ruci/Pruci chez Helmold, Rusia/Pruscia dans les *Miracula s. Adalberti* (XIe siècle) ([36]), Russia/Prussia dans la chronique de Kadłubek ([37]) ; «Pruthenos et Ruthenos» dans la chronique de Boguchwał ([38]) ; «ad perfidiam Rutenorum et Prutenorum», dans une lettre du pape Grégoire IX de 1232 ([39]), et ainsi de suite. Le terme de Pruteni était suffisamment courant au XVe siècle pour qu'un historien polonais, le chanoine Jan Długosz, ait pu donner à sa description des étendards pris aux Porte-Glaives allemands à la bataille de Grünwald en 1410, le titre de *Banderia Prutenorum* (Cracovie, 1448).

Dans l'usage latin de l'Europe Occidentale et Centrale le terme de Rutheni était synonyme de Russes, n'en étant que la simple traduction. Cette terminologie a permis de dire au baron de Herberstein, ambassadeur de l'Empereur à Moscou en 1517: «. . . populi omnes qui lingua Slavonica utuntur, ritum et fidem Christi Graecorum more sequuntur, gentiliter Russi, latine Rutheni appellati . . .» ([40]). A. Guagnini, historien italo-polonais du XVIe siècle, emploie les mêmes termes: «. . . Roxolani (quorum posteri nunc Rutheni sive Russi dicuntur)» ([41]). Aussi tard qu'en 1828, le chemiste G. Osann, de l'Université de Dorpat, a baptisé *ruthenium* le nouveau métal qu'il venait de découvrier parce qu'il l'a trouvé en Russie et dans du minerai provenant de l'Ural ([42]).

Cependant, si on lit attentivement les descriptions de Herberstein, de Guagnini, ou de tel autre écrivain latin du XVIe siècle, comme Possevin, on remarque facilement que le terme de

([36]) *M.G.H., SS.*, IV, pp. 613, 615.
([37]) *Monumenta Poloniae Historica*, II, p. 279.
([38]) *Ibid.*, p. 486.
([39]) *Historica Russiae Monumenta* . . ., ab. A. I. Turgenevio, I, St-Pétersbourg, 1841, p. 32.
([40]) *Rerum Moscoviticarum Commentarii*, premier chapitre; cité d'après *Historiae Ruthenicae Scriptores Exteri saeculi, XVI*, edidit A. de Starczewski, Berlin et St-Pétersbourg, 1841, Ier vol., I, p. 3.
([41]) *Rerum Polonicarum tomi tres*, Francfort, 1584, II, p. 16.
([42]) *Annalen der Physik und Chemie*, vol. XIII, Leipzig, 1828, p. 291.

Rutheni est employé de préférence lorsqu'il s'agit d'opposer globalement les Slaves de l'Est aux autres Slaves ou au reste du monde. Et comme la religion orthodoxe est aux yeux de ces écrivains le lien le plus caractéristique qui unit ces Slaves orientaux, le nom de Rutheni apparaît chaque fois qu'il est question de l'Orthodoxie orientale. Mais dès qu'il s'agit de faire des distinctions à l'intérieur même de ces Rutheni orthodoxes, les mêmes auteurs se servent plus volontiers du terme de *Moscovitae* pour désigner les habitants de l'Etat Moscovite, c'est à dire les Grands-Russes. Quant aux habitants du Grand-Duché de Lituanie, c'est à dire les Ukrainiens et les Blancs-Russes, les écrivains continuent à utiliser le terme de Rutheni qui acquiert ainsi une seconde valeur, plus restreinte. C'est de cette deuxième façon qu'il faut comprendre le passage où A. Guagnini parle de la diversité des langues slaves: «Moschovitae a Ruthenis aliquantulum, Rutheni quoque a Polonis et Masovitis, sic etiam Bohemi, Croatae, ab invicem idiomatis expressione, accentibus et prolatione, verborumque immutatione differunt, ita ut sese intelligere difficile possint» ([43]).

Cette spécialisation du terme de Ruthènes et son opposition à celui de Moscovites a commencé à s'imposer au XVIe siècle en Europe Orientale, et plus particulièrement en Pologne, dont la population était en partie composée de Ruthènes. Le célèbre écrivain polonais du XVIe siècle, Stanislas Orzechowski, né en Galicie Orientale et petit-fils d'un prêtre orthodoxe, pouvait dire de lui-même: «gente Ruthenus, natione Polonus». On sait par ailleurs que la terminologie officielle de l'Autriche-Hongrie, et cela jusqu'à une époque toute récente, désignait les Ukrainiens de l'Empire du nom de Ruthènes...

([43]) *Op. cit.*, II, p. 14.

РУЧИ́СЬКО,руч**и́**ще,руч**ни́**й... : рука́.

РЯ! interj. - a variable of **гряк!** q.v.

РЯБИ́Й 'speckled;-pock-marked;spotted',ModUk., BRu. ря́бы,Ru.ря́бой.- Deriv. **ряби́на, ряби́ти,** ряб**ко́**, **работи́на,рябува́тий,рябу́ха,рябцу́н,** ряб**чу́н**; compounds: **рябо-кри́лий,-ли́стий,-ко́рий,-шкі́рий,-що́кий.** - Syn. **покри́тий пля́ма-ми,що виділя́ються на основно́му фо́ні,віспу-ва́тий; брижува́тий.**

PS.*rębъ/jo/'ts', IE. nasalized root**reibh-:**rembh- 'spotted,pock-marked', cf. Pokorny 859.

РЯД 'row,line,file; rank;range', MUk.,OUk., OES. **рядъ**,BRu.,Ru. **ряд** ,Bu. **ред** ,OCS.**rędъ**,SC. **rȅd**, Sln.**rẹ́d**,Cz.**řád**,Slk.**rad**,Po.**rząd**,LoSo.**rẹ́d**, UpSo.**rjada**. - Deriv.**рядо́/чо/к, ря́дчик,ряди́ця, рядови́й,рядно́,рядни́на, ря́дний,ряди́ти, за́ -,у́-ряд, урядити, урядува́ти,урядо́вець,урядо́вий,уря́дник,-ниця.** - Syn. **шере́нга,лі́нія,ла́ва; місця́ в кіно́,в теа́трі йтп.,розташо́вані в одні́й лі́нії;(арх.:) догові́р,уго́да; че́рга.**

PS.*rędъ 'ts',IE. root **re/n/d-,evidenced in Lith.(Zhem.)rindà 'line' Latv.rida,ridams'in a line-order', cf. Fraenkel 2,735,Pokorny 60, a.o.

- * -

С

С, с. — the twenty second letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name **слово** from OCS *slovo* 'word'; numerical value — 200; Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

с- prefix = з-before **к, п, т, х** see p. 402.

са́бад SoCp. 'free, clear, open, etc.', ModUk. first recorded in XX c.(**Гнатюк ЕЗб. 30, 346**). - Deriv. **не́м са́бад** 'must not'. FN. **Са́бадош.** Subst. **мо́жна, ві́льно.**

From Hg. szabad 'ts', **Гнатюк,** 1. c.

сабі́я BrazUk. 'Braz.'nightingale',first recorded in 1926 (**Карманський 13**). - Subst. **пта**х, **яко́го називають бразилі́йським слове́йком.**

From Braz.Port. sabiá 'ts'.

са́бов SoCp. 'tailor', ModUk. first recorded in XX c. (**Гнатюк ЕЗб. 30, 346**). FN. **Са́бо, Са́бов.** - Subst. **краве́ць.**

From Hg. szabo 'ts', **Гнатюк,** 1. c.

САМ, сама́,само́ see **Самі́р,Са́мо.**

САМБІР, Gsg. Самбора, GN. Sambir, BRu., Ru. Самбор, Po. Sambor, etc.- Deriv. самбірка, самбірський, по-самбірському, -ськи; GN. Самбірщина, Старий Самбір; FN. Самбірський, Самборський, Самбур/ський//Богдан 253/.

PS.* *Sam/o/borjь* - a possessive anthroponymic formation, f/e. explained as сам бір 'forest only'; the author devoted two articles to Самбір - one published in 1935 in *Język Polski* 20, pp.105-110, another in *Zeitschrift für slavische Philologie*, Vol.19, pp.69-74 (later reprinted in OnUVAN 15, pp.29-31); the following are his final conclusions re. the origin of Самбір:

Nachdem ich den Ortsnamen ukr. *Sambir*,[1] poln. *Sambor* in Galizien (südwestlich von Lemberg) als eine Possessivbildung vom Personennamen *Sam(o)bor* und Suffix- *jь* erklärt habe[2]), ist fast gleichzeitig eine andere Etymologie dieses Ortsnamens von V. Skoryk aufgestellt worden, die die Herkunft dieses Ortsnamens mit dem Pflanzennamen *sambir* — 'Purpurweide, Salix Purpurea' L. in Zusammenhang bringt[3]). Diese Etymologie wurde später von V. Kobil'nyk in einer Besprechung meiner Hypothese unterstützt[4]). Da zwei ganz verschiedene Etymologien desselben Ortsnamens nebeneinander nicht bestehen können, möchte ich im folgenden nochmals einige Bemerkungen über den hier uns interessierenden Ortsnamen vorbringen und vor allem das Verhältnis zwischen dem Appellativum *sambir* und dem Ortsnamen *Sambir* klären, was ich in meinem ersten Aufsatz unterlassen habe.

[1]) Aus meinen dialektologischen Notizen im Bojken- und Dniestrmundartengebiete in den J. 1935—1938 kann ich hier folgendes Material anführen: *do Sambora, pit Samborom, f Samborli*, etc.

[2]) O nazwie miejscowej Sambor, l. cit. in JP.

[3]) Pochodżenńa nazvy mista Sambora, Litopys Bojkivščyny, Sambor 1935, Bd. V, S. 40—50

[4]) Litopys Bojkivščyny, Sambor 1936. Bd. VII. S. 71.

Die Etymologie *Sambir* aus: *sambir* ist unhaltbar und dies aus folgenden Gründen:

1. Die geographische Verbreitung der Ortsnamen *Sambir*, *Sam(o)bor*, *Samborz*, ist größer als die des Appellativums: der Ortsname kommt auf dem ostslavischen sowie auf dem west- und südslavischen Gebiete vor, dagegen begegnet die Pflanzenbezeichnung *sambir* nur auf dem ukrainischen Gebiet und zwar — wie es scheint — nur in den westukrainischen Mundarten. Die Ortsnamen *Sam(o)bor*, *Samborz* sind nur als *Sam(o)bor* + *jь* zu erklären. Und:

2. Die historischen Belege weisen darauf hin, daß der Auslaut des Ortsnamens *Sambir* noch im 18. Jahrh. palatal gewesen ist, was in der polnischen Form *Samborz* (neben: *Samborza*)[1]) für diesen Ortsnamen zum Ausdruck kommt. Es ist also für die ukrainische Sprache eine ursprüngliche Form **Sambor'* anzunehmen; dafür könnte auch das Beispiel въ Самбори aus dem 18. Jahrh. als Bekräftigung dienen[1]). Den harten Konsonanten des Ortsnamens *Sambir* kann man mit der Tatsache erklären, daß die ukrainischen Mundarten, in deren Gebiete die Ortschaft *Sambir* liegt, die Tendenz zur Entpalatalisierung des *r'* aufweisen, wie schon i. J. 1923 Nitsch im Język Polski, Bd. VIII, S. 83, hervorgehoben hat. Daraus folgt, daß der heutige ukrainische Ortsname *Sambir* in Zusammenhang mit den Ortsnamen *Sam(o)bor* und *Samborz* gebracht und so wie diese erklärt werden kann.

3. Neben der Bezeichnung *samb'ir* haben wir für die Purpurweide noch zwei parallele Benennungen: *samb'irka* und *samb'irśka verb'a*, wie Skoryk (a. a. O. 48) angibt. Die Etymologie dieser beiden Bezeichnungen kann man in folgenden analogen Fällen bestätigt finden: *poltavka* „Triticum" Art Weizen Makow.[2]) 381:

[1]) Vgl. das in dem oben zitierten Aufsatze „O nazwie miejscowej Sambor" angeführte sprachhistorische Material.

[2]) St. Makowiecki, Słownik botaniczny łacińsko-małoruski, Polska Akademia Umiejętności, Prace Komisji Językowej Nr. 24, Krakau 1936.

ON *Poltava, sudomirka* „Triticum" Art Weizen Makow. 381: ON *Sudomir, kolomyjka* „Achillea nobilis" Art Weizen Makow. 4: ON *Kolomyja, sambirka* „Salix Purpurea L.": ON *Sambir* und weiter: *oves podilskyj* „Avena sativa L." Makow. 51: LN *Podill'a, oves kavkaskyj* „Avena sativa L." Makow.: LN *Kavkaz, oves sybirśkyj* „Avena sativa L." Makow.: LN *Sybir, kukuruza bukovinśka* „Zea Mays L." Makow. 407: ON. *Bukovyna, verba sambirśka* „Salix Purpurea L.": ON *Sambir*.

Die Entstehung der beiden mit *sambir* alternierenden Formen ist also mit dem Ortsnamen *Sambir* verbunden; wenn es keine andere Etymologie für *sambir* bis jetzt gibt, so ist anzunehmen, daß diese dritte Form auch von dem Ortsnamen *Sambir* abgeleitet worden ist. Diese Annahme dürfte man nur in dem Falle bezweifeln, wenn durch historische Belege bewiesen werden könnte, daß die Pflanzenbenennung *sambir* älter ist als der Ortsname *Sambir*. Bis jetzt ist dies aber von Skoryk (und Kobil'nyk) nicht bewiesen worden und darum muß man diesen Ortsnamen weiter aus *Sambor* + *jь* erklären.

- * -

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION
OF PARTS 17 - 22
/pages 401 & ff./

CÁMO 'Samo (name of the Sl. ruler,623-658)'; ModUk.; BRu.,Ru.,Bu.,Ma. etc. ts. - Syn. На́зва воло́даря пе́ршої за́хідно-слов'я́нської держа́ви, в склад яко́ї вхо́дили зе́млі че́хів,моравʼя́н,слова́ків,слове́нців, хорва́тів і ін. /623-658/.

In his article in *Names* 12:3-4,215-219, the present writer discussed the etymology of Samo as follows:

In 623 A.D., under the leadership of Samo, the Slavic tribes in central-eastern Europe successfully revolted against the Avars. Following the victory, the Slavs elected Samo their ruler. Because the Avars were not in a position to immediately organize a campaign of revenge the first historically known state of the Slavs thus came into being. Encouraged by the victory over the Avars Samo led his Slavs against the Teutonic Franks. He was successful again: under him the Slavs defeated the Franks under Dagobert near the Vogaste Castle in 631 A.D. Yet, Samo's empire, which comprised the area known today as southern Moravia, western Slovakia, and lower Austria, did not last very long. It disintegrated soon after his death in 658 A.D.

Nevertheless, considerable literature exists about the Empire of Samo.[1] The most recent critical survey of this body of material was written by F. Tiso in *Slovak Studies I: Historica* 1, published in 1961 by the Slovak Institute in Rome. In his article, "The Empire of Samo (623–658)" (pp. 1–21), the author deals with several aspects of the problem, including the etymology of the name of Samo. He

[1] To quote only a few works: J. Goll, "Samo und die karantanischen Slawen," *Mitteilungen des Instituts für die österreichische Geschichte* 11, Wien 1890; M. Korduba, "Perša deržava slovjanśka," *Zapysky NTŠ*, 13, Lviv 1896; G. Vernadsky, "The Beginnings of the Czech State," *Byzantion* 17 (1944–1945), 315–328; G. Łabuda, *Pierwsze państwo słowiańskie. Państwo Samona*. Poznań 1949; K. Oettinger, *Das Werden Wiens*. Wien 1951, a.o.

explains it as being of Celtic origin, following A. Holder who in his work, *Altkeltischer Sprachschatz* (Leipzig 1904), lists a large number of Celtic personal names containing a compound-forming element *Sam-*, *Samn-*, *Samo-*, etc. Tiso concludes, "Today the Celtic origin of the name Samo is beyond any doubt" (op. cit., p. 16). Yet, in my opinion, there are serious doubts as to the Celtic origin of this name.

First of all, there is no historical reference to Samo as having been a Celt. Some medieval chroniclers designate him as a *Slav*, cf. *Samo nomine quidam Sclavus*,[2] or *Samo dux Sclavorum*;[3] the others refer to him as to a Frank, cf. *Homo nomen Samo natione Francus de pago Senonago*.[4] Thus, there are only two ethno-lingual kinships of Samo historically proven – *Slavic* and *Teutonic* (Frankish).

IE root ***sōm-* : ***som-* 'the same; alone, etc.,' is evidenced in both Slavic and Teutonic languages by the same radical vowel -a-; cf. OCS *samъ*, *sama*, *samo* 'alone,' and the Slavic personal names *Sam*, *Samo*, *Sambor*, *Samobor*, *Samotulius*,[5] all reflecting the long ō-vowel (IE ***sōm-*) and meaning 'alone.' The Teutonic correspondences are based on the short o-vowel (IE ***som-*), cf. OIc. *samr*, *inn sami* 'the same,' OHG *der samo* 'the same,' Got. *sama-kuns* 'of the same kin,' E. *the same*, etc.[6] As far as the meaning is concerned the Slavic forms are more convincing with reference to a ruler: while Teutonic material testifies the meaning 'the same,' the Slavic correspondances have support in Greek compounds as, e.g., *autómaxos* = Sl. *Sam/o/bor*,[6] or *autokratos* = Sl. **samodьržьcь*, Russ. *samoderžec*, etc.[7]

There are, however, some arguments for the Slavic character of the name Samo which so far have been disregarded, and which the present writer would like to bring to the attention of scholars. This argument is based on the historical fact that Samo was actually the ruler of Slavs from 623–658, and, consequently, his name was used by the Slavic speakers of that time in association with the genuine Slavic words based on the pronoun *samъ*, *sama*, *samo* 'alone.' Even admitting the Teutonic (or very doubtful Jewish or Celtic) origin of the name nobody can deny that the Slavic subjects of this ruler pronounced and associated this name only with their own onomastic and appellative material which, in its ultimate instance, led to this pronoun.

Samo appears on the historical scene as the first ruler of Slavs. This fact suggests another argument which supports the above statement. Whatever was his ethno-lingual background (i.e., Slavic, or Teutonic) his first historical appearance is connected with the Slavic element of the 7th century of our era. Accordingly, his name must have been used by historiographers of that time in its Slavic form, setting aside the problem whether it was of Proto-Slavic or of Teutonic origin.

Hitherto there has been a basic error in the investigation of both the origin and name of Samo; namely, the identification of the ethno-lingual affiliation of the ruler himself with the origin of his name. Meanwhile, it is a well-known fact that personal names not

---

[2] Cf. "Conversio Bogoariorum et Carantanorum", *Monumenta Germaniae Historica*, 9, Ch. 4.

[3] Cf. *Monumenta Germaniae* 13,7, quoted after F. Miklosich, *Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen*, Heidelberg 1927, 94.

[4] Cf. "Chronicarum quae dicuntur Fredegarii Scholastici libri IV," *Monumenta Germaniae Historica*, Scriptores Rerum Merovingicarum, 2, Ch. 48.

[5] Cf. Miklosich, l.c.

[6] Cf. J. Pokorny, *Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch*, 1 (Bern-München 1959), 902–905.

[6a] Cf. J. B. Rudnyćkyj, *Onomastica* 15, 29–31.

[7] The explanation of Samo as an abbreviation of *samoderžec* is suggested, among others, by G. Vernadsky: "While the name Samo may be derived from the Celtic, it also may be explained as a Jewish name (an abridgement of Samuel) or derived from the Slavic pronoun *sam* (of such composite Slavic words as *samoderžec* autocrat"); cf. his "The Beginnings of the Czech State," *Byzantion* 17,323–335; Tiso, op. cit., 14 calls it a "fantastic speculation with respect to the name of *Samo*" forgetting that his own speculation seems to be more "fantastic" than that of Vernadsky!

necessarily must be identical with the ethnic origin of their holders. Thus, e.g., *George*, the name of kings of Great Britain, does not necessarily mean that their national origin was Greek;
In our case, similarly, the name of Samo must be kept separately from all possible ethnic affiliations of him as a personality. In other words, the above-quoted data of Fredegar (*homo nomen Samo*) must be kept separately from *natione Francus* on the one hand, and the statement of other chronicles (*Samo nomine*, from *quidam Sclavus*) on the other. Most historians, including Tiso, identified both aspects of the investigation; and this error naturally led to their conclusions, biased in one, the Teutonic,[8] or another, the Slavic,[9] direction. Very few scholars considered the name exclusively as a name without the ethnic kinship of its holder. Among this latter group, F. Miklosich compared this name with Slavic anthropo- and toponymic material as well as with Teutonic *selb* and Greek *autós* and, quoting only *Samo dux Sclavorum*, did not emphasize his national background.[10]

It is clear that the fundamental assumption underlying Miklosich's etymology of the name is the supposition that Samo, being *dux Sclavorum*, was actually called that name by the Slavs; and, consequently, even if the name was not of a PS origin, it was adopted by them in association with the pronoun *samъ*, *sama*, *samo*. In the latter instance we would have a kind of "onomastic folk etymology" based on the native material.

[8] E.g. V. Novotný, *České dějiny* I, 1, Praha 1912, 211; G. Sappok, "Grundzüge der österreichischen Herrschaftsbildungen im frühen Mittelalter." *Deutschland und der Osten*, Leipzig 1942, 20.220–21, a.o.

[9] E.g. F. Palacký, *Dějiny národu českého v Čechach a na Moravě*, Praha 1930, 64.65; G. Krek, *Einleitung in die slavische Literaturgeschichte*, Graz 1887, 321; F. Fasching, "König Samo." *Zweiter Jahresbericht der k.k. Staatsoberrealschule in Marburg*, 1872, 5–8; V. Pogodin, *Iz istorii slavjanskix peredviženij*, St. Petersburg 1901, 157, a.o.

[10] Op. cit., 94.

In quoting Teutonic correspondance of Slavic *samъ*, *sama*, *samo* Miklosich draws our attention to another possibility; namely, that the name Samo could have been a calque, a translation of OHG *selb* which was the basis of such names as *Selbo*, *Selbstherr*, etc.[11] Some scholars saw the origin of the name Samo in the first part of the **samodьržьcь*, i.e., self-governor, autocrat, monarch (Vernadsky, l.c.). Bachmann and Oettinger go so far as to deny the onomastic character of Samo and consider it as an appellative, a Slavic term designating the ruler in general. According to Bachmann, Samo was derived from the word **samovladьca* 'self-governor, autocrat' and was given to a new ruler only after his election to this post by the Slavs.[12] This hypothesis, however, must be rejected on account of the historical evidence. Samo is explicitly quoted by the chronicler as *homo nomen Samo*, i.e., as a man *named* Samo.[13]

The main weakness of Miklosich's etymology of the name under discussion is its final *-o* which hitherto has not been satisfactorily explained. Besides Samo, Miklosich quotes a Czech name *Sam* which, according to structural development of Slavic, is not only clear as far as its gender (m.) and form are concerned but can be successfully compared to such names as *Mal* 'little,' *Mil* 'misericors,' *Pak* 'validus,' a.o.[14] Masculine names in *-o* are not so frequent in Slavic onomastics. Moreover, they are considered as a kind of innovation in the Slavic onomatology.[15] A closer analysis of such names, however, like,

Old Polish *Żyro* 1198,
Old Polish *Wroto* 12th c.

[11] Cf. A. F. Pott, *Die Personennamen, insbesondere die Familiennamen, und ihre Entstehungsarten.* Leipzig 1859, 154, 227.

[12] Cf. A. Bachmann, *Geschichte Böhmens*, vol. 1, Gotha 1899, 86; Oettinger, op. cit., 55.

[13] Cf. Tiso, op.cit., 14.

[14] Miklosich, op.cit. 72, 74, 84.

[15] W. Taszycki, *Najdawniejsze polskie imione osobowe*, Kraków 1925, 52.

Old Polish *Boglo* 1290
Old Polish *Sędo* 13th c.
Old Polish *Falo* 1289
Old Polish *Niego* 13th c.[16]

and other names of that kind indicates that *Samo* is well motivated by the Slavic anthroponymic system, particularly in its early historical development.[17]

Paper read at the Annual Meeting of the *ANS* in Chicago, Dec. 30, 1963.

A lively discussion developed after the reading of this paper, A. Salys, J. Pauls, a.o., supporting the above explanation of the name of Samo.

СВАТ 'match-maker; father-in-law', MUk. на сватá (1644 Бурячок 130), вз сватáхъ (1718 ibidem), OUk., OES. сватъ, BRu., Ru., Bu. сват, OCS. svatъ, SC. svât, Cz., Slk. svat, Po. swat, UpSo. swat. — Deriv. сватóк, сватонько, сваточко, свéтик, сватýньо, сва́ха, сва́шка, сва́ня, сваню́тка, сва́шечка, сва́нька, сваши́ще, сва́тати[ся], -анія, за-, по-сва́тати, -танний, -танія, сва́тьба, сват[ів]ство, -ський; FN. Сват, Сва́тик, Сватéнко. — Syn. весíльний посередник; бáтько дóчиного чоловíка, сúнової жíнки бáтько, Бурячок, l.c.

PS. *svatъ 'ts', IE. root ××sṷe-:××sṷó 'his; hers', Бурячок, l.c., Преображенский 2,255-256, a.o.

СВÉКОР 'father-in-law', MUk. свекор (1670 Бурячок 125), OUk., OES. свéкоръ | свекъръ (ibid.), BRu. свёкар, Ru. свёкор, Bu. свéкър, SC. svèkar, Cz. svekr, Po. świekier, etc. — Deriv. свéкра | свекрýха, свéкронько, свéкорко, свекрýньо, свекрúсько, -úнце, свекрáта, свекрúвщина, і т.д. — Syn. чоловíків бáтько, тесть.

PS. *svekъrъ 'ts', IE. ××sṷékuros | ××sṷékuros 'ts', being a compound ××sṷe- 'his; hers' and ××kuros, related to *kṛu-*kṛuve 'blood', cf. Бурячок 124.

свéкра, свекрýха see свéкор.

СВÉТЕР,
свéдер, also **свúдир** AmUk. 'sweater', first recorded in 1934, (Bilash 572). - Subst. **светр, свéтер.**

From E. sweater 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 631.

СВИРИД/ÒН/ = СПИРИДÓН PN. see vol.2, p.845., the ultimate source being Gk. spyrís 'basket'.

свій, своя́, своє́ 'one's own; his, her[s]', MUk. свой, своя, своє́, OUk., OES. свой, своя́, своє́, known to all Sl. — Deriv. своя́к, своя́чка, своя́киня, своя́чениця, своя́ківство, [по]-своя́чити [ся], -я́чення, сві́йський, -кість, за-, при-своюва́ти, -ння, при́свійний, в[о]своясн. — Syn. що нале́жить кому́сь, вла́сний.

PS. *svoj6, *svoja, *svoje 'ts', IE. root ××pue- : ××puō- 'ts', Преображенский 2,263, Буряк 132, a.o.

свість arch. и dial. also свісьць, свисьть 'sister-in-law', MUk. по своей свѣсти (1455 Буряк 115), у ен Гапки, свести (1698 ibid.), OUk., OES. свесть, known to other Sl. — Deriv. свістонька, свéщенька. — Syn. сестра́ аружки́ни, своячка, своякиня, шварро́ва́.

PS. *svьst6 / *svěst6 'ts' with root ××pue- 'his, hers', Miklosich 331-332, Brückner 537, Буряк 114,

СВЯТ, СВЯТИ́Й see the following entry.

СВЯТОГО́Р 'Svjatohor, Svjatogor' (name of the hero of bylina) ; ModUk.; BRu., Ru., Bu., Ma. etc. ts. Syn. на́звa геро́я одноймéнної били́ни.

In his article in *Names* 10:4,229-232, the author of this dictionary discussed the origin and meaning of this name as follows:

UNLIKE THE LITERARY AND HISTORICAL RESEARCH WORK on the Eastern Slavic *bylina* about *Svjatogor* the linguistic and onomatological investigation of the subject is not quite satisfactory. The latest word in this respect comes from Max Vasmer who in his etymological dictionary offers the following explanation:

"*Svjatogor* — 'hero of the Russian folk-poetry with a supernatural strength.' He was regarded as **svjatъ Jegorъ* = Greek ἅγιος Γεόργιος 'Saint George.' On the other hand some etymologists derive it from *Svjataja Gora* 'Holy Mountain,' cf. Mazon, *Revue des Etudes Slaves* 12. 196 and following pages. According to Sobolevskij *Živaja Starina* 1, 2, 103 there is no name *Svjatogor* in the Old Russian anthroponymy, yet several place-names of that kind can be found, e.g., *Svjatogory* (Vologda), *Svjatogor* (Perm) ,*Svjatogorki* (Orel), *Svjatogory* (Kostroma) a.o."

Obviously the name *Svjatogor*, which is doubtlessly a compound, has not yet been satisfactorily explained. Both views quoted by Vasmer belong to the sphere of folk etymology. Since the *bylina* about *Svjatogor* is older than the Christianity in Rus' (Vladimir the Great, 988) the name of its hero cannot possibly be connected with Greek ἅγιος Γεόργιος. Equally uncertain is the explanation deriving the name from *Svjatyje Gory* 'Holy Mountains' which was put forward by V. Miller in 1881. Slavic topographic names of persons usually have suffixes *-ьskъ*, *-ьсь*, *-ěninъ/-janinъ*, *-akъ*, *-itjь*, etc. Thus, if the name of the *bylina* hero were derived from *Svjatyje Gory*, he would be called:

Svjatogorьskъ or *Svjatogorskij*
Svjatogorěninъ or *Svjatogorjaninъ*, *Svjatogorec*, etc.

Even such names as *Svjatogor* in Russian toponymy go back to suffixal formations *Svętogor* + *jь* being possessive types of place-names like *Jaroslavl'*, *Peremyšl'*, *Dobromil'*, etc.

The first scholar to doubt *Svjatyje Gory* as the explanation was Myxajlo Hruševśkyj in his *Istorija ukrajinśkoji literatury* (History of Ukrainian literature), 4. 223. Many scholars — he says — wondered where, in effect, these *Holy Mountains* were, and nobody had proved their existence. Thus — Hruševśkyj concludes — perhaps there were no mountains under this name, and it is quite possible that they were entirely a literary creation. Unfortunately, however, Hruševśkyj does not offer any theory regarding the origin of the name *Svjatogor*.

The *bylina* about *Svjatogor* contains no mention of the *Holy Mountains*; on the contrary, it emphasizes the *open field* as the place of the action. Let us first of all examine the contents:

Svjatogor prepared himself to take a ride into the open field,
He harnesses his good horse
And rides into the open field.
There is no one with whom Svjatogor can measure his strength,
And his strength in his veins is overflowing.
The strength is adding to his weight like a heavy load.
And so Svjatogor says:
"If I could find the point of departure of the earth, I would lift the whole world up."
Svjatogor finds a saddle bag in the field.
He takes the whip, hits the bag — it does not move.
He pokes it with his finger — it does not move again.
Pulling with his hand from the horse, it cannot be lifted.
"For many years I rode around the world,
But I have not come upon such a wonder.
I have not seen such a wonder!
A little saddle bag that does not move, cannot be lifted."

Svjatogor gets off the good horse.
He tries to lift the little bag with both his hands.
He lifted the little bag above his knees,
And Svjatogor sank into the ground up to his knees.
And on his white face, no tears, but blood is flowing.
Where Svjatogor falls, from here he could not get up.
Here was his end.

From the above text we see that Svjatogor's main characteristic is his unusual strength. However, he never applies it for a useful purpose. He likes to boast and waste his strength carelessly. Little wonder, therefore, that he has to die. As such Svjatogor has absolutely no saintly qualities and in the *bylina* he is presented as a negative hero.

Keeping in mind that primitive names originally were consistent with the character of the individuals concerned, we come to the conclusion that the first part of the name **svęto-* has nothing to do with 'saintly, holiness,' but with the primary meaning of the term — 'strong, mighty.' Such a meaning was ascribed to this root by the "patriarch of Slavic onomastics," Franz Miklosich. In his work on the formation of Slavic persona names he states the following:

Daß bei dem Thema *svętu* in Personennamen nicht an den christlichen Begriff heilig zu denken ist, beweist das hohe, in das Heidenthum zurückreichende Alter der damit zusammenhängenden Namen: so wie heilig auf den Begriff heil, so muß svętu auf den Begriff stark zurückgeführt werden ... Vgl. goth. svinths δυνατός, ἰσχύων, ἰσχυρός Ztschr. 8. 58. ἱερός Ztschr. 2. 274. Vgl. ahd. suind violentus Förstem. 1135; ἱερός, ἱερόθεος..."

This view was accepted by other Slavists, such as A. Brückner, V. Machek, a.o.; and such names as Eastern Slavic *Svjatoslav*, *Svjatopolk*, Czech *Svatobor*, *Svatopluk*, Polish *Świętobor*, *Świętomir*, etc., were connected with **svęto-* 'strong, powerful.'

As far as the second part of the name is concerned we refer the reader to the root **gor-* 'incendium' (Miklosich), *gorjǫ — gorěti* 'to burn' (Berneker). It is known from such names as Polish *Gorzysław, Cieszygor, Dalegor, Dziwigor*;[0] Czech *Hořivoj*; Bulgarian *Gorislava*; Eastern Slavic *Gorislav(ič), Horyslav*, etc., and the simple suffixed names *Gorin, Gorun, Goreta, Gorzesz*, etc.[1] The name **Svętogor* would correspond exactly to the name **Bolьjegor* (Polish *Bolegor*)[2] having an adjectival root in the first and a verbal one in the second part of the compound. Furthermore **Svętogor* is motivated in the Slavic anthroponymic system by such names as *Bolebud*,[3] *Hrdebor*,[4] *Dobrovit*,[5] *Dragokup, Dragoljub*,[6] *Radsul* (from **Radosulъ*),[7] etc. In this connection the name *Svjatogor* would mean 'one burning with power, one who is superfluously strong.' This semantic explanation is wholly supported by the contents of the *bylina*.

In conclusion it might be stated that the name *Svjatogor* is an onomastic *hapax legomenon* — and a "meaningful" name illustrating the contents of the *bylina* itself. Hruševśkyj's assumption that it is a poetical creation is supported by the above etymology of the name. It might be considered a folk-poetical interpretation of the name *Svjatogor* on one side, and an onomastic neologism in the field of namelore on the other.

(From a paper read at the Annual Meeting of the American Name Society in Chicago, December 30th, 1961.

A lively and interesting discussion developed after the reading of this paper. The author is indebted to M. Semchyszen, J. Pauls, and especially to A. Senn for their criticism and advice, which enabled him to refine his etymology. Thanks are also due to V. Kiparsky for his remarks and particularly for his contribution of a Russian dialectism *zimogor* 'a winter-dweller in Northern Russian bushes' which structurally supports the author's explanation of the name *Svjatogor*.)

---

[0] Witold Taszycki, *Rozprawy i studia polonistyczne. I: Onomastyka*. Kraków, 1958, p. 68.

[1] Miklosich, op. cit. 50.

[2] Taszycki, l. c.

[3] Miklosich, op. cit. 35.

[4] Miklosich, op. cit. 52.

[5] Miklosich, op. cit. 56.

[6] Miklosich, op. cit. 58.

[7] Taszycki, op. cit. 66.

СВЯТОПО́ЛК PN. 'Svjatopolk' OUk. ГНПОМОЗИ РАБЪ СВОЕН ОЛНСАВЪ СТРПЛЪУНМА|ТЕРНРУСЬСКЫІ КЪNАГЫNНАЛЗЪАОПСЪСЫNЪСЪУНН (XIIс), ПРН ДЕКNАЗЬСТОПЪЛКЪ (XIс), МЦА ДЕКЕМВРАВЪД. ЄСЪВО РНЩАМНРЪNАХЕЛАННСВАТОПЪЛКВОЛОДНМНРЪН ОЛЬГЪ (XIс), (К СОФ ГРАФІТО); RU. СВЯТОПОЛК.-

-DERIV. Святопо́лкович, Святопо́лківна.-

FROM *svętъ 'strong' AND *plъkъ 'host', the ULTIMATE SOURCE BEING OCS-GK. Sphentóplegos, Фасмер 3, 585, Петровский I96.

/T.S./

See also the preceding entry.

СВЯТОСЛА́В PN. Svjatoslav OUk. ĀЛЕТА КЪNА*НАЗ СВАТОСЛАВЪМЦА. МАРТЬЬ|ДЬNЬ РОУГАВЪДА NАПАВСВ----ЬЄNН------ NЄДЄЛЬ: В ЪПАМАШЬЕТНКСВАТОСЛАВЬА|МННЫ| (XIс), (К СОФ ГРАФІТО); RU. Святосла́в.-

-DERIV. Святосла́вович, Святосла́вівна.-

-FN. Святосла́в (Богдан 295).-

FROM *svętъ 'strong' AND *slava 'glory'. Фасмер 3, 664, Петровский I96, I97, Miklosich, Bildung, 95, 96 (*svętъ 'strong') /T.S./

See also Святогор́.

СВЯТОСЛА́ВА : Святослав

СВЯТО́ША : Свято-по́лк, -сла́в.

СЕКСО́Т SovUk. 'prisoner-informer', ModUk., Ru. сексо́т. - Subst. доно́щик у тюрмі́, концтабо́рі.

From Ru. сексо́т = секре́тный сотру́дник, Galler 176

СЕЛО́ 'village', MUk., OUk.,OES. село,known to all other Sl. - Deriv. се́лище, сільце́,посе́лення, сільський,селяни́н; SovUk.: сіль-: -акти́в,-ра́да,-виконко́м ітп. - Syn. неміськи́й насе́лений пункт.

PS.*sedlo 'ts', IE.root **sed- 'to sit' with formations in most IE.lgs.,cf. 884-887.

СЕЛЮ́К,СЕЛЮ́Х : село́.

- * -

СЛОВО К УЧИТЕЛЯМ

справедливым и честным:

... а ю болшей [праци] самися постарайте, йнчших менѣ оувеселяйте!

JBR. / Л.З.

СЕМЕ́Н,СИ́МОН,дсл. СИМЕО́Н PN. 'Semen, Symon Simeon',MUk.Сімѡнъ(1627 Беринда), Симо́на,Сѷмона,Симина,Сїмєѡна.Сїмєѡ(н)а,Сїмєо(на)Семіѡна.Семена Gsg.(1484 Пом'яник), OUk.Мѣсѧца августа въ кѳ престависѧ раба бжіѧ Ана пъпадиа сыѣюна(XIII-XIVc), гн помозн равоу своѣмоу съмеоновъиг[ре]шьникоу акоты есть ыстъноу (XIIc), мѣсѧца генара въ л сто нп[олн]та крила землю кнагъи-нбоиаю всевлодѧ перваѣ стою софиѣю перваѣ попы атъѣхалъ попинъ накимъ дъмилопателен стнпъко михалькоиѣжьловичумйа данило маркосьмьюнъ миѧлаелисавиничьиванъ наѣзчыкътъдоръгоубъиовъиаьиакопѣловичьтъ доръбъзатичьапереаътимипослухы купи землюкна гынивысю авъдалалиженсемьдесатъгривънъ сово лиавзтомьаранищьсѣмьсътъгривънъ - (XIIc), (К (соф граф(то); RU. Семе́н.-

-DERIV. Семе́нович,Семе́нівна,Симо́нович,Симо́нівна,Симеоно́вич,Симеоні́вна,Семе́нко, Се́ник,Сень.-

-FN.Семе́н,Семенче́нко,Семенчу́к,Семенчик, Семенчи́шин,Семе́нців,Семе́нця,Семене́ць, Семене́чко,Семене́нків,Семене́нко,Семе́нів, Семе́нко,Семено́вський,Семено́з,Семе́нський, Семеняк,Семеня́ка,Семе́ник,Семени́шин,Семенюк,Семеоні́в,Сіменовський,Сіменович,Сімещу́к,Сіметюк,Сімко́,Сімон,Сімончу́к,Сімоненко,Сімонович (Богдан 257,273).-

-GN. Семе́нівка.-

-SUBST. MUk. сѷхлючій ѧ ѿ послу́ны, 1627, Беринда.

From Gk. Symeon, the ultimate source being Hb. Shimōn 'hearing' from shāmā 'he heard', Klein 2, 1445, Петровский 198.

/T.S./

СЕМИГИ́НІВ GN. 'Semyhyniv (name of a WUk. village)', ModUk.; Po. Siemiginów. - Deriv.семигинівський, по-семигинівському,-ськи.

The author devoted a special article to the explanation of this name in ONUVAN 15,48-49;here are his findings in this field:

Немає в топономастичному українському, чи взагалі слов'янському, назовництві подібних місцевих назов і немає тим самим із чим її порівняти. Історичні записи тієї назви теж нічого не кажуть, бо вони — наприклад, de Syemygynow, 1472 A.G.Z.[1]) XIX, 542; 1491 A.G.Z., XVIII, 306; in villa Szyemygynow, 1501, A.G.Z., XVIII, 544; versus Szemygynow, 1534, A.G.Z., XIX, 590, і ін. — вказують тільки на те, що ця назва продовж століть не підпала ніяким формальним перемінам.

Народні пояснення цеї назви такі: За татарських нападів на село „що семий гинув" у боротьбі з ними. Інший знову переказ подає, що в часі татарських нападів у селі найшовся такий добрий лучник-стрілець, що вбивав на дуже далеку віддаль, „що семого татарина". Отже, тому, що кожний „семий із татарського загону гинув" у тому місці, тому й село прозвали Семигинів[2]). Та ці пояснення, хоч які дотепні, не видержують критики, коли взяти під увагу словотворчу будову цеї назви.

Нарості -ів (*-ovъ), що його можемо без труду виділити в назві Семигинів, вказує на те, що її треба лучити, як тип із такими топографічними назвами, як, наприклад: Львів, Харків, Станиславів, Болехів і ін. Такі назви признано у слов'янській ономастиці (з деякими влучними застереженнями[3])) за присвійні (посесивні) назви. Вони вказують здебільшого на закладчика або власника оселі, отже: кн. Льва, (якогось невідомого ближче) Харка, Станислава, Болеха й ін. Так само місцева назва Семигинів вказувала б на те, що місцевина, означена нею, належала колись до людини із прізвищем Семигин, отже, що ця місцева назва належить до присвійного типу назов.

Тільки ж залічивши відіменну місцеву назву до присвійного типу, ми ще не вияснили її зовсім. Треба ще розв'язати особову назву, що находиться у пні місцевої назви, т. зн., вияснити щодо значення й походження особову назву Семигин.

З уваги на формальну будову особова назва Семигин це складене слово із двох членів: Семи- й -гин. Щодо члену гин, то він зв'язаний формально та значенево з дієслівним коренем, що находиться у таких словах, як українські: гинути, польські: ginąć московські: гинуть, стцсл.: гынѧти й ін.

---

[1]) Akta grodzkie i ziemskie.. Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie.

[2]) Із власних записів у терені влітку 1937. р.

[3]) Fr. Miklosich: Die Bildung der slavishcen Personen und Ortsnamen (1860–74). Передрук: Гайдельберґ, 1927. T. Wojciechowski: Chrobacja, Rozbiór, starożytności słowiańskich, I, Kraków, 1873; Fr. Bujak: Studia nad osadnictwem Małopolski. Rozpr. Wydz. Hist.-filozof. Ak. Um., XLVII, 1905 і ін.

Не такий ясний перший член: семи та його значеневий зв'язок із словом -гин. Щоби це збагнути, треба порівняти його з іншими українськими, чи взагалі словянськими особовими назвами, де виступає цей член. Тут у допомогу приходять такі назви, що їх можемо відтворити із наших прізвищ[2]), як Семикрас (прізвище: Семикрасич, Жер.[4]), III, 178), Семирад (прізвище: Семирадський Жер., IV, 117), Семир-Семимир (прізвище: Смиренко) й ін. й такі, що їх можемо відтворити з місцевих назов, наприклад: Семигост (білоруська місцева назва: Сямігосцічи) й ін. Ці назви вказували б на те, що слово семи- можна лучити з числівником сім, семи (7), що виступає в першій частині таких складених слів, як семираменний, семикутник, семибічний, семистінний і ін.

Коли порівняти такі старо-польські особові йменння, як Siemowit, Siemomysł, (Siemimysł), Siemirad, Siemisław ін.[4]) чи їх українські відповідники в роді Сімовит (прізвище: Сімович), то вийде ясне, що першу частину цих назов треба вязати з коренем, що тепер в українському слові сім'я, сім'євий. Чергування цього кореня в теперішній українській літературній мові сім'я: семя сімєвий: семєвий вказує на те, що й згадані вгорі назви Семирад, Семимир, Семигост, могли виступати й у формі Сімирад, Сімимир, Сімигост, хоч така до сьогодні в українській мові не вдержалася.

Все ж таке зіставлення назов каже виразно вязати корінь у назвах типу Семовит, Семирад: Сімирад[5]) і ін. первісно не з числівником сім: семи (7), але з іменником семя: сім'я. З цим теж іменником треба зв'язувати перший член особової назви Семигин, що находиться в місцевій назві Семигинів.

Коли ж іде про значеневу сторону назви Семигинів чи інших угорі наведених назов, то тут тільки приблизно можна подати, що вона могла вперше відноситися до „людини, якій вигинула сім'я", так як назви Сімомисл, до людини, що думає, „дбає про сем'ю". Семиспав до „людини, що славна (наприклад великою) сем'єю", Семимир до „людини, що славна з мирного, сімєвого життя" й ін.

Збираючи в висновки все вгорі сказане, треба ствердити, що місцева назва Семигинів у Стрийщині це:

1. відособова назва присвійного типу,
2. її пень творить складена особова назва Семигин, що має в першій частині корінь сем(я), у другій гин(-ути) й визначала колись у давнину „людину, що їй вигинула семя"; ця назва стоїть у споріднені з такими словянськими особовими назвами, як Сімовит, Семигост, Семирад, Семимир і ін., і сягає до дуже глибокої (передісторичної) старовини своїм походженням.
3. людова етимольоґія цеї назви „що семий гинув" це пізніш дороблене пояснення до готової вже назви; воно спирається на звуковій подібності: Семигинів: семий гинув...

[1]) E. Berneker: Slavisches etymologisches Wörterbuch, Гайдельберґ, 1908—13, 235—6 стор.

[2]) Пор. Яр. Рудницький: Чому Ярослав Галицький названий »Осмомислом«?. Життя і Знання, X, (1937), 278—9. стор.

[3]) Жерела до історії України-Руси, видає Археографічна Комісія Н. Т. Ш. у Львові, т. III., 1903.

[4]) W. Taszycki: Najdawniejsze polskie imiona osobowe. Polska Ak. Um., Краків, 1925, 94—95. стор.

СЕРЕБРО́, СРІБЛО́ 'silver', MUk. серебро/сребро (ХУ с. ССМ 2), OUk. OES. серебро́/срѣбро/сребро, Ru. серебро́, OCS. sьrebro, Po. srebro, etc. - Deriv. срі́бний, срібня́к/серебренник. - Syn. дорогоці́нний мета́ль; OUk. срі́бна моне́та Володи́мира Вели́кого: cf. JBR.- Arch. 133:

Volodymyr's серебро́ (silver coin) — shows the ruler on obverse and Jesus Christ on reverse. The coins were struck shortly after the empire's conversion to Christianity in 988.

PS. *sьrbro 'ts' being most likely a borrowing from Orient, cf. Vasmer² 3, 606.

СЕ́РЕД 'amongst; between', MUk., OUk., OES. середъ, средъ / срѣдъ, known to all other Sl. - Deriv. **середи́, посе́ред, середи́на, сере́дній, осере́док, осере́дній, середа́, зосере́дити, зосереджувати, середня́к, середньо-ві́чний, - язико́вий, середопі́стя, -хре́сний, середо́дня, середу́щий, середу́льний.** - Syn. **між, про́між; під час, в умо́вах чого́сь.**

PS. *serdъ 'ts', IE. root **ḱerd- 'heart', cf. Pokorny 579.

СЕРЕДА́ : се́ред, see the preceding entry.

СЕРЖА́НТ ModUk. -

са́рджент AmUk. 'sargeant', first recorded in 1963 (Bilash 556). - Subst. **моло́дший старши́на́.**

From E. sargeant 'ts', Bilash, l. c.

серкува́ти BrazUk. 'to enclose', first recorded in 1965 (Wouk 53). - Subst. **обгоро́джувати,** Снс. 13,11.

From Port. cercar 'ts'.

СЕРП 'sickle', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. се́рпик, серпо́вий, се́рпень, серпне́вий. - Syn. прилад стинати збіжжя.

PS. *sьrpъ 'ts', IE. **strp-: **serp-, cf. Lith. sirpis, Gk. hárpē, Lat. sarp[i]ō 'I cut', OHG. sarf, MHG. sarph, ModHG. scharf 'sharp', a.o.; Trautmann 261, Pokorny 911-912.

СЕ́РПЕНЬ : серп.

СЕ́РЦЕ 'heart; centre', MUk. сердце, OUK., OES. сердце, сьрдце, сьрдьце, срьдьце, known to all other Sl. - Deriv. се́рденько, -ечко, серде́чний, се́рдити/ся/, серцевий, серцевина, серце-ві́дець, -зна́вець, -їд, -биття́ итд. -Syn. центра́льний о́рган кровоно́сної систе́ми; (перено́сно:) осере́док почуттів, на́строїв, пережива́нь люди́ни; фо́рма любо́вного звертання.

PS.* sьrdьce a dimin. form of *sьrdo, IE. root **kerd-: **krd- 'heart' with formations known to most IE. lgs., cf. Pokorny 579-580.

СЕСТРА́ 'sister', MUk., OUk., OES. сестра, BRu. сястра́, Ru. сестра, OCS. sestra, Bu. сестра́, SC. sèstra, Cz., Slk. sestra, Po. siostra. - Deriv. сестри́ця, сестри́ч[ень]ка, се́стру́ся, сестру́ня, -нька, се́стронька, сестри́на, сестрі́нча́[тко], сестри́нсько, -ище, сестрі́нець, -і́нка, посе́стра, посе́стрениця, [по]сестри́тися; here also: сестра-жалі́бни́ця, двою́рі́дна, зве́дена, молочна, медична сестра́ = медсестра́, MUk. сестринець[ъ], сестринок[ъ], сестрьнка, OUk., OES. сестричичь, сестричьна (Бурячок 73). - Syn. жіноче відгалуження пе́ршої бокової лі́нії спорі́днення; рі́дна сестра́, Бурячок 71.

PS.* sestra, IE.** sue-sōr 'ts', see p. 513.

СИН 'son', MUk., OUk., OES. сынъ/сн҃ъ, BRu., Ru. сын, OCS. synъ, Po. syn, known to all other Sl. - Deriv. сино́[чо]к, сино́нько, сину́сь[о], си́нко, синя́тко, синеня́[тко], сино́чичок, си́ничок, си́ничичок, сину́ньо, сину́ньо, сину́ньцьо, сину́ньцьо, сину́ля, сину́лька, сина́ш[ко], синійсько, -и́ще, сино́га, синя́га, си́новий, сині́вство, -ський, в-, у-синови́ти, в-, у-синовля́ти, Wol. в-, у-сино́влювати, в-, у-синовля́ння, в-, у-сино́влювання, MUk. сыно́токъ, усыне́ние, оусыновле́ніе (Беринда 1627), OUk., OES. сынокъ, сыновение, оусынити, оусыня́ти (Бурячок 35), сынопорождение, сыноположение, сынотворьство; here also MoolUk. синовбивство, па́синок (also AmUk. for: 'racer, racemaker', JBR. 1981). - Syn. на́зва чоловічої спорі́дненості по прями́й лі́нії: пе́ршого сту́пня; хло́пець, Бурячок 32.

PS.* synъ, IE.** sūnus 'ts', root ** sū- 'to give birth, beget' and suffix ** -nu- with orig. meaning 'the born one', cf. Delbrück 453-454, Pokorny 913, Kluge 337, Бурячок 33, Трубачев 1, 48-54, a.o.; see also this ED, vol. 2, 513.

СИНГИ́Ч-АГА́Ч, also Джан-ги́с-ага́ч 'solitary tree', the former used by Т.Шевченко in his poem У Бо́га лежа́ла соки́ра, the latter under a picture of the said tree, cf. Шевченко 2,249; like недо́світ, a.o., it seems to be Shevchenko's *hapax legomenon*.

In a special article devoted to this word in Київ 12:3,pp.25-26, the present author extensively discussed the origin and pertaining literature re. сингі́ч - ага́ч ; he came to the conclusion that it was Shevchenko's borrowing... from Kirghiz džangis-agač with a methathesis of "s" and "dž," vowel assimilation "a" to "i," and unvoicing of the final "dž" to "č": "singidž" — "singič." Janów: through Ru. mediation, Studia 3, 203-209. The word cannot be derived from Tartar Sinderik-Agatsch (Br. Zaleski 1865) as suggested by Щурат, „Шевченкове дерево надії" offprint: Львів 1925.

The following are the details of this article:

В поезії „У Бога за дверми лежала сокира" Шевченко передає в поетичній формі зміст казахської легенди про „кайзака" (казаха), що вкрав в Бога сокиру, яка за кару зрубала всі дерева на казахській землі та спалила села. Осталося тільки одне „святе дерево" на казахських степах:

Одним-єдине при долині,
В степу край дороги,
Стоїть дерево високе
Покинуте Богом . . .

Це дерево Шевченко називає „сингич-агач" і дає цій назві пояснення-примітку: „Одно дерево" (цитуємо за виданням „Кобзаря" Василя Доманицького з 1910 року, стор. 355 і 594).

Шевченкове пояснення залишилося єдиним до 1925 р., до статті Василя Щурата п. з. „Шевченкова поема надії". Щурат зв'язує „сингич-агач" із словом „синдерик-агач", що його як татарське наводить у своїх описах киргизьких степів Бронислав Залеський, приятель Шевченка з Оренбурга, надрукованих по-французькому в Парижі в 1865 р.: La vie des steppes Kirghizes, description, recits te contes. Paris 1865. Залеський дає образ цього дерева й старається пояснити його назву з татарської мови, а саме від слова „синдирмак" — ламати, розривати на шматки. „Святе дерево" — це дерево покрите шматками матерії, одягу. Згідно з старовинним казахським

звичаєм, проїжджі вкривають це дерево різними прикрасами, а зокрема шматками матерії, щоб переблагати Бога за свій гріх. Шевченко згадує про це ще в своїй повісті „Близнецы", а в наведеному вірші пише:

І кайзаки не минають
Дерева святого,
На долину заїжджають,
Дивуються з його
І моляться, і жертвами
Дерево благають,
У їх біднім краю,

й так закінчує свою поезію.

Пояснення Щурата(-Залеського) не вдоволяло дослідників. Проти „татарського" виводу слова „сингич-агач" промовляли не тільки формально-звукові дані („сингич" дуже далеке від „синдрич"), але й те, що згадана легенда не татарського, а казахського походження.

В 1958 році в виданнях Польської Академії Наук у Варшаві надруковано статтю професора Яна Янова п. з. Pochodzenie słowa syngicz-agacz w poezji Tarasa Szewczenki.[3] В цій статті Янів дає огляд цього питання й стверджує, що назви „сингич-агач" не можна пояснити з літературної спадщини Шевченка. Шевченко залишив образ згаданого дерева й власноручний підпис „Джан-гис-агач". Ця назва дозволяє, на думку Янова, відтворити автентичну казахську „джангис-агач" із значенням „самітне дерево", отже таким, як його подав у поясненнях до поезії „У Бога лежала сокира" сам Шевченко.

Перемінну „джангис" в „сингич" Янів пояснює метатезою звуків і приподібненням „а" до „и", отже: „джангис" — „джингис", „джингис" — „сингидж. Як посередник грала тут ролю, на думку Янова, російська мова, що не знає африкати „дж" й заступає недзвінким „ч", отже: „чингис" > „сингич".

На нашу думку про цьому поясненні можна обійтися без посередництва російської мови: обездзвінчення кінцевого „дж" в „ч" згідне з законами української фонетики й форму „сингич" можна дуже легко вивести в „сингидж". Це тим більше , що йде про іншомовне слово й така фонетична зміна оправдана в ньому

Насувається питання, чому в своїй поезії Шевченко назвав „самітне дерево" „сингич-агач", а під малюнком написав „джангис-агач". Проф. Янів переконливо пояснює це хронологією: в 1848 році Шевченко ще не довго перебував на засланні в казахських степах. Він, мабуть, „познайомився з версією киргизької легенди в якомусь російському або українському середовищі, де „святе дерево" носило назву „сингич-агач", пізніш, коли рисував це дерево, записав його назву в постаті близькій до киргизької „вимови і подав як титул образу" (стор. 208 цит. праці). Нам видається можливим і таке пояснення, що Шевченко чув назву цього дерева в формі „сингич-агач теж і з уст казахів, як говоровий варіянт основної назви „джингис-агач".

сікти, Wd. січи́ 'to cut', MUk., OUk., OES. сѣчи, Ru. сечь, OCS. sěsti, Po.siec, etc. — Deriv. на-, по-сікти; сі́чень, січне́вий; GN. Січ, Січе́слáв; Украї́нські Січо́ві Стрільці́ — УСС // Усу́си; Карпа́тська Січ — Карпа́тські січовики́. — Syn. різáти, рубáти.

PS.*sěkti 'ts', IE.**sēkti 'ts', cf. Lith. įsěkti 'to seize', Lat. secāre 'to cut', AS. secg 'sword', etc., Pokorny 895-896, a.o.

СІЛЬ, Gsg. со́ли 'salt', MUk.,OUk.,OES. соль known to all other Sl. - Deriv. **соли́ти, со́ле́ний, соля́нка, росі́л, соло́нина, солоне́ць, солончáк, солянокúслий;** FN. **Солій, Солоня́к, Солони́цький, Соля́нко, Соля́ник, Соля́р, Соли́ло, Соли́нка, Соли́па, Солю́к, Соля́к** (Богдан 282-283); GN. **Соло́твин/а, Ясени́ця Сільна́.** - Syn **хлори́стий на́трій; мінера́л із цим складнико́м; гірська́ поро́да або́ джерело́ з хлори́стим на́трієм.**

PS.*solь 'ts', IE.root **sal-, known to majority of IE.lgs., cf. Pokorny 878-879; unknown, however, to Eastern IE.lgs: "curiously enough not being mentioned in the Rig-Veda" Kluge 295.

СІМ 'seven', MUk. **седмь** (XVII с. ЛСЛ.229), OUk. **седе(м)** (I449 ССМ.2,332), **семь** (I447 ibidem.) **семи** Gsg.Dsg. (I387 ibidem), OES. **седмь** (XI с.Остр.ев.), Ru. СЕМЬ, OCS. sedmь, Bu. **сéдем**, SC. sědam, Sln. sédəm, Cz. sedm, Slk. sedem, Po. siedem, LoSo. sedym, UpSo. sedom, Plb. sedm. -Deriv. **сéмеро, сі́мка, сьóмий (діял.: сéмий), сімнáдцять, сімдеся́т, сімсо́т;** compounds: **семикрáтний, -деся́тник, -рі́чний, -де́нний, -ра́кий, ітд.** -Syn. **на́зва числá й ци́фри 7.**

PS.*sedmь '7', derived from ordinal *sedmъ 'seventh', goes back to orig.*sebdmь, IE.**septmos (cf. Lith. septynì, OPr. septmas, Lat. septimus, etc), occurring in two IE. groups with the voiced -pt- group: besides PS.*sebdmь, also in Gk. hébd/o/mos, the precise reason for this voicing before -m- being unknown Шевельов 194, Pokorny 909, Semereny ВЯ. 4/1967, 9.

СІ́М'Я I. 'seed; germ; sperm', BRu. **сямя́**, Ru. **семя́**, OCS. sěmę, sěmene, Bu. **сéме**, SC. sjême, Sln. séme, Cz. sím̌ě, Slk. semeno, Po. siemię, LoSo. symjo, Plb. sema. - Deriv. **сі́м'ячко, сі́м'яний, сі́м'яник, сім'яніко́вий, сім'яни́стий, сім'явилиття́, -випо́рскування, -вмі́стище, -про́від, -утво́рення йтд.;** FN. **Сіменóвич, Сіменóвський, Сім'ю́к** (Богдан 273). - Syn. **наси́ння; те саме, що спéрма,** Слум. ,224

PS.*sěmę, Gsg. sěmene 'ts', IE.**sēmen: root **sē/i/ - 'to sow (seed)' common to IE.lgs., cf. *sějati ModUk. **сі́яти**, Pokorny 889-890, Kluge 294, Vasmer^{2}3,600-601, a.o.; see also the following entry.

СІМ'Я́ 2. also **сем'я́** 'family', MUk.,OUk.,OES. **семья/сѣмья**, known to BRu. **сямя́** and Ru, **семья́**, wanting in other Sl.- Deriv. **сіме́йка, сіме́ечка, сіме́їще, сіме́йний,-ність, -но, сіме́йство, сіме́йщина.** - Syn. **роди́на, фамі́лія.**

A coll.formation from **сѣмь** 'person', like **братия** 'brothers', cf. **Ляпунов Сборник Соболевскому 257-258**; yet, according to **Трубачев** 1,164, the word derives from IE.root**kei- 'to lay ;camp', cf. Pokorny 539-540, pointing to the common place of living of Sl.family.

сі́чень : сікти́.

СКИТ 1. **скіф** EN. 'Scythian', MUk. **Скифы, или говоря правильнѣе Скиты, были Славяне /ИстРусов 19/, Владиміръ былъ дѣйствительно Князь Рускій Кіевскій, а не Московскій, отъ Скифовъ происходящій /там таки 135 /,** OUk.,OES. **бт Скуфъ /1377 Лавр. 11/;** BRu. **скіф,** Ru. **скиф,** Po. Scytowie. - Deriv. **ски́тський/скі́фський, скитя́нка/скіф'я́нка, Ски́тія / Скі́фія,** OUk.,OES. **Великая Скуѳь /1377 Лавр. 13/, Великая Скоу /там таки 29/, скуфія /1347/.** Syn. **степови́к, що жив на терито́рії суча́сної пі́вд. Украї́ни в 1 тисячелі́тті пе́ред і пі́сля Хр., найправдоподі́бні́ш іра́нського похо́дження.**

From Gk. **Skýthēs 'ts'**, Klein 2,1407,f/e. based on the Scythian self-appellation **Skólotoi** (Herodotus IV,6) of uncertain origin and meaning;

"Soviet scholars (e.g. Udaltsov) have in general followed the etymology of Marr, who identified its root, *skolo*, with the root of the old name of the Slavs in the Greek form *skla (Sklabenoí)*", cf. O. Pritsak in UCE.1,8; for phonological ,historical and chronological reasons this explanation is not convincing; the same might be said of its connection with the name **чудь** , cf.Staszewski 262-263.

СКИТ 2. 'hermitage, secluded monastery', MUk. **скитъ /XУII с. ЛСЛ.232/, ски/т//1627 Беринда/,** OUk.,OES. **скитъ , въ скитѣ/ въ скытѣ /XIУ с./;** BRu. **скіт** Ru.,Bu.,Ma. **скит.** Deriv. **ски́тник, скита́тися, -а́ння, скитува́ти, -а́ння, скита́льник, -иця, скита́льство, ски́тки, скито́к, ски́тський, ски́тницький,** MUk. **ски́тникъ, скита́нїє, скита́ю́ся /** XУII с. ЛСЛ.232/, **скитник, скитанїє, скитаюся /1627 Беринда/,** OUk.,OES. **скитьскый, скитяне, скитѣнина** Gsg., **скѣтяномъ** Dpl.; GN. **Ски́тна, Скит Манявський;** FN. **Ски́тско, Ски́цька /Богдан 277/.** - Syn. **/у правосла́вних манастиря́х:/ невели́ке жи́тло́ ченці́в-самі́тників, розташо́ване відда́лік від основни́х манасти́рських будіве́ль; манасти́р або́ невели́ке посе́лення манасти́рського ти́пу в безлю́дній око́лиці, Слум.9,267.**

From Gk. **Skētis** - name of a desert in Egypt, where first Gk. monks settled, Vasmer ^{2}3, 640; less persuasive is its derivation from Gk. **askētés - askētérion** 'ascetic,hermit; place for exercizing ascetism', suggested by Matzenauer LF.20,8;

СЛА́ВА,

СЛО́ВО see the following entry.

СЛОВ'ЯНИ́Н, folkl. & poet. слав'яни́н /Шевченко 2,262 /'Slav'; MUk.Славяне/Ист.Русов 42/, also словакъ 'Sclavus,Sclavinus,Slavus' (XVII c.), more used in deriv., see further; OUk.,OES. Словѣне, Словенинъ, Словѣнѣ, Словенѣ, Словане, Словяны, родомъ Словенинъ; BRu.славяни́н, Ru.славяни́н, CS.(SC)словѣнинъ, словѣне, Bu. словенин, Ma. ts, SC. Slàvēn, Slŏvên, Sln.,Cz.,Slk. Slovan, Po.słowianin. - Deriv. слов'я́нка, слов'я́нський, Слов'я́нщина, по-слов'я́нському, /Шевченко l.c. :/слав'я́нський, слав'янофі́ли, Слав'я́нщина, MUk. у славенском перекладе /XVI с. КрехАп./, Славе́нскїй, Лексико́нъ славенорóсскїй /Беринда, Киïв 1627/, словенская земля Sclavonia (XVII с ЛСЛ.237/, Славянское племя /Ист.Русов 42/, OUk.,OES. на Словѣньское писмо, Словѣньскыи родъ /XII с./, вь Словѣньскь языкъ, вь Словѣньскои странѣ, Словѣнькъı имъ ѥзъıкомъ /1263/, Слове́ски, Словѣньскы /XIУ с./; GN. Слов'яносе́рбськ, Слов'яно-Се́рбія, Слов'яногі́рськ, Слов'я́нськ, Слов'я́нські озе́ра.-Syn. : вели́ка гру́па спорі́днених мо́вою та культу́рою наро́дів, що живу́ть у серед-ній і схі́дній Євро́пі та півн. А́зії, а теж у розсі́янні в обо́х Аме́риках, Австра́лії, тощо.

PS. *slověninъ:*slovjaninъ 'Slav'; in his study of the origin of this name[1] published in Names 8:2, pp.65-74 and successively reprinted in OnUVAN 21, the present writer wrote as follows[2] :

> Since the classical geographers knew very little about the north-eastern regions of Europe, the first historical reports about the

[1] Presidential address delivered at the 8th Annual Meeting of the American Name Society in Chicago, Ill., December 27th, 1959.

[2] Cf. a similar survey in Polish: Słuszkiewicz, E., "Rzut oka na dzieje etymologii nazwy 'Słowianie'" [The History of the etymology of the name "Slav"], *Przegląd Klasyczny*, No. 9–10 (Lwów, 1936), pp. 731–798; in Ukrainian: Rudnyćkyj, J. B.,

Slavs were insufficient and relatively very late. It was not until the first century A.D. that any more detailed information about north, eastern Europe was revealed. So, e.g., the anonymous cosmographer of Ravenna located the Scythians, from among whom the Slavs came, east of the Normans, Danes, and Finns.

Greek and Roman writers began to take more interest in the northern "barbarians", Germans, Slavs, and other peoples, when invasions of the ancient Roman empire by the Germanic tribes began. It is to them that we owe the first historical records regarding Slavs (Pliny [1st century A.D.], Tacitus [1st century A.D.], Ptolemy [2nd century A.D.]). The Slavs appear in their writings under the name *Veneti-Venedi*.

This name is also known to the later historiographers. For example, the medieval Latin historian Jordan, bishop of Crotone (550–552), in his history of the Goths, calls the Slavs *Veneti* and *Vinidi*. He also notes that this name differs from tribe to tribe and from place to place; but nevertheless they are also known as *Slavs* and *Antae*.

In the Middle Ages the Germans called the Slavs in the neighborhood of the Elbe *Wenden*, and Poland was called by the Anglo-Saxon writer Orosius *Weonodland*. The name *Wenden* is still preserved in the German language with reference to the Lusatians (in Eastern Germany) and *Winden* — to the Slovenes (in Yugoslavia). According to R. Trautmann both forms are derived from the Proto-Germanic **Winidos* or **Winithos*.[4])

Although the *Veneti-Wenden* were undoubtedly Slavs, the name itself was not considered of Slavic origin. Some scholars derived it from the IE root **ǵen-* 'to love,' cf. Old Indic *vánati* 'loves', Lat. *Venus*, thus *Veneti* were in general 'friends, allies'.[5] The Russian

"Perši vistky pro slovjan. Nazva slovjan" [First informations about the Slavs. The name "Slav"], *Vstup do slovjanoznavstva* [Introduction to Slavistics], Ukrainian Free University (Munich, 1948), pp. 52–64, a.o.

[3] Cf. Rose, W. J., "Cradle days of Slavic Studies – Some Reflections", *Slavistica*, No. 23, Ukrainian Free Academy of Sciences (Winnipeg, 1955), p. 9.

[4] Trautmann, R., *Die slavischen Völker und Sprachen. Eine Einführung in die Slavistik* (Göttingen, 1947), p. 22.

[5] Cf. Much, R. in Hoops, *Reallexikon der germanischen Altertumskunde*, IV, 508–509; Schrader and Nehring, *Reallexikon der indogermanischen Altertumskunde*, II, 590; Kosinna, G., *Manus*, IV, 183–287.

linguist A. Šachmatov identified Slavic *Veneti* with the Celtic tribe in Western Brittany and derived it from Celtic.[6] In a special article *O nazwie Wenedów* [On the name Wenedi],[7] J. Rozwadowski presented a linguistic analysis of all names connected with the root ***ųen-*. A similar survey was given by M. Rudnicki.[8] T. Lehr-Splawiński held the name to be Slavic and derived it from the root **vęt-* 'bigger, greater'.[9]

The problem of the origin and meaning of *Veneti-Venedi* still awaits its final solution. The same can be said of the name *Slavs*.

The name *Slavs* first appears at the beginning of the sixth century A.D. in writings of the so-called Pseudo-Kaisarios of Nazianzus and later, more frequently, in the sixth century in Procopius and Jordan. In Ptolemy, also, the name Σουοβηνοί is found which, according to L. Niederle, is an exact transliteration of the Slavic word *Slověne*—the first and the oldest form of this name (Sg.: *Slověninъ*).[10] Niederle puts forward an important question as to whether this name was applied to one Slavic tribe only, or to all Slavs.[11] He states that F. Miklosich was convinced that originally the Southern Slavs (excluding Serbs) were called Σκλαβηνοί - *Sclaveni*. A. Brückner and J. Perwolf also accepted this view. Opposing were J. P. Šafařik and G. Krek; they were convinced that originally this name was applied to all the Slavs and was later preserved only among some Slavic tribes: *Slovaks, Slovenes, Novgorod Slovines*, and others.[12] In Niederle's opinion the name *Slavs* was used to designate all the Slavic tribes in the period of their migrations, but it is doubtful whether this was the case before. On the contrary, Niederle is convinced that this name originally had a much narrower application.[13]

[6] *Archiv für slavische Philologie*, XXXIII, 51ff. Šachmatov's hypothesis was refuted by K. Buga, *Revue Slavistique*, VI, 1ff. and M. Vasmer, *ibidem*, 172ff.

[7] *Bulletin International de l'Académie Polonaise des sciences et des lettres.* Classe de philologie, de l'histoire et de philosophie, Année 1925 (Cracow, 1927), pp. 134 to 136.

[8] *Slavia Occidentalis*, IX, 383–384.

[9] Cf. *O pochodzeniu i praojczyźnie Słowian* [On the origin and homeland of Slavs] (Poznań, 1946), pp. 15, 20, 89, 100, 147, 159, 166, 177.

[10] Cf. *Slovanské starožitnosti* [Slavic antiquities] (Prague, 1910), II, 2, p. 469ff.

[11] *Ibidem*, p. 470. [12] *Ibidem*, p. 471. [13] *Ibidem*, p. 471ff.

As far as the etymological explanation of this name is concerned, up until the time of J. P. Šafařik[14] the name was referred to the root **slav-* which is found in such words as *slava* 'glory', *slaviti* 'to glorify,' *slavьnъ* 'glorious,' etc. Thus *slověne* were 'glorious ones,' 'glorious tribe,' 'gloriosi, αἰνετοί', which, especially during the period of Romanticism, very well corresponded with the national pride of the Slavs and with their aspirations to Pan-Slavic unity.

Following this explanation, which flourished until the 19th century and could be found even today in the popular etymology, another one appears deriving the name from the root **slov-* found in *slovo* 'word.' According to this issue the Slavs were 'a tribe which spoke a comprehensive, understandable language' in contrast to other tribes, particularly the Germans, whose language was originally not understood by Slavs. This explanation was very popular in German Slavistic literature.[14]

Formally with the root **slov-* but not in the meaning 'word' was the name *Slověninъ* connected by J. Dobrovský, "father of Czech Slavistics." In his study *Untersuchungen, woher die Slawen ihren Namen erhalten*[15] and in other papers Dobrovský defended the so-called "topographic" explanation of the name. Analyzing the suffix *-ěninъ/-janinъ* which forms names of peoples from topographic terms and names, he derived the Slavic name from a supposed toponymic **Slovy*.

Dobrovský's etymology found many followers. It was J. P. Šafařik who compared Dobrovský's **Slovy* with Lithuanian *salava*, Latvian *sala* and Polish *żuława*.[16] J. Perwolf in the article *Slawische Völkernamen*[17] referred to the ancient Slavic capital *Slauna* (*Slawena, Zlawe, Zlowe*), German *Schlawe*, Kaschubian *Slowno* from the original **Slovy*. The meaning of this name, however, was not explained by Perwolf. This was attempted later by J. Hošek. According to his etymology the root **slov-ъ* meant 'hill, mountain'.[18] As

[14] Schrader & Nehring, *op. cit.* 417; Diels, P., *Die Slawen* (Berlin-Leipzig, 1920), pp. 5–6; Solmsen, F., *Indogermanische Eigennamen als Spiegel der Kulturgeschichte* (Heidelberg, 1922), p. 98.

[15] *Abhandlungen einer Privatgesellschaftin Böhmen* (Prague 1874), VI, 268–298.

[16] Cf. his *Slovanské starožitnosti* [Slavic antiquities] (Prague, 1936–1937), I, 1, 46ff.

[17] *Archiv für slavische Philologie*, VIII, 24.

[18] Cf. his article "*O významě jmen Čechove, Moravané, Slované*" [On the meaning of the names Czechs, Moravians, and Slavs], *Časopis Matice Moravske* 1891.

an opposite opinion Prof. R. Smal-Stocki quotes a Polish anonymous publication deriving the name *Slav* from *Slovo, Sal, Szal* meaning 'lowlands'.[19]

In a scholarly symposium dedicated to the Serbian linguist A. Belić[20] the "topographic" explanation found a persuasive argumentation by two scholars, M. Budimir[21] and J. Rozwadowski.[22] Having collected several names with the roots **slov-/*slav-* (*Słowno, Słowin, Słowino, Sławno*, etc.) they derived it from ***kleu-/klou-* with the primary meaning 'to flow', cf. Latin *cluere, cloaca, Cluentus*, Old Icelandic *hlér* 'sea,' 'lake', Lithuanian *šlúoju, šlaviaũ*, etc. According to Budimir *slověne/slovjane* meant 'people living on the shores of lakes, rivers, etc. .

The authority of Budimir and Rozwadowski, with their convincing argumentation and documentation, influenced Slavic scholarship for the last several decades. Thus, T. Lehr-Spławiński, discussing such names as *Sława, Sławka, Sławica, Sławiec, Sławut(a), Sławutycia, Sławoczna, Słowna, Słownia, Słoważ, Niesłowka*, and many others, considers the "topographic" explanation of the Slavic name one of the most convincing.[23]

Finally, M. Vasmer, the German Slavist, in his Russian etymological dictionary wholeheartedly supports the "topographic" etymology of the name of the Slavs.[24]

The history of the explanation of this name shows several other theories put forward by scholars of high caliber.

One of such explanations belongs to the famous Polish linguist J. Baudouin de Courtenay. In an article on this topic[25] he presented an interesting idea of the generalization of parts of such names as *Jaroslav, Miroslav, Stanislav*, etc. on the whole tribe. In his opinion, the name *slověne/slovjane* originally appeared among the Slavs in places where they came into contact with foreign tribes, and where the slave markets were held, e.g., on the shores of the Adriatic

[19]) In a letter of Feb. 2nd, 1960 to the author; the title of the book is as follows: *Rodowody Słowian. Polska i Ruś* [Genealogy of the Slavs. Poland and Ruś] (Paris, 1861), pp. 11–13.

[20] *Zbornik filoloških i lingvistikih studija* (Belgrade, 1921).

[21] *Op.cit.*, pp. 97–112. [22] *Op.cit.*, pp. 129–131. [23] *Op.cit.*, 79–80 and 190.

[24] *Russisches etymologisches Wörterbuch* (Heidelberg, 1949–1955), II, 656–657.

[25] *Język Polski* [Polish language] (Cracow, 1916), III, 62–64.

sea. Whoever bought slaves of Slavic origin and asked for their names always heard the afore-mentioned names. The second, often and clearly repeated part of the names, remained in the memory of the foreign trader. Thus, the meaning *slave* was transferred to the name *Slav*. Here Baudouin de Courtenay compares the term Latin *sclavus*, German *Sklave*, French *esclave*, etc.[26] with such transfers of the meaning as *Schweizer* 'doorman,' Węgier 'travelling merchant,' etc. This theory is still living in encyclopaedias and general works of reference about *Slavs* as well as in the poetry.[27] So, e.g., one reads in the *Slavonic Encyclopaedia* (New York 1947, p. 1169) the following: "The term *Slav* (from *slava* 'glory,' *slavit'* 'to glorify') applied to these people, originated probably from the frequent usage in personal names *-slav*, as in *Jugoslav* 'glorifying the spring,' *Mstislav* 'extolling revenge,' *Boguslav* 'praising God,' etc., which at that time was common to the whole people."

In a scholarly symposium dedicated to J. Baudouin de Courtenay[28] L. Masing gave three etymological articles, amongst them one devoted to the explanation of the name of the Slavs. According to Masing *Slověninъ/Slovjaninъ* means 'a man who speaks not understandably.' This name is analogous to the Slavic designation of the Germans — *Němьcь* 'mute person' and is derived from Gothic *slavan* 'to be silent, to be mute.'

Masing's explanation opposes the "topographic" theories about the name *Slav*. Another opponent was A. Brückner, the Berlin Slavicist (1856–1939), who in several articles and books defended the etymology from ***sleu-/slei-* 'slow' referring to less attractive features of the character of the Slavs: their slowness, sluggishness, laziness, and to such words as Polish *słowień, słownia* 'flax (slowly ripening)' and English *slow*, Dutch *sleeuw*, Swedish *slö*, etc.[29] As a

[26] Here also Greek σκλάβος, cf. D. J. Georgacas, "Beiträge zur Deutung als slavisch erklärter Ortsnamen," *Byzant. Zeitschr.* 41 (1942), 374–376.

[27] Cf. the poem *Slavus – sclavus* by Lesja Ukrajinka, *Works*, I. (New York, 1953), pp. 97–98.

[28] *Prace linguistiyczne ofiarowane Janowi Baudouinowi de Courtenay* [Linguistic papers offered to J. Baudouin de Courtenay], (Cracow, 1921), pp. 84–99.

[29] In his Polish etymological dictionary: *Słownik etymologiczny języka polskiego* (Cracow, 1927), p. 501; in *Slavia*, III, 199–203; *Zeitschrift für Ortsnamenforschung*, II, 147–154; *Dzieje kultury polskiej* [History of the Polish culture], I. 8, etc.

result of various historical factors the name Slav spread to all the Slavic tribes, and — though it first was disregarded — in time it was accepted by the Slavs themselves and was put into general use.

Brückner's etymology does not exhaust the list of the attempts in this respect. For the sake of bibliographical completeness the following explanations should be mentioned:

G. Iljinskij's hypothesis: from **slověti* 'to speak comprehensively'.[30]

M. Rudnicki's etymology from ***sleu-/**slou-/**slu-* corresponding with ***sreu-/**srou-/**sru-* 'to flow'.[31]

A. Stender-Pedersen's explanation is similar to that of L. Masing.[32]

J. Zubatý's complicated view about the original *Slověnъ* — form that later was extended with the suffix *-ěninъ*.[30]

J. Mikkola's connection with Greek λαός (< *σλαϝός) meaning 'members of the same tribe'.[30]

J. Suttnar's hypothesis connecting this name with Slavic *slouga* 'servant'.[30]

Other explanations based on such words as *člověkъ* 'man,' *skala* 'rock,' **golva* 'head,' **solvii* 'nightingale,' *Slavuty -Dnipro* 'river name,' etc., were rather folk-etymologies than scholarly interpretations of the name.

* * *

Conclusions about the problem:

a) up to the present time there is no unanimous consent in Slavic Onomastics regarding the etymology of the name *Slav*;

b) the most attractive and convincing seems to be the "topographic" explanation of the name;

c) the derivation, however, from *slovo* 'word' is not excluded since the suffix *-ěninъ/-janinъ* is used to form words not only from the "topographic" roots, but also from occasional words, even with an abstract meaning (*vira*).

[30] Cf. the author's *Vstup do slovjanoznavstva* [Introduction to Slavistics], Ukrainian Free University (Munich, 1948), p. 62ff.

[31] Cf. *Slavia Occidentalis*, VII, 486.

[32] Cf. his *Slavisch-germanische Lehnwortkunde* (Göteborg, 1927), p. 4.

Поміж „іншими поясненнями" існує одне з найперших — народна етимологія доби романтизму, що зв'язувала слов'ян із „славою" — „славними людьми". Цю модну в часах Шевченка теорію находимо висловлену в поетичній формі в його творах.

У „передмові" до „Гайдамаків" Шевченко пише: „Слава Богу, що минуло! А надто, як згадаєш, що ми одної матері діти, що всі ми — Славяне. Серце болить, а росказувать треба: нехай бачать сини і внуки, що батьки їх помилялись, нехай братаються знову з своїми ворогами, нехай житом-пшеницею, як золотом покрита, нерозмежованою останеться на віки од моря і до моря славянськая земля!" (за виданням В. Доманицького з 1960 р., стор. 127). Ще більш натякає Шевченко на „славу" слов'ян у поемі „Єретик", точніш у „Посланію славному П. І. Шафарикові":

Слава тобі, любомудре,
Чеху — **Славянине**...
Слава ж тобі, Шафарику,
Во-віки і віки,
Що звів-єси в одно море
Славянськиї ріки.
Привітай же в своїй **славі**
І мою убогу
Лепту, думу премудрую
Про Чеха святого,
Великого мученика,
Про **славного** Гуса!...
(Згадане видання, стор. 183).

Це „посланіє" як не мога краще ілюструє семантично-стилістичний зміст назви слов'ян у Шевченка: він увесь час думає і говорить про „славу" слов'янського племени й навіть кінчає запевненням, що слов'яни

Мир мирові подарують
І **славу** во віки! (там же, стор. 183).

У Шевченка, в його видеалізованому понятті панславізму („щоб усі славяни стали добрими братами") і слов'ян, як племени майбутнього, маємо виразні сліди романтичної інтерпретації назви слов'ян — пов'язання її з минулою „славою" цього племени, з племінною гордістю на героїську історію, „нерозмежованії" простори поселення й будучність, яка видається поетові світлою під кожним оглядом. Увесь цей зміст, усе це позитивне розуміння прийдешнього Шевченко вміщає в самій назві слов'ян і розв'язує її формою „слав'яне" з архаїчним, старовинним закінченням (-е). Все це вказує на доцільно-спрямоване вживання тієї, а не іншої форми назви слов'яи у Шевченка і каже рішуче відкинути твердження про російські впливи на вживания її, чи теж твердження про „не-літературність" Шевченкових „слав'ян". Така, а не інша форма цієї назви в Шевченка зумовлена формально-стилістичними й внутрішно-значеневими моментами і вона повинна залишитися в згаданих творах без заміни на „літературні" форми. А втім, це не відокремлені випадки в Шевченка, от хоч би порівняти його „Керелівку", „туркеню" зам. Кирилівки, туркині, „Дніпр" — зам. Дніпро, „Чигрин", зам. Чигирин ітд. (Київ, 12 : 4, 24).

A special problem arises when the name *Slav* and its various derivatives in English are considered.

According to the Oxford Dictionary, the oldest form is *Slav* or (with Latin inserted *c*) *Sclav(e)* recorded as early as in 1387 in the nominal and as late as in 1887 in its adjectival function.

In 1555 the form *Slavon* (*Sclavon*) appears; its meaning is 'a Slav' (noun).

Chronologically and structurally very close to this is the adjectival formation *Slavonish* evidenced in records of 1560.

Another adjective is *Slavonian* from records of 1577.

Compared with the above terms, the adjective *Slavonic* appears relatively late; the first records go back to 1614 ("Slavonique tongue"). It is worthy of mention that one of the founders of the Oxford Slavistics, Professor W. R. Morfill, used this term consistently.

Relatively late is also the form *Slavic*. Its first use goes back to 1813. The same date refers to the adjective *Slavian*.

From all the above terms: *Slav*, *Slavon*, *Slavonish*, *Slavonian*, *Slavonic*, *Slavic* three are competing in present-day English: *Slav*, *Slavonic*, and *Slavic*. The first one is used in the whole English speaking world. The British Isles, Australia, and New Zealand employ *Slavonic*. The United States of America uses *Slavic*, but sometimes *Slavonic* also.[35] As far as Canada is concerned both terms are employed. Professor Roman Smal-Stocki of Marquette University, discussing *Terminological problems of Eastern European History*,[33] came to the following conclusions in this matter:

"These terms are in the present literature still competing terms. In American Universities are 'Slavic' departments, but in public libraries and in the Library of Congress are 'Slavonic' departments. In some publications all three terms are used simultaneously."

"I propose to eliminate the term *Slavonic* because it is derived from *Slavonia*, respectively from med. Latin: *sclavonius* (since 1555); and is therefore misleading. It is rather a monument of Anglo-Saxon ignorance in Slavic matters."

[33] *Svoboda* No. 109, Jersey City 1957.

слон 1., Wd. слонь (Стрий) 'elephant', MUk., OUk., OES. слонъ, known to all other Sl. — Deriv. слон[ен]я́[тко], слони́ха, слони́сько, -и́ще, слоно́вий. — Syn. вели́кий трубя́стий звір — ссавець у гаря́чих кра́їнах.

From Tk.-Osm. aslan 'lion', cf. Vasmer² 3,674, Kiparski BЯ. 5/1956, 137, Шевелов 385, a.o.

слон 2. 'slon — northern special camp', ModUk.; Ru. слон. — Subst. пі́вні́чний та́бір окре́мого призна́чення.

From Ru. слон = се́верный ла́герь осо́бого назна́чения, Gallet 178.

смерш SovUk. 'smersh — special spy-extermination commando', Ru. смерш. — Subst. протишпигу́нський ві́дділ.

From Ru. смерш = смерть шпио́нам, Gallet 179.

собрі́нь BrazUk. 'nephew', first recorded in the XX c., viz. моління відправили: Преосв. Кир Єфрем і Впр. о. Іларій Бардаль ЧСВВ — собрінь Покійного. /Праця ч.9 за 1981 /.- Subst. племі́нник, не́біж.

From Port. sobrinho 'ts'.

сокúра 'axe', OUk., OES. сокыра // секыра, Ru. секúра, OCS. sekyra, Po. siekiera, known to all other Sl. — Deriv. сокúрка, сокирчúн[к]а. — Syn. Топір.

PS. *sekyra, IE. **sekūrā 'ts', related to сікти́, q.v.

солопúти 'to gaze', ModUk.; BRu. салупáць. — Deriv. вúсолопити, висолоплювáти. — Syn. вирячувати.

Uk. and BRu. isolexis wanting in other Sl.; according to ЭСБМ. 2,282, it comes from BS. *salpiti 'ts', corresponding to Lith. sulpiti 'to suck', Latv. sulpît 'ts'.

СОФІЯ PN. 'Sofia, Sophia', MUk. Софіа (1627 Беринда), Ософіа (1484 Пом'яник), Сѣфіи, Ософіи, Ософи G sg. (Пом'яник), OUk. мцѧ кнарѧ вз. л. стго нп|олн|такрила землю кнагын-небоманювсеволожаа передъстою софнею передъпопъатубълъпопинъ накимъдъмило пателен стипъко мнхалько нѣжьновну мйл данило марко сьмьюнъ, мнхал елисавинну нванъ накъчынъстудорътоубъиновъ нльна копъловну ътдоръ бързатну а передъ тнмн послъхъ купн землю кнагынн бонмю вьсю а въдала нанкн семьдесатъ гривънъ соболнн а въ томь дранищь семьсотъ гривънъ (XII c. K Соф графіто); RU. Софúя.-

-Deriv. Софíїн, Софíйка, Сóфа, Сóфка, Сохвíя, Сохвíйка, Сóхва.-

-PN. Сóфа, Софія́н, Софійчу́к, Софонюк, Софу́лко, Софю́к (Богдан 281).-

-GN. Софія, Софíївка, Софíївський, Соф'є-Кіндрáтівка.-

-SUBST. MUK мýдро, премýдро, 1627 Беринда.

From Gk. Sofia 'wisdom', the ultimate source being sofós 'wise', Klein 2,1474, Петровский 203,204.

/ T.S. /

СПОЛУ́ЧЕНІ СТЕ́ЙТИ АМЕ́РИКИ AmUk. for **Сполу́чені Шта́ти Аме́рики** see **США.**

СТАР, СТАРИ́Й 'old; aged; ancient', MUk., OUK.,OES. **старъ ,старый**, BRu.**ста́рый**,Ru. **стар, ста́рый**, Bu.**стар**, OCS. **starъ**,SC.**stär**, Sln.**stàr**, Cz.,Slk. **starý**, Po. **stary**, LoSo., UpSo.**stary**. - Deriv.**ста́рість**,-**ро**, **ста́рощі**, **стари́к**, **старина́**, **стари́нка**,**стари́нний**,**стариня́**, **ста́рити/ся/**, **стари́ця**, **старичо́к**, **старі́йшина**, **старі́ння**,**ста́ріти/ся/** ,**старі́шати**,**старі́ючий**,**ста́рка**, **старови́нний**, **ста́роста**,**старост**а́т,**старо́ство**, **ста́ростин**, **старостува́ти**,-**а́ння**; compounds:**старо-ві́рка**, -**ві́рець**,-**ві́рство**,-**ві́цький**,-**ві́чний**,-**да́вній**,-**да́вність**,-**да́вно**,-**де́нний**,-**де́ння**,-**ді-ді́вський**,-**дру́к**,-**друко́ваний**,-**жи́л**,-**жи́лка**, -**жите́ць**,-**жи́тній**,-**жи́тність**,-**завíтний**,-**за-ві́тність**,-**ві́тно**,-**мо́жний**,-**мо́дність**,-**мо́дно**,-**обря́дець**,-**обря́дка**,-**обря́дник**,**обря́дництво**,-**обря́дниця**,-**обря́дницький**,-**обря́дно**,-**о́ранка**,-**о́рний**,-**перело́говий**,-**режи́м-ний**,-**режи́мність**,-**рі́чище**,-**рі́ччя**,-**росі́йський**,-**моско́вський**,-**ру́ський**,-**сві́тний**,-**но**, -**сві́тський**,-**кість**,-**сві́тщина**,-**слов'яні́зм**, -**слов'я́нський**,-**церко́внослов'я́нський**,-**украї́нський**,-**по́льський**,-**пру́ський**,-**болга́рський** і**тд**.; FN.**Стара́к**,**Старчі́вський**,**Старчу́к**,**Старчи́нський**,**Старосе́льський**,**Старосо́льський**,**Старосі́лець**,**Старома́нський**,**Стари́цький**,**Старосте́нко** й**тд**. (Богдан 286 - 287); GN.**Стари́й Самбі́р**,**Старобі́льськ**, **Старокостянти́нів**,**Старомиха́йлівка** і **ін**.- Syn. **немолоди́й**,**ненови́й**,**коли́шній**,**старови́нний**, **ві́кови́й**; **бу́вший**,**мину́лий**;(**арх**.:)**ве́тхий**.

PS.*starъ/jo/ 'ts', IE.**stāros 'full-grown; vigorous,robust', root **stā- 'to stand' known to majority of IE.lgs.,cf. Pokorny 1004-1008. Brückner 514, Vasmer^{2}3,747,a.o.

СТЕПА́Н,*arch.* **СТЕФА́Н** PN *Stepan, Stefan, Stephen*',MUk. **СТЕФАН** (I627 Беринда),**СТЕФАНА**,**СТЕФАНА**,**СТЕ(ФА)НА** G sg.(I484 Пом'яник),OUK. СТЫН СТЕФАНЕ МОЛН БА ЗАМА ГРѢШНАГО (XIII-XIVc), СТЫН СТЕФАНЕ МОЛН БА ЗА МА (XIII-XIVc), МЦА КНАРАВЪ Л-СТГОИП ІОЛНІТА КРИЛА ЗЕМЛЮКНАГЫН-НБОМНЮ ВСЕВОЛОЧАА ПЕРЕДЪ СТОЮСОФНКЮ ПЕРЕДЪ ПОПЫАТЬ БЫАЗ ПОПНКЪЫАКНМЪАЪ МНЛО, ПАТЕЛЕНСТНПЪ КОМНХАЛЬКОНЕХЬ НОВНУМНЛ ДАНН ЛОМАРКОСЬМЬЮЪМНЫАЛЕЛНСАВНИКЬЮ НВАНЪЫАНЪУЫНЪ ТЬА ОРЪТОБЫНОВЪ. НЛЬЫАКОПЫЛОВНУЬТЬАОРЪБЪРЗАТНЬА ПЕРЬДЬ ТНМНПОСЛУХЫ КЬПНЗЕМЛЮКНАГЫНИВОНЛЮВЬСЮ. А ВЪДАЛА НАНКИ СЕМЬДЕСАТЪ ГРИВЬНЪ СОБРАНА ВЪ ТОМЬ ДРАНИЦЬ СЕМЬСОТЬ ГРИВЬНЪ (XIIc), (К СОФ ГРАФТО); RU. Степа́н.-

-*Deriv.* Степанович, Степа́нівна, Стефа́нович, Стефані́вна, Степа́нко, Стефа́ник, Стефко, Стефьцьо, Сте́ць, Стецько́.-

-FN. Стецько, Стецько́вский, Стецко́вич, Сте́цький, Стецу́ра, Сте́цик, Стецина́, Стецишин, Стецюк, Сте́фа, Стефа́н, Стефа́нченко, Стефанчу́к, Стефа́нців, Стефане́ць, Стефане́нко, Стефане́вич, Стефані́цький, Стефані́в, Стефані́вський, Стефа́нків, Стефанкі́вський, Стефа́нко, Стефановський, Стефанович, Стефаник, Стефаниш, Стефанюк, Стефасів, Стефайлюк, Сте́фін, Стефішин, Стефко, Стефлюк, Стефо́ник, Стефу́ник, Стефура, Стефура́к, Сте́фин, Стефишин, Стефюк, Степ, Степа, Степачу́к, Степанчук, Степанченко, Степанчик, Степаненко, Степані́цький, Степанів, Степанко, Степа́нок, Степанович, Степаняк, Степа́ник, Степанина, Степанишин, Степанюк (Богдан 288,289).-

-GN. Степа́нь.-

-SUBST. MUK. Діадима, корона, вінець, I627 Беринда.

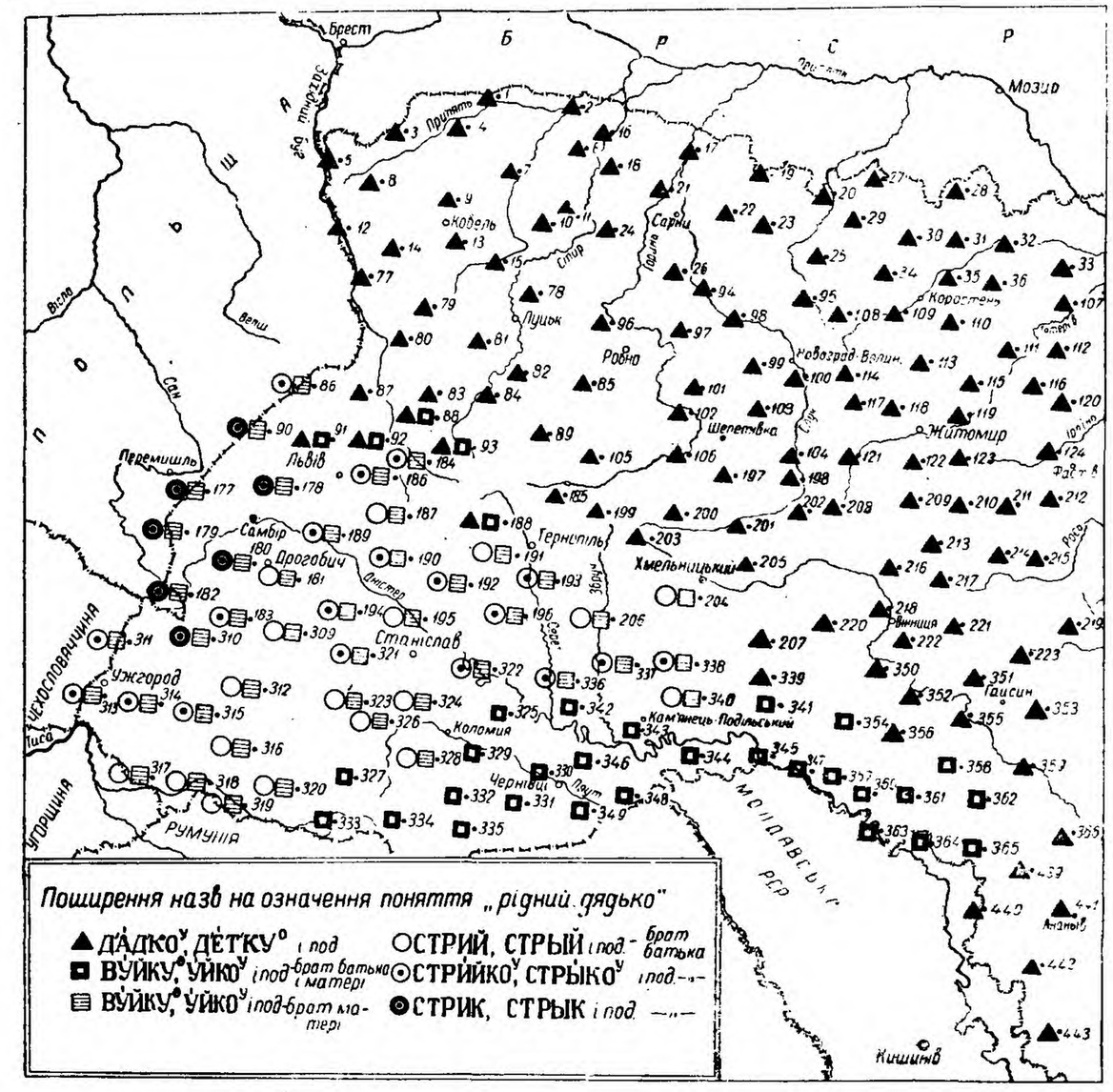
FROM Gk. *Stéfanos* 'crown', Klein 2, 1511, Петровский 205, Беринда 234.

/T.S./

СТО '100', see **сóтем** p.515.

стрúй[1] стрик Wd. 'uncle', MUk. стрый (1646 Бурячок 84), стрыкъ (XVIII c. ibidem), OUk. OES. стрый / строй (Бурячок, l.c.), BRu. стрый, Po. stryj. — Deriv. стрúй[й]ко, стрúйсýнь[о], стрúюньо, стрúєчний, стрúянка, стрúйна, стрúчок, стрúйч[àн]ка. — Syn. рíдний брат бáтька; дядько; Wd. also вýйко, JBR.

PS. [x] stryjь 'ts', usually connected with Lat. patruus, Skt. pítṛvya-s, Av. tūirya- 'father's brother' : IE. [xx] ptruH̯io- with change of the initial [xx] pt- > [xx] st-, cf. Бурячок 82, Трубачев 1, 79-81; f/e. explanations of the name of the city and river Стрий < [x] stryjь 'uncle' are dealt with in the following entry; the geographical distribution of the type of стрий (стрый) see p. 1031.

Geographical repartition of words **стри́й/ко**, **дя́дько**, **ву́йко**, etc., in Western Ukraine - according to **Бурячок** pp. 88-89.

СТРИЙ[1]. GN. 'Stryj (name of WUk. river and city)', ModUk.; BRu., Ru. **Стрый**, Po., Cz., Slk., etc. Stryj.- Deriv. **стрия́нин, стрия́нка, стри́йський, по-стри́йському, -ські**, GN. **Стри́йщина**. - Syn. **на́звa рі́чки й осе́лі в Галичині́**.

In a special article about this name in ON UVAN 15,44-47, the present author wrote as follows:[1-2])

Дехто[3]) виводить цю назву від назви річки, що над нею лежить саме місто[4]). Але коли так, зн. коли назва цього міста й річки однакові, то де певність, що не навпаки — назва міста дала назву річці. Адже ж такі випадки, що річка бере свою назву від місцевини в топономастиці нерідкі. Ось нпр. назва річки *Сможа́нки* походить від назви місцевости *Смо́жа* (Стрийщина), назва потока *Коростовець* від села *Коростів* (там таки) й б. ін. Тимто таке пояснення, мовляв, назва міста *Стрия* походить від назви річки *Стрий*, може вдоволити історика чи географа, але не вистачає топономастові-мовознавцеві. Він далі цікавий знати (1) чому при такій самій назві річки й оселі треба виводити другу з першої і (2) що тоді визначає назва (в нашому випадку *Стрий*) сама з себе, як назва річки.

Щоб розв'язати перше питання треба розглянути й порівняти між собою більше таких назов, що спільні

[1]) Допоміжний матеріял для цієї статті беру здебільшого з моєї докторської дисертації про місцеві назви Бойківщини; короткий, популярний жмуток міркувань на цю тему я опублікував у стрийській „Думці" ч. 68-9 за 1936 р. п. з. „Про походження назви Стрий".

[2]) Крім цієї назви зустрічаємо ще такі: *Стрий* частина міста Турки над Стрием (з власних записів у терені); *Стрий* село в пов. Гарволінським, *Стрия* село в пов. Вілейським і ін., пор.: Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich T. XI (= SG).

[3]) Пор. инр. A. Прохаска: Historja miasta Stryja, Львів 1926, ст. 3.

[4]) Про назву ріки *Стрий* в пригадка згадка в „Słownik-y Etymologiczn-im języka polskiego" Ол. Брюкнера під гаслом: *struga* (стор. 521); правдоподібно за ним пішов И. Галічер в „Słownik-y geograficzn-im, pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych", Териопіль 1935 і подав: „*Stryj* do pnia *struga*; Bojki mówią „w Stryhu", a więc wyraźnie pień struga." Галічерове висисиения иеобережие; бойківської (й иаддністрянської) форми „*u Stryhú*" так, як форм: *u Stryú, na Stryú* (з власних записів у терені) ие можиа з мовознавчого стаиовища змішувати зі словом *struga*, тобто *h* в формі *u Stryhu* виводити з праслов'янського *g*. Це *h* иа місці *z*, що між голосівками заиикає в цих говорах (пор. З. Рабій: Dialekt Bojków, Sprawozdania PAU T. XXXVII Nr 6 стор. 18. а також приклади типу: *hahiuka* II *hajiuka* у проф. І. Яиова: Gwara małoruska Moszkowiec i Siwki Naddniestrzańskiej z uwzględnieniem wsi okolicznych, Lwów 1926. стор. 22).

й річці й оселі. Коли підходити до них із становища їхньої формальної будови, то вони укладаються в такі три основні групи:

а) Назва річки й оселі та сама:
Яликоватий (потік і село — Стрийщина),
Лукавиця „ „ „
Бистриця (потік і село — Дрогобиччина),
Рибник „ „ „
Ропа (потік і село — Горличчина),
Ростока (потік і село — Турчанщина),
Сухий Потік „ „ і т. д.

б) Назва річки впорівень із назвою оселі поширена якимсь наростком:
Сможанка (річка): *Сможа* (оселя — Стрийщина),
Лавочанка (річка): *Лавочне* (оселя — там-таки),
Ялемка (річка): *Ялемня* (оселя — Долинщина),
Лужанка (річка): *Лужки* (оселя — там-таки)
Багноватка (річка): *Багновата* (оселя — Турчанщина) й інші.

в) Назва оселі впорівень із назвою річки поширена якимсь наростком або (рідше) приростком:
Опорець (оселя): *Опір* (річка — Стрийщина),
Дністрик (оселя): *Дністер* (річка — Турчанщина),
Сянок, Сянки (оселі): *Сян* (річка — Сяніччина),
Осмолода (оселя): *Молода* (річка — Долинщина),
Заванч (частина Коростова): *Ванч* (річка в Коростові — Стрийщина),
Загочевє (оселя): *Гочва* (річка — Ліщина),
Засяння (частина Перемишля): *Сян* (річка) й б. ін.

В першій групі назов, де назва оселі й річки ті самі, коли взяти під увагу значення кожної назви, як от:
Яликоватий (потік, що пливе між ялинками),
Лукавиця (річка, що пливе луками, закрутами пор. слово: *лукавий* — м. і. крутій),
Бистриця (річка, що має бистрий біг, особливо в горішній своїй частині),
Рибник (багатий на рибу потік),
Ропа (річка з нафтовою або сільною ропою),
Ростока (малий потік, що розтікається),
Сухий Потік (потік, що часом висихає) й ін.,
то в усіх цих назвах мусимо виходити від назви річки; назва оселі це вислід передачі назви річки — оселі (звичайно, положеній над річкою).

Побіч значеневих указують на це й історичні дані; ось нпр. село *Смерічка* (Турчанщина) закладено — як це підтверджують історичні акти — *in fluvio dicto Smereczka* 1567 *SG* (під *Smereczka*); *Тисовиця* (Самбірщина) — *in fluvio dicto Cziszowicza* 1588 *SG* (під *Cisowica*) й б. ін.

Що ж до груп б) та в) вилічених угорі, то формальна альтернація назов типу *Багноватка*: *Багновата* й *Сяюк*: *Сяи*, вказує недвозначно на те, що в другій групі назов треба виходити від назви оселі, а в третій від назви річки.

На тлі цих міркувань виходить ясно, що назву *Стрий* треба вважати за первісну назву річки; ця остання — як це видно при назвах під а) — передала свою назву оселі.

Але приділивши місцеву назву *Стрий* до групи відрічних назов, ми ще її не вияснили зовсім; зостається ще відповісти на друге поставлене вгорі питання: що визначає *Стрий*, як назва річки.

При вияснюванні значеневої вартости якоїнебудь географічної назви мусимо передовсім вихсдити з історичного матеріялу, щоб ствердити, чи назва заховала до сьогодні свій первісний вид чи ні. Давні акти подають нам такий важливіший матеріял про назву *Стрий*: *in Stryg* 1396 AGZ [1]) III 115; *de Stry* 1421 AGZ II 64, *de Strig* 1442 AGZ V 115; *de Stry* 1473 AGZ XV 162; *Strigenses* 1499 AGZ IX 162; *de Stry* 1500 AGZ XVII 379; *Stryi* 1508 AGZ XIX 563; *ad Stry* 1524 AGZ XVIII 574; *ad Strey* 1525 AGZ XVIII 575; *Striig* Прохаска [2]) 280 *s Strya* 1565 Жер.[3]) II 53; *capitaneatus Sthryensis* 1570 Жер. VII 196; *do Sthryi* 1570 Жер. VII 197; *in Stryei* 1570 Прохаска 206; *oppidum Stri* 1594 Прохаска 196; *in castro Stryi* 1657 Жер. VI 222; *Strey* 1694 Жер. VI 71 і ін. пізніші. Всі ці записи — після розв'язання деяких давніх латинсько-польських ортографічних особливостей — засвідчують нам, що і вдавнину назва *Стрий*, звучала як тепер, отже, що в тягу історії не підпала ніяким змінам.

На основі ж мовознавчих даних можемо назву *Стрий* зіставляти:

а) з такими назвами, як: *Стривігор* II *Стрвяж*, *Стрипа*, (Галичина), *Струсто* (Росія), *Strowange* (Пруси), *Стримон* (Македонія), *трумица* (Болгарія й Сербія) й ін.

б) з такими словами як: укр.: *струм*, *струя*, *остров*; поль.: *struga*, *strumień*; ст.-ірляндське: *sruáim* 'струм'; нім. *Stromm*; іранське: *sruth* 'ріка'; грецьке *ῥεω* 'пливу', *ῥευμα* 'струя'; ст.-інд. *sravati* 'пливе'; лотиське: *strâume*; литовське *sriatas*, *srautas*, 'те, що пливе, струя' ст.-норд. *straumr* 'струм' й ін[4]).

Ці всі назви й слова даються звести до одного кореня * *sreu* – (із найрізнішими апофонічними формами вокалізму)[5]) що в загальному визначає 'рух води', а в дальшому: 'все, що пливе' отже річки й потоки. З цього погляду назва *Стрий* визначає 'пливучу воду' й сягає походженням індоевропейської епохи.

Коли зібрати коротко разом все сказане вгорі, то виходить що:

а) назва міста *Стрия* походить від назви ріки,

б) *Стрий*, як річна назва, це дуже стара назва, сягає до індоевропейської епохи своїм походженням і визначає стільки, що 'пливуча вода'.

[1]) Akta grodzkie i ziemskie... z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie.

[2]) Прохаска op. cit.

[3]) Жерела до історії України – Руси, вид. Археографічна Комісія Наук. Т-ва ім. Т. Шевченка у Львові.

[4]) Пор. P. Траутман: Baltisch-slavisches Wörterbuch, Göttingen 1923, стор. 279, 280.

[5]) Приява звука *t* це – як стверджує порівияльне мовознавство — т. зв. вставний звук у групі *sr* — прикметний побіч слов'яиських мовам: балтійським, германським та давній трацькій.

СУПРУ́Г arch. 'husband', MUk. сѫпрѫгъ (1627 Беринда), OUk., OES. соупроугъ, въ соупроузѣ (1296), Ru. супру́г, OCS. sǫprǫgъ, SC. suprug. – Deriv. супру́га, супру́жний, супру́жжя, супру́жество, супру́жній. – Subst. чоловік, arch. муж.

PS. *sǫprǫgъ 'pair of oxen' > 'married couple' > 'husband': *sǫ- *pręgati 'to bind together', Бурячок 107, Vasmer[2]3, 805.

СХІД, Gsg. схо́ду ,'East', MUk.,OUk.OES. **всходъ ,въсходъ ,** Po. wschód, Cz.vychod, in Ru. **восто́к** ,, Uk.arch. **восто́к** from OCS. vŏstokŭ 'ts' - Deriv. **схі́дний, (діял.: схі́дній), східня́к, посхідня́чити/ся/, сходо- зна́вець, -зна́вство, -зна́вчий, далекосхі́дний.** - Syn. **одна́ з чотирьо́х сторі́н сві́ту, протиле́жна до за́ходу; поя́ва над обрі́єм небе́сного сві́тила,**(за:) **Слум.9,886-887.**

Deriv.from **схо́ди́ти** 'to rise'.

СХІ́ДНІ СЛОВ'Я́НИ EN.'Eastern Slavs (Ukrainians,Belorussians,Russians)', ModUk.; as far as the etymology is concerned see **схід** and **слов'яни́н** ; yet, the historical development of the name and its semantics require -in view of the Soviet distortions of the problem - special considerations; in this connection the conclusions from the book by Mykola Chubatyj *Medieval Rus'-Ukraine and the emergence of the three East-Slav nations*.ЗНТШ. Vol.178, pp.141-149,should be cited (courtesy of ODFFU Inc.):

1. The three East Slavic peoples, later nations — Ukrainian, Russian and Byelorussian — were formed separately out of the ethnic substratum of that population which had been living on the present territory of these three nations at least since Neolithic times. Archeology shows that in few areas in the world has there been through thousands of years so stable a population.

2. In the independent formation of the three East Slavic nations there have been three great factors: a) the geographical structure of the East European area; b) the connections of the population of the separate parts of this area with their neighbors; c) the difference in the ethnic substrata since prehistoric times.

3. The most important factor in the independent formation of the spiritual and material life of the Ukrainians, Russians and Byelorussians was the division of the East European area into parallel zones from the Black Sea to the north; these zones were the steppe, the forest steppe, the dense forest and the arctic tundra. The thick forests of northeastern Europe in ancient and medieval times created a barrier between the peoples and civilizations.

4. Another important factor which played a role in the formation of the three East Slavic nations was the East European river system, especially, the Dnieper, Volga, Dniester, Don and the Baltic rivers, the Dvina and the Niman. As the thick forests were a barrier, the rivers as always in the periods of primitive civilizations, were the one connecting link which turned the development of peoples toward the course of the chief water routes; that of the population of the middle and lower Dnieper toward the Black Sea, that of the population of the Volga valley toward Central Asia and the Caspian Sea, that of the population of the valleys of the Dvina and the Niman toward the Baltic Sea.

5. The earliest of the three East Slavic peoples to develop was the people of the Rusin-Ukrainians in the region of the steppe and forest steppe north of the Black Sea on both sides of the middle and lower Dnieper. The remote ancestors of the ethnic substratum from which the Ukrainian people was formed was the population of Trypillyan culture which lived along the middle Dnieper from Neolithic times and established there an agricultural and cattle raising civilization at the end of the III and the beginning of the II millenium B.C. The Trypillyans were the stable population of the middle Dnieper valley in prehistoric times. It was only supplemented by ethnic elements of the Iranian peoples who in the first millenium B.C. constantly intruded and intermiryled with the local population and more or less influenced its spiritual and material culture. The Iranian tribes of the Cimmerians, Scythians, Sarmatians, Alans and others which dominated this territory for periods, gave their name and external character to the middle Dnieper area, so as later to be absorbed by the old ethnic mass.

6. A fruitful influence on the level of the material and spiritual culture of the population of the middle Dnieper was its connections with the people of high civilization in the lands on the Black and Mediterranean Seas. The most marked influence on the culture of the ancestors of the Ukrainians in early historical times was exerted by the Greeks through their Black Sea colonies.

7. At the time when the Slavs appeared on the historical scene, i.e. after the time of Christ, the inhabitants of the middle Dnieper valley (at least those west of the Dnieper) formed the eastern wing of the Slavic world. During the movement of the Slavs to the south and northeast, in the first centuries A.D., the population of the Dnieper area was using already a Slavic language. In any event this occured before the advance of the Huns in the last decades of the IV century.

8. As a monolithic Slavic group the ancestors of the Ukrainians appeared first on the historic scene in the VI century under the name of the Anty who were settled on almost those same sections of the Black Sea steppe and the forest steppe which is now occupied by the Ukrainian people. The spiritual and material culture of the

Anty had on one hand the qualities of the old Trypillyan population, and on the other, the qualities of the historical Rusin-Ukrainians.

9. From the Roman period, there began in the Dnieper valley, and especially in the neighborhood of Kiev, the spreading of trades and soon after a pottery, metal and jewelry production which exported its products along the Dnieper to the north and to the west. At this period the old family system was broken up and its place was taken by a tribal-territorial system. At that time the prince of the Polyane, Kyy, after building fortifications against the people of the steppe, founded Kiev (ca, 560 A.D.) and laid the groundwork of the first state organization of the Ukrainian people under the leadership of his dynasty.

10. In the course of the VII and VIII centuries, there were formed other state organizations on the lands of the Anty, as the Oziv or Tmutorokan' Rus' in the southeast and the Dulibsky Alliance in the western Anty lands. There may have been other local states as the White Croatians in the Sub-Carpathians, and the Tyvertsy on the Black Sea and the Ulychi.

11. At the end of the VIII century, the name Rus' first appears as applied to Tmutorokan' Rus' (perhaps of Allan origin); soon this name was also applied to Kievan or Polyanskian Rus'. It is not excluded that the first Varangian groups which appeared in the VIII century on the Anty lands had the name of "ruotsi"-Rusy.

12. In the first half of the IX century, the state organization with its capital at Kiev, Kievan Rus', already had united the entire left bank of the zones of the steppe and forest steppe, i.e. the regions of Chernihiv and Pereyaslav. The kernel of this state organization, the land of the Polyane, extended also into the western part of the middle Dnieper valley. At the time the Khozar Kaganate extended its protectorate over Kievan Rus' but this was thrown off by the Princes Askold and Dyr, the first Christian rulers of Kievan Rus'. Askold and Dyr were violently removed from power by bands of Varangians who came from the north, Novgorod the Great, under the leadership of Oleh to Kiev and became masters of Kievan Rus' between 879 and 882.

13. Somewhat later the ethnic mass of the Byelorussian people began to take shape in the western part of the zone of dense forest, in the valley of the upper and middle course of the Dvina and Niman, and also in the headwaters of the upper Dnieper. The ethnic substratum of this people was a population of Indo-European origin, which had been living in the area since Neolithic times, and were the ancestors of the present Lithuanians and Letts. They lived by hunting and fishing and later also took up agriculture. During the migration of the Slavs (perhaps in the V century), they moved into this area part of the western Baltic Slavs who slavized the original population. The culture of these Slavs was lower level than that of the Anty Slavs of the steppe and the forest steppe. Somewhat later, perhaps in the VII-VIII century, the family system here disintegrated and was replaced by a tribal — territorial order with historic tribes — the Kryvychi in the upper ranges of the Dnieper and Dvina, the Drehovychi in the headwaters of the Niman and the northern branches of the Pryp'yat', the Radymychi in the valley of the Sozha. The first state centres on the present territory of the Byelorussian people arose in Polotsk and Smolensk. The Kryvychi in early times colonized the headwaters of the upper Volga, the lands of the present Russians on the east and the lands of the Slovini on the north. Polotsk had already established connections with the peoples of the Baltic.

14. At the same time when the Slavs were advancing from the west into the area of the present Byelorussian people, another group of Slavs went further to the north into the neighborhood of Lake Ilmen, where after the disintegration of the family system, they established their state centre — Novgorod the Great. To the south of this city, in the area of the Slovine-Kryvychi colonization arose a second state centre — Pskov. Having an easy access to the Baltic Sea, the Ilmen Slavs established, perhaps at the end of the VIII century, contacts with the Baltic peoples and with the Swedish Varangians who in the first half of the IX century under the leadership of Ryuryk secured control not only of the lands of the Slavs but spread their rule over the neighboring Byelorussian territories to the south and in the second half of the IX century, began to capture sections of the dense forest on both sides of the upper

Dnieper. The Ilmen or Novgorod Slavs became a basis for a fourth independent East Slavic people, the people of Great Novgorod. In 1478 this was taken by the Prince of Moscow and in time it was assimilated by the Muscovite people.

15. Chronologically the last of the East Slavic peoples to begin to take shape was the Russian people or Muscovite, as it is called in Ukrainian. The ethnic substratum of the present Russians was a Finnish population which had lived in the eastern part of the dense forest belt since Neolithic times. It lived by hunting and fishing and led a very primitive existence for centuries while in the steppe and forest steppe zones the southern culture had greatly developed. After the migration of the Slavs, the areas of the upper Volga and its tributaries were colonized from the west by the Kryvychi, from the northwest by the Slovini, from the south by the Siveryane and the Vyatychi, a Slavic tribe which lived in the tributaries of the Oka and were fully absorbed into the ethnic substratum of then Russian people. On these border colonized areas of the Finnish ethnic substratum there began to be formed at the end of the VIII and the beginnig of the IX centuries the territorial-state centres of the principalities of Rostov and Murom, which in the middle of the IX century came under the rule of the Novgorod Varangians.

16. The decisive events in the history of the formation of the East Slavic people were the advance of the Varangians on Kiev (ca. 879), their domination of the state of Kievan Rus', the transfer by Oleh of his capital from Novgorod to Kiev and the annexation to Kievan Rus' of wide areas of the dense forest, i.e. the territories of the present Byelorussian and Russian people and also then in a period of independent development, of the people of Great Novgorod.

17. The advance of the Varangians under Oleh to Kievan Rus' had two results: a) it hastened the union of all the former Anty, ethnically Ukrainian tribes into one state — Kievan Rus'; b) by the annexation of the former non-Rus', ethnically alien regions to Kievan Rus', Oleh created a multi-ethnic state formation — an empire with Kievan Rus' in the dominant position.

The dominant position of Kievan Rus' was evident from the structure of the state. It was composed of Kievan Rus'-Ukraine and of the territories dependent on it and bound to pay it tribute. So the new Kievan Rus' Empire was characterized by the Byzantine emperor and writer, Constantine Porphyrogenitus in the middle of X cent.

18. The establishment of a Varangian dynasty in Kiev brought as its first result the union to the dominant Kievan Rus' of almost all the kindred thnic tribes (the Anty), partly peaceably, partly through conquest. Thus at the end of the IX century, still under the reign of Oleh, all the ethnic Ukrainian lands were added to Kievan Rus' and began to be called Rus' or the Rus' Land. The common life of the kindred tribes in Kievan Rus', which represented the role of sovereign of the empire, produced a feeling of the spiritual kinship of the population, called Rusychi or Rusyny. The Christianization and rapid growth of the national culture under Volodymyr the Great and Yaroslav the Wise ended the thousand year long process of the formation of this people. **So in the middle of the XI century, the Rus' or Ukrainian people was already formed.**

19. With the creation of one state area from the Gulf of Finland to the Black Sea there opened for this area new markets of trade with the Byzantine Empire, with the Balkans and the Arab lands of high culture, on the one hand, and with the Baltic lands, on the other. The directing nerve of this trade was the long known, but now organized and protected by the state administration, the line of the Dnieper "from the Varangians to the Greeks".

It went from the Black Sea along the Dnieper to the land between the upper Volga, the Dvina and the net of northern river and lake routes to the Baltic Sea. In the area between the rivers near Smolensk was built a transfer of wares by "volok" — carry, as in the south so as to avoid the Dnieper rapids. The northern station on this route was Novgorod the Great. Smolensk became a centre of the territories of the upper carryies, Kiev was the centre of the "route from the Varangians to the Greeks". Thus the empire of Kievan Rus' became one economic basin.

20. The great profits facilitated the gigantic growth of culture in Kievan Rus'-Ukraine and in Kiev itself. The economic advantage of belonging to the Rus' state-empire tempered the antagonism of the northern non-Rus' tribes to Kiev but did not completely eliminate it. It appeared in full force when the firm hand of Kiev weakened and the one entire economic structure fell apart in the middle of the XII century.

21. The factors which brought into one whole the multi-national Rus' state were: a) the strong central government of the Kievan princes, resting on the military power of the Varangians; b) the economic system of the state, which rested on the "Road from the Varangians to the Greeks"; c) after the Christianizing of Rus' the Christian faith and the one Church under the rule of the Kievan metropolitans; d) the growth of culture which along with Christianity began to assimilate the many ethnic elements of the north by producing a state patriotism in all parts of the empire.

22. After the death of Yaroslav the Wise the unity of the empire tottered and in the middle of the XII century it ceased to exist with the results: a) of weakening the central rule of the Kievan princes after the assimilation of the Varangians and the lack of a foreign armed force: b) the division of the Rus' land into fiefs according to the terms of the Statue of Seniority, established by Yaroslav the Wise; c) the destruction of a single economic structure of the state and its division into separate economic regions after the interruption of the Dnieper route by the Polovtsy in the southern stretches; d) the intensifying of the centrifugal forces resting on the ethnic and spiritual differences of the population of the northern territories which had been joined to Kievan Rus'; and e) the constant attacks of the nomands on Rus' from the east.

23. The assimilative forces of Christianity and the culture of Kievan Rus'-Ukraine began to work over the area of the entire state in the time of Volodymyr the Great, but Christianity took firm root in the northern lands only at the end of the XI century. The division of the empire into the state of Kievan Rus' and its annexations became less clear after the death of Yaroslav the Wise, when many Rurykovychi acquired fiefs outside of Kievan Rus'.

Then the name "Rus' Land" or "Rus' state" applied formerly only to Kievan Rus' was applied to the entire state-empire so as to arouse patriotism and to interest in the state unity the population of all the lands. Meanwhile the name Rus' remained as the ethnic name of the post-Anty Ukrainian Slavs, i.e. was applied exclusively to Kievan Rus'-Ukraine.

24. The concept of "Land" in the legal documents of the day and the Chronicles is equivalent to the concept of the state. The terms "Lands" was applied not only to the individual fief-states of the empire of Rus', but also to foreign countries (the Greek Land, the Lyadska (Polish) Land, the Hungarian Land etc.).

25. The centrifugal forces appeared soonest in Byelorussian Polotsk, even in the time of Volodymyr the Great. The antagonism of Polotsk which lay off "the Road from the Varangians to the Greeks" and economically was more interested in the Baltic trade by the Dvina, appeared in the establishment of a local dynasty of Rohvolod and after its annihilation by the inheritors of this dynasty in the female line. Polotsk in the XI century was considered almost an independent prncipality. Smolensk approched a political anti-Kievan line in the second half of the XII century, after the breakdown of the economic system which dependended upon the water route of the Dnieper. The union of the population of the Byelorussian lands into one people took place only in the Lithuanian state, to which these lands were annexed at the beginning of the XIV century.

26. Novgorod the Great constantly rivalled Kiev and so it never applied the name Rus' Land to itself. In the second half of the XII century, after the collapse of the economic structure of the Rus' state, Novgorod became politically and economically independent, and began to develop its state along the northern border of the dense forests as far as the Urals and although it recognized formally the rule of the prince it was transformed into a commercial republic modelled on the cities of the Hanza of which Novgorod was a member.

27. The chief ethnic base of the Russian people were the Finnish tribes which had lived in the headwaters of the upper Volga since Neolithic times. Archeology bears testimony that they lived by hunting and fishing with a primitive level of culture. The climate and the hard conditions of life made them realists, able to work collectively. As a result of the colonization by Sloviny, the Kryvychi, the Vyatychi and the Siveryane, the Finnish population was slavized and on these areas arose two principalities — Rostow and Murom in the middle of IX cent. The annexation of the basic territories of the present Russian people — Rostow, Murom and the tribe Vyatychi to Kievan Rus'-Ukraine and their incorporation into the Rus' empire occured against the wishes of their population and this rebelled against the Christianization.

28. The udilni (feudal) princes, who acquired these principalities as the newly organized Land of Suzdal, governed among the non-Slavic or half-Slavic population autocratically, with the help of their apparatus of the druzhyna and administration, brouth from Rus', since they did not need as in Rus' to take into account the leading families or the boyars, who did not exist there at first. The absolute rule of the prince characterized the princely system on these territories from the beginning.

29. The decisive influence for a separatist position of these territories from Kiev and Kievan Rus' came in the middle of the XII century when they were organized as the Suzdal Land, with the dynasty of the Yuriyevychi, founded by the youngest son of Volodymyr Monomakh, Yuri Dovgoruky. The policy of the Yuriyevychi rested on these principles: with all their power to undermine the strength and significance of Kiev in the Rus' state, and at the same time to elevate their own principality with its capital at Suzdal, later at Vladimir on the Klyazma. So Yuri Dovgoruky's successors Andri Bogolyubsky and Vsevolod Yuriyevych, called Large Nest were. a) in constant alliance with the Polovtsy, whom they inspired to attack Kievan Rus'. The most telling blow of this Suzdal-Polovtsy alliance was the interruption by the Polovtsy in the southern part of Ukraine of the trade route along the Dnieper and the other trading routes in the southeast, which destroyed the entirety of the economic system of the Rus' state and hastened its

disintegration; b) the improverishment of Kiev itself, the Mother of the cities of Rus'; c) the alliance of the Yuriyevychi with the Byzantine empire against the Kievan princes; d) the support by the Suzdal-Vladimir princes of the policy of the Byzantine patriarch, who opposed the nationalization of the Rus'-Ukrainian Church; e) the creation of their own economic area (Volga-Novgorod).

30. As a result of the policy of the Yuriyevychi carried on through the second half of the XII century along the lines of these principles there arose in the headwaters of the upper Volga a new Suzdal-Vladimir state unity politically, economically and spiritually so far alienated from Kievan Rus', that it can hardly be considered a part of the Rus' Land. **At the end of the XII and the beginnig of the XIII centuries there was formed there a new Suzdal-Volodymyr people, as the kernel of the Muscovite or Russian people.** But in this period there came not only the political but also the spiritual disintegration of the Rus' state-empire formed by Prince Oleh.

31. The influences of Kievan culture, basically created by the genius of the Rus'-Ukrainian people lasted longer than the political influence of Kiev on the whole empire. Beginning with the second half of the XI century, under the influence of Kievan culture and the rivalries with Kiev these began to spring up centres of local culture, most rapidly in Novgorod the Great, then in Suzdal and Vladimir on the Klyazma, after in Polotsk and Smolensk.

32. Kievan culture on the territory of the Rus' multinational state during 300 years, with the help of the Kievan Eastern Christianity, the Kievan literature written in the official Church-Slavic language, the Cyrillic alphabet, with the models of Kievan church art, with the help of the legal system of the "Rus'ka Pravda" and the state administration, left on the cultures of the two other East Slavic peoples, the Russians and Byelorussians, lasting features that still exist. **These common cultural accomplishments form the content of the conception of Eastern Slavdom...**

33. The theory created in the Soviet Union and approved by the Central Committee of the Communist Party of the existence of "a single Pre-Russian People" during the IX-XI centuries over the whole territory of the Rus' state, as an historical doctrine on the formation of the three ES. peoples is lacking any scientific basis.

Т

Т, т — the twenty third letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name твердо (твьрдо) from OCS *tvrьdo* 'hard'; numerical value — 300, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

TA 'and',MUk.,OUk.,OES. ts, known to all Sl. - Syn. i.

PS.*ta 'ts, akin to *tъ,ta,to 'that'.

TAK 'yes',MUk.,OUk.,OES. TAK / TAKO, known to all Sl. - Deriv. **пота́кувати,-ання,притакну́ти, (діял.:) ота́ке́чки,та́кало.** -Syn.SovUk. **да;AmUk. є.**

PS.*tako 'ts',akin to tъ,ta,to 'that'.

ТАКИ́Й 'such /one/', MUk.,OUk.,OES.**такый,** known to all other Sl. - Deriv. **таке́нький,ота́кий,таки́й-то, сяки́й-таки́й,таки́сінький,-ічний.**-Syn.**са́ме таки́й,про яко́го була́ мо́ва,вищезга́даний,поді́бний,насту́пний.**

PS.*takъ/jь/'ts, akin to *tako,q.v.(: так).

TAM 'there', MUk.,OUk.,OES. TAMЪ /TAMO,known to all other Sl. - Deriv. **о/н/та́м, та́мечки, та́мошній, тамте́шній.** - Syn. **у то́му мі́сці, поде́куди; по́тім,зго́дом,незаба́ром;крім то́го, до то́го,(за:)Слум.I0,29-30.**

PS.*tamo 'ts', abbr. to:TAM in Uk.,BRu.,Ru. Po. and some other Sl.

таманки BrszUk. 'sabots', first recorded in 1981 (Хлібороб 81). – Subst. "Тама́нки" – деревля́ні черевики.

From Port. tamanduá, the ultimate source being Tupi tacy 'ant' + monduar 'to catch' — anteaters of Brazil have a dense, furry coat, which serves, a.o., as material for shoe-making; тама́нки contain a band of tamandua-leather across the instep hence their name.

ТАРАБА́Н, тараба́нити – an o/p.variable of **бараба́н, бараба́нити.**

ТАРА́С PN. 'Taras', MUk. Тара́сій (XVII c.) **Тарасий (XV c. ССМ.2,421), Ru. Тара́с/ий/.** – Deriv. **Тара́сович, Тара́сівна, Тара́сик.**

From Gk. Tarásios : tarássein 'to stir up, to frighten; (of political matter:) to agitate, distract'.

ТАРА́СКАТИ /СЯ/ o/p. 'making/becoming dirty.

ТА́ТО 'dad, father', first recorded in the XVII c., wanting in OUk., OES., though used in the colloq. lg., cf Бурячок 19; BRu. та́та, Ru. тя́тя, Bu. та́те, SC. tȁta, Cz. táta, Po. tato. – Deriv. та́тко, та̀точко, -онько, тату́ньо, тату́нечко, -енько, тату́сь[о], тату́сечко, -енько, тату́ньцьо, тату́лбо, та́течко, -енько, тату́нь, -у́ненько, тату́/1/ленько, тату́сик, та́тик, та́ті/2/нько, та́тінько, та́тцьо, та́тценько, та́тбо, татухна, тоту́ра, тати́ська, -и́ще, татуся́ка, татуси́ще; FN. Тату́х, Тату́ра, Тату ся́к. – Syn. ба́тько, оте́цьб; (діял.:) неньо, ня́ньо, дя́дя, де́дя, ґе́дя, ґе́дьо, де́дбо, Бурячок 20-21.

An old reduplicative formation from the children's lg.: PS. *tata, IE. **tata 'ts', cf. Skt. tá́ta-s, Lat. tata, etc., Бурячок 19, Трубачев 1, 23-24, a.o.

ТА́ТРИ see **Карпа́ти.**

ТВІЙ, твоя́, твоє́ 'your [s], MUk. твой, твоя́, твоє, OUk., OES. твой, твоя́, твоє́, known to all Sl. — Deriv. твоє́нький, твоє́сенький. — Syn. [при]нале́жний тобі́.

PS. *tvojь, *tvoja, *tvoje 'ts', IE. root **tuo- : **tū- 'ts', cf. Pokorny 1097.

ТВІР, Gsg. **тво́ру** 'work.creation; artifact', MUk., OUk., OES. творъ, твореніе, known also to other Sl. — Deriv. твореці́ь, сотвори́тель, тво́рниво, тво́рчий, -чість, [ви-, від-, на-, по-, с-]твори́ти, ви-, від-, на-, по-, с-твор|ювати, -твор|я́ти; архітві́р. — Syn. те, що ство́рене; ви́ріб.

PS. *tvorъ 'ts', IE. ** root **tuer-: tuor- 'to hold, grasp', with few correspondences in other IE. lgs., cf. Pokorny 1101.

ТЕБЕ́ Gsg., Asg. of ти 'you; thou', MUk., OUk., OES. тебе, Ru. тебя́, Po. ciebie, etc. - PS. *tebe 'ts' from IE. **teue (see твій) with b taken from Dsg. *tebě, Uk. тобі́, cf. Vondrák 2,70; a.o.

ТЕЙЯРДИ́ЗМ 'Teilhardianism - philosophical system of Pierre Teilhard de Chardin (1881 - 1955)', ModUk. ; Ru. Тэйярди́зм. - Syn. філосо́фічна систе́ма П.Тейя́рда де Шарде́на, францу́зького філо́софа й палеонто́лога, що брав у́часть у відкритті́ т.зв.пекі́нської люди́ни в Кита́ї (1928-38) й зали́шив бага́то нови́х концепці́й у діля́нці онтоло́гії й філосо́фії взагалі́; Ол.Ю. Рудни́цький зібра́в його́ іде́ї в таки́х точка́х:

1) Реінтеграція людини й феномену духа в рамки природних, науково з'ясовних явищ;

2) відкриття нової феноменології, всеосяжної й синтезованої науки про природу і про людину, яка вивершує біосферу ноосферою, тобто пояс нерефлективного життя поясом рефлективного життя, людської культури;

3) відкриття закону "складности-свідомости", тобто космічного самопливу матерії в напрямі стану щораз то більшої комплексифікації, де свідомість виявляється специфічною властивістю тієї комплексифікації, доведеної до крайньої напруги й зосередження;

4) створення "перспективи майбутнього", передрікаючи виникнення, наслідком співрефлексії й соціялізації людства, збірного надлюдського, яке перевершить поточні здібності людського рефлексивного думання;

5) виявлення конвергентного характеру тривання, що його виповнює змагання між уніфікованим складним і неорганізованою безліччю. Підпорядкований законові складности-свідомости цей процес зумовлює психічно конвергентну структуру й криву розвитку світу. Людство, захоплене загальною течією еволюції, являє собою унікальне видовище біологічної вітки, яка згортається в собі органічно й психічно для остаточного об'єднання з психічним центром універсальної течії — з точкою *Омега*, Містичним Тілом Христа, трансцендентним часові й просторові. Велике відкриття Тейяра це — Христос, рушійна сила еволюції; Христос, воскреслий у своїй космічній функції.

/Courtesy: Сучасність, ч.6/1977, стор.57/.

Deriv. from the FN. Teilhard, JBR.

ТЕКТИ́, Wd. течи́ 'to flow', MUK. теку́ (XVII c. ЛСЛ.262), *течи : тече/т/, текоут (XУ-XУI c. ССМ.2, 430), OUk. течи, OES. тещи, known to all other Sl. – Deriv. ви-, за-, на-, с-текти́, ви-, за-, на-, про-, с-тіка́ти, -а́ння, кровоте́ча, тека́вий vs. ціка́вий (< Po. ciekawy, see Vasmer² 4,36). – Syn. плисти́.

PS. *tekti 'ts', IE. **tekū̆-tī 'ts' with cognates in most IE. lgs., Pokorny 1059-1060, a.o.

ТЕЛЕВІ́ЗІЯ, ТЕЛЕВІ́ЗОР, AmUk. Телеві́жен, BrazUk. Телевізон 'television, TV.' ModUk. known to all Sl. – Deriv. телевізі́йний. Subst. телеба́чення, дале/ко/ба́чення.

A modern neologism based on Gk. telos 'end;far' and Lat. visio 'sight') ; AmUk. – from E., BrazUk. – from Port.

ТЕ́НІС 'tennis', ModUk., known to all other ModSl. – Deriv. тенісо́вий, тенісі́вка. – Subst. м'я́чикова гра раке́тами.

From E. tennis 'ts', Kirkconnell 7.

ТЕ́НОР *'tenor'*, ModUk., known to all other ModSl. – Deriv. тенорок, тенорочок, тенорови́й, тенори́стий. – Syn. висо́кий чолові́чий го́лос; співа́к із таки́м го́лосом, Слум. IO.

From ModHG. Tenor 'ts', the ultimate source being It. tenore 'ts'.

ТЕО́ДОР, ФЕ́ДІР, ХВЕ́ДІР, *arch.* ФЕО́ДОР, ФЕ́ДОР PN. 'Teodor, Tedir, Fe[o]dor, Theodor'; MUk. ѲЕО-ѲѠРЪ (1627, Беринда), ѲЕО[ДО]РА G sg. (1484 Пом'яник), OUk. ВЪЛѢ 2 Ч. ЧГ. ПРИСТАВ[НС]А РАБЪ БЖИИ ЗАХАРИА. МЦА ѲЕВРАРА [31] ДНЬ НА ПАМЯТЬ СТОГЪ ѲЕДОРАТИРѢНА – В СУБО[Т]У ВЪЗНОВЦАЩИ ----- (XIII c), СЪПОДОБНИ МАГРѢШЬН[А] Г[О] ОТЪЧЕ ХВѢДА НЕПОБѢСНОУАЗЪСЪ ОНѢМНЧРЬНИЦАМИ (XII c), МЦА КНАРА ВЪ А. СТО НП[ОЛН] ТА КРНЛА ЗЕМЛЮ КНАГЪИН-И БОНАНЮ ВСЕВОЛОЖАА ПЕРЕДЪ СТОЮ СОФИЮ ПЕРЕДЪ ПОПЪ ІАТѢБЪІАЪ ПОПНИЪ НАКНИЪ ДЪМНЛО ПАТЕЛЕИ СТИПЪКОМНХАЛЬКОНѢЪНОВНЧ МАЛДАННЛО МАРКОСЬМЬЮНЪ МИХАЛЕЛНСАВНИЧЬ ИВАНЪ НАНЪЧЬНЪ ТѢДОРЪ ТОѢБЫНОВЪ. НЛЬІА КОПЪЛОВНЧЬ ТѢДОРЪ БЪРЗАТНЧЬ А ПЕРЕДЪ ТНМИ ПОСЛѢНЪ ЫКУПИ ЗЕМЛЮ КНАГЫНИ БОНАНЮ ВЬСЮ. А ВЗДАЛА НАНЕИ СЕМЬ ДЕСЯТЪ ГРИВЬНЪ СОБОЛИИ АВЗТОМЬ ДРАННЦЬ СЕМЬ СѢТЪ ГРИВЬНЪ – (XI c), ВЪ З Ф З МЦА ФЕВРАРІЯ ХСЪП[Е]И НЕЦРА НАШЕГОВЪ ВЪ ----/--- с ----- ѲЕѠДѠРА (XI c), (K Софграфито); KU Федор. –

– DKU. Теодо́рович, Теодо́рівна, Федо́рович, Федо́рівна, Хведо́рович, Хведо́рівна, Феодо́рович, Феодо́рівна, Федо́рович, Федирівна, Федо́рик, Тодір, Тодірко, Хве́дик, Хве́дь, Хведько́, Хведірко, Хведо́рко, До́рко. –

– FN. Федь, Федаце́нко, Федак, Федалю́к, Федан́, Федарчу́к, Федару́к, Федаш́, Федаю́к, Федчаќ, Федчу́к, Фе́дчин, Федчина́, Федчишаќ, Федцу́н, Феде́ць, Феде́чко, Федельчу́к, Феде́нко, Феденя́к, Феденю́к, Федерак, Федерчук, Федере́нко, Федере́вич, Федерке́вич, Федерко, Федерович, Федевірик, Феде́вич, Феде́й, Феде́йко, Фе́дій, Федіо́ш, Федірчу́к, Федірко, Федірков, Федіш, Фе́дів, Федіяш, Федійчу́к, Федо́, Федоля́к, Федо́нь, Федора, Федорак, Федора́шко, Федорчак, Федорче́нко, Федорчук, Федоре́нко, Федо́рі, Федорів, Федорівський, Федорків, Федорко, Федьорко, Федорняк,

Федо́рочко, Федорончу́к, Федоро́нько, Федорню́к, Федоро́вський, Федоро́вич, Федору́к, Федору́сь, Федоряченко, Федори́чка, Федо́рик, Федори́ка, Федори́нський, Федоринюк, Федори́шин, Федорю́к, Хведеру́к, Хведору́к, Теодо́р, Теодо́рків, Теодо́рович (Богдан 6I,62,II9,30I).-

—SUBST. MUk. БѢ́ДА, I627 Беринда.-

From Gk. Theódoros 'gift of God', a compound of Theos 'God' and dôron 'gift' Klein 2,1602, Петровский 2I5, Беринда 2I0. /T.S./

ТЕОКТИ́СТ, ТЕОФА́Н, ТЕОФІЛЬ PN. see vol.2, p. 845, and also PN. under **Бог** vol.1,158-159.

ТЕПЕ́Р/А/ : пе́рвий, пе́рший.

ТЕПЛИЙ 'warm', MUk.,OUk.,OES. **тепл҃ъ**, **теплый**, known to all other Sl. lgs.- Deriv. **тепле́нький, тепле́сенький, ли́те́плий, тепло́, тепли́нь, тепли́ти, тепля́шати, -ання, тепли́ця, тепли́тися**; compounds : **тепло-віддава́ння, -віддача, -ви́й, -во́дий, -во́з, -да́йний, -електроцентра́ля, -енерге́тика, -е́мний, -ність, -захисни́й, -ізоляці́йний, --кро́вний, -лю́б, -но, -мі́р, -носі́й, -обмі́н, -пла́в, -про́від, -проду́кція, -регуля́ція, -силови́й, -стійки́й, теплота́, і́тд. -** Syn. **із до́сить висо́кою температу́рою, /по/сере́дній між гаря́чим і холо́дним.**

PS. *teplъ/jь/ 'ts', IE.root **tep-'warm', cf. Pokorny 1069-1070.

ТЕРЕБО́ВЛЯ, Wd. Трембо́вля, Тримбо́вле (JBR.) GN. Terebovla', BRu., Ru. ts, Po. Trembowla, dial. Trębowla. - Deriv. **теребове́льський, по-теребове́льському, -ськи**; GN. **Теребове́льщина.**

PS. * *Terb-ov-lь 'settlement of Terbъ'* with two suffixes - one possessive *-ovъ,-ova,-ovo* and other "neutral" *-lь* used for substantivisation of the adjectival toponym; the author devoted a special study to the origin, history and development of this name in *Język Polski* 22,pp.134-140; here are his findings[1]:

Nazwa miejscowości *Trembowla*[2]

należy do tego rodzaju nazw geograficznych, których wyjaśnienie ze stanowiska opisowego natrafia na liczne trudności. W polskiej postaci tej nazwy *Trembowla* (obok *Trębowla* por. SG[3])) niejasny jest przede wszystkim stosunek niezrozumiałego pod względem znaczeniowym pnia *tremb-* (*tręb-*) do przyrostka *-owla*, spotykanego nadto w takich nazwach miejscowych, jak *Lubowla* (miasto na Spiszu, SG), *Narowla* (pow. rzeczycki, SG), *Niegowla* (pow. bobrujski, SG), *Turowla* (pow. połocki, SG), *Witowle* ‖ *Witobel* (na terenie Wielkopolski Paw.[4]) I 36, 38, II 88 i SG) i in.

Zestawienie tej nazwy z dzisiejszą jej postacią w języku ukraińskim *Terebovl'a*, gen. *Terebovl'i*[5]) wyjaśnić może tylko częściowo wartość zna-

---

1) *Reprinted successively in Canada in OnUVAN 15, pp. 37- 43.*

2) Prócz tej nazwy spotykamy na terenie czeskim nazwę *Třebovle* (por. Fr Černý — P. Váša: Moravská jména místní, výklady filologické, Brno 1909, str. 39) oraz na terenie słoweńskim: *Trêbovle* (por. Fr. Miklosich: Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen, przedruk Heidelberg 1927, str. 579).

3) Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, Warszawa I (1880) — XV (1902).

4) A. Pawiński: Polska XVI w. pod względem geograficzno-statystycznym, Wielkopolska t. I, II. Źródła dziejowe t. XII, XIII, Warszawa 1883.

5) W języku ludowym postać tej nazwy nie jest jednolita; mgr K. Deyna zapisał w okolicznych wsiach: *do Trỳmbo̯u'ỳ* (Trybuchowce), *do Trym-*

czeniową pnia, wskazując, że należy go łączyć z pierwiastkiem *trzeb-* (⇐ **terb-*), występującym w takich wyrazach, jak np. p. *trzeba* 'ofiara, potrzeba', *trzebić* 'czyścić, karczować', ukr. *treba*, st.-ruskie *tereba*, ukr. *terebyty* 'ts', scs. *trěba*, *trěbiti* 'ts'[1]).

Polską postacią pnia *tremb-* (*trąb-*) w *Trembowli* zamiast oczekiwanego *trzeb-* (a więc: **Trzebowla*) zajmowano się ze stanowiska językoznawczego o tyle, o ile chodziło o wyjaśnienie jej nosowego elementu *-m-*; dotychczasowe badania w tym kierunku (por. JP I 49, a także St. Bunc: O genezie wtórnej nazalizacji w języku polskim, Lud Słowiański III A, 151) stwierdziły w tej nazwie rozwój elementu nosowego »samoistną drogą fonetyczną« t. zw. wtórnej nosowości, jak np. w wyrazie *trąbulka* i in.

Na podstawie materiału historycznego, zebranego przeze mnie, dodam, że pierwsze historyczno-językowe przykłady postaci *Tremb-* w języku polskim pochodzą z 2. połowy w. XV, por.: *Tribunus Trembovliensis* 1477, AGZ[2]) XIX, 528; *Trembovliensis Capitanei* 1476 ib. 286 i in. Wiek XVI zna jeszcze starą formę *Trebowla* (np. u Stryjkowskiego, por. SG XII 459); ginie ona zupełnie w XVII w., pozostawiając w użyciu jedynie postać *Trembowla*, spotykaną także — obok postaci z pełnogłosem *Terebovľa* — w zabytkach staroruskich tego wieku, por. *Trembovlь* 1675 AJZR[3]) XII 286; *podъ horodomъ Trenbovlemъ* 1673 AJZR XI 309 i in.

Najprostszym wyjaśnieniem nazwy *Trembowla* ukr. *Terebovľa* byłoby utożsamienie jej pod względem formalnym i znaczeniowym z wyrazem pospolitym, który spotykamy w języku ukraińskim jako *terebivľa* 'miejsce oczyszczone z zarośli'. Znajdując nazwę topograficzną na Rusi Zakarpackiej *Terebla* (por. Miklosich, o. c. 330), mielibyśmy między nazwami *Terebľa*, *Terebovľa* taki sam stosunek, jak np. między wyrazami pospolitymi w dzisiejszym języku ukraińskim: *kupľa*, *kupivľa* 'kupowanie, kupno'[4]) z naturalnym w nazwach brakiem ikawizmu w przyrostku

---

bǫľý (Jabłonów), *do Trymbǫľi* (Kobyłowołoki), *s Trỳmboǫľá* (Sorocko); dyr. A. Musianowicz poinformował mnie, że we wsi Warwaryńce lud mówi: *Te'reb'oǫľa*, *s Te'reb'oǫľa*; w miasteczku Budzanowie i we wsi Janowie stwierdziłem istnienie form: *Te'reb'oǫľa*, *do Te'reb'oǫľi*.

[1]) O znaczeniowej stronie wyrazów związanych z prasłowiańskim pierwiastkiem **terb*, pisze ostatnio J. Wachtlówna w artykule pt. »Poł. *tréba tribna*« Slavia Occidentalis XII 299 i d.

[2]) Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie t. I—XXIII, Lwów 1868 i d.

[3]) Akty otnosjaščijesja kъ istorii Južnoj i Zapadnoj Rossii, sobrannyje i izdannyje Archeografičeskoj Kommisijej, Petersbug, t. I 1863 i d.

[4]) B. Hrinčenko: Słovaŕ ukrajinśkoji movy, Kijów 1907, t. II 327 i 766.

-owla. Takie nieskomplikowane i bardzo przejrzyste wyjaśnienie tej nazwy, które m. i. przyjąć są skłonni Al. Brückner[1]) i M. Rudnicki[2]), nie może się jednak utrzymać wobec materiału historyczno-językowego. Oto w aktach historycznych postać tej nazwy z przyrostkiem *-owla* nie jest najstarszą ani jedyną. Obok zapisów takich, jak np.: *Trebowla* 1384, Janko z Czarnkowa[3]); *de Trebowla* 1403 AGZ IV 14; 1463 AGZ XIX 169; 1472 AGZ VI 158; *in Trbowla* 1441 AGZ XIV 504; *in Trebowlya* 1451 AGZ XIV 319; *Trebowla* XVI w., Stryjkowski, SG XII 459; *Trembowlia* 1570 Żer.[4]) VII 121; *w Trębowli* 1667 AGZ I 66 i innych zapisów tej nazwy z przyrostkiem *-owla*, spotykamy w zabytkach historycznych staroruskich postać tej nazwy z przyrostkiem *-ovlъ*, np.: w Kodeksie Laurentyńskim z r. 1377 (wyd. Komisji archeograficznej w Petersburgu, 1873) pod r. 6605 (= 1097): *Terebovlь*; pod r. 6651(= 1144): *a moj Terebovlь*; *i ide k Terebovlju*; inne: *a korolevskoje veličestvo sъ polьskimъ vojskomъ stoitъ podъ horodomъ Tereblevimъ, ožidajetъ litovskoho vojska a Terebovъ otъ Kamenca dvěnadcatь milь* 1673 AJZR XI 299; *podъ horodomъ Trenbovlemъ* 1673 AJZR XI 309; *podъ Trenbovlemъ* 1673 AJZR XII 248; *izъ podъ Trembovľa* 1675 AJZR XII 266; *izъ Podhajcovъ pošołъ korolevskoje veličestvo protivъ neprijateľa kъ Trembovľju, a neprijateľ Trembovlь imějetъ vъ osadě* 1675 AJZR XII 286; *vojska vsě sobiraiutca na Hlinjanomъ Polě i v Trembovlě* ib. i in.

I w najstarszych polskich zapisach tej nazwy spotkać można postać z przyrostkiem *-owl*, np.: *Trebowl* 1392 AGZ II, 34; *Trebovl* AGZ XII, 154 i in.

Wymienione przykłady z przyrostkiem *-ovlъ* są rodzaju męskiego i wskazują na to, że nie podobna przyrostka *-owla* w nazwie *Trembowla*, *Terebovľa* traktować na równi z przyrostkiem *-ovľa* w takich wyrazach pospolitych, jak ukr. *hodivľa*, *budivľa*, pol. *hodowla*, *budowla* itp., tym bardziej, że ani w języku ukraińskim ani w polskim nie ma wymiany przyrostka *-ovlъ* (r. m.) z przyrostkiem *-ovľa* (r. ż.) w wyrazach pospolitych tego typu, co *hodowla*, *budowla*. Odpada zatem możliwość łączenia nazwy nkr. *Terebovľa* z wyrazem pospolitym *terebivľa* 'miejsce, oczyszczone z zarośli', innymi słowy odpada możliwość tłumaczenia tej

---

[1]) Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1925, str. 579.

[2]) Historia Śląska od najdawniejszych czasów, t. I, Kraków PAU 1933, przypisek w pracy Z. Wojciechowskiego: Najstarszy ustrój plemienno-szczepowy, str. 128.

[3]) Por. Monumenta Poloniae Historica, wyd. August Bielowski, Lwów 1872, t. II, str. 626.

[4]) Žerela do istoryji Ukrajiny-Rusy, wydaje Archeografična Komisyja Nauk. T-va im. Ševčenka u Lvovi, Lwów t. I, 1895 i d.

nazwy jako nazwy topograficznej, związanej co do swego pochodzenia z 'trzebieniem, karczowaniem lasu'.

Drugie tłumaczenie tej nazwy, wyprowadzające ją od imienia osobowego *Tereb* i dopatrujące się w przyrostku *-ovъ* || *-ovl'a* zmieszania dwu sufiksów dzierżawczych [1]), też nie jest zupełnie przekonujące. Pomijając ze stanowiska czysto formalnego dziwne zmieszanie dwu przyrostków o tej samej — dzierżawczej — funkcji znaczeniowej, przeciw takiemu pojmowaniu przyrostka *-ovъ* || *-ovl'a* przemawia jeszcze inny wzgląd. Oto przymiotniki, urabiane przy pomocy przyrostka *-ьskъ* od nazw miejscowych dzierżawczych o sufiksie *-jь*, wykazują po spółgłoskach wargowych na gruncie wsch.-słowiańskim brak *-l-* t. zw. epentetycznego, np.:

sъ Bratslavlemъ : *bratslavskii* 1434 Kur.[2]) 155, 161;
Jaroslavlь : *jaroslavskii* 1370 Kur. 171; AGZ VII, 13;
Iżeslavlь : *iżeslavskij* Ukaz.[3]) 118, 119;
Perejaslavlь : *perejaslavskij* Ukaz. 330;
Putimlь : *putimskije* Ukaz. 383 i in.

Gdyby zatem *-l-* w nazwie *Terebovlь*, *Terebovl'a* było *-l-* epentetycznym, wówczas przymiotnik na *-ьskъ*, utworzony od tej nazwy, brzmiałby: **terebovьskjь*; tymczasem już w najdawniejszych zapisach spotykamy wyłączną postać przymiotnika z zachowanym *-l-* np.: *terebovelьskii* 1386 Kur. 170; *terebovlьsko* 1411 Kur. 170; *u terebovlьskii* 1393 Kur. 170 i in. Tak samo zachowuje się *-l-* w przymiotniku *terebovel's'kyj* i w dzisiejszym języku ukraińskim. W związku z tym nawet z czysto formalnych względów należy odrzucić hipotezę o kontaminacji dwu przyrostków dzierżawczych *-ov-* i *-jo-* w nazwie *Trembowla*, a wobec tego należy szukać innego jej tłumaczenia.

Samo przez się nasuwa się zestawienie nazwy *Terebovlь*, *Terebovl'a* z innymi nazwami na *-ovlъ*||*-ovl'a*, a więc takimi, jak: *Drogowel* || *Drogowle* Kozier.[4]) II 399, SG; *Litovel* (*Lutovl* 1270) || *Litovle* Černý i Váša l. c.; *Radowl* || *Radowel* SO XII 325, SG; *Sądowl* || *Sądowel* Kozier. II 399;

[1]) Por. Černý i Váša, l. c.; także J. Haliczer: »*Trembowla*, strus. *Terebowl*; *-l-* forma zmiękczenia, oznaczająca własność, a zatem 'własność Terebowa, syna Tereba'; podobne formy *Lubowla* i *Luboml*. Nie należy nazwy tej pojmować w związku ze słowem 'trzebić', karczowanie lasów, którymi zamek Trembowelski jest otoczony« (Słownik geograficzny, pochodzenie i znaczenie nazw geograficznyob, Tarnopol 1935, str. 255).

[2]) Wład. Kuraszkiewicz: Gramoty halicko-wołyńskie XIV—XV w., Kraków 1934.

[3]) Ukazatelь kъ pervimъ osьmi tomamъ polnago sobranija russkichъ lětopisej, t. II, Petersburg 1907.

[4]) Stanisław Kozierowski: Badania nazw topograficznych dzisiejszej archidiecezji poznańskiej, t. I, II, Poznań 1916.

Turowl || *Turowla* SG; *Witowel* || *Witowla* [1]) Kozier. II 399, SG; *Lubowla* 1386 AGZ II 23, SG; *Narowla* SG; *Niegowla* SG; *Uniewel* Kozier. II 399, SG; *Zaborowle* (dziś *Zaborol*) SG i in.

Analiza gramatyczna tych nazw, a więc podział słowotwórczy typu: *Drogowel — Drog-ow-el, Lutowel — Lut-ow-el, Lubowla — Lub-ow-la, Radow(e)l — Rad-ow-(e)l, Sądow(e)l — Sąd-ow-(e)l, Turowl(a) — Tur-ow-l(a), Uniewel — Uń-ew-el, Witowel — Wit-ow-el* i in., pozwala nam bez trudu wydzielić pierwiastki, znane poza tym jako nazwy osobowe i w większej części zapisane w aktach historycznych.

Stwierdzenie to nadaje wszystkich cech prawdopodobieństwa przypuszczeniu, że przyrostek *-owl, -owla* w tych nazwach jest przyrostkiem złożonym, którego część pierwszą stanowi przyrostek dzierżawczy *-ovъ*. Część drugą tego przyrostka *-l* || *-el* || *-la* można wyjaśnić, zestawiając oboczności takie, jak: *Lubów — Lubowla* SG; *Łahodów* Jabł.[2]) VII 159 — *Łahodowla* ibid. 59 B; *Narowa — Narowla* SG; *Niegów, Niegowa — Niegowla* SG; *Radów, Radowa — Radowla* SG; *Sądów — Sądowl* SO XII 325; *Turów, Turowa — Turowla* SG; *Witów, Witowa — Witowla* SG; *Zaborów, Zaborowa — Zaborowla* SG i in., a wreszcie i cytowane wyżej przykłady: *Terebovъ — Terebovlь* (*-l'a*)[3]).

Zestawienie to wyjaśnia wcale dokładnie charakter przyrostka *-(e)l, -l(a)*. W połączeniu z przymiotnikami dzierżawczymi na *-ovъ*, jakimi są nazwy miejscowe *Lubów, Łahodów, Radów* itd., posiada on zwykłą formalno-gramatyczną funkcję przyrostka urzeczownikowiającego (substantywizującego) przymiotnik. Wskazują na tę nentralno-strukturalną funkcję dowolne wahania rodzajowe i formalne przyrostka — raz *-(e)l*, drugi raz postać *-la* —, wskazują na to wreszcie apelatywne formacje z tym sufiksem jak *kašel* (⇐ **kaslјь*, por. W. Vondrák: Vgl. slav. Gr.[2] I 567—8), *rola* (⇐ **or-lja*, por. *or-ać*), gdzie przyrostek ten poza strukturalną funkcją innej nie posiada.

W nazwach miejscowych sufiks ten miałby funkcję urzeczownikowiania przymiotnikowych nazw niejako w zastępstwie wyszłego z użycia członu utożsamiającego 'gród', a więc w naszym wypadku zamiast złożonego wyrażenia *Terebovъ hórodъ* 'gród Terebowy t. zn. Tereba' mielibyśmy jednowyrazowe jego zastępstwo w postaci *Terebovlь* (*-l'a*).

[1]) Na podstawie takich oboczności, jak: *Radowl* || *Radowel*; *Sądowl* || *Sądowel* i in. *-e-* przed *-l-* w nazwach typu *Witowel, Drogowel* i in. należy uznać za *-e-* wstawne, jak w wyrazach *ogień, okien, wicher* i in.

[2]) Aleks Jabłonowski: Polska XVI w. pod względem geograficzno-statystycznym, t. VII, cz. I Ziemie ruskie, Ruś Czerwona, Warszawa 1902.

[3]) Zestawienie tych oboczności i wypływająca z nich jedynie możliwa analiza słowotwórcza typu: *Lub-ow-la, Nieg-ow-la*... wyklucza podział słowotwórczy *Rado-wl, Wito-wle*.. , wysunięty przez prof. M. Rudnickiego (SO XII 325—6).

Černý i Váša w cytowanej pracy dopatrują się takiej neutralno-strukturalnej funkcji w przyrostkach *-ьcь*, *-ьka* w takich nazwach, jak *Malovec* (op. cit. 22), *Bobrowka* (op. cit. 170), jednakowoż wobec wyraźnej funkcji deminutywnej tych sufiksów (w przeciwieństwie do sufiksów *-l*, *-la*) trudno bez wątpliwości orzec, kiedy przyrostki *-ec*, *-ka* w nazwach typu *Lubów*, *Lubowiec*, *Lubówka* (SG) pełnią funkcję deminutywną, w którym zaś wypadku funkcję urzeczownikowiania przymiotnikowych nazw typu *Lubów*.

Opierając się na powyższej analizie przyrostka *-ovъ*, *-ovľa*, możemy następująco scharakteryzować ogólnie typ nazwy *Terebovľ(a)*, *Trembowla*: jest to nazwa odosobowa dzierżawcza, utworzona przy pomocy neutralnego formansu rzeczownikowego *-ľ(a)*, spotykanego poza tym w takich nazwach topograficznych, jak *Turowla*, *Lubowla* i in.

Z kolei rozpatrzymy imię osobowe tkwiące w tworzywie nazwy *Trembowla*, *Terebovľa*. Z pracy prof. W. Taszyckiego: Najdawniejsze polskie imiona osobowe, Kraków 1925, str. 101, można tu przytoczyć następujące imiona dla porównania: *Trzebko*, *Trzebna*, *Trzebosť*, *Trzeboszka*; z pracy Miklosicha (op. cit. str. 107): czes. *Třebata*, *Třebota*, *Třebek*; rus. *Terebička* i in. oraz nazwy miejscowe: czes. *Třebohostice*, *Třebihosť*, *Třebomyslice*, *Třeboradice*; p. *Trzebuchowo*, *Trzebiegoszcz*, *Trzebiesławice*; z pracy Tupikowa (Slovarь dr.-russkichъ ličnichъ i sobstvennichъ imenъ, Petersburg 1903): *Terebunecъ* 1552 (str. 309), *Terebuchinъ* 1688 (str. 781); wreszcie z materiału do słownika imion staropolskich, przygotowywanego przez prof. W. Taszyckiego: *Trzeba*, *Trzebiemysł*, *Trzebich*, *Trzebiebor*, *Trzebiesław*, *Trzebor*, *Trzebomysł*, *Trzebowit* i in.

W części podstawowej nazwy miejscowej *Terebovľ(a)* mamy do czynienia ze wsch.-słowiańskim pełnogłosem *tereb* (⇐ **terb-*). Wnioskować stąd należy, że na terenach wsch.-słowiańskich musiały ongiś istnieć imiona tego typu, co p. *Trzebosław* (a więc st.-rus. *Terebosłav*), *Trzebomir* (st.rus. *Terebomir*) i in., mimo że materiał imienniczy z tych terenów takich nazw nam nie dochował. O istnieniu imienia skróconego *Tereb* na tym gruncie świadczą jeszcze takie nazwy topograficzne, jak *Tereblicze*, *Terebowo* i in. (por. SG).

Formę skróconą *Tereb* zamiast jakiegoś niezachowanego **Terebosława* czy in. łatwo wyjaśnić na tle właściwości strukturalnych całego słowiańskiego systemu onomastycznego. Jeśli bowiem obok pełnych postaci imion *Godosław* (Taszycki o. c. 74), *Łękomir* (ib. 82), *Mirosław* (ib. 82) i in. mogły istnieć imiona skrócone: *God*, *Łęk*, *Mir* i in., to tym samym obok *Trzebosława*, **Terebosława* musiał istnieć niegdyś skrót **Trzeb*, *Tereb* zachowany właśnie w nazwach: *Terebovľ(a)*, *Tereblicze*, *Terebowo* i in.

Nie tak wyraźnie przedstawia się dziś wartość znaczeniowa imion, posiadających w pierwszym członie pierwiastek **terb-* (= pol. *trzeb-*, ukr. *tereb-*). Nie mniej jednak musiały one, jak wogóle imiona własne, posiadać znaczenie dodatnie, zawierać w sobie przychylne życzenie na drogę życiową, a więc w naszym wypadku mogło imię, z którego się tylko pierwsza część *Tereb* zachowała, oznaczać człowieka 'sławnego z ofiarności na rzecz bogów' lub 'sławnego z trzebienia lasu' czy t. p. Takim rysem charakteru powinien się był odznaczać człowiek, który to imię nosił.

* * *

Streszczając pokrótce rozważania na temat pochodzenia i znaczenia nazwy p. *Trembowla*, ukr. *Terebovľ* || *Terebovľa* można ponad wszelką wątpliwość powiedzieć, że:

1. jest to nazwa odosobowa dzierżawcza, utworzona przy pomocy przyrostka *-ov-*, rozszerzonego neutralno-strukturalnym formansem *-ľ(a)*,
2. posiadająca w swym tworzywie skróconą nazwę osobową *Tereb*.

Na powstanie dzisiejszej polskiej postaci tej nazwy: *Trembowla* zamiast **Trzebowla*, wpłynęły, jak to już wcześniej wykazano (JP I 192): a) ukraińskie *Terebovľ(a)* i b) rozwinięcie *t.* zw. wtórnej nosówki przed *-b-*.

TECTЬ, dial. тесъць, тисьць, тистъ 'father-in-law', MUk. у тестя (1644 Бурлюк III), тесцъ (XVIIIc. ibid.), OUk., OES. тестъ, тъстъ (XI c. Остр. ев.), BRu. цесць, Ru. тестъ, OCS. tъstъ, Bu. тъст, SC. tâst, Cz. test, Po. teść; UpSo. čest. - Deriv. тéстонько / тéстенько, тéстечок, тестьóк, тесцьóк, тéстик, тестúсько, тестúще, тестúха, тестóра, тестéвщина / тестíвщина, тéща (< *tьstja), тестьóва, Wd. тесцьóва / тисцьóва (Львів. ЗВР.). — Syn. жúнчин бáтько; свéкор.

PS. *tbstb 'ts', being a derivative of *titti, IE. root **tit- akin to *teta, see TÉTA; Miklosich 370, Brückner 569, (extensively:) Бурячок II0-III, Трубачев I, 121-128.

ТЕ́ТА, dial. also тéтя, тíта, тьóтя, цьóта, 'aunt', MUk., deriv. only : тетка (1500 АЗР. 1, 202), тьóтка (1698 Бурячок 88), OUk., OES. тетъ Dsg. (Бурячок, l. c.), тетка (ibidem), BRu. цётка, Ru. тётя, Bu. тéта, SC. téta, Cz. teta, Po. ciota, ciocia. — Deriv. тíт[оч]ка, тéточка, тíтонька, тíтуся, тíтусенька, -ечка, тíтýня | тьотýня | тьотюня | тетюня | тетýня, тьóтíчка, -íнька, тíтýньыя, тíтúсько, -úще, тíтчúще, тíтýха, тетюха, тíтчин, тíтчаник, тíтчинник, тíтчанка, тетéчний | тьотéчний, MUk. тетýся, тетюха 'пропáсниця' (XVII c. Бурячок 89), Wol. цьóця, цьоцьóня, цьóтка (perhaps under Po. influence). — Syn. рíдна сестрá бáтька абó матерí, бáтькова, матéринá сестрá, тáтова, мáминá сестрá; AmUk. éнтí, JBR.

PS. *teta orig. 'father's sister' as against *lelja 'mother's sister' represents an ancient type of reduplicated family terms such as *mama (: *mati), *tata, *njanja/ *nenja | *nena, cf. Бурячок 32, Трубачев 1, 86, a.o.

ТЕ́ЩА see тесть.

ТИ 'thou, you', MUk., OUk., OES. **ТИ/ТЫ**, known to all Sl. — Deriv. **тúкати, -ання, тúкатися**. — Syn. **інтúмне звертáння до блúзької осóби в протилéжність до "Ви"**.

PS. *ty 'ts', IE. **tū 'ts' cf. Pokorny 1097.

ТИ́ЖДЕНЬ, Gsg. **тúжня** 'week', MUk., OUk., OES. **тыждень, тыжьдень, тыжьдьнь (XIУ с.)**, Po. tydzień, Cz. tyden, Sln. tjeden, in other Sl. **недóля** or **сéдмерица/сéдмица**. — Deriv. **тижнéвий, -ик.** — Syn. **сім днів: понедíлок (= по/пíсля недíлі), вівторок (= втóрий-2ий день), середá (середúна тúжня), четвéр (= 4ий день), п'ятниця (= 5ий день), субóта із євр. сáббат), недíля (= день "неділáння" - відпочúнку)**.

As indicated by OUk. тыйжьдьнь it is a compounded formation: *tъj6-že-d6nj6 'the same day - repeated in cycles of 7 days', cf. Brückner 588.

ТИП 'type', ModUk., Ru. **тип**, Po. typ, etc. — Deriv. **тúпик, типóк, типáж, типóвий, -вість, -во, типізувáти, -áння, типізáція; типографíя, -літографíя, -лóгія, -мéтрія**. — Subst. **зразóк, модéль, фóрма; диваk, неконформíст**.

From Gk. týpos 'blow'.

ТИ́СА GN. 'Tysa, Tisa (river in the Carpatian mountains)', ModUk.; BRu. Ціса, Ru.,Bu.,Ma. Ти́са, Cz.,Slk. Tisa, Po. Cisa,etc. - Syn. на́звa рі́чки на Закарпа́тті,до́пливу Дуна́ю.

In a special article about this name in *Orbis* 8:1,158-159, JBR.wrote the following

Der älteste, d. i. in den bisherigen Quellen zuerst erscheinende FlN ist der des Theiss-Flusses. Neben der griechischen Form *Pathissos* (I Jhdt n. Chr.) ist hier die lateinische (latinisierte) 7 Form *Tisia* (VI Jhdt n. Chr.) zu erwähnen. Man hält diesen FlN für unklar und auf alle Fälle für keinen slavischen Namen (1). In die magyarische Sprache soll dieser FlN aus irgendeiner türkischen Sprache, warscheinlich aus dem Bulgarischen gekommen sein. Darauf soll das kurze *i* im magyarischen *Tisza* hinweisen (2). — Um diese Ansicht auf dem slavischen Boden weiter zu entwickeln, muss man annehmen, dass entweder die Slaven auch den Theiss-FlN aus dem Türkischen (Avaren, Bulgaren ?) übernommen haben, oder dass sie schon vor der Zeit der Avaren und Bulgaren also vor dem VI Jhdt ihre eigene Benennung für diesen grossen Fluss gehabt haben. Im ersten Falle müsste dieser FlN in den heutigen slavischen Sprachen gemäss den slavischen Lautgesetzen als *Ca* (aus * *Tsa*, das aus * *Tьsa* und das aus *Tisa* mit kurzem *i*) lauten, was im deutlichen Widerspruch mit den sprachlichen Tatsachen steht. Daher ist es nur die zweite Möglichkeit anzunehmen, und hier kann es sich nur darum handeln, ob wir in diesem FlN eine slavische Bildung, oder eine Ubernahme aus einer anderen Sprache (thrakischen, germanischen ?) mit langem *i* vor uns haben. Solange es keine feste Etymologie für diesen FlN gibt, ist methodisch das einfachste, seine slavische Form mit der slavischen *tis-* « Eibe » -Bezeichnung zu verknüpfen. Mit Rücksicht aber auf die Form des ersten Beleges *Pathissos*, wie auch auf die zeitlichen Verhältnisse, müsste man hier eine slavische Volksetymologie für ursprünglich fremden Namen annehmen. Darauf können hinweisen : 1) analoge Behandlung des anlautenden *t* dieses FlN in allen uns interessierenden slavischen Sprachen (vgl. ukr. *Tysa*, slovak. *Tisa*, poln. *Cisa*, serb. *Tisa* neben ukr. *tys*, slovak. *Tis*, poln. *cis*, serb. *tis*) (1) ; 2) der Suffix *-a*, der durch solche ukrainische FlN und ON wie *Duba* (galizische Karpaten), *Javora* (ibid.) *Smoza* (ofizielles *Smorze*, ibid,), die von den Pflanzennamen *dub* « Eiche », *javir* « Ahorn », *smorz* « Morche » abgeleitet wurden, ganz gut motieviert werden kann ; 3) viele FlN und ON mit der *tis-* « Eibe » -Wurzel, die in den Karpatengebirgen zu finden sind, wie z. B. ukr. *Tysiu* neben *Tysa*, *Tysoveć*, *Tysovyća* (2), *Tysannyk*, *Tysyn*, *Tyska*, *Tysyšče*, *Tysova*, *Tysola*, *Tysoluv* (3) u. a. Man kann auch in dem grichischen *Tissos*, und besonders lateinischen *Tisia* den slavischen FlN *Tisa* sehen. Auf alle Fälle ist die Entstehung der slavischen Form — wie es schon oben erwähnt wurde — auf eine frühere Zeit, als die der Einwanderung der türkichen Avaren und Bulgaren in diese Gegenden, also vor das VI Jhdt, zurückzuführen.

(1) Vgl. Melich, Symbolae Grammaticae I. Rozwadowski, II, 1928, S. 101 u ff., Kniezsa, Archivum ECO IV, 1938, S. 370.

(2) Melich, *l. c.*, 108.

Cf. also **Уг, Уж.**

ТИ́СЯЧА 'thousand', MUk. ти́сяща (XVII c. ЛСЛ. 262), тысѧча, тисѧча (XV c. CCM. 2,454), OUk. тысѧча/тысѧчь (XIV c. ibidem), tysiacza(1395 ibidem), OES. тысѧща, тысѧща, Ru. Ты́сяча, OCS. tysęšti/tyspšti, Po. tysiąc, etc.- Deriv. **ти́сяцький, ти́сячка, ти́сячний,-ник, -ниця, тисячо- ве́рстий,-голо́вий,-голо́сий, -кілогра́мо́вий.-кілометро́вий,-кра́тний,-лі́тній,-лі́ття,-о́кий,-разо́вий,-рі́чний, -рі́ччя, -то́нний,-у́стий.-** Syn. **на́звa числа́ й ци́фри "1000"; (перено́сно:) вели́ка кі́лькість,си́ла силе́нна чого́сь.**

PS. *tysętja/*tysǫtja with parallel forms *tysętji/*tysǫtji 'ts', IE. root **tūs- 'ts' (**tūsentia/**tūsontja) Pokorny 1083; re.other etymologies cf. Vasmer^{2}4,133.

ТРАВА́'grass',MUk.,OUk.,OES.трава,BRu.,Ru. трава́, OCS. trava, Po.trawa,etc. - Deriv.трави́н/к/а, тра́вка, трави́ця, трави́чка; тра́вень, травне́вий, травни́к. -Syn. рослина з тонким зеленим стеблом.

PS.*trava 'ts', derived from тра́вити, q.v.

ТРА́ВЕНЬ : ТРАВА́.

ТРА́ВИТИ 'to consume',MUk.,OUk.,OES.травити,Ru. тра́вить, OCS. traviti, Po. trawić,etc. - Deriv. пере-, с-тра́вити, стра́ва, стра́вний, трава́, etc. -Syn.перева́рювати, консумува́ти.

PS.*traviti,'ts', IE.root **ter-'to rub'cf. Pokorny 1071.

ТРИ 'three', MUk.,OUk.,OES. три, known to all other Sl. - Deriv. тро́є,три́йка,трина́дцять, три́дцять,три́ста, три́чі, три-ви́мірний,-мі́сячний,-рі́чний,-тижне́вий,-ні́г,-ні́жок,-но́гий,-па́лий,-пі́лля,-поверхо́вий,-проце́нтний, -раме́нний,-рядко́вий,-сві́чник,-свяги́й,-то́мний,-то́мник,-чле́нний,-що́гловий, ітд., див. теж: тризу́б; FN. Тригу́б/а/, Тригубе́нко,Тригуби́шин, Тригу́к, Трихре́ст,Трилі́г, Трина́дцятий, Трирі́г, Три́скок, Тристру́га(Богдан 306-307),GN. Трипі́лля, трипі́льський.- Syn. на́зва числа́ й ци́фри "3".

PS. *tri 'ts', IE. **trī : **trei- 'ts', known to all IE.lgs. including Ht.tri-, ToA. tre,tri- , ToB.trai,traya, cf. Pokorny 1090-1091, a.o.; see also the following entry.

ТРИЗУ́Б 'tryzub-trident (Uk.national and stste emblem); historically documented since the Xth c., cf.

(coins of Volodymyr the Great and Jaroslav the Wise)

/Coat-of-arms of the Ukrainian National Republic in 1918 & ff./

wanted in SovUk. and SovRu. dictionaries for obvious (political) reasons; Po. trójząb. - Deriv. тризубе́ць, тризубови́й. - Syn. знак із трьома́ зубця́ми; грошови́й знак на моне́тах Володи́мира Вели́кого й Яросла́ва Му́дрого; держа́вний герб Украї́нської Наро́дної Респу́бліки /від 1918 р./; держа́вний герб Барба́ди /від 1966 р./.

Derived from : три '3' & зуб 'tooth',see s.v.; as to the origin of the trident itself there

are several hypotheses;one of them is that by РССтоцький 4:

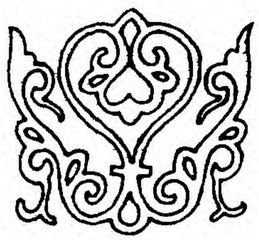
Die Urgestalt des ukrainischen Wappens auf einem Runenstein
(Aus: Norske Oldfunn, V, Oslo 1925)

Gk. tradition relates trident to the three-pronged spear forming a characteristic attribute of the Sea god Poseidon - Neptune:

(JBR.Arch.133)

The most persuasive is its derivation from the local (Uk.) ornamental tradition, cf.,e.g.

Тризубоподібні орнаменти в фресках Свято-Софійського собору в Києві з XI сторіччя.

/JBR.Arch.133 /

(Календар Світла на 1982, p.155)

ТРИ́НИ Npl. 'threshed straws; sawdust',ModUk., BRu.во́трыны, Ru. во́трина, Bu. три́чи,SC.trȉnje,Sln. tríca,Cz. tříny.Slk.oteriny, Po. trzyny. - Deriv. три́ння, трачи́ння.

PS.*tьrinī 'ts', derived from *tьrti, Uk. ТЕ́РТИ 'to rub!

тубаро́н **Braz.Uk. 'shark', first recorded in 1981 (** О.Корчагін,Календар Світла на 1982, p.98**). - Subst.** акула; **AmUk.** шарк; **cf. also:**

> Тубарон — це риба, що ввесь час інших пожирає і завжди голодна. Вона така метка й сильна, що пливе швидше, ніж інші морські створіння і може пожерти навіть цілу людину.
>
> "Тубаронами" називають у Бразилії людей, які збагачуються, використовуючи других. Вони то підносять високо ціни на свої продукти, аби дістати якнайбільше гроша.
>
> **(Корчагін ,l.c.)**

From Port. tubarão 'shark'.

ту́сик dial. for: тату́сик : та́то.

TYT 'here', MUk.,OUk. туто, т/о/утъ, тѧт (CCM.2, 451), OES. тѫтъ, тѫто, Ru. TYT, Po. tu (> Wd. ту),tutaj, Bu. ТУ-КА, OCS. tu, Sc. tȗ, Sln. tú,Cz. tu/to/,Slk. tu.- Deriv. ту́тки, ту́течки,ту́т/к/а, ту́ткиво,

тутéшній, тутешня́к, ту́товий. - Syn. у цьому́ мі́сці; у да́ному ви́падку, при да́них обста́винах, Слум.IO,329.

PS.*tu-to 'ts' without IE. correspondence, cf. Brückner 583, Vasmer^{2}4,126.

ТЮРМА́ 'jail,prison,gaol', OES. тюрмъ, Ru. тюрьма́, Po. turma. - Deriv. тюре́мка, тюре́мний, -ник,-ниця. -Subst. мі́сце ув'я́знення, в'язни́ця, (діял.:)криміна́л, фурди́ґа, фурдиґа́рня.

According to Brückner 585 the word comes from ModHG. Thurm the ultimate source being Lat.turma 'tower'; yet,some scholars derive it from OTk. *türma 'jail',cf. Tt.türma,Kirghiz türmä 'ts', Vasmer^{2},4.137, Menges Language 20, 69,a.o.

ТЮТЮ́Н 'tobacco', ModUk., BRu. цюцю́н, Ru. тютю́н. - Deriv. тютюно́вий, тютюни́ще, тютюни́сько, тютю́нний,-ик,-ицтво, -иця, FN. Тютю́нник. - Subst. тряв'яни́ста нікоти́нна рослина́.

From Tk.tütün'ts', cf. Miklosich TE.1, 2,181 and his ED. 365, Vasmer^{2}4,138,a.o.

\- * -

У

У, у — the twenty fourth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name укъ from OCS *oukъ* '?' numerical value (Glagolitic) — 400 Огієнко Азб. 82 ff, Истрин 50 ff.; the problems of the [pre]historical change of *ǫ* (jus) > *u* as well as the phonetic "elevation" of *o* > *u* without stress belong to grammar and dialectology, cf.e.g. Рудницький 7, 45, 76-77;

У prp.,У- pref. =В,В-.

УБРУ́С , also ОБРУ́С 'tablecloth; (arch.:) woman's head attire', OUk.,OES. убрусъ,Ru., Bu. убру́с, OCS. ubrusъ, SC. ùbrus,Sln.ubrûs, Cz.ubrus, Slk.Po.obrus. - Deriv. **убру́сик/обру́сик, убру́совий/обру́совий.** - Syn. **ска́терть,скатерти́на,(арх.:) старови́нний жіно́чий убі́р на го́лову.**

A prefixed y-/o- formation based upon *brъsnǫtí: *brysati 'to grate,grind', cf.Berneker 1,90-91,Vasmer^{2}4,144,a.o.

УВ = У + В between consonantal clusters, see s.vv.

УВЕРТЮ́РА, Wd. увертю́ра (Львів,Стрий)'overture,prelude', ModUk., Ru. **увертю́ра,** Po. uwertura,etc. - Deriv. **увертю́рний,** Wd. **увертю́рний.** - Subst. **оркестровий вступ до о́пери,бале́ту, дра́ми,кінофі́льму йтп.**

From Fr. ouverture 'ts'; Wd. увертю́ра via Po. uwertura, SWO. 792.

УГ, УЖ GN. 'Uh,Uzh (river in Carpatho-Ukraine)', ModUk., BRu.,Ru.,Bu.,Ma. etc.ts. - Deriv. **Ужо́к, ужо́цький, Ужо́ччина, Ужа́нщина.** - Syn. **На́зва ри́чки на Закарпа́тті, до́пливу Ти́си.**

In a special article on this hydronym in *Orbis* 8:1,159, the present author wrote as follows:

Der karpatoukrainische FlN, der auf die urslavische Herkunft hinweist, ist der des Ung-Flusses. Obwohl hier ziemlich späte historische Belege zu finden sind, kann man auf Grund der sprachlichen Angaben diesen FlN vor das X Jhdt festlegen. Die slavischen Formen für diesen Namen : *Uh* neben *Už*, wie auch die magyarische *Ung*, lassen hier eine Urform * *ǫg-* neben * *ǫž* ansetzen, die am nächsten der slavischen Wurzel * *ǫgr-* neben * *ǫž-* Natter Aal steht Die magyarische Form, die noch den slavischen Nasalvokal und *g* Laut erhalten hat, zeigt darauf hin, dass die Magyaren diesen FlN noch vor der Zeit der slavischen Denasalierung übernommen haben, also dass die Slaven diesen FlN schon vor dem X Jhdt gebraucht haben. Die Tatsache der Beibehaltung des slavischen Nasalvokals durch die magyarische Sprache vor allem in den FlN und ON ist nicht vereinzelt ; vgl. Beispiele bei Moor 124, Kniezsa 309 u ff. *Tysa, Uh (Už.)*

Die beiden oben angeführten Namen können uns nur das Slaventum des heutigen karpato-ukrainischen Gebietes vor der Zeit der ungarischen Landeinnahme bezeugen. Den Namen aber des Nebenflusses von Tysa : *Terebla* (auch ON), der von Magyaren mit Liquidadissimilation als *Talabor* übernommen wurde, muss man als Beweis hinstellen, dass es sich auf diesem Gebiete nur um eine ostslavische Sprache handeln kann, d. i. um die ukrainische Sprache. Was es für einen Zusammenhang zwischen diesen FlN und der urslavischen Wurzel * *terb-* geben kann, darauf habe ich schon bei der Erklärung des ON *Terebovla* JP. XXII 134 ff. hingewiesen (cf. also EDUL.vol.2,p.986 & ff.).

украї́на, dial.&folkl. **вкраї́на, украйна́, укра́їна** (meanings in the Ukrainian language:) 1. 'border-land, march'; 2. 'any remote area'; 3. 'country in general' ; see also **край.**

УКРАЇ́НА, poet.& folkl. **Украї́на, Украйна́, Вкраї́на** GN. Ukraine, (old:) Ukrainia: — 'the habitat of the people constituting the Ukrainian nation and of their culture'

BRu. **Украї́на,** Ru. **Украйна́,** poet. **Украйна́,** Po. Ukraina, Cz.,Slk. Ukrajina, etc. - Syn. **земля́ украї́нського наро́ду в його́ е́тно-мо́вних грани́цях; держа́ва украї́нського наро́ду: Русь /- Украї́на/, Коза́цька держа́ва, Коза́кія, Коза́ччина, Украї́нська Наро́дна Респу́бліка - УНР; /росі́йська коло́нія:/ Малоросі́я, Украї́нська Радя́нська Соціялісти́чна Респу́бліка - УРСР.**

The original meaning of the term as we find it in chronicles of the 12th century and in books up to the 16th century is likely to have been "border-land". In the 17th century, however, parallel to the growth of the Cossack state, the term which was formerly applied to some portions of the territory only began to extend to the whole country and at the same time its meaning was broadened according to political facts: in the conscience of the people the Cossack state was a political power whose historical mission was to act as bulkhead against the Asiatic hordes and to protect Christianity and European culture from an invasion out of the East. The term "Ukrayina" then meant: 1. territory of the Cossack state; 2. boundary between the Asiatic East and civilised Europe.

The book by Le Vasseur de Beauplan "Description d'Ukraine" made this name popular throughout the world, as did his maps "Delineatio specialis et accurata cum suis palatinatibus" (1650).

On the geographical maps subsequently drawn, the term "Ukraine" appears continually (see L. Bagrov: "Die ersten Karten der Ukraine im 17. Jahrhundert", Beiträge zur Ukrainekunde, herausgegeben vom Ukrainischen Wissenschaftlichen Institut Berlin 1935).

National consciousness increased as a consequence of oppression by Russians and Poles, in spite of whose resistance the name "Ukraine" as a special term for the Ukrainian territory spread quickly, thus emphasising the fact that there is a difference between the Ukrainians and their neighbors in the spheres of language, race, culture, national feeling and policy.

In Tsarist Russia the name "Ukraine" was the symbol of the Ukrainian people's struggle for independence. It was therefore abolished and replaced by "Little Russia", a term very much hated by Ukrainians... (quoted from the author's article in: Ukraine and Its People ,Munich 1949 ,pp. 1-2).

For historical documentation, deriv.,semantic development, appellativisation, the name in other Sl. and non-Sl.languages as well as for extensive critical survey of the pertaining bibliography see JBR. in OnUVAN.1, reviewed by Yury Šerech in AUA.2:4,435-443 and (in reprint) in G.Y.Shevelov's Teasers and Appeasers ,München 1971,pp.199-206.

Re. УКРАЇНА GN. UKRAINA (OUKRAINA) in Canada cf. JBR. in OnUVAN.2,72-74 and his Manitoba Mosaic of Place Names, Winnipeg 1970,pp. 206.

There are several toponyms, street and park-names УКРАЇНА on various continents, yet their gathering as well as data re.circumstances of such name-giving are the tasks of future toponymic research.

* *
*

Ф

Ф, ф — the twenty fifth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name фертъ from OCS *fertъ* '?', numerical value — 500, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.; dial. substitution of ф by х[в] belongs to grammar and dialectology.

фазе́нда Braz Uk. 'fazenda, facienda, estate', first recorded in the XXc. — Deriv. фазендя́р, фазендёр/о/. - Subst. фе́рма, госпо-дарство.

From Port. fazenda 'ts'.

ФАМІ́ЛІЯ 'family', MUk. фамілій G-sg. (1593), 3 фамылій (Бурячок 103), Ru. фами́лия 'surname', Po. familia, etc. — Deriv. фамілія́рний, -но, фамілі́йка, фамілійний, -ність, фамілія́нт, -ка, -ський, фамілія́ризува́ти[ся]. - Subst. сім'я́ /сем'я́, родина.

From Lat. familia 'ts', via Po. familia, Бурячок, l.c.

1078

фе́ста BrazUk. 'feast, especially a saint's day celebrated in Port.speaking countries', first recorded in the XX c. - Subst. СВЯ́ТО.

From Port. festa 'ts'.

ФЕСТИ́Н, dial. фе́стин (Стрий) ,хвести́н 'feast,festivity; picnic', first recorded in the XIX c.; Po. festyn. - Subst. свя́то, заба́ва під одве́ртим не́бом.

From Fr. festin 'ts'.

фіскалізува́ти BrazUk. 'to inspect, check control', first recorded in 1965 (Wouk 53) . - Subst пильнува́ти, Снс.13,11.

From Port. fiscalizar 'ts'.

флат/флет AustrUk. 'flat',first recorded in 1970 (Sydney JBR.). - Subst. кондоміні́й, cf.

> Пані Стефа Пеленська, яка після смерти мужа інж. Євгена переїхала з Сіднею до Торонта, придбала собі затишний кондомінюм (так називають канадці флети чи юніти).
> /Б.Подолянко: Вільна Думка 29/1981/

From E, flat 'ts'.

флю AmUk. abbr. of інфлюе́нза, see інфлюе́нца.

1079

фоґе́та BrazUk. 'rocket', first recorded in 1926 (Карманський 45).- Subst. раке́та.

From Port. foguete 'ts'.

Фо́йса BrazUk. 'scythe',first recorded in 1926 by Карманський 11.-Subst. серпува́тий прилад до витина́ння куще́в,Карманський,I.c.

From Port. fouce 'ts'.

форзи́ція, also **хворзи́ція** 'Forsythia : *forsythia*', first recorded in 1980's (V.Biljajiv in America 21/1980), Ru. **форзи́ция** , Po.*forsycja*. - Subst. **росли́на з роди́ни маслинува́тих / масли́нових** - Oleaceae / **похо́дить із Дале́кого Схо́ду, в Украї́ну перене́сена з А́нглії, а звідсіля́ в Росі́ю; кущі́ форзи́ції са́дять в огоро́дах, парка́х, для прикра́си зокре́ма з весно́ю, коли́ вони́ цвіту́ть пе́ред озеле́ненням листка́ми.**

From E. *forsythia* 'ts', named after William Forsyth (1737 - 1804) E. horticulturist, SWO.229, Klein 1,613.

ФО́РУМ 'forum', ModUk.,Ru. ts, Po. forum, etc. Subst. **пло́ща, майда́н, ри́нок в Ри́мі,Кузеля 315; широ́кі предста́вни́цькі збо́ри - з'їзд, конфере́нція, конґре́с, Слум.I0,629.**

From Lat. forum'public place,market'.

фриц SovUk. 'German prisoner', Ru. сфриц. — Subst. німе́цький військовополоне́ний.

From Ru. сфриц, the ultimate source being ModHG. PN. Fritz, Galler 197.

фу́мка BrazUk. 'smoke', cf. "Я пішов та й до дохтора Давида. А він мене збадав та й каже таке: Знаєш, що, чоловіче, коли хочеш бути здоровий, то перше кинь смушити фуму." (Праця г. 27/1981).

- Subst. Дим із цигаро́к; цига́рка.

From Port. fuma 'smoke'.

фурда́йга, фурдайга́рня see хурда́йга хурдайга́рня.

фут AmUk., AustrUk. 'foot', first recorded in 1912 (Bilash 729). - Subst. сто́па.

From E. foot 'ts'.

- * -

X

X, x — the twenty sixth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name хѣръ from OCS *xěrъ* '?', numerical value — 600, Огієнко Азб. 98 ff., Истрин 50 ff:; see also ф.

ХАЛЕ́ПА 'distress, trouble, bad luck', ModUk., Ru. **ха́лепа** 'wet weather' - Subst. **нещастя, кло́піт, прикрість; біда́, ли́хо,** Кузеля 317.

From Gk. xalepós 'hard, severe' - Npl. ta xapá 'hardships, sufferings'; less convincing is its derivation from **халу́й** — **холу́й**, Vasmer^2,4 217-218, a.o.

ХАЛТУ́РА 'bungling, scam-work, botch work', ModUk., Ru. 'ts'. -Deriv. **халту́рний, -ник, -ниця.** - Subst. **недоброя́кісний твір, това́р.**

From LLat. chartularium 'belonging to paper = register of the deceased' (: charta 'paper') with specialized meaning: 'spoiled paper → work of art of inferior quality'.

ХАЛУ́ПА 'cottage, house', ModUk., Po. chałupa 'ts'. - Deriv. **халу́пка, халу́пний, -ик, -иця.** -Subst. ХА́ТА.

From Po. chałupa 'ts', the origin of the latter being uncertain, cf. Vasmer^{2}4,219, **Трубачев** ibidem, (little convincing :) Brückner 175-176.

ХА́РКІВ, Ed.Ха́рьків GN.'Kharkiv (city in Ukraine)', ModUk.; BRu. Харкоў,Ru.Ха́рьков, Po. Charków,etc. - Deriv. ха́рківець,-вка, ха́рківський, по-ха́рківському,-ськи,

The present author devoted a special article to the explanation of the origin and meaning of this name in O·UVAN.15, 50-54;here are his findings:

Не вважаючи на цінні праці з історії заселення Слобожанщини, зокрема на праці акад. Д. І. Багалія, назва міста Харкова не дочекалася досі в науці якогось окремого й остаточного вияснення, коли не залічувати сюдн загальних енциклопедичних заміток на цю тему. Так, напр., у відомому „Енциклопедическому Словар-і" Ф. А. Брокгавза й І. А. Ефрона (том. 37, Ст.-Петербург 1903) під гаслом „Харьков" читаємо:

„В первые десятилетия XVII в. местность, занятая нынешним Харьковом, представляла „дикое поле"... К пол. XVII ст. одна из ватаг, переводимая своим „осадчим" Каркачом, осела на старом, неведомо кем і когда обитаемом городище между реками Харьковом и Лопанью и образовала поселенне, по реке, получившее название Харьков. Год основания Харькова неизвестен, но, судя по тому, что в 1656 г. московское правительство называло Харьков еще новостроящимся городом, можно признать вполне правдоподобным мнение проф. Багалея, относящего начало Харькова к 1654-55 . . ."*)

„Українська Загальна Енциклопедія" — Книга Знання, за ред. проф. Раковського, подає тільки загальні відомості з історії Харкова, ие торкаючись справи походження міста („...Заснований в 2-ій половині XVII в. виселенцями з Правобережжя, скоро став важним оборонним пограничним містом, козацьке полкове місто 1756...", т. III., стор. 1103).

Тоді, коли більші енциклопедії, як, напр., цитована Брокгавза-Ефрона, відносять походження назви міста Харкова до річки Харків, П. Семенов у своєму „Географическому Словарі Российской Империи" (Ст.-Петербург, 1885 р.) зв'язує походження міста Харкова з легендою („преданием") про першого поселенця козака Харитона чи Харка, від якого місто взяло свою назву. Ось відповідне місце з Семенова:

„Точиых сведений о времени заселения Харькова иет. По преданию, первым поселенцем был казак Харитон или Харько, по имени которого и заведениый им хутор получил иазвание . . .

*) З технічних причин у цитатах змодернізоваио скрізь правопис.

Из царской грамоты Чугуевскому воеводе Сухотину, 1556 г. видно, что в это время поручено воину Селифонтову построить в Харькове крепость . . ." (т. V., стор. 468-9).

Працюючи з 1935 над українським місцевим назовництвом, ми звернули між іншим увагу й на цікавий факт у топомономастиці : тотожність водних і місцевих назв. Отак, напр., у студії „Про місцеву назву Стрий" (Науковий Збірник в 30 річницю наукової праці проф. д-ра І. Огієнка, Львів 1937, стор. 125-8 і окрема відбитка), ми розглянули й порівняли більшу кількість назв, що спільні річці й оселі й ствердили, що „в першій групі назов, де назва річки й оселі ті самі . . . мусимо виходити від назви річки; назва оселі — це вислід передачі назви річки-оселі (звичайно, положеній над річкою). Побіч значених вказують на це й історичні дані . . ." (стор. 126).

Маючи до розгляду дві назви „Харків" — одну назву річки, а другу назву оселі, ми з цих теоретичних міркувань визнали першу назву за первісну, другу за похідну. Коли б було навпаки, цебто коли б назва оселі перейшла на назву річки, то ми б мали згідно з законами української ономастики: „Харківець" (потік), „Харківка" (річка), „Харков'янка" (річка), а тимчасом таких назв немає. На цій основі, а теж і на основі згаданого вгорі пояснення Брокгавза й Ефрона, що це — „поселение по реке, получившее название Харьков", ми подали в статті „Українське назовництво" в „Енциклопедії Українознавства" (НТШ, Мюнхен—Нью Йорк, 1949, стор. 366) теж і пояснення назви „Харків" від назви річки „Харків".

Історична легенда („предание") зв'язує постання міста Харкова з козаком Харком: „по преданию, первым поселенцем был казак Харитон или Харко, по имени которого и заведенний им хутор получил название" (Семенов). Цій легенді перечать не тільки згадані вгорі структурально-ономастичні дані про назву річки (брак назви „Харківець", „Харківка" чи як там), але теж історичні дані, що їх уперше в науку впровадив акад. Д. І. Багалій у своїх цінних матеріялах до історії Слобідської України. Вони беззаперечно вказують на такі вирішальні для цілої справи факти:

1) назва річки Харків старша, давніша, від міста Харкова, бо згадується в історичних документах вже в другій половині XVI ст.;

2) місто Харків засноване в половині XVII ст. н а д р і ч к о ю Харковом й Лопанню.

Третій факт, що випливає посередньо з двох наведених, є ствердження, що той, хто виводить назву річки від назви місцевости, не знає історичних свідчень про всю цю справу.

Насамперед наведемо місце з документу „Роспись польским дорогам времени Федора Ивановича" (отже із другої половини XVI ст. — 1558-1598 рр.), що його надрукував Д. І. Багалій у праці „Материалы для истории колонизации и быта степной окраины Московского государства (Харьковской и

отчасти Курской и Воронежской губ) в XVI-XVII столетии, собранные в разных архивах . . .", Харків, 1886 р.

„А по речке поУдоме лес большой есть же а против того городища за рекою за Донцем лес большой и бор на городе лесу много а позад того городища до речки Харькова поле чистое верст с 30 а по речкам по Харькову и по Лопину и по Удам и до большие до Муравские дорогн леса все большие . . ." (стор. 4).

В цім документі ясно й недвозначно згадано дві річки — притоки р. Уди: Харків і Лопань в безпосередньому сусідстві. Коли б у тому часі існував хутір, чи город „Харків" на цьому місці, його б автор „розписі" напевно згадав, бо ж це був би важливий орієнтаційний пункт, та він же й згадує там інші місцевості, напр. „Чугуево городище". Виходить, що в другій половині XVI ст. була вже річка Харків, а оселі Харків іще тоді не було, навпаки, в цьому місці було „чисте поле".

Щодо цієї останньої (оселі Харків), то документи з пол. XVII ст. згадують про неї ось що:

„Лета 7171 ноября в 6 день по государеву цареву и великаго князя Алексея Михайловича всея великия и малыя Росии самодержца указу и по грамоте из розряду за приписью діяка Офонасыя Зыкова воевода Еремей Офонасевич Сибилев принял у воеводы у Василья Сухотина Харьков город ставлен дубовым острогом . . . (стор. 38).

Цей документ свідчить знову про наявність Харкова — города в 1656 р., тобто про трохи пізніше виникнення міста, як хоче Багалій — в 1654-55 рр.

Пізніші свідчення про місто Харків трапляються побіч згадок і про річку Харків. Так напр. під р. 1663 читаємо: — „. . . от реки Харькова" (стор. 39), а під р. 1688 знаходимо таке місце: „. . . чтоб из моровых мест в Харков и в полевые и в украинные городы на люди морового поветрія не нанесло" (ст. 151).

Тепер є на терені Харкова дві ті самі назви: одна назва річки, друга назва міста, подібно, як, напр., Стрий (назва річки й міста одночасно), Дністрик (назва річки й оселі), Бистриця (назва річки й оселі), Рибник, Ропа, Ростока й багато інших.

Із цих міркувань виходить ясно, що назву річки „Харків" треба визнати за первісну; ця остання передала свою назву пізнішій оселі, що її закладено над річкою.

А далі треба ствердити, що супроти історичних свідчень всякий вивід назви міста Харкова безпосередньо від особової назви „Харко", а не від назви річки Харків, іде виразно в розріз із науковою правдою й клясифікується як типова псевдологія.

Приділивши назву міста Харкова до групи відрічкових назв, треба теж розглянути трохи ближче й назву річки.

З формального боку тут не буде ніяких труднощів. Назва „Харків" в'яжеться з особовою назвою Харко, що в своїй старшій формі Харько зводиться до українізованої первісно грецької особової назви: Харитои (пор. Грінчеиків „Словарь української мови", т. II, стор. 1072). Правда, не виключена тут і інша осиова для скороченого Харко, а саме *Захарія —Захар—Захарко*. Проте на нашу думку, перший вивід, а саме — від Харитоиа імовірніший.

Хто ж був цей Харко, чи Харько, з назвою якого зв'язане найменування річки, а опісля перенесення її иа „город"?

Історичних свідчень про нього не маємо. Є тільки здогади, сперті на народніх переказах чи легендах. Один переказ подає, що цим Харком був козак (пор. вище цитату з Семенова). Другий переказ, який перед першою світовою війною чула в Харкові п. Катерина Антоновнч, оповідає про Харка — розбійника, що відбирав добро в багачів, а давав його бідним. Третю легеиду подає М. Андрусяк (пор. вище цитату з „Українського Робітника") про „козацького сотника Харка", що в 1654 р. начебто заснуваь місто. Можливо, що є ще й інші леґенди.

З конфронтації з історичними матеріялами виходить ясио, що коли вперше появляється назва річки Харків, то в околицях Харкова було в тому часі „поле чистое" (XVI ст.) й щойно в пол. XVII ст. воио почало заселюватися. Отже ніякого Харка прн повстанні оселі не було, місто названо за річкою. Цікаво, напр., що в перших списках мешканців Харкова не знаходимо назви чи ймения „Харко".

Супроти вищеиаведених даиих єдиною розв'язкою справи носія назви „Харко" може бути визиания первісної постаті з цією назвою за неосілу людину, можливо уходника, що заходив у ці сторони з заселеиих місцевостей, побував у тих сторонах більше разів і зв'язав назву одного з потоків із своїм іменням. Це мусіло бути ще перед половиною XVI століття. Не виключена можливість, що иад цією річкою згинув один із уходників на ймення Харко. Не виключене врешті, що до цієї річки моглн постягатнся терени діяиня (пасовища, уходницькі лови тощо) людини з іменням Харко. Причиновий зв'язок між особовим іменням і назвою річки мусів безперечно бути, одиаче більш як певие є те, що він не випливав із первісного поселеиня цієї людини в цих околицях. Інакше ми б мали тут до діла не з первісною назвою річкн, а з первісною назвою оселі.

Доки ие знайшлося певних історичиих свідчень про особу Харка, з яким зв'язаиа назва річки Харків, доти всі твердження про нього будуть мати характер більш або менш правдоподібних здогадів. Певним залишиться тільки те, що назва міста Харків походить від річки Харків, не від імення „Харко" безпосередньо.

ХВЕДУ́Л PN. 'Khvedul, Theodul', MUk. ѳеодѹлъ (1627 Беринда) ѳеѡдѹла Gsg. (1484 Пом'яник), OUk. гн помозн рабоу своему петру ѳеодулоу (XIIc. К Соф графіто); Ru. Феду́л.-

-DERIV. Хведу́лович, Хведу́лівна.
-FN. Феду́ль (Богдан 52).-
-SUBST. MUk. Бѫ́ій ра, 1627 Беринда.

FROM Gk. Theodoulos 'servant of God' COMPOUNDED OF Theos 'God' AND doulos 'slave' Петровский 218, Беринда 210.
/T. S./

хворзи́ція see форзи́ція.

хво́я, dial. сфо́я 'pine [-tree]; needle', MoolUk., known to all other Sl. — Deriv. хво́євий; FN. Хво́йка. — Syn. сосна́; шпи́лька сосни́.

PS.* xvoja 'ts', IE.** skhujā 'ts'; cf. Lith. skujà 'ts', Latv. skuja 'ts', Ir. sceˊ 'hawthorn', Trautmann 268, Vasmer 24, 233, Шевельов 199, a.o.

ХМІЛЬ, Gsg. **хме́лю** 'Humulus lupulus L.: 'hops'. MUk. хмель (XVII c. ЛСЛ. 282), хмиль Asg. (1458 CCM 2,508), OUk. Хмѣль (= FN. 1412 Львів, ibid.), хмель, OES. хмель (first occurrence: Новгород 1199), B-Ru., Ru., Bu., Ma. хмель, OCS. хмѣлъ, SC. hmẽlj, Sln. hmèlj, hmêl, Cz. chmel, Slk. chmeľ, Po. chmiel, LoSo. chmel, UpSo. khmjel. - Deriv. хме́лик, хмелина, хмеле́вий / хміле́вий, хмельови́й, [піД-, по-]хмели́ти[ся], підхме́лений, похмі́лля; FN. Хмель / Хміль, Хмельни́цький, Хмельничу́к, Хмельо́вський, Хмельове́ць, Хміле́вський, Хмілі́нський, Хмі́лик, Хмі́ля, Хміля́р (Богдан 115); GN. (hydronyms:) Хмеле́ва, Хмелі́нка, Хмелі́стий, Хмелі́вець, Хмелі́вка, Хмелюва́тий, Хмельни́цька, Хмельова́, Хмельови́й, Хмі́льна, Хмільни́к, Хмільникова́, Хмільни́чка, Хмі́льчик, (СГУ. 590); GN. (toponyms:) Хмельове́, Хмільни́к; Хмельни́цька о́бласть: Хмельни́цький (до 1954: Проскури́в). — Syn. рід бага́то- або́ однорі́чних ввідомних ви́тких рослин родини шовко́вичних; — ви́сушені шишки́ цієї рослини, що використо́вуються в пивова́рній промисло́вості, (зо:) УРЕ. 15, 515; MUk. хмель Lupus sacicratius (= sacicta-) (XVII c. ЛСЛ. 282).

PS. *xъmelj̨o 'ts', generally regarded as a borrowing from OSw. humbli, Olc. humli, humall, etc., cf. Uhlenbeck Archiv 15, 485, Kluge 152, a.o.; according to Berneker 1, 411, Räsanen 299, Machek² 201, a.o., the Sl. word comes from Tk. Chuvash xămla ‖ xâmla < old *qumlay 'hops'; recently Трубачев in his ED. 8, 144-145, advanced Iranian etymology of Sl. *xъmelj̨o referring it to Ossetian xumællæg < Ir. *xu-m/a/lag < **haum- 'sacred, inciting (stimulating) drink, sap' extracted from hops (?) which corresponds „wonderfully" (чудесным образом) to OES. (Novgorodian) notion of хмелъ as 'опьянéние, хмелъ', and furthermore 'хмелънóй напúток' (op. cit. 142); though not 100% convincing, Трубачев's concept deserves attention of the scholarly world and further study.

ХОЛМ 'hill', MUk., OUk. OES. хълмъ, хъламъ /хълъмъ and (with secondary pleophony:) хъълъмъ, cf. Ru. dial. хóлóм vs. literary холм, OCS. хлъмъ, Bu. хълм, SC. /h/ûm, Sln. hòlm, Cz. chlum, Slk. chlm, Po. GN. Chełm/no/, LoSo. chótm, UpSo. kholm. – Deriv. хóлмик, dial. хóмлик1; GN. Холм, Хóлмщина, Холмогóри; FN. (pseudonym:) Хóлмський. – Syn. пíдвúщене мíсце, горб; горá.

According to РСТоцькнй 5, 45:

PS. *xъlmъ "hill, hillock"; in modern Slavic also used in topographical names: Pol. Chełmno, Ukr. Cholm, and as a designation for the "boundary - hill - marks between properties"; from P G. *χulma -, χolma - "an elevation above the ground or the surface of the water"; cf. cognates: G. Holm "river, sea-island" (Bornholm), related to E. hill "(originally:) natural elevation of the earth's surface rising more or less steeply above the level of its surrounding."

It must therefore be supposed that the invaders located their farms "on the hill," and the hill-farm became later a fortified place, a stronghold which allowed the invaders to have a clear view over the neighboring countryside. The later G. Burg "castle" is the end of this development. Into their farms the guests also brought a special breed of dogs. It is supposed that:

P S. *chъrtъ "greyhound"; which we find in all Slavic languages, is from P G. * χruþian - "big dog," cf. cognate Anglo-Saxon: (h) rop, hryþþa "the male dog" originally "growler."

ХОРТ see холм.

хору́гва, хору́гов see корогва́.

хору́нжий see корогва́.

ХОТЬ 1.'wife; concubine',OUk.OES.Ru. ts,Po. choć. -Deriv. Хотими́р, Хо́тин.-Syn. жінка.
The word derives from *xotěti 'to desire'.

ХОТЬ2. dial.for хоч 'although'.

ХРИСТО́С PN. 'Khrystos, Christ', MUk. ХС, 1627 Беринда, OUk. ІС ХС НН КА (no., Ксоф графіи); Ru.Христо́с.-

-Deriv. христо́суватися, -ання.

-FN. Хри́стів, Христія́н, Христо́в, Христо́нко, Хри́стич, Хри́стик, Христи́на, Христине́ць, Христи́нич, Христия́н (Богдан II8).-

-Subst. MUk. Мéсіа, помазанецъ, 1627 Беринда.

FROM Gk. xristós 'anointed', THE ULTIMATE SOURCE BEING A CALQUE FR. Hb. māshīah, Klein 1, 283, Беринда 241.
/T.S./

ХРИЩЕННЯ, ХРИСТИ́ТИ/СЯ/: хрест 'cross'.

ХТО < кто < PS.kъto 'who'.

ХУЙ 'penis, prick, cock', ModUk., as an "indecent word" banned from dictionaries, including Sov. edition of Vasmer 2 4, 283, though known to all Sl. — Deriv. хуйо́[чо]к, хуйо́вина, ху́йсько, -і́ще, хуйо́вий, хуйня́, хуєри́к, хуя́кати. — Syn. чоловічий статевий о́рган; (діял.:) пу́ц[ь]ка, патиж, кіл[о́к]; пе́ніс, Кузеля 233.

PS. * xujь 'ts' related to хво́я, q.v.

ХУРДИ́ҐА, хурдиґа́рня, Wd. also фурди́ґа, фурдиґа́рня (Рудницький 3,I25) 'jail, prison, dungeon, gaol', ModUk., Po. dial. furdyga (Brückner 257). — Subst. тюрма́, в'язни́ця.

According to Brückner, l.c., the word comes from Po. kordegarda (in the XVII c.: kortygarda) the ultimate source being It. corte di guarda, Fr. corps de garde 'guard'; in this connection Uk. хурди́га/фурди́га are to be considered deriv. of orig. хурдиґа́рня/фурдиґа́рня.

XYCT GN. 'Khust,Hust (in Karpatho-Ukraine)' BRu.,Ru. ts, Po. Chust, Slk. Chust,Hust, Cz. Chust. - Deriv. Густе́, Густе́ць; ху́стський, хустча́нин,-а́нка, - Syn. мі́сто - столи́ця Карпа́тської Украї́ни в рр.1938-1939.

Historical data and the origin of this name was exhaustively discussed by Михайло Возняк,Львів, in 1938, viz.

Переказ говорить, що на державній землі жив якийсь Хуст і від нього пішла й назва міста (**Корнило Заклинський.** Народні оповідання про данину, с. 41). Одначе наука не може поважно трактувати такого легендарного пояснення назви міста.

Місто відоме під назвами: Хуст, Фуст і Густ. Друкуючи в першому томі свого збірника »Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси« (Москва, 1878, с. 151) пісню з початком:

Писала країна до Чісаря листя:
На всім Хусті, ледіні, до вуйни берітся!

Зазначив Я. Головацький її походження такими словами: »Изъ Хуста или Фуста городка Мармарошской столицы««. Одначе над записом коляди »Новая радость« надписав Головацький уже тільки »Изъ города Хуста Мармарошской столицы« (т. II, с. 97), як ця назва приходить також у записі пісні:

Писала Україна
З Хусту до Будина (с. 549).

Якщо є мова про Головацького, треба сказати, що він багато причинився до поширення назви Хуст,

уживаючи її в своїх численних статтях про географію, етнографію і мову Карпатської України. Назва Хуст видніє і на доданій до збірника пісень мапі Якова Головацького з заголовком »Этнографическая карта русскаго народонаселенія въ Галичинѣ, Сѣверовосточной Угріи и Буковинѣ«. За прикладом Головацького йшли деколи інші вчені, як Соболевський, і вживали назви Хуст. Зворот у Головацького наступив недовго перед його смертю. Виданий у Вильні 1884. р. його »Географическій словарь западнославянскихъ и югославянскихъ земель и прилежащихъ странъ« приніс звістку також про »Густъ, Густое, или Хустъ«, подаючи, що він мав тоді 5.427 мешканців, а з них 2.742 душ нашої народности (с. 95). Але на доданій до згаданого словника мапі п. з. »Карта западнославянскихъ и югославянскихъ земель и прилежащихъ странъ«, укладу Якова Головацького, має місто назву Густ.

Безперечно, на Головацького могла мати вплив традиція назви Густ в географічних картах. Напр., протягом XVIII стол. має місто таку назву в французьких картах Польщі з 1734 й 1781 рр. і в російській карті Польщі й Молдавії з 1769 р. Шафарикова мапа словянських земель із 1842 р., замітна тим, що подає українські назви в несфальшованій вимові, має назву Густ. Таку саму назву подає й „этнографическая карта Венгріи" Воляна, додана до його брошури »Мадьяры и національная борьба

въ Венгріи« з 1878 р. й також до збірки пісень Карпатської України з 1885 р. З пізніших мап згадаю »Этнографическую карту славянскаго міра« Любора Нідерле з його »Обозрѣнія современнаго славянства« з 1909 р. й зокрема »Етнографічну карту Угорської Руси« Степана Томашівського з 1910 р. — з назвою **Густ** на обох, при чому Томашівський подав у виказі місцевостей Карпатської України: **Густ, Густе, Густоє.**

Так пояснив назву міста Яків Головацький у своїому географічному словнику, так пояснив її й мадярський дослідник у недатованій і виданій в Сиготі праці. В першому томі »Нарисів з соціяльно-господарської історії« теперішньої Карпатської України (Ужгород, 1936, с. 31) подав Олександер Мицюк до назви Хуст таку примітку: »На погляд Іоз. Попа назва »Хуст« не німецька, а словянська — »Густе«; його околиці вкривали такі густі ліси, що і вдень панувала темрява, так що тяжко було з лісу вибратися«.

В повоєнних часах розпанюшилась назва Хуст, хоч низка чеських (напр., Ян Гусек), російських (напр., А. Петров, вельми заслужений дослідник Карпатської України) й наших учених уживає назви Густ, як її уживав Ріттіх у »Славянскомъ мірѣ« (Варшава, 1885), Роман Заклинський в »Географі-і Руси« з 1887 р. (с. 72) та інші. Збірку пісень Мармарощини видав Мнхайло Врагель, а в ній знаходимо записи Михайла Бря-

щайка в Нанкові, густянського повіту, й учителя Йосифа Сивча в Густі. Назви Густ уживає й автор короткої географії Карпатської України Михайло Григашій.

На картах австро-угорського генерального штабу місто має назву: **Huszt** (мадярське **sz** читається, як наше **с**), а потік на схід від міста: **Husztica.** На докладнішій карті цього самого штабу маємо назви: **Huszt** для міста, **Husztica** для потока, **Husztec Polyana** для місцевости, з якої він випливає, а **Huszticaberg** для гори, на якій стоїть густянський замок. В Празі 1929 р. видав А. Петров »Карпаторусскія межевыя названія изъ пол. XIX и изъ нач. XX в.« зо списом географічних назв Карпатської України на підставі записів і анкет різних людей. От тут потік у Густі названий Хустец, в Ізі Хустиць, у Нанкові Хустиц, у Селащі Хустець. В Копашні частина села, луг-пасовище й потік має назву Хустець, а в записі латинкою **Hustec.** Що **г** і **х** мішаються,

---

бачимо з назви частини села Крайниково: Гвостик і Хвостик, або Новоселиці: Глинищі побіч Хлинище. До того маємо назву гори Густий у Задній, пасовища Густини у Ворочові й **Husti** в Шашварі. Коли ж додати, що в Карпатській Україні приходить Гущоватe, як назва гори, ліса й яру, й Гущава, як назва ліса, легко зробити висновок, що столиця Карпатської України виводить свою назву від пня »густ«, що **г** змішалося з **х**, а **х** з **ф** (напр., »фусти

прати« в пісні з Карпатської України).

Назви гір і рік без сумніву давніші від назв місцевостей, що нераз беруть свої назви від назов гір, рік, тощо. Існування гори »Густий«« і прикметникові назви місцевостей в чоловічому роді не дуже дораджують давати назву в середньому роді »Густе« (Густое), тим більше, що наголошеному -е тяжко відпасти безслідно. Здрібнілі назви: Густища чи Густець допускають існування назви Густ аналогічно до таких прикметників, як біл (топори звенят, біл камень тешут), жив, мил, тощо. В польському словнику Лінде приходить »густ« у значінні »багатий«. Може колись Густ мав додаток (ліс, бір, замок), що з часом відпав. Це вже здогад, безсумнівне те, що Хуст має назву від прикметника »густий«.

М. Возняк
(JBR. Arch.133)

In full agreement with Voznyak's view the name ХУСТ is to be considered older ТУСТ from PS. * gǫstъ 'dense', see густи́й; later change into ХУСТ occurred either under Hg. influence (Huszt), or the adideation to ХУ́СТА, ХУСТИ́НА'handkerchief'taken from rhyme in popular folksong

... до Ху́сту,
... вишива́ную ху́сту.

Ц

Ц, ц — the twenty seventh letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name ци from OCS *ci* '?', numerical value — 900, Огієнко Азб. 99 ff, Истрин 50 ff.

ЦАП 'goat,ram,buck', since the XVI c. (Shevelov 621), Po. cap, Cz.,Slk.,Sln. cap. - Deriv. **цапеня́/тко/, ца́пик, цапо́к, цапи́на, цапи́ний, цапко́м, цапува́ти, -а́ння, цапи́ха,** see also : **кацап**; FN. **Цап, Цапа́р, Ца́пер, Цапко́, Ца́пик, Цапі́цький, Цап'ю́к, Цап'я́к, Цапу́н** (**Богдан** 30). -Syn. **козе́л.**

From Rm. ţap 'ts',the ultimate source being obscure, Cioranescu 823.

ЦАР 'tsar, czar,emperor,monarch', MUk.,OUk. **царь, царъ, царъ (XУ - XIУ с. ССМ.2,523),** Ru. **царь** (Ivan the Terrible since 1547,Vasmer^{2}4, 290), OES.and OUk. **цѣсарь** , Po.,Cz.,Slk.. car. - Deriv. **царе́нко, цареня́, цари́зм, ца́рик, цари́нник, цари́ст/ський/, цари́ця, цари́цин, царі́вна, ца́рство (арх.:ца́рствіе), царствува́ти, ца́рський, царьо́к**; FN. **Цар, Цару́к, Цари́нник, Царю́к (Богдан 30).**-Syn. **волода́р.**

From orig. cьsarь, going back to *cě́sarь (= Uk. **ці́сар**), the ultimate source being Lat. PN.Caesar, cf. Berneker 1,126-127, Kluge 161, Vasmer^{2}4,290-291,a.o.

ЦЕ́БЕ́Р 'large bucket, wooden wash-tub or basin', M Uk. цеберъ XVII c. ЛСЛ. 285), OUk. Цебровскій (1424 ССМ. 524); in his Probeseiten of EDUL. (cf. Volume 1, VIII) the present author gave the following entry re. this word:

cébér ⟨*-brá*⟩ *m* 'Zuber, Eimer', aukr. auch *цеб̏ръ*, *цеб̏ро*, seit 13. Jh. belegt, Šelud'ko NE 52; wr. *ceber*; r. (ma.) *цéберъ*, *цéбаръ*; p. *ceber* 'ds.'

Hierher: *cébryk*, *cébryčok*, Dem., *cebérka*, *cebŕjc'a* 'eiserner Eimer', *cebŕjty vódu* 'das Wasser [in e-m Zuber] tragen'. – *Cebŕ̀ma* vgl. *c'ámbryna*.

Das Wort wurde falsch als e-e Nebenform des allsl. **čьberъ* 'labrum, Kufe' betrachtet, MEW 37 (**čьbrъ*), BEW 165 (**čьbьrъ*), wobei durch die Annahme e-r „Masurierung" im p. *ceber* das *c* statt *ć* erklärt werden sollte, Brückner KZ 45, 25ff., ZslPh 9, 331, BSE 56, Kiparsky 24. Nachdem aber **čьbьrъ* als echtsl. im Zusammenhang mit **čьbanъ* (s. *žban*) gesetzt wurde, Obnorskij Izv. 19, 4, 101—102, Kiparsky 24, ist *ceber* als e-e Entlehnung aus mhd. *zuber*, *zober* 'Gefäß' anzusehen (vgl. auch RStoc'kyj GdE 174) und die beiden Wörter sind trotz semasiologischer Übereinstimmung formell voneinander zu trennen.

Im Ukr. war die p. Vermittlung möglich, vgl. Šelud'ko NE 52, BSE 56.

Though published in 1944 (and later in reprint in 1962) it remained unknown to Sławski 1, 55 and to later compilers of ED.

ЦЕЙ, ця, це = /o/т+сей, /o/т+ся, /o/т+се.

ЦЕ́РКВА, arch. це́рков 'church', MUk., OUk. церковь, цр҃ковь, дрьковъ (XVII - XI c.), OES. цьркы, црькы, церкы, церькви (Срезневский 3, 1444), OCS. crъky, known to all other Sl.- Deriv. церко́вка, -вця, церко́вний, -ник, -ниця. – Syn. Бо́жий дім, храм.

PS. *cьrky, Gsg. cьrkъ̑ve 'ts' being of Goth.-Gk. provenance: *kiriko < kyriaká, cf. Berneker 1, 132, Kluge 175, Vasmer[2] 4, 300, a.o.; see also p. 293 of this ED.

Ч

Ч, ч — the twenty eighth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name червъ (чьрвь) from OCS. *črъvь* 'worm', numerical values: Glagolitic — 1000, Cyrillic — 90, Огієнко Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.

ча́до arch. 'child'; in his Probeseiten of this ED. the present writer published the following entry re. this word:

čádŏ *n* 'Kind', aukr. чадо || чадо seit 11. Jh., Sr 3, 1467ff., *r. чáдó* 'ds.', wr. *čadó* 'schlimmes Kind'; aksl. *čędo* '*τέκνον*, infans'; ap. *czędo* 'Kind'; ač. *čad*, *čád* 'Knabe, Jüngling'; s. kr. *čědo*; bg. *čédo* 'Kind'.

Hierher: *čádeńko*, ma. *čádejko* Dem., *[na]ščádok* 'Nachkomme', *náščad*, *náščáda*, *náščadok* 'Anfang, Ursprung, Abstammung, Überrest, das Erübrigte', *naščadýty chlópc'a žinc'i* 'e-n Knaben dem Weibe erzeugen', *~s'a* 's-n Anfang nehmen, aufkommen, zur Welt kommen wollen', *na s'vit ~s'a* 'aufkeimen', *naščádnyj* 'von der Nachkommenschaft, erblich', *doščád[k]u*, *doščátu*, *do-náščadu*, *do-náščady*, ma. *znaščádóm* 'gänzlich' (eigentlich: 'bis auf die Nachkommenschaft, bis auf die Kinder'), *z-náščada s'víta* 'von Uranfang der Welt', auch: *doščéntu* || *uščént* || *doščétu* (aus dem P. entlehnt).

Ukr. *čádo* aus dem Ursl. (**čędo*) ererbt, nicht, wie im BEW 154 u. a., aus dem Aksl. entlehnt. Die sl. Formen wurden früher fast allgemein für ein ursl. Lehnwort aus germ. **kinda-* (> as. *kind*) || **kinþa-* (> ahd. *kind*) gehalten. Die Bernekersche Etymologie a. a. O.: sl. **čę-do* zu **čę-ti* (*za-čęti* 'empfangen, concipere') wie sl. *sta-do* zu *sta-ti* wird in der letzten Zeit vorgezogen und das Wort für echtsl. gehalten, vgl. Kiparsky 22—23, wie auch: Obnorskij Izv 19, 4, 99ff., Brückner KZ 45, 52—55, BSE 542, Vondrák SlGr. I, 144.

cf. Vol. 1, p. VIII.

ЧЕРВ 'worm', MUk. червъ, OUk., OES. чьрвь, Ru. червь, OCS. črъvь, Po. czerw, etc. – Deriv. червя́к; че́рвень, черве́вий; here also черво́ний, dial. черве́ний, черво-ни́ти, -ні́ти; GN. Черво́на Русь 'Rossia Rossa', Черве́нські городи́ (: Черве́нъ). – Syn. ту́сінь; хроба́к.

PS. * čьrvь 'ts', IE. ** kr̥̄ŋu-: ** kr̥ŋm- 'worm', cf. Lith. skirvinda 'runs like an ant': kirmis 'worm', skt. kr̥̄mi- 'worm', Alb. krimp 'ts', Olr. cruim 'ts', a.o.; Berneker 1, 173, Vasmer² 1, 335-336, Trautmann 134, Pokorny 649, a.o.

ЧЕ́РВЕНЬ : черв.

ЧЕТВЕ́Р < *четверт : четве́ртий.

ЧЕТВЕ́РТИЙ see чоти́ри.

ЧМІЛЬ see джміль.

ЧМОК! interj. denoting a sudden kiss, ModUk.; Ru. ts, Po. cmok! – Deriv. чмо́кати, -ання, чмо́кнути. – Syn. цмок! РСЄтоцький 3, 187.

An imitative o/p. interj.

ЧОЛОВІ́К 'man; husband', MUk. чоловѣкъ (1509 Бурячок 105), за другого чоловика (= мужа, 1716 Бурячок, l.c.), OUk., OES. человѣкъ | чловѣкъ (ibid.), known to all other Sl. – Deriv. чоловічо́к, чоловічене́нько, чоловічи́сько, -ище, чолов'я́га, чоловічий, Чоловіколю́бець (= Христо́с), – Syn. лю́дина; лю́дина чоловічої ста́ті, муж; дружи́на, (dial.:) хло́п, старий, мужик.

There is no ultimate etymology of this word; according to Berneker 1, 140-141, PS. * čelověkъ is a compound: * čelo- 'clan' and -věkъ 'descendant'; Фортунатов in his Лекции... 197-198 assumes two protoforms: * čölvi̯ekъ | čölьi̯ekъ, connecting * čöl- with the root of the word чела́дь, cf. Бурячок 105, Vasmer² 4, 328, a.o.

ЧО́РНИЙ 'black', MUk., OUk. чор/ъ/ный, чорны, черный, чрънни (XV - XIV c. CCM. 2, 547-548), OES. чьрный, ч[ъ]рьный, черный, known to all other Sl. – Deriv. чорня́вий, чорне́нький, чорнови́к, чорну́шка, |п|очорни́ти, почорні́ти, чорно-бро́вий, -зем, -о́кий, -ро́б, -со́тенець, -шкі-

-рий; FN. Чо́рний, Чорні́й, GN. Чо́рно́гора, Чо́рна, Чо́рне мо́ре, чорно-мо́рка, мо́рець, -мо́рський. – Syn. дуже те́мний.

PS. *čьrnъ/jь/ 'ts', IE. root **ker/s/-:**krs-o 'black', Pokorny 583, Vasmer[2] 4, 346.

ЧОТИ́РИ 'four', MUk., OUk. чотыри, чотыре, чотыры, четыре, четыри, четири, четыре, чьтири, чьтыри, чотїри (XV – XIV c. CCM. 2,549), OUk., OES. чотыри, четыре, четыри; Ru. четы́ре, OCS. četyre, known to all other Sl.- Deriv. **чотирна́дцять, чоти́риста, четве́ртий, четве́р** (Gsg. **четверга́**) **йтд.** - Syn. **на́звa числа́ й ци́фри "4".**

PS. *četyre 'ts', IE. root **kᵘetᵘer-'ts', Pokorny 643.

ЧУЖИ́Й 'foreign, alien', MUk. чюждь (XVII c. ЛСЛ. 290), чюжиї, чюжое /чужего Gsg.,,оу чюжемъ, чоужьіхь Gpl. (XV c. CCM.2,55), OUk., OES. чюждь /чужьій, known to all other Sl.- Deriv. чужи́на, чужи́нець, -нка, чуженицця, відчужи́ти/ся/, відчу́жувати/ся/, чу́жість; чужоло́жний, -ло́жити, -мо́вний, -пра́вний, -націона́льний; "чужослово" /П.Штепа 1977, пор. Снс. 19, 11-13/. - Syn. який належить комусь, не рідний, не власний; іноземний; сторонній.

PS* tjudjb/jb/'ts' of G. (Gothic) origin, cf.

It is probable that O B. stuždь, stuždь, tuždь, tužь "strange, foreign" (this meaning is kept in all modern Slavic languages) is a Slavic formation from P G. *þeudja - "belonging to the Germanic people, Germanic." Cf. cognates: Anglo-Saxonþéod "people," E. Dutch, G. deutsch. For the Slavs "Germanic" and "foreign" were identical, therefore the second meaning has displaced the first. By a contamination with P G.*þeuda-z "to be of Germanic extraction, belonging to the Germanic race" one tries to explain:

O.C.S. studъ, čudъ "giant" or in the current derivations in Slavic languages "giant - monster- wonder." So the term which persons belonging to the Germanic race gave to themselves acquired on Slavic ground the meaning "giant-monster." Perhaps we have here an indication as to the impression which the Germanic invaders made by their physical appearance. They may have been taller than the average Slav; РСТоцький 5,47.

Ш

Ш, ш — the twenty ninth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name ша from OCS *ša* '?', numerical value (Glagolitic) — 800, Огієнко Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.

шабл і́ AmUk., AustrUk. 'chablis, light, white Burgundy wine', first recorded in 1949 (JBR. Winnipeg). - Subst. **бі́ле бурґу́ндське вино́.**

From E. *chablis* 'ts', the ultimate source being town of Chablis (Departement of Yonne in France), Klein 1,264; cf. also

> The WHITE BURGUNDIES are found in the Yonne, Côte d'Or and Saône et Loire Départements of the Burgundy Vineyards, the first producing the Chablis, the second the Meursault and Montrachet, and the third the Pouilly. Montrachet perhaps heads the list, possessing body, distinction, and flavour. Chablis is more universally known, these wines being the driest type of White Burgundy, crisp with a subtle bouquet. They are a celebrated companion to Oysters and Shellfish, and equally memorable with Chicken, Turkey or Veal. Many people think that Chablis is the name for all White Burgundies, but though Chablis is a White Burgundy, not all White Burgundies are Chablis. (JBR. Arch. 133)

ША́БЛЯ 'saber, sword', MUk. **шабля** (XVII c. ЛСЛ. 291), **подъ...шаблями** (1496 CCM.2,552), Po. szabla. - Deriv. **шабе́лька, шаблю́ка** -Syn. **меч.**

From Po. szabla 'ts', the ultimate source being MHG. Sabel 'ts', Kluge 293, Brückner 538, a.o.

шáкер BrazUk. 'section of land', first occurrence: 1926 (Карманський 37). - Subst. нáділ землí,чáстка.

From Port. chac/a/ra 'dwelling on the outskirts of a town'.

шарутíньо BrazUk. 'holubci, cabbage rolls', first recorded in 1981 (Хлібороб 31/1981). Subst. голубцí, cf.:

Голубці /"шарутíньо" з начинкою з Каші, цебто сарацинської пшениці/(ibid.)

From Port. charutinho (dimin. : charuto 'cigar' - here because of the similarity of form).

шваґер,шваґрó Wd.; шóвґор SoCp.'brother-in-law', ModUk.,Po. szwagier. Deriv. шваґéрка,шваґрóва, шваґéрський, шваґéрство.-Syn. шýрин,шурáк; брат жíнки,жíнчин брат,Бурячок II3.

From.Po.szwagier 'ts', the ultimate source being ModHG. Schwager 'ts', cf. Brückner 559, Kluge 325, Бурячок II3; SoCp. шóвґор comes directly from Hg. sógor,Дэже I74.

ШЕ́РРІ 'sherry', ModUk. - Subst.рід аперитúвного винá; хéрес, Подвезько 557,

From E. sherry 'ts' - wine of Jerez,Klein 2,1435; cf. also (JBR. Arch. 133) :

'SHERRY' is a corruption of 'Xeres', which the Spaniards pronounce 'Hereth', and of all wines, it is the maid of all work. It can be found in an almost unlimited variety of form and flavour, to suit a diversity of palates and occasions, although it is usually limited to the beginning of a meal. Sherry is a fortified, blended wine, and does not normally owe its excellence or otherwise to a single vintage year, but to a judicious composition. Its individuality depends on the skill and taste of those who prepare it, and the preparation is a long and expensive process. The name of Sherry was once restricted to the products of the vineyards of Jerez de la Frontera in the Province of Cadiz, but has now extended so as to cover the vineyards of Spain.

шімарóн BrazUk 'mate(tea)', first recorded in 1926 (Карманський 7). - Subst. гіркий бразилíйський чай,Карманський, I.c.

From Port. chimarrão 'mate,tea (without sugar)'.

ШІСТЬ, Gpl. шестú/шістьóх 'six',MUk.,OUk. шесть, шестъ ,шисть (CCM.2,557-559),OES.шесть, known to all other Sl. - Deriv. шíстка, шістнáдцять,шістдеся́т,шістсóт, шóстий, шéстеро;шести-дéнний,-мíсячний,-рíчний,-деся́тник, ітп.; FN. Шестáк,Шестопольчýк,Шестополько,Шестóвський,Шестáчка (Богдан 264).-Syn. нáзва числá й цúфри "6".

PS.*šestь 'ts, IE. word **kseks/**s/u/eks for "6", cf. Vasmer[2]4,433-434.

ШУРХ! interj.interchangeable in ModUk.with **ШУХ !** interj. to express sudden motion, evasive movement,etc. - Deriv.**шухну́ти, шуха́ти , -а́ння;** FN. **Шух, Шухе́вич.**-Syn.**шуг!**

An o/p. formation like **шурх!** ; - re. FN. **Шух** the following might be quoted from **АМЕрика, ч. 84** /1975:

> з покоління на покоління переходило передання в роді Шухевичів, що їхні предки походили із Запорізької Січі: говорив про це прапрадів генерала, о. Микола Шухевич, парох села Раківця, пов. Городенка (Галичина), згадував про це прадід генерала, о. Йосиф Шухевич, парох села Тишківці, повіт Городенка, розказував про це дідо генерала — проф. Володимир Шухевич. Я чув про це родинне передання від о. Зенона Шухевича, сина о. Йосифа, який був парохом мого рідного села Тишківці впродовж 67 років. Він розказував, що рід Шухевичів походив із козацького роду „Шухів" і козак „Шух" щойно на Галицькій землі став „Шухевичем" (Шухом звали Романа в Пласті). Згадував теж часто про цю козацьку традицію „Шухів" і отаман УСС та відомий адвокат у Львові, д-р Степан Шухевич...
>
> **Михайло Петруняк**
> Чікаго, Ілл.

(JBR.Arch.133)

Щ

Щ, щ — the thirtieth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name ща from OCS *šta* '?', no numerical value, Огієнко Азб. 99, Истрин 50 ff.

ЩА́СТЯ 'luck,happiness,fortune', MUk. **щастїѣ (XУII с.ЛСЛ.294),щастѣ , о щастю (XУI с. КА.I47),** OUk.,OES. **съчастиѣ;** Ru. **счастье,** Cz.štěstí,Slk.št'astie,Po.szczęście. - Deriv. **ща́стячко, щасли́вий,ща́сний,-но,/по/щасти́ти/ся/** ;FN. **Щасли́вий,Щащу́к (Богдан 262).**- Syn. **стан вдово́ѣння й ра́дости; уда́ча,дося́гнѣння,у́спіх; до́ля,тала́н,(за:)Слум. II, 573-574.**

PS.*sъ-čęstije 'ts', being a deriv. of*čęstь 'part' (Uk.**часть**).

ЩЕ , also іщѐ,йще 'yet,still,more,again', MUk.,OUk. **ѣще,ѣщи ,ѣщо,ѣщче,ИЩИ,ЪЩИ,ЪЩЕ (XУ-XIУ с.ССМ.I,35I),OES.ощe,**BRu.**ащѐ,** Ru. **ещё,** Bu. **ащѐ,** OCS.ješte, Po.jeszcze,etc. -Syn. **додатко́во, зно́в/у/, до то́го ж; до цих пір, до цього́ ча́су, бі́льше, бі́льшою мі́рою (ніж).**

Of uncertain etymology; according to Grappin RES. 25-26, from PS.*jest+je 'this is'; re.other explanations see Berneker 1,454, Zubatý KZ.31,12, Vasmer^{2}2,30-31.

ЩО ,dial.што,/ш/шо,чо,цо,со,сьо 'what; that', MUk.,OUk. що,ш/ь/то,щто,что,цо (XV-XIV c. ССМ.2,257,562-565), OUk.,OES.чьто, Ru. что,Bu. що ,OCS.čbto,SC.štȍ,Po.co,UpSo.što, etc. - Deriv. що-не́будь, щось,що́йно,що́б/и/, леда́що, леда́щий/леда́чий, ніщо́, Wd. нич, ніц ;щогоди́ни, щоде́нний, -ик,щомі́сячний, -ик, щоду́ху, що́йно,щонайме́нше,щоси́ли,що-тижне́вий,-ик,щохви́ля,щохвили́нно,йтп. - Syn. займе́нник на ви́значення за́питу про предме́т,я́вище,ді́ю йтп.; (прислівнико́во:) чому́? з яко́ї причи́ни? навіщо?скі́льки? яку́ су́му?; приє́днує підря́дні ре́чення,(за:) Слум. II,593-599.

PS.*čbto, IE.**kʷi-to/d/ 'ts',Pokorny 647, Vasmer^{2}4,374,a.o.; its development into ModUk. що presents one of the most complicated and, at the same time,controversial problems of ES. etymology; a critical survey of all theories in this respect was presented by М.М.Онишкевич in Досл/і/Мат. VI,37-47 (with a map and,naturally, omission of some"bourgeois" scholars,as e.g. СССтоцький ЗОІ,viz.: "Aksl.чьто,im Altruthen. bald zu што erleichtert,seit dem 12. Jahrhundert що geschrieben und offenbar шчо ausgesprochen; das ч vor dem o der anderer Kasus mag dazu verleitet haben..!"); Онишкевич's review was condensed in E. by Shevelov in his Historical Phonology... pp.486-487 with a clear support of a "morphological" explanation of що offered by В.Сімович in Ювілейний збірник на пошану М.С.Грушевського...УАН,Київ I928, 642-647, viz.: z čoho>*ž čoho>Wd.*ščoho>ščo; yet, more persuasive is Онишкевич's explanation seeing in що "the result of a contamination of the forms що and чо" (op.cit. 43); as far as the origin of the hitherto unnoticed form цо is concerned (first occurence: 1421,cf. ССМ.2, 257;cf. also : Рудницький 7, 38),it comes from Po. co (< čbso,cf.Sławski 1, 107); finally, the со (so)-form,mentioned by І. Панькевич in his Нарис історії закарпатських говорів, Прага I958, p.I22, should be explained; according to this author it comes from the hyper-palatalized šʹo (шьо); cf. in this connection FN.Сьо́кало ('a person pronouncing шьо like сьо',JBR.,Стрий).

ЩОБ, щобу́дь,що́йно: що.

ЩОКА́ 'cheek; jaw', ModUk., BRu.па́щека, Ru. щека́, Po. szczeka/szczęka. - Deriv. щока́стий, пащо́ка, пащекува́ти:here also Р.Щекъ - legendary brother of Кий, see Ки́їв.—Syn. части́на обли́ччя від ви́лиці до ни́жньої ще́лепи; бокова́,перева́жно плоска́,пове́рхня яко́гось предме́ту, яко́їсь дета́лі,части́ни при́строю,механі́зму,(за:) Слум. II,604.

Of uncertain etymology; some linguists refer it to Ic.skegg 'beard', the others to що́гла 'mast',cf. Vasmer^{2}4,499.

ЩУР 'rat',MUk.щуръ (XVII c. ЛСЛ. 294),Po. szczur. - Deriv.щуро́к, щу́рити/ся/, щуреня́, щу́рка,щуроло́в; FN Щур,Щуре́нко,Щурко́, Щуро́вський (Богдан 262).- Syn. пацю́к;стри́ж, Слум. II,6II.

According to Štrekelj Archiv 28,515:related to Gk.skioúros 'squirrel'; against this etymology: Трубачев in Vasmer^{2},4,511 (without offering a new one).

Ю

Ю, ю — the thirty first letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name ю from OCS *ju* '?', no numerical value, Огієнко Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the [pre]historic change of *jǫ* > *ju* belongs to grammar, Рудницький 7, 76 - 77.

Ю́ЛІЙ 1. PN.'Julius'; **Ю́ЛІЯ/НА/** PN.'Julia', see the following entry.

ю́лій 2.=**юль**, also **ію́лій**, **ію́ль** arch. 'July', MUk. OUk, OES. **июлии**, **июль**, Ru. **ию́ль**, OCS. ijulii.- Subst. **ли́пень**, Кузеля 139.

From OCS. ijulii 'ts', the ultimate source being Gk. ioúlios < Lat. Iulius (mensis) '(month of)Julius (Caesar)', Шанский 2 : 7, 141, Klein 1, 835 ;cf. also **джула́й**.

Ю́НИЙ 'young', MUk. **ю́нъıй** (XVII с.ЛСЛ. 295), OUk., OES. **юнъ**, **юньıй** /**унъ**, **уньıй**, Ru. **ю́ньıй**, OCS. junъ,, Bu. **юн** with deriv. in other Sl., cf. SC. jú̑nac, Sln. jú̑nota, Cz. jinoch, Slk. junač,, etc. - Deriv. **ю́ність**, **-но**, **юна́к**, **-а́цтво**, **-а́цький**, **юнь**, SovUk **юнко́р**.-Syn. **молоди́й**.

PS. *junъ/jb/'ts', IE. root **ieu- 'young' with BS. *jǫ̂uno-'ts', cf. Lith. jáunas, Latv. jaũns 'young'; Pokorny 510, Vasmer[2]4,531, Trautmann 106-107, Berneker 1,459, a.o.

ю́ній, **юнь**, also **ію́ній**, **ію́нь** arch. 'June', MUk., OUk., OES. **июнии**, **июн/ь/**, Ru. **ию́нь**, OCS. ijunii, ijunъ. - Subst. **че́рвень**, Кузеля 139.

From OCS. ijunii, ijunъ 'ts', the ultimate source being Gk. ioúnios < Lat. Iunius '(month dedicated to the goddess) Juno', Шанский 2:7, I4I, Klein 1, 836 ; cf. **джун**.

ю́нiт AustrUk. 'flat, unit', first occurrence: XX c. - Subst. sse **флат/флет**.

From E. unit 'ts'.

Ю́РІЙ PN. 'Jurij, George', MUk., OUk., OES. **Юрьй**, **Юрей**, **Юрїй**, **Гюрии**, **Юрьии**, **Юри** (XV-XIV с. ССМ.2,575), **Гюрги**, Ru. **Юрий**, Po. Jerzy. - Deriv. **Ю́рійович**, **Ю́ріївна**; **Юрко́**, **Ю́рцьо**, (abbr.:)**Ю́ра**, **Юр**, **Юра́сь**, **Юрцьо́**; FN. **Юр**, **Юра́к**, **Юра́х**, **Юра́нка**, **Юрчи́шин**, **Юра́шко**, **Юраша́к**, **Юрцаба**, **Юрчик**, **Ю́рців**, **Юре́чків**, **Юре́нко**, **Юре́вич**, **Юрейчу́к**, **Ю́рів**, **Ю́ріїв**, **Юрке́вич**, **Ю́рків**, **Ю́рківський**, **Юрко́**, **Юрко́вський**, **Юраша́к**, **Ю́рський**, **Ю́рич**, **Юри́чко**, **Юринчу́к**, **Юрине́ць**, **Юриня́к**, **Юри́ш**, **Юристо́вський** (Богдан 332-333), **Юрша** (I437 ССМ.2,575); **Ю́рківці**, OUk. **Юрковци** (I448 ibidem).- Syn. (арх.:) **Геóргій** ; MUk. **земледѣ́лецъ...земледѣ́лскїй**, **а́лбо ора́чъ**, **ролю́ справу́ючїй**, I627 Беринда.

From Gk. Geórgios (: gē 'earth' and érgon 'work'), in OUk. changed to **Гюрги** > **Юрий**, cf. Unbegaun RES.16,66, **Ірклієвський** I68, **Петровский** 235, Klein 1,651, a.o.

Я

Я, я — the thirty second letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name я from OCS *ja* '?', no numerical value, Истрин 50ff.; the problem of the [pre]historic change of *ę* > *ja* belongs to grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 76 - 77.

Я 'I;me', MUk.,OUk.,OES. я(since 1130) ,язъ, азъ, BRu.,Ru я, OCS. azъ,(rarely:) jazъ,Bu. аз, SC. jâ, Sln.jâ,jaz, Cz.já,Slk.ja , Po. ja,LoSo. ja,UpSo.ja, Plb.jo. - Syn. особо́вий займе́нник пе́ршої осо́би одни́ни.

PS.* azъ 'ts', IE. **eǵ/h/- 'ts'known to all IE.lgs.,cf. Pokorny 291, Vasmer^{2}4,538,a.o.

Я́БЛУКО ,dial. я́блоко 'apple', MUk. я́блоко (XVII с. ЛСЛ. 195),OUk.,OES.яблъко, яблоко, Ru.я́блоко, Po.jabłko,etc.-Deriv я́блучко,я́блуня,я́блунька, яблуння́, яблуне́вий, я́блучний, -ник. - Syn. плід я́блуні (перев.куля́стої фо́рми), предме́т або́ плід,що має куля́сту фо́рму, Слум. II,6I9.

PS. *abłъko 'ts', IE.root **abel-:abol-:abel- known to most IE.lgs., cf. Pokorny 1-2.

ЯГА́, ба́ба-яга́, Wd. е́ндза 'witch, hag' with ts root as яги́лка see the following entry.

ЯГИ́ЛКА, dial. яги́вка,гаги́лка,гаги́вка,гаї́лка,гаї́вка,галагі́вка,магі́лка, лаголо́йка, га́лі́/вка/ 'secular Easter spring dance and song performed by women',ModUk. only.

In his treatise about the origin and history of this word,published in Науковий збірник УВУ. 5,1948,161-167, the present writer summarized his findings in E. as follows:

In his treatise the author examines the various words for the Ukrainian folk-dance performed by the women on Easter Sunday—"haivka", "hailka", "jahivka", "jahilka", "hahivka", "hahilka", "halahivka", "jaholojka", "mahilka", "laholojka", "hali" and rejects the interpretation of this word hitherto current which was based either on popular etymology (from the word haj = the grove) or on artificially constructed forms (hlaholka) that did not in reality exist, or which finally selected one out of the whole complex of designations — and that the least common — and explained it alone ("halahilka").

On the grounds of his examination and analysis of formal-structural and semantic data the author connects the origin of the word "jahilka" (in his opinion the root form along with "hahilka") with the old Slavonic root *a g- (also occurring for instance in the words j a h o d a : a h o d a, v y n j a g a,etc.) which in the form of *o g- (or reduced *e g-) goes back to ancient Indo-European times and originally served to form words with the root meaning of "grow", "produce", "fruit" (p. 2[illegible]).

ЯГНЯ́ 'lamb', MUk. агня (XVII с. ЛСЛ.7),АгнАчих Gpl., ягнѣчїи Npl. (XV с. ССМ.2,578), OUk.OES. агня (XII-XIII с. СРЯ.I,2I), OCS. agne/agnьcь,Bu. агне,ягне, SC.jȁgnje, Sln. jágnje, Cz. jehně, Slk. jahňa, Po. jagnię, LoSo. jagńe, UpSo.jehnjo. - Deriv. ягня́тко, ягни́ця, ягни́чка, ягни́тися, ягні́ння, ягня́тина, ягня́чий,ягня́тник. FN. Я́гнич,Ягнуше́вський (Богдан 327);(arch.:) Аґнець Бо́жий. - Syn. маля́ ві́вці; (перено́сно:)поки́рна, ляклива люди́на, Слум.II,624.

PS. *agnę/*agnьcь 'ts',IE.root **agʷh -n- 'ts', cf. Lat. agnus, Gk. ámnos 'ts', Pokorny 9,Berneker 1, 24-25,(extensively) Трубачев 3,7I-73.

ядри́ти argot:'coire', first recorded by Дзендзелівський StSl.23,305 .- *Syn.* гвозди́ти, кпи́пли́ти.

Deriv. from ядро́ 'nucleus' with the basic meaning 'to penetrate'; see the following entry.

ЯДРО́ 'kernel, stone; nucleus; (anatomy:) testicles', MUk. ядро (XVII с. ЛСЛ 296), OUk. OES. ядро, Ru. ts, known to all other ModSl. - Deriv. ядере́чко, яде́рний, яде́рце, ядре́ний, ядри́стий, ядря́ний; ядрозбро́я, ядростріль но́; FN. Яде́рник (Богдан 327). - *Syn.* вну́трішня части́на пло́ду (горі́ха, наси́ння, зе́рна́ і т п.), покри́та оболо́нкою або́ шкарлу́пою; вну́трішня, центра́льна части́на чого́-не́будь; куля́сте суці́льне стрільно́ для уда́рної дії в гладкоство́льній артиле́рії; важки́й метале́вий при́лад у ви́ді ку́лі для нищівно́ї вое́нної дії.

PS. *jędro 'ts' with no certain IE. correspondences, cf. Berneker 1,456, Trautmann 107, Vasmer[2] 4,547, a.o.

ЯК, dial. я́ко 'how; as, like', MUk., OUk., OES. якъ, яко, якы, BRu. як, Cz., Slk., Po., LoSo. UpSo. jak. - Deriv. я́ко-та́ко, ніяк, яко́сь, якне́будь, якбу́дь; here also: яки́й, яки́йне́будь, яки́йбу́дь, яки́йсь, ніяки́й, ніяково́, dial. позая́к. - Syn. яки́м спо́собом; коли́, якщо́.

From orig. PS. *jako 'ts', abbr. as TAK < TÁKO, TAM < TÁMO, etc., cf. Sławski.1,490-491; Miklosich 107, Berneker 1,417, a.o.

яки́м PN. 'Уакум, Ioachim', MUk. Іѡаким, Іоахимъ, Іѡакім (1627 Беринда), Іоакима, Іакима, Акима, G. sg. (1484 Пом'яник). OUk. мца генваря. л. сто нполн] такрнла землю кнагын-богаю всеволо жда переаъ стою софнкюпереаъпопыатъ былъ полнимъ накимъ аъмилопателенстипъко мнхалькоиъжьновнчмйлданнломаркосьмынъ мнхаелансавнничьнванънанъчынътудорътобы новънльна копыловнчьтудоръбързятичьапередъ тнмнпослухъыкупн землюкнагынн богаюысно. авъдалананкнсемьдьсятгрнвынъсоболннавъ томь аранницьсемьсътъгрнвынъ - (XVIc. к софграф,то); RU. Аки́м. -

- Deriv. Яки́мович, Яки́мівна, Яки́мець, Яки́мко. -

- FN. Якімчу́к, Яки́мців, Яки́мечка, Яки́менко, Яки́мов, Якімо́вич, Яки́мик, Яки́мишин, Яким, Якимаш, Якимченко, Якимчук, Якиме́ць, Якимечко, Якимецький, Якименко, Якимі́цький, Якимі́щак, Якимі́шин, Яки́мів, Якимівський, Якимовець, Якимо́вський, Якимик, Яки́микив, Якимищак, Якими́шин (Богдан 327, 328). -

- GN. Яки́мівка.

- SUBST. MUk. па́нскоє приготова́нье, панскаа мо́цно[a]; зно́вь вста́ючїй, а[в] потвержа́ючїй, а[г] вывавлающїй: господа́не повста́[т], па́нское потверже́[т], а'бо панъ встающїйся, 1627 Беринда.

From Hb. יְהוֹיָקִים 'Yahw(e) ra'iseth up,' Петровский II7, Withycombe 168.

/ T.S./

Яку́н PN. 'Уакип, Наком', OUk. помозн рабуосоемуо якунуо (XII c., K Соф графіто); Ru. **Яку́н**.-

-Deriv. **Яку́нович, Яку́нівна.**

FROM Old Scand. **Ха́кон**, Vasmer^{2}4,553. /T.S./

Я́рий 'young,vigorous,high-spirited,ardent', MUk.,OUk.,OES. ярꙑй, яръ, Ru. ярый, OCS. jarъ, known to all other Sl. - Deriv. **я́рість, я́ро, яре́ць, ярина́, яри́нний, яри́ця, я́рка;** PN. **Яросла́в, Яромир, Яропо́лк, Ярогні́в, Ярош, Яро́та, Я́рко**! GN. **Яро́слав, Яросла́вль.** - Syn. **надмі́рний у своїх ви́явах щодо ю́ности, енергії, гніву, лю́тости йтп.; молоди́й, гаря́чий, ю́ний, енергі́йний; однорі́чний (про сільськогосподарські культу́ри).**

PS.*jarъ/jь/ 'ts', IE. **i͡ēro-:**i͡ōro- 'year ;summer', Pokorny 296-297.

Я́сен, я́сний 'bright,shining', MUk.,OUk., ясный, яснъ, OES. ясьно, Ru. **я́сен, я́сный**, OCS. jasnъ, known to all other Sl. -Deriv. **ясне́нький, ясні́ти, ясно-жо́втий, -зеле́ний, -о́кий, -воло́сий,** etc.- Syn. **сві́тлий, чи́стий, вира́зний, очеви́дний.**

PS.*/j/ěsnъ/jь/ 'ts',IE. root **ei- :**ēi- 'reddish,mottled', with correspondences in Lith. áiškus/éiškus 'ts', Vasmer^{2}4,565, Pokorny 297, Trautmann 4,a.o.

ятрі́вка, dial. also ятро́вка (Бурячок 132) 'sister-in-law', MUk. Ятро́вка (1663 Бурячок 133), OUk., OES. ятры, Gsg. ятрꙋве // ятровь (Бурячок, l.c.), BRu. ятро́ўка, Ru. ятровь, OCS. jętry, Bu. етъ́рва, SC. jètrva, Sln. jetrva, in WSl. until the XVI c., then substituted by švagrova, see **шва́гер**. - Deriv. **ятрі́вочка, ятрі́вонька // ятро́вочка, ятро́вонька**; here also based on **ятров** [6]: **ятро́ха, ятру́ха, ятру́шенька.** - Syn. **чоловіко́вого бра́та жінка, ді́верова жі́нка, дія́л. ді́верка** (Буковина, Бурячок 133).

PS. *jętry, Gsg. *jętrve 'ts', IE. *xjenater, cf. Lith. jénte, Latv. jentere, Skt. yātar-, Gk. ἑνάτηρ, Lat. ianitrīcēs 'ts', Бурячок 133, Brückner 203, Трубачев 1, 137-138.

- * -

Ь

ь — the thirty third, last, letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name єрь from OCS *jerь* '?'; no numerical value, Огієнко Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the historical evolution of *ь* > *e* in strong syllables and its transformation to "soft sign" in the weak ones belongs to grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 78 - 79. —

NB. Due to the official proscription of **ґ** in the SovUk.alphabet **Слум. (Словник української мови, Київ 1970-1980)** and other Soviet dictionaries designate **ь** as the thirty second letter of the Uk.alphabet. Moreover, the letter **и**, "forgotten" in vol. 3 of **Слум.** (1972), was reinstated in Addenda to this dictionary, vol.11 (1980), p.684. For the above reasons the letters **ґ** and **и** had been properly counted and extensively treated in the present dictionary

pro rei memoria aeterna.

*

P O S T S C R I P T

/Quod/legis, ut noris,
Accipe posteritas.

P.Ovidius Naso

The successful publication of two editions of the present dictionary in 1962 and the following years in Winnipeg was interrupted by the author's retirement from the University of Manitoba and his subsequent settlement in Eastern Canada - Montréal/Ottawa in 1977. Transfer of materials and and card files to the Public Archives of Canada, arrangements with the new distributor - University of Ottawa Press, contractual work at the Library of Congress in Washington in 1977-1979, followed by a similar assignment at the National Library in Ottawa in 1980-1981 - all had effected the established rhythm of producing this dictionary at regular annual intervals. Moreover, the death of Petro Holinka (23. III. 1977), a devoted and highly qualified type-setter in Winnipeg, soaring prices of production in the 1970s accompanied by ever-climbing postage costs in Canada resulted in the decision to change the hitherto adopted system of publication. The dictionary would appear not in yearly installments as it had prior to 1977, but in larger sections, comprising at least five parts printed together. It would be also a selective work in manuscript form in its first edition, awaiting future, enlarged and more complete renderings. After all, the primary function of the present dictionary was achieved: until the publication of Metropolitan Ilarion's "etymologic-semantical dictionary" (Winnipeg 1979 and ff.) and the Kievan

"etymological dictionary" in Ukrainian it was the only Ukrainian dictionary of its kind in Slavic linguistics. In fact it retained its scholarly function even after the publication of the new dictionaries. As the only Slavic-English etymological lexicon on the shelves of the library reference departments the present dictionary served and will serve the English speaking world as tools of research in the field of Slavic and Balto-Slavic etymology.

In analyzing both new Ukrainian etymological dictionaries as to their contents one is confronted with the fact that they also bear all signs of selectivity though for different reasons in each particular case.

As stated in G. Lucyk-Mulyk's introduction to Metropolitan Ilarion's dictionary it is an unfinshed work published by Society of Volyn because of pietism for the author, a distinguished Orthodox Church dignitary. It reveals a strong tendency towards selectivity of entries motivated by the author's religious and puristic inclinations.

The Kievan dictionary on the other hand, is selective for party and political reasons.

Moreover, both publications cautiously avoid Ukrainian emigré neologisms, in particular lexical innovations of the Ukrainian diaspora (Americanisms, Canadianisms, Brazilianisms , Australianisms, etc.). Such premeditated boycott of the global aspects of the living Ukrainian language might be excusable in orthoepic school dictionaries, but not in scholarly works. An objective linguistic approach requires

the inclusion of all possible regionalisms of the living language in its vocabulary. Thus in order to remedy these deficiencies of both dictionaries the present work includes more than in its previous parts Ukrainian regionalisms from various Western continents.

As far as the selectivity of the above mentioned dictionaries as well as of Parts 17-22 of the present (first) edition of EDUL is concerned one should bear in mind the fact that this is not an exclusively Ukrainian phenomenon in the etymological research. In this connection the recently published selective Brazilian etymological dictionary Dicionario de etimologias da lingua portuguesa by R. F. Mansur Guerios (Companhia Editora Nacional - Editora da Universidade Federal do Parana, São Paulo 1979) might serve as a classical example. Having Guerios' pattern in view and following more than before A. Brückner's example of inserting etymological-encyclopedic articles into the main body of the text (cf. his ED. pp. 37, 52, 78 a.o.), the present writer made extensive use of both methodological devices. In other words, Guerios and Brückner greatly inspired him in the final stages of his work (particularly in preparing pages 401 and ff.)

* * *

As it was planned at the outset the author is proceeding with his work on the second edition of parts 17-22 of this ED and hopes to complete it in due time. After all "a true scholar never retires" and the forty years of etymological research became an integral part of his scholarly endeavours. There is also hope in the

author's heart and mind that this first selective manuscript edition might encourage some scholars of the younger generation to collaborate on its second edition. It refers also to the planned additional volume containing indices, supplementary entries (in particular re. cross-references) and new bibliographical listings and abbreviations.

In the meantime the author would like to conclude with the starting motto of this dictionary taken from L. Zyzanij:

"Receive well my friends this modest work of mine; take care of producing a larger one thus pleasing me and others".

(1596)

– * –

П І С Л Я М О В А

/"НЕ МОЖНА Б БУЛО БЕЗ НЕЇ"/.

Два видання першого тому й першої секції другого в роках 1962-1977 були можливі завдяки постійній авторовій присутності в Вінніпезі в тому часі. Користаючи з послуг друкарні "Тризуб", зокрема з технічної допомоги Ольги Войценко й фахової друкарської праці Павла Голінки, автор зміг не тільки випустити в світ частини 1-11 й 12-16 /тобто півтора тому/, але при збереженні лінотипного складу /набору/ приготовити виправлене й доповнене друге видання цих частин. Іншими словами ввесь перший том і половина другого вийшли двома виданнями - небувале, як підкреслювали критики, явище в історії видавання етимологічних словників.

Тим часом у другій половині 1970их років зайшли події, що перервали ритм більш як 15-річної систематичної друкарсько-видавничої праці над окремими випусками й подвійним видаванням цього словника. Насамперед автор-з уваги на вік- пішов на емеритуру з Манітобського університету й переїхав у 1977 з Вінніпеґу на схід Канади /Монтреаль -Оттава/. Багато часу пішло на паку-вання й перевіз матеріялів: карточки й рукописні тексти приміщено в держав-

ному Публічному Архіві в Оттаві/ =JBR. Arch.133/,а надруковані випуски словника передано в розпродаж видавництву Оттавського університету. Свою підручну бібліотеку автор примістив частково в Оттавському університеті, а частково в приватній робітні етимологічного словника в Оттаві. Саму працю продовжувано несистематично з уваги на часті виїзди автора то до Европи,то до Австралії,то до США, а там і через перевантаження новими пекучими проєктами: описом україніки Конґресової Бібліотеки в Вашінґтоні /1977-1979/ та подібним описом україніки в Національній Бібліотеці в Оттаві /1980-1981 /. З систематичного дотеперішнього опрацьовування гасел за абеткою перейдено на писання /рукою або на машинках/окремих гасел згідно з зацікавленнями автора, чи на переклеювання його й інших етимологій, друкованих у наукових журналах /головно в ділянці ономастики/.

Тут треба було змінити й методу подачі матеріялу, не завжди придержуючися основної схеми - етимологічної формули, а теж перейти на офсетовий друк - репродукцію готових сторінок.Це останнє було зумовлене не тільки подорожчанням лінотипного друкування, але й передчасною смертю Павла Голінки /23. III.1977/. Друкарня "Тризуб"виявилася не тільки задорогою, але й непридатною для поважної науково-видавничої праці, зокрема з відходом із неї О.Войценко. Автім і друкування "на віддаль" /автор у Оттаві - друкарня в Вінніпезі/ виявилося непрактичне,а то й неможливе,через поштові страйки,підвишки оплати за пересилання друків, пропажу посилок тощо. Залишалася одним-одна можливість - приготовляти окремі сторінки словника власноручно /наклеюванням матеріялу/ й давати їх до офсетової друкарні "Бонанца" в Оттаві. Отак продовж двох літ /1980-1982/ надруковано кінцеві частини 17 - 22 цього словника /стор. 401 і дальші другого тому/. Вони виходять у світ

ПЕРШИМ ВИДАННЯМ
НА ПРАВАХ РУКОПИСУ,

завершуючи оцим сорок років авторової безкорисної праці /1941-1981/ та двадцять років поборювання друкарсько-видавничих труднощів й приватиого фінансування всього видавництва /1962-1982/. Це останнє торкається зокрема частин 17-22 /сторінок 401 і д./, що їх автор був змушений оплачувати з власних фондів з уваги на відмову субсидій з боку Шевченківської Фундації при КУК у Вінніпезі, Канадського Інституту "Українських Студій" у Едмонтоні та ін. установ і фундацій.

Випускаючи власними заходами та "тщанієм" селективну частину цієї праці /згадані сторінки від 401 вгору/, сподіваємося, що в майбутньому зийдеться більше зрозуміння для неї й що друге видання цих сторінок гармонізуватиме з таким же виданням сторінок 1-400 та й цілого першого тому.

Крім того сподіваємося, що в майбутньому вийде заплянований дальший том

праці з індексами слів із обох томів, повним виказом скорочень, повною бібліографією й, головно, з доповненнями і гасел і нової етимологічної літератури, що зростає з кожним роком.

Наприкінці складаємо подяку всім, хто таким чи іншим способом причинився до появи цієї праці. Зокрема дякуємо панам Ользі Войценко й Тамарі Зальцберґ за фактичну допомогу в праці й головно за розуміння ваги її в наукових мовознавчих дослідах.

А всім майбутнім критикам, мальконтентам і більшезнавцям заздалегідь відповідаємо словами Л.Зизанія з 1596:

... а ѡ бо́лшей [пра́ци] самі́ся постара́йте, и́нших мене́ ѡ́твесела́йте!

АВТОР

Оттава, 2.2.1982.

NOTE ON CHRONOLOGY

The following abbreviations denote the chronological data as used in this ED.:

IE. - Indo-European
BS.-- Balto-Slavic
PS. - Proto-Slavic
OES.- Old Eastern Slavic (see p. 1036)
OUk.- Old Ukrainian
MUk.- Middle Ukrainian
ModUk.- Modern Ukrainian
SovUk.- Russified Soviet-Ukrainian.

Schematically the diachrony (i.e., history and prehistory) of the Ukrainian language and its sound changes may be given as follows:

Indo-European epoch – 2500-1500 B.C.
Balto-Slavic epoch – 1500-1000 B.C.
Proto- (or Common) Slavic period – 1000 B.C.-500 A.D.
Proto-Ukrainian as individualizing itself component part of the late Proto-(Common) Slavic epoch – 600-10th century;
Old Ukrainian as parallel component part of the Old Eastern Slavic dialects 11th century -1450;
Middle Ukrainian (without subperiods) 1450-1798;
Modern Ukrainian from 1798 onwards.
Soviet Ukrainian from 1917 onwards.

- * -

ACKNOWLEDGEMENTS

The author wishes to thank Ol'ha Woycenko in Ottawa and Tamara Salzberg in Vancouver for their help in producing this Dictionary, in particular its final parts 17-22 (= abbr.:OB. and T.S.respectively).

Acknowledgements are also due to many authors and publishers for their courtesy re. reprints of the relevant texts, maps,illustrations,etc.,viz.:

O.Boruszenko,+ M.Chubatyj,+ D.Čyževs'kyj,R.Jakobson, W.Kuraszkiewicz,K.Menges, + E.Onac'kyj,+ Roman Smal-Stockyj,G.Y.Shevelov,J.Staszewski,Z.Stieber,W.T. Zyla, L.Zales'ka-Onyshkevych and Hanna Nakonetschna;

Editors and Publishers of: American Name Society, Canadian Farmer/Vil'nyj Svit; Canadian Linguistic Association; Folia Slavica (FS.); International Committae of Onomastic Sciences; Kyiv; Library of Congrass; Łódź University; Narodna Volia ; Naukove T-vo im. T. Shevchenka; Orbis; Procia; Rozbudova derzhavy; Svoboda; Ukraïnec' v Avstralii; Ukrainian Review; Ukraïns'ka Mohylians'ko-Mazepyns'ka Akademija Nauk; Ukraïns'ka Vil'na Akademija Nauk; Ukrajins'kyj Vil'nyj Universytet; Ukrajins'kyj Tekhnichno-Hospodars'kyj Instytut; Vil'na Dumka; Zeitschrift für slavische Philologie, a.o.

The author's appreciation goes also to the Ukrainian Language Association and the Ukrainian Mohylo-Mazepian Acadsmy of Sciences for inclusion of EDUL in their publication scheme and to the University of Ottawa Press for its world-wide disrtibution.

Special thanks for preservation of the author's etymological materials (1941-1981) are due to the Public Archives in Ottawa: the well maintained cards,excerpts, notes,etc., (= JBR. Arch.133 in MG 31 D 58) will serve as a further basis for his own research as well as his eventual followars' perusal in years to come.

Ottawa,2.2.1982. J.B.R.